

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
ТОРАЙҒЫРОВ УНИВЕРСИТЕТІ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ТОРАЙҒЫРОВ УНИВЕРСИТЕТ**

**ЖАС ҒАЛЫМДАР, МАГИСТРАНТТАР,
СТУДЕНТТЕР МЕН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ
«XXI СӘТБАЕВ ОҚУЛАРЫ» АТТЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ
МАТЕРИАЛДАРЫ**

**МАТЕРИАЛЫ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ, МАГИСТРАНТОВ,
СТУДЕНТОВ И ШКОЛЬНИКОВ
«XXI САТПАЕВСКИЕ ЧТЕНИЯ»**

ТОМ 18

**ПАВЛОДАР
2021**

ӘОЖ 001
КБЖ 72
Ж66

Редакция алқасының мүшелері:

Муканов Р. Б., Ахметов К. К., Бегимтаев А. И., Бексеитов Т. К.,
Кислов А. П., Колесников Ю. Ю.

Жауапты хатшылар:

Азимхан А., Айтмагамбетова Г. А., Акимбекова Н. Ж., Альмишева Т. У.,
Амангельдинова М. М., Амерханова А. Х., Анарбаев А. Е., Аубакирова Д. Б.,
Байкен А., Бахбаева С. А., Джусупова Э. М., Досымжан А., Дюсова Р. М.,
Еликпаев С. Т., Ельмуратов Г. Ж., Жаябаева Р. Г., Жумабаева Г. М.,
Жумабекова Д. К., Жусупбаева Д. А., Зарипов Р. Ю., Искакова З. С., Кайдарова
Г. Ш., Камашев С. А., Каменов А. А., Капенова М. М., Кривец О. А.,
Куанышева Р. С., Молдакимова Г. А., Мусаханова С. Т., Муталиева Р. М.,
Мухтизарова М. Б., Нуркина Н. А., Ордабаева Ж. Е., Рахимов М. И., Савчук М. И.,
Садықкалиев А. М., Салимова Р. С., Смагулова Б. Т., Тайболатов Қ., Ткачук А. А.,
Урузалинова М. Б., Шабамбаева А. Г.

Ж66 «XXI Сәтбаев оқулары» жас ғалымдар, магистранттар, студенттер мен
мектеп оқушыларының : халықар. ғыл. конф. мат-дары. – Павлодар :
Toraighyrov University, 2021.

ISBN 978-601-345-167-1 (жалпы)
Т. 18 «Жас ғалымдар». – 2021. – 494 б.
ISBN 978-601-345-184-8

Жинақ көпшілік оқырманға арналады.
Мақала мазмұнына автор жауапты.

ӘОЖ 001
КБЖ 72

ISBN 978-601-345-184-8 (Т. 18)
ISBN 978-601-345-167-1 (жалпы) © С. Торайғыров атындағы ПМУ, 2021

6 секция. Гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдары
6 секция. Гуманитарные и социальные науки

6.14 Заманауи білім беру:
өткеннің тәжірибесі, болашаққа көзқарас
6.14 Современное образование:
опыт прошлого, взгляд в будущее

**ВОПРОСЫ ПОДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРОВ
НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ**

АБИШЕВА С. И.

к.п.н., доцент, Торайғыров университет, г. Павлодар

Сегодня общество нуждается в информационной навигации по всем социально-экономическому, политическому, техническому, культурному и прочим направлениям. Растущий потребительский спрос расширяется и требует оптимальных решений в удовлетворении потребностей различных сфер. Тем острее стоит необходимость формирования креативного мышления в профессиональном образовании для быстрого и острого реагирования на события и явления, отображения и воплощения в образе или образце, реализацию и утилитарное использование предметно-пространственного наполнения или пространственного решения. Эти задачи реализуются в подготовке дизайнеров различных специализаций, которые также быстро развиваются. Образовательные реформы стараются гибко меняться под существующими условиями развития общества, но подготовка дизайнеров не отвечает в полной мере решению многих производственных проблем. Дизайнерам сегодня приходится решать все более сложные и серьезные проблемы; различные отрасли и крупные предприятия все чаще нуждаются в дизайне, а навыки в разработке творческих решений становятся особенно востребованными. Зачастую пробелы в образовательных программах решаются их восполнением на производстве. Эти пробелы имеют разные причины, например, потребительское отношение к дизайнерскому и художественному труду, низкая заработная плата дизайнеров создает определенное предвзятое отношение к профессии. Деятельность дизайнера представляет сложный процесс, и любое решение проблем, нуждающиеся в дизайнерском осмыслении и проектировании, имеют характер

определенных волевых усилий и действий, хотя сам процесс обучения интересен своей творческой составляющей.

Как признают ученые, дизайн – сложная сфера, предусматривающая знание академических и практических дисциплин. Сегодня учебные планы дизайнерского образования строятся по традиционной схеме с привитием академических навыков художественного и проектного творчества. Зачастую специализированные дисциплины имеют неопределенный характер, часто меняются и вынуждены подстраиваться под конкретные общественные запросы. Эти явления характерны не только для дизайна, поэтому набор фундаментальных принципов необходим для любой профессии.

Сегодня дизайн-образование нуждается в более глубоких знаниях и навыков в области цифровых и производственных технологий, экономики и аналитики, а также психологии. И соответственно дизайн-образование ввиду сложности нынешних процессов требует овладение новыми навыками: технологическими, аналитическими и когнитивными.

Современные дизайнеры обязаны использовать технологии, которые продолжают развиваться. Они должны получить более глубокое понимание социальных проблем, человеческого поведения и современного бизнеса модели. Они должны решать новые этические задачи, наряду с экспансией на различные глобальные территории с разными проблемами устойчивого развития, разными культурами и разными системами ценностей.

Чтобы соответствовать эпохе глобальных изменений, система обучения и управления образовательной деятельностью должны быть гибкими как со стороны дизайн-образования, так и дизайна как профессии. Профессия дизайнера многофункциональная и призвана воплощать в проекте (продукте) инженерные, художественные, психофизиологические, социальные, экономические и эргономические потребности, которые определяются конкретными условиями деятельности.

Дизайн, начиная с периода его зарождения и в период нынешнего его существования всегда менял свою ценностную ориентацию в зависимости от потребностей общества. В этом заложена его гуманистическая составляющая, которая формируя творческую личность и регулируя устойчивые психологические отношения между человеком и обществом, рождает новые направления или решения. Так, например в зарубежном дизайн-

образовании возникло понятие человекоцентрированного дизайна – просто дизайнера, проектирующего для людей и общества [1]. Специальность дизайнера многогранная и интегративная профессия, а личность дизайнера, соответственно как носителя интегральной функции человека развивающейся эволюционной системы [2].

От профессии дизайнера, в большей степени, чем от какой-либо другой, требуется креативность. Креативность, которая больше присуща для представителей молодого возраста является характерной особенностью личности, которая находится в постоянном поиске нового, оригинального, нетипичного, тем самым обеспечивая прогресс общества. Вершиной креативной деятельности человека являются не только материальные, но духовные его творения с осмыслением роли и назначения в истории, отражением межличностных отношений. Стремление к превосходству человека над собой особенно проявляется в креативности, и, являются самой мощной движущей силой души человеческой природы. Таким образом, профессиональная культура дизайнера представляется совокупностью профессионально-теоретических знаний, практических умений и социально значимых качеств личности, формируемых в процессе специфической креативной сферы деятельности [3, с. 100].

В связи с этим актуальна проблема формирования профессиональных компетенций в обучении студентов бакалавриата дизайна, которые направлены на обеспечение полноценного осуществления профессиональной деятельности. Бакалавры дизайна должны владеть знаниями, умениями и практическими навыками, спектр которых становится обширным: знанием профессиональных компьютерных программ, мультимедийных и интернет-технологий, использованием их в дальнейшей проектной деятельности, также владением методикой организации и проведения дизайн-проектов, обладанием креативности, мобильности и непрерывного саморазвития.

Круг профессиональных задач современного дизайнера, расширяясь за рамки узких специализаций (архитектурного, графического, промышленного и т.д.) требует актуализации междисциплинарности в образовательной среде. Эпоха глобальной информатизации и небывалый рост коммуникационных потоков, вовлекающих людей в интерактив предъявляют особые требования к профессиональной компетенции дизайнера. Глобальная информатизация общества создает новые условия решения сложных

комплексных когнитивных и технологических задач, которые особенно важны в профессионализме дизайнера в свободном владении компьютерным инструментарием и прикладными программами, а также знаниями из области информатики и программирования [4, с. 390]. Универсальным инструментом, соединяющим знания, технологию и эстетику классического художественного образования с компьютерными технологиями являются дисциплины по компьютерной графике. Огромная популярность компьютерной графики объясняется широкими возможностями обработки электронных изображений. То, что профессионалы в области художественного творчества выполняли в течение длительного времени, графический дизайнер создает за несколько часов. Но для того чтобы его продукт был достойным, нужно обладать высоким художественным вкусом, которое дает академическое образование, и владение высокотехнологическими навыками. Активизация использования компьютерной графики в учебном процессе образовало массу новых форм работы, некогда немыслимых при академическом обучении. Базой формирования возможностями проектной деятельности является выполнение бакалаврами дизайна ряда творческих проектов, которые должны соответствовать потребностям современного рынка труда.

Таким образом, мы может наметить проблемы дизайн-деятельности. Это то, что дизайн, воздействуя на физический мир и связанный духовный мир, удовлетворяет человеческим потребностям и желаниям, создает окружающую и социальную среду. Но также мы отмечаем, что дизайн живет в мире, не имеющем четких границ между структурами, системами и процессами, работает в мире масштабного социального, экономического и промышленного окружения и проектирует для сложной и постоянно меняющейся среды, потребностей, требований и ограничений, создает мир, в котором нематериальный контент превышает ценность физической вещи.

Реализацией методологических оснований процесса профессиональной подготовки дизайнеров в современных условиях развития Казахстана является регулярное обсуждение и пересмотр системы учебного планирования с пересмотром траекторий обучения, внутреннего содержания дисциплин, направленных на развитие актуальных компетенций выпускника [5, с. 49].

Сегодня важными направлениями в модернизации содержания профессионального дизайнерского образования, являются

многоуровневое образование – от бакалавра до доктора наук, с активным вовлечением предприятий и производственных сфер к разработке образовательных программ; повышение уровня образования путем его обращения к перспективам общественно-экономического развития; организация системы непрерывного (дуального) профессионального обучения; использование инноваций; оснащение учебного заведения материально-технической базой и информационно-образовательным контентом, а также научно-методическая поддержка новых образовательных программ, формировании новых траекторий и технологий обучения [6, с. 221].

ЛИТЕРАТУРА

1 Michael W. Meyer, Don Norman. Design lab. University of California. Changing Design Education for the 21th Century // The Journal of Design, Economics, and Innovation Vol.6 No.1, 2020

2 Шванева И. Н. Интегративная теория личности и ее практическое применение. Дисс. на соиск.уч.степ. док.пс.н. - М., 2003.

3 Матвеева Т. В. Сущность и структура профессиональной культуры дизайнеров// Актуальные проблемы дизайн-образования в вузе: сборник материалов Всероссийской научно-практической конференции (20 декабря 2018г., г. Орел)/под ред. Е.А. Чертыковцевой – Орел: ОГУ имени И.С. Тургенева, 2018. – С 93-101.)

4 Мартынова Н.В., Гаврилюк Е.А. Актуальные проблемы подготовки дизайнеров в системе высшего профессионального образования // Вестник Амурского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки. 2010 № 48, С. 192-194

5 Абишева С. И. Взаимодействие традиционных и инновационных технологий в процессе обучения дизайнеров // Вестник Кокшетауского университета им. А. Мырзахметова. – Кокшетау, 2010. - С.48-52.

6 Амиргазин К.Ж., Удалов С.Р. Инновационные процессы в художественном образовании // Омский научный вестник №2 (106) 2012 – С.220-222

МОДЕЛЬ «4К» КАК СРЕДСТВО КОММУНИКАЦИИ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

АБЫКЕНОВА Ж. К.

магистрант, Павлодарский педагогический университет, г. Павлодар

ЖУМАБАЕВА З. Е.

к.п.н., профессор, Павлодарский педагогический университет, Павлодар

В ежегодном Послании народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» изложена и обоснована концепция «Мәңгілік Ел». Концепция основывается на конкретных результатах развития Казахстана за годы независимости. Она призывает укреплять дух традиций, патриотизма, обновления и побед – национальный дух Республики Казахстан. Он подчеркивает, что подрастающее поколение должно воспитываться по трем принципам – мир, согласие, созидательный труд [1, с. 3].

Одной из основных задач Типовой учебной программы дошкольного обучения и воспитания является: «воспитание общечеловеческих ценностей, патриотизма и толерантности, основанных на общенациональной идее «Мәңгілік Ел». Воспитание истинных патриотов, любящих и знающих родной язык, традиции, обычаи, историю своей родины, которые сохраняют и бережно передадут накопленные знания будущим поколениям через образовательную область «коммуникация», раздел: «развитие речи» [2, с. 38].

Актуальность заданной темы состоит в том, что акценты современного общества сместились в сторону умения критически мыслить, способности к коммуникации, взаимодействию и творческого подхода во всем. Модель «4к» как средство коммуникации детей дошкольного возраста помогает развить этих навыков и у детей дошкольного возраста.

Содержание модели «4 К» состоит из элементов, которые развивают креативность, коллаборацию, коммуникацию, критическое мышление.

Креативность – это навыки и умения проявлять инновационные ожидаемые результаты, принятие адекватных ресурсов для реализации решения.

Коллаборация – решение через совместную деятельность, проявляемое в обучении, обмене знаний, достижении общих целей, в сфере деятельности двух и более людей над одним и

более проектами, и достижение согласия. Умение устанавливать временные рамки.

Коммуникация – умение широко обсуждать идеи, концепции конструкции, правильно предъявлять запросы к выбору ресурсов и средств, вместе их обсуждать, делиться мыслями об этих идеях. Проявлять эмпатию, гибкость, готовность в оказании помощи, умение искать и находить компромиссы для достижения общих целей. Проявлять толерантность и уважение к партнеру. Умение принимать на себя ответственность за свою работу в команде и ответственно относиться к общему результату, осмысливая взаимную связь. Уважать затраченные ресурсы (время, пространство, используемые материалы и дружеские контакты) для создания проекта.

Критическое мышление – навыки вести дискуссию, при этом использовать разные варианты обоснования той или иной точки зрения, интегрируя ключевые мыслительные и речевые навыки в исследовательско-проектной деятельности. Обосновывать, синтезировать и анализировать имеющуюся информацию, связывать между собой информационные данные. Умение четко формулировать и задавать вопросы, получать на них конкретные ответы. Умение принимать качественное решение.

Дети, овладевшие «навыками XXI века», смогут самостоятельно, развиваться и самообразовываться. В дошкольном учреждении по типовой учебной программе, в образовательной области «Коммуникация», раздел по «развитию речи» представляет собой универсальное средство воспитания звуковой культуры речи, грамматической культуры речи. Развитие речи посредством модели «4К» на ребенка определяется не только содержанием и формой произведения, но и уровнем его речевого развития:

- использование речи как способ общения;
- пополнение активного словаря;
- становление связной речи;
- выстраивание грамматически правильную диалогическую и монологическую речь;
- совершенствование речевого творчества [3, с. 23].

Развитие речи, методология развития речи, обучение языку дошкольников изучалась представителями языкознания, психологии, педагогики, социологии (М. М. Алексеева, Л. А. Венгер, О. М. Дьяченко, О. С. Ушакова, Г. С. Швайко). Жаманбаева Д. Г. отмечает, что организация интереса и потребностей в восприятии

книг можно начинать со знакомства с книжным уголком, со знакомства детей с детскими поэтами и писателями Казахстана и советскими писателями: А. Кунанбаев, М. Зверев, А. Дуйсенбиев, Ы. Алтынсарин, М. Алимбаев, А. Барто, Е. Чарушин, И. Чуковский, Н. Носов и другие [4, с. 16]. В данном случае содержание модели «4К» содержит следующие:

1. Использование навыков критического мышления: решение проблем, рассуждение, анализ, интерпретация, обобщение информации;

2. Креативность. артистизм, любопытство, воображение, инновации, самовыражение. Данное направление мы можем наблюдать во время занятий, самостоятельной деятельности детей;

3. Коммуникация. приобретаются навыки качественного устного и письменного общения, умение говорить публично и внимательно слушать;

4. Коллаборация (групповая работа). метод, при котором выявляется лидерство, работа в команде, сотрудничество [5, с. 16].

В настоящее время в основном используется метод критического мышления на занятиях ОУД. Стадия вызов предполагает наличия сюрпризного момента (метод ассоциации, показ рисунков, иллюстраций, картинок, игрушек.) Стадия осмысление отвечает за погружение в тему занятия, можно применять методы «толстые и тонкие вопросы», «верные-неверные утверждения». Стадия рефлексия означает завершение занятия применяются методы японское четверостишие «синквейн», шесть шляп Эдуарда де Боно, паровозик и т.д.

Принятие адекватных ресурсов для реализации решения дошкольники применяют на протяжении всей деятельности в дошкольной организации. На занятиях ОУД по развитию речи, художественной литературе можно развить у детей артистизм. Отличительной особенностью модели «4К» является методика с помощью, которой можно любое занятие можно выстроить в виде интеллектуальной игровой деятельности. Например, применяя образы сказочных героев, поведенческие сюжеты образов ежедневно во время пребывания ребенка в дошкольном учреждении, во время режимных моментов, на прогулке, в индивидуальной и самостоятельной деятельности дошкольников происходит процесс ознакомления с ресурсами художественной литературой. Коммуникация представляет собой различные методы и приемы для развития полноценного восприятия произведения детьми: беседа

дошкольников и воспитателя, повторное чтение произведения, выразительное чтение воспитателя, рассматривание рисунков, картин, объяснение незнакомых слов. Объяснение незнакомых слов, чтение художественных произведений, вопросы по содержанию произведений детям, пересказывание произведения, заучивание наизусть, выразительное чтение детьми, диалог по содержанию произведения, прослушивание аудио-видео записей. Дошкольники обучаются отвечать на поставленные вопросы открытого и закрытого формата, овладевают навыками высказывать свое мнение.

Впервые читая детям новое произведение, необходимо прочитать небольшой отрывок текста, а затем вместе иллюстрации и перейти к обсуждению услышанного и увиденного. Главное правило: нужно чтобы иллюстрация рассматривалась после слова, так как происходит процесс ассоциативного мышления, ребенок сначала представляет воображаемый образ на слух и затем видит картинку.

Коллаборативная работа. В учебном процессе дошкольного образования дети начинают делать первые шаги в парной или групповой работе. Главной задачей данного метода является умение договариваться о том, «что будут делать» и «как будут делать». Организовать коллаборативную работу можно используя алгоритм: действующий (д.) – проверяющий (п.). Например, ребята могут разбиться на пары с помощью приема «топни-хлопни», по карточкам, по разрезным картинкам, по счету 1,2... Затем «действующие» выполняют задания, «проверяющие» наблюдают за выполнением и указывают на недочеты. После ребята меняются местами. Коллаборативная работа развивает навыки совместной деятельности детей и воспитателя, в ходе совместной деятельности дети приходят к поставленной цели обучения намного быстрее, и такая групповая работа помогает ребенку в процессе социализации.

Исходя из вышеизложенного, можем прийти к выводу, что модель «4К» является средством коммуникации детей дошкольного возраста. Организованная учебная деятельности по принципу модели «4К» по развитию речи представляет собой занятие, которое учит детей мыслить, развивать навыки креативности, оценивать свои поступки и поступки других.

Мы уверены, что воспитание и обучение по данному способу является актуальным на сегодняшний день, в нем используются ресурсы показа иллюстраций, для целостного восприятия ребенка. Рисунок, картинка – иллюстрация, изображенная в детском

произведении или книге, может помочь нашему дошкольному читателю при знакомстве с новой темой занятия.

Таким образом, необходимо отметить, что планомерное и систематическое внедрение разнообразных методов и приемов, выступающих как средства развития речи, определяет возможность эффективного и плодотворного развития речи дошкольников, а также способствует пополнению словарного запаса, выявляет коммуникативную культуру малыша, тем самым речь ребёнка становится более яркой, выразительной, с выражением и эмоциями.

ЛИТЕРАТУРА

1 Послание Президента Республики Казахстан от 17 января 2014 года. Казахстанский путь-2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее.

2 Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения. – 246 с. с изменениями и дополнениями по состоянию от 24 сентября 2020 года № 412

3 Швайко Г.С. «Речевые игры и игровые упражнения для развития речи». Москва, «Просвещение», 2016. – 366 с.

4 Жаманбаева Д.Г. Как хорошо уметь читать. Обучение дошкольников чтению. – Алматы, 2018. – 288 с.

5 Жантасов Е.С. «Современное дошкольное образование в формате 4К». Дошкольное образование: педагогический поиск. Сборник научно-методических статей с международным участием / под общей редакцией Б.П. Черника. - Новосибирск: Агентство «Сибпринт», 2019. – 648с.

ӘДЕБИЕТТІК ОҚУ САБАҒЫНДА БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ АЙТЫЛЫМ ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

АЙТИМОВА М. К.

бастауыш сынып мұғалімі, «Жылбек Ағаділов атындағы ЖОББМ,
Павлодар обл., Баянауыл ауд.

«Әдебиет тілі бір халықтың тіл байлығын ғана көрсетпейді, сонымен сол халықтың елдік дәрежесін, ой-кемерін сезіну тереңдігі мен таяздылығын да көрсетіп тұрады...»

F. Мүсірепов

Сөйлеуді дамыту – бұл біріншіден, адамның интеллектуалды дамуының қозғаушы күші, екіншіден, сөйлеуді дамыту – ой-өрісті дамыту, үшіншіден, адамның мансабы, өзін-өзі көрсете білу қабілеті, жеке өміріндегі жетістіктері оның сөйлеу қабілетіне байланысты; төртіншіден, қазіргі заманғы озық технологиялар кезеңінде сөйлеу мәдениетінің төмен деңгейі байқалады, сондықтан да қазіргі мектептің міндеті – оқушылардың айтылым дағдыларын қалыптастыру әрдайым өзекті болып табылады.

Бастауыш мектепте балалар ауызша және жазбаша әдеби тілдің нормаларын игере бастайды, сөйлеудің мақсаттары мен міндеттеріне сәйкес әр түрлі қарым-қатынас жағдайларында тілдік құралдарды қолдануды үйренеді.

Бұл ретте, мұғалім балаларға сөйлеу талаптарын түсінуге, ойын қалыптастыру кезінде тіл құралдарының дұрыстығын, нақтылығын, әртүрлілігін бақылауға үйретуі керек. Оқушылардың сөздік қорын байыту, байланыстырып сөйлеуге үйрету және сөз мәнерлілігін дамыту – бастауыш сынып мұғалімінің негізгі міндеттері болып табылады.

Оқушылардың ауызша сөйлеуі белгілі талаптарға сай болуы тиіс:

– ауызша сөйлеу тілі мазмұнды болуы тиіс. Балалардың сөйлеу барысында қолданатын сөздердің астарында нақты заттар мен құбылстар атауы қолданылу керек.

– ауызша сөйлеу қисындылығымен ерекшеленуі тиіс, ол ойларын жүйелі түрде жеткізу кезінде байқалады. Сөйлеуде қолданылатын сөйлемдер жүйелі түрде орналасуы керек, ал жеке сөйлемдер бір-бірімен мағынасы жағынан байланысты болуы тиіс.

– ауызша сөйлеу сөзі анық, яғни басқа адамдарға түсінікті болуы керек. Айқындық көптеген жағдайларға байланысты: ойлар

қаншалықты толық және дәйекті түрде берілген, сөйлемдер дұрыс құрылған, атап айтқанда, сөйлемдегі сөз реті қаншалықты ойға сәйкес келуі, есімдіктер, одақтар және т. б. дұрыс қолданылғаны.

– ауызша сөйлеу нақты болуы керек, яғни, мүмкіндігінше баланың айналасындағы шындықты шынайы суреттеу, фактілерді дұрыс жеткізу, осы мақсатта бейнеленгенге тән барлық белгілерді жеткізетін сөздер мен сөйлемдерді шебер таңдау, өз ойыңызды жеткізе білу, қандай да бір жағдай туралы әңгімелеп беру, шындыққа сәйкес зат немесе құбылысты сипаттау.

– мәнерлілік – айқын, сенімді және сонымен қатар, мүмкіндігінше өз ойлары мен сезімдерін қысқаша түрде жеткізе білу, интонация, мимика, қимыл, арнайы сөздер, сөйлемнің құрылымы арқылы тыңдаушыға әрекет ете білу.

Сөйлеуді дамыту әдістері:

1 Имитациялық (үлгілерге сүйенеді).

«Үлгі» бойынша оқыту – жатқа оқу, фразеологизмдер, мақал-мәтелдерді жаттау – мұның бәрі сөз қорын байытады, оның дамуына ықпал етеді, есте сақтау қабілетін нығайтады, тіл мәнерлілігін дамытуға негіз болады. Психологиялық ортаны қалыптастыру үшін сабақ барысында «бесминуттық» «Жаңылтпаштар» өткізуге болады. Жаңылтпаш – әдетте, айтылымы қиын дыбыстардың үйлесімінен арнайы құрастырылған, кішігірім көлемдегі тілдік материал.

Жаңылтпаш – қазақ ауыз әдебиетінің шағын жанры. Жаңылтпаш жас ұрпақтың тілін ұстартып, әр түрлі сөзді шапшаң айтуға үйрету мақсатымен пайда болған. Жаңылтпаштың сөздері адамды жаңылдыратындай қиын, көбінесе, ұяң және қатаң дауыссыз дыбыстардан құралады [2].

Жаңылтпаштар сөйлеудің әртүрлі қарқынын қолдана білуді дамытады (тез, орташа, баяу).

Мысалы, келесі жаңылтпаш:

Сылдырмақ сылдырлады,

Сәби былдырлады.

Сылдырмақ сылдырласа,

Сәби былдырлай ма?

Сылдырмақты сындырмай ма?» [2]. Берілген жаңылтпашты қуаныш, таңдану сезімімен, сұраулы интонациямен айту керек.

2 Коммуникативті (сөйлеу әрекетінің теориясына негізделген).

3 Конструктивті (интуитивті сөйлеу мәнерін саналы деңгейге шығаруға мүмкіндік береді).

Оқушылардың сөйлеу әрекетін қалыптастыру оқушылардың дағдыларын дамытуды қамтиды:

– айтылған сөзді тыңдау және түсіну;

– мұғаліммен байланыс (диалогты қолдау);

– сұрақтарға жауап беру және өз бетінше сұрақ қоя білу;

– қарым-қатынас жағдайында бейімделу (Here? Не туралы? Кімге? Қалай сөйлеу? екенін білуі керек);

– өз пікіріңізді қарым-қатынас жағдайына қарай дұрыс құрыңыз.

Ауызша сөйлеу дағдылары мен машықтарын қалыптастыру бойынша, баланы өз ойларын толық, сауатты және нақты жеткізуге үйретудің жолы – әдебиеттік оқу сабақтарында ауызша сөйлеуді дамыту бойынша жұмыс болып табылады.

Педагогикада әрдайым әдебиеттік оқудағы әдістемелік мақсатқа бағытталған сабақтарға көп көңіл бөлінді. Бұл әдеби шығармалардың адамгершілік, эстетикалық, әлеуметтік және тілді дамыту, бала тәрбиесінің факторлары ретіндегі маңыздылығына байланысты.

Балаларды белгілі бір әдеби шығармамен таныстыру үшін мұғалім оқу процесін оқушылардың жас және жеке ерекшеліктеріне сәйкес құрып, әдеби шығармалардың белгілі бір түрін қабылдауды әдістемелік тұрғыдан сауатты ұйымдастыра білуі керек.

Оқушылардың ауызша сөйлеуін дамытуда суреттің рөлі аса маңызды болып табылады. Сурет баланың сезіміне әсер етеді, ол оқушыға бұрыннан таныс құбылыстарды тереңірек түсінуге көмектеседі. Бұл оның өмірді білуін, түсінуін жеңілдетеді. Суреттер оқушылардың байқағыштығын, қиялын дамытады, сурет өнерін түсінуге үйретеді. Сурет бойынша алғашқы шығармалар ауызша түрде өткізілуі тиіс.

Бастауыш сыныптарда балалар суретті жоспар бойынша сипаттайды, мысалы:

Өсімдіктің сипаттамасы

Жоспары

1 Суретте қандай өсімдік бейнеленген?

2 Бұл өсімдік, оның бөліктері қандай түсті?

3 Ол қайда өседі?

4 Суретші суретте жылдың қай мезгілін бейнелеген?

5 Өсімдіктің ерекшеліктері (мөлшері, қасиеттерін атаңыз, қандай: әдемі, пайдалы және т.б.)

6 Суретші қандай түстерді қолданды?

7 Аталған суретке деген көзқарасыңыз?

Сыныптан-сыныпқа көшкен сайын суреттің сипаттамасына қойылатын талаптар күрделене түседі, талдау элементтері енгізіледі, балалардың байқағыштығы дамиды.

Кіші сынып оқушыларының ауызша сөйлеуін дамытуға иллюстрациялар бойынша әңгіме құрып айту ерекше әсер етеді, олар мазмұнды, құрылымдық түрде жасалған, толық жүйелі түрде сипатталады. Олар суреттерде нақты көрсетілгендіктен, балалар ертегінің барлық дерлік сәттерін суреттеп бере алады. Әдеби үлгіні және суреттерді бір уақытта қолдану құрастыратын әңгіменің мазмұнына, олардың көлеміне, сөздің жатықтығына оң әсер етеді.

Мәтінмен жұмыс жасау барысында әңгіме құрастырып, айтып беруге үйрету бойынша жұмыс жасау кезінде бағдарламада қарастырылған мәтін мазмұнын атауымен байланыстыру қабілеті қалыптасады.

Сұраққа жауап беру «Ертегі немесе әңгіме неге осылай аталады?» сұрағына жауап бере отырып, балалар мазмұн мен мазмұн атауы арасындағы байланысқа назар аударуды үйренеді. Мәтін атауына көңіл аудара отырып, балалар бүкіл мәтіннің немесе мәтін бөлігінің негізгі идеясын ажыратады. Балаларға мәтін мазмұнының бірлігін және мазмұнның мәтін атауымен байланысын орнатуға көмектесетін әртүрлі жаттығулар өткізу керек, мысалы, балаларға берілген мәтінге басқа, жаңа мазмұн атауын таңдауды ұсыну және т. б.).

Тақырыптарды таңдаған кезде мұғалім балалардың жеке тәжірибелерін қолдануға мүмкіндік беретін тақырыптарды ұсынған жөн. Мысалы: «Мен жазды қалай өткіздім», «Егер де мен сиқыршы болсам», т.б.

Әдебиеттік оқу сабақтарында сөздік қорын байыту, белсендендіру жұмыстарына да көп көңіл бөлінеді. Сабақта сөздіктерді қолданамын (түсіндірме, синонимдер, фразеологиялық) белсенді түрде. Сөздік жұмысы әдебиеттік оқу дәптерлерінде де жүргізіледі.

Қорытындылай келгенде, ауызша сөйлеуді дамыту – бұл ойды дамытудың тиімді шарты. Тіл – ойды дамыту жолы, ал ой тілді ынталандырады. Осының бәрін ескере отырып, бастауыш сынып оқушыларының ауызша сөйлеуін дамыту бойынша жұмысты ең маңыздыларының бірі болып табылады және оны баланың мектептегі алғашқы күндерінен бастау керек деп есептеймін.

Мұндай жұмыс балаларға тілдің қарым-қатынас құралы ретіндегі, қоршаған ортаны түсіну үшін маңыздылығын және ана тілінің бай ресурстарын игеруге көмектеседі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Сергеева Б. В., Трофимцова О. С. Теоретические основы развития речевой деятельности младших школьников // Научное обозрение. Педагогические науки. – 2017. – № 3. – С. 110–122. URL: <https://science-pedagogy.ru/ru/article/view?id=1630> (дата обращения: 30.10.2020).

2 <https://bilimsite.kz/janiltpash/9489-zhanyltpashtar-zhinagy.html>

КУЛЬТУРА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ТРУДА ШКОЛЬНИКА, КАК СТЕРЖНЕВОЙ КОМПОНЕНТ УСПЕШНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ

АЙТМАГАМБЕТОВА А. С.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар
АДИЛОВА В. Х.

к.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

Культура интеллектуального труда представляет собой совокупность личностных качеств, позволяющих формировать у учащегося навыки и уровни высокого продуктивного развития основных видов деятельности: интеллектуальной, познавательной и исследовательской.

Современная школа ставит перед собой актуальные задачи воспитания и образования ученика, способного, получив знания, самостоятельно реализовывать их на протяжении всей жизни, обогащая, при этом, и создавая свою интеллектуальную культуру.

Воспитание и формирование интеллектуального труда школьника – это обоюдный процесс, который предполагает создание альянса содружества «учитель – ученик», через личностную потребность учащегося и построения его собственной системы труда. Данная культура может состоять из многих компонентов деятельности, включая как основные, так и сопутствующие, вспомогательные. Главным же, связующим всей системы деятельности будет, безусловно, индивидуальный компонент: отношение учащегося к процессу собственно формирования

и обучения. Это его потребности, направленность, мотив, мировоззрение и др.

Исходя из этого, можно определить, что культура интеллектуального труда есть постоянный процесс развития, который состоит из многих аспектов формирования личности:

1 Личностный аспект, включающий в свою основу знаний оси «Я», «Моя модель», «Мой социум»;

2 Интеллектуальный аспект: мышление, память, воображение, логика и др.;

3 Психолого-педагогический аспект: индивидуальная составляющая личности;

4 Воспитательный аспект: социальные нормы;

5 Системность или организационный аспект: выполнение учащимся соответствующих требований, а именно режим, гигиена, соизмерение нагрузки и др.

Личностный аспект. Основным звеном в данной деятельности должно быть положительная мотивация учащегося к обучению. Здесь большое значение имеет личностный стимул, который, естественно, всегда поддерживается педагогом, но отправное начало должно исходить от учащегося.

В данный аспект входят:

а) понимание и принятие обучения как лично значимого;

б) осознание необходимости развития интеллектуальных способностей как постоянный доминирующий фактор;

в) принятие основ знаний как продуктивно-производительного компонента формирования и устойчивости интеллекта;

г) изыскание личностной мотивации к учебно-познавательной деятельности.

Отсюда возникает максимальная потребность учащегося к самообразованию и к самосовершенствованию своих умственных способностей, которые также реализуются при использовании и систематике группы приемов:

- постоянное изыскание новизны и актуальности информационного материала;
- формирование в себе познавательной составляющей;
- со стороны педагогов - приучение школьников к законченности и результату выполнения заданных соответствующих требований, отсюда и создание логичности успеха, и поощрение результата как стимула для учащихся.

Интеллектуальный аспект. Данный вид умственного труда – это оперирование учащимся инструментариями мышления. На основе обучения, получения информации и пополнения знаний учащийся должен уметь осуществлять их продуктивную обработку. Сюда входит умения:

– выделять главное и второстепенное;

– определять логическую и моральную составляющие;

– понимать смысл информации и требование к заданию и др.

При активном подключении всего мыслительного инструментария: памяти, мышления и воображения, результат будет положительным и, в свою очередь, приведет к запоминанию, четкости мысли, привитию умений и навыков интеллектуального труда.

Интеллектуальная деятельность – это стержневой компонент среди всех видов умственного труда, так как несет в себе основные функции познания: наблюдение, анализ, синтез, исследование, эксперимент и др. Без данных функций познания полноценное раскрытие и понимание любого источника информации и, тем более знания, не может быть возможным.

Психолого-педагогический аспект интеллектуального труда личности состоит в понятии и принятии индивидуальности каждого учащегося. В данной статье мы не будем углубляться в определение этого понятия, так как любой педагог обязан знать, на каких принципах базируется индивидуальная составляющая личности.

С этим понятием можно отождествить понятие «персонализация личности», так как максимальная сформированность культуры интеллектуального труда исходит из уникальности любой персоны: неповторимость, отличие характеров, уровня знаний, уровня притязаний и других характеристик.

Данные индивидуальные особенности личности требуют от педагога постоянного разнообразия организационно-педагогического сопровождения своей деятельности, которые предусматривают специфические, индивидуальные особенности ребенка: склонности, возможности учащегося, а также его ценностные ориентации, интересы, личностный уровень познания и мн. др.

Воспитательная составляющая интеллектуального труда состоит непосредственно как в самом учебном процессе, так и во неурочной форме получения знаний. Проще говоря, это постоянный процесс формирования личности в обществе. Основной задачей

воспитания школьника является адаптация личности, обладающей определенным грузом знаний, в социуме. Авангардом вхождения личности в данную среду являются интеллектуальные способности, навыки и уровень интеллектуального труда. Это фактор успешной социализации и направленности личности к качественной, устойчивой жизненной позиции.

Ключевой ролью в данном процессе является роль учителя и воспитателя, определяющих и ставящих перед собой основополагающие принципы формирования умственного воспитания. Сюда, безусловно, входят принципы:

- развивающего обучения;
- систематизации знаний;
- накопления интеллектуальных знаний (посредством всех форм обучения);
- формирования научного мышления;

В объем обучения и воспитания учащихся должны включаться многогранные и многоуровневые потоки информации и знаний, благодаря которым учащийся может в будущем оперировать ими в полной мере, как в индивидуально-интеллектуальном пространстве, так и как носитель культуры умственного труда в обществе.

Помимо этого, воспитание культуры интеллектуального труда – это процесс, предполагающий постоянную динамику развития личности, в динамичном обществе. Мир не стоит на месте, а целью любого общества, в том числе и школы всегда является воспитание современной личности, интеллект и опыт которой соответствуют ее интеграции в данное общество: с его научно – техническим прогрессом, содержанием мышления, ценностных культурных ориентаций и др.

Любая деятельность и труд предполагают четкую организацию. В данный момент речь идет об организации труда в образовательном процессе, в который вовлечены личность и коллектив. Основополагающими компонентами деятельности являются: время (режим), труд, гигиена труда (рабочее место), собственно гигиена.

Все перечисленные компоненты исходят из одной цели, подчинены одним задачам, которые должны выдать продуктивную траекторию для формирования, в первую очередь, навыков интеллектуального труда и, как результат, развитие интеллектуальных способностей учащегося,

Таким образом, культура интеллектуального труда – это сложный компонент собственно личностной культуры в целом. Данная составляющая сама по себе имеет многогранную и многоуровневую модель, взаимосвязанных и взаимозависимых принципов интеллектуальной деятельности. При четком понимании и реализации этих принципов учащимися и педагогами, мы, как результат, имеем личность с положительной сформированностью умений и навыков умственного труда и обладающей опытом успешной социализации.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Айзенк Г.Ю. Интеллект. Новый взгляд // Вопросы психологии – 1995, № 1, с.111-131;
- 2 Зимняя И.А.. Педагогическая психология. - М., 2002.
3. Лернер И.Я. Процесс обучения и его закономерности. - М., 1980
- 4 Путилло Л.В. Культура интеллектуального труда. Учебно-методические материалы - М.: МИЭМП, 2007. - 16 с.;
- 5 Якунин В.А. Педагогическая психология. - М., 1998

БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ СЫНИ ОЙЛАУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

АЛИНА Д. К.
магистрант, Торайгыров университеті, Павлодар қ.

Грек тілінен аударғанда «сын» сөзі окшаулану, бөліну деген ұғымды білдіреді. Сын ұғымы адамның барлық ақыл-ой әрекетін қамтиды. «Сыни тұрғыдан ойлау» ұғымы бірнеше мағынаға ие болып келеді. Бұл ұғымдар ойлаудың даму кезеңдерін қарастырады: талдай білу, шындыққа деген көзқарасты білдіреді. Әрине, бұл көбінесе ұстаздарға байланысты білім беру барысында қаншалықты оқушылардың ақыл-ой белсенділіктерін ынталандыру мақсатында сыни ойлау технологияларын, әдістер мен құралдарын жиі қолданады.

Сыни тұрғыдан ойлау келесідей ұғымдарды «бағалау» және «өзіндік бағалау», «сыни бағалау», «дәлелдеу», «теріске шығару», «сыни талдау» қамтиды [1].

Сыни тұрғыдан ойлау тәжірибеде қолданылатын мәдениеті және сенімді әдістер мен тәсілдерді қамтиды. Мұның бәрі тұлғаның дамуына, оқушылардың дүниетанымын қалыптастыруға ықпал етеді.

Джуди Браус пен Дэвид Вуд сыни ойлауды рефлексивті ойлау ретінде қарастырады. Яғни, ойлау – өзіңіздің «Меніңіз» туралы хабардар болу, объективті болу, өз көзқарасыңызды ескере отырып, басқа көзқарастарды қабылдай алу және кейде өз көзқарастарыңыздан бас тарту арқылы қалыптасады. Мәселелерді шешу барысында жаңа идеяларды ұсына білу және оларды шешу жолдарын болжай алу қажет [2].

Сыни тұрғыдан ойлау технологиясының негізін қалаушылар Ч. Темпл., К. Мередикт және Д. Стил: «Әрбір адам сыни тұрғыда ойлау қабілетін дамыта алады, бірақ ол үшін ол ең алдымен білімге деген қызығушылық танысту керек, өзіне сұрақ қойып, сол сұраққа жауапты таба білуі керек» деген.

Сыни тұрғыдан ойлау – көптеген жағдайда бар фактілермен қанағаттанбай, сол фактілердің себептері мен салдарын аша отырып өзінің қызметін атқарып отырады. Сыни тұрғыдан ойлау сыпайы скептицизмді, жалпы қабылданған шындыққа деген күмәнді, белгілі бір мәселе бойынша көзқарасты дамытуды, оны логикалық дәлелдермен қорғау қабілетін қамтиды. Сыни тұрғыдан ойлау – бұл белгілі дағды емес, көптеген білімдердің үйлесімі [3].

Яғни, біреу арқылы саналы түрде немесе бейсаналық түрде шатаспау үшін. Психологтар К. Уэйд пен К. Таврис сыни ойлауды әртүрлі тұжырымдарды бағалау және жақсы жиналған дәлелдер негізінде объективті пікірлер жасау, яғни объективті шындыққа келу қабілеті ретінде қарастырды. Себебі, сыни ойлаудың қажеттілігі айтылған пікірлерді тексеруде көрнісін табады [4].

Мәтіннің мазмұнын түсіну үшін, білім алушылар әңгіме барысында дұрыс сұрақтар қоя алулары керек. Сонымен қатар, егер де білім алушылар білім алу барысында өздеріне сұрақ қойып, сол сұрақтарға кейін өздері жауап беріп отырса, ақпаратты түсінуде және естерінде сақтауда өзінің септігін тигізеді.

Джон Барелл келесі мінездемелерді ұсынады:

- міндеттерді шеше алу;
- міндетті шешу барысында өзінің талабын қоя алу;
- міндетті шешу барысында басқалар мен әрекеттесе алу;
- басқаларды тыңдай алу;
- жана ақпаратты қабылдай алу;

- ақпаратты жан-жақты көре алу;
- құбылыстар арасында байланысты көре алу;
- түрлі көз-қарастарды қарастыра алу;
- міндетті шешу барысында бір неше нұсқаларды қарастыра алу;
- логикалық қорытындылар жасай алу;
- өзінің сезімін және іс-әрекетің бағалай алу;
- соңғы нәтижені көре алу және келесі міндеттерді қоя алу;
- білім мен біліктілігін тәжірибе жүзінде қолдана алу;
- сұрақтар қоя алу;
- тыңдай алу [5].

Махмутов М. И. және Ибрагимов Г. И. педагогикалық технологияны соңғы нәтижеге жету үшін, оқытушылар мен білім алушылардың арасындағы қатаң бағдарланған өзара әрекеттесу деңгейі ретінде қарастырады. Бәрақта, қойылған мақсаттарға қалай және қандай жолмен қол жеткізіліп жатқанын түсінген де өте маңызды. Оқу үдерісінде бастысы-ұстаз бен білім алушы арасындағы өзара әрекеттесуі және ынтымақтастық болып табылады.

Білім берудің негізгі субъектісі–бұл білім алушы және ересектердің оған деген көзқарасы, қатынасы. Бүгінгі таңда білім алушылардың жан-жақты дамуына, оның шығармашылық мүмкіндіктерін дамытуға бағытталған жеке тұлғаға бағытталған технологиялар басым болып табылады. Осындай технологиялардың бірі-сыни даму технологиясы болып келеді.

Б. Гершунский «Сыни ойлауды дамыту технологиясының» келесідей мақсаттары мен міндеттерін ажыратады:

Ерекшеліктері:

- шешімді қабылдау барысында икемділікті, ашықтықты қалыптастыру;
- жеке тұлғалық қасиеттерді дамыту, ойлау креативтілігі, білім беру үдерісінде басқаларға деген төзімділік білдіру, шешім қабылдауда жауапкершілік таныту;
- аналитикалық ойлауды дамыту.

Міндеттер:

- себеп-салдарлық байланыстарды бөліп көрсету;
- қажетсіз немесе дұрыс емес ақпаратты қабылдамау;
- дәлелдемелердегі қателерді табу;
- мәтінде көрініс табатын қондырғыларға қорытынды жасау;
- өз пайымдауларында қырсықтықтан аулақ болу;
- қате тұжырымдарға әкелетін жалған таптаурынды анықтай алу;

- фактіні болжамнан және жеке пікірден ажырата білу;
- алынған ақпаратқа күмән келтіру;
- маңыздыдан негізгіні анықтай алу;
- оқу мәдениетін қалыптастыру, дереккөздермен жұмыс істей білу;
- тәуелсіз шығармашылық белсенділікті ынталандыру.

Осылайша, сыни ойлау технологиясы – жүйеде және бүкіл білім беру барысында қалыптасатын дағдылар мен икемділіктердің жиынтығы деп қорытынды жасауға болады. Егер сабақ барысында оқытудың белсенді әдістері қолданылса және білім алушылар белсенді қатысып отырса, яғни жаңа ақпаратты белсенді іздейтін болса, олар білгендерін өздерінің тәжірибелерімен байланыстырған жағдайда, бұл дағдылар тезірек қалыптасады. Білім алушылар кез-келген ақпаратқа күмәнданған жағдайда, ақпараттың дұрыстығын тексерген дұрыс. Ал, ұстаздар өздерінің тараптарынан ақпаратты іздестіруге және ақпараттың дұрыстығын тексеруге үйреткен дұрыс болар еді.

Бұл технология жүйелі қолданылса, білім алушылардың ойлау және танымдық іс-әрекеттерінің ерекше тәсілдері қалыптасады [6].

Сыни тұрғыдан ойлау – бұл әртүрлі әдістер мен тәсілдерді ұтымды қолдану. Әрбір білім алушының өз пікірін қалыптастыруға үйретеді.

Сыни ойлауды дамыту технологиясы – бұл кез-келген бағдарламада және кез-келген тақырыпта оңай қолданылатын пәндік технология. Технология сабақтың үш кезеңіне немесе үш кезеңге негізделген.

Әр кезеңнің өзіндік мақсаттары мен міндеттері, сондай-ақ осы кезеңге тән қажетті әдістері бар. Барлық әдістер мен тәсілдер танымдық белсенділікті жандандыруға, алынған ақпаратты түсінуге бағытталады.

Алғашқы кезеңі. Сабақтың бұл кезеңі – бұрыннан бар білімді жаңартуға және жалпылауға бағытталады. Бұл кезеңде білім алушыларды жаңа білім алуға деген қызығушылықтарын арттыру қажет. Алғашқы кезеңінде топтық және жеке жұмыс түрлері қолданылады.

Түсіну кезеңі. Екінші кезеңде бастысы білім алушыларды жаңа білім алуға ынталандыру болып келеді. Алынған ақпаратты бар білімге қоса алу және оны одан әрі жүйелеу мүмкіндігі.

Бұл кезеңде білім алушылар сұрақтар қоюға, алынған ақпаратқа қатысты өз ұстанымдарын анықтауға, логикалық мәселелерді

пешуге үйренеді. Ұстаздың басты міндеті – белгілі бір әдістемелік әдістер арқасында таным үдерісін бақылауға үйрену.

Рефлексия кезеңі. Үшінші кезең алынған ақпаратты түсінуге бағытталған. Алынған ақпаратқа өз көзқарасын қалыптастыру. Сонымен қатар, анықтау – қандай ақпарат игерілді, қандай ақпарат игерілген жоқ және келесі сабаққа қандай жағдайға назар аудару керектігін анықтау. Келесі сабақтың мақсатын анықтау болып келеді.

Кесте 1 – Технологиялық кезеңдер

Технологиялық кезеңдер		
1 кезең / анықтаушы	2 кезең / мазмұның түсіну	3 кезең / рефлексия
бар білімнің өзектілігі; жаңа ақпаратты қабылдауға деген қызығушылығын ояту; білім алуда жеке дара мақсатты қоя алу.	жаңа ақпаратты қабылдау; білім алу барысында қойылған мақсатты түзету.	ойлау, жаңа білімнің тууы; оқытудың жаңа мақсаттарын қою.
Анықтаушы кезеңде алынған ақпарат тыңдалады, жазылады. Жұмыс жұппен, жеке дара жүргізіледі.	Түсіну кезеңде міндетті түрде жаңа ақпаратпен жұмыс жүргізіледі (мазмұн, фильм, дәріс). Жұмыс жұппен немесе жеке дара жүргізіледі.	Рефлексия кезеңінде алынған ақпарат шығармашылық тұрғыда талқыланады, өңделеді. Жұмыс жұппен немесе жеке дара жүргізіледі.
Осы кезеңнің функциялары		
Уәждік (тақырыпқа деген қызығушылықтарын ояту, жаңа ақпаратпен жұмыс жүргізу). Ақпаратталған (бар білімді сыртқа шығару). Қарым-қатынастық (өз ойларымен бөлісу).	Ақпараттық (тақырыпқа байланысты жаңа ақпаратты қабылдау). Жүйелеу (білім жүйесі бойынша алынған ақпаратты жүйелеу).	Қарым-қатынастық (алған ақпарат жөнінде өз ойымен бөлісу). Ақпараттық (жаңа ақпаратты меңгеру). Уәждік (ақпараттық аланды кеңейту). Бағалау (жаңа білімді бар біліммен ұштастыру).
Әдістер мен тәсілдер		
Тізімді құрастыру «белгілі ақпарат»: кілттік сөзге байланысты; ақпаратты жүйелеу: кластерлер, кестелер: дұрыс жалған пікір; шатастырылған логикалық байланыс. «Себет ойлармен, пікірлермен ...», «Кластер құрастыру», «Кесте құрастыру».	Белсенді оқу әдісі: «V», «+», «-», «?» таңбаларды қолдана отырып белгілеу; түрлі жазбалар жүргізу (күнделік, журналдар ...); «Ирек», «Қызыл жолаққа жазу», «Өзара сұрақтар».	кластерлер мен кестелерді толтыру; ақпараттар арасында байланыс орнату; кілттік сөздерге оралу, ақиқат немесе жалған пікірлерге оралу; қойылған сұрақтарға жауап; ауызша және жазбаша дөңгелік үстелдері ұйымдастыру; шығармашылық жұмыстарды ұйымдастыру; жеке тақырыптар бойынша зерттеу жұмыстарын ұйымдастыру; синквейн.

Сыни тұрғыдан ойлау технологиясына негізделген сабақтардың формалары дәстүрлі технологияға негізделген сабақтардан өзгеше болып келеді. Дәстүрлі сабақтарда ұстаз шетекші орын алады, ал білім алушылар енжар тыңдаушылар ретінде әрекет етеді. Ал, сыни ойлау технологиясын қолданатын сабақтарда білім алушылар сабақтың басты орнын алады.

Бұл технологияның басты мақсаты: білім алушыларды білім беру үдерісіне белсенді қатыстыра отырып сыни тұрғыда ойлау қабілеттерін қалыптастыру болып келеді. Сыни ойлауды дамыту технологиясы белгілі бір әдістерді, тәсілдер мен жүйелі іске асыру және оларды әр сабақта кезең-кезеңімен жүзеге асыруды қамтиды. Сыни тұрғыдан ойлау технологиясының белгілі бір әдістері мен тәсілдерін біріктіре отырып, сабақтарды жоспарлауға болады, сонымен қатар білім алушылардың қабілеттерін, олардың жас ерекшеліктерін ескерген жөн. Педагогикалық технологиялардың ерекшелігі – олар білім алушының қандай болу керектігін көрсетпей оның дамуына көмектеседі. Осыған байланысты сабақтарда қолданылатын әдістер мен тәсілдер ерекше түрде пысықталады.

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, педагогикалық технологияның келесі белгілерін ажыратуға болады: мақсаттың болуы, болжам қою мүмкіндігі, құрылымы және оңтайлы жағдайлардың қажеттілігі. Жалпы, сыни ойлау технологиясы білім алушылардың дамуына бағытталады. Ал, ұстаздар үшін әдістер мен тәсілдерді педагогикалық қызмет жағдайымен байланысын таңдауға мүмкіндік береді. Сыни тұрғыдан ойлау технологиясы жан-жақты теориядан тәжірибеге оңай тасмалданады.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Загашев И.О., Заир-Бек С.И. Критическое мышление. Технология развития. – СПб.: Скифия. 2002. – 190 с
- 2 Кант И. Критика чистого разума / Пер. с нем. Н.О. Лосского вариантами пер. на рус. и европ. языки. М.: Наука, 1999. – 655 с.
- 3 Кларин М.В. Развитие критического и творческого мышления // Школьные технологии. №3. 2004. – 368 с.
- 4 Концепция обществоведческого образования в общеобразовательной школе // Журнал обществознание в школе. 1999. №5. – 78 с.
- 5 Пиаже Ж. Теория, эксперименты, дискуссии / под ред. Л.Ф. Обуховой, Г.В. Бурменской. М.: Гардарики, 2001.

6 Фостер К.К. Вводные вопросы для активизации критического мышления / К.К. Фостер // М.: Перемена. 2004. – № 4 – 130.

ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ АНТИКОРРУПЦИОННОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ

АЛЬПАТТИНА Г. Ш.

магистрант, кафедра «Педагогика и психология»,
Торайгыров университет, г. Павлодар

Формирование антикоррупционного мировоззрения выступает наиважнейшей компетенцией в образовательном процессе, так как необходимость вызвана современными реалиями и вызовами времени в решении проблем национальной безопасности и сохранения в будущем социального благополучия. С юридической и законодательной стороны в республике приняты меры по противодействию коррупции, это заложено в законе Республики Казахстан, принятом от 18 ноября 2015 года № 410-V ЗРК, направленном на регуляцию общественных отношений и реализацию антикоррупционной политики Республики Казахстан. В Законе Республики Казахстан «О противодействии коррупции» коррупция определяется как «незаконное использование лицами, занимающими ответственную государственную должность, лицами, уполномоченными на выполнение государственных функций, лицами, приравненными к лицам, уполномоченным на выполнение государственных функций, должностными лицами своих должностей (служебных) полномочий и связанных с ними возможностей в целях получения или извлечения лично или через посредников имущественных (неимущественных) благ и преимуществ для себя либо третьих лиц, а равно подкуп данных лиц путем предоставления благ и преимуществ» [1].

Обращаясь к этимологии слово «коррупция» (от лат. «corruptio»), то оно «имеет множество значений: порча, упадок, подкуп, обольщение, совращение, притон, превратность, расстраивать дела, подвергать разрушению, исказить, фальсифицировать, осквернять, позорить достоинство; приставка «со», употребляемая вместе с многозначным глаголом «ruptere» (разрушать, ломать, преступать закон, расторгать договор), указывает, что коррупция – это действие с участием нескольких субъектов. Помимо того,

латинское «corruptio» означает «подкуп», «разложение»; глагол «коррумпировать» означает «подкупать кого-либо деньгами или иными материальными благами» [2, с. 7]. Уже в XX веке определение коррупции в Резолюции Конгресса ООН означало «нарушения этического (нравственного), дисциплинарного, административного и уголовного характера, выражающиеся в противозаконном использовании своего служебного положения субъектом коррупционной деятельности» [2, с. 10]. Феномен коррупции как социального явления стал серьезной угрозой верховенству закона, принципам демократии и социальной справедливости, подрывая государственные институты власти и экономики.

Воспитательная работа по формированию антикоррупционного сознания у подрастающего поколения молодежи выступает частью политики по профилактике и минимизации коррупционного влияния в будущем. Вопросы нравственности, морали, этики, справедливости, честности и добропорядочности активно ставятся во главе угла воспитательных компетенций в образовательной среде в целом. Важным выступает формирование гражданина страны с высоким уровнем нравственности, патриотизма и правового сознания. «Антикоррупционное образование и воспитание в широком педагогическом смысле – это специально организованное, целенаправленное и управляемое воздействие с целью привития ценностных установок, формирования антикоррупционного сознания и развития способностей, необходимых для выработки у молодых людей гражданской позиции в отношении коррупции» [2, с.67].

В вопросе формирования антикоррупционного мировоззрения и культуры среди учащихся средних школ важно уделить внимание международному опыту. Антикоррупционное воспитание в школе введено в Литве, при этом Министерством просвещения и науки издано методическое пособие для общеобразовательных и высших учебных заведений [3]. Интересным является пример Латвии «средние школы были вовлечены в проект, нацеленный на пропаганду честности среди учеников и развитие у них понимания вреда коррупционной деятельности и взяточничества и их подготовку к гражданскому контролю. В проект были вовлечены около трехсот школ из всех регионов Латвии, в конкурсе приняли участие около тысячи ста учеников разных возрастных групп, распределенных по трем категориям – 1–4-й, 5–9-й и 10–12-й классы. Преподаватели 1–4-х классов должны были рассказать

учащимся сказку о непорядочном поступке, обсудить его с детьми, зафиксировать беседу и отправить свою работу на конкурс» [2, с.32]. Именно образовательная среда и формируемые в рамках нее дискурсы патриотизма, высокой культуры, нравственности и добропорядочности являются фундаментальным началом для профилактики борьбы с коррупцией, так как именно в школе происходит развитие личностных качеств обучающегося, и его социализация.

В педагогическом контексте можно рассмотреть ряд личностных структур, формирующиеся в разные возрастные периоды социализации.

В дошкольный период (возраст до 6 лет) важно воспитывать в детях любовь к окружающему миру, природе, стране через родительское внимание и работу воспитателей. Здесь важно привить дисциплинированность, честность, открытость, уважение, духовные ценности через воспитательный процесс.

В период обучения в начальной школе (от 6 до 10 лет) формируется более устойчивая фундаментальная система духовных и нравственных ценностей, сохраняющиеся на практически всю жизнь человека. В этом периоде ребенок познает мир через дискурсы, формируемые примером школы и учителя, также через обучение и познание различных предметов ученик познает что есть совесть, достоинство, честь, доброта, стыд, милосердие, справедливость, честность, ответственность. Например, в содержании предмета «Самопознание» включены различные морально-этические компетенции для рефлексии учащимися окружающего социального мира и роли человека в нем. И здесь как раз-таки формируется мировоззренческая компетенция в отношении вреда коррупции, где ученик должен осмысливать и выражать свое мнение, видеть проблему.

В среднем школьном возрасте (от 11 до 14 лет) происходит закреплению ранее полученных знаний о морали, причем этот период характерен определенным психологическим кризисом подросткового возраста. Здесь происходит процесс самооценки ученика в социальных отношениях. Очень важно уделять внимание таким качествам личности как патриотизм, любовь к Родине, развитию правового сознания, ответственности, уважению к правам другого, толерантности.

В школьном возрасте от 14 до 18 лет происходит созревание личности к принятию гражданской ответственности перед

обществом и выбором, принятием собственной социальной роли. Здесь важно уделить внимание формированию антикоррупционного правосознания.

Помимо образовательной среды в формировании антикоррупционной культуры немаловажную роль играет влияние медиа инструментов, таких как СМИ, Интернет, социальные сети, социальная реклама, организация общественных мероприятий антикоррупционной направленности органами государственной власти и местного самоуправления.

В целом, можно сказать, что антикоррупционное просвещение и воспитание направлены на формирование личности, которая будет стремиться жить согласно законным и правовым нормам. Также важное значение помимо просветительской работы играет и усовершенствование нормативно-правовой базы, соответственно и ее жесткое соблюдение. Антикоррупционная направленность в образовательном процессе в средней общеобразовательной школе предполагает в первую очередь профилактику борьбы с коррупцией и формирование благополучного социума с высоким морально-этическим кодексом и правовым сознанием. Тем не менее, важно решать проблемы сегодняшнего дня необходимые для усиления соблюдения закона всеми социальными уровнями.

ЛИТЕРАТУРА

1 О противодействии коррупции. Закон Республики Казахстан от 18 ноября 2015 года № 410-V ЗРК. - <https://zakon.uchet.kz/rus/docs/Z1500000410> (Дата обращения - 02.03.2021)

2 Основы антикоррупционной культуры: учебное пособие / под общей редакцией д. б. н., профессора Б. С. Абдрасилова. – Астана: Академия государственного управления при Президенте Республики Казахстан, 2016. – 176 с.

3 Абрамов Руслан Агарунович Вопросы формирования антикоррупционного мировоззрения в обществе // Актуальные проблемы экономики и права. 2014. №2 (30). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/voprosy-formirovaniya-antikorrupsionnogo-mirovozzreniya-v-obschestve> (дата обращения: 24.03.2021).

4 Ружева Е.О., Глезденёва А.Ю. Формирование антикоррупционного сознания молодежи в современных условиях. ЭКОНОМИКА. ПРАВО. ОБЩЕСТВО. 2018;(4):76-80.

СТУДЕНТТЕРДІҢ БІЛІМІН ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДА БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

АРДАБАЕВА А. К., ЖАНСЕИТОВА Л. Ж., ИСАЕВА Н. Т., БЕРКІН Л.
оқытушылар, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ.

Студенттердің оқу жетістіктерін тексеру үлкен тәрбиелік мәнге ие, өйткені олардың жүйелі жұмысын ынталандырады, оқу нәтижелеріне жауапкершілік сезімін дамытады. Студенттердің білімдерін игеруіне үнемі мониторинг жүргізу жоғары білікті мамандарды даярлау процесінің сапасын бағалауға, сондай-ақ түзету әрекеттерін жедел әзірлеуге және жүзеге асыруға ықпал етеді.

Бағалау кез-келген қызметтің негізгі элементі болып табылады. Бағалау – әзірленген критерийлер негізінде білім алушылардың қол жеткізген оқу нәтижелерін күтілетін нәтижелермен салыстыру процесі [1].

Білім беру мазмұнына, оны ұйымдастыру нысандарына, педагогикалық технологиялар мен оқыту әдістеріне қойылатын талаптардың өсуіне байланысты білім беру нәтижелерін бағалаудың заманауи құралдарына қойылатын талаптар да өсуде.

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 1 сәуірдегі № 123 бұйрығына сәйкес жоғарғы оқу орындары қашықтықтан оқыту форматына көшті.

Оқытудың бұл түрі интернет сияқты заманауи техникалық құралдарды қолдану арқасында білім беру процесін оған қойылатын негізгі талаптардың орындалуын қамтамасыз ететіндей етіп ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Демек, қашықтықтан оқыту қоғамның қажеттіліктерін қанағаттандыра алады.

Осы бұйрыққа сәйкес оқытушының қалауы бойынша онлайн-дәрістер, бейне-дәрістер, телевизиялық дәріс, өзіндік онлайн-жұмыс, электрондық журнал, онлайн-курстар, чат-сабақтар, веб-сабақтар, телеконференциялар, Bilim media group, скайп, google ресурстары, ZOOM, электрондық пошта, WhatsApp чаттары, Telegram арналары және басқа да қажетті құралдар қолданылады [2].

Алайда, оқытудың кез-келген түрінің табысы мен тиімділігі сапаны бағалауды ұйымдастыруға байланысты, өйткені тек жақсы ұйымдастырылған бақылау және осы бақылаудың нәтижелерін дұрыс пайдалану білім беру сапасын қамтамасыз етуге ықпал етеді.

Бақылау іс-шараларын және оларды бағалау әдістерін әзірлеу кезінде пәннің ерекшеліктері және пәнді оқытудың оқу-

педагогикалық қағидаттары ескеріледі. Студенттердің білімін бағалаудың бақылау нысандары ағымдық, межелік және қорытынды бақылау нысандарын қамтиды.

Білімді ағымдық бақылаудың мақсаты студенттердің оқу процесі барысында оқытылатын оқу пәндерінің мазмұнын меңгеру сапасын тексеру болып табылады. Студенттердің білімін ағымдағы бақылау оқытушы таңдаған нысанда топтық сабақтар (семинарлар, практикалық сабақтар және т.б.) барысында жүзеге асырылады.

Қашықтықтан оқытуда бақылау ерекше мәнге ие болады. Осыған байланысты, бір жағынан, мұғаліммен жеке байланыстың жоқтығын өтейтін, ал екінші жағынан, субъектілер үшін тартымды заманауи технологиялық процесті бақылау процедурасын ұсынатын тексеру шараларының әдістері мен формаларын қолдану қажет.

Қашықтықтан оқытудың заманауи платформалары ашық және жабық типтегі әртүрлі тесттерді жобалауға, иллюстрациялар, аудио және видео материалдарды қосуға, тестілеу мен оқыту режимінде өткізуге мүмкіндік береді.

Бүгінгі таңда интернетте білім беру процесінде толығымен қолдануға болатын көптеген веб-қызметтер бар, әсіресе олар пандемия жағдайында қашықтықтан оқытуда өзекті болады. Онлайн платформалар бірнеше минут ішінде:

- Интернет желісінде тесттер мен викториналарды өз бетінше құруға;
- сайтта, форумда, блогта жасалған тестке немесе викторинаға сілтеме жариялауға;
- сілтемені тест қатысушыларына e-mail арқылы жіберуге;
- білім алушыларды онлайн режимде тестілеуге мүмкіндік береді.

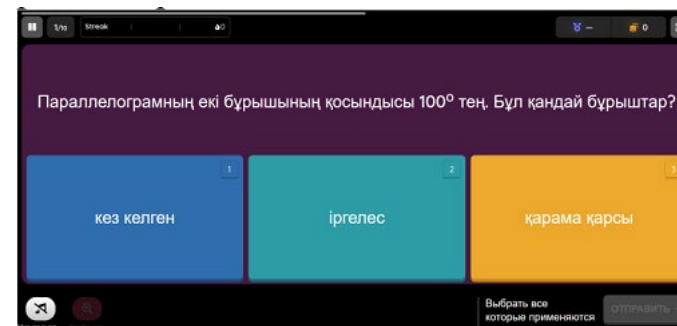
Солардың бірі, Quizizz – интерактивті викториналар жасаудың құралы [3].

Бұл мүлдем тегін интернет қосымшасы. Мұғалімнің тапсырмаларды өзі құрастырып, оларды өңдеуге мүмкіндігі бар.

Ал студент Интернетке қол жеткізе алатын және көрсетілген уақыт аралығында компьютер, смартфон және т.б. құралдарды пайдалана отырып, тағайындалған тапсырманы орындай алады.

Студенттерге тіркелу қажет емес: код пен атауды көрсету жеткілікті. Барлық студенттер бірдей тапсырмаларды алады, бірақ әр студент өз құрылғысында кездейсоқ сұрақтар тізбегін алады және тапсырмамен өзіне тән қарқынмен жұмыс істейді. Білім алушының дисплейінде жауап таңбаларымен қатар, қажет болған

жағдайда үлкейтуге болатын кескіні бар бүкіл сұрақ пайда болады (1-сурет). Мысалы ретінде «Элементарлық математика» пәнінен студенттердің ағымдағы білімін тексеру үшін ұйымдастырылған тест үзіндісін ұсынамыз.

Сурет 1 – Тест үлгісі

Мұғалім әр оқушының жұмысын қадағалайды. Әр тестілеуден кейін оқытушы нәтижелермен танысып қана қоймай, сонымен қатар Excel кестесінде мәліметтер алуға мүмкіндігі бар.

Сурет 2 – Нәтиже парағы

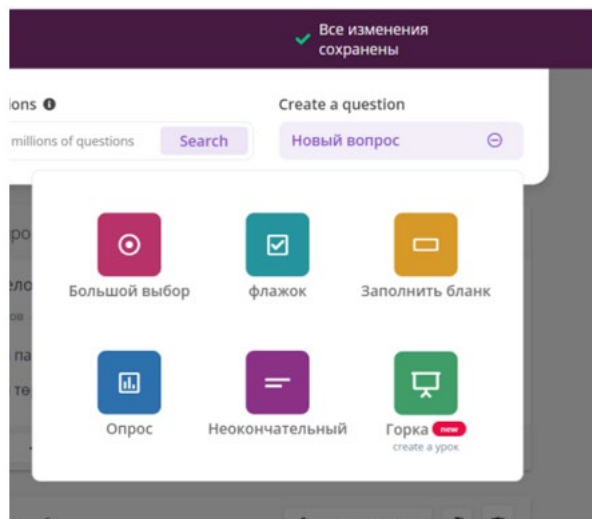
Қажет болған жағдайда тек мұғалім өзі дайындаған тесттерін ғана емес, сонымен қатар Quizizz кітапханасында орналастырылған дайын тесттерді де қолдана алады.

Тестілеу барысында білім алушылардың оқу материалын меңгеру деңгейі тексеріледі. Әрбір тест тапсырмасын құрастыру

кезінде бұл ұғымдар осы тест тапсырмасының көмегімен тексерілетін талап түрінде нақтыланады. Тексерілетін білім мен дағдылардың тізіміне зерттелетін пәннің тұжырымдамалық аппаратын игеру, нақты фактілерді білу, оқылатын материалды түсіндіру, жалпылау, жүйелеу және т. б. сияқты талаптар енгізілуі мүмкін.

Тесттерді құрастыру әдісіне байланысты тест тапсырмаларының келесі түрлерін құрастыруға болады (3-сурет):

- бірнеше нұсқадан бір дұрыс жауабы бар сұрақтар;
- бірнеше таңдау жауаптарымен;
- ашық жауаптары бар сұрақтар;
- қысқа жазбалар үшін өріс жасау;
- сауалнамалар жүргізу.

Сурет 3 – Тест тапсырмаларының түрлері

Сонымен, Quizizz құралын: ойындар мен викториналар өткізуге, жарыстарды ұйымдастыруға, тест өткізуге, үй жұмысын орындауда, әр студенттің нәтижелерін бақылауға, автоматты кері байланыс беруге қолдануға болады.

Бақылау жүйесін құру үшін негізгі және кәсіби маңызды құзыреттерді қалыптастыру критерийлерін анықтау, тексеру тапсырмаларын әзірлеу, бақылаудың тиімді және технологиялық формаларын таңдау, бақылау процедураларының реттілігі мен жиілігін анықтау қажет болды.

Қашықтықтан оқыту қазіргі пандемия жағдайында оқытудың негізгі түрлерінің бірі болып табылады. Бұл нысан білім алушылардың белгілі бір құзыреттерінің қалыптасу деңгейін айқындау арқылы білім беру процесінің де, оның нәтижелерінің да сапасын жақсы ұйымдастырылған бақылау және бағалау жағдайында ғана тиімді болады. Біздің елімізде қашықтықтан оқытудың сапа жүйесі әлі жетілдірілмегендіктен, білім беру ұйымдары сапаны қамтамасыз ету мақсатында ішкі бағалау жүйелері мен бағдарламаларын дербес ойластыруға және іске асыруға мәжбүр.

Ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды кеңінен қолдану білімді бағалау рәсімдерін жетілдіруге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 «Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығы.

2 «Пандемия кезеңінде білім беру ұйымдарында COVID-19 коронавирустық инфекцияның таралуына жол бермеу жөніндегі шараларды күшейту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 1 сәуірдегі № 123 бұйрығы.

3 <https://quizizz.com/admin/reports>

ПАТРИОТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ НА УРОКАХ НВПТ

АРИНТАЕВ М. П.
преподаватель-организатор НВПТ,
Высший инновационный аграрный колледж «ERTIS»

На протяжении многовековой истории Казахстана проблема патриотизма является предметом особого внимания. Процесс воспитания патриотизма у казахстанского народа насчитывает не одно тысячелетие. У граждан Казахстана сформировалась культура, основой которой является народность, патриотизм, духовность, солидарность и уважение к традициям. Патриотическое воспитание молодежи – одно из направлений государственной политики Республики Казахстан.

Президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев в рамках церемонии закрытия Года молодежи и начала Года волонтера вывел формулу отечественного патриотизма: «Именно молодые казахстанцы должны идти в авангарде патриотизма. Формула отечественного патриотизма четкая и ясная: знание истории народа, вклад в государство, постоянное саморазвитие, честность, работоспособность» [1].

Патриотизм (от греческого «patris» – Родина) – это осознание конкретным человеком своего особого, любовно-возвышенного, преданного отношения к Отечеству, которое проявляется в целенаправленной деятельности по ее поступательному развитию и процветанию [2].

Известно, что многие казахстанские ученые, педагоги, писатели в своих произведениях уделяли особое внимание патриотическому воспитанию.

Тему патриотизма можно найти в произведениях Абая Кунанбаева, Ибрая Алтынсарина, Чокана Валиханова, Мухтара Ауэзова и многих других казахстанских деятелей. По мнению философа Абая Кунанбаева, истинный патриотизм - это единство таких факторов, как вера в свой народ в сочетании с бесстрашием, любовь к своему народу, сопровождаемая действительным сочувствием и состраданием к его действиям, и реальная практическая помощь своему народу.

Патриотизм это социальное качество, которое развивается и формируется с юного возраста. Государству нужны здоровые, смелые, отважные, активные, дисциплинированные и образованные люди, которые будут готовы учиться, работать на его благо, а в случае необходимости, встать на его защиту.

Одной из важнейших задач государства является военно-патриотическое воспитание молодежи, в основе которого лежит подготовка молодежи страны к службе в Вооруженных силах Республики Казахстан, воспитание любви к армии и развитие высокого чувства гордости за принадлежность к Казахстану, постоянной готовности защищать свою Родину.

Каким должен быть выпускник колледжа, будущий защитник Отечества? Наши задачи по подготовке молодежи к военной службе и военно-патриотическому воспитанию четко определены в Законе Республики Казахстан «О воинской обязанности и военной службе». Это должен быть физически развитый, высокообразованный молодой человек с высокими моральными принципами.

Педагогический коллектив колледжа выполняет следующие основные задачи в военно-патриотической подготовке учащихся:

1 Участие в реализации государственной политики в области военно-патриотического и гражданского воспитания детей и молодежи.

2 Воспитание чувства патриотизма, формирование у подрастающего поколения верности Родине, готовности к служению Отечеству и его вооруженной защите.

3 Изучение истории и культуры своей страны.

4 Участие в подготовке и проведении мероприятий по увековечению памяти защитников Отечества.

5 Передача и развитие лучших армейских традиций.

6 Противодействие проявлениям политического и религиозного экстремизма среди подростков и молодежи.

7 Физическое развитие учащихся, формирование здорового образа жизни.

8 Участие в подготовке учащихся к военной службе.

На основе этих задач составляется годовой план реализации мероприятий военно-патриотического воспитания. При планировании уроков начальной военной подготовки в нашем колледже большое внимание уделяется ее взаимосвязи с другими предметами, немаловажное значение имеет сотрудничество с персоналом колледжа. Преподавателю-организатору НВП необходимо иметь достаточно полное представление о состоянии физического и психического здоровья каждого учащегося, о его семейном положении, об индивидуальных особенностях подростка, необходимо постоянно консультироваться с учителями-предметниками и классными руководителями. Успешное решение всех этих вопросов дает большой, положительный воспитательный и образовательный эффект.

Базовая военная подготовка осуществляется по следующим разделам:

1 Тактическая подготовка.

2 Огневая подготовка.

3 Строевая подготовка.

4 Общевоинские уставы.

5 Военная топография.

6 ОБЖ и гражданская оборона, а также в конце учебного года проводятся 5-дневные учебно-полевые сборы.

На занятиях по НВТП учащиеся знакомятся со спецификой воинского труда, готовятся к выполнению обязанностей солдата, познают особенности службы в армии, воспитывают в себе качества, необходимые защитнику Родины. На занятиях по огневой подготовке учащиеся знакомятся с возможностями стрелкового оружия. Важное значение имеет изучение военной присяги, которая раскрывает основные требования к морально-боевым качествам военнослужащего. Качество подготовки учащихся, во многом определяется методикой обучения, т.е. зависит от совокупности форм, средств, способов и приемов обучения и воспитания.

Методика обучения на уроках НВТП направлена на формирование у учащихся чувства патриотизма и осознанного желания служить в вооруженных силах Республики Казахстан.

Как и при преподавании других дисциплин, на уроках НВТП, мы придерживаемся трех основных целей обучения:

Образовательной – вооружение учащихся системой знаний, навыков и умений.

Воспитательной – воспитание подростков в духе казахского патриотизма, любви к Отечеству и Вооруженным силам Республики Казахстан.

Развивающей – формирование психологической готовности к военной службе.

Теоретическая часть урока в основном проводится в форме рассказа и беседы с использованием дидактического материала и технических средств обучения. Практические занятия направлены на закрепление изучаемого материала с использованием учебного оружия и военно-технического оборудования, приборов и другого оборудования.

Заключительную часть системы военной подготовки учащиеся проходят на учебно-полевых сборах, где проводятся контрольные занятия с целью определения знаний и практических умений, навыков учащихся с выставлением итоговых оценок.

Для выполнения этих задач необходима учебно-методическая и материальная база.

В колледже оборудован военный кабинет, отвечающий требованиям программы НВТП, здесь имеются плакаты, макеты автоматов, пневматические винтовки.

В годовой план работы по данному предмету входят следующие мероприятия:

- подготовка и участие в областных соревнованиях «Қыран» по военно-прикладным видам спорта;
- подготовка и проведение военно-спортивных соревнований «Айбын»;
- месячник оборонно-массовой работы;
- проведение мероприятий к Всемирному дню гражданской обороны;
- тематические линейки «День Победы» и «День защиты Отечества».

Помимо положительных моментов следует отметить имеющиеся недостатки, к сожалению, начальная военная подготовка в последние годы не расширилась, скажем так, а немного упрощается в части военной подготовки. У некоторых учащихся низкая мотивация к обучению, у многих есть проблемы со здоровьем, у другой части нет желания служить в армии. В решении этих проблем большое значение имеет внеучебное образование.

В деле военно-патриотического воспитания молодежи наш колледж поддерживает тесные связи с общественными объединениями Павлодарской области, такими как «Ветераны вооруженных сил», ОФ «Ветераны и инвалиды афганской войны и локальных войн».

С целью повышения престижа воинской службы, а также подготовки юношей к службе в армии, в колледже «ERTIS» ежегодно проводятся классные часы с приглашением ветеранов Великой Отечественной войны и воинов Афганистана. Проводятся «Уроки Мужества», конкурсы строевых песен ко Дню Защитника Отечества, участие в митинге Победы и возложение цветов к Обелиску Славы. Проводятся военно-спортивные эстафеты, способствующие формированию патриотического духа, укрепляющие волевые качества и спортивные навыки, посещаются музеи.

Учащиеся колледжа, в составе сборной Павлодарской области занимают призовые места на областных и Международных военно-патриотических сборах «Айбын».

В воспитании казахстанского патриотизма учащихся особое место отводится таким мероприятиям, как 4 июня – День символов Республики Казахстан; 1 мая - День единства народов Казахстана; 7 мая - День рождения Казахстанской армии; 9 мая – День Победы; 30 августа – День Конституции Республики Казахстан; 16 декабря – День Независимости Республики Казахстан, 1 марта – Всемирный день гражданской обороны. Эти мероприятия способствуют

воспитанию патриотизма и интернационализма, формируют высокие моральные, нравственные психологические и волевые качества, воспитывают у учащихся готовность с достоинством и честью выполнять свой долг по защите Отечества.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 <https://liter.kz/14045-formulu-otechestvennogo-patriotizma-ozvuchil-tokaev/>
- 2 Этнопсихологический словарь. – М.: МПСИ/Под ред. В. Г. Крысько, 1999.- 340с.
- 3 Ауэзов М. Абай Кунанбаев: Монографические исследования и статьи. /Сост. Акбаев Н. – Алматы: Санат, 1995. – С. 320.

ИННОВАЦИОНАЛЬНАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПОЛИТИКА РОЛИ

АРЫМБЕКОВА Н. А.

қазақ тілі мен әдебиет пәнінің мұғалімі, № 26 Гимназия мектебі, Екібастұз қ.

Қазіргі мектептің білім беру үдерісін ізгілендіруге және оқушының жеке тұлғаны жан-жақты дамытуға бағытталуы нақты білім беру іс-әрекетінің үйлесімді үйлесімділігінің қажеттілігін болжайды, оның шеңберінде негізгі білім, білік және дағдылар қалыптасады, шығармашылық қызметке байланысты оқушылардың жеке бейімділіктерін, олардың танымдық белсенділігін, стандартты емес тапсырмаларды өз бетінше шеше білу қабілетін дамыту.

Оқу іс-әрекетінің көптеген ғасырлар бойы қалыптасқан «дәстүрлі» тұрақты жүйесі бар және оны дидактиканың негізін Дж. Каменский, И. Ф. Гербарт, Д. Дьюи және біздің замандастарымыз А. В. Хуторский, В. И. Загвязинский және басқа да білім берудегі негізгі педагогикалық принциптерді анықтаған және педагогикалық қызметтегі іргелі еңбектер болып табылатын ғалымдар. ХХІ ғасырда мамандардың жан-жақты дағдылары мен қабілеттерін дамытуды көздейтін білім беру қызметінде, техникалық, ғылыми және басқа кәсіби қызмет салаларында жаңа технологиялар қарқынды дамуда [1].

Білім берудің тиімділігін арттырудың ең оңтайлы құралы ғылыми зерттеулер мен озық педагогикалық тәжірибе нәтижесіндегі инновациялар (инновациялар) болып табылады. Инновация дегеніміз – жаңашылдық, жаңалық, өзгеріс; педагогикалық процеске

қатысты бұл педагогикалық жүйенің барлық компоненттеріне жаңа нәрсе енгізу - оқыту мен тәрбиелеудің мақсаттары, мазмұны, әдістері, құралдары мен формалары, оқытушылар мен оқушылардың бірлескен қызметін ұйымдастыру, оларды әдістемелік қамтамасыз ету. «Инновация» термині (латын тілінен «innovatio» - жаңару, өзгеру) 19 ғасырда пайда болған және оны лексиконға алғаш рет ғалым Джеймс В. Боткин әр түрлі халықтардың мәдениеттері элементтерінің өзара енуі басталған кезде енгізген. Біздің елімізде бұл тұжырымдама алғашқы ғылыми әдебиеттерде өткен ғасырдың 80-жылдарында пайда болды, бірақ ол елдегі демократиялық реформалардан кейін ғана кең таралды. Инновациялық қызмет – бұл білім беру жүйесінде, оның ішкі жүйелері мен буындарының жұмыс істеуі мен жобалануының өзгеруіне әкелуі мүмкін инновациялардың дамуы [1, 2, 3].

Инновациялық оқытуда заманауи технологияларды қолдана отырып, мұғалім процесті толығырақ, қызықты және бай етеді. Жаратылыстану пәндерінің бағыттарының қиылысында мұндай интеграция тұтас дүниетаным мен дүниетанымды қалыптастыру үшін өте қажет, мектептерге берілетін бағдарламалық қамтамасыздандыру, интерактивті электронды такталар, модернизация жобалары жатады [4, 5].

Қазақстанда білім беру кеңістігінің өзгеруі мен модернизациясы белсенді түрде жүріп жатыр және бұл процестер білім беру жүйесінің құрылымы мен функцияларына, сондай-ақ оқыту технологияларына және жалпы білім беру процесінің мазмұндық сипаттамаларына әсер етеді. Алайда, бұл процестер қарама-қайшылықтардан және ішкі және сыртқы проблемалардан бос емес және бұл барлық білім беру жүйелерінің – үздіксіз және желілердің дамуы мен қызмет ету процестерін (сонымен қатар зерттеушінің әділ қызығушылығын) қажет ететіндігін растайды білім беру мекемелері және, әрине, жеке мекемелер.

Біріншіден, модернизация орта білімге әсер етеді, оған келесі бағыттар тән:

– оқушылардың нақты сауаттылығын дамыту: Қазақстанда алғаш рет бұрынғы КСРО аумағында мектеп оқушыларының құзыреттілігін дамыту мен бекітуді көздейтін функционалдық сауаттылықты дамытудың 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары жасалды дағдылар, алған білімдерін өмірлік жағдайларда тиімді қолдана білу;

– электрондық оқытуды пилоттық енгізу. 2020 жылдың басына қарай бұл жоба мектептердің 90% қамтуы керек; сандық білім беру ресурстары мектептегі білім беру жүйесінің жаңа атрибуттары болады: электрондық оқулықтар мен кітапханалар, әлемнің үздік білім ресурстарына үнемі қол жетімділік;

– 12 жылдық білім беруге көшу;

– білім беру үдерісіне ағылшын тілін оқытуды бастауыш мектептен бастап университетке дейінгі барлық деңгейлерге енгізу. 2013 жылдың 1 қыркүйегінен бастап барлық қазақстандық мектептерде ағылшын тілін оқыту I-сыныптан бастап енгізілді;

– жалпы білім беру мектептерінде шығармашылық, ойлауға қабілетті, дұрыс кәсіби жолды таңдай алатын және өмір бойы дамуға дайын қоғамның рухани, физикалық және интеллектуалды дамыған мүшесін қалыптастыруға бағытталған Ұлт жоспары аясындағы тәрбие жұмысы;

– мектептегі оқыту үдерісін модернизациялаудың локомотиві - «Назарбаев Зияткерлік мектептері». Олардың негізінде ең сәтті халықаралық тәжірибеге негізделген инновациялар енгізіліп, тексерілуде.

Білім берудің заманауи моделін іске асыру мақсатында Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы жасалып, оның басымдығы инновациялық білім беруді әзірлеу, енгізу және тарату болып табылатындығын атап өткен жөн. жобалар. Инновациялық білім беру жобалары бүкіл білім беру жүйесін модернизациялаудың жаңа өлшемдерін, қағидалары мен тәсілдерін қалыптастыруға, оның үйлесімді дамуын қамтамасыз етуге ықпал етеді [6].

Бұл саладағы инновациялар білім беру ғылымында ерекше орын алады және оның «педагогикалық инновация» деп аталатын арнайы бағытын зерттеу объектісі болып табылады. Бұл ғылым педагогикалық инновациялардың пайда болуы мен дамуының табиғатын, заңдылықтарын, сондай-ақ олардың өткен және болашақ дәстүрлерімен байланысын білім беру пәндеріне қатысты зерттейді [7]. Алайда, біз тек білім беру үдерісімен ғана шектеліп қалмасак та, қаншалықты тартымды және ойластырылған жаңа идеялар болса да, олар тиісті интеграциялық ұйымдастырумен және инновациялық процестерді басқарумен ғана инновацияларға айналады.

Білім мазмұнын жанарту – заман талабы. Еліміздің тұңғыш Президенті Н. Ә. Назарбаев ұлттық білім беру үшін жеткілікті жоғары шегін белгіледі. Білім беру бәсекеге қабілетті, сапалы болуы

керек, сондықтан қазақ мектебінің түлектері шетелдік жоғары оқу орындарында оқуын оңай жалғастыра алады. Үш тілде оқытуды жалпы білім беретін мектептің оқу үрдісіне енгізу, әрине, алға басқан елеулі қадам. Заманауи мектеп өз функцияларын жүзеге асырудың түрлі жолдарын іздейді, оның бірі – инновация. Тарихи тұрғыдан алғанда, жаңалық әрқашан салыстырмалы болып келеді. Ол нақты тарихи сипатқа ие, яғни «өз уақытына» дейін пайда болуы мүмкін, содан кейін ол нормаға айналуы немесе ескіруі мүмкін.

Инновациялық техниканың ерекшелігі: инновация әрқашан өзекті мәселенің жаңа шешімін қамтиды; инновацияларды қолдану оқушының жеке басының өзгеруіне әкеледі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Мещерская, Ю. В. Инновации как фактор повышения качества образования [Текст] / Ю. В. Мещарская // Управление качеством образования: журнал. – 2011. - № 4. – С. 34-38.

2 Chauhan, S.S.» Innovations in Teaching-Learning Process». Vikas Publishing House. PVT LTD, New Delhi, 1979.

3 Рапацевич Е.В. Инновации и проблемы развития современного образования // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 10. – С. 88-89; URL: <http://www.natural-sciences.ru/ru/article/view?id=32976>.

4 Дебердеева, Т. Х. Новые ценности образования в условиях информационного общества / Т.Х. Дебердеева // Инновации в образовании. – 2005. – № 3. – С. 79.

5 Ghoshal S., Bartlett C. A. The Individualized Corporation: A Fundamentally New approach to – London: Random House Business Book, 2000.

6 Назарбаев Н. А. Социальная модернизация Казахстана: двадцать шагов к обществу всеобщего труда [Электрон. ресурс]. – 2012. – URL: <http://www.educontrol.kz/ru/socialnaya-modernizaciya-kazahstana-dvadcat-shagov-k-obshchestvu-vseobshchego-truda>.

7 Шестаков А. Л., Ваулин С. Д., Фёдоров В. Б., Пантеев А. С. Инновационная деятельность важнейшее направление развития современного университета // Инженерное образование. – 2004. – №2. – С. 134-139.

ОБРАЗОВАНИЕ – НАШ ПУТЬ В БУДУЩЕЕ

АХМЕТОВА Г. Т.
учитель русского языка и литературы, СШ № 61, г. Нур-Султан
КАМБАРОВА Ф.
ученик 10 класса, СШ № 61, г. Нур-Султан

*«Человек не может по-настоящему
усовершенствоваться, если не помогает
усовершенствоваться другим.»*

Ч. Диккенс

Согласно статье Ивановой и Михайловой [1] можно сделать вывод, что образование в Казахстане, которое было заложено в советское время, послужило крепким фундаментом для развития образования 2000 годов. Одним из самых главных преимуществ было то, что образование было доступно всем. В качестве доказательства, согласно рейтингам Legatum Institute (2018), Казахстан по доступности и качеству образования и человеческому капиталу занимает 25 место в мире [3]. Более того, многие считают, что советское образование давало более фундаментальные знания с точки зрения общего развития (Иосиф Вульфович) [3].

Однако, несмотря на вышеупомянутые сильные стороны, есть ряд масштабных проблем, которые в той или иной степени останавливают развитие Казахстана.

Одной из главных проблем в образовании является подготовка кадров. Согласно статье от АЛМАУ [4] университета подход образования в педагогических вузах Казахстана устарел и не соответствует мировым стандартам. Основываясь на передовом опыте таких стран как Сингапур, Финляндия можно сделать вывод, что критическим фактором успеха в образовании является учитель.

Еще одной большой проблемой является то, что нет системного подхода к профориентации в школах. Так, только 10–15% школьников из старших классов точно знают какую специальность выбирать для поступления (Абден, 2016). Большинство студентов, около 85%, выбирают предмет в университете, не имея глубоких знаний в этой конкретной области. Более того, Палата предпринимателей Казахстана заявила, что более 60% выпускников вузов не работают по своей специальности (Абден, 2016). Большинство выпускников заявляют, что их конечной целью было получение диплома, и только после этого они решают, какая специальность им подходит

(Нурланов и др., 2018). Кроме того, эту ситуацию подтверждает и другая статистика: 35% выпускников не работают по профессии, а еще 40% не могут найти работу после окончания учебы (Атамекен, 2019) [5]. Выявлено, что профориентация как система неэффективна, а существующие инструменты устарели.

С другой стороны, школьники из крупных городов имеют возможность получить консультацию в частных консультационных центрах по вопросам карьеры. Однако у сельских студентов ограничены ресурсы для определения будущей профессии и правильного выбора вуза (Tengrinews.kz, 2014). Таким образом, существует большой разрыв между системой профориентации в городах и сельской местности из-за неразвитости сельской местности.

На данный момент Министерство образования проводит ряд реформ с целью улучшения системы образования в стране.

На сегодня в полной мере функционирует международная программа стипендии Болашак. Согласно статистике [5], более 12,5 тысячам граждан Казахстана обучились в лучших вузах мира. Несомненно, данная программа помогает развивать высококлассные кадры среди Казахстана и применить зарубежный опыт.

Одной из важных тем в развитии образования является престижность образования. На данный момент в стране функционирует Назарбаев университет и Назарбаевские школы, которые работают по мировым стандартам. Данные образовательные учреждения считают кузницей интеллектуалов страны. Общая успеваемость учеников составляет 100%. Выпускники данных школ поступают в лучшие вузы мира как Гарвард, Кембридж, а выпускники Назарбаев университета работают в мировых компаниях как Google, Apple, Netflix.

Главной долгосрочной целью государства является распространение опыта Назарбаевских школ в другие школы по Казахстану, что в целом приведет к улучшению системы образования.

С точки зрения мирового тренда – онлайн-образования Казахстан также не стоит на месте. По словам Жакуповой (2018), рынок онлайн обучения в стране развивается с 2010. На волне пандемии большое количество учебных заведений начали активный процесс внедрения технологии в обучение. Университеты как КазГУ, ЕНУ, Нархоз и НУ являются активными пользователями электронной платформы «Moodle». Более того, государство

уделяет больше внимания подготовке специалистов в сфере информационных технологий (ИТ), что заметно в статистике 2016 года, когда выпускникам средних школ было выделено около 15 000 ИТ-стипендий (Нургалиева, 2016) [7]. Кроме того, в крупных городах Казахстана развиваются EdTech-стартапы (EdTech.kz, 2019).

Рост образовательных платформ позволяет понять, что сфера имеет большой потенциал и востребованность. Сапарғалиев (2015) говорит, что развитие онлайн-обучения критично важно, поскольку территория Казахстана довольно обширна, и сельские районы не имеют доступа к инновационным ресурсам в автономном режиме.

Таким образом, были подчеркнуты основные проблемы образования в Казахстане как низкий уровень развития профориентации, неэффективная подготовка кадров.

Однако, если смотреть в будущее, то Казахстан проводит реформы в образовании как внедрения мирового опыта через Назарбаевские школы, переход к онлайн-образованию. Данные реформы должны дать эффективные результаты с точки зрения выращивания достойного человеческого капитала.

Если посмотреть на профориентацию, как на инвестицию в будущее, то с выпускниками общеобразовательных школ можно было бы проводить мероприятия по содействию профессиональному самоопределению молодежи в современных условиях, ознакомить с новыми подходами, технологиями в данной сфере, выработка предложений по повышению эффективности работы. Для обмена опытом работы пригласить на такие встречи профессорско-преподавательский состав вузов и академии, а также студентов старших курсов. Каждый присутствующий ознакомил с методами работы каждой кафедры, факультета по вопросу формирования профессионального самоопределения выпускника.

Выбор профессии часто определяет в дальнейшем весь жизненный путь человека. Поэтому очень важно предостеречь его в этот момент от многих ошибок, оказать возможную помощь в выборе профессии, дела по душе. Обсуждая, должны согласиться с утверждением, что развитие человеческого капитала – это фундамент развития всей экономики. Связано это, в первую очередь, с тем, что сейчас наблюдается тенденция повышения требований к подготовке квалифицированных кадров, востребованных на рынке труда.

Сейчас много молодых людей, выпускники вузов имеют высшее образование, но вынуждены работать в совершенно другой сфере. Думаю, что это как раз пример того, что изначально был сделан

неправильный выбор профессии. Поэтому перед учителями нашей школы стоит задача оказать максимальное содействие выпускникам в выборе профессии и высшего учебного заведения. Каковы запросы современных выпускников, какие специальности они выбирают. Вот на эти вопросы получить достоверные ответы от ведущих специалистов по маркетингу, которые со старшеклассниками проводили б различные формы профориентационной работы, как экскурсии, тестирования школьников, семинары, школы по технике поиска работы, профориентационные занятия, в том числе и выездные, показ мастер-класса и т.д. В этой сфере можно провести очень объемную, плодотворную работу с выпускниками общеобразовательных школ

В заключении, подводя итоги, можно сказать, что задачей профориентационной работы является правильный показ выпускникам той сферы деятельности, которая будет отвечать потребностям рынка труда, причем рынка труда не сегодняшнего, а завтрашнего дня.

ЛИТЕРАТУРА

1 Развитие школьного образования в Казахской сср: ценностно-критическое осмысление исторического опыта

<https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-shkolnogo-obrazovaniya-v-kazahskoy-ssr-tsennostno-kriticheskoe-osmyslenie-istoricheskogo-opyta%20>

2 Сильная сторона Казахстана – образование, слабая – личная свобода <https://365info.kz/2018/12/silnaya-storona-kazahstana-obrazovanie-slabaya-lichnaya-svoboda>

3 Советское образование vs современное образование: раньше было лучше? <https://nv.kz/2019/12/18/240206/>

4 Казахстанская система образования: 10 причин, почему нужно бить тревогу (almau.edu.kz)

5 Палата предпринимателей ЗКО провела общегородской день профориентации <https://atameken.kz/ru/news/29412-palata-predprinimatelej-zko-provela-obshegorodskoj-den-proforientacii>

6 Программа «Болашак» <https://edu-kz.com/helpful-information/programma-bolashak>

7 В столичных школах запущен проект обучения техническим специальностям https://kazakh-tv.kz/ru/view/news_kazakhstan/page_141614_v-stolichnykh-shkolakh-zapushchen-proekt-obucheniya-tekhnicheski

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА ДИАЛОГТІК ОҚЫТУ-САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУ МӘСЕЛЕЛЕРІН ШЕШУДІҢ БІР ЖОЛЫ

БАЙМУЛЬДИНА А. Ж.
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, Малыбай ЖОББМ,
Павлодар обл., Акқұлы ауд.

Білім саласындағы жаңа дәуір өзімен бірге жаңа ойлар мен заманауи мектеп үлгісін, жаңашыл ұстаз бейнесін ала келді. Елбасы Н. Ә. Назарбаев өз жолдауында «Еркін елдің болашағы – іргелі білім мен озық ғылымда» деп тегін айтқан жоқ. Қазіргі кезде әр сәт сайын жаңа идеялар, жаңа технологиялар пайда болуда. Инновациялық технологиялар білім беру саласына да келді. Жас ұрпаққа рухани-адамгершілік тәрбие беруде әр түрлі әдістерді қолданудың маңызы зор. Бұл сыни тұрғыдан ойлау, модульдік технология және жобалық оқыту.

Мұғалім нені, қалай оқытатынын біліп қана қоймай, оқу үрдісін шебер ұйымдастыра білуі керек. Соның нәтижесінде балаларда «Нені үйренуім керек?», «Қалай үйренуім керек?» деген сұрақтар туындауы керек. Оқушы енжар тыңдаушыдан сыни тұрғыдан ойлай білетін дербес тұлғаға айналуы тиіс.

Педагогикалық қызмет нәтижесінде оқушының табысына сүйенгенде ғана тәрбие нәтижелі болатынын түсіндім. Бұл қуаныш сезіміне, көңіл-күйдің жоғарылауына байланысты. Пайдалы істі табысты орындаған балаларда өз күшіне деген сенімділік, нәтижеге жетуге деген құлшыныс пайда болады.

Табыс табысты тудырады. Мектепте нашар оқушы болмауы керек. Мұғалімнің басты мұраты – оқушының ең кішкентай табысының өзін байқап, оны қолдау. Бала оқу-танымдық қызметте белсенді болуды қалайды. Заманауи сабақ оқушылардың шығармашылығы мен танымдық күшін белсендірілгенде, танымдық аясын кеңейтуге бағытталғанда, өзіндік шешім қабылдай білуге итермелегенде ғана қызықты болып, қуаныш әкеледі [2, 26 б.].

«Блум түймедағы» әдісін қолдану оқу-тәрбие үрдісінде тұлғалық бағыт беріп, саралап оқытуды жүзеге асыруыма мүмкіндік берді.

Жұмыс барысында мен диалогтік оқытуды қолданамын. Бұл әдістің тиімділігі:

- Балаларды идеяларын жүзеге асыруға үйрету. Әрбір идея дұрыс болуы керек деген талап қоймау керек;

- Өз идеяларын «жұрт көзінше» батыл айта білуге үйрету;
- Қиялдай білуге үйрету;
- Басқалардың сөзін бөлмей, олардың пікірімен санаса білуге үйрету.

Әдебиет сабағының басты мақсаттарының бірі – тіл мәдениеті жоғары, сауатты оқырман тәрбиелеу. Әдебиет сабақтары дербестікке, шығармашылыққа, тілді қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруға, диалог жүргізе білуге, оқылған нәрсеге тұлғалық қарым-қатынасқа, мәдени мұраны сақтай білуге деген жауапкершілікке, бірлікті, қоғамды, адами мәдениет пен оның қызметін сезінуге шақырады [2, 26 б.].

Әдебиет сабақтарында диалогтік қарым-қатынас жүзеге асырылады.

Мысалы:

- 1) оқылатын мәтіннің авторы мен оқушылар арасындағы диалог;
- 2) мұғалім мен оқушы арасындағы диалог;
- 3) оқырман ретінде оқушылардың өзара диалогі;
- 4) оқулық авторы мен оқушылардың арасындағы диалог.

Осыған байланысты диалогке негізделген бірлесен қызметті жаңаша ұйымдастыру керек. Мұғалімнің рөлі – оқушылардың білім, білік дағдыларын толық меңгеруін қамтамасыз ететін бағыттаушылық рөл. Диалог – мұғалім жақсы тыңдаушы бола алатын, өз пікірі мен беделін алға тартпай, әңгіме жүргізе алатын, серіктес рөлін орындаушы қарым-қатынас түрлерінің бірі.

Оқу үрдісін зерделеу бойынша көптеген зерттеулер жүргізілді, ғалымдар диалогтің сабақта басты орын алатынын дәлелдеді. Диалог сыныпта оқушылардың интеллектуалды дамуына, оқудың нәтижелілігіне игі әсер етеді.

Диалогтік оқыту арқылы өз ойын еркін білдіретін тұлға – толыққанды, өмір сүруге бейім, өмірлік тәжірибелерді ұстана білетін білім иесі. Сондықтан, сабақтарды диалогтік оқытудың белсенді әдістерін біріншіден, оқушылардың қызығушылығын арттыру, екіншіден, оқушылардың белсенділігін арттыра отырып, білім сапасын көтеру, үшіншіден, оқушылардың көшбасшылық қасиеттерін өздеріне сенімділігін арттыра отырып дамыту, төртіншіден, оқушылардың диалогтік оқыту арқылы сөйлеу тілін дамыту дер едім.

Сабақтарда диалогтік оқыту әдісін қолдана отырып, мынадай мақсат қоямын:

– балаларды мәселені өз бетінше шеше алуға үйрету;

– көбірек ойлауға, жиі сөйлеуге, өз ойлары мен тілдерін белсенділендіруге үйрету.

Бұл технологияның міндеті: оқушыны білімді өзі алуына үйрету. Оқытушы диалог жүргізу арқылы балаларға сабақ тақырыбын өздері ашып, мәселе бойынша өз пікірлерін ұсынуды тапсырады. Сабақ барысында бұл пікірлер тексеріледі.

Диалог барысында оқушылар оны жүргізудің тәсілдерін әр түрлі деңгейде меңгереді. Бірінші деңгей – өзіндік МЕН-мен диалог, яғни өз ойымен, өзімен қарым-қатынас жасайтын тұлғалық деңгей. Екінші деңгей – түрлі бағыттардағы іс-әректтерді Мен және басқа арқылы талдайтын тұлғалар арасындағы деңгей. Диалогтің үшінші деңгейі – мультидиалог – бір мезгілді бір нәрсені талқылайды [1, 39 б.].

Қазақ тілі мұғалімі ретінде сабақтағы диалогтің маңыздылығын жақсы білемін. Диалогсіз сабақты елестету мүмкін емес. Сабақтың басынан-ақ мұғалім мен оқушы арасындағы диалог жүре бастайды. Барлық психолог әлемдегі ең басты құндылық – адами қарым-қатынас, кейде ауру адамды емдеу үшін дәрі ғана емес, жақсы сөз бен қарым-қатынастың маңызы зор деген тұжырымға келді.

Диалог түрінде оқыту оқушылардың ынталандыру және дамыту үшін әңгіме күшін қолдануға мүмкіндік береді деп санаймын. Оқушылардың дамып келе жатқан идеяларымен жұмыс жасауларына және түсінбеушілікті жеңе білулеріне көмектесе алады. Оқушыларға сыныпта әр түрлі тәсілдер арқылы жүргізілген және кеңейтілген диалогке қатысуға мүмкіндік берілгенде, олар өзіндік жеке түсініктерінің өрісін зерттей алады. Бұл мүмкіндіктер олар тілді білімді құру құралы ретінде қолданудың жаңа тәсілдерін тәжірибесінен өткізуіне жол ашады.

Сөз құдіреті, сөз нақтылығы – жақсы сабақтың негізі. Сабақты диалогтік оқыту басынан аяғына дейін орын алатындай етіп құру керек. Диалог мұғалімге мәселелердің шешімін тауып, жеңе білуге де көмектеседі.

Сабақты толығымен диалогке құру – өте күрделі, себебі балаларға жұмыстың әр түрі қажет, сондай-ақ ақыл-ой қабілеттерінің де әр түрлі деңгейде екенін ескеру керек. Өз ойын естіртіп айта алмайтын, өз сыныптастарынан қысылатын, сөздік қоры аз балалар да бар. Ал, сөйлегенді жақсы көретін, алайда тыңдай білмейтін балалар да бар.

Әр түрлі әдістер қолданамын, мысалы: жұптық жұмыс, «Білгірлер» ойыны, «Өзара сұрақ-жауап», «Жуан және жінішке сұрақтар». Сабақ басындағы күтпеген сұрақ мәселені тануда, постер

қорғауда, рефлексия кезеңінде (ауызша, жазбаша) тақырыпты түсіну деңгейін анықтауға көмектеседі. Сонымен диалог шынайы болу үшін бір мәселеге құрылуы керек. Мәселені қалыптастыруға жұмбақтар, ашық сұрақтар негіз бола алады, бұл оқушыны ойландыруға әсер етеді. Диалогтік оқытуда сабақтың табысты болуы мұғалімнің оқушылармен сенімді қарым-қатынас орната біліп, жағдай туғыза білуіне байланысты. Сондықтан сабақ толығымен эмоциялық және интеллектуалдық деңгейде өтуі тиіс.

Оқушының ойлау қызметі түрлі әдіс-тәсілдермен белсенділендіріледі. Зерттеу, шығармашылық жұмыстары қолданылады. Мұндай сабақта мұғалімнің сөзі басты құрал болып табылады. Сондай сабақтың нәтижесінде педагог пен оқушыда жақсы орындалған жұмыстан алған әсері риза болу сезімі пайда болады.

Диалогтік оқытудың арқасында серіктестік қалыптасады. Сабақтағы енжар оқушылардың саны азая түседі, өйткені әрқайсысы өз ойын айтқысы келеді, сауатты сөйлеуге тырысады. Диалогтік оқыту тек білім беру мәселелерін ғана шешіп қоймайды, бір-біріне қызығушылығын тудырып, сыни тұрғыдан ойлауды және өз-өзіне баға бере білуді дамытады.

Диалогтік оқыту негізінде өзара сыйластық, сенім, шынайылық, ашықтық жатыр, оның басты құралы - өзара байланыс – диалогтік өзара түсінісу, өзара ашу, өзара нақтылау, өзара даму [1, 40 б.].

«Диалогтік оқытуды» енгізу керек әрі әр сабақта жақсы нәтижеге жету үшін бақылап отыру керек. Сабақта диалогтік оқыту әдісі арқылы жұмыс істей жүріп, мен нәтижеге қол жеткіздім, балалар өз бетінше жұмыс істейді, топпен нақтылай біледі, өз идеяларын ұсына алады, өз пікірлерін қорғайды. Жаңа әдістеменің тиімділігі оқушылар өз ойларымен бөліседі, білімдерін салыстырады, еркін қарым-қатынас жасай алады.

Конфуций айтқандай, «Үш жол білімге әкеледі: ойлау жолы – ең құрметті жол, еліктеу жолы – ең жеңіл жол, тәжірибе жолы – ең ащы жол».

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Мұғалімге арналған нұсқаулық, 2016
- 2 Д., Первин И. Б. Коллективная познавательная деятельность и воспитание школьников. М.: Просвещение, 1977. 159 с. Ивин А. А., Никифоров А. Л.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ҚҰРАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУ САПАСЫНА ӘСЕРІ

БЕЙСЕНКУЛОВА Л. Б.

магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

ТУЛЕКОВА Г. М.

PhD, қауымд. профессор, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

Бүгінгі таңда іс жүзінде барлық қызмет салаларында қолданылатын ақпараттық технологиялар қоғамның басқа түріне – білім қоғамына қарай қозғалысты анықтайды. Ақпараттық технологиялардың даму деңгейі білім беру жүйесіне: мазмұнына, технологиясына, басқаруына, соның салдарынан – білім беру сапасына әсер ететіні анық. Ақпараттық қоғамның және білім экономикасының дамуына байланысты білім сапасы мен мазмұны мәселелері басым мәнге ие болады. Алайда, кері байланыста орын алады: білім берудегі ақпараттық технологиялардың өзі (АТ) оның мазмұны мен оқыту сапасына әсер етеді.

Қазіргі білім беру жүйесінің маңызды ерекшелігі - кез-келген білім ордасының білім сапасы мен имиджін анықтайтын оқытуды ұйымдастырудың инновациялық стратегиясының болуы. Білім беру сапасы дегеніміз - білім беру өнімінің немесе қызметтің мемлекеттік стандарт пен әлеуметтік тапсырыс стандарттарына сәйкес келу қабілеті.

Бүгінгі таңда ақпараттық технологиялар білім беруді дамытуды жоспарлаудағы негізгі басымдықтардың біріне айналуда. Бұл технологиялардың ажырамас және маңызды бөлігі білім беру процесін компьютерлендіру болып табылады. Бұл процесс қазіргі заманғы техникалық мүмкіндіктерге сәйкес келетін және баланың ақпараттық қоғамға үйлесімді енуіне ықпал ететін оқыту технологиясының мазмұнына түзетулер енгізумен байланысты оқу процесінің педагогикалық теориясы мен тәжірибесіндегі маңызды өзгерістермен қатар жүреді. Компьютерлік технологиялар оқытудағы қосымша «тетігінен» емес, оның тиімділігін едәуір арттыратын тұтас білім беру процесінің ажырамас бөлігі болуға арналған.

Соңғы онжылдықта білім беру саласында компьютерлік технологияларды кеңінен қолдану мәселесі отандық педагогика ғылымында үлкен қызығушылық тудырды. Компьютерлік оқыту технологиясы мәселесін шешуге ресейлік және шетелдік ғалымдар үлкен үлес қосты: Громов Г. Р., Гриценко В. И., Шолохович В. Ф.,

Агапова О. И., Кривошеев О. А., Пейперт С., Клейман Г., Сендов Б., Хантер Б. және басқалары.

Бүгінгі күні республика көлемінде де ақпараттандыру мәселесімен айналысып жатқан бірқатар ғалымдардың ғылыми мектептері бар. Олар: профессор Б. Б. Баймұхановтың еңбектерінде оқыту үдерісінде компьютерлік технологияларды енгізу мәселелері қарастырылды, осының негізінде оқыту үдерісінде әртүрлі бағдарламалық құралдарды қолданудың әдістемесі жасалған (Б. Д. Сыдықов, Р. С. Шуақбаева, Р. Б. Бекмолдаева, А. Ө. Байдыбекова және т.б.); профессор Е. Ы. Бидайбековтың еңбектерінде студенттерді ақпараттық технология құралдарын қолдануға әдістемелік тұрғыдан дайындау, информатика пәнін оқыту және информатик мамандарды дайындау мәселелерімен айналысқан (Ж. Қ. Нұрбекова, Г. Ж. Ниязова, Ш. Шекербекова, А. Ибашова, Э. А. Абдукаримова және т.б.);

Білімді ақпараттандырудың педагогикалық тұжырымдамасын Д. М. Жүсіпалиева, Ш. Т. Абишева, Ш. Х. Құрманалина, Г. Б. Ахметова, А. С. Қадырова, А. І. Тәжіғұлова және т.б. өз еңбектерінде анықтады. Б. Баймұханов, Б. Д. Сыдықов өздерінің «Компьютерлік оқу әдістемелік кешенді құрудың негізгі дидактикалық принциптері» деп аталатын еңбектерінде былай дейді: заманауи ақпараттық технологияларды пайдалану оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып білім берудегі дараландыру проблемаларын шешуде жаңа мүмкіндіктер ашады.

Оқытуда заманауи ақпараттық және телекоммуникациялық технологияларды пайдалану оқыту сапасын арттыру тұрғысынан да, оқу орындарының өздерін кеңейту тұрғысынан да ерекше перспективалар ашады.

Ақпараттық технологиялар қазіргі уақытта бірқатар міндеттерді шешуде қажет болатын құрал болып табылады. АКТ құралдары оқытуды дараландырудың, оқушылардың өзіндік жұмысын қарқындатудың, уәждеме мен танымдық белсенділікті арттырудың тиімді құралы болып табылады. Білім алушыларда интернет білім беру желісінде іздеу жүргізу, ақпаратты жіктеу, оған сыни қарау, салыстыру білігі дамиды, яғни жалпы, ақпараттық мәдениетті арттыруға ықпал етеді, бұл қазіргі заманғы адамның қажетті сапасы болып табылады, өздігінен білім алу дағдыларын дамытады, «оқуды жаңа білімдерді ашу қуанышына айналдыруға» көмектеседі. Егер қызығушылық болса, онда болашақта білім сапасына әсер ететін қарқыны болып келеді. Қазіргі жағдайда оқыту үдерісінің

тиімділігі үшін ақпараттық-анықтамалық жүйелерді, электрондық оқулықтар мен энциклопедияларды, интернет ресурстарын жатқызу қажет. Бейне материалдарды пайдалану сонымен қатар оқушының танымдық белсенділігін арттыруға ықпал етеді және айтарлықтай ақпараттық сыйымдылыққа ие. Осылайша, электрондық білім беру ресурстары мен олардың негізінде қалыптасатын жаңа ақпараттық-білім беру ортасы оқыту сапасын арттыру үшін айтарлықтай әлеуетке ие.

Білім беру процесіне ақпараттық-коммуникациялық технологияларды енгізу студенттерге мүмкіндік береді:

- негізгі және пәндік құзыреттіліктерді қалыптастыруды қамтамасыз ету үшін материалды оның қажеттілігі мен жеткіліктілігі тұрғысынан зерделеуге міндетті;
- қажетті ақпаратты іздеуді тездетіңіз;
- ақпаратқа, қандай да бір білім беру саласының мазмұндық компонентіне, әлемдік қоғамдастық жинақтаған білімге еркін қол жеткізу мүмкіндігіне ие болуға тиіс;
- қайталау, жаңа материалды игеру кезінде ыңғайлы эмоционалды ортада болу;
- оқу мотивациясын ынталандыру, көрнекілік, ұсынылған материалдың демонстрациясы, графика, схемалар, анимация түрінде оқылатындарды ұсыну арқылы «интеллектуалды аураны» құру;
- өзін-өзі тәрбиелеуді ынталандыру, өзін-өзі талдау;
- проблемалық мәселелерді шешу режимінде жұмыс істеу, білімдегі олқылықтарды тез толтыру;
- қызығушылық тудыратын мәселелер, тақырыптар, бейіндік оқыту мәселелері, элективті курстар бойынша белсенді, шығармашылықпен жұмыс істеуге;
- үй тапсырмасын орындауда тиімді жұмыс істеуге;
- ауру кезінде жетіспейтін материалды толтыруға тырысыңыз;
- виртуалды зертхананың, практикумның, экскурсиялардың бағыты бойынша өз ырғағына, жеке ерекшеліктеріне сәйкес, өз бетінше-іздеу режимінде жүруге.

Сонымен, білім беру саласына заманауи ақпараттық технологиялардың енуі мұғалімдерге оқытудың мазмұнын, әдістері мен ұйымдастырушылық формаларын сапалы өзгертуге мүмкіндік береді. Білім берудегі осы технологиялардың мақсаты ақпараттық қоғамдағы оқушылардың зияткерлік мүмкіндіктерін арттыру, сондай-ақ ізгілендіру, даралау, оқу процесін қарқындату және білім беру жүйесінің барлық деңгейлерінде оқыту сапасын арттыру болып

табылады. Компьютерлендіру ақпараттық процестің ажырамас бөлігі болып табылады. Мектептегі білім беруді компьютерлендіру соңғы онжылдықтарда Қазақстан мектебіне келген ауқымды инновациялардың бірі болып табылады.

Қазіргі заманғы ақпараттық технологиялардың білім беру процесіне үлкен әсерін ескере отырып, көптеген мұғалімдер оларды өздерінің әдістемелік жүйесіне қосуға дайын. Алайда, мектептегі білім беруді ақпараттандыру процесі бірден мүмкін емес, өйткені ол біртіндеп және үздіксіз.

Осылайша, ақпараттық технологиялар енді білім беру жүйесін толықтыратын құрал емес, білімнің жаңа тәртібін және оның институционалды құрылымдарын құру императиві болып табылады. Оқушылардың білім алу қажеттілігін қамтамасыз ету үшін мұғалім ақпараттық білім беру технологияларын игеруі керек, сонымен қатар олардың дамуын ескере отырып, өзін-өзі тәрбиелеу арқылы өзінің ақпараттық мәдениетін үнемі жетілдіріп отыруы керек, бірақ бұл технологияларды өз тәжірибесінде теріс пайдаланбауы керек және бәріне шығармашылық тұрғыдан қарау керек. Медиабілім құралдары мен формалары мұғалімге ғылым мен ақпараттық технологиялардың жаңа жетістіктерін пайдалану жолында кәсіби өсуге және өзін-өзі жетілдіруге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Б. Баймұханов, Б. Д. Сыдықов «Компьютерлік оқу Әдістемелік кешенді құрудың негізгі дидактикалық принциптері»
- 2 Информационные технологии в системе образования URL: //ksr.gior.ru/REOS/giep/giep.nsf/html/ INFORMACIONNETEHOLOGII_1
- 3 Петухова Е.И. Роль информационных технологий в повышении качества профессионального образования // Успехи современного естествознания. – 2013. – № 10. – С. 82-83;

ЭФФЕКТИВНОСТЬ УСВОЕНИЯ УЧЕБНОЙ ИНФОРМАЦИИ СТУДЕНТАМИ В УСЛОВИЯХ ЭЛЕКТРОННОГО ОБУЧЕНИЯ

БУРДИНА Е. И.

д.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

МАРАЛБАЕВ А. К.

ст. преподаватель, Торайгыров университет, г. Павлодар

БЕРКИНОВ Н. Р.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

Процессу усвоения учебной информации в специально созданных для этого условиях – на уроках, лекциях, семинарах, практических занятиях – уделяют внимание многие ученые в области психологии и педагогики. На сегодняшний день технический прогресс затрагивает все сферы жизнедеятельности человека, в том числе и современное образование. В связи с быстрым развитием информационных и коммуникационных технологий появляются новые формы обучения – дистанционное и электронное обучение (e-learning).

Электронное обучение (e-learning) означает систему электронного обучения, электронное обучение, дистанционное обучение, обучение с помощью компьютера, онлайн-обучение, виртуальное обучение, обучение с помощью информационных и электронных технологий. Эксперты ЮНЕСКО говорят: «Электронное обучение – это обучение через интернет и мультимедиа». Электронное обучение – формат преподавания и обучения, одна из форм обучения, основанная на системе управления обучением LMS и интерактивной обучающей платформе с использованием электронных устройств, компьютеров, мобильных телефонов, коммуникаторов в электронной форме учебного контента [1].

К инструментам электронного обучения относятся кейс-техника, ТВ-технология, сетевая технология.

Кейс-технология – технология, разработанная в форме бумажных, электронных и других материалов и основанная на наборе мультимедийных учебных материалов, отправляемых студентам, обучающимся самостоятельно.

ТВ-технологии – обучающие фильмы для сельских детей, не имеющих доступа к музеям, библиотекам и другим информационным ресурсам; демонстрация экспериментов, лабораторных работ и уроки передового опыта по физике, химии и биологии.

Сетевая технология – технология предоставления обучающимся учебным материалам в форме интерактивного взаимодействия с учителями и друг другом, а также в управлении учебным процессом на основе использования сети Интернет.

Преимущества электронного обучения:

- свободный доступ к образовательным ресурсам через интернет независимо от возраста учащихся;
- дешевое чтение – возможность получать любую информацию из интернета и передавать ее друг другу, независимо от того, тратит ли деньги на покупку книг и других учебных материалов;
- качественное образование – курсы основаны на полном сотрудничестве определенных специалистов, что улучшает качество электронного обучения;
- чтение содержания электронного курса по модулям – это эффективность усвоения определенного предмета через небольшой фрагмент информации и облегчение поиска необходимой информации;
- возможность выбора студентом продолжительности обучения в соответствии со своими возможностями и предпочтениями;
- возможность учиться на работе или дома через интернет;
- студенты улучшают свои знания с помощью новых технологий. Информация на электронных курсах обновляется своевременно.

В то же время при внедрении электронного обучения в образовательных учреждениях существуют следующие проблемы:

- отсутствие квалифицированных специалистов, которые могут использовать новые информационные технологии в среде электронного обучения;
- отсутствие качественных образовательных продуктов;
- отсутствие прямого общения между учителем и учеником [2].

Электронное обучение имеет большие перспективы. Это связано с тем, что быстрое развитие современных информационных технологий во всем мире показывает, что у дистанционного обучения светлое будущее. В то же время электронное обучение быстро развивается в США и Европе. Это подготовит почву для распространения системы по всему миру.

Одной из наиболее важных частей развития электронного обучения является разработка и обновление инструментов. Чем выше требования к качеству образования в этой системе, тем выше квалификация пользователей, работающих в системе. Проведено

достаточно исследований, посвященных характеру влияния индивидуально-психологических характеристик студентов и школьников на процесс усвоения информации и формирования [3].

Целью исследования является выявление характера влияния дидактических условий и психологических факторов на эффективность усвоения студентами учебной информации, предъявляемой с помощью электронных средств обучения.

Предметом исследования является соотношение психологических факторов и дидактических условий, влияющих на усвоение информации, предъявляемой с помощью электронных средств обучения.

В форме дистанционного обучения существует как можно больше электронных источников информации, база данных виртуальных библиотек, консультационные услуги, электронные учебники, кибер-классы. Необходимо говорить о создании единого информационно-образовательного пространства, в которое входят учителя, студенты и школьники. Отсюда следует, что главное в организации дистанционного обучения - электронные курсы, дидактическое развитие дистанционного обучения, подготовка учителей-координаторов. Чтобы продемонстрировать самостоятельность и способности ученика в процессе обучения, необходимо создать особые условия для пробуждения интереса к учебной деятельности. Чем больше учитель использует активные методы обучения по своему предмету, тем больше учеников будет интересоваться его изучением. Основным способом повысить интерес ученика к изучению предмета - это задавать вопросы и задания, требующие от ученика активной познавательной деятельности. Назначая ученику последовательность заданий, преподаватель должен учитывать возможные возможности ученика.

В качестве психологических факторов, потенциально влияющих на усвоение студентами учебного материала, выбраны когнитивные, мотивационные и поведенческие особенности учащихся [4].

Таблица – 1 Измеряемые показатели структурных компонентов вовлеченности

Компонент	Показатели	Методика
Структура вовлеченности		
Когнитивный	Представления об образовании (о выгоде, собственной эффективности, возможности творчески реализоваться, о качестве образования)	Семантический дифференциал (Ч. Осгуд).
Поведенческий	Усилия и готовность проявлять активность в образовательном процессе Склонность к минимизации усилий Проявление дополнительных усилий Взаимодействие с другими участниками образовательного процесса	Анкета на основе
Мотивационный	Мотивы обучения (внутренние, внешние) Ориентация на развитие профессиональной компетентности Стремление к достижениям	Методика «Структура мотивации» (К. Замфир). Методика Карьерные ориентации (Э. Шейн). Неоконченные предложения.

В дополнении, обсудим проблему разграничения категорий «знание» и «информация». Она обусловлена тем, что в научной литературе они часто используются как тождественные или подменяют друг друга.

Понятие информация (от лат. «information» – интерпретация, описание) – многогранное понятие, используемое в повседневной жизни в технической сфере. В целом, это понятие тесно связано с концепциями ограничения, коммуникации, контроля, формы, инструкции, знания, значения, структуры, образа, восприятия и другими. Многие начали говорить об Эре знаний или Веке информации, созданной обществом знаний; Информационное общество, информационные технологии и даже информатика, информатика и информатика привлекают много внимания, а значения слова «информация» используются небрежно [5].

Знание (от английского «knowledge» – знание) – изучение концепций, фактов и мнений людей в определенной системе. Образование включает в себя сознание, познание, объективный мир, субъект, мышление, логику, истину, разум, науку и так далее. тесно связан со сложными и глубокими концепциями и определяется ими. Знание зародилось задолго до появления философии и рационального знания.

Таким образом, уровень информации – это передача в процессе взаимодействия готовых, уже кем-то сформулированных сообщений и сведений об объектах и явлениях окружающего мира [6].

По результатам факторного анализа можно сделать следующие выводы:

1 Для студентов с высоким уровнем усвоения учебного материала характерны следующие особенности – способность к самоорганизации, направленность на социальное взаимодействие с ориентацией на сотрудничество.

2 Студенты с низким уровнем усвоения учебной информации демонстрируют избегание неудач в учебном процессе. В свою очередь, наличие такой мотивации учения, как избегание неудач, приводит к снижению уровня усвоения [7].

По результатам проведенного обобщенного, факторного анализа, приведены психологические факторы усвоения студентами учебную информацию.

Таблица 2

	Текст	Схема	Комикс
Высокий уровень усвоения	1 – социальная направленность 2 – коммуникация как условие учебной деятельности 3 – самоорганизация 4 – свобода в проявлении познавательной позиции 5 – значимость способа обработки информации	1 – самоорганизация 2 – социально ориентировочный стиль в учебной деятельности 3 – полезависимость 4 – аналитико-организационная регуляция учебной деятельности 5 – мотивация учения	1 – самоорганизация и саморегуляция 2 – мотивационно-коммуникативная составляющая образовательного процесса 3 – когнитивно-организационный 4 – мотивационно-оценочный компонент учебной деятельности 5 – индивидуальные особенности познавательной позиции
Низкий уровень усвоения	1 – самореализация и избегание неудачи в учебной группе 2 – широкий кругозор и коммуникация с преподавателем 3 – ориентация на социальные нормы и одобрение окружающих 4 – уверенность в себе 5 – склонность к субъективному оцениванию проблем	1 – направленность на контроль учебной ситуации 2 – самостоятельность и индивидуальность 3 – ориентация на социальное одобрение 4 – внешний и внутренний контроль учебной ситуации 5 – учебная компетентность	1 – самоорганизация 2 – аутентичность учебной деятельности 3 – сформированность понятийных структур 4 – неуверенность в себе 5 – рефлексивно-оценочный

Проведенное научное исследование выявило особенности влияния психологических факторов и дидактических условий обучения на эффективность усвоения студентами информации. Описаны понятия об обучении в e-learning, соотношение понятий

«знание» и «информация» и проведен обобщенно-факторный анализ усвоения студентами учебной информации. В результате проведенного анализа студентов усвоением учебной информации, было выявлено, что текстовая, схематичная и иллюстративная формы наглядности информации способствуют усвоению учебного материала за счет активизации определенных мыслительных операций (запоминание, понимание, анализ, синтез, оценка, применение), причем у студентов различных специальностей данная закономерность имеет свою специфику [8].

Полученные результаты могут быть использованы в практике преподавания учебных дисциплин с помощью электронных средств визуализации информации, в частности, мультимедийных презентаций, а также могут быть полезны в курсах лекций по педагогической психологии и психологии учебной деятельности студентов.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Аверин, В. А. Психология личности: учебное пособие / – СПб.: Издательство Михайлова В., 2001. – 192 с.
- 2 Ахметова Г. К., Караев Ж. А., Мухамбетжанова С. Т. Методы организации повышения квалификации учителей в условиях внедрения электронного обучения в образовательных учреждениях. Алматы, 2013 г.
- 3 Ахметова Г. К., Мухамбетжанова С. Т. Формирование компетентности учителей в среде электронного обучения. Методическое пособие. Алматы, 2012 г.
- 4 Ахметова Г. К., Мухамбетжанова С. Т., Толыкбаева Г. Н., Бельденбаева М. Т. Методический инструмент для мониторинга электронного обучения. Алматы, 2012 г.
- 5 Азимов, Э. Г., Щукин, А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / – М.:Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
- 6 Седякин, В. П. Информация и знания // Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия: Философия. Социология. Право. – 2009. – том 8. – С. 180–187.
- 7 Шпаковский, Ю. Ф. Оценка трудности восприятия текста // Труды БГТУ - 2012. - № 9. – С. 72–75.
- 8 Щедрина Е. В. Влияние адаптивного тестирования сетевых электронных учебно-методических комплексов на усвоение

учебного материала студентами вуза: кандидат педагогических наук / – Москва, 2013. – 193 с.

ЛИЧНОСТНЫЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ ПРЕДРАСПОЛОЖЕННОСТИ ПОДРОСТКОВ К ДЕВИАНТНОМУ ПОВЕДЕНИЮ

БУРДИНА Е. И.

д.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

МАРАЛБАЕВ А. К.

ст. преподаватель, Торайгыров университет, г. Павлодар

БЕРКИНОВ Н. Р.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

Проблема, которой посвящено исследование, входит в число важных вопросов юридической психологии, педагогики, социологии и криминологии. Она связана со значительной криминализацией подрастающего поколения. Приведенные данные свидетельствуют о том, что не наблюдается радикального снижения числа преступлений. Незначительное уменьшение показателей преступности несовершеннолетних возможно связано с повышением эффективности деятельности правоохранительной и образовательной систем по профилактике правонарушений, обусловливается рядом дополнительных факторов, оказывающих непосредственно влияние на общую статистическую картину. В числе них особое место занимает широкое распространение преступности в сети Интернет, а также умалчивание фактов правонарушений подростков родителями и работниками в сфере образования. Исследователи девиантного поведения указывают на неблагоприятные тенденции, характеризующие подростковую преступность и их причины: – увеличение числа преступлений, совершаемых подростками из полных, материально обеспеченных и формально благополучных семей:

Стабильный характер преступности несовершеннолетних, который сохранится на ближайшие годы:

- рост числа общественно опасных правонарушений у девочек, которые все чаще приобретают характер насильственных;
- распространенность преступлений, совершенных подростками в группах, на почве национальной и расовой

– рост преступлений, в основе которых заключен не только ситуативный, но и длящийся криминальный конфликт:

– участие подростков в массовых протестных акциях и дезорганизации деятельности воспитательных колоний.

– высокая криминальная активность подростков младших возрастных групп;

– рецидивная преступность несовершеннолетних, состоящих на учете в уголовно-исполнительных инспекциях;

– совершение несовершеннолетними преступлений в состоянии наркотического опьянения [1].

Научная новизна исследования состоит в расширении и уточнении знаний о личностных чертах девиантных подростков, совершивших преступления.

В проведенном исследовании на репрезентативной выборке испытуемых, которая включала в себя подростков, отбывающих наказание в воспитательных колониях, следственном изоляторе, а также обучающихся в специальных учебно-воспитательных учреждениях закрытого типа, построены факторная и дискриминантная модели изучения структуры личностных черт - детерминант девиантного поведения подростков.

Теоретическая значимость. В процессе сравнительного эмпирического исследования девиантных и правопослушных подростков путем логически последовательных организационных, методологических и эмпирических психологических процедур, получены достоверные данные об основных личностных чертах подростков, выступающих детерминантами отклоняющегося поведения, и чертах, дискриминирующих участников исследования на группы «девиантов» и «не девиантов», а также «девиантов» с учетом половых и возрастных различий.

Цель исследования является выявить общие черты, детерминирующие девиантное поведение личности в подростковом возрасте.

Задачи исследования:

1 Осуществить анализ научной литературы, в ходе которого проследить эволюцию взглядов на психологию отклоняющегося поведения в подростковом возрасте и выделить черты личности, выступающие, по мнению исследователей, личностными психологическими детерминантами девиантного поведения подростков.

2 Провести сравнительный анализ черт личности участников исследования с девиантным и нормативным поведением.

3 Осуществить классификацию личностных черт подростков-правонарушителей средствами факторного (компонентного) анализа с выделением общих (вторичных) личностных черт.

4 Используя метод дискриминантного анализа, продемонстрировать возможности психологического прогнозирования и статистически обоснованных предсказаний вероятности отнесения участников исследования к условной группе девиантов.

К числу наиболее важных социальных факторов, оказывающих влияние на формирование девиантного поведения подростков, относят: бедность, проживание в криминальном районе, наличие оружия, доступность наркотиков, наличие нестандартной школы, отсутствие сплоченности у соседей, наличие эпизодов насилия в средствах массовой информации, резкие социальные изменения. По мнению зарубежных исследователей девиантному поведению сопутствуют: низкий социальный статус, который не позволяет подростку соответствовать требованиям общества; состояние общественной аномии; противоречия между требованиями общества и доступными средствами их выполнения; доступность незаконных средств достижения цели; недостатки в социальной системе и оправдание собственного поведения; криминальное окружение; получение выгоды от совершения преступлений, наличие криминального кумира; социальные роли и авторитет; недостаток социального контроля.

Многочисленные исследования показывают, что подростки, совершившие преступления, как правило являются выходцами из неблагополучных семей, где родители ведут антисоциальный образ жизни. У 60 % семей несовершеннолетних правонарушителей кто-либо из родителей имел судимость. Исследование показало, 70 % подростков, совершивших преступления, подвергались насилию со стороны родителей, 50 % росли без отца, 42 % воспитывались в семьях, в которых родители злоупотребляли алкоголем. Практически половина подростков-правонарушителей воспитывались в «неблагополучных» семьях [2, с. 207].

В целом, как мы видим, противоправное поведение подростков есть результат сложного взаимодействия объективных и субъективных факторов: неблагоприятной социальной среды и особенностей личности (Таблица 1).

Таблица 1 – Факторы девиантного поведения подростков

Группа факторов	Область применения
Физиологические факторы	Психические отклонения и физические недостатки наследственного или приобретенного характера, особенности протекания процесса полового созревания.
Социальные (макросредовые) факторы	Низкий социальный статус, криминальное окружение, доступность незаконных средств достижения цели, негативное влияние СМИ, недостаток социального контроля, состояние общественной аномии, подростковая мода, плохая правовая осведомленность, кризис института семьи.
Социально-психологические (микросредовые) факторы	Негативное влияние ближайшего окружения (семьи, референтной группы, школьного коллектива и т. п.).
Психологические факторы	Индивидуально-психологические свойства личности.

На основании вышеизложенного нам представляется возможным выделить несколько основных подходов к изучению проблемы детерминации девиантного поведения: 1) подход, основывающийся на выделении переменных модераторов, медиаторов и предикторов; 2) типологический подход; 3) «точечный» подход.

Предикторы представляют собой непосредственные причины того или иного поведения (детерминанты). Переменные-медиаторы объясняют почему и как данное влияние будет происходить. Несомненным достоинством данного подхода является то, что разграничение роли детерминирующих факторов позволяет не только более наглядно представить целостную систему детерминации поведения, но и определить место каждой переменной. Он обосновывает необходимость поиска не прямой связи между поведением и личностью, а опосредованной. Посредниками могут выступать, как внешние, так и внутренние условия.

Типологический подход к проблеме психологической детерминации девиантного поведения является традиционным для отечественной психологии. В его основе лежит идея об определенных типах личности, которые наиболее склонны к преступному поведению. Примером данного подхода может служить выделение различных типов акцентуаций характера. Несмотря на то, что данный подход является достаточно удобным в использовании, довольно часто он подвергается критике ввиду своей упрощенности и с точки зрения этических соображений.

«Точечный» подход к решению проблемы детерминации девиантного поведения состоит в установлении взаимосвязи между отдельными личностными образованиями и девиацией, такими как:

1) нарушения в сфере самосознания (неадекватность самооценки, слабые рефлексивные способности, несоответствие уровня притязаний реальным возможностям, низкая самокритичность, внутренняя неуверенность в способности самостоятельно изменить собственную жизнь, нечувствительность к критике, зависимость от мнения окружающих);

2) деформация ценностно-нормативной системы (преобладание утилитарных, материальных ценностей, над духовными и эстетическими, ограниченность и примитивность интересов, антисоциальные установки);

3) специфика мотивационно-потребностной сферы (ориентация на немедленное удовлетворение актуальных потребностей, преобладание примитивных потребностей над познавательными и духовными, гипертрофированность потребностей, преобладание ситуативных и импульсивных мотивов, связанных со стремлением самоутвердиться и заработать авторитет в группе, любопытством, подражанием, желанием развлечься, привлечь к себе внимание, отсутствие жизненных целей);

4) нарушения эмоционально-волевой сферы (слабый самоконтроль, склонность к риску, неразвитое чувство эмпатии, эмоциональная неустойчивость, низкий уровень волевого контроля) и др.

Каждый из рассмотренных подходов имеет, как сильные, так и слабые стороны, поэтому наиболее эффективное решение проблемы девиантности возможно лишь в результате интеграции всех подходов, либо в поиске новых [3, с.79].

На стадии обработки результатов исследования использовались математико-статистические методы: описательная статистика, сравнительный, факторный и дискриминантный анализы. Статистическая обработка и анализ исходных и промежуточных эмпирических данных производился средствами профессионального компьютерного анализа.

Также методом дискриминантного анализа удалось установить закономерности классификации девиантов в зависимости от возраста, пола и криминальной принадлежности; показать возможности психологического прогнозирования со статистическими предсказаниями вероятности девиантного поведения подростков. Практическая значимость. Закономерности и

рекомендации, выведенные в результате исследования, могут быть использованы психологами образовательных учреждений в процессе профессионально-психологического отбора 14 кандидатов на учебу, в ходе психологического сопровождения учебно – воспитательного процесса подготовки сотрудников правоохранительных органов, а также в учебном процессе подготовки психологов [4, с.15].

Для большинства подростков, совершивших противоправные деяния, характерны следующие виды мотивации: 1) безрассудная, выражающаяся в необдуманных действиях и бессмысленной решимости совершить преступное деяние; 2) корыстная, имеющая своей целью завладеть материальными благами; 3) преднамеренная рисовка, проявляющаяся в стремлении подростка продемонстрировать перед товарищами смелость, храбрость и решительность. Исследуя мотивы правонарушений, совершенных подростками, автор установил, что третье место по распространенности у подростков занимают мотивы жадности и стремления приобрести материальные блага (11,2 %). При этом по мнению ученого жадность и стяжательство наиболее характерны для подростков и юношей, совершивших преступления корыстной направленности. Исследуя мотивы совершения противоправных деяний несовершеннолетних, 38,3 % подростков совершили преступление из подражательных мотивов и стремления заработать авторитет у товарищей, 17,8 % четко не могут объяснить мотивы совершения противоправных действий, 16,9 % пошли на преступление из-за жадности и материальной выгоды, 15,4 % подростков хотели развлечься.

Также, у несовершеннолетних правонарушителей преобладают такие ценности как: материальное благополучие, развлечения, физическое развитие, желание физического превосходства и подавления других, тогда как ценности культурного развития и образования занимают последнее место.

Мы отдаем себе отчет в том, что истинная проблема девиантности заключается не только в регистрации отдельных отрицательных черт личности подростка, но и в поиске сосуществующих, взаимодействующих факторов функционирования всей личности: специфических черт личности, отношений, особенностей конфликта, специфичности эмоций и способов реагирования в конфликтных ситуациях. Разумным решением в такой момент становится поиск обобщенного психологического объяснения и специфического для

отдельной личности. Без учета этого обстоятельства традиционные методы воспитания перестают давать эффект [5].

ЛИТЕРАТУРА

1 Кириллова Е. Б. Личностные психологические предрасположенности подростков к девиантному поведению // Санкт-Петербург – 2019.

2 Кондрашенко, В. Т. Девиантное поведение у подростков: социально-психологические и психиатрические аспекты. – Минск: «Беларусь», 1988. – 207 с.

3 Игошев, К. Е. Опыт социально-психологического анализа личности несовершеннолетних правонарушителей. – М.: Б. и., 1967. – 79 с.

4 Идрисова, В. Е. Психологические особенности личности и ценностные ориентации несовершеннолетних правонарушителей: автореферат // кандидат психологических наук. – СПб., 2000. – 15 с.

5 Поликарпов, В. А., О. Г. Ксёнда. Психология личности [Электронный ресурс] : курс лекций / – Минск : БГУ, 2015.

ДРУГИЕ ПРОГРАММЫ, КРОМЕ ПРОГРАММЫ «БОЛАШАК». ЧТО ТАКОЕ HSK? КАК ПОСТУПИТЬ НА ГРАНТ В КИТАЙ?

BIRLESBEK K.

магистр, Центральный университет национальности, г. Пекин

В статье Главы государства «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания» в разделе «Культ знания» было сказано о начале реализации программы «Болашак», открытии ряда университетов очень высокого уровня, формировании системы интеллектуальных школ и многих других.

Тем не менее, важно, чтобы культ знаний было общим, чтобы образованные студенты не ограничивались единым национальным тестированием и не ограничивали свое будущее. Многие ученики или студенты имеют сертификаты IELTS или HSK, но не знают, как поступить на грант за границу с этими сертификатами.

Цель статьи: дать молодым людям доступ к светлому будущему и предоставить информацию о бесплатном поступлении на гранты в Китай, стипендии, бесплатное общежитие, медицинскую помощь,

о том, что между двумя странами есть такие программы, но 90% молодежи не знакомы с этими программами.

Цель нашей молодежи-учиться за рубежом, владеть языком и технологиями, работать в органах нашей страны или в сфере образовательных технологий, вносить вклад в развитие нашей страны.

В 2020 году я окончила на красный диплом бакалавриат по специальности «Биотехнология» в университете имени С. Торайгырова. В последнем курсе я начала задумываться о своем будущем. На 3-м курсе я сдала 6 степень HSK и с помощью этого сертификата поступила на магистратуру в Пекин в университет MUC Minzu university of China. Выиграла полный грант, он включает в себя: бесплатное обучение, общежитие, медицинское обслуживание и 3700 юаней стипендии. В этой связи поделюсь с вами своим опытом поступления на грант за рубеж.

HSK это – Chinese Proficiency Test (Hanyu Shuiping Kaoshi).

HSK – стандартизированный квалификационный экзамен по китайскому языку (путунхуа) для лиц, не являющихся носителями китайского языка, а именно иностранных студентов, зарубежных китайцев и представителей этнических меньшинств, проживающих в КНР. Квалификационный экзамен HSK является единой формой аттестации иностранных учащихся. Результаты экзамена HSK признаются во всём мире.(таблица)

Студенты, сдавшие 4 Уровень HSK могут поступить на грант в бакалавр, 5 уровень HSK выше 200 баллов на магистратуру, 6 уровень HSK выше 210 баллов могут поступить на грант в магистратуру и докторантуру. После поступления на грант приходит приглашение на обучение и приглашение на визу с индивидуальным кодом, индивидуальным номером гранта, кодом университета, специальности, факультета. Поэтому остерегайтесь посредников. После получения образования в Китае, у вас ничего не будут требовать, поэтому вы имеете полное право обратно вернуться в свою страну и работать. Эта программа разработана не только для Казахстана, но и для всех стран мира. Вы можете получить полный грант не только с результатом теста по китайскому языку, но и со степенью IELTS 6.0. 208 университетов Китая предоставляют государственные гранты иностранным представителям. Конечно, и в нашей стране тоже есть возможности для иностранных граждан, есть гранты или бесплатные курсы подготовки, стипендии, программы с общежитием во многих университетах, одним из них является университет имени С. Торайгырова.

Таблица 1 – Chinese Proficiency Test тест, определяющий уровень китайского языка. Всего состоит из 6 уровней.

уровни HSK	CEFR	Words Словарный запас
1 уровень	A1	150 слов
2 уровень	A2	300 слов
3 уровень	B1	600 слов
4 уровень	B2	1200 слов
5 уровень	C1	2500 слов
6 уровень	C2	более 5000 слов

Документы, необходимые для поступления на государственный грант в Китай и все должно быть на английском или китайском языке PDF:

- копия загранпаспорта
- Сертификат HSK или IELTS
- две рекомендательных писем из университета или школы
- прочие достижения и сертификаты
- мотивационное письмо
- Аттестат или диплом, копия транскрипта
- Мед справка для обучения за рубежом
- справка о несудимости

Я думаю, что информации в этой статье были полезны для вас.

Елбасы: «Каждый должен глубоко понимать, что самым фундаментальным, главным фактором успеха является образование. Образование всегда должно быть на первом месте среди приоритетов нашей молодежи. Потому что только нация, которая ставит знания выше всех в системе ценностей, добьется успеха».

ЛИТЕРАТУРА

1 Bellassen, Joël (2011). «Is Chinese Europcompatible? Is the Common European Framework Common?: The Common European Framework of References for Languages Facing Distant Language». New Prospect for Foreign Language Teaching in Higher Education –Exploring the Possibilities of Application of CECR–. Tokyo: World Language and Society Education Center (WoLSEC). pp. 23–31. ISBN 978-4-925243-85-8.

2 «Chinese Tests_HSK». Archived from the original on 11 June 2019. Retrieved 2 May 2015.

3 «HSK and FAQ». confucius.emory.edu. Retrieved 2019-02-04.

4 «HSK Test - Vocabulary List and Information». chinaeducenter.com. Retrieved 2019-02-04.

5 «HSK Test Preparation & Practice - Free Trial - HSK Practice Tests - HSK Practice Questions - HSK Score Improvement». Retrieved 2 May 2015.

6 https://www.akorda.kz/kz/events/akorda_news/press_conferences/memleket-basshysynyn-bolashakka-bagdar-ruhani-zhangyru-atty-makalasy

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ӨЗДІК ЖҰМЫСЫ

БИЛЬТАЕВА Г. Е.

магистрант, Торайгыров университеті, Павлодар қ.

НУРГАЛИЕВА М. Е.

қауымд. профессор, Торайгыров университеті, Павлодар қ.

Соңғы жылдары оқу үдерісінде, атап айтқанда шет тілдерін оқытуда білім алушылардың өздік жұмысына көбірек көңіл бөлінуде. Бұл көптеген факторларға байланысты, соның ішінде қазіргі қарқынды, үнемі өзгеріп тұратын әлемде белгілі бір білімге ие болу жеткіліксіз. Адам өз білімін өздігінен толықтыра алуы, өзін-өзі тәрбиелеумен айналысуы керек. Қазақстан Республикасының білім берудің жаңартылған мазмұнында «дамушы қоғамға таңдау жағдайында өздігінен жауапты шешімдер қабылдай алатын, олардың ықтимал салдарларын болжай алатын, ынтымақтастыққа қабілетті, ұтқырлықпен, динамизмен, конструктивтілікпен ерекшеленетін заманауи білімді, өнегелі, бастамашыл адамдар қажет...» деп жазылған [1]. Ағылшын тілі саласында өздігінен білім алу қабілеті ерекше өзектілікке ие болады, өйткені ағылшын тілін көптеген мамандықтардың өкілдері қолданады және түлектердің сәтті әлеуметтенуіне ықпал ететін ағылшын тілін білу. Дербестік адамның туа біткен қасиеті емес. Білім алушы өздігінен жұмыс істей алуы үшін оған осыны үйрету керек. Сондықтан өздік жұмысты ұйымдастыру мәселелері әсіресе өзекті болып табылады. Өздік жұмыс дағдыларын қалыптастыруға ықпал ететін ағылшын тілі сабақтарында заманауи педагогикалық технологияларды қолдануға тоқталғымыз келеді.

Осындай технологиялардың бірі – модульдік оқыту. «Модульдік оқыту оқу материалының қатаң мазмұнын, білім мен іс-әрекет

тәсілдеріне қойылатын нақты талаптарды, еңбекті алгоритмдеуді көздейді» [2, 51 б.]. Модульдік оқыту білім алушылардың жеке өздік жұмысын ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Біз грамматикалық материалды қайталауға және жүйелеуге арналған сабақтарда жоғары сыныптарда модульдік оқытуды қолданамыз. Бір модульді орындауға бір сабақ беріледі. Әдетте, мұндай сабақ тақырып бойынша бақылау немесе өздік жұмыс алдында өткізіледі. Білім алушылар өздігінен жұмыс істейді. Әр жаттығуды орындағаннан кейін олар бақылау парағына сәйкес орындалудың дұрыстығын тексереді, білім деңгейінің схемасында өздеріне ұпайлар береді. Егер тексеруден кейін сұрақтар қалса, білім алушылар мұғаліммен кеңеседі. Әркім өз режимінде жұмыс істейді және жұмыстың соңында әркім өз нәтижесін көріп, нақты нені қайталау керектігін түсінеді. Осылайша, білім алушылардың дербестігі, ақыл-ой және танымдық белсенділігі, сонымен қатар әр білім алушының жұмыс уақыты бірдей жаттығулармен дәстүрлі фронтальды жұмыс жасаудан айырмашылығы артады. Мұғалімнің әлсіз білім алушыларға көбірек көңіл бөлуге, оларға өткен материалды тағы бір рет түсіндіруге мүмкіндігі бар.

Көптеген адамдар «өздік жұмыс» терминін білім алушылардың жеке жұмысы ретінде ғана түсінеді. Алайда, біздің ойымызша, өздік жұмыстың жұптық және топтық формалары үлкен әлеуетке ие. Мұндай жұмысты топтық оқыту әдісін немесе бірлесіп оқытуды қолдана отырып ұйымдастыруға болады. «Бірлесіп оқытудың негізгі идеясы – бұл тек бірлесіп жұмыс істеу ғана емес, бірге оқу» [3, 19 б.]. Ең бастысы – бәсекелестік емес, ынтымақтастық. Топтың әр мүшесі бүкіл топтың жетістігі үшін жауап береді. Бірлесіп оқытудың көптеген тәсілдері немесе нұсқалары бар. 10-11 сыныптарда жұмыс жасай отырып, біз келесі тәсілдерді қолданамыз:

1) 10-сыныпта ағылшын тілі сабағында мәтінмен жұмыс.

Сабақта білім алушылар мәтінді оқиды. Мәтінге дейінгі және мәтіндік тапсырмалар фронтальды түрде орындалады. Сынып гуманитарлық бағытта жұмыс істегендіктен, сондықтан аудармаға көп көңіл бөлінеді, ол тек оқыту құралы ретінде ғана емес, сонымен қатар өзін-өзі оқыту мақсаты ретінде қарастырылады. Мұғалім мәтінді бөліктерге бөледі. Білім алушылар топтарға бөлінеді. Бұл жағдайда гетерогенді топтарды қолданған дұрыс, яғни бір топта әр түрлі деңгейдегі білім алушылар жұмыс істейді. 15 минут ішінде топ мәтіннің үзіндісін мәнерлеп оқып, әдеби аудармасын дайындауы керек. Жұмыстың соңында топ мүшелерінің бірі жұмыс үшін есеп

береді, яғни мәтінді оқиды және аударады. Барлық топ бірдей бағаларға ие болады. Осылайша, әркім жұмыстың жалпы нәтижесі үшін жауап береді. Бұл жақсы оқитын білім алушыларға материалды басқаларға түсіндіруге ынталандырады, ал екінші жағынан төмен оқитын білім алушылар қосымша мотивация алады. Олар бірлесіп жұмыс істейді, барлығы ортақ жұмысқа өз үлестерін қоса алады. Егер уақыт болса, білім алушыларға топтың жұмысына қосқан үлесін, сондай-ақ топта қалай қарым-қатынас жасағанын бағалауды ұсына аласыз. Сол сияқты мәтінмен жұмыс жасаудың басқа да түрлерін ұйымдастыруға болады.

«Ағылшын тілді елдердегі мерекелер» тақырыбын оқып немесе қайталай отырып, жұмысты келесідей ұйымдастыруға болады. Мұғалім тақтаға (немесе сыныптың әр бұрышына орналастырылған карточкаларға) 3-4 мерекенің аттарын жазады (білім алушылардың санына байланысты). Әр білім алушы көбірек білетін, өзіне ұнайтын мерекені таңдайды. Осылайша, 3-4 адамнан тұратын топтар құрылады. Егер топ үлкен болса, оны екіге бөлуге болады. Содан кейін әр топ бірге отырады. 15-20 минут ішінде олар таңдалған мерекені талқылап, барлық ақпаратты жинауға тырысуы керек. Сонымен қатар, олар басқа мерекелер туралы сұрақтар қоюы керек. Содан кейін талқылау ұйымдастырылады. Әр топ басқа командаларға сұрақтар қойып, өздерінің мерекелері туралы сұрақтарға жауап береді. Команда әр сұраққа 1 ұпайдан, әр дұрыс жауапқа 2 ұпайдан алады. Осылайша, материал жалпыланады, ауызша сөйлеу дағдылары жетілдіріледі. Мұғалім ұйымдастырушы рөлін атқарады. Ол топтық талқылау кезінде балалардың ағылшын тілінде сөйлейтіндігіне көз жеткізуі керек. Егер білім алушылар ана тіліне ауысса, ұпайларды шегеруге болады. Сонымен қатар, топтың барлық мүшелерінің жұмысқа қатысуын бақылау қажет. Сіз кез-келген тақырыпты қайталаған кезде осындай жұмысты ұйымдастыра аласыз. Шағын топтарда талқылау барлық білім алушыларға, соның ішінде әлсіздерге немесе бүкіл сынып алдында сөйлеуге ұялатындарға ағылшын тілінде сөйлеуге мүмкіндік береді.

Модульдік оқыту және ынтымақтастықта оқыту – ағылшын тілі сабақтарында білім алушылардың өздік жұмысын ұйымдастыруға мүмкіндік беретін заманауи педагогикалық технологиялар. Алайда, жұмыстың дәстүрлі түрлерін қолдана отырып, бір жағынан білім алушыларға өз тәуелсіздігін көрсетуге көбірек мүмкіндік беру, екінші жағынан оларды өздігінен жұмыс істеуге дайындау қажеттілігі туралы есте ұстаған жөн.

Бірінші жағдайда, бұл білім алушыларға өздері болжай алатын нәрсені түсіндірмеу, олар үшін өздері жасай алатын нәрсені жасамау туралы айтып отырмыз. Кейде сұрақ қою немесе тапсырманы түсіндіру кезінде балаларға ойлануға сәл көбірек уақыт беру жеткілікті, қайтадан түсіндіруге асықпаныз, сонда білім алушылар өздігінен жеңе бастайды. Өздік жұмыстың жеке, жұптық және топтық формаларын қолдану қажет. Білім алушыларда өз белсенділігі мен тәуелсіздігін көрсетуге көбірек мүмкіндік болуы керек. Мысалы, біз кез-келген мәселелерді жұпта, шағын топтарда талқылауды кеңінен қолданамыз. Бұл диалогты құру туралы емес, тек талқылау туралы. Мұғалімнің басты міндеті – талқылау кезінде ана тіліне ауыспай, ағылшын тілін қолдануға үйрету.

Өздік жұмысқа дайындық туралы айтатын болсақ, білім алушыларды әртүрлі оқу стратегияларымен таныстыру қажет. Бұл, мысалы, мәтінмен жұмыс істеу стратегиялары туралы: мәтіндегі тіректерді көре білу, таныс емес сөздерді елемеу, егер олар жалпы түсінуге әсер етпесе, негізгі идеяны бөліп көрсету, оқылғаннан қорытынды жасау және т.б.

Анықтамалық әдебиеттерді, атап айтқанда сөздіктерді қолдануды үйрену маңызды аспект болып табылады. Көбінесе білім алушылар мәтіннен қажетті сөзді таба алмайды, өйткені олар сөздің сөздік формасын қалай таңдауға болатындығын білмейді, бірнеше мәліметтерден қолайлы мағынаны таңдай алмайды. Сөздікпен және басқа анықтамалық әдебиеттермен жұмыс істеуге үйрету – мұғалімнің міндеті.

Әрі қарай өзін-өзі тәрбиелеу және тілді өздігінен қолдану үшін сөзжасам дағдыларын қалыптастыру да маңызды рөл атқарады. Сөзжасам тапсырмасы ағылшын тіліндегі ҰБТ енгізілгені кездейсоқ емес. Алайда сөзжасам бойынша жұмыс бүкіл оқу кезеңінде жүргізілуі керек. Егер бағдарламада жаттығулар жеткіліксіз болса, қосымша материалдарды пайдалану керек.

Оқушылардың дербестігін дамытуда өзін-өзі бақылау және өзін-өзі түзету маңызды рөл атқарады. Сабақтарда өзін-өзі бақылау мен өзін-өзі түзетуді дамыту үшін біз білім алушыларға өз жұмысын тексеруге, үлгісімен салыстыруға мүмкіндік беруге тырысамыз. Осыған байланысты мұғалімнің қателіктерге қатынасы мәселесі туындайды. Біздің ойымызша, шет тілін үйрену кезінде қателіктер табиғи және сөзсіз болады. Білім алушыларға өз қателіктерін өздігінен түзетуге мүмкіндік беру керек. Бұл жағдайда қате тежегіш емес, оқу процесінде дамушы фактор болады. Өзін-

өзі бақылау дағдыларын дамыту өзара бақылауға ықпал етеді. Басқалардың сөйлеуіндегі қателіктерді көре білуге үйрене отырып, білім алушылар сөйлеу әрекетін жақсы басқара алады. Біз 10-11 сыныптардағы сабақтарда өзара бақылауды кеңінен қолданамыз. Бұл жұптасқан өзара бақылау, білім алушылар бір-бірінің үй тапсырмасын, өздік жұмысын тексереді. Сонымен қатар, бұл шағын топтардағы өзара бақылау. Мысалы, мәтінді қайта айтып беру қабілетін тексеру кезінде. Алдымен бір мықты білім алушы бүкіл сынып алдында сөйлейді. Білім алушылар мұғаліммен бірге оның әңгімесін талқылайды, осылайша тапсырманы орындаудың үлгісін жасайды. Содан кейін сынып шағын топтарға бөлініп, балалар бір-бірінің әңгімелерін тыңдайды. Мұғалім олардың жұмысын қадағалай отырып, топтан топқа ауыса алады немесе бүкіл сынып алдында сөйлеуге қиналатын әлсіз білім алушыны тыңдай алады. Егер мұғалім сыныппен жақсы сенімді қарым-қатынас орнатқан болса, егер сабақтарда жұмыс істейтін іскери атмосферасын тудыру мүмкін болса, онда білім алушылар мұндай жұмысқа байыпты қарайды, жолдастарын объективті бағалауға тырысады. Бір жағынан, мұндай жұмыс сабақта сөйлеу тәжірибесінің уақытын арттыруға мүмкіндік береді, өйткені бірнеше білім алушы бір уақытта сөйлейді. Екінші жағынан, бұл өзін-өзі бақылаудың дамуына ықпал етеді.

Жалпы, дербестікті дамыту, өздігінен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру – қазіргі заманғы шет тілі мұғалімі жұмысындағы басым міндеттердің бірі деп айтуға болады. Білім алушылардан дербестікті талап ете отырып, мұғалім өзіне сұрақ қоюы керек, ол оны білім алушыларына үйретті ме.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Білім берудің барлық деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын бекіту туралы / Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 31 қазандағы № 604 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2018 жылғы 1 қарашада № 17669 болып тіркелді.

2 Шамова, Т.И. Педагогические технологии: что это такое и как их использовать в школе / Т.И. Шамова. – Тюмень, 1997. – 280 с.

3 Қыдырбек О., Кабдылова Г.Т., Рыскулбекова К.К., Технологиялық, педагогикалық және мазмұндық білім салаларын өзара ықпалдастыру: әдістемелік нұсқаулық. – Алматы, 2015. – 108 б.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

БОЛАТХАН Ә. Б.
магистрант, Евразийский национальный университет
имени Л. Н. Гумилева г. Нур-Султан

В последние годы политики и деятели образования во всем мире были руководствовались результатами международных оценок успеваемости учеников, таких как PISA, PIRLS и TIMMS. Столкнувшись с проблемами демографических и технологических изменений и глобальной экономической конкуренции, обострившаяся в настоящее время из-за низкого экономического роста и высокой финансовой неопределенности, политики от образования испытывают большое давление со стороны общества, которое требует больше инвестировать в навыки и потенциал будущей рабочей силы для обеспечения стратегического потенциала экономического роста и процветание [1, с. 111]. В соответствии с приоритетами ЕС и ОЭСР, правительство Великобритании вложило значительные усилия и ресурсы в улучшение результатов обучения всех студентов, с целью разорвать «порочный круг» бедности между поколениями.

Появление международных рейтинговых таблиц породило новую волну сравнительных исследований, стремящихся открыть «секрет успеха» других систем и выявить отличительные черты тех стран, которые постоянно выходят на первое место. Внутренние и внешние оценки подтвердили важность «эффективных» учителей и «высококачественного» преподавания, которое сейчас признано самым важным фактором, влияющим на успеваемость учащихся [2, с. 4].

Это, в свою очередь, акцентирует внимание на важности педагогического образования. Образование учителя, а также стратегии найма и удержания рассматриваются как «наиболее прямой и эффективный способ улучшения качества образования» [2, с. 4]. Действительно, опыт показал, что реформы образования, которые не учитывают профессиональное педагогическое образование «обречены на неэффективность» [3, с. 18].

Задача политиков заключалась в разработке основной стратегии повышения качества обучения и улучшения успеваемости учащихся, а именно нужно было определить как лучше организовать педагогическое образование: сколько времени выделить обучению

на разных «этапах жизни» профессиональной карьеры и как структурировать программы, чтобы эффективно использовать время; какие требуемые навыки и знания необходимы для нынешних и будущих учителей; основаны ли все политические решения на исследованиях по эффективному обучению и эффективному педагогическому образованию.

В целом, все авторы согласны с тем, что последние три десятилетия произошел общий международный сдвиг к большему профессионализму в педагогическом образовании, повысились вступительные стандарты и квалификационные требования; также был выявлен важный контр-тренд отхода от традиционных программ в сторону более гибких, ориентированных на школы направлений, то есть в сторону дерегулированных и более ускоренных вариантов [2, с. 7].

С 2000-х годов власти стран ЕС и национальные агентства спонсировали и поддерживали ряд инициатив, направленных на стимулирование использования надежных исследований для информирования образовательной политики и поощрение более систематического участия практикующих специалистов.

Таким образом, международный сравнительный анализ подчеркивает важность общих подходов к преподаванию и профессиональному обучению среди ведущих и совершенствующихся школьных систем.

Ключевые особенности эффективного профессионального обучения включают, участие в совместном расследовании, экспертной оценке и мониторинге, чтобы учителя могли понять как использовать данные и информацию из различных источников (включая отзывы коллег и консультации специалиста вне школы), а также как принимать участие в предметных инновациях для проверки новых идей и их использовании в преподавании.

Чтобы учителя могли извлечь максимальную пользу из исследовательской деятельности, они должны опираться на определенные навыки, такие как: тщательная формулировка исследовательских вопросов или проблемы, выбор модели (например, учеников, на которых следует сосредоточиться в исследованиях), а также разработка инструментов сбора данных для формирования и классификации своих наблюдений. Учителя тоже должны быть «грамотными» в смысле умения читать и интерпретировать профессиональные источники.

Высокоэффективные системы образования демонстрируют, что исследовательская деятельность педагога требует клинической

подготовки. Тщательно разработанные программы начального педагогического образования позволяет стажерам-учителям интегрировать академические знания в практический опыт. Затем необходимо сосредоточить внимание на «встраивании» инноваций и совместных исследований в профессиональную культуру учителя.

В Шотландии политика правительства нацелена на развитие системного и последовательного подхода к карьере через профессиональное обучение. Однако в остальной части Великобритании такой подход носит фрагментный характер. Примером перспективных крупномасштабных является «Лондонский вызов», повторение успеха которого во всех частях страны стало очень проблематичным при отсутствии скоординированной стратегии, особенно в условиях пандемии и карантина. Кроме того, есть препятствия, связанные с привлечением в исследования практиков, из-за нехватки времени, возможностей, учебной нагрузки.

Опыт Великобритании показывает, что, являясь очагами передовой практики педагогического образования, даже там нет последовательного и системного подхода к формированию и развитию исследовательской компетенции учителя с момента подготовки и на протяжении всей трудовой жизни учителей. Возникла насущная необходимость для всех заинтересованных сторон (правительства, национальные агентства, школы, университеты и учителя организаций) работать вместе для создания национальной стратегии педагогического образования и профессионального обучения, основанный на принципах «научно-обоснованной клинической практике» [3, с. 18].

В Казахстане сейчас также происходит активный процесс формирования модели педагогического образования будущего.

Как отмечают в своей статье казахстанские исследователи педагогического образования Шарплин Э., Ибрашева А. Х., Шаматов Д. А., Ракишева А. К. «Двумя важными проблемами повышения качества среднего образования в Казахстане являются качество учителей и качество содержания образования». Отмечается, что реализованные реформы требуют нового уровня профессионализма казахстанских учителей. Как профессионалы, учителя нуждаются в узкоспециализированных областях знаний, понимании этических норм, навыках самостоятельного принятия решений и высокого уровня социальной ответственности. Они больше не могут полагаться только на работу с учебниками,

им необходимо разрабатывать дифференцированные уроки для удовлетворения потребностей учащихся с разнообразными потребностями. Изменение профессиональных ожиданий к учителям сопровождалось в Казахстане реформами системы аттестации [4, с. 14].

В 2016 году было введено пять квалификационных категорий учителей: педагог; педагог-модератор; педагог-эксперт; педагог-исследователь и педагог-мастер. Эти категории заменили четыре предыдущие, которые отдавали предпочтение многолетнему опыту в сфере занятости, а не профессиональным компетенциям и опыту. Реформированная казахстанская система требует от учителей не только демонстрации своей профессиональной компетентности в классе (предметные знания, навыки преподавания), но также обдумывания и анализа педагогических практик в сотрудничестве с коллегами, а также участия в исследовательской деятельности [5, с. 36].

Учителя теперь должны участвовать в различных мероприятиях за пределами класса, включая участие в профессиональных сообществах для исследований и других видах деятельности. Стоит отметить, что усилия по повышению квалификации преподавателей были связаны в ходе реформ со стремлением улучшить качество учителей.

В Казахстане в 2018 году Национальной академией образования им. Алтынсарина был проведен анализ 252 учебных планов 13 вузов, ведущих подготовку педагогических кадров. Было обнаружено, что менее семи процентов учебных планов в названных вузах включают компоненты обновленного содержания среднего образования. Названия модулей учебных планов не отражают обновленное содержание среднего образования, а результаты обучения не ориентированы на понимание концепций обновленного содержания. Эксперты отметили, что «ожидаемые результаты обучения в значительной степени отражают академические знания, а не практические навыки будущих учителей, а также их личную и профессиональную компетентность, т.е. не соответствуют определениям профессионального стандарта «Педагог» [4, с. 15].

В целом, отмечается, что в Казахстане внедрение реформы образования было сосредоточено, главным образом, на системе повышения квалификации учителей для обновленного содержания среднего образования. Все эти годы педагогическое образование оставалось в значительной степени в стороне от реформ. Растущее недовольство общества качеством учителей, а также неудовлетворительные результаты проведенных международных

сопоставительных исследований учеников школ дали толчок принятию Закона «О статусе педагога».

Таким образом, в настоящее время наблюдается существенное движение в сторону поддержки решения проблемы реформы в педагогическом образовании. Эта реформа должна прояснить миссию педагогического образования, определить новое содержание учебных программ, пересмотреть критерии отбора и квалификации для педагогического образования, укрепить механизмы подотчетности и «оживить» педагогические кадры с помощью навыков, знаний и склонностей, необходимых для развития будущих поколений качественных учителей и повышения благосостояния и благополучия для всех в Казахстане.

ЛИТЕРАТУРА

1 Емельянова Т.В. Практико-ориентированное обучение будущих педагогов: зарубежный опыт / Т.В. Емельянова // Международный научно-исследовательский журнал. – 2020. – №9(99) (2 часть, сентябрь). 110-116 с. [Электронный ресурс]. – URL: <https://research-journal.org/wp-content/uploads/2020/09/9-2-99.pdf#page=110> [дата обращения 01.03.2021].

2 Климова Т.Е. Развитие научно-исследовательской культуры учителя: дисс. ... докт. пед. наук. – Оренбург, 2001. – 328 с.

3 Education policy outlook: United Kingdom OECD, 2015. – OECD Publishing, January 2015. 34 p. [на англ. яз.].

4 Шарплин Э., Ибрашева А.Х., Шаматов Д.А., Ракишева А.К. Анализ педагогического образования Казахстана в контексте современной международной практики / Э. Шарплин, А. Х. Ибрашева, Д. А. Шаматов, А. К. Ракишева // Вестник Казахского Национального Университета имени Аль-Фараби, серия «Педагогические науки». – Алматы, 2020. – №3 (64). – 12-27 с.

5 Abbott, I., Rathbone, M., & Whitehead, P. The transformation of initial teacher education: The changing nature of teacher training // London: Routledge. 2019. – 170 p.

О РАЗВИТИИ КОМПЕТЕНЦИЙ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО ТРУДА В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

ДОСЫМХАНОВ А. А.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

АДИЛОВА В. Х.

к.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

В мировом масштабе идет тенденция к увеличению интеллектуальной составляющей всех профессий. Независимо от освоенного комплекса знаний и опыта работы, необходимых для определённого вида деятельности в рамках той или иной профессии, современное молодое поколение должно владеть компетенциями интеллектуального труда [1].

Интеллектуальное развитие учащихся – это базовые основы роста их образовательного и профессионального обучения. Как и к любому виду деятельности к развитию интеллектуального уровня учащихся также предъявляются свои требования. Каждая личность обладает конкретными индивидуальными возможностями, которые проходят через уровни: эмоциональный, биологический, правовой, интеллектуальный и социальный. Данные уровни включают предыдущий уровень и являются более совершенным [2].

Концептуальные идеи многих исследователей подчеркивают системность компетентности как единство интеллектуального и ценностно-мотивационного фактора. Поэтому в процессе обучения развитие компетенций интеллектуального труда должно включать и интеллектуальное воспитание обучающихся на основе обогащения ментальной системы или опыта собственного ума.

По этой причине в процессе преподавания формирование компетенций умственной работы обязано содержать умственное развитие обучающихся на основе обогащения умственной концепции и опыта своего интеллекта.

Компетентность – это не накопленный опыт в рамках той или иной предметной области, а общий уровень интеллектуального развития личности, базовые компоненты которого основаны на развитии навыков:

– когнитивного характера как механизма для качественной проработки информации;

– метакогнитивного характера как механизма для непровольного и произвольного регулирования работы собственного интеллекта;

– интенционального характера как механизма избирательности интеллектуального труда для баланса особенностей ума с объективными требованиями [3].

Компетенция – это «некоторые внутренние, потенциальные, скрытые психологические новообразования: знания, представления, программы (алгоритмы) действий, систем ценностей и отношений, которые затем выявляются в компетентностях человека» [4].

Интеллектуальный (или умственный) труд в широком смысле – «труд, порождающий знания, требующий перекомбинирования старых элементов в новые конфигурации – в зависимости от того, что необходимо сейчас – такие действия можно назвать инновационными, творческими» [5]. Данный вид деятельности происходит под воздействием интеллекта. У интеллектуального труда свой предмет деятельности – это информация.

Согласно характеру и содержанию интеллектуальный труд предполагает: индивидуальный вид деятельности веского качества и социально востребованный; монополизированная деятельность как гарант работы группы людей; высокзатратная деятельность, в основе которой коммуникационные и интеллектуальные возможности личности; авторская оригинальная деятельность как результат синтеза возможностей человека [6].

Интеллектуальный труд состоит из планирования и организации деятельности, предположении результатов данной деятельности, принятие решения и корректировка плана деятельности. А учебные задания обучающихся будущих специалистов на понимание и осмысление, запоминание и построение материала, его сохранение и актуализация. К сожалению, существуют проблемы образованная в данной области. Одной из них является несоответствие уровня культуры интеллектуального труда обучающегося уровню результативности его учебной деятельности. Культура интеллектуального труда представляет собой базу развития личности как субъекта самообразования и должна быть механизмом реализации познавательных способностей будущего специалиста в успешном освоении учебной деятельности. Успешная учебная деятельность проявляется в самостоятельной организации учебы, которые зависят от уровня навыков и умений культуры труда.

Главной задачей педагога в данной ситуации является формирование у будущих специалистов умений учиться.

Некоторые авторы в основу термина интеллектуального труда вкладывают цель, содержание и мотив. Главной целью интеллектуального труда является разработка совершенно новых, не существовавших знаний и интеллектуальных ресурсов. Данные ресурсы развиваются в процессе обучения, начиная с дошкольных учреждений, заканчивая высшими учебными заведениями. Они являются двигателями прогресса, для этого необходимо развивать свой творческий потенциал и заниматься саморазвитием. Выделяют следующие виды умственного труда: исполнительский, операторский, управленческий, творческий. Механизм производства интеллектуального труда является мозг, т.е. интеллект и требует напряженного функционирования процессов памяти и внимания, эмоциональной сферы и мышления. Антагонистом интеллектуального труда является традиционный, физический труд.

Умственно-интеллектуальный труд состоит из компонентов:

– когнитивный компонент – культура мышления, умение доказывать, способности к анализу и синтезу;

– эвристический компонент – производство нового интеллектуального продукта;

информационный компонент – это фундамент интеллектуальной деятельности;

– мотивационный компонент – эмоциональные и волевые процессы, формирование убеждений;

– организационно-технологический компонент – сбор, обработка и переработка исходной информации;

– творческий компонент – создание благ, поиск новых подходов.

Компетенции интеллектуального труда определяют критерии интеллектуальной зрелости, что является показателем развития зрелой личности и всеобщим свойством познания. Это закономерный процесс, так как образование как система организации познавательного процесса основана на тех понятиях, как первоначальных его свойствах, но не выраженных в системной организации действий, направленных на саморазвитие. Поэтому процесс обучения на основе создания индивидом образа мира в самом себе строится через активное включение себя в интеллектуальный, социальный и высоко - нравственный мир культуры [7].

В наше время работников интеллектуального труда называют креативным классом, т.к. они постоянно генерируют новые идеи и проекты. Высоко ценятся в развитом обществе качества личности специалиста, как способного к самостоятельному мышлению и саморазвитию, проявление гуманизма и стрессоустойчивости, решение и готовность компетентно действовать и самостоятельно реализовывать задачи и функции, определяющие уровень собственного профессионализма.

Содержательные и процессуальные составляющие модели обучения на основе развития компетенций интеллектуального труда требуют:

- конкретных критериев;
- определение взаимосвязанных целей, структуры и содержания;
- технологии и разработки контрольно-оценочного действия.

Целевые составляющие модели обучения на основе развития компетенций интеллектуального труда необходимо развернуть на описании компетенций интеллектуального труда и развивать их в процессе обучения

Педагогу не надо акцентировать свою деятельность только на передаче знаний, необходимо организовать самостоятельную учебную деятельность обучающихся, используя проблемное обучение, методы анализ и синтез, сравнения и обобщения, разные формы обучения, постоянное общение между педагогом и подопечными.

Разработка в рамках данного исследования проблемы развития компетенций интеллектуального труда и ее реализация в образовательном пространстве будет способствовать интеллектуально благоприятной среде обучения, актуализирует ценностно-мотивационную сферу, позволит конструировать индивидуальные самообразовательные траектории для самостоятельного анализа и осмысления новой информации, разрабатывать эффективные техники и процедуры для организации познавательной сферы и профессиональной деятельности.

ЛИТЕРАТУРА

1 Лебединцева Л. А. Инновационная сущность интеллектуального труда и интеллектуальная собственность / Л. А. Лебединцева // Вестн. Санкт-Петербургского гос. ун-та. Сер. Психология. Педагогика. – 2011. – Вып. 3. – Ч. 1. – С. 92–103.

2 Адилова В. Х. Понятие и сущность интеллектуального труда // Вестник КарГУ: Категория «Педагогика». – № 2 (86). – Караганда, 2007. – С. 189–193.

3 Холодная М. А. Психология интеллекта : парадоксы исследования. 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.

4 Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. – М., 2004. – 42 с.

5 Кирсанов К. А., Буянов В. П., Михайлов Л. М. Теория труда. – М.: Экзамен, 2003. – 416 с.

6 Экономическая энциклопедия / Гл. ред. Л. И. Абалкин. – М.: Экономика, 1999. – 1054 с.

7 Жуков В. Ю. Основы теории культуры: Учебное пособие для студентов вузов. – СПб.: СПбГАСУ, 2004. – 227 с.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ

ЕГИНБАЕВА Ж. Ш.

магистрант, гр. МиЯ-12п, Торайгыров университет, г. Павлодар

ОМАРОВА В. К.

научный руководитель

Современный период развития нашего общества находится под сильным влиянием на него информационных технологий, которые образуют глобальное информационное пространство. Важной частью этого процесса является информатизация образования. Основной целью применения информационных технологий в образовании является усиление интеллектуальных возможностей учащихся, индивидуализация, а также повышение качества образования. В этой связи необходимо создать определенные педагогические условия для успешного формирования и развития информационно-технологической компетентности преподавателя. От того, как сформирована и развита информационно-технологическая компетентность у преподавателей, зависит состояние системы образования в нашей стране.

Решение данной проблемы позволяет раскрыть содержание понятия «педагогические условия», которые являются ведущими при

формировании информационно-технологической компетентности преподавателей.

Но, прежде чем раскрыть понятие «педагогические условия», необходимо более подробно разобраться в понятии «условие». В толковом словаре Ожегова «условие» понимается как: «1) обстоятельство, от которого что-нибудь зависит; 2) правила, установленные в какой-нибудь области жизни, деятельности; 3) обстановка, в которой что-нибудь происходит, осуществляется что-нибудь» [1, с. 1].

В национальной философской энциклопедии «условие» рассматривается как «то, от чего зависит нечто другое, что делает возможным наличие вещи, состояния, процесса» [2, с. 1].

В психологической энциклопедии данное понятие представлено как «совокупность явлений внешней и внутренней среды, которые вероятно влияют на развитие конкретного психического явления; причем это влияние опосредовано активностью личности, группы людей» [3, с. 1].

Рассмотрим понятие «условие» в педагогической науке с разных точек зрения. Согласно результатам комплексного анализа Ипполитовой Н. и Стерховой Н. «понятие «условие» является общенаучным, а его сущность в педагогическом аспекте представлена несколькими положениями: 1. условие есть совокупность причин, обстоятельств, каких-либо объектов; 2. обозначенная совокупность влияет на развитие, воспитание и обучение человека; 3. влияние условий может ускорять или замедлять процессы развития, воспитания и обучения, а также воздействовать на их динамику и конечные результаты» [4, с. 9].

Теперь рассмотрим понятие «педагогические условия». По Найн А. Я. «педагогические условия являются совокупностью объективных возможностей содержания, форм, методов, средств и материально-пространственной среды, которые направлены на решение поставленных задач» [5, с. 44].

Зверева М. В. представляет педагогические условия как «содержательную характеристику одного из компонентов педагогической системы, в качестве которого выступают содержание, организационные формы, средства обучения и характер взаимоотношений между учителем и учениками» [6, с. 360].

По мнению Ширяевой В. А., под «педагогическими условиями» понимается создание образовательной среды, представленной совокупностью педагогических и психологических факторов,

обеспечивающих реализацию педагогического процесса как сложной педагогической системы, в которой появляется и реализуется возможность формирования универсальной ключевой компетентности у субъектов образования» [7, с. 8].

Педагогические условия, как считает Ширяева В. А., состоят из:

– качественной характеристики основных факторов, процессов и явлений образовательной среды, которая отражает основные требования к организации деятельности;

– совокупности объективных возможностей, обстоятельств педагогического процесса, целенаправленно создаваемых и реализуемых в образовательной среде, и обеспечивающих решение поставленной педагогической задачи;

– комплекса мер, которые способствуют повышению эффективности процесса формирования универсальной ключевой компетентности:

– информационных (содержание образования; когнитивная основа педагогического процесса);

– технологических (формы, средства, методы, приемы, этапы, способы организации образовательной деятельности; процессуально-методическая основа педагогического процесса);

– личностных (поведение, деятельность, общение, личностные качества субъектов образовательного процесса);

– психологических оснований образовательного процесса» [7, с. 5].

Применение информационных технологий в процессе обучения оправдано тогда, когда они эффективны, т.е. позволяют получать более высокий образовательный результат при одних и тех же затратах субъектов образовательного процесса. Использование информационных технологий в обучении способствует более эффективному усвоению учебного материала. Информационные технологии позволяют увлекательно проводить уроки, главное, чтобы увлекательность не заслоняла собственно учебные цели.

Информационные технологии открывают новые возможности в преподавании, способствуют развитию исследовательских, творческих навыков, как обучающихся, так и преподавателя. Разнообразие форм использования информационных технологий в учебном процессе является своего рода профессиональным ростом для преподавателя. Преподавателю необходимо постоянно повышать уровень своей квалификации в области применения информационных технологий, непрерывно искать новые пути совершенствования своих знаний в области информатизации, не

стоять на месте, быть на передовой, идти в ногу вместе со временем, так как учебные материалы нового поколения ориентированы на использование современных методов обучения и образовательных технологий.

Именно информационные технологии делают учебный процесс для учащихся лично значимым; могут использоваться как средство, раскрывающее способности учащихся, где они могут проявить свою фантазию, креативность, активность. Создание специальной среды, ориентированной на формирование мышления учащихся, является одним из перспективных подходов к внедрению современных информационных технологий в систему образования.

Использование информационных технологий одновременно с традиционной технологией обучения может помочь преподавателю в подборе занимательного учебного материала, осуществить дифференцированный подход к учащимся, и тем самым способствовать лучшему усвоению учащимися необходимых знаний, умений и навыков. По Карабалаевой Г. Т. и Токбергеновой М. А., «наглядность информационных технологий, простота их использования, улучшают учебный процесс, развивают творческие способности, вызывают живой интерес учащихся, создают положительную мотивацию к самообразованию. Преимущества информационных технологий открываются с самого начала и дают толчок к саморазвитию преподавателя, позволяют ему оставаться современным, интересным и необходимым» [8, с. 11].

Для того, чтобы выделить педагогические условия эффективного использования информационных технологий, можно выделить следующий ряд проблем:

1) системные и методологические, определяющие цели и стратегии; осмысливающие изменение и развитие картины мира, связанной с глобальными информационными процессами;

2) психолого-педагогические, исследующие и разрабатывающие условия эффективного использования информационных технологий в образовании.

3) методические, в которых идет формирование опыта практического использования информационных технологий; разработка приемов обучения и самообразования, которые обеспечивали бы возможность непрерывного обновления знаний и опыта в области информационных технологий у субъектов образовательного процесса; формирование умений по использованию новых средств, предоставления и передачи знаний –

электронных учебников, Интернет-ресурсов, дистанционных форм обучения [9, с. 80].

Мы пришли к выводу, что педагогическими условиями эффективности использования информационных технологий являются:

– повышение уровня подготовки преподавателей во владении информационными технологиями;

– совершенствование технологической базы учебного процесса путем внедрения современных информационных технологий;

– включение разнообразных упражнений в процесс обучения;

– обеспечение преподавателем взаимосвязи целей, содержания, форм, методов и средств обучения с использованием информационных технологий;

– умение преподавателя структурировать, обрабатывать учебный материал, чтобы он мог представить его учащимся посредством информационных технологий;

– умение преподавателя организовывать деятельность учащихся, в том числе, контроль и самоконтроль.

– формирование у учащихся познавательных способностей, стремление к самосовершенствованию;

– обеспечение высокой степени индивидуализации обучения каждого обучаемого;

– формирование интереса учащихся к изучаемому материалу, удовлетворения результатами обучения;

– раскрытие, сохранение и развитие индивидуальных способностей у обучаемых.

– активизация учебно-познавательной деятельности учащихся.

Все вышеупомянутое свидетельствует о том, что использование информационных технологий при соблюдении педагогических условий делают процесс обучения эффективным. Информационные технологии позволяют направить интеллектуальный потенциал учащихся на позитивное развитие. Под руководством преподавателя учащиеся используют информационные технологии для всестороннего развития интеллекта, для получения навыков самообразования. Информационные технологии способствуют раскрытию, сохранению и развитию личностных качеств учащихся, мотивируют их к обучению; улучшают качество усвоения учебного материала; позволяют участникам образовательного процесса работать с информационными ресурсами на качественно новом уровне.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Толковый словарь Ожегова [Электронный ресурс]. – URL: <https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=33352>
- 2 Национальная философская энциклопедия [Электронный ресурс]. – URL: <https://terme.ru/termin/uslovie.html>
- 3 Национальная психологическая энциклопедия [Электронный ресурс]. – URL: <https://vocabulary.ru/termin/uslovija.html>
- 4 Анализ понятия «Педагогические условия»: сущность, классификация Ипполитова Н., Стерхова Н. General and Professional Education 1/2012 [Электронный ресурс]. – URL: [http:// docplayer. ru/178175-Analiz-ponyatiya-pedagogicheskie-usloviya-sushchnost-klassifikaciya-analysis-of-the-notionpedagogical-conditions-essence-and-classification.html](http://docplayer.ru/178175-Analiz-ponyatiya-pedagogicheskie-usloviya-sushchnost-klassifikaciya-analysis-of-the-notionpedagogical-conditions-essence-and-classification.html)
- 5 О методологическом аппарате диссертационных исследований Найн А.Я. [Текст] / Найн А.Я. // Педагогика. – 1995. – № 5. – С. 44-49.
- 6 Зверева М.В. О понятии «дидактические условия» [Текст] / Зверева М.В. // Новые исследования в педагогических науках. – М.: Педагогика, 1987. – № 1. – 368 с.
- 7 Педагогические условия формирования универсальной ключевой компетентности Ширяева В.А. [Электронный ресурс]. – URL: https://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2013/07/15/i-09_shiryaeva.pdf
- 8 Педагогические условия применения информационных технологий в процессе преподавания психолого-педагогических дисциплин Карабалаева Г.Т., Токбергенова М.А. [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskie-usloviya-primeneniya-informatsionnyh-tehnologiy-v-protseprepodavaniya-psihologo-pedagogicheskikh-distiplin>
- 9 Педагогические условия эффективного использования информационных коммуникационных технологий в современном образовании Чориев И.Р., Узиков И.А. [Электронный ресурс]. – URL: <https://scientific-conference.com/images/PDF/2016/18/pedagogicheskie-usloviya-effektivnogo.pdf>

СОВРЕМЕННЫЕ МОДЕЛИ БИБЛИОТЕЧНОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ: ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ

ЕЛЕМЕСОВА Б. Г.
магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

6 января 2021 года во всех республиканских периодических печатных изданиях и информационных онлайн-ресурсах была опубликована статья Президента Казахстана Касым-Жомарта Кемеловича Токаева «Независимость превыше всего». Эта статья стала своего рода программным документом в год 30-летия важной даты в новейшей истории страны. По мнению К-Ж.Токаева «XXI век – это эпоха новых знаний и технологий. Каждый человек может повысить свою конкурентоспособность, только непрерывно совершенствуя себя, осваивая новые профессии и постоянно адаптируясь к велениям времени» [1]. В настоящий момент, когда век информационных технологий стал реальностью каждого дня человека, эта мысль остается актуальной и неоспоримой.

По мнению специалистов, каждые 100 лет человечество сталкивается с угрозами жизни общества. Все мировое сообщество в прошлом – 2020 году, переживало очередную пандемию. Библиотечное сообщество также переживало этот период. Есть такое выражение «Выход из зоны комфорта это верный путь развития». Многие успешно освоили дистанционные формы деятельности, получили возможность личностного и профессионального роста через онлайн курсы и конференц сети. Интернет позволил библиотекарям расширить границы профессионального общения, изучения и трансляции опыта коллег из дальнего и ближнего зарубежья.

Современное библиотечное сообщество изменилось в качественном составе. Библиотека, сохраняя верность традициям, выполняет свою главную функцию – сохранение и аккумуляцию информации. Вместе с тем эти функции трансформируются в социально-культурные и просветительские площадки для всех слоев общества. Новые информационные технологии изменили не только формы предоставления информации. Структура библиотеки и традиционные способы работы с информацией также претерпели значительные трансформации. Естественными стали новые формы обслуживания читателей, более активно стали использоваться возможности удаленного доступа к полнотекстовым

и библиографическим научным базам данных. Также изменились требования к профессиональным компетенциям библиотекарей, библиографов. По мнению специалистов «..изменение роли, назначения библиотек отражается на взаимоотношениях библиотеки с обществом и отдельными социальными институтами, ведет к трансформации профессиональных ценностей библиотечной этики, профессионального сознания библиотечного сообщества» [2, с. 3].

В условиях карантинных мер многие социальные сферы, в том числе и библиотеки успешно освоили дистанционные формы обслуживания читателей. Более перспективными, на сегодняшний день, является обеспечение доступа к мировым информационным ресурсам. Вместе с тем, создание собственных полнотекстовых баз данных и предоставление доступа к ним из любой точки локации, минимальные сроки выполнения запросов, взаимодействие с потенциальным потребителем информационно-сервисных услуг с использованием современных социальных сетей, мессенджеров и облачных технологий, стали наиболее популярными направлениями работы современной библиотеки.

Успешно освоив информационные ресурсы, библиотекари Павлодарского региона, в посткарантинный период продолжают развивать и углублять эти направления деятельности. Анализ деятельности областной универсальной научной библиотеки имени С.Торайгырова и филиалов централизованной библиотечной системы г.Павлодара с помощью изучения и оценки контента официальных сайтов и аккаунтов библиотек в социальных сетях, показал самые активные и результативные формы библиотечного обслуживания.

Так, например, полнотекстовые ресурсы Павлодарской областной универсальной научной библиотеки имени С.Торайгырова, доступны на сайте библиотеки [3] 10 сайтов охватывают практически все отрасли знаний – «Созвездие имен» (культура и искусство), «Литературная карта Прииртышья» (литература), «Ученные Павлодарской области» (наука и образование), «Ерлікте тағзым» (история Великой Отечественной войны) и т.д.

Не менее интересны ресурсы с использованием QR-технологий. Отсканировав код через специальную программу можно сохранить произведения художественной литературы на смартфон. Единая электронная онлайн библиотека формируется краеведческими изданиями на основании авторских договоров.

Библиотеки ЦБС города Павлодара предоставляют читателям возможность удаленно познакомиться с фондами, создавая собственные виртуальные книжные выставки, организовывая прямые эфиры с интересными людьми, различные конкурсы и викторины. Участие в различных челленджах и онлайн марафонах чтения художественных произведений, в рамках юбилейных дат поэтов и писателей, мотивирует как читателей, так и библиотекарей на творчество.

Очень популярны среди читателей были проекты «Письма с фронта», акции «Друзья библиотеки», «Территория чтения», социокультурная акция «Библионочь 2020», «Литературный матч» (областная библиотека), цикл аудио и видео сказок в исполнении читателей, конкурсы рисунков по мотивам художественных произведений, конкурс домашних библиотек (ЦБС г.Павлодара). К проведению различных мастер классов во всех библиотеках привлекались читатели библиотек.

Еще одна из современных форм обслуживания читателей-создание авторитетных баз данных краеведческого содержания. Эта работа наиболее развита в Областной библиотеке. Являясь самым крупным держателем фонда краеведческой литературы в 2006 году начала перевод в цифровой формат редких и особо ценных изданий по культурному наследию Павлодарского региона. С 2012 года начала реализовываться программа по созданию QR-библиотеки. По итогам заключенных авторских договоров здесь представлены книги современных Павлодарских авторов. Были оформлены специальные тумбы, на которых размещены QR коды, с помощью которых читатели могут загрузить их на смартфоны. С 2019 года библиотека приступила к оцифровке областных и районных газет. На основе оцифрованных материалов планируется создание полнотекстовой базы - «Цифровой банк печати». Опыт областной библиотеки транслируют районные библиотеки региона. Например, центральная городская библиотека г.Экибастуза также создает полнотекстовые и мультимедийные ресурсы по истории города, об известных людях и промышленных производствах района.

Практически все крупные библиотеки области имеют собственный сайт. На сегодня это является одним из главных требований существования не только библиотеки. Сайт не только обеспечивает доступ к информации, но и является визитной карточкой, благодаря которой создается позитивный и положительный имидж библиотеки в обществе. А это в свою

очередь, служит для дальнейшего развития библиотечной отрасли и сохранения культурного наследия региона.

Все названные выше ресурсы должны постоянно обновляться и дополняться, предоставлять релевантную и актуализированную информацию.

Кроме баз данных собственной генерации, актуальным является оформление доступа к подписным базам данных мировых агрегаторов информации. Это такие БД на иностранных языках как Elsevier, Scopus, Springer. Среди русскоязычных БД можно назвать такие как, Научная электронная библиотека e.LIBRARY.RU, электронная медицинская библиотека «Консультант врача», БД авторефератов и диссертаций Российской государственной библиотеки (ЭБД РГБ) и т.д.

Самой крупной отечественной БД на сегодня является Казахская Национальная электронная библиотека (КазНЭБ). Она создана и развивается по инициативе Национальной академической библиотеки в городе Нур-Султан. Подобные БД имеют библиотеки многих университетов и научно-исследовательских институтов, но они как правило доступны только для обучающихся и сотрудников.

На сегодня необходимость приобретения оплаченных доступов к вышеуказанным БД (подписки) в масштабах Казахстана не получила должного внимания. Есть единичные случаи подписки на мировые БД, и в основном это университетские библиотеки. А между тем, есть положительный опыт мирового библиотечного и научного сообщества по обеспечению платного доступа к БД.

Таким образом, мы видим, что современная модель библиотечного обслуживания читателей предполагает обеспечение доступа к информационным ресурсам (сайты, полнотекстовые БД, аккаунты в социальных сетях), организация безбарьерного обслуживания (открытые фонды, условия для лиц с ограниченными возможностями, дистанционные формы взаимодействия с читателями и партнерами), создание комфортных условий для читателей (интернет, беспроводной интернет, компьютеры, зонирование пространства для работы и отдыха, детские площадки). Отдельно стоящие библиотечные здания, с продуманной структурой и дизайном, могут стать уникальным украшением социального эколандшафта любого населенного пункта.

Не менее важной составляющей современной библиотеки являются кадры, человеческий капитал. От профессионализма и компетентности библиотечного персонала зависит качество

предоставляемых услуг. Требования к образованию и профессиональной подготовке библиотекаря должны быть пересмотрены, и подкреплены нормативными документами. В этом случае, статус библиотеки будет переведен на новый качественный уровень, их роль и значение в обществе станут лояльными.

Библиотеки в классическом понимании постепенно превратятся в современные центры коммуникаций. Внедряя новые информационные технологии, библиотеки обладают огромным потенциалом в области модернизации библиотечного обслуживания.

ЛИТЕРАТУРА

1 Токаев К.-Ж. Независимость превыше всего// <https://www.kazpravda.kz/news/prezident2/polnii-tekst-stati-tokaeva-nezavisimost-previshe-vsego>

2 Современные модели библиотечного обслуживания: результаты внедрения и перспективы развития (на региональном материале): монография// <http://elibrary.asu.ru/xmlui/bitstream/handle/asu/5029/read.7book?sequence=1&isAllowed=y>

3 <http://pavlodarlibrary.kz/>

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ЗНАКОВОЙ СИСТЕМЫ КАК МЕТОД РАЗВИТИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ УЧАЩИХСЯ

ЕРМЕКОВА А. А.

магистр естественнонаучных дисциплин, учитель-эксперт информатики,
Назарбаев Интеллектуальная школа ХБН, г. Павлодар

Не секрет, что каждый учитель-практик может точно утверждать, что очередное новое поколение, которое он обучает, значительно отличается от их предшественников, которых он обучал, например, 10 лет назад. И это объяснимо, так как речь идет о детях поколения Z. В научной литературе поколение Z – это дети, родившиеся после 1995 года. По мнению агентства sparks&honey, занимающееся маркетинговыми прогнозами подростки в возрасте 13–17 лет чаще пользуются телефоном, чем смотрят телевизор (76 % против 72 %), тогда как дети 8–12 лет – наоборот (39 % против 72 %). Так или иначе, многие за день успевают посмотреть во множество экранов: телефона, телевизора, ноутбука, музыкального плеера, планшета, электронной книги, игровой приставки. Вследствие этого у подростков

растёт скорость восприятия информации, однако возникает трудность с тем, чтобы удерживать внимание на одном предмете дольше восьми секунд [1]. Одна из актуальных проблем стоит в организации обучения таких детей с учетом их скорости восприятия и быстрого переключения внимания. Ключевой вопрос: как обучать новое поколение – Z, какие методы или подходы будут способствовать формирования их исследовательских навыков. Как организовать урок, чтобы ученик был в центре активных поисков истины, основанной на науке?

Противоречия:

– С одной стороны, учащиеся обладают хорошими навыками поиска информации, однако часто этот поиск не систематизирован и учащиеся не могут самостоятельно ориентироваться в потоке информации и найти «причинно-следственные связи», то есть наличие навыков еще не предполагает у них наличие исследовательских навыков, которые необходимо целенаправленно формировать.

Учащиеся имеют достаточно высокую скорость восприятия информации и имеет место проблема быстрого переключения внимания, как следствие текстовые объяснения заданий исследовательского характера может приводить в потере внимания учащихся и потере времени.

Почему была выбрана *знаковая система*?

– Знаки очень часто ассоциируют систему определенных понятий. Например, достаточно увидеть определенный дорожный знак, как водитель знает как вести себя и что нужно делать.

– Наука все чаще и эффективнее использует символику как средство выражения результатов мыслительной деятельности, формирование знакового (символического) мышления достигают пика в 8 классе, и в старших классах оно уже достаточно четко сформировано;

– В основе знакового обучения лежит таксономия Блума, где каждому знаку соответствует определенная образовательная цель обучения по уровню сложности и специфичности.

В связи с вышеперечисленными противоречиями *гипотеза исследования*:

– если применять знаковую систему в обучении, то оно будет способствовать активной роли учащихся в познавательном процессе и развивать исследовательские навыки на разных уровнях по таксономии Блума.

Цель исследования: определить эффективность знакового обучения для развития исследовательских навыков.

Исходя из цели исследования были поставлены следующие *задачи исследования*:

– определить начальный уровень сформированности исследовательских навыков у учащихся (навыки высокого уровня по таксономии Блума);

– выяснить условия организации знакового обучения, направленных на развитие исследовательских навыков учащихся;

– определить сильные и слабые стороны знакового обучения.

Объект исследования: элементы знаковой системы.

Субъект исследования: подростки 15–16 лет (10 классы).

Количество участников – 36.

На рисунке 1 приведены элементы знаковой системы с описанием их назначения. Каждый знак соответствует определённому навыку по таксономии Блума. В целом десять элементов используются в знаковой системе. Среди них условно можно выделить знаки, способствующие развитию исследовательских навыков: big idea, trends, ethics и знаки, направленные на формирование основных понятий, первоначальных представлении об изучаемом объекте или явления: это знаки «Details», «Language», «Unanswered questions» [2, 3].

Рисунок 1 – Элементы знаковой системы

Процедура внедрения знаковой системы

Учитель выбирает для урока не более четырех знаков. Учащиеся выбирают форму представления результата исследовательской деятельности: презентация, постер, записи в тетрадах. Например,

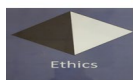
работа с выбранными знаками может быть организована в группах с использованием облачных технологий, позволяющей работать в группе с одной презентацией (рисунок 2) или создавать постер в бумажном виде и защищать его (рисунок 3). Образцы работ учащихся представлены на рисунке 4.

Группа 2 Оптический способ записи

Исследуйте принцип работы оптической записи информации

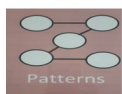
1. Когда появились впервые такие носители?
2. Какие устройства хранения можно к ним отнести?
3. Какие из них энергозависимые и какие нет?
4. Изучите какой способ доступа к данным используется в оптических носителях: прямой или последовательный?

1.Преимущества и недостатки оптического метода записи информации

1.Какие законы физики лежат в основе оптического принципа записи информации

Иерархия оптических устройств хранения информации по характеристике : объем

Рисунок 2 – Образец задания с элементами знаковой системы

Рисунок 3 – Процесс создания концепт-карты по выбранным знакам

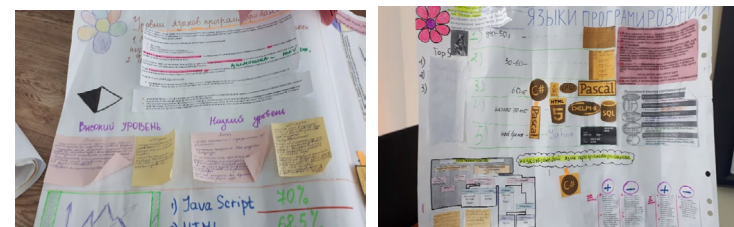

Рисунок 4 – Образцы разработанных концепт-карт

При проведении исследования были использованы теоретические и эмпирические методы исследования. Например, были анализированы результаты выполненных заданий на навыки высокого уровня у учащихся на начальном этапе. В экспериментальных классах 25 % учащихся теряли баллы при выполнении заданий на определение положительных и отрицательных свойств явления или процесса. Чаще всего их ответы были не аргументированы, не обоснованы. Еще один вид задания вызвало затруднения: это задания на классификацию или выделение общих свойств или особенностей.

Результаты исследования

Первая задача была в определении начального уровня сформированности исследовательских навыков у учащихся (навыки высокого уровня по таксономии Блума), этот показатель составил 35 %, то есть 35 % учащихся справлялись с заданиями на навыки высокого уровня. На завершении исследования эта цифра возросла до 68 %. Ответы учащихся стали более аргументированными, полными и обоснованными.

Второй задачей было выяснение условий организации знаковой системы обучения, направленных на развитие исследовательских навыков учащихся. В ходе эксперимента были выявлены следующие условия:

На поисковую работу учащихся с источниками информации и оформление результатов работы в виде интеллект карты необходимо не менее 30–40 минут.

Для продуктивной и организованной работы всего класса ограничить работу с 3–4 знаками в рамках одного урока.

Практика показывает, что знаковая система обучения эффективно для изучения нового материала, урока систематизации изученного, для подготовки к экзамену при условии правильного выбора знаков в соответствии с целями обучения (таблица 1).

Таблица 1 – Сильные и слабые стороны знаковой системы обучения

Сильные стороны	Слабые стороны:-
Знаковая система обучения способствует развитию -исследовательских навыков учащихся; -навыков самостоятельного поиска знаний; - коммуникативных навыков учащихся; -каждый участник чувствует свою роль в этом процессе Учитель в этом процессе –фасилитатор.	-Создание «общего продукта деятельности» занимает большие ресурсы времени, а значит не подходит для реализации на каждом уроке -Нельзя применять знаки, ради ЗНАКОВ. Они должны работать на цели обучения, на активизацию поисковой деятельности учащихся.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Программа «Развитие одаренности детей», АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы».. изд. 2013
- 2 Gallagher, S. A. (1998). The Road to Critical Thinking: The Perry Scheme and Meaningful Differentiation. NASSP Bulletin, 82(595)
- 3 Gallagher, J., & Gallagher, S. (1995). Teaching the gifted child (4th ed.). Boston: Allyn & Bacon.
- 4 Knowles, M. S. (1975). Self-directed learning: A guide for learners and teachers. Englewood Cliffs: Prentice Hall/Cambridge.
- 5 VanTassel-Baska J. (Ed.). (1998). Excellence in educating gifted and talented learners (3rd ed.). Denver, CO: Love.
- 6 Чем дети, родившиеся после 1995-го, лучше вас //http://www.lookatme.ru/mag/live/interweb/205189-generation-z [обращение 28.04.20]

ИННОВАЦИОННЫЕ МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ КАК ОСНОВА ПРОБЛЕМНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ

МЕДВЕДЕВА Т. Ф.

учитель информатики, СОШ имени Камала Макпалеева, г. Павлодар

ЕСЕНКУЛОВА Т. Д.

учитель информатики, СОШ имени Камала Макпалеева, г.Павлодар

В сложившихся условиях пандемии, когда образовательная сфера в очень сжатые сроки была вынуждена реорганизовывать учебный процесс и быстро переводить его в онлайн формат, тема мобильных приложений в образовательном процессе стала быстро развиваться. Помимо существующих ранее популярных, стали

разрабатываться и внедряться новые. Учителя школ и преподаватели ВУЗов включились в активную деятельность по созданию удобных, многофункциональных цифровых образовательных ресурсов, онлайн курсов, мобильных приложений. И если ранее это часть дидактики рассматривалась как удобный, перспективный, но все же дополнительный компонент. То сейчас учебное мобильное приложение становится необходимой частью учебного процесса. Однако, стоит отметить, большая часть из них все же имеет незаконченный характер и требует доработок.

Удобство применения гаджетов в процессе обучения заключается в том, что через их посредство осуществляется коммуникация участников учебного процесса, получение общего доступа к источникам информации, организация мониторинга, ведение статистики, автоматизация отчётности, удобство менеджмента на всех уровнях. Кроме того, в мире и республике наблюдается стабильная динамика роста интереса к приобретению и применению мобильных гаджетов во всех сферах нашей жизни, что позволяет говорить о перспективности индустрии по созданию учебных мобильных приложений. Большинство студентов и учащихся предпочитают вариант обучения из любой точки мира, в любое удобное для себя время, в комфортных условиях с индивидуальным темпом. Поэтому так быстро получают популярность различные мобильные приложения по самообучению языкам, рисованию, курсы по психологии и саморазвитию. В рамках стратегии непрерывного обучения, этот инструмент становится особенно удобным.

Если говорить о конкретных мобильных приложениях, которые получили широкое распространение именно в образовании, то бесспорное первенство среди всех предложенных на рынке имеет электронное мобильное приложение «Күнделік». С тех пор как в 2016 году компания Kundelik.kz под руководством генерального директора и автора проекта Мухтара Ильясова запустила АИС «Күнделік» – автоматизированную информационную систему в жизнь школы, эта тема не перестает быть актуальной. С появлением её мобильной версии популярность использования среди школьников, родителей и учащихся возросла в разы.

Многофункциональное мобильное приложение «Күнделік», которое хранит промежуточные результаты обучения, содержит интерактивную доску с расписанием занятий, контрольными заданиями. В приложении содержатся уведомления о дате сдачи и

итогах контрольных работ. Постоянно обновляется новостная лента с актуальными событиями, происходящими в образовательном процессе, мероприятиями, текущими изменениями. Постоянный оперативный допуск к базам знаний и тренажёрам, дополнительным курсам. Позволяет активно использовать методы аудирования на занятиях, планировать видеоконференции. Помогает учителю удобно осуществлять контроль знаний обучающихся. Есть каталог разнообразных интерактивных методов, которые делают процесс обучения увлекательным и разнообразным. Күнделік становится популярным так же из-за наличия дополнительных платных сервисов, таких как рейтинг ученика.

В настоящее время существуют разработки для мобильных приложений, которые могут отслеживать даже физическое и психоэмоциональное состояния пользователей. Изначально они предназначались для аэрокосмической сферы, но сейчас стали доступными для обычных людей.

Однако, следует отметить, что без применения правил эргономики, гаджет становится опасным для психического и физического здоровья человека. Очень вероятна ухудшения зрения, осанки, общего физического состояния при долгой неконтролируемой работе с гаджетом. Ещё одним минусом можно считать разнообразие модификаций мобильных гаджетов, применяемых различными учащимися, что может привести к невозможности использования какого-либо учебного приложения либо дополнительным тратам учебного заведения на техническое оснащение. Также очень важно помнить о культуре поведения в сети и о необходимости постоянной фильтрации входящего потока данных из сети Интернет.

Однако, самой большой проблемой, на наш взгляд, является отсутствие на рынке специализированных мобильных приложений по конкретным темам обучения согласно школьного курса. То есть, несмотря на то, что большое число разработчиков создают всевозможные обучающие приложения, специализированных мобильных программ, которые полностью встраиваются в образовательный процесс, практически нет. Это говорит о том, что в настоящее время внедрение мобильных технологий в процесс обучения хаотично, эпизодично и требует более серьёзного системного подхода, который смог бы сделать обучение непрерывным, а учебные материалы доступными для восприятия. Так возникла необходимость в разработке мобильных

приложений для изучения курса информатики 11 класса естественно математического направления. Нами были выбраны два модуля из обновлённой программы – «Искусственный интеллект» и «3D моделирование». По данным модулям было разработано два мобильных обучающих курса в соответствии с темами типовых учебных программ. Их структура соответствует целям, задачам и базовым ценностям определённым в ГОСО. При разработке нами были соблюдены принципы внутрипредметных и межпредметных связей. В содержании содержатся сведения и научно-познавательной информация о передовых достижениях современной науки, техники и технологий в соответствующей образовательной области. В содержании предполагается отражение казахстанского контента: природной, историко-культурной, экономической и технологической специфики и достижений Республики Казахстан. Соответствует сложности и объёму учебных материалов индивидуальным, возрастным психологическим особенностям обучающихся и направлен на профессиональную ориентацию.

Данные приложения включают в себя курс виде и аудиоматериалов, серию интерактивных упражнений, тестовые задания с возможностью самопроверки и получения обратной связи. Предполагается, что приложения будут содержать элементы геймификации. При организации изложения материала были использованы инновационные методики обучения.

Использование данных мобильных приложений будет способствовать овладению учащимися приемами анализа, синтеза, отбора и систематизации учебного материала на определенную тему. Методика изложения направлена на развитие функциональной грамотности, умения работы учащегося с информацией, представленной в различных видах. Динамические и интерактивные дифференцированные задания развивают навыки самостоятельной учебной и практической деятельности, формируют навыки контроля, оценки и самооценки. Использование данного мобильного приложения позволяет перенести приобретенные знания, умения, навыки, опыт и опыт деятельности для использования в различных аспектах и ситуациях реальной жизни. Содержание теоретического материала направлена на развитие познавательных интересов, интеллектуальных и творческих способностей обучающихся. Достаточность и полнота аудио/видеоматериалов, анимаций позволяют обеспечивают устойчивый интерес в изучении данной сложной темы. При осуществлении обратной связи, ведущую роль

играет наличие инструментов для проверки, самопроверки. А также наличие счетчика индикации времени для выполнения учебных заданий в частности тестирования, и возможность отображение текущего состояния при тестировании.

В целом, данное мобильное приложение было разработано нами с учетом инновационных технологий как в обучении, так и в мобильных приложениях и способствует проблемно-ориентированному обучению. Это современный инструмент, позволяющий обучающемуся в интересной и современной форме изучать сложные темы из курса информатики 11 класса.

ЛИТЕРАТУРА

1 Абдураззакова Д.А. Мобильные технологии в образовательном процессе // <https://cyberleninka.ru/article/n/mobilnye-tehnologii-v-obrazovatelnom-protsesse/viewer>

2 Пользовательское соглашение на использование мобильного приложения «Күнделік. Мектеп-LIGHT» (основные бесплатные сервисы системы «Күнделік») // <https://kundelik.zendesk.com/hc/ru/articles/>

3 Шамсиддинова Э.М., Варга В.В. Возможности и проблемы использования информационных технологий в вузах // Наука, образование и культура, 2017. Т. 1. № 5 (20). С. 66-67.

4 Шарифбаева Х.Я. Применение мобильных технологий в сфере образования // Проблемы педагогики, 2018. № 2 (34). С. 106-107.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ И РЕЖИССУРА СОВРЕМЕННОГО УРОКА КАК ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЕ МАСТЕРСТВО СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА

ЖЕНГУЛОВА Д. А.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

АДИЛОВА В. Х.

профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

Трансформационные изменения методологических подходов к организации интеллектуального мастерства педагога связаны с уровнем осознания качественных преобразований в педагогическом процессе, к технологии организации и проведения урока, учитывая разнообразные особенности современного молодого поколения.

По данным исследований, проведенных в последние годы, 85,6% современной молодежи не связывают уровень профессионализма с высокоразвитыми нравственными ценностями, недооценивают глубину знаний, демонстрируют узкоутилитарный уровень мышления и не понимают значения и роли знаний гуманитарного характера.

Появление новых социально-культурных типов как субъектов коммуникации отразилось на особенностях проведения урока как ведущего вида педагогического взаимодействия в школе.

Задачи педагога расширены в связи с появлением огромного спектра вариантов технологии проведения урока. Проведение уроков с использованием технологии виртуальной реальности предполагает продумывание специфики пространственного представления модели и процесса, имитацию для непосредственных взаимодействующих контактов с системой моделируемых объектов и явлений [1].

Построение урока-модуля на основе интерактивного коммуникативного взаимодействия через использование инвариантных структурно-содержательных компонентов и четкое выделение нормированной информационной единицы требует наличия у каждого обучающегося учебного материала, позволяющего экономить время и усилия для самостоятельной фиксации и освоения его нормативных элементов.

Планирование видео урока заставляет педагога выполнить следующие задачи:

- найти способ, снимающий эффект «говорящая голова»;
- предварительно составить варианты сценарного плана и сценарии записей, в которых для педагога, выполняющего роль оператора и режиссера, необходимо расставить смысловой и эмоциональный акцент в содержании, требующий аудиовизуальных подкреплений [2].

Современный технологический подход к планированию урока предусматривает продумывание по каждой теме урока системы заданий интеллектуального характера, развивающие мыслительные операции, формирующие навыки критического и творческого мышления через освоение способов, продуцирующих творческие ассоциации, визуализацию, комбинирование идеи.

В качестве такой системы заданий в начале урока проводится актуализация знаний обучающихся:

– в виде составления простых кластеров, в которых ключевые понятия представлены как графическое представление содержательной характеристики понятия, раскрывающиеся посредством возникающих слов - ассоциаций и подводящих к самостоятельному формулированию определений, и трактовок новых терминов;

– в виде составления списка суждений, уточняющих или дополняющих исходные знания, в соответствии с поставленным проблемным вопросом, посредством письменных «мозговых штурмов», позволяющих генерировать идею.

На стадии изложения новой учебной информации происходит ее означивание и осмысление обучающимися. Поэтому варианты методических приемов должны быть направлены на критическую переработку информации (таблица 1).

Таблица 1 – Варианты приемов интеллектуального мастерства педагога для критической переработки информации.

	Методические приемы	Формы представления информации
1	Выстраивание сложных кластеров	- систематизированный набор понятий, терминов, которые надо записать как иерархические ветвящиеся грозди, подтверждающие наглядный мысленный образ об изучаемом предмете;
2	Денотатный граф, его составление для выделения ключевых понятий	- выделение и графическое оформление существенных признаков понятий для создания системного представления об изучаемой теме, т. е. рассмотрение темы с разных его аспектов с позиции его структурных, функциональных, динамических показателей
3	Заполнить таблицы	- концептуальные таблицы, отражающие анализ изучаемой теории, и их оценка по составленному критерию или сводных таблиц для обобщения знаний;
4	Самостоятельный подход	- к формулированию вывода по вопросам или теме
5	Графическое оформление содержания изученного вопроса, темы или ее части	- структурно-логическая схема, отражающая существенную связь между изучаемым объектом и явлением

Методические приемы интеллектуального мастерства педагога считаются универсальными, так как их внедрение в процесс обучения направлены на то, чтобы достичь новые образовательные результаты [3].

Закономерность изменений в содержании и формах урока обусловлены обновленной потребностно-мотивационной сферой и резервными возможностями человека, в котором личностно зрелый обучающийся умеет работать с информационным потоком и ее наиболее ценной формой – знанием. При этом урок как актуальная форма работы с обучающимися связана с его огромным психолого-педагогическим потенциалом как необходимым условием, ориентирующим обучающихся понимать и анализировать понятия и проблемы, приводить в определенную систему знания по предмету.

Интеллектуальное мастерство педагога на уроке посредством информационно емких и эмоционально напряженных форм и методов работы с вариантами виртуальных технологий изучения объекта и динамикой сюжетных учебно-познавательных ситуаций повышают мотивацию к обучению.

В «эпоху гипертекста» в современной уроке ценят ясность изложения предмета, блестящие аргументации, воззрения педагога, его талантливое умение воздействовать. Многоканальное поступление информации в сознание современных школьников может обеспечить только убежденный, эмоционально и социально продвинутый педагог [4,5]. Чрезвычайную важность составляют непосредственные контакты, захватывающие и приводящие в действие тонкий психологический механизм взаимовлияния. Интеллектуальное мастерство педагога помогают ему при создании предпосылок для перехода обучающегося из слушающей позиции в позицию слышащей, соперничающей, думающей, понимающей личности.

Вышесказанное актуализирует проблему интеллектуальное мастерства современного педагога, логическую и эмоциональную композицию, внутреннюю режиссуру мастерства, ведь его искусство создает в педагогическом процессе школы среду, влияющую на уровень образованности и воспитанности.

ЛИТЕРАТУРА

1 Долговесов Б., Лаврентьев М., Морозов Б. Технология «погружения» лектора в интерактивную виртуальную среду. Высшее образование в России. 2008. №2.

2 Задорина О. С. Содержание и способы реализации идей педагогической режиссуры в образовании : моногр. Тюмень, 2010.

3. Адилова В. Х. Понятие и сущность интеллектуального труда. Вестник КарГУ: Категория «Педагогика». – № 2 (86). – Караганда, 2007. 189–193 с.

4 Гин, А.А. Приемы педагогической техники. А.А. Гин. - М.: Вита-Пресс, 2007. - 112 с.

5 Ершова, А.П. Режиссура урока общения и поведения учителя: пособие для учителя. А.П. Ершова, В.М. Букатов. - М.: Московский психолого-социальный институт, Флинта, 1998. – 232 с.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДАҒЫ ӘДІСТЕРДІҢ ҚОЛДАНУ

ЖЕТМЕКОВА Б. А.

қазақ, орыс тілі мен әдебиеті пәндерінің мұғалімі, № 2 Майкайың ЖОББМ,
Павлодар обл., Баянауыл ауд.

Мен өтіп келген курс Бағдарламасы бойынша Екінші деңгей бағдарламасының мақсаты: педагог қызметкерлерінің қосымша білім мен дағдыларды алудағы білімдік қажеттіліктерін қанағаттандыру, қазақстандық мұғалімдердің қарқынды өзгеріп жатқан әлем жағдайында үздіксіз кәсіби дамуға дайын болуына көмектесу; білім берудегі әдістемелік жұмыстың тиімділігін қамтамасыз ететін инновациялық үдерістерді қолдау; коучинг және тәлімгерлік үдерістерін іске асыру арқылы өз әріптестерінің тәжірибесін жетілдіру мақсатында теориялық тәжірибелік және кәсіби құзыреттілігі мейлінше терең тәжірибелі мұғалімдерді өз әріптестерімен ынтымақтастық орнатуға даярлау.

Мен осы мақсаттарды іске асыру барысында өз тәжірибем сүйене отырып, қазіргі таңда білім берудің негізгі талаптарының бірі білімді үздіксіз жетілдіру және оқыту үрдісін интенсификациялау болып табылғандықтан, өз әріптестеріме қай жағынан, қалай, нені үйретуді қажет етеді деген сұрақтар мазалады. Біздің оқытудың нәтижесі: білімдері терең және жоғары мәдениетті, ғылым мен техниканың жаңа жетістіктерін игерген азаматтарды тәрбиелеумен тығыз байланысты. Мектеп тек белгілі бір білім қорына ие азаматты тәрбиелеп қана қоймай, еңбек сүйгіш, білім негіздерін терең меңгерген зиятты азаматты, алған білімдерін жай ғана иеленіп қоймай, оларды орынды жерде қолдана білуіне басты назар аудару болып табылатын [1] ХХІ ғасыр талаптарына сай дағдыланған оқушыларды дайындауға тиіс деп ойлаймын. Осының барлығы білім беру мен тәрбиелеудің сапасын көтеруді, әрбір пәнді оқытудың деңгейін жоғарылатуды талап етеді. Біздің мектепте деңгейлік курстан бірталай мұғалімдер

өтіп, Бағдарлама идеяларын практикада іске асырып жатыр деп ойлаймын.

Мен бірінші коучинг-сессияны өткізген соң қатысушылардан сауалнама алдым (1-сурет).

Сурет 1 – Коучинг әдісін пайдалану тиімділігін бағалау

Сауалнаманы қорытындысы мынаны көрсетті:

Кесте 1

Сізге коучинг сабағының мақсаты түсінікті болды ма?		
Иә	Жок	Түсініктемелер
16		Нәтижеге бағытталған, ДО манызын ашып түсіндім, СТО қарастырылды, нақты нәтижеге жетті
Сіз бұл мақсаттар Сіздің қажеттіліктеріңізге сәйкес келетінін мойындайсыз ба?		
16		Өз білімді жетілдіруге көп пайдасы бар, ДО тақырыбы мен үшін кенінен толықтырылды, менің қажеттілігіме сәйкес келді, өйткені бұл алған білімім оқу үрдісіне нәтижелі ететініне сенімдімін, міндетті түрде қолдамын...
Сізге оқу мен оқытудағы жаңа тәсілдер ұсынылды ма?		
16		СТО, ДО түрлері, Сұрақ қою әдісі, Жиксо, 7 модуль ықпалдастырылған,
Коучинг сабағы кезінде сіз қызығушылықты сезіндіңіз бе?		
16		Жаңа тәсілдерді игеруге қызықтым, оны тезірек пайдалануға асықтым, топтық ұйымдастыру түрлері, сергіту сәті, сабақты жан –жақты ұйымдастыру, керекті материал ұсынылды, уақыт қалай өтіп кеткенін білмей қалдым, өйткені өзіме өте қажет еді.
Коучинг кезінде жаңа бірдене үйрендіңіз бе?		
14		Осында қолданылған жаңа әдіс –тәсілдер, СТО, жіңішке және жуан сұрақтар, Блум таксономиясы бойынша жұмысты ұйымдастыру, психологиялық ахуал туғызу, ДО түрлерін анық ажырату...Әр кезде басқа коучингке барған сайын міндетті түрде бір жаңа нәрсеге үйренесің. Барлығын пайдалануға тырысамын, әріптестеріммен бөлісемін
Жаңа тәсілдерді қолданғанда сіздің сеніміңіз артты ма? Қалай?		
16		Жаңа тәсілдер оқушылардың оқуға қызығушылықтарын арттырды, үлгерімі, сапасы жоғарлады. Сенімім артты, себебі өз сабақтарымда қолдануға болатынына сенімді болдым.
Сізді өзіңіздің оқыту мен оқу тәжірибесіне өзгеріс енгізу жігерлендірді ме?		
15		СТО, Блум таксономиясы, жаңа әдіс –тәсілдерді, жаңа методикаларды пайдаланып білім сапасының деңгейін көтеруге болатынын айтты.

Тағы өзіңіз не ұсынасыз? Қандай проблемаларды қарастыру қажет дейсіз...	
16	Көбірек пайдалы коучингтер ұйымдастырылса, барлық модульдерді қарастырып, әріптестерімнің Бағдарлама бойынша тәсілдерді үйреніп, практикада дұрыс қолдану.СТО стратегиялары, ДО бойынша сұрақ қою дағдыларын тереңірек ашып көрсетсе...

Бұл сауалнама нәтижесін талдай отырып, мен келесі коучинг – сессия тақырыбын «Диалогтік оқытудағы сұрақ қоюдың түрлері мен тәсілдері» деп алдым. Мақсаты: Диалогтік оқытудағы сұрақ қоюдың түрлері мен тәсілдерін меңгеріп, өз тәжірибесінде қолдануды үйрену.

Сабақта психологиялық ахуал туғызу, әріптестердің ынтымақтастықта жұмыс істеу мақсатында шенберде отырып «Күн ... төгеді» ойынын ойнайды.

Топ-топқа бөлініп отырып: Бұл ойын қандай мақсатта ойнатылды? /топта талқылады. Соңында осы ойын туралы сұрақ құрастырғыздым, сұрақтарды Блум тақсономиясы бойынша реттеуді талап еттім.Топта талқылап, ойларымен бөлісті. А, Ж, М Блум тақсономиясы бойынша сұрақтарды қоюда қиналды, топ мүшелері көмектесті (2-сурет).

Сурет 2 – Сұрақ қоюға көмек

Тақырыпқа шығып, сұрақ қоюдың маңыздылығын, бүгінгі жұмысымыздың осыған байланыстығын, осыдан ой реттелетінін айта келе «Ақылды сұрақ-білімнің жартысы» Ф. Бэконның сөзімен бастадым, өйткені сұрақ дұрыс қойылған болса, оқытудың тиімді құралына айналады, оқушылардың оқуына қолдау көрсетіп, оны жақсартып, кеңейте алады. Оқушылардың тақырыпты түсінуіне қол жеткізу үшін біз сұрақтың екі түрін: төмен дәрежелі және жоғары дәрежелі сұрақтарды біз сабақтарымызда қолданамыз, бірақ соны дұрыс түсінеміз бе, соны бүгінгі сессияда қарастырамыз.

Негізгі бөлімде әр топ МАН 98-1036 материалдарын, ғаламтордан алынған мәліметті «Жигсо» әдісі арқылы өз мәтінін оқып, талқылады (3- сурет).

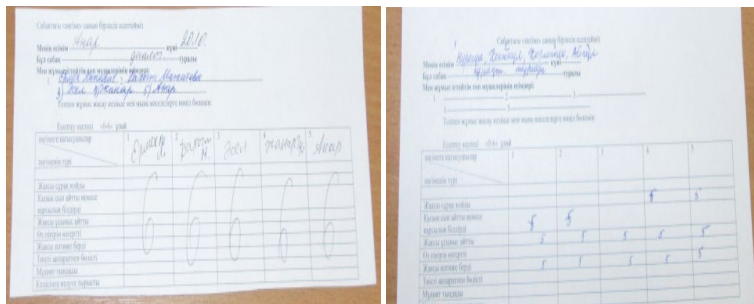
Сурет 3 – Түсінген материалды постерге түсіруде

Постерге түсіріп, топтың спикері қалып, келесі топқа түсіндірді (4- сурет).

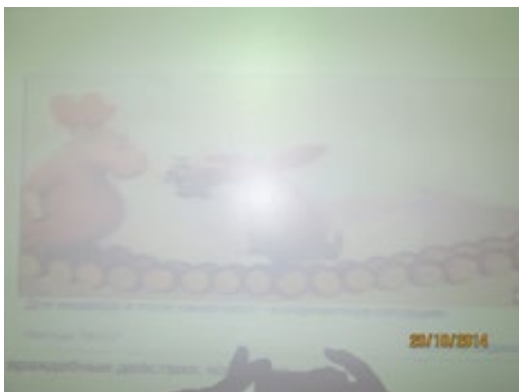
Сурет 4 – Спикер басқа топқа түсіндіруде

Соңында қалған топ мүшелері алған мәліметтерін спикерге түсіндірді. Осы кезеңінде әріптестерім критерий арқылы бағалаудың тиімді екендігіне мән беруге, өзінің, топтың іс-әрекетіне сын көзбен қарап бағалауы үшін «Сіздің ойыңызша, критерийлермен жұмыс істеген қаншалықты тиімді? Неліктен?» және «Нақты критерий берілсе, жұмыстың сапасына әсер ете ме?» деген сұрақтар қойдым. Топ мүшелері өзін-өзі бағалады, топты бағалады (5-сурет).

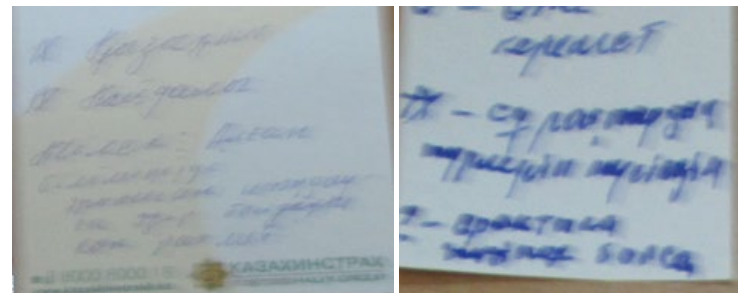
Сурет 5 – Бағалау парағы

Материалды игергенін тексеру үшін «Даулы жағдай» (6-сурет) бейне сюжетті ұсындым. Оны көріп болған соң Блум таксономия бойынша, Бортон кестесі бойынша сұрақтарды оқушыға бағыттау үшін құрастырып, топта талқылады.

Сурет 6 – «Даулы жағдай»

«Мадақтау сэндвичімен» (7- сурет) бағалады.

Сурет 7 – Мадақтау сэндвичі

Мұғалімдер жұмысқа белсене, жақсы қатысты, өз ойларын ашық айтуға, дәлелдеуге тырысты. Өз тәжірибесінде қалай қолданып жүргенімен таныстырды. Постерді толтыруда шығармашылық танытты, бір-бірін қолдап демеп отырды. Екінші коучинг – сессияда әдістерді өзгерттім, бұл оларға ұнады. Сабақтың соңында жоғары дәрежелі сұрақ қою арқылы коммуникативтік қарым-қатынасты дамытуға жағдай жасалды. Блум тасономиясы, Бортон кестесі.

Кесте 2

Рефлексивті тапсырмалар бойынша БОРТОН моделі		
Не?	Осыдан не шығады?	Әрі қарай не болмақ?
Сипаттау және түсіну деңгейі, барлық сұрақтар не сөзінен басталады.	Талдау және бағалау деңгейі, біздің тәжірибеміздің артында не тұр?	Синтездеу деңгейі, Бұл жерде біз әуелгі дәрежеге сүйенеміз, ал бұл сұрақтар бізге әрекеттердің альтернативті себептерін және болашақта не істейтінімізді қарастыруға көмектеседі.
Мысалдар Қандай мәселе болды? Мәселені шешу барысында, мен не істедім? Басқалары не істеді? Неге қол жеткізгім келді? Менің іс-әрекеттерімде не жақсы, не жаман болды?	Мысалдар Қандай тәсілмен, бұлар қаншалықты маңызды? Тағы не білуім керек? Сонымен, мен нені үйрендім?	Мысалдар Қазір не істей аламын? Қазір не істеуім керек? Бұл әрекеттердің арты не болар еді?

Жоғары дәрежелі сұрақтар техникасына үйренді; алған теориялық білімдерін практикалық іс-әрекетте қолданады деп ойлаймын.

Сәтсіз жақтары:

– мұғалімдердің ішінде белсенділігін көрсете алмай, ойларын жеткізуде сенімсіздік байқалды.

– оқыту туралы өз ойларын жеткізіп, оң түсініктеме бере алмады.

– әріптестер екінші ауысымдағы сабақтарына алаңдап отырды.

– ашық сұрақтардың қою тәсілін пайдалана бермейді, оқушылардың ойын дамытуға тырыспайды.

Болашақта өз әріптестерімнің сұраныстарына қарай Бағдарлама идеялары бойынша 7 модульді ықпалдастыруға көмек көрсетуді жоспарлаймын.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Мұғалімге арналған нұсқаулық: Екінші деңгей. 3-басылым Астана: «Назарбаев». 2018ж. – 98-102 бб.

2 Апта үлестірмелі материалы

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖЫЛДАМ ОҚУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘДІСТЕРІ

ЖОЛДАСОВА А. М.

магистрант, Торайғыров университет, Павлодар қ.

«Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озады. Одан басқа нәрсемен оздым ғой демектің бәрі де – ақымақшылық» – дейді, осы жердегі ғылым да, мінез де білім арқылы қалыптасатындықтан, ғылым мен білімнің, ақылдың қайда екенін іздеп көрелік. Оған да дана Абай жауапты өзі беріп кетті. «Артық білім кітапта» – дейді. Бірақ қазіргі технологияның дамып, әрбір баланың қолына технология жемісі смартфондар тиіп, оның ішіндегі түрлі қосымшалар, ойындар, түрлі видеолар балаға кітап оқуға желкесін бұрғызбай, айтарлықтай қоғамға мәселе туғызып тұр. Мұның дәлелі Ресейлік қазіргі психотерапевт, жоғары әдіснама мектебінің президенті, жүзден астам ғылыми жұмыстардың авторы, жүйелі мінез-құлық психотерапиясы мен ойлау әдіснамасын жасаушы Андрей Владимирович Курпатов

енгізген «сандық аутизм» немесе «қоғамның ақыл-ой әлсіздігі» деп аталатын терминдері қоғамда кеңінен талқылануда. Осы ретте баланы кітап оқуға баулу ең қажетті тетіктің бірі болып тұр. Балаға оқудың тиімді әрі оңай жолын көрсетпесек, кітап оқу артта қала берері сөзсіз.

Адамның миы өзіне оңай нәрселерді істегенді, қайталағанды жақсы көретіні дәлелденген. Сондықтан бала кезден кітап оқу дағдысын қалыптастыру ең басты шешім болып табылады. Соның ішінде 1-5 жасқа дейінгі кезеңді баланың кітаппен танысу кезеңі деп алатын болсақ, ол кезде көбіне кітапты ойыншық ретінде, сызып бояп, суреттерін атап қолдану балалардың болашақта кітапқа жақын болуының бір себебі деп көрсетеді [1, 8 б.].

Ал одан кейінгі 6-7 жастан бастау алып, 8-9 жасқа дейінгі кезең кітап оқудың бірінші кезеңі. Осы кезеңде ата-ана мен мұғалім оқу дағдысын қалыптастырудың екі негізгі талаптарын дұрыс орындау керек. Оның біріншісі оқу техникасы, екіншісі – мәтінді түсінуі. Оқу техникасы - сөздерді дұрыс әрі жылдам қабылдау және дыбыстау, бұл бір жағынан, олардың көру бейнесі және екінші жағынан, акустикалық және сөз-қозғалыс бейнесі арасындағы байланысқа негізделген, яғни сөздерді дұрыс оқып, дұрыс айтуы, сөздердің жеке тұрғандағы мағынасын түсінуі [2, 19 б.]. Мәтінді түсінуі оның мағынасын, мәнін, мазмұнын табу, толық сөйлемнің немесе мәтіннің мағынасын түсінуі. Оқу техникасы мен мәтінді түсінуі өзара тығыз байланысты және бір-біріне тығыз ұштасып жатыр: осылайша, оқу техникасын жетілдіру оқығанды түсінуін жеңілдетеді, демек оқу техникасын жетілдірмей, дұрыс оқу қалыптаспайды. Бұл ретте оқу дағдысын қалыптастырудың алғашқы кезеңдерінде оның техникасына, одан кейін мәтінді түсінуіне көбірек мән беріледі. Оқу техникасымен жұмыс – ұзақ үдеріс, оған балалар үнемі қызығушылық танытпайды. Оқушының жақсы оқу техникасы болмайынша, жоғары сыныптарда білім алуы қиын болады. Оқу техникасын қалыптастыруда оқушының эмоционалды-психикалық процестерін есепке ала отырып, мына принциптерді қолданамыз [1, 21 б.].

1 Оқушыны оқуға дайындайтын кезеңді қалыптастырамыз. Бұл кезде екі қолды шынтақтарынан ұстап жоғары көтеріп, басымызға рамка секілді етіп 2 минут ұстап тұрамыз. Бұл жаттығу кезінде адам денесіндегі қан айналым жақсарып, миға ояту процесін бастап жатырмыз деп түсіндіреміз.

2 Нейрожаттығулар жасаймыз. 5–7 минут көлемінде. Нейрожаттығу ми қызметін жақсартуға арналған жаттығулар кешені, бұл мидың жан-жақты жаттығуына бағытталған көп функционалды жаттығулар жиынтығы. «Білім беру кинезиологиясы» – екі ми жарты шарын жаттықтыратын әртүрлі тапсырмалар арқылы даму мен ақыл-ой қабілеттерін зерттейтін қолданбалы ғылым. Нәтижесінде көптеген жасалу барысында жағымды эмоциялар бере отырып, миды жақсы есте сақтауға, назарды шоғырландыруға, бір тапсырмадан тез екіншісіне көшіп, жылдам жұмыс істей алуға қиындықсыз дайындайтын жаттығу түрін ұсынды. Біз мұны оқу процесінде қолданамыз.

3 Артикуляциялық жаттығулар жасаймыз. Артикуляциялық гимнастика сөйлеу дыбыстарының – фонемалардың қалыптасуының, дыбыстық айтылуының бұзылуын түзетудің негізі, сонымен қатар артикуляциялық аппарат мүшелерінің қозғалғыштығын үйрету, еріннің, тілдің, жұмсақ таңдайдың белгілі бір позицияларын жасау жаттығулары кіреді. Бұл кезде сөйлеуге, дыбыстарды дұрыс айтуға, қатар келгенде түрлі кедергілерге ұшырап, айтылуы қиындық туғызатын дыбыстарды жаңылыспай айтуға, қабылдау процесінен кейін жылдам сөйлеуге көмегін тигізетін жаттығуларды жасайды. Өкпе, көмей, дауыс шымылдығы, ауыз қуысы, мұрын қуысы, тамақ, таңдай, тіл, ерін, жақ, бет бұлшықеттерін дамыту жылдам, әрі таза оқуды қалыптастырудың бір құралы.

Алғашқы үш кезең арнайы бір кітаппен жұмыс болмағандықтан, оқушыда оқу қиын, қызықты емес, жалықтыратын деген сияқты түсініктерден ашпақтатып, оқуға деген құштарлығын аша түседі.

4 Көрнекіліктерді қолданамыз – кесте, сұлба, түрлі суреттер, карточкаларды қолданамыз, оқушы қай тілде оқиды, сол тілде түсірілген мультфильмдерді көрсетеміз.

5 Есту құралдары – адамның қабылдауында құлақтың, яғни есту аппаратының үлесі өте зор, сондықтан оқушыға қай тілде оқиды сол тілде оқылған өлеңдер, ертегілер, мәтіндер, жаңылтпаштар, мазақтамақтар, санамақтар тыңдатамыз.

6 Орта қалыптастыру – оқушы қай тілде оқыса сол тілде ойын ашық жеткізе алатын өз қатарластарына қосамыз. Бұл кезде оқушыда лидерлік қабілеттер оянып, табиғи түрде бәсекеге ұмтылып, оқуға деген ішкі қажеттіліктер алдыға шыға бастайды.

7 Оқыту кезінде оқушыға жазалау немесе нашар баға қою арқылы ынталандыру деген сияқты әдістерді қолданбаймыз. Оның орнына оқушыға өз нәтижесін түзетуге мүмкіндіктер береміз.

В. Ф. Шаталов тәжірибесінде үштіктерді озат оқушы еткен бағалау деңгейін ұстанамыз [5, 96 б.].

Осы жоғарыда аталған жеті қағиданы толық іске асыру үшін төртінші-жетінші қағидаларды ашып ажырата алуымыз керек. Өз кезегінде педагог не ата-ана келесіде ұсынылатын жаттығуларды оқушының мінезіне, қабілетіне, диагностикалық нәтижесіне, үлгеріміне, қызығушылығына, сабаққа қатысып отырған балалардың санына, жас ерекшелігіне қарай дұрыс тандап алуы шарт.

Бала 6–7 жас кезінде оқытудың өзіндік ерекшеліктері бар. Мектепке жаңа келген бала ежелеп оқитындықтан, баланың көру аймағы тар болып, бала тек жеке-жеке әріптерді көріп, буынға бөліп немесе тұтас сөзді оқудың орнына жеке дыбыстарды ғана айтқысы келіп тұрады. Бұл кезеңде оқушы тұтас оқуға өту үшін көп күш жігерін жұмсайды. Бұл кезеңде оқушыға бірден жылдам оқу әдістерін үйрету нәтижесіз.

Оқушы мәтінді жүргізіп оқып, мәтін бойынша сұрақтарға жауап бере алатын кезден бастап балаға жылдам оқу әдістерін үйрете бастаймыз. Бұл шамамен 9 жастан басталады. Оқушыға жылдам оқу әдістерін үйретпес бұрын алдын ала диагностика жүргіземіз.

1 Оқушы минутына неше сөз оқыды? Оқушы өте баяу оқыса, назарды тұтас сөйлемге аударма алмайды, мәтіннің идеясын да түсінбейді. Бұл кезде дауыстап және ішінен өанша сөз оқитындығын қатар бақылаймыз.

2 Оқылған мәтінді түсінді ме? Сұрақтар бере отырып мәтінді қаншалықты түсінгенін бақылаймыз. Мәтіннен кез келген жерінен 5 сұрақ қойып, әр сұрақтың жауабын 20% деген есеппен алып, түсәну коэффициентін анықтаймыз. Кейбір оқушылар мәтінді барынша жылдам оқи алғанымен оны қабылдамайды қортытып шыға алмайды, бір сөзбен айтқанда назары басқа жақта, көзі мен ауызы ғана судыратып оқып шығады.

3 Оқыған мәтіннен автордың айтқысы келген ойын түсінді ме? Осы сұрақтарға жауап алып алғашқы бақылау нәтижесін белгілеп аламыз.

Диагностика нәтижесіне қарап оқушының нақты деңгейін анықтап аламыз. Осы ретте жылдам оқу саласындағы мамандар анықтаған баяу оқудың себептері немесе жылдам оқуға кедергілерді анықтап кетейік. Олардың негізгілері регрессия-бір оқыған сөйлемді немесе сөзді қайталап оқу, дауыстап оқу, көру аймағының кіші болуы, назардың шоғырланбауы, есте сақтау қабілетінің әлсіздігі,

арнайы әдіс-тәсілдерді меңгермегендігі және оқу алгоритмін дағдыға айналдырмауы.

Көп оқушыларда регрессия ол күнделікті әдетке айналып кеткен дағдының бірі. Оқушы тіпті үлкен адамдардың өзі де мәтінді оқып отырып, қалайша артқа қайтып, қайталап оқығанын өзі де аңғармай қалатын кездері жиі болады.

Бұл әдеттен арылудың ең тиімді әдісі ол мәтінді жақтаумен жауып отырып оқу. Кез-келген іс-әрекетті дағдыға айналдыру үшін бірінші тәжірибе керек. Оқушыға оқуға мәтін бергенде қайталап оқудан арылмайынша, мәтіннің оқып болған бөлігін қағаз не сызғышпен жауып отыру керек. Көз бұлшық еттерінің есте сақтауы да оқу кезінде артқа оралмайтындай қалыптасады.

Адам дауыстап оқығанда артикуляциялық мүшелері жақсы дамығандағы көрсеткішпен ең көп дегенде 250–350 сөз ғана оқиды. Кітап оқу кезінде қанша іштен оқыдым дегеннің қзінде 99 % адам ауызын, тілін, ернін қимылдатып отырады, яғни сыбырлап оқып отырады. Жылдам оқу кезінде бұл әдеттен те арылу керек. Сыбырлап оқуды тоқтатпай оқу жылдамдығын арттыру мүмкін емес. Мәтінді оқи бастағаннан ауызымызға қарындаш тістеп несеме тілімізді таңдаймызға тіреп отырып оқимыз. Бұл оңай үйретентін дағды емес, сондықтан 21 күннен бастап 90 күнге дейінгі аралықта адам жеке қаблеттеріне қарай бұл әдеттен құтыла алады [4, 92 б.].

Көздің көру аймағы дегеніміз - оқу кезінде оқушының кітаптан немесе мәтіннен бір мезетте көріп, оқып қабылдай алатын аралық. Ол сауат ашу кезеңіндегі оқушыларда бір әріптен бастап, бір буын, бір сөз болуы мүмкін. Одан кейінгі кезеңдерде ол бір сөзден бастап бір қатар немесе екі қатар, кейбіреулерде бір азат жол болу мүмкін. Ал жылдам оқу әдісімен таныс, көру аймағын ұлғайту жаттығуларымен айналысқан оқушыларда ол кітаптың бір парағы, тіпті А4 форматындағы бір бетті түгел көріп, оқып, қабылдай алу мүмкіндігіне ие болады. Көру аймағы қаншалықты үлкен болса, оқу жылдамдығы соншалықты тез болады.

Оқу кезінде оқып отырған мәтінге назарын шоғырландыра алмау оқушыларда кез-келген оқу тапсырмасын орындауға, соның ішінде жылдам оқуға да кедергісін келтіреді. Мәтінді оқымас бұрын түрлі қиындықтағы лабиринттерді шешуді әдетке айналдыруы керек. Назарды шоғырландыруға тағы бір жаттығу түрлі түсті әріптермен жазылған карточкалар. Ол жерде «қызыл» сөзі жасыл түсті шрифтпен, «сары» сөзі қара түсті шрифтпен, «күлгін» сөзі сары түспен жазылып тұрады. Бұдан да басқа түстерді, шрифт түсін

ауыстырып жазып қолдана беруге болады. Оқушыға карточканы көрсеткенде ол жазуды оқымай, жазудың түсін оқып беруі қажет. Осы жаттығуды уақытқа жылдамдыққа жасап жаттықтырамыз.

Кітапқа назар қоймас бұрын, оқушы өз-өзіне дұрыс бағыт қойып алу керек. Ол «Мен оқып тұрмын. Мен көріп тұрмын» – деп, оқып жатқан мәтіндегі болып жатқан оқиға, суреттеліп жатқан зат, бейнеленіп жатқан кезеңді ойша елестете алатын деңгейге жетсе, оқушы оқып жатқан мәтінді аяқтамағанша басқа нәрсеге назарын аударуы қиындайды. Бұл тек назарды шоғырландырып өана қоймайды, сонымен бірге оқылған мәтіннің есте жақсы сақталуына ықпалын тигізеді.

Келесі мәселе – жылдам оқудың әдіс тәсілдері. Ресейлік жылдам оқу саласында зерттеу жүргізіп жүрген маман О. Андреев жылдам әрі сапалы оқудың алгоритмін ұсынды. Ол алгоритм реті мынадай: Оқылып жатқан мәтіннің **тақырыбы, кітаптың аты, оқу құралы, мәтіндегі мәселе, факторграфиялық мәліметтер**, яғни ол жерде берілген жер, су аттары, адамның аттары, әңгімеге арқау болған заттың аты, мәтіннің **ерекшелігі, мәтіннің жаңалығы және оны практикада қолдану** деген жеті алгоритмді көрсетеді. Оқу барысында осы алгоритмге тоқталып, осы ретпен оқылған кез-келген ақпаратты қажет кезінде ми қайта жаңғыртып бере алатындығын көрсеткен [3, 22–37 б.].

Жылдам оқудың тағы бір әдісі антиципация тәсілін қолданып оқу. Бұл оқу техникасын жетілдірудің тиімді әдісі: жүйелі жаттығулар кезінде бала бастапқы әріптерден сөзді, бастапқы сөз тіркестерін, бастапқы сөз тіркестерінен – мәтіннің мазмұнын табуды үйренеді.

Жылдам оқудың тігінен оқу әдісі мәтінде бірілген ойды көзбен көріп, миға тікелей жіберу әдісін үйрену [4, 109 б.]. Бұл кезең жүйелі тұрақты жұмыс істеуді, уақыт бөлуді қажет ететіндіктен жылдам оқудың ең нәтижелі әдісі болып табылады [4, 112 б.].

Осы мақалада көрсетілген әдістерді, жаттығуларды қолдана отырып кез-келген оқушының оқу жылдамдығын арттыруға мүмкіндігі бар.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 С. Рахметова. Қазақ тілін оқыту методикасы. – Алматы: Ана тілі. 1991, екінші басылым -187 б.

2 Жалпы орта, негізгі орта және бастауыш мектептердің оқыту тілі деңгейлері бойынша оқу нормативтері туралы әдістемелік ұсынымдама.– Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2017. – 100 б.

3 Андреев О. А., Хромов Л. Н. Техника быстрого чтения. Москва, «Прометей». 1990.

4 Палагин П. Скорочтение на практике. Как читать быстро и хорошо запоминать прочитанное . – «Манн, Иванов и Фербер», 2015. -141с.

5 Шаталов В.Ф. Куда и как исчезли тройки. Из опыта работы школ г. Донецка, - М.: Педагогика, 1980. – 134 с.

UDL – НОВЫЙ ВЗГЛЯД НА ОБУЧЕНИЕ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ЖОМАРТОВА А. Д.

докторант, Торайгыров университет, г. Павлодар

Одной из приоритетных направлений развития любого государства – это его система образования. Выстраивая ту или иную систему необходимо учитывать, в первую очередь, реальные условия ее осуществления, меняется реальность – меняется система. Современная реальность такова, что людей с особыми образовательными потребностями (ООП) становится больше. Об этом свидетельствуют данные ВОЗ из разных стран. Тем самым актуализируется инклюзивное образование, которое предполагает обучение детей в одном образовательном пространстве не зависимо от состояния здоровья как психического, так и физического, независимо от расы или языка общения, от социального положения или материального достатка, от национальности или принадлежности к какому-либо религиозному направлению. Очень важно учитывать еще одну реальность, разнообразие информации, влияющей на сознание всех субъектов ее воздействия. Информация, распространяющаяся через социальные сети меняет наше мировоззрение и представление о мире и ценностях в целом. Современному учителю надо быть готовым к педагогической деятельности, где в одном образовательном пространстве будут находиться современные «информатизированные» здоровые и дети с особыми образовательными потребностями. В связи с этим, в педагогической науке активно обсуждается вопрос об универсальном

дизайне для обучения (UDL – Universal Design for Learning) во всем мире.

В стратегии развития образования на 2020-2025 годы планируется увеличение количества инклюзивных школ до 100 %, задача не из легких. Для ее реализации необходимо решить ряд следующих задач, это архитектурная основа для инклюзивной школы, школа должна быть материально технически оснащена инклюзивными учебниками, специальной техникой для слабовидящих или незрячих, слабослышащих или глухих, для лиц с нарушениями движения и т. д. А самое важное – это подготовленный к работе в условиях инклюзивного образования учитель.

Словосочетание «инклюзивное образование» это не модное понятие, а суровая необходимость нашей жизни. Реализация безбарьерного существования для всех граждан требует колоссальных вложений и усилий. В нашем обществе все понимают, как не легко жить человеку с ограниченными возможностями, и не совсем хорошо понимают, «как они будут учиться все вместе?». Обсуждая данный вопрос на разных форумах, общественность проявляет неподдельный интерес, особенно их волнует проблема того, что уделяя особое внимание к особенным учащимся, не останутся ли без внимания обычные дети. Как будут себя вести дети, когда в их класс придет ребенок с ООП? Как себя будет чувствовать в новых условиях ребенок с ООП? Готова ли школа к совместному обучению, без ущерба к уже обучающимся? Хотелось бы отметить то, что инклюзивное образование не интеграция в общую образовательную среду детей с ООП, а совершенно новое построение образовательной траектории для всех субъектов образовательной среды.

Учитель во все времена был и останется ключевой фигурой в обучении и воспитании подрастающего поколения. Как бы технологии не развивались, профессия учителя будет востребована всегда, так как обучение и воспитание подвластно только живому человеку. Меняются некоторые способы воздействия на детей, а так же некоторые функции, учитель на данный момент не источник информации, а координатор в потоке хаотичного информационного коллапса. Внедрение инклюзивного образования ставит перед современным учителем новые методические задачи организации учебного процесса, иначе говоря разработку UDL – универсального дизайна учебного процесса.

Само понятие универсального дизайна появилось в архитектуре. Согласно Рону Мейсу, универсальный дизайн предполагает удобство для всех: не перестраивать уже построенное здание а строить заново с учетом потребностей всех субъектов потребительства. Например, пандусом может пользоваться не только человек на инвалидной коляске, но и мама с ребенком в коляске..

Универсальный дизайн процесса обучения подразумевает гибкую предметно-развивающую среду и наличие заданий, включающих альтернативные виды задач для детей с различными нарушениями зрения, слуха, речи, движения, внимания, памяти. Данные альтернативы изначально «включены» в учебный материал и методику его преподавания, а не добавляются к ним. Соответственно перед учителем стоят новые методические задачи, например: чтобы изучить какую нибудь тему учитель, готовясь к уроку, должен продумать все доступные варианты преподнесения материала, ориентируясь на различные возможности восприятия материала детьми.

Функции универсального дизайна в педагогике отличаются от всех остальных сфер применения тем, что он должен учитывать образовательные потребности всех учащихся одновременно. Например, построенная на принципе универсального дизайна учебная программа, должна быть понятной для всех учеников, даже с самыми ограниченными способностями, оставлять возможность роста.

Работая с детьми, учитель не оставляет без внимания их психологическое состояние, которое влияет на успешность учебного процесса. В этом вопросе важен опыт коррекционных школ, их методика преподавания. Современная школа нуждается в «универсальных» учителях. Очень часто люди с ограниченными возможностями становятся маргиналами общества, не могут самоопределиваться и жить самостоятельно. Совместное обучение это не только приобретение опыта общения между всеми категориями обучающихся, но и дополнительные знания в области дефектологии. А так же это принятие всеми той действительности, которая существует и в ней есть люди с ограниченными возможностями.

Проведенный краткий анализ зарубежных статей позволяет нам говорить о том, что в вопросе по организации инклюзивного обучения зарубежные страны накопили достаточно большой опыт.

Emilia Śmiechowska-Petrovskija, Marlena Kiliana описывают проведенное ими исследование на предмет удобства бесплатного онлайн-сервиса – RoboBraille, который используется для

преобразования черно-белых текстов в аудио или Брайлевский формат [1]. Данный онлайн-сервис был создан в Дании. Авторы статьи провели исследование в Польше, основной целью стало уточнение производительности услуги в польском контексте (была создана веб-анкета). Основной группой респондентов были пользователи из студентов и преподавателей. Результаты их исследования показали, что платформа RoboBraille является инструментом высокого удобства в использовании.

Авторы отмечают что более 93% пользователей хотят использовать его снова. Также эта платформа может быть удобной для пожилого населения. В условиях инклюзивного образования в нашей стране данный онлайн-сервис способствовал бы решению многих методических задач при организации урока в инклюзивных школах.

Библиотекарь по проектированию Кэти Каванаг Уэбб и научный сотрудник библиотеки Жанна Гувер в своей публикации представляют усовершенствованный учебник по биологии, который удовлетворяет принципы UDL [2]. Разработанный ими учебник включает элементы Универсального дизайна для обучения (UDL) и преобразовывает его в онлайн-учебник. UDL – это образовательная структура для создания инструкций, которая позволяет включать в учебную программу множество различных типов учебных предпочтений. Безусловно, для успешной реализации инклюзивного образования в нашей стране необходимо изучить опыт зарубежных стран, в частности, в области обеспечения людей с ООП специальными учебниками и учебными материалами.

Ученые из Мельбурна (Австралия) в своей публикации рассказывают о деятельности австралийских университетов, направленной на поддержку преподавательского состава для обеспечения инклюзивного обучения [3]. Сообщается о результатах двух направлений исследований – проверка на наличие инклюзивного обучения или универсального дизайна обучения (UDL) в общедоступных документах о политике и процедурах образовательной деятельности вуза, а также обзор методов, принятых для накопления потенциала персонала для обеспечения инклюзивного обучения. Чуть более трети (34,21%) австралийских университетов упомянули инклюзивное обучение или UDL в своих правилах и процедурах. Часто применялись одноразовые семинары, посвященные определенным группам учащихся. В исследовании приняли все 38 национальных университетов Австралии. Надо

отметить что даже у такой развитой страны есть проблемы касательно реализации инклюзивного образования в вузах.

Ученые из Южной Кореи провели исследование, целью которого было предложение рекомендаций по разработке интеллектуального образовательного приложения для учащихся с ограниченными возможностями на основе универсального дизайна для обучения (UDL) [4]. Был проведен опрос для определения эффективных руководящих принципов UDL среди пользователей: учителей, родителей детей-инвалидов и профессоров, которые специализируются в этой области. Авторами предлагаются принципы разработки образовательных приложений для учащихся с нарушениями развития.

На современном этапе развития образования в РК в школах широко применяется STEM-образование. STEM – это новая методика обучения школьников. Например, при роботостроении необходимы знания по химии, геометрии, математике и даже биологии и физике. В данном случае школьник на практике учится применять знания полученные по каждому из предметов. Исследователи из Флориды (США) изучают вопрос о применении STEM-инструкторами принципов UDL [5]. Этот проект использует наблюдения, чтобы описать, в какой степени в учебных курсах STEM, ориентированных на учащихся, реализована практика UDL. Наблюдения проводились во время вводных курсов по физике SCALE-UP и лабораторных исследований по химии с использованием структуры UDL. Это позволило исследователям определить конкретные области необходимого улучшения и использования UDL для облегчения включения инструкторов STEM на будущих уроках.

Таким образом, проведенный краткий обзор зарубежных публикаций позволяет сделать вывод о том, что совершенству нет предела, пока что наше общество только знакомится с новыми течениями в мировом образовательном пространстве. Для более успешной реализации инклюзивного образования необходимо использовать, достаточно богатый в этом вопросе, зарубежный опыт.

Реализация инклюзивного образования требует пересмотра и переосмысления методики преподавания. В педагогике в целом и в коррекционной педагогике, в частности, методики преподавания ориентированы конкретно на определенную группу учащихся. В условиях инклюзивного класса все они могут собраться вместе. Это значит, что и построение урока будет совершенно новым.

При планировании урока UDL необходимо руководствоваться следующими принципами:

1 Разработка вариантов восприятия: для улучшения восприятия предоставляемой информации всеми участниками учебного процесса необходимо предусмотреть: альтернативные способы настройки отображения информации; альтернативные предложения для аудиальной информации; альтернативные предложения для визуальной информации;

2 Предоставление ясности языкового изложения, математических выражений и символов: надо разъяснять значение использованных знаков, символов и слов; уточнять особенности синтаксиса и структуры; обеспечить понимание математической записи и символов; обеспечить понимание на разных языках; иллюстрировать через мультимедиа.

3 Предоставление вариантов для понимания. Данный принцип предполагает не просто обеспечение доступности, а преобразование новой информации в полезную, связать ее с предыдущими знаниями.

4 Разработка вариантов физических воздействий. Учебники или другие бумажные носители информации не доступны для некоторых категорий лиц с ООП. Планируя урок, надо подготовить материал удобный для использования всеми, который к тому же окажет положительное влияние на взаимодействие всех субъектов учебного процесса.

5 Предоставление возможностей для выражения и коммуникации. Для каждого ребенка есть ему хорошо доступные средства выражения, кому-то письменно изложить свою мысль намного удобнее по сравнению с устной формой, что же касается детей с ООП, так и у них тоже есть такие особенности. Важно понять, что они такие же дети, как и другие, ко всем детям нужно находить индивидуальный подход.

6 Предоставление вариантов для исполнительных функций. Продумывая варианты заданий, ориентироваться на уже имеющиеся у ребенка навыки решения поставленных задач.

7 Разработка вариантов для привлечения интересов: умение заинтересовать ребенка, а тем более не потерять его интерес в ходе урока – важное составляющее урока. Необходимо подготовить альтернативные способы привлечения внимания детей.

8 Разработка вариантов для поддержания усилий и настойчивости. Изначально каждый ребенок отличается от

другого мотивацией и саморегуляцией. Надо обеспечить внешнее поддержание ребенка при усвоении материала.

9 Разработка вариантов для саморегулирования. Конечно, важно спроектировать внешнюю регулируемую и мотивирующую среду (пункты 7 и 8), но также и о развитии внутренней саморегуляции не стоит забывать. Способность саморегулироваться преобретается человеком по-разному, кто-то учится у более успешных, а кому-то надо показывать: содействие ожиданиям и убеждениям, которые оптимизируют мотивацию; способствовать навыкам и стратегиям личного преодоления; разработка методов самооценки и анализа [6].

Предлагаемые принципы являются основой построения UDL урока. Но самым важным фактором успешности учителя – это его психологическая и методологическая готовность к деятельности в условиях инклюзивного образования. Необходимо научиться понимать и принимать любого ребенка. В Конституции РК сказано, что любой ребенок имеет право на любовь, имеет право на образование и воспитание. Учителем быть без любви к детям не возможно, как бы это банально не звучало. Любовь учителя проявляется, как раз, через понимание и принятие его.

В нашей Республике в научных кругах активно ведется дискуссия по вопросу кадрового обеспечения для работы в инклюзивных школах. Л.А.Шкутина и др. в своей публикации поднимают проблему подготовки кадров для инклюзии [7]. Проведенный ими анализ образовательных программ среди вузов г.Караганда, показывает, что «содержание учебных планов большинства специальностей бакалавриата, к сожалению, не полностью соответствует типовым учебным планам, что означает – студенты, будущие педагоги, все еще не изучают специфику инклюзии». Авторы предлагают пересмотреть содержание рабочих учебных планов по педагогическим специальностям и обратить внимание на то, что современной школе нужны более широкого профиля педагоги, готовые к работе в инклюзивных школах.

Политика внедрения инклюзивного образования включает все ступени образования в нашей стране. В разных вузах Казахстана, на данный момент, обучаются немало студентов с ООП. Проблема готовности ППС к инклюзии в вузе описывается группой ученых из Караганды [8]. Обучение студентов с ООП ставит перед преподавателем такие же новые задачи, как и перед учителем школы. Авторы акцентируют на то, что необходимы курсы по повышению квалификации среди профессорско-преподавательского состава

вуза, который повысит профессиональную компетентность преподавателей в вопросах инклюзивной политики и реализации инклюзивной практики.

Таким образом, UDL – это новое видение современного урока. Опыт внедрения UDL за рубежом достаточно велик, но и там еще имеются требующие решения вопросы. Казахстан относительно недавно ввел понятие инклюзивного образования, поэтому ее реализация является не простой задачей. Главным образом, это кадровое обеспечение. Решение этой проблемы 1. Переобучивание или переподготовка уже имеющихся кадров через различные курсы повышения квалификации или семинары, которые готовили бы их к инклюзивному образованию, 2. Подготовка будущих учителей к инклюзивному образованию в стенах вуза, при этом готовить их к инклюзивному образованию в условиях информатизированной среды.

ЛИТЕРАТУРА

1 RoboBraille as a UDL tool: Evaluation of the service converting printed materials into speech and Braille in Poland/Procedia - Social and Behavioral Sciences 228 (2016) 335 – 340, 2nd International Conference on Higher Education Advances, HEAd'16, 21-23 June 2016, València, Spain

2 Universal Design for Learning (UDL) in the Academic Library: A Methodology for Mapping Multiple Means of Representation in Library Tutorials/ College & Research Libraries, May 2015, 537-553.

3 Inclusive pedagogy in Australian universities: A review of current policies and professional development activities / The International Journal of the First Year in Higher Education ISSN: 1838-2959 Volume 6, Issue 1, pp. 135-145 March 2015

4 Application development guidelines for the students with developmental disability based on universal design for learning(UDL)/ Department of Special Education, Joongbu University, Chungnam, Korea. Journal of Digital Convergence 2014 Oct; 12(10): 485-491

5 Using observations of Universal Design for Learning to enhance post-secondary STEM teaching practices/ edited by Ding, Traxler, and Cao; Peer-reviewed, doi:10.1119/perc.2017.pr.085

6 <https://nitforyou.com/> Универсальный дизайн обучения (UDL – Universal Design for Learning)

7 Science for Education Today. Шкутина Л. А., и др/Вестник Новосибирского государственного педагогического университета, 2017, No.1, С.21-33.

8 Рымханова А.Р. и др. «К вопросу готовности преподавателя вуза к обучению студентов с особыми образовательными потребностями»/ Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. №3, 2016.673-676 стр

ҚАЗАҚСТАНДА ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУДІ ЕНГІЗУ

ЖУМАЖАНОВА Б. А.
логопед, № 93 сәбилер бақшасы, Павлодар қ.

Бүгінгі таңда инклюзивті білім беру мәселесі бүкіл әлемде өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Қазақстанда да бұл құбылыс назардан тыс қалған жоқ. Бұл проблема ерекше назар аударуды қажет етеді, өйткені туа біткен және пайда болған ақаулары бар балалардың саны жыл сайын артып келеді. Мемлекет балалардың дамуындағы ауытқуларды ерте диагностикалау және дененің компенсаторлық функциялары арқылы осы ауытқуларды ерте түзету міндеттерін қояды. Білім беру жүйесі, өз кезегінде, мүмкіндігінше, балалардың осы санатын жалпы білім беретін балабақшаларда, мектептерде, кәсіптік лицейлер мен жоғары оқу орындарында оқыту процесіне қосуға тиіс. Инклюзивті білім беру - бұл жалпы білім беруді дамыту процесі, ол ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін білімге қолжетімділікті қамтамасыз ететін, барлық балалардың әртүрлі қажеттіліктеріне бейімделу тұрғысынан барлығы үшін білімге қолжетімділікті көздейді. Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтендірудің қазіргі тәжірибесі клиникалық тәсіл аясында қалыптасты, онда шектеулі мүмкіндіктер патология, дамудың бұзылуы ретінде қарастырылады, бұл өз кезегінде емдеуді, арнайы қызметтерді құруды қамтиды. Бұл тәсіл баланың әлеуметтік жағдайын әлсіретеді және оның тең емес әлеуметтік мәртебесін күшейтеді. Арнайы білім, бір жағынан, мұндай балаларды әлеуметтік қорғаудың элементі болып табылады және оларға бір уақытта емделуге мүмкіндік береді.

Болашақта мұндай балалардың өмірі толыққанды болуы үшін олардың мектепке дейінгі мекемеде сау құрдастарының ортасына сәтті кірігуі үшін оңтайлы жағдайларды қамтамасыз ету қажет. Бұл жағдайларды жасау кешенді тәсілді және процестің барлық қатысушыларынан толық қайтарымды талап ететін күрделі міндет. Оны шешу үшін біз ерекше білімге қажеттілігі бар балаларды қазіргі

жағдайға бейімделуге мәжбүрлемей, олар үшін білім беру жүйесін өзгертуге, оның кеңістігін ұйымдастырудың жаңа нысандарын жобалауға дайын болуымыз керек. Осыған байланысты қазіргі білім беру жүйесін дамыту саласында инклюзивті білім беруді жүзеге асыру бүгін өзекті мәселе болып отыр. Қазақстан заңнамалық деңгейде «Инклюзивті білім беру» ұғымын бекіткен ел болып табылады. Ағылшын тілінен «инклюзия» термині «араластырамын» деп аударылады. «Араластырамын» яғни жалпы даму мүмкіндігі шектеулі балаларды қалыпты балалармен бірге білім беру, адамның жынысына, дініне, шығу тегіне қарамастан тең құқылы жеке тұлға ретінде білім беру жүйесі болып табылады [1, 13 б.].

Қазіргі әлемде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды жаппай білім беру мекемелеріне интеграциялау – бұл барлық жоғары дамыған елдерге әсер ететін жаһандық қоғамдық процесс. Оның негізі қоғам мен мемлекеттің мүгедектер мен мүмкіндігі шектеулі адамдарға деген қарым-қатынастың бүкіл жүйесін қайта қарастыруға дайындығы болып табылады. Білім - әр адамның құқығы. Отандық білім беру жүйесінде мүмкіндігі шектеулі балалар ерекше орын алады.

Бүгінгі күні Канада, Кипр, Дания, Бельгия, Испания, Швеция, АҚШ және Ұлыбритания сияқты елдерінде «қарапайым» балалар мен ерекше қажеттіліктері бар балалардың әлеуметтік өзара іс-қимылын ұйымдастыру және олардың жеке айырмашылықтарын ескере отырып, сапалы білім алу құқықтары мен нақты мүмкіндіктер беру бойынша бай тәжірибе жинақталған. Бұл елдерде инклюзивті білім беру 30–40 жылдан аса жұмыс істеп келеді.

Инклюзивті білім берудің негізгі міндеті – оларды әлеуметтік оңалту мен бейімдеуге, қоғамда толыққанды өмір сүруге дайындауға жағдай жасау және күш көрсету. Шет елдердің тәжірибесі көрсеткендей, қолжетімді мектептер құру және бірлесіп оқыту мүгедектердің әлеуметтік бейімделуіне, олардың дербестігі мен тәуелсіздігіне ықпал етеді, ал ең бастысы – мүгедектерге деген қоғамдық пікірді өзгертеді, оларға толыққанды адамдар ретінде көзқарасты қалыптастырады.

«Инклюзивті білім беру» терминін Қазақстанға Түзету педагогикасының ұлттық ғылыми-практикалық орталығы енгізді. 1999 жылы орталық ЮНЕСКО – мен бірлесіп инклюзивті білім беру бойынша жобаны іске асырды, ал 2002 жылы Сорос-Қазақстан Қорының қолдауымен инклюзивті білім беру бойынша ғылыми-практикалық конференция өткізілді [2, 26 б.].

Біздің елімізде мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпы білім беру ортасына бейімдеу 2002 жылдан басталды. Сол жылы Қазақстан ТМД елдерінің арасында алғаш рет «Мүмкіндігі шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық тұрғыдан қолдау» туралы Заңды қабылдады. Осы Заң аясында жарымжан балаларды ерте бастан оқыту мәселесі назарға алынды. Оларды білім беру, әлеуметтік және медициналық тұрғыда қамтамасыз ету қарастырылды. Ең бастысы, осы Заңда инклюзивті білім берудің негізгі қағидалары айқындалды.

Инклюзивті балабақша әдеттегіден өзгеше, өйткені онда:

- арнайы қажеттіліктері бар балаларды тәрбиелеу және оқыту үшін жағдайлар жасалуда;
- тәрбиешілер мұндай балалармен жұмыс істеу үшін арнайы дайындықтан өтеді;
- арнайы кешенді қажеттіліктері бар (ауыр және көптеген бұзылулары бар) балаларға тәрбиеші-көмекшілер бөлінеді;
- мұғалімдердің жұмысын «ерекше білімге қажеттілігі бар балалармен жұмыс жөніндегі үйлестірушілер» бағыттағайды [3, 56 б.].

Осы уақытқа дейін даму ерекшеліктері бар балаларды мамандандырылған мекемелерге ауыстыру өте кең таралған тәжірибе болды. Енді жаңа заңдар бізге барлық балалардың тең құқықтары бар екенін айтады, сондықтан білім беру мекемесінің міндеті – әр баланың дамуына жақсы жағдай жасау үшін қажетті ресурстарды табу. Ең дұрысы, ата-аналар баласының қайда оқитынын таңдай алуы керек және балалардың кез-келген жеке ерекшеліктерін барлық оқу орнында ескеру керек. Іс жүзінде мектепке дейінгі мекемеде инклюзивті білім беруді енгізу бірқатар проблемаларды анықтайды.

Біріншіден, бұл бір топтағы ерекшеліктері бар балалардың саны, олардың болу уақыты, инклюзивті топ қызметкерлерін қаржыландыру мөлшері мен тәртібі, мамандардың құрамы, баланың мүмкіндіктері мен денсаулық жағдайына байланысты медициналық қызмет көрсету ережелері сияқты өлшемдерді анықтауға мүмкіндік беретін нормативтік-құқықтық базаның болмауы [4, 89 б.].

Екіншіден, қажетті әдістемелік әдебиеттердің болмауы – мектепке дейінгі білім беру мекемесінде мүмкіндігі шектеулі балалардың тікелей білім беру қызметін ұйымдастыруда қажет болатын түзету түріндегі әдебиеттер болуы керек. Мұғалімдерге әртүрлі жұмыс әдіс-құралдарын, соның ішінде арнайы педагогиканы

енгізуге мүмкіндік беретін оқыту мен тәрбиелеудің вариативті әдістемелік базасының қажеттілігі бар.

Келесі және, мүмкін, ең маңызды мәселе – бұл білім беру ортасын өзгерту қажеттілігі және тікелей байланысты қаржыландыру мәселесі. Өкінішке орай, көптеген балабақшалар инклюзивті топтарды ұйымдастыруға қол жеткізе алмайды, өйткені қосымша оқу құралдарын, арнайы құрал-жабдықтарды сатып алу қажет, оған арнайы креслолар, арнайы үстелдер және тактильді панельдер кіреді, кедергісіз ортаны ұйымдастыру үшін қаражат қажет және т. б.

Инклюзивті модельді енгізу аясында тағы бір мәселе – педагогикалық құрамның тәжірибесінің болмауы және балабақшаның әдеттегі тобында ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланы қабылдауға психологиялық дайындығы. Педагогтердің біліктілігін арттыру, ересектерде «ерекше» балаға деген бейтарап көзқарасты, оны балалар ұжымының қалған мүшелерімен тең дәрежеде қабылдау қабілетін тәрбиелеу бойынша тиісті жұмыс жүргізу қажет. Сондай-ақ мамандардың (дефектологтар, сурдологтар және т.б.) жетіспеушілігі мәселесі өткір түр , ал денсаулығына ерекше қажеттіліктері бар балаларға толыққанды түзету – мамандардың бірлескен үйлесімді жұмысы кезінде ғана мүмкін болады.

Сонымен, «қарапайым» дамып келе жатқан балалардың ата-аналарының да, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға шыдамдылықпен қарауға үйрету. «Ерекше» балалардың ата-аналары көбінесе ерекше баланың мүмкіндіктері мен оның даму перспективаларын шынымен байланыстыруды тоқтатқан кезде және баланы тәрбиелеу үшін жауапкершілікті мамандарға ауыстырған кезде пайда болады. Бұл мәселені ата-аналар, тәрбиешілер мен мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының мамандары арасында тығыз қарым-қатынаста шешу керек.

Қарапайым балалардың ата-аналары ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды қабылдауға әрдайым дайын емес, олар ерекше білім беру қажеттіліктері бар баланың тобында болу өз балаларына зиян тигізуі мүмкін деп ойлайды. Бірақ балалардың ерекше балаларға деген көзқарасы ересектердің оларға деген көзқарасына байланысты екендігі ешкімге құпия емес. Сондықтан ата-аналармен инклюзивті білім беру мәселелері бойынша құзыреттілік деңгейін арттыруға, ата-аналарды мектепке дейінгі білім беру мекемесінің өміріне енгізуге бағытталған жұмысты жүргізу қажет.

Инклюзивті оқытуға қатысты жалпы үдеріске қоғамның әрбір мүшесі өзінің белсенді азаматтық үлесін қосуы нәтижесінде,

ерекше балаларды әлеуметтендіру үрдісіндегі кедергілер мен қиындықтарды оңтайлы еңсеруге болады [6, 190 б.].

Барлық мәселелерге қарамастан, шетелдік және отандық тәжірибе көрсеткендей, инклюзивті балабақшаларды құру ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың ерте жастан әлеуметтік бейімделуіне, олардың тәуелсіздігінің дамуына ықпал етеді және ең бастысы қазіргі қоғамды оларға деген көзқарасты өзгертуге итермелейді, дені сау балаларды ерекшеліктеріне қарамастан басқа адамдарда тең дәрежеде көруге, толерантты болуға және мүмкіндігі шектеулі адамдарды құрметтеуге үйретеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Инклюзивное образование в Казахстане: состояние, перспективы / Арқалық, В.Ж. Есиргепова.

2 Как вы относитесь к совместному обучению детей с различными стартовыми возможностями? // «Справочник руководителя дошкольного учреждения» журналы / Н.И. Бурмистрова, 2011 жыл.

3 Инклюзивное образование. 4 шығарылым. Методические рекомендации по организации инклюзивного образовательного процесса в детском саду / Т.Н. Гусева, 2010 жыл.

4 Инклюзивная практика в дошкольном образовании. Пособие для педагогов дошкольных учреждений / Т.В. Волосовец, Е.Н. Кутепова, 2011 жыл.

5 Верещагина Н. В. «Особый ребенок» в детском саду, 2009 жыл.

6 Инклюзивті білім беру мазмұны және әдістемесі / Оқу құралы, М. Оспанбаева, Алматы 2019 жыл.

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И НОВЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ИСТОРИИ

ЖУНУСОВА Д. М.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

ЖУСУПОВА Л. К.

к.и.н., ассоц. профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

ЖУСУПОВ Е. К.

к.и.н., доцент, Торайгыров университет, г. Павлодар

Современные школы используют быстро активные методы обучения с использованием современных технологий обучения.

Суть данных методов обучения заключается в том, что они учитывают широкое взаимодействие между учителем и учениками, а также взаимодействие между самими учениками, поскольку роль учителя ограничивается направлением их деятельности на достижение поставленных классных целей. Кроме того, учитель составляет план урока. Обычно это практические и практические задания, пока студенты изучают учебные материалы [1, с. 93].

Основными функциями методов обучения являются:

– Поощрять и повышать интерес учащихся к учебе.

– Повышение эффективности усвоения материала.

– При решении академической задачи преподаватель может предложить два варианта поиска решения: первый – это выбор из уже разработанных ответов, второй – бесплатное решение и основа проблемы.

– Наладить взаимодействие между учащимися в процессе обучения, развивать навыки работы в команде (команда, группа и т.д.), Уважение и терпимость к другим взглядам, уважение права на свободу выражения мнений и уважение достоинства других участников образовательного процесса.

– Развивайте способность студентов комментировать и отстаивать свое мнение, чтобы обсудить его.

– Обучайте и продвигайте полезные жизненные и технические навыки.

– Развитие компетенций обучающихся.

– Классификация используемых методов обучения.

Общая классификация делит используемые методы на две большие категории: индивидуальные и групповые. Более подробно такие группы [2]:

Дискуссия

Игра

Тренинг

Тестирование

В процессе обучения учитель может выбрать используемый метод или их комбинацию. Однако успех зависит от должности и количества выбранных методов и ролей.

Методы и приемы обучения [3]:

Мозговой штурм – способ представления новых идей для решения научных и практических задач. Его цель – организовать коллективную мыслительную деятельность по поиску необычных способов решения проблем.

Деловая игра – это способ копирования ситуаций, имитирующих технические или другие действия, посредством игры по определенным правилам.

«Круглый стол» – это форма активного обучения, одна из разновидностей познавательной деятельности учащихся, которая позволяет закрепить ранее полученные знания, восполнить недостающую информацию, создать навыки решения проблем, расширить пространство и культуру для общения.

Анализ частных случаев (casestudy) – один из лучших и наиболее широко используемых методов организации познавательной деятельности студентов. Процесс анализа конкретных ситуаций развивает умение анализировать нерешенные жизненные и производственные проблемы. В данной ситуации ученику необходимо определить, есть ли проблема, в чем она заключается, и определить свое отношение к ситуации.

Проблемно-ориентированное обучение – это форма, в которой познавательный процесс учащегося приближается к исследованиям и исследованиям. Успех проблемного обучения гарантируется совместными усилиями учителя и ученика. Основная задача преподавателя - не донести информацию, а донести до аудитории и противоречить целям в развитии научных знаний и их решении. Работая с преподавателем, студенты «открывают» для себя новые знания и понимают теоретические особенности той или иной науки.

Презентация – простой и доступный метод в классе. Это презентация слайдов, созданных самими учащимися по данной теме.

Проблемная лекция – в отличие от традиционной речи, передача знаний во время лекции не ограничивается. То есть учитель не предоставляет готовую информацию, а только ставит вопросы и выявляет проблемы. Правила основаны на самих учениках. Этот метод очень сложен и требует от студентов опыта аргументации.

Дидактические игры – в отличие от деловых игр, обучающие игры полностью контролируются и не означают продвижения логической последовательности для ее решения.

ПОПС-формула. Создано интеллектуальное веб-приложение. Структура формулы ПОПС содержит в себе 4 важных компонента, которые представляют собой расшифровку букв данной аббревиатуры и необходимые элементы для построения текста.

П – позиция. Неудивительно, что вы впервые можете увидеть все целиком.

О – обоснование, объяснение своей позиции. В ущерб миру мы все согласились с последствиями наших действий. Они не могли его найти и не нашли. Помимо метафорических памятников из различных хоров или тематических тем, есть также обзоры презентаций и презентаций.

П – примеры. Ничего в прошлом и настоящем мира, ничего, что можно было бы получить или потерять. Прослушать трейлер государственного гимна - лучший способ высказать свое мнение о действии. Загружаемое программное обеспечение позволяет вам загружать полное программное обеспечение, которое будет доступно в Интернете, а также полный набор недвижимости или доставки. С другой стороны, таблоиды встречаются по всему миру.

С – следствие (следующее или независимое). Это единственное, что можно сделать, и еще можно избавиться от всего зла и страданий в мире.

Рассмотрим подробнее использование данных методов на уроках истории.

Метод Мозговой штурм удобнее использовать в качестве закрепления по темам/разделам. Допустим, при изучении тем Военно-казахья колонизация Казахстана в XVIII веке.

Таблица 1 – Выберите верное утверждение

№	Утверждение	Верно	Неверно
1	Сырым Датұлы известный батыр из рода байбақты.		
2	Е. Пугачев был предводителем национально-освободительного движения в 1783-1797гг. в Старшем жузе.		
3	Сырым Датұлы получил почетное звание потомственного тархана.		
4	В 1801 г. на правом берегу Урала была создана Внутренняя Орда.		
5	В 1786 г. М.М.Сперанский разработал реформы в Младшем жузе.		

Круглый стол (дискуссия, дебаты) можно использовать в старших классах. «Социально-экономическое и политическое развитие Казахстана в конце XIX века» (Рис.1)

Цели:

1 Обобщить знания учащихся по темам: «Социально-экономическое и политическое развитие Казахстана в конце 19 века», «Присоединение Казахстана к России».

2 Развитие навыков дебатирования, анализа исторического явления, самостоятельной работы с различными источниками информации, установления причинно-следственных связей, развитие монологической речи.

3 Воспитание гражданственности, культуры спора, толерантности.

Учащиеся заранее получают задание: каждому найти аргументы, подтверждающие позицию и утверждения и опровержения, команды игроков готовят кейс на одну или две позиции.

Рисунок 1 – Дебаты на уроке истории Казахстана

Деловые игры (в том числе ролевые, имитационные, луночные) – достаточно популярный метод, который может применяться даже в начальной школе. Во время игры учащиеся играют роли участников той или иной ситуации, примеривая на себя разные профессии.

В 5 классе при изучении темы «Сакская царица Томирис» учащиеся примерили на себе образы Томирис, Кира II, сакских воинов, послов (Рис.2). Учащимися были показаны причины конфликта между персидским царем Киrom II и царицей Томирис. После проведения данного урока учащиеся отметили, что информация по теме урока хорошо запомнилась, интересно было примерить на себя образ исторической личности.

Рисунок 2 – Урок истории в 5 классе по теме «Сакская царица Томирис»

При внедрении активных форм на уроке истории основное внимание уделяется следующим ключевым моментам: существует эффективное взаимодействие между учеником и учителем; создание учителем условий для развития мотивации к творческой, эмоциональной и экспериментальной деятельности учащихся; создание благоприятного эмоционального фона, способствующего сенсорному восприятию сухих исторических фактов.

Как показал анализ использования активных форм, обучение было наиболее эффективным, когда учащиеся могли связывать новый материал с предыдущим. четко знать, что делать на уроке, и понимать, зачем это нужно; быть независимым в своей работе; развитие необходимых навыков; иметь доступ к необходимым ресурсам (документы, справочные материалы); иметь необходимую поддержку со стороны учителя; работать в удобном для него темпе; понимать, когда и как они будут оцениваться; могут оценить собственные достижения.

В заключение хотелось бы подчеркнуть, что важным условием работы современного учителя является заинтересованность в развитии у учащихся навыков критического мышления, функциональной компетентности, т.е. развитие у учащихся

ключевых компетенций для их личностного роста и адаптации в зрелом возрасте.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Смирнов С.А. Педагогика. Теории, системы, технологии. –М., 2006. - 512 с.
- 2 <https://videouroki.net/razrabotki/intieraktivnyie-mietody-obuchieniia-1.html>
- 3 <https://externat.foxford.ru/polezno-znat/interaktivnye-formy-i-metody-obucheniya>.

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚЫТУ ҮРДІСІНДЕ ҚОЛДАНУ

ЖУСПЕКОВА Б. К.

оқытушы, Павлодар жоғары экономикалық колледжі, Павлодар қ.

Білім – адамның белгілі бір жүйедегі ұғымдарының, деректері мен пайымдарының жиынтығы. Адамзат мәдениетінің ауқымды ұғымдарының бірі болып табылатын сана, ойлау, ақиқат, ғылыми күрделі де терең ұғымдармен тығыз байланыс білім арқылы анықталады.

Тұлғаның қалыпты әлеуметінің және билік құрылымына енуінің міндетті шарты болып табылатын - білім. Адамды барлық ақыл-ойының қоршаған табиғаты, айналаны тану бұл білудегі ғылыми қорының жиынтығы. Қоғамдық өмірдің дамуына сай теориялық анықтамалар мен адамның өмірлік қарекетінде айқындалып дәлелденген белгілі бір жүйедегі ұғымдар. Білімдік танымдыққа, шындықты жан-жақты қамтуға, тереңдігіне, жете бейнелеуіне, дәйектілігі мен дәлелдігіне қарай мынадай түрлерге бөлуге болады:

- тұрмыстық білім;
- ғылымға дейінгі білім;
- ғылыми білім;
- эмпирикалық білім;
- теориялық білім.

Білімнің қай түрі болсын адамзат тәжірибесінің негізінде дамып отырады.

Жүйеге келтірілген білім, іскерлік дағды және ойлау тәсілдері көлемін менгеру үрдісі мен нәтижесі – білім беру.

Білімділіктің басты өлшемі – білімнің жүйелілігі, ойлаудың жүйелілігі мен логикалылығы.

Қоғам мүшелерінің адамгершілік, зияттық, мәдени және дене дамуы мен кәсіби біліктілігінің жоғары деңгейіне қол жеткізуді мақсат ететін үздіксіз тәрбиелеу мен оқыту процессінде білім беру ісі шеберлікке, дағдыға баулудан өсіп, өрбіп, белгілі бір кәсіпке, мамандыққа үйретумен тиянақталады. Білім беру бағдарламаларының сипатына қарай жалпы білім және кәсіптік білім беру болып бөлініп іске асырылады.

Жаңа технологиялардың пайда болуы оқытушыдан әдістемелік – технологиялық біліктілікті талап етуін білеміз, себебі мұғалім өз қызметінің негізгі субъектісі студенттің жеке басымен жұмыс істейді. Шәкіртінің мүмкіншілігіне, қажеттілігіне, білім берудің мақсаты мен міндеттеріне негізделмеген оқыту нәтиже бермейді, сондықтан дүние жүзі педагог – ғалымдарының пікірінше нәтижені оқытудың педагогикалық технологиясы береді. Педагогика ғылымдарының докторы Ж. Қараев: «Қазіргі кезде білім жүйелерін технологиялық негізде құру – педагогикалық ғылым мен практиканың жаңа болашағы болып отыр» - дейді.

Қандай технология болмасын, оны оқытушы сабақтың жоспары арқылы іске асырады. Ал бүгінгі күні жоспарлау мәселесі әлі шешімін таппай отыр. Сондықтан әмбебап жоспар болып технологиялық карта орын алған, оны барлық пәндерге бейімдеп қолдануға болады.

Технологиялық карта арқылы келесі үш бағытта оқытуды жүргізген өте тиімді: білім мазмұны, құрылымы, қандай әдіс – тәсіл арқылы (технология).

Нені және қандай бірлікте оқыту мәселелерінің мазмұны пән бағдарламасында, мемлекеттік стандартта көрсетілген.

Технология сөзінің алғашқы мағынасы өнімді өндіру барысында шикізаттың қалпын, күйін өзгерту, жанарту әдістерінің жиынтығы деген мағынаны білдірген. «Технология» ұғымы педагогикаға өндіріс аясынан енді. В. Даль «Технология – наука техники. Техника искусство, знание, умения приема работы и приложение их к делу», – деп түсіндіреді [1].

Педагогика ілімінде технологиялық карта деген ұғым білімді қолданысқа, менгеруге ыңғайлы етіп жүйелеу, шоғырландыру, жинақтау болып табылады. В. П. Беспалько, М. В. Кларкин,

Б. С. Блум т.б. ғалымдар технология ұғымына мынандай анықтама береді: «Оқытудың арнайы формаларын, әдістері мен тәсілдерін айқындайтын педагогика – психологиялық нұсқаулардың жиынтығы, педагогикалық процесті ұйымдастырудың әдістемелік аспабы, оқуды іске асырудың мазмұндық техникасы, практика жүзінде іске асырылатын белгілі бір педагогикалық жүйенің жобасы» [2].

Оқыту процесінде жоспарлы нәтижеге жетудің, белгілі бір қалыпты өзгертудің, өңдеу әдістерінің жиынтығы - өнер, шеберлік, іскерлік болса, студент пен оқытушыға қолайлы жағдай жасау мақсатында оқу процесін жоспарлау, ұйымдастыру болады [3].

Осы уақытқа дейін оқытушы қалыптасқан бірыңғай жоспарлауды қолданып келді. Қазіргі заман талабына сай жаңа технологиялар, жүйелі тұрғыдан оқытуда мұғалімнің рөлін өзгертті. Дайын білімді оқытушы жоспарлап, жеткізуші рөлінен студенттерді білім алуға ұйымдастырушы, кеңесші қызметіне ауысты.

Қалыптасқан жоспарлау аясында тақырыпты меңгерту айтылған үлгерім деңгейіне (жақсы оқитындар, орташалар, нашарлар) негізделді. Ал технологиялық карта тақырыпты әрбір студенттің игеруіне (үлгеріміне емес) тиімді жағдай жасайды. Ондай жағдайлар: студенттің тақырыппен өз бетімен жұмысы, білім деңгейін Вандарт деңгейінен жоғарылату. Бұлардың бәрі технологиялық картадағы мақсат пен міндеттерге байланысты жүргізіліп отырады. Оқытудың барлық кезеңін технологиялық картамен қамти отырып, мұғалімнің әрекетіне мақсаттылық, саналалық, болжамдық, қисындылық, логикалық бірізділік сипаттар береді.

Демек, қалыптасқан әдістеме бойынша технологиялық карта мен жазылатын жоспар бір-бірінен оқытуды ұйымдастыру, тақырыпты беру, оқушылардың білімін анықтау, білім деңгейін көтеру жағынан ерекшеленеді. Бұл жоспарлардың ең негізгі айырмашылығы: оқытудың нәтижесі. Технологиялық картаның басты сипаты – мақсатты нәтиже. Қоғам талабы да – нәтижелі кәсіптік мамандар даярлауда болып отыр.

Осыған орай жоспар терминін технологиялық карта ұғымы ығыстырды. Технологиялық карта білім алатын маманға: білім беру және оқу әрекетін жүйелі ұйымдастыру тұрғысынан қаралады. Карта арқылы оқыту мемлекеттік стандарт талабына сай жан-жақты білім беру, екіншіден – тақырыптың мазмұнын бөлімдерге негіздеп құра білу.

Технологиялық карта арқылы оқыту даралап, саралап оқыту технологиясына негізделді. Өйткені технологиялық карта арқылы оқыту студенттің жеке мүмкіндігіне қарай жұмыс істеуіне, мақсат қою, оны жоспарлау, ұйымдастыра білу, өзін - өзі бақылау, өзін - өзі бағалауға үйретеді. Бұл жағдай студенттің оқу әрекетінде өзін - өзі жете түсінуіне, өз бетімен жұмысын дұрыс ұйымдастыруына, білім деңгейін анықтауына және стандарт деңгейіне жетуіне мүмкіндік береді.

Жаңа технологиялар – педагогтың мүмкіндігін күшейтетін құрал, бірақ ол мұғалімді алмастыра алмайды. Компьютер мүмкіндіктері психология мен дидактика тұрғысынан талданып, керек кезінде педагогикалық талаптарға сай қолданылуы керек [4].

Білім беру жүйесі – бұл көп деңгейлілігімен, ізгіліктерімен, көпсатылығымен және ашықтығымен ерекшеленетін динамикалық даму жүйесі. Ақпараттық-коммуникациялық технология саласы бойынша ұйымдастырылған курстардың негізгі мақсаты білім беру қызметкерлерінің кәсіби шеберлігін ақпараттық мәдениетті қалыптастырумен баайланыстыруға бағытталған.

Сонымен зерттеу барысында қол жеткізген нәтижелер мынадай қорытындылар жасауға мүмкіндік береді:

1) Ғылыми-педагогикалық әдебиеттер сараптамасы инновацияларды білім беруді дамытудың аса маңызды құрамдас бөлігі ретінде, білім беру кеңістігіндегі әр түрлі бастамалар мен жаңалықтардың жинақталуы және түр өзгертуі нәтижесінде көрініс табатындығын аңғартты.

2) Жанашылдық үдеріс пен жаңалықтар енгізу тәсіліне қарай жүйелік, жоспарлық, алдын ала ойластырылған, стихиялық, спонтандық, кездейсоқ жаңалықтарға жіктеледі. Іс-әрекеттердің ауқымы мен тереңдігіне қарай жаппай, ірі, жаһандық, жүйелік, радикалдық (негізгі), іргелі, стратегиялық, маңызды, терең пайда болу негізіне қарай сыртқы және ішкі жаңалықтар болып ажыратылады.

3) Инновациялық білім беру үдерісінің мән-маңызы оның инновацияны бастау және одан әрі қолданысқа енгізу жөніндегі мақсатты іс-әрекеттер тізбегін қамтитындығы.

4) Инновациялық білім беру үдерісі келесідей: білім беру инновацияларын бастау білім беру қызметтерінің нарығында инновациялардың тиімділігін бағалау және өзгерту (диффузия), жаңа білім беру қызметтерімен алмастыру кезеңдерін қамтиды.

5) Инновациялық білім беруді басқару тиімділігін бағалау кешенді түрде жүргізіледі және мұнда экспертиза, өзін-өзі бағалау, тест, рейтинг сынды әдістер жиынтығы қолданылды.

6) Инновациялық білім беруді басқару тиімділігін бағалау критерийлеріне инновациялық білім беру үдерісінің шынайылығы, жүзеге асырылғыштығы инновациялық деңгейі, гуманитарлығы, өңделгендігі және таралу мүмкіндігі қарастырылды.

7) Арнайы бақылау тапсырмалары арқылы студенттердің білімді меңгеру деңгейлері мен олардың білім сапасының негізгі көрсеткіштері анықталды.

8) Студенттердің бойында инновациялық білім беруді кәсіби қалыптастырудың әдістері, пәндік сабақтар, курстық жаттығулар және арнайы курс бағдарламасы жасалды.

9) Тәжірибелік-эксперимент арқылы инновациялық білім беру үдерістерін кәсіби тұрғыда қалыптастыруды тексеруден өткізу жүзеге асырылды; алынған статистикалық нәтижелер эксперименттік топтардағы студенттердің білім сапасының көтерілгенін көрсетті.

Нәтижелерді ескере отырып, оқу орындарындағы инновациялық білім беру үдерістерін кәсіби қалыптастыру іс-әрекеттерінің орындалуына тікелей педагогикалық-ұйымдастыру жұмыстарының келесі жолдары ұсынылады:

- ұжым мүшелеріне оқу орнын дамытудың қажет екендігін ұғындыру;
- инновациялық өзгерістерге қатысушыларға оқу орнын дамытуға мұқтаж әрі қажетті екендіктерін сезіндіру;
- инновациялық іс-әрекетке жаңалық жасауға және өзгерістер енгізуге ынталандыру;
- инновацияларды жүзеге асыруға қажетті білім мен қабілетті сіндіру;
- жаңалықтарды сәтті игеруге қажетті барлық ресурстарды дайындау.

Қорыта келгенде, зерттеуіміздің ғылыми болжамы тәжірибелік-эксперименттік жұмыс барысында дәлелденді және жүргізілген жұмысымыздың мақсаты мен міндеттеріне сәйкес нәтижелер алынды. Әйтсе де, жүргізілген зерттеу өте күрделі де, көп салалы мәселе болғандықтан, оның барлық бағыттарын зерттеудің аясында жеткілікті дәрежеде қамтып шығу мүмкін емес. Біздің жүргізген жұмысымыз осы аса күрделі процестің бір қырын ғана ашып көрсетеді.

Білім беруді басқаруды кәсіби қалыптастыру мәселелері келешекте жан-жақты қажет ететін өзекті мәселе екендігін айту орынды [5].

Басқарудың шын мәніндегі міндеттері мектеп дамуына қажетті өзгерістерді қолдау, көтермелеу, оң өзгерістерге тұрткі болу және теріс өзгерістерді болдырмаудың алдына алу мен қолайсыз нәтиже беруі мүмкін үрдістерді түзетіп отыруда екені белгілі. Ал осы міндеттер барлық білім беру үрдісіне қатысушылар үшін маңызы бар білім нәтижелеріне жетуге бағытталған инновациялық әрекеттерді дамыту арқылы жүзеге асырылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Аливердов А. Р. «Управление персоналом в учебном заведении». – М.: Соминтек, 2006.– с 256Грейсон Дж. Дели К. «Американский менеджер на пороге XXI века». Пер. с англ. – М.: Дело, 2008. – 245 б.

2 К. Б. Бердалиев «Қазақстан экономикасын басқару негіздері». – Алматы, Қаз МБА, 2004

3 Исақұлов Е. «Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік қызметті қазіргі заманға сай реформалау мәселесі». / Қоғам және дәуір, 2008. №3.–22-26 б

4 Ихданов Ж. «Мемлекеттік басқару теориясы». – Алматы: Экономика, 2007.– 215 б.

5 Бердалиев К. Б. «Басқару негіздері» – Алматы: ҚазМБА, 2005

6 Назарбаев Н. Ә. «Ғасырлар тоғысында» – Алматы: Өнер, 2006

7 Назарбаев Н. Ә. «Қазақстан–2030 Барлық қазақстандықтардың өсіп-өркендеуі, қауіпсіздігі және әл-ауқатының артуы». Ел Президентінің Қазақстан халқына Жолдауы: Алматы, 2008

8 «Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі» Алматы: Қазақстан, 2003

9 Виханский О. С. «Менеджмент». Учебник. О. С. Виханский, А. И. Наумова – 3-е изд. – М.: Гардарика, 2005. – 356 б.

10 Қашықов Ш.Қ. «Басқару теориясы». Алматы: С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің ғылыми-баспа орталығы, 2003.

МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

ЗАБЛОЦКАЯ А. А.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

УШАКОВА Н. М.

к.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

В настоящее время «Казахстан стоит на пути ускоренной всесторонней модернизации». Это ускоренное продвижение в сообщество тридцати наиболее конкурентоспособных стран мира и укрепление позиций Казахстана в мировом пространстве. В рамках обновления Государственного общеобязательного стандарта образования развитие функциональной грамотности школьников определяется как одна из приоритетных целей образования.

Цель данной работы: рассмотреть особенности модели развития функциональной грамотности учащихся начальной школы.

Проведённый анализ исследовательских материалов разных авторов позволил сопоставить наиболее часто используемые понятия: «функциональная грамотность», «функционально грамотная личность», «ключевые компетенции».

Понятие «функциональная грамотность» впервые появилось в конце 60-х годов прошлого века в документах ЮНЕСКО и позднее вошло в обиход исследователей. Функциональная грамотность в наиболее широком определении выступает как способ социальной ориентации личности, интегрирующий связь образования (в первую очередь общего) с многоплановой человеческой деятельностью. В современном, быстро меняющемся мире, функциональная грамотность становится одним из базовых факторов, способствующих активному участию людей в социальной, культурной, политической и экономической деятельности, а также обучению на протяжении всей жизни [1].

Функциональная грамотность рассматривается как способность использовать все постоянно приобретаемые в жизни знания, умения и навыки для решения максимально широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений. Функционально грамотная личность – это человек, ориентирующийся в мире и действующий в соответствии с общественными ценностями, ожиданиями и интересами. Основные признаки функционально грамотной личности: это человек самостоятельный, познающий и умеющий жить среди людей,

обладающий определёнными качествами, которые авторы именуют общеучебными умениями или ключевыми компетенциями [1].

С. А. Тангян в 1990 г., отталкиваясь от определения ЮНЕСКО, конкретизирует некоторые аспекты и предлагает следующее определение функциональной грамотности. Функциональная грамотность – это повышаемый по мере развития общества уровень знаний и умений, в частности умения читать и писать, необходимый для полноправного и эффективного участия в экономической, политической, гражданской, общественной и культурной жизни своего общества и своей страны, для содействия их прогрессу и для собственного развития [2, с. 16].

В междисциплинарном словаре терминологии по образованию взрослых В. Г. Онушкин и Е. И. Огарёв [3, с. 194] трактуют функциональную грамотность как одно из проявлений активной грамотности, отмечая при этом двойное понимание данного термина соответственно узкому и более широкому пониманию феномена «грамотность»: во-первых, как способность применять умения и навыки письма, чтения и счёта для решения повседневных практических задач, во-вторых, как умение использовать в практике знаковые системы естественных и искусственных языков.

В Педагогическом энциклопедическом словаре (2003г.) понятие функциональная грамотность расширяется и понимается уже как овладение некоторым комплексом различных общественно необходимых знаний и навыков, позволяющих человеку сознательно участвовать в социальных процессах [4].

Новый словарь методических терминов и понятий: «Функциональная грамотность. Способность человека вступать в отношения с внешней средой и максимально быстро адаптироваться и функционировать в ней. В отличие от элементарной грамотности как способности личности читать, понимать, составлять короткие тексты и осуществлять простейшие арифметические действия, функциональная грамотность есть уровень знаний, умений и навыков, обеспечивающий нормальное функционирование личности в системе социальных отношений, который считается минимально необходимым для осуществления жизнедеятельности личности в конкретной культурной среде» [5, с. 342].

Виноградова Н. Ф.: «Функциональная грамотность сегодня – это базовое образование личности Ребенок должен обладать: - готовностью успешно взаимодействовать с изменяющимся окружающим миром ...; – возможностью решать различные

(в том числе нестандартные) учебные и жизненные задачи...; – способностью строить социальные отношения...; – совокупностью рефлексивных умений, обеспечивающих оценку своей грамотности, стремление к дальнейшему образованию...» [6, с. 16–17].

Для обеспечения продуктивности формирования функциональной грамотности младших школьников, педагогам необходимо применять специальные активные, деятельностные, «субъект-субъектные», личностно ориентированные, развивающие образовательные технологии. Учебная деятельность – это такая деятельность, которая поворачивает ребенка на самого себя, требует рефлексии, оценки того, «кем я был» и «кем я стал». Главным в учебной деятельности является то, чтобы человек посмотрел на себя и оценил собственные изменения. Собственная оценка и есть предмет учебной деятельности.

Д. Б. Эльконин представил следующую структуру учебной деятельности: а) мотивация учения – система побуждений, которая заставляет ребенка учиться, придает учебной деятельности смысл; б) учебная задача, т. е. система заданий, при выполнении которых ребенок осваивает наиболее общие способы действия; в) учебные действия – те действия, с помощью которых усваивается учебная задача, т. е. все те действия, которые ученик производит на уроке; г) действия контроля – те действия, с помощью которых контролируется ход усвоения учебной задачи; д) действие оценки – те действия, с помощью которых оценивается успешность усвоения учебной задачи [7, с.54].

Согласно В. В. Давыдову, в формировании теоретического отношения к действительности особая функция отводится начальной школе. Начальная школа закладывает фундамент учебной деятельности и теоретического отношения к действительности, которые на следующих ступенях образования выступают предпосылками освоения многообразных знаний и компетентностей, формирования способностей [8, с. 116].

В младшем школьном возрасте выделяются школьная, ученическая и учебная ситуации развития. Общая характеристика ситуаций развития в младшем школьном возрасте такова.

На основании представлений о последовательности ситуаций развития, компонентах структуры и проекциях модели можно построить схему возрастнo-нормативной модели развития на начальной ступени образования, представлена в таблице № 1.

Таблица 1 – Возрастно-нормативная модель развития младших школьников

Субъектность в деятельности		
Школьная ситуация	Ученическая ситуация	Учебная ситуация
Школьник содержательно относится к школе. Принимает учебную задачу. Удерживает учебную цель, поставленную взрослым. Осуществляет пошаговое планирование.	Школьник содержательно относится к учебным действиям. Осознанно принимает учебную задачу. Различает общий и частный способы действия. Осуществляет планирование учебной работы.	Школьник проявляет содержательное отношение к учебной деятельности. Способен к выделению учебной задачи. Появляется учебнопознавательная мотивация
Субъектность в сознании.		
Стремится принять образ «я – хороший ученик». Преобладает ситуативная самооценка учебных действий	Принимает позицию ученика – «не знающего, но готового, чтобы его научили». Дифференцирована самооценка учебных действий	Способен различать себя как «знающего», но в составе учебной группы, внутри класса Адекватная самооценка
Субъектность в общности.		
Учитель для школьника – организатор учебной работы. В общении с учителем удерживает контекст учебной ситуации. В общении со сверстниками школьник принимает условия совместной работы.	Воспринимает и оценивает взрослого как учителя, как носителя норм учебной деятельности. В общении со сверстниками проявляет инициативу. Принимает учебное сотрудничество.	Воспринимает взрослого как собеседника, как наставника, носителя информации. Вступает с взрослым в дискуссию на учебную тему. Сверстник для учащегося как партнер по учебной деятельности.

Результат полноценного начального общего образования – младший школьник, учащий себя с помощью взрослого в составе класса как учебной общности. Интегральное образование младшего школьника по линии деятельности – становление его как субъекта совокупной учебной деятельности. К концу начального обучения учебная деятельность осваивается школьниками практически в полном составе.

В связи со сменой «знаниевой» парадигмы образования на компетентностную меняется цель образовательного процесса. В новых условиях изменяются и подходы к конструированию урока, и требования к профессиональной компетенции педагога.

Отмечаем необходимость обновления форм и методов обучения, а именно:

а) использование современных образовательных технологий, вызывающих у ребенка интерес к учебе;

б) внедрение эффективных форм и методов обучения для формирования основ логического, критического и конструктивного мышления, умений применять полученные знания в учебной и практической деятельности;

в) переход на деятельностный характер обучения;
г) ориентирование учебного процесса на развитие самостоятельности и ответственности ученика за результаты своей деятельности;

д) предоставление возможности для приобретения опыта достижения цели;

е) использование продуктивных формы групповой работы.

Меняются цели образования, вводятся новые образовательные стандарты, появляются новые средства и технологии обучения, но урок остается главной формой обучения. В ходе тестирования в рамках PISA оцениваются три области функциональной грамотности: грамотность в чтении, математическая и естественнонаучная грамотность. Остановимся более подробно на понятиях и условиях формирования данных областей функциональной грамотности [9].

Базовым умением функциональной грамотности считается читательская компетентность. В современном мире способность работать с информацией (читать, прежде всего) становится неотъемлемым обстоятельством благополучия. Задача формирования естественнонаучной

грамотности предъявляет определённые требования к содержанию учебной деятельности на уроке и необходимым компетенциям учителя [10].

Соответственно и материал урока должен быть основой для организации такой деятельности и постановки учебных заданий, формирующих компетентности функциональной грамотности. Необходимо разрабатывать систему уроков, соответствующих разделу курса. Отсюда вытекают требования и к компетентностям учителя, если он ставит задачу формирования функциональной грамотности учащихся:

Три области функциональной грамотности		
Математическая грамотность	Читательская грамотность	Естественнонаучная грамотность
способность учащегося формулировать, применять и интерпретировать математику в различных контекстах. Она включает математическое мышление и использование математических понятий, процедур, знаний и инструментов, которыми описываются, объясняются и предсказываются явления	способность человека понимать и использовать письменные тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни. Базовый навык функциональной грамотности	способность учащихся использовать естественнонаучные знания для выявления в реальных ситуациях проблем, которые могут быть исследованы и решены с помощью научных методов для получения выводов, основанных на наблюдениях и экспериментах.

Рисунок 1 – Три области функциональной грамотности

а) учитель сам должен обладать компетентностями, которые составляют функциональную грамотность; б) учитель должен выступать в качестве организатора (или координатора) продуктивной деятельности учащихся.

Итак, проблема развития функциональной грамотности учащихся в процессе обучения должна быть реализована в аспекте содержания учебной деятельности и компетентности учителя.

Процесс развития функциональной грамотности школьников определяет внедрение новой системы оценки, учитывающей результативность всех видов учебной деятельности, процессуальную сторону усвоения учебного материала и проявление индивидуальных и личностных качеств. Самооценка обучающихся должна осуществляться через оценку собственных достижений для самоорганизации и саморазвития. Данная система он оценивания он помогает он формировать он на он уроках он функциональную он грамотность он учащихся, он развивать он основные он умения он и он навыки, он воспитывает он внутреннюю он самооценку, он повышает он учебную он мотивацию он учащихся.

На основе теоретического анализа психолого-педагогической литературы и опираясь на вышеперечисленные факторы, определим педагогические условия, способствующие формированию функциональной грамотности учащихся, которые являются основой психолого-педагогической модели развития функциональной грамотности учащихся начальной школы.

Развитие функциональной грамотности учащихся начальной школы будет эффективно, если будут соблюдены следующие педагогические условия:

Педагогические условия, способствующие формированию функциональной грамотности		
Организационные условия формирования функциональной грамотности	Содержательные условия формирования функциональной грамотности	Технологические условия формирования функциональной грамотности
обеспечение построения учебного процесса, ориентированного на самоопределение, саморазвитие личности учащегося системного и компетентного подходов, встраивание учебного предмета в виде учебных задач.	обеспечение технологического компонента формирования функциональной грамотности, предполагающие применение в данном процессе учителями современных педагогических технологий организации работы учащихся, в условиях переход на деятельностный характер обучения	организация сотрудничества на основе субъект-субъектных отношений учителя и обучаемых, в условиях коллективно-распределительной формы учебной деятельности; применение новых форм оценивания учебных достижений учащихся (критериальное оценивание).

Рисунок 2 – Виды условий формирования функциональной грамотности

Технологические условия

– соблюдение логики разворачивания учебной деятельности;

– включение в учебный процесс методических приемов и техник для формирования критического мышления учащихся.

Содержательные условия

– система уроков с выстраивание учебного предмета в виде учебных задач (среднесрочное планирование).

Организационные условия

– организации коллаборативного обучения;

– наличие критериальной оценки, корректировка процесса обучения с учетом результатов оценивания;

– развитие умения учащихся взаимооценивать, оценивать свои знания самостоятельно.

При организации коллаборативного обучения, учащиеся чувствуют себя комфортно, защищено и это способствует благоприятному развитию действия взаимно и самоконтроля и оценки; развитие функциональной грамотности учащихся начальной школы происходит именно в определенной логике разворачивания учебной деятельности. Использование критериального оценивания обеспечивает хорошую обратную связь между учеником и учителем, позволяет своевременно корректировать как пробелы в знаниях, умениях школьников, так и в целом учебный процесс. А это, в свою очередь, формирует компетенцию разрешения проблем, и в общем влияет на формирование ключевых компетентностей учащихся.

Рисунок 3 – Условия формирования функциональной грамотности

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Национальный план действий по развитию функциональной грамотности на 2012–2016 годы в РК.
- 2 Тангян С. А. «Новая грамотность» в развитых странах [Текст] / С. А. Тангян // Советская педагогика. – 1990. – № 1. – С. 3–17.
- 3 Онушкин, В. Г. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии [Текст] / В. Г. Онушкин, Е. И. Огарев. – СПб. – Воронеж, 1995. – 232 с.

4 Педагогический энциклопедический словарь [Текст] / гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528с.

5 Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: Икар, 2009. 448 с.

6 Виноградова Н. Ф., Кочурова Е. Э., Кузнецова М. И. и др. Функциональная грамотность младшего школьника: книга для учителя / под ред. Н. Ф. Виноградовой. М.: Российский учебник: Вентана-Граф, 2018. 288 с.

7 Д.Б. Эльконин Вопросы психологии учебной деятельности младших школьников. //М.: Издательство Академии педагогических наук РСФСР, 1962. – 287 с.

8 Давыдов В.В. Виды обобщения в обучении. - М., Просвещение, 1972, 262 с.

9 Математическая грамотность учащихся. Учебное пособие. Филиал «Центр педагогических измерений» АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы». Астана, 2014

10 Естественнонаучная грамотность учащихся. Учебное пособие. Филиал «Центр педагогических измерений» АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы». Астана, 2014

ПОВЫШЕНИЕ СТАТУСА ПЕДАГОГА В РЕАЛИИ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ИБРАГИМОВА Н. Ю.

учитель, школа-лицей № 6, г. Кокшетау

Учитель, мугалим, педагог, гуру, наставник, преподаватель... Пожалуй, трудно найти других представителей человеческого общества, которых возвеличивали бы все известные поэты и писатели, мыслители и ученые... Ведь у них тоже были учителя, благодаря которым, они и стали именно тем, кем мы их знаем. До революции в нашей стране учительская профессия считалась одной из почетных: наставника слушались беспрекословно, к нему обращались за советом не только в воспитании, но и в житейских вопросах. Он считался самым образованным человеком: с ним здоровались издали и считали за честь, если учитель останавливался поговорить...

Когда я была маленькой, то больше всего любила играть в учительницу, рассказывала своих мишек и кукол и учила их буквам. Я была уверена, что когда вырасту, то обязательно стану учительницей, мне очень хотелось посвятить свою жизнь этой прекрасной профессии... Моя мечта осуществилась.

Меняются эпохи, меняются требования к образованию и учителю, но во все времена роль учителя в жизни обучаемого трудно переоценить. Она поистине огромна. И человек, взявший на себя эту обязанность, должен в полной мере осознавать всю ответственность и важность своей миссии. Учитель становится проводником на пути к знаниям, он не только обучает своих учеников ряду предметов, но и заботится о правильном их восприятии, о мыслительном процессе, о личной самореализации и раскрытии творческих способностей. От того, как учитель преподает ту или иную науку, во многом зависит, насколько усвоит ученик поданный материал, насколько глубоко проникнет в суть предмета, да и как, собственно, воспримет сам процесс обучения. Перед учителем стоит весомая задача: доказать своим ученикам необходимость, важность науки, а также понять каждого из них, найти ключик, подход к сердцу обучаемого.

Настоящий учитель с большой буквы заботится о правильном формировании человеческой личности, он учит анализировать их, учит нас думать, размышлять, иметь обо всем свое собственное суждение.

«Учительство – это искусство, труд не менее творческий, чем труд писателя и композитора, но более тяжелый и ответственный. Учитель обращается к душе человеческой не через музыку, как композитор, не с помощью красок, как художник, а напрямую. Воспитывает личностью своей, своими знаниями и любовью, своим отношением к миру,» – писал Дмитрий Сергеевич Лихачев.

К учителю были применимы выражения «вторая мама», «второй папа», «старший друг». Внутренний облик учителя раскрывался в неумолимой заботе о школе, в безграничной любви к детям. Взрослые люди также разделяли эти чувства. Но все-таки отношению к учителю было неоднозначным, ибо любые его действия оцениваются с разных точек зрения: учеников, их родителей, коллег.

Почему сегодня вопрос статуса педагога столь важен?

27 декабря 2019 года Президент Республики Казахстан Касым-Жомарт Токаев подписал ожидаемый и востребованный обществом Закон «О статусе педагога». Дело в том, что принятие указанного

закона стало фактическим завершением непростого и длительного этапа осознания и полного понимания того, что учитель, педагог является главной фигурой всей системы образования как нашей страны, так и мира в целом.

Учителя – это те, кто передают каждому новому поколению достижения и заботы поколений предков и открывают каждому двери в будущее. Моим давним убеждением является то, что, не подняв статус учителя, уважение к нему и обеспечение его непростого и благородного труда на должную высоту, мы не сможем достичь серьезных целей. И это не получится заменить никакими новыми технологиями, методиками, подходами или моделями.

Без фигуры учителя будет неэффективен главный динамический процесс жизни человечества – его постоянное обновление и, на основе достижений прошлого и настоящего, неустойчивое стремление вперед. И эту живую связь времен во многом обеспечивают человечеству именно учителя, педагоги, в чем, думаю, главное и очень высокое их предназначение.

Издrevле на Востоке отношение к учителю было самым трепетным, он был одним из самых почитаемых людей. Наше главное богатство – человек, а как говорил великий Абай: «Самое лучшее в человеке – от Учителя» [1, с. 2].

Великие учителя восточного мира получали самую широкую известность. Научный мир высоко оценил дарования Аль-Фараби еще в ранние века и называл его Вторым Учителем после известного мыслителя древности Аристотеля.

Выдающийся казахский просветитель, педагог-новатор и организатор школ Ибрай Алтынсарин с уважением отзывался о назначении учителя: «Быть учителем – не служба, а Богом данное призвание. Высокую душу для этого следует иметь, способную отдать свой пламень другим людям, ничего не требуя взамен».

Чтобы поддержать этот благородный труд и обеспечить ему максимальную эффективность, мы можем и должны вернуть педагогам огромное уважение, обеспечить профессии учителя высочайший престиж и статус. Это должно стать глубочайшим убеждением нашего общества и государства, неизменным на дальнейшую перспективу. Но общество – каждая семья, каждый родитель, каждый ребенок – не осознают важной роли учителей в формировании нашего государства, общества, в воспитании наших детей, преломление ситуации в части уважения и повышения статуса, имиджа педагогов не произойдет.

Поэтому целый комплекс мер должен быть реализован совместно с казахстанским обществом [2, с. 1].

Образование с первых дней независимости находилось в зоне особого внимания Первого Президента Республики Казахстан – Елбасы Нурсултана Назарбаева. Оно было одним из ключевых пунктов его стратегии развития страны, самые серьезные задачи по его модернизации фигурировали практически в каждом Послании народу Казахстана. Аксиомой политического курса стала убежденность в том, что только высокообразованная нация может быть конкурентоспособной.

Почти за 30 лет независимости мы создали принципиально новую систему образования, которая соответствует многим современным требованиям. И сегодня государство делает все возможное для того, чтобы продвигаться на передовые позиции качества образования, соответствующие мировым стандартам. При этом, как показывает практика, это продвижение не является равномерным по всем уровням и параметрам образования. Наверное, это объективно, поскольку не рационально «автоматически копировать» какие-либо устоявшиеся зарубежные образцы. Наоборот, мы должны даже самые прогрессивные достижения мировой практики «примерять» к своей реальности, адаптировать к казахстанским целям и потребностям. Не всегда все можно четко просчитать, порой приходится действовать методом «проб и ошибок». Но именно таков непростой путь настоящих реформ. И все же в целом мы существенно продвигаемся к намеченным целям, где-то с упреждением, а где-то и подтягивая «хвосты».

Подобный путь мы проходим и в отношении статуса педагога. Эти вопросы возникают и в той или иной степени решаются уже на протяжении ряда лет. Так, в Государственной программе развития образования в РК на 2005–2010 годы уже ставились такие проблемы, как повышение социального статуса, усиление государственной поддержки и совершенствование механизмов стимулирования труда педагогических работников, повышение квалификации и переподготовка педагогических кадров. И решались. Однако до полного понимания особой важности и глубокой взаимосвязи таких вопросов еще было далеко, они были разбросаны и терялись в общем ряду многочисленных и непростых проблем образования.

Значительно более системный подход проявился в Государственной программе развития образования на 2011–2020 годы. Здесь вопрос статуса педагога приобрел гораздо большую значимость

– вошел в число десяти основных направлений, причем заняв в них почетное второе место. Соответственно, ему было посвящено уже не несколько строк, а целый раздел программы. По сути, впервые в истории суверенного Казахстана решение вопросов статуса педагога было поставлено на системную, комплексную основу. Важность такого подхода была дополнительно подтверждена результатами исследования, проведенного ОЭСР, которые также показали, что главной фигурой в школе был и остается учитель.

В решении вопросов, связанных со статусом педагога, было определено продвижение по трем основным путям. Первый путь – на новом уровне системное повышение квалификации педагогов, второй – материальное стимулирование с повышением заработной платы, третий путь – проведение имиджевой работы для повышения авторитета педагога, формирование положительного образа учителя. Анализ показывал, что через СМИ в те времена о педагогах и образовании в целом шла в основном негативная информация (к сожалению, определенные отголоски такой ситуации сохранились и до нынешнего времени – журналисты продолжают концентрироваться в основном на «жареных» негативных фактах). Поэтому целенаправленная имиджевая работа была и остается актуальной.

В итоге за 2005–2015 годы были существенно подняты значимость и организационно-ресурсный уровень вопросов повышения статуса педагогов – от фрагментарных задач до одного из основных направлений стратегического планирования развития и модернизации всей системы образования страны.

Удалось совершить определенное продвижение в решении ряда конкретных задач повышения такого статуса. Были приняты системные меры по пересмотру системы повышения квалификации педагогов, их имиджа.

Проводились и увеличения заработной платы педагогов. Но стоит заметить, что продвижение здесь существенно сдерживалось подходом, по которому рост оплаты труда в основном увязывался с базовым должностным окладом (БДО), составлявшим сравнительно небольшую часть оплаты труда и принимавшимся в процентах от БДО. В итоге прибавки получались незначительными и, как следствие, недостаточно эффективными для стимулирования качества педагогического труда и престижа профессии.

Для дальнейшего продвижения в решении таких вопросов уже в Послании народу Казахстана от 5 октября 2018 года «Рост благосостояния казахстанцев: повышение доходов и качества жизни»

Елбасы возвращается к этой тематике и дает недвусмысленное поручение: «Считаю необходимым разработать и принять в следующем году Закон «О статусе педагога». Он должен предусмотреть все стимулы для учителей и работников дошкольных организаций, сократить нагрузку, оградить от непредвиденных проверок и несвойственных функций».

В 2019 году вопросы совершенствования качества образования и статуса педагога выводятся на приоритетную позицию и у кандидата на пост Президента Республики Казахстан Касым-Жомарта Токаева.

В своей предвыборной платформе «Благополучие для всех! Преемственность. Справедливость. Прогресс» он продемонстрировал преемственность избранного курса, дав обещание повысить статус педагогов и воспитателей, предоставить им дополнительные социальные гарантии, снизить их нагрузку и сократить отчетность.

Исходя из своего требования: «...власть обязана слышать запросы людей, решать проблемы на местах, регулярно отчитываться перед гражданами. Не обещать, а делать!», озвученного 12 июня 2019 года в выступлении на официальной церемонии вступления в должность избранного Президента Республики Казахстан, Касым-Жомарт Токаев сам напрямую подключился к решению принципиальнейших вопросов статуса педагога.

Фактор личного участия в процессе Главы государства консолидировал заинтересованные стороны, настроил всех на конструктивную работу. К тому же у Президента в ходе встреч со специалистами и населением регионов была возможность глубже ознакомиться с общественным мнением по самому полному спектру вопросов.

Знаковым событием для системы образования стала августовская педагогическая конференция, на которой Касым-Жомарт Токаев дал ключевые установки на ближайшую и среднесрочную перспективу развития сферы образования, а также разъяснил педагогам, какие плюсы и преференции сулит им готовящийся закон. Это и сокращение нагрузки учителей, и гарантия защиты чести и достоинства, и материальные стимулы. Важнейшие из них – доплата в двукратном размере за классное руководство и проверку тетрадей; увеличение отпуска для всех педагогов до 56 дней; доплата за степень магистра и другие меры.

Второго сентября в Послании народу Казахстана «Конструктивный общественный диалог – основа стабильности и процветания Казахстана» Президент страны на первое место в приоритете «Новый

этап социальной модернизации» поставил качество образования. В связи с этим отмечу, что законопроект прошел самое широкое обсуждение в регионах страны. Думаю, не будет преувеличением сказать, что закон «прошел через души учителей».

Отдельно подчеркну, что в законе и государственной программе особое внимание уделено повышению оплаты труда педагогов. Это направление в нынешнем состоянии дел, пожалуй, самое запущенное. В новой программе, в частности, отмечено, что заработная плата в сфере образования остается очень низкой по экономике (102 875 тенге при средней зарплате по стране 163 тыс. тенге), что выступает негативным фактором, сдерживающим приток квалифицированных кадров. А согласно результатам исследования ОЭСР TALIS-2018, 96 % казахстанских учителей считают, что увеличение их заработной платы должно стать самой приоритетной задачей при увеличении бюджета образования. Именно здесь сегодня лежит главный ключ к проблеме статуса педагогов.

Новый закон открыл прямую дорогу к эффективному решению этой проблемы – она уже решается, и в государственной программе официально утвержден четкий и масштабный план удвоения зарплаты педагогов в течение ближайших 4 лет.

Также установлены нормы, реально стимулирующие повышение уровня образованности педагогов. В частности, доплата учителям за степень магистра, что призвано повысить общий уровень квалификации учительства, а значит, и качества образования в целом. Предусматривается возможность дифференцированного повышения оплаты труда за счет доплат за квалификационный уровень методистам, педагогам дошкольного, школьного, дополнительного, технического и профессионального образования, а также за наставничество и др.

Установлена и развитая система материальных поощрений учителей. Вплоть до присвоения самым талантливым педагогам высокого звания «Қазақстанның еңбек сіңірген ұстазы» («Заслуженный учитель Казахстана»). Такие учителя будут иметь право на получение выплаты в размере 1000-кратного месячного расчетного показателя (сейчас эта сумма равна 2,651 млн тенге) [3, с. 4].

К настоящему времени мы добились довольно солидных результатов в образовании. Вошли в ведущую мировую четверку следом за Норвегией, Японией и Германией по такому престижному показателю, как индекс образования. Мы лидируем среди стран СНГ по уровню модернизации образования и его интеграции в мировое образовательное пространство. Кроме того, наши ученики завоевывают

много медалей на международных предметных олимпиадах (кстати, теперь педагоги, подготовившие призеров-олимпиадников, будут поощряться материально).

«Учительство не труд, а отречение. Умение всего себя отдать. Уйти на долгий подвиг и мученье и в этом видеть свет и благодать», – писал Абай Кунанбаев.

Каждый день миллионы детей идут в школу, каждый день встречают учителей. Одних из них любят, других – не очень, одних уважают, других – побаиваются. Учитель не просто даёт знания по предмету, но и оставляет след в душе каждого человека: ведь именно он помогает сформироваться душе. Быть учителем с большой буквы очень трудно. Нужно жертвовать свободным временем, увлечениями, забывать о собственном здоровье и думать об учениках как о собственных детях, принимать близко к сердцу их проблемы, горести и радости.

Трудно стать настоящим Учителем ... Учитель – это в меру строгий наставник. Его отношения с учениками строятся на искренности, доверии, взаимоуважении.

Я считаю, что современный педагог должен иметь профессиональные знания, пропагандировать здоровый образ жизни, быть честным, внимательным, коммуникабельным, обладать организаторскими способностями, быть терпимым. Готовность к переменам, мобильность, способность к нестандартным трудовым действиям, ответственность, самостоятельность в принятии решений – все эти характеристики деятельности успешного профессионала в полной мере относятся к педагогу. Обретение этих ценных качеств невозможно без расширения пространства педагогического творчества [4 с. 1].

ЛИТЕРАТУРА

1 Б. Жумагулов. Статус педагога – фактор прогресса. – с. 2

2 Реализация Закона «О статусе педагога» и повышение престижа казахстанских учителей - интервью с Б. Асылковой – с.1

3 О статусе педагога: Закон Республики Казахстан от 27 декабря 2019г. №293-VI (с изм. и доп.) – Статья 9. Право педагога на поощрение - с. 4

4 А.С. Соколовская «Повышение статуса педагога в современной казахстанской школе» - с.1

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУДЕ ОҚУШЫЛАРДЫ ЗЕРТТЕУ ІС-ӘРЕКЕТІНЕ БАУЛУ

ИБРАИМОВА Ф. Б.
педагог-зерттеуші, бастауыш сынып мұғалімі, № 82 «Дарын»
мамандандырылған лицейі, Нұр-Сұлтан қ.

*«Жаңа формация мұғалімі-рухани дамыған әрі әлеуметтік
тұрғыдан есейген, педагогикалық құралдардың барлық түрлерін
шебер меңгерген білікті маман, өзін-өзі әрдайым жетілдіруге
ұмтылатын шығармашыл тұлға.*

*Ол жоғары білімді шығармашыл тұлғаны
қалыптастырып, дамыту үшін жасапты.»*

Н. Назарбаев

Қазіргі заман талабына сай оқу-тәрбие үрдісін жаңаша дамыту, оның нәтижесінің көңіл толарлықтай болуын қадағалау жаңашыл педагогтардың қолында. Олардың негізгі мақсаты – оқушылардың алатын білімін сапалы ету, оның толыққанды жеке тұлға болып қалыптасуына негіз қалау. Қазіргі кезде заманауи білім беруді дамытудың жетекші бағыттарының бірі- зерттеушілікке ұмтылу. Келешекте Қазақстанның қарыштап дамуына өз үлесін қосатын бүгінгі оқушы – ертеңгі азамат болғандықтан, оқу-тәрбие үрдісін жаңартып, білім сапасын арттыру мұғалім құзырындағы жауапты іс. Мұғалім еңбегінің жемісті болуы оның біліктілігіне, әдістемелік шеберлігіне байланысты.

Шеберлік ізденістен басталады. Іздену шығармашылықпен іске асырылады. «Шығармашылық» деген сөздің мәніне үнілсек, ол адамның мақсатты іске жету жолындағы талаптануы мен талпынысынан, жігері мен сабырынан, сұранысы мен ізденісінен түзіліп, ақыл-ойы мен сезімінің, қиялының ерекше бітімінен көрінеді. Шығармашылық – адамның ойлауының және өз бетінше әрекетінің жоғары формасы [http://www.rusnauka.com/pdf/247138.pdf].

Қазіргі әлем өте күшті қозғалыста және өте тез өзгеруде, осыған байланысты өзіндік бір белгілі қалыптасқан білім қорына сүйене отырып дамуды жүзеге асыру мүмкін емес. Қазіргі кезеңнің адамы әркез ізденімпаздық, зерттеушілік белсенділігін көрсетуі қажет. Осыған орай, білім саласында оқытудың зерттеушілік әдістеріне көңіл бөлудің деңгейі өте жоғары. Білім алушыны жаңа мәліметтерді іздестіруге қалай үйретуге болады? Оны проблеманы көре білуге, тұжырымдар жасауға, сұрақтар қоя алуға, бақылауға,

эксперименттер жасауға, түсініктерге анықтама беруге қалай үйрету керек?

Бұл сауалдар қазіргі оқу орындарының барлығына да өзекті. Білім берудегі көптеген зерттеушілік оқытудың қазіргі кезіндегі технологиясы оқушылардың зерттеушілік тәжірибе мен жобалаудың бірқатар ғана нұсқаларын ескереді. Іс жүзінде ізденісті қалай жүргізу керек екендігін білім алушыға үйретпесе және оның ізденімпаздық қабілеттерін дамытпаса оның зерттеушілік әрекетінен дым шықпасы сөзсіз.

Зерттеу, ізденімпаздық іс-әрекет – бұл әрбір тіршілік иесінің іс-әрекеті, оның ортаға бейімделуі, даму шарты және денсаулығы (Роттенберг, Бондаренко, 1989). Зерттеушілік іс-әрекет бағдарламасы азық-түлік және өзінің қорғанысын қамтамасыз ету бағдарламаларымен қатар, тіршілік иесінің өмірге келуінен басталады (Шовен, 1972; Хайнд, 1975). Адамның зерттеушілік қызметінің негізінде жаңа ақпаратқа, жаңа білім мен сезіністерге, жаңа нәтижелерге деген қажеттілік жатыр. Бұл қажеттілік жеке тұлғаның бөлінбейтін құраушы бөлігі. Зерттеушілік іс-әрекетті туындатушы себеп, білімге деген құмарлық болып табылады. Батыс психологиясында бұл термин нышандық құрылым, әлеуметтік және физикалық ортаны зерттеу сарынын білдіреді. Ол, Б. И. Божович бойынша баланың базалық қажеттілігі ретінде, ал М. И. Лисина бойынша танымдық белсенділік түсінігі деп қарастырған жаңа әсерге қажеттілік түсінігіне жақын. Адам әрекетінде зерттеушілік іс-әрекет, өзге де іс-әрекет түрлерін қамтитын әмбебап мінездеме ретінде қаралады. Зерттеушілік іс-әрекет шығармашылық, зияткерлік, оқыту секілді басты түсініктермен бір қатарда тұрады.

Түрлі салалардағы кең ауқымды зерттеулерге қарамастан, зерттеушілік іс-әрекетінің бір ауыздан қабылданған анықтамасы жоқ. А. С. Обухов дұрыс байқағандай алғаш зерттеушілік іс-әрекеттің себебі ретінде білімге құштарлық немесе И. П. Павловтың айтуынша «Бұл не?» рефлексі болып табылады.

Адамдарда да, жануарларда да зерттеушілік белсенділік, зерттеушілік іс-әрекет, қызығушылық болады. Зерттеушілік әрекет зерттеушілік белсенділік және зерттеушілік негізінде құрылады, бірақ олардан адамдардың айырмашылығы айқындалған, мақсатты, мәдениетті құралдардан құрылғандығында. Зерттеушілік әрекетті жүзеге асыру тиімділігі білікті және күнделікті тәжірибеде жеке тұлғаның зерттеушілік бағдарының дамығандығы мен тұрақтылығымен байланысты [6, 23 б.].

Зерттеушілік әрекетті сәтті жүзеге асыру үшін, субъектіге арнайы тұлғалық білім – зерттеушілік қабілет қажет. Зерттеушілік қабілет деп кез – келген зерттеушіге қажет, проблеманы көру, гипотезалар ұсыну, бақылау, эксперимент жүргізу, тоқтам мен қорытынды жасау, анықтама жасау т.б. түсінуге болады. Біз білім алушының зерттеушілік әрекетін келесідей бірізділікте болады деп санаймыз:

- 1 Проблеманы және зерттеу бағытын анықтау;
- 2 Зерттеу тақырыбын таңдау;
- 3 Гипотезаны құрастыру;
- 4 Зерттеу әдістерін таңдау;
- 5 Зерттеулерді жүргізу;
- 6 Алынған материалдарды талдау мен жалпыландыру;
- 7 Қорытынды. Есепті дайындау;
- 8 Көпшілік алдындағы презентация.

Барлық аталған санаттар жеке анықталу саласы бар және өзара бірі-бірі терістемейді, тек толықтырып отырады.

Зерттеушілік әрекетті ұйымдастырған кезде педагог білім алушылардың жас ерекшеліктерін ескеруі керек. Кез-келген басқа әрекеттің түрі сияқты зерттеушілік әрекет жаңа ақпараттық технологияларды қолданумен қатар әр түрлі құрал-жабдықтары арқылы іске асырылуы мүмкін. Компьютерлік телекоммуникациялар, электрондық мәліметтер базасы, виртуалдық кітапханалар, мұражайлар, видео, мультимедиялық құралдар, аудио-видеолық конференциялар сияқты осы заманның құрал-жабдықтары болуы мүмкін.

Зерттеушілік әрекетте педагог үшін де, оқушы үшін де ойлау әрекетінің түрі маңызды болып саналады. Бұл әрекет білім алушының белгілі бір жүйе негізінде ұтымды түрде білім алуына ықпал етіп ғана қоймай, сонымен ойлау қабілеттерін де қалыптастырып дамытады. Осыған орай педагогтардың назарына ойлау түрлерін атап кетуге болады.

Логикалық ауыз-екі сөйлеу – логикалық түсінікпен іске асырылатын ойлау түрі: теориялық және практикалық, индуктивтік және аналитикалық, реалистік және аутистік, продуктивтік және репродуктивтік ойлау.

Теориялық ойлау – заң, ережелерін білу. Практикалық ойлау – шындықтың физикалық өзгеруіне дайындық: мақсаттың орындалуы, жобаның, жоспар немесе схеманың пайда болуы.

Ойлайтын адамның негізгі белгісі – мәселенің қайда екенін көру. Сұрақтың пайда болуы ой жұмысының даму белгісі болып табылады. Ой мәселесін түсінгеннен кейін, оны шешуге көшеді. Есепті шешу, әртүрлі әдіспен іске асырылады. Көп жағдайларда есептерді шешу үшін біраз теориялық базаның жалпы білімі керек. Ережені қолдану екі ойлау операциясынан тұрады. – Шешім үшін нақ қолданатын ережені анықтау; – есептің жеке шарттарына жалпы ережені қолдану. Іс-әрекеттің автоматтандырылған үлгісі – ойлаудың әдеті немесе дағдысы деп анауға болады. Ойлау дағдысы жалпы білім жүйесіндегі, яғни математикалық есептерді шешуде жоғары екенін білген жөн. Логика және түйсік. Логика жақсы ойлаудың негізі болып табылады. Сыни ойлау қоғамның дамуындағы тек екі деңгейінде маңызды. Біріншіден, қалыптасқан өзгерістерге жаңа идеяны сындық бағалауға тиіс тұрақты қоғамда. Екінші жағдай, қоғамды конструктивтік энергия толған кезде, шын құндылықтарды өтіріктен ажырату үшін сындық ойлау қажет. Бір нәрсені сынға алу үшін нақты ұсыныс, идея қажет. Олар конструктивті ойланудың жемісі. Егер адам конструктивті ойлану болса, сындық ойлану тек сол кезде құнды. Сындық компонент өте маңызды және жалпы ойлау процесстің бөлінбейтін бөлігі. Логика біздің сезінуіміздің өңдеу мен ақпаратты қабылдауға арналған. Сондықтан дұрыс емес логикалық нәтижелерді тез қабылдамауға үйрену өте маңызды. Бірақ дұрыс шешімдерді қабылдауға асықпау керек. Кәдімгі ойлау операциясының 85 % түйсікке негізделген. Түйсік – даналықтың негізі [4].

Кесте 1 – Зерттеу іс – әрекетін қалыптастыруда мұғалімнің шығармашылыққа жету жолдары.

Оқушылардың зерттеу іс-әрекетін ұйымдастырудың мақсаттары	Мұғалімнің орындайтын міндеттері	Күтілетін нәтиже (оқушылардың бойында қалыптасатын дағдылары)
Шығармашылыққа белсенділікке қалыптастыру	Оқушыларды белсенді таным үдерісіне араластыру.	Зерттеу мақсаты мен міндеттері анықтай алу дағдылары
Өз бетімен әрекет етуін қалыптастыру	Кітапхана қорынан және жаңа ақпараттық технология арқылы ақпарат жинауға үйрету.	Түрлі ақпарат көздерімен жұмыс жасай алу. Алған ақпараттарды жүйелеу

Зерттеудің әдістері, жолдары, формаларын оқыту.	Танымдық түрткілерін қалыптастыру.	Қорытынды жасау
Зерттеу іс-әрекеті арқылы өзін-өзі қалыптастыру	Еркін сөйлей алу, ойын толық жеткізе алу дағдыларын дамыту.	Мәселені өздігінен талдау қабілеттерін дамыту.

Абайдың жетінші қара сөзіндегі: «Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады». Біріншісі – «ішсем, жесем, ұйықтасам» деп тұрады. Екіншісі: – «көрсем, білсем деп, ержетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, «ол неге үйтеді, бұл неге бүйтеді» деп көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді», – деген ой тұжырымын осы мақаланың негізі деп ойлаймын [4].

Қазіргі заман талабына сай жеке тұлғаны тәрбиелеуде оқушылардың табиғаттан берілген қабілетін жан-жақты дамыту, яғни шығармашылық тұлға қалыптастыру әр мұғалімнің, тәрбиешінің міндеті. Осы талап тұрғысынан алғанда оқу-тәрбие үрдісін ұйымдастырудың әр-түрлі әдіс-тәсілдерін менгеріп, жаңа технологияларды тиімді пайдаланудың маңызы ерекше. Өз іс-тәжірибемде жас ұрпаққа білім беру жолында «Сын тұрғысынан ойлау», «Ойын арқылы оқыту», «Деңгейлік оқыту», «Проблемалық оқыту», «Ақпараттық технология», «Электрондық оқыту» «Онлайн оқыту» формалары мен әдістерін қолданудамын. Баланың жеке қабілеті мен әлеуметтік белсенділігінің дамуына жол ашу бастауыш және орта буында бағыттап бағдарламаса, жоғары сыныпқа келгенде көбінің ізденушілік, шығармашылық мүмкіндігі шектеліп, тоқырап қалады. Оқушыларды зерттеу іс-әрекетіне баулу мақсатында мен сынып оқушыларының қабілетін эксперимент арқылы анықтадым. Анықтау эксперименттің мақсаты: оқушылардың зерттеу іс-әрекетіне қызығушылық деңгейлерін анықтау.

Міндеттері:

- 1 Зерттеу іс-әрекетінің тиімді әдіс-тәсілдерімен таныстыру;
- 2 Зерттеу іс-әрекетіне кірісуге алғашқы дайындықтар жасау.

Эксперимент барысында мынадай болжамдарға сүйендім: нәтижесінде оқушылардың қабілетіне қарай бағыт-бағдар беріп, жан-жақты дамуына жағдай жасауға мүмкіндік туды. Сынып оқушыларын қабілетіне қарай топтастырып, (гуманитарлық, математикалық, жаратылыстану бағыттары) қызығушылығына қарай оқушылармен жан-жақты жұмыс жасау жеңіл әрі қызықты

өйткені олар тапсырмаларды өздігінен орындайды, ізденеді, қосымша материалдар жинақтайды, өздерін қызықтыратын тақырыптарға зерттеу жасауға бейім тұрады. Күнделікті сабақтарға қызығушылық танытып, ізденіп келеді, ақпараттар жинақтайды яғни зерттеу іс-әрекетіне бейім болады.

Сынып оқушыларынан «Жас зерттеушілер орталығы» құрылды. Жас зерттеушілер орталығының мақсаттары мен міндеттерін анықтап алдық. Оның мақсаты: сынып оқушыларының сабақтан тыс уақытын тиімді пайдалануға үйрету, зерттеу іс-әрекеттеріне деген қызығушылықтарын туғызу, зерттеу іс-әрекетімен айналысуға үйрету, нәтижесінде білімді өз бетімен игеруге, өзіндік пайымдау, ойлауды, ғылыми танымның әдістерін меңгертіп, білімді игеруде пайдалана алу дағдыларын қалыптастыру. Жоспар бойынша оқушылар жұмыс жасап, нәтижесінде өздерінің мүмкіндіктеріне деген сенім пайда болды, өз еркімен әрекет етуге үйренеді, өз ойларын еркін жеткізіп, жұртшылық алдында сөйлеуге дағдыланады. Сондықтан оқушыларға өзінің таңдаған бағытына қарай тақырып таңдау үшін ауызша сабақтарда (тіл сабақтары, жаратылыстану пәндері, еңбекке баулу т.б.) әр тақырыпты өткенде зерттеуге болатын тақырыптарды атап отырамын. Мысалы: Математикада «Сандар әлемі», «Есептеудің әдістері», «Қызық есептер», «Геометрия патшалығы», «Ойлан, тап» т.б. Жаратылыстану бағытында тақырыптар тіпті сан алуан. Олар жан-жануарлар, табиғатты қорғау, «Қызыл кітапқа» кірген немесе «Қазақстанның дәрілік өсімдіктері» өсімдіктер мен жануарлар, Ғарыш, «Адам және қоғам», «Менің Отаным», Су тақырыбы да шексіз: «Бұлақ деген не?», «Тұщы су мекені», «Су жануарларын қорғау», «Суды сақтау-елді сақтау», сан алуан экологиялық проблема тақырыптары т.с.с.

Тақырып баланы қызықтыратындай болуы тиіс. Зерттеуге қатысушылар үшін шынайы нәтиже беріп, пайдалы, қарапайым, аз уақыт ішінде орындалатындай болуы көзделеді. Оқушы алған бағыттағы тақырыбы бойынша зерттеу түрлерін таңдайды. Олар:

- 1 Теориялық
- 2 Эксперимент
- 3 Ақпарат іздеу және жинақтау
- 4 Презентация(тұсау кесер)-бұл өзіндік зерттеу әрекетінің нәтижелерін қорғау, жария ету [5].

Мысал келтіретін болсам, Анар атты оқушым өздігінен белгілі бір уақыт арлығында әр түрлі кристаллдарды қалай өсіруді меңгерсе, келесі оқушы түлкіні қу, айлакер аң деп ойлайтындарға

оның жағымды, үлгі алатын жақтарын тауып берді, тағы бір оқушым Қазақстан жерінде өсетін өсімдіктердің 90 % ынан көбі емдік қасиеті бар екенін дәлелдесе, енді бір оқушым диффузия құбылысын бақылап, тәжірибе жасауды үйренді. Бір оқушы орыс фольклорының бала тілінің дамуы мен тәрбиесіне қосатын үлесі мен маңызын жетік зерделеп берсе, келесі екі оқушы орыс, казак ертегілерінің тәрбиелік мәнін ашып берді. Қазақтың ұлттық аспабы домбыраны да егжей-тегжейлі зерттеген оқушым да бар. Айкүміс атты оқушым Абайдың 80-нен астам өлеңдерін жатқа айтып, қалалық сайыста алдына жан салмады. Бірнеше оқушым қалалық, республикалық математикадан логикалық сайыстарға қатысып, жүлдері орындарға ие болды. Биылғы жылғы қалалық «Алтын сақа» сайысынан 4-сыныпта оқитын Аяулы деген оқушым жүлделі 2-орынды жеңіп алғанын айтқым келеді. Еңбегімнің нәтижесінде әр жылы оқушыларым қалалық және республикалық «Зерде» зерттеу сайыстары мен пәндік олимпиадаларынан алғыс хаттармен, дипломдар және мақтау қағаздарымен марапатталды.

Қорыта айтқанда теориялық тұрғыдан көптеген ғалымдардың құнды пікірлерін ескере келе, бастауыш мектеп оқушыларының зерттеу іс-әрекетінің нәтижесін төмендегідей болжадым:

- 1 Жаңа білім жинақтайды.
- 2 Танымдық белсенділіктері артады.
- 3 Өз бетімен жұмыс істеуге дағдыланады.
- 4 Таным әдістерін меңгереді.
- 5 Ойлауда логикалық бірізділікті сақтайды.
- 6 Өзінің ойын нақты, түсінікті жеткізе алады.
- 7 Шығармашылық қабілеті дамиды.
- 8 Алған білімдері негізді болады
- 9 Өздеріне өз білімдеріне қатысты сенімділік пайда болады [3].

Мақаланы Мағжан Жұмабаевтың «Баланы өз күшіне сендіріп үйрету керек» – деген сөзімен аяқтағым келеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Абай. Қара сөздері мен поэмалары Алматы 1993ж 270 бет
- 2 Жұмабекова Ф. Н. п.ғ.к., доцент «Бастауыш сынып оқушыларының зерттеу іс- әрекетін қалыптастыру әдістемесі» 2008 жыл. Астана
- 3 Жексенбаева Ү.Б. п.ғ.к. Игенбаева Б.Қ. п.ғ.к. Зерттеушілік оқыту технологиясы Астана 2006ж 48 б
- 4 Интернет желісі: <https://malimetter.kz/ojlaudyn-negizgi-turleri/>

5 Савенков А.И. Методика исследовательского обучения младших школьников Самара. 2004 г. 80 стр

6 А.С. Обухов Развитие исследовательской деятельности учащихся Москва 2006г Прометей 224

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КРЕАТИВТІ ОЙЛАУЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШАРТТАРЫ

КАБДИРОВА Г. З.

магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

Қазіргі жастар – ертең халықтың тағдырын шешетін азамат. Білім беру ұйымдарының алдында күрделі міндет тұр. Бүгін саналы түрде ойлайтын, жан-жақты, бәсекеге қабілетті, креативті ойлайтын, ертең қоғамда өз орнын табатын адамды тәрбиелеу өте маңызды.

Елбасымыз Н. Назарбаев: «Біз білім – ғылым саласында бәсекеге қабілетті болмасақ, өз мақсатымызға жете алмаймыз. Барлығы мектептен басталады» – деген болатын. Ал, қазақтың заңгер жазушысы Мұхтар Әуезов «Халық пен халықты теңеретін – білім» деп айтқандай, білім бәсекесіне бейім шәкірт тәрбиелеу – біздің мақсатымыз. Қазіргі кезде елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, білім беру парадигмалары жаңаша бағытта өзгеруде. Нақтырақ айтқанда, бұрынғы «білім, білік, дағды» парадигмасынан «нәтижеге, жеке тұлғаға бағдарланған» білім беру парадигмасына ауысуда. Оқушылардың тек білім, білік, дағды алу қабілетіне ғана емес, сонымен қатар оларды өмірмен байланыстыруға және өмірлік жағдайларда қолдануға; алған білімдерін одан әрі жетілдіруге, өз нәтижелерін іздеуге және көрсетуге; сондай-ақ ойлаудың, дарындылықтың, шығармашылықтың жоғары деңгейіне, әр адамның кез-келген мәселені шеше алатындығына; жанның рухани байытуына, жеке тұлғаның тұлға ретінде қалыптасуына ерекше көңіл бөлінеді. Жаңа білім беру парадигмасының мақсаты – рухани бай, шығармашылық ойлайтын зияткерлік тұлғаны қалыптастыру. «Шығармашылық» мәселесін зерттеген ғалымдардың еңбектерін талдай отырып, «шығармашылық ойлау» ұғымының мәнін қарастырайық.

Креативті ойлау – ойлау жетістікке жетелейтін интеллектуалдық үрдіс. Қазіргі заман психологиясы мен педагогикасында креативтілік психологиялық шығармашылық аумағындағы зерттеулер

жүргізілуде байқалып отыр. Өйткені қоғамның тәжірибесі шығармашылық жетістік тұлғалық емес, әлеуметтік мағынаға ие болғандығын мойындап, психология-педагогикалық ойлардың осы мәселеге назар аударуына мәжбүр етті. Креативтілік ағылшынның Creativity сөзінен аударғанда шығармашылық деген мағынаны береді. Философия мен психологияда креативтілік категориясын зерттеу мен анықтауда төрт негізгі бағыт айындалады.

Осы төрт бағыт өзара байланысты: креативті тұлға креативті процеспен айналыса отырып, креативті нәтиже береді [3].

Жеке тұлғаның сыни дамуы шығармашылық оқу процесін басқаруды қамтиды. Бұл мәселе Л. В. Занков, Д. Б. Богоявленская, П. Я. Гальперин, В. В. Давыдов, А. Н. Леонтьев т.б. еңбектерінде көрініс тапқан [2].

Тәжірибе шығармашылық әрекетті тікелей басқару үнемі ойлаған нәтижеге келе бермейді. Шығармашылық атмосфераны құру үшін шығармашылыққа жағымды жағдай туғызу керек. Ол үшін когнитивті және эмоционалды қызығушылықты оятатын инновациялық технологияларды қолданған жөн. Бастапқы педагогикалық жүйеде креативті жетілуде мына қағидаларға сүйенеді: табиғи таным, баланың табиғи жетілуі, психологиялық және физиологиялық дене-нің саулығы, шығармашылық жақындығы, баланың әр саладағы қабілеті, тұлға ретінде өзін-өзі жетілдіруі төменгі сынып оқушыларының қалыптасуы. Жауапты істерді жүзеге асыруда ұжымдық және тұлға ретінде балаларға жауапкершілік міндеттеу. Заманның экономикалық және әлеуметтік өзгерістеріне байланысты өз өмірлерін ұйымдастыру технологиясын үйрету, бірлесіп жұмыс жасауда келісімдік болуы, өзара түсіністік сыйластық, өзара көмекке келу, жалпылай болашаққа талпыныс түрткілері жетілуінің бастапқы сатысы болып, табылады. Тұлғаның креативті сипаттамасы әлеуметтік факторлар өзара жетілу жоспарында мағынасы зор зерттеулер болып табылады.

Педагогикалық жүйеде креативтік сипаттың өзгеруіне:

- оқытушы мен оқушының бірлесуі (басқару жүйесінен бірлесіп еңбек ету жүйесі);
- оқытушыны оқыту кезеңінде оқу жүйесінің қанағаттанарлық жағы ғана емес, сонымен қатар процесс жағы да қарастырылады;
- оқушының позициясы, бұрынғыдай, оқушы ғана емес, көптеген мәселелерді шешу, зияткерлік қателіктерін түзету арқылы жүзеге асырылады;

– бұл сипаттау сабақ жүргізу жүйесінде, сабақ барысында оқушылардың белсенді түрде сабаққа қатысуы арқылы қалыптасады.

Педагогикалық ортада әр оқушының жеке тұлға ретіндегі қабілеттері сабақ барысында бекітіліп, өз таңдауын жасайды. Шығармашылықтың негізгі шарттарының бірі-адамның өзін-өзі қамтамасыз етуі және өзіне деген сенімділігі, оның өзін-өзі жетілдіру және тәрбиелеу. Шығармашылық тек ақыл-ой операцияларының сапасымен ғана емес, сонымен қатар жеке сипаттамасымен, шығармашылық кезеңдеріне қажетті білім деңгейімен, дағдыларымен, дағдыларымен де ерекшеленеді.

Сонымен, жоғарыдағы креативтілік ұғымдарына берілген түсініктерді, анықтамаларды қорытындылай келе «креативті ойлау» дегеннің не екеніне тоқталайық.

Креативті ойлау дегеніміз – тұлғаның жан-жақты, терең, интеллектуалды, шығармашылдық, белсенді және жаңаша ойлау түрі. «Креативті ойлау – ойлаудың ең жоғарғы деңгейі» десек те қателеспейміз.

Бүгінгі таңда мұғалімдерге қойылатын негізгі талаптардың бірі оқушылардың, студенттердің шығармашылық ойлауға бейімділігі мен ерекше қабілеттерін дамыту болып табылады. Сондықтан мұғалімдер «шығармашылық ойлау» ұғымының мәнін түсінуі керек, оның қалыптасуына, әр оқушының немесе студенттің дамуына ерекше назар аударуы керек, тиісті технологияларды, әдістер мен әдістерді тиімді қолдануы керек.

Бастауыш мектеп жасы бұл баланың даму кезеңі. Осы мерзім ішінде әр түрлі өзгешеліктер байқалады. Бастауыш сынып оқушыларының креативті дамуына қоршаған орта әсері маңызды. Бастауыш сынып оқушылары үшін креативті орта жасау керек, бұл дегеніміз, педагогикалық қолдау арқылы интеграция жасау, оның негізінде қатысымдық жағдаят, келісім-шарт жасау жағдайы және де арнайы оқыту бағдарламасын жасау арқылы дивергентті ойлау жүйесін қалыптастыру болып табылды. Бұл жүйе білім беру жүйесіне креативті даму бағдарламасын енгізу болып табылады. Сонымен негізгі қолдау болып, жүйелі қолдаудың үздіксіз сипаты, баланың ішкі креативті әлеуеті мен бірлесіп еңбек етуі болып табылады. Тұлғаның дамуы әдіснамалық бастаманың педагогикалық қолдауындағы креативті дамудың бастауыш сынып оқушыларының дамуындағы басты мәселе болып қаралады. Бастауыш сыныптан бастап оқушылар бір мәселенің бірнеше шешімін ойлай білуін дағдыға айналдырса, оқушының шығармашылық ойлауы,

креативті ойлауы дамитыны сөзсіз. Бүгінгі күннің негізгі талабы – білімді адамды әлемнің бүтіндей бейнесін қабылдай алатын, шығармашылық таныммен тікелей қатынас жасай алатын, жаңаша ойлай алатын шығармашыл креативті ойлайтын жаңашылдықты сүйетін тұлғаға айналдыру.

Бастауыш сынып оқушыларында шығармашылық білім негізінде әлемнің көптеген бейнелі жақтарын қабылдау қабілетін дамыту қажет. Осы негізде біз интеллектуалды, креативті (шығармашылық қабілетті) ұрпақты тәрбиелеу педагогикалық психологияның маңызды мәселелерінің бірі болып табылатынын көреміз. Шығармашылық қызметті педагогикалық психология тұрғысынан зерттеу, оның тарауларының бірі шығармашылық қабілеттер мәселесі болып табылады-маңызды мәселелердің бірі. Бастауыш сынып оқушыларының шығармашылық қабілеттерін дамыту оқу процесін дұрыс ұйымдастырумен байланысты. Мектеп мұғалімдері көп жағдайда үлгерімнің жақсы көрсеткіштеріне, оқушылардың пәнмен байланысты жаңа материалды дұрыс меңгеруіне қанағаттанады және олардың дәстүрлі емес шешімдер қабылдауына, шығармашылық белсенділігіне жағдай жасамайды. Креативті ойлауды жетілдіру мақсатында ізденушілік, зерттеушілік, эвристикалық әдістермен жұмыс жасау, қиялдауға итермелейді, қысылмай өз ойын айтуға мүмкіндік береді. Аталған әдіс-тәсілді іс-жүзінде іске асыру мақсатында әдебиеттік оқу сабақтарында «Болжау әдісі», «Аяқталмаған сөйлем», «Доп лақтыру» жаттығуы, «Қабырғадағы роль» әдісі тәрізді креативтік әдіс-тәсілдер қолданып, оқушылардың қызығушылығын туғызады.

Қазіргі мұғалім оқушының жеке басын қалыптастыруда шығармашылықтың маңыздылығын жақсы түсінуі керек. Шығармашылық ойлау оқушының өмірлік жағдайларға қарап, өзі үшін тиімді шешімдер қабылдауға, қалаған болашаққа үміт артуға ықпал етеді. Шығармашылық ойлауды үйренуге, үйретуге бола ма деген пікір болуы мүмкін. Мен «боламын» деп айтқым келеді. Креативті ойлауды дамытуда қазақ тілін оқыту проблемасымен байланыстыру оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырады деп ойлаймын. Өйткені, жоғары сыныптарға барған кезде қазақ тілін бастауыш сыныптарда қызығушылықпен білетін оқушылардың қызығушылығы төмендеп, апатия пайда болатыны белгілі. Қазақ тілі мен әдебиетін оқытуда оқытудың креативті әдістерін пайдалану Оқушылардың креативті ойлауын дамытып

кана қоймай, оқу сауаттылығын, жалпы қазақ әдебиеті туралы білімдерін арттыруға көмектеседі деп ойлаймын.

Пәнге деген қызығушылықты ояту үшін мұғалім сабақта оқушының ақыл-ой әрекетін оятатын әдістер мен әдістерді үнемі қолдануы керек. Сондықтан сабақта қолданылатын әдістерді таңдағанда, сабақты жоспарлау кезінде мұғалім оқушының қажеттіліктері мен мүдделерін дамытатын етіп таңдап, таңдауы керек.

Бастауыш сынып оқушыларының мүдделері пәндік әлеммен байланысты. Оларға тән жағдай – үлкендерге бағдарлану, яғни оларға еліктеу, үлкендерге еліктеудің ерекшеліктері мұғалім үшін күшті дамыту құралы болып табылады. Оның негізінде балалардың шығармашылық және интеллектуалдық даму деңгейі артып қана қоймай, олардың мінез-құлқында жағымды өзгерістер жүзеге асырылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Гилфорд Дж. Три стороны интеллекта. – М.: Прогресс, 1965. – 14 б.

2 Морозов А. В. Диагностика креативности. – М.: Академический Проспект – Москва, 2002. – 164 б.

3 Нағымжанова Қ. М. Креативтілік феноменінің педагогика мен психологияда дамуы. – №2. – Алматы: Білім, 2006. – 26 б.

4 Оспанова Б. Қ. Жолдыбекова А. Т. Психологияда креативтілікті анықтауға арналған диагностикалық жұмыстар. / Б. Қ. Оспанова, А. Т. Жолдыбекова // Қазақстан жоғарғы мектебі. – №1. – 2016. – 115–119 бб.

КІТАП – ТІЛСІЗ ТӘРБИЕШІ

КАБДЫЛОВА А. М.

магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

*«Кітап – ақылына ақы сұрамайтын алтын қазына.»
Әлішер Науаи*

Бүгінгі жас буынның тәлім-тәрбиесіне кітаптың берері өте зор. Дегенмен, қазіргі таңда кітап оқитын адамдардың саны жылдан-жылға кему үстінде. Балалар кітапханасына барсаң да қалалық кітапханаға барсаң да оқырмандар саны көңіліңді

қуантпайды. Себебі көп адамдар, балалар, интернет желсінен бас алмай қалды. Сондықтан бүгінгі таңда жастарға, жалпы адамдарға кітап оқыту мәселесі өзекті боп тұр деп ойлаймын. Осы орайда менің де еңбегім «теңізге құяр тамшы» болсын деген ниетпен, кітап әлеміне баланы қалай енгізуге болады деген ойды жаңғырту бағытында жұмыс істегенді жөн көрдім.

Кітап – құдірет. Дүниетанымыңды кеңейтетін де рухани дүниенді байытатын да кітап. Кітаптың құндылығын қоғам мен адамнан бөліп қарауға болмайды. Ұлы ақын Абай бабамыз: «Адам баласы үшін кітап – тілсіз тәрбиеші. Кітап адам баласына бала кезінен бастап, өмірінің соңына дейін сырлас досы бола алады» деген екен. Әрбір адамның ұлттық рухани сауаттылығы, мәдениеттілігі кітап оқуға тікелей байланысты. Бүгінгі күнде кітап оқу мәселесі бүкіл ұлтты толғандыруға тиіс.

Кітап оқу – өнер. Кітап оқуды неліктен өнер дейміз? Оқудың да түр-түрі бар. Оқудың өнер ретіндегі сипатын анықтайтын басты нәрсе – оқырманның өз алдына мақсат қойып оқуы. Бұл түсіну, тану. Мұндайда кітаптың әрбір сөйлемі, әрбір беті ойдан, көзден таса қалмайды, оқырманның кітап арқылы әлемді танып және оқудан өзіне пайда ойлауға тырысуынан басталады [1].

Қорыта келе, кітап – барлық білім мен ғылымның қайнар көзі, саркылмас бұлағы. Кітап сегіз қырлы, терең сырлы тәрбиеші, ұлы үйретуші.

Жастарымыз әдепті, болашағымыз жарқын, кітап құмар, мәдениетті ұрпақ болып өссе екен деп тілейміз. Еліміздің тұңғыш президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев айтқандай: «Білім-кітапта. Қазіргі таңда балалардың көбісі компьютерде отырады. Сондықтан, болашақта кітап оқығандар компьютерде отырғандарды басқарады [2, 287 б.].

Бірақ өкінішке орай, қазіргі таңда кітап оқуға қарағанда, интернет желісіне деген қызығушықтары жоғары екені баршаға мәлім. Кітапханаға барып, кітап оқып жүрген балалар саусақпен санарлық. Оның ішінде қазақ ертегілеріне деген сұраныс мүлдем жоқтың қасы. Мұның себебі не? Неліктен балалардың кітапқа деген, жалпы қазақ ертегісіне деген қызығушылығы төмен деген сұрақ мазалаған соң, осы проблеманың аясында оқушымен ғылыми жоба жазуды шештім. Ғылыми жобаның тақырыбы: «Қазақ халық ертегілеріндегі тәрбиенің маңызы». Әрине қазақ халық ертегілерінің балаларға берер тәрбиесі мол екенін айтылып та, жазылып жүр. Бірақ ертегіге деген қызығушылық төмен

екені айдан анық. Неліктен? деген ой туады. Зерттеу барысында бастауыш мектеп оқушыларына, «Қандай кітап көп оқисың?, Қандай мультфильмді ұнатасың?»- деген сауалдар қойылды. Көптеген сұрақтаға жауап табылды. Біріншіден, балалардың өз еріктерімен кітап оқымайтындығы, оқыған жағдайда орыс тіліндегі ертегілер, көбі шет ел мультфильмдерін ұнатып көретіндерін айтты. Себебі шет ел мультфильмдері интернетті жаулап алған және де сол мультфильмдегі кейіпкерлер ойыншық дүкенінде көздің жауын алады. Әрине жарнама мықты болғандықтан, балалардың ынтығы жоғары. Ал қазақ ертегі кейіпкерлерін дүкендерден мүлде таба алмайсың. Сондықтанда балалардың қазақ ертегілеріне де, мультфильмдерінде де қызығушылығы да, сұранысы да төмен екені байқалды.

Өз тәжірибеммен бөлісетін болсам, сыныбымда «Шапшаң оқудан сынып чемпионы» деген сайыс өткізіп отырамын. Бұл сайыс апта бойы жүріп, апта соңында чемпион анықталып, марапатталады. Яғни минутына көп сөз оқыған оқушы сынып чемпионы атанады және фотосы тақтада ілінеді. Оқушылар қызығушылықпен қатысады, кітапқа деген сүйіспеншілігі артады. Бүгінгі күнде 1 сыныпқа жетекшілік етіп, сабақ беремін. Оқу жылдамдығына тоқталатын болсам, 20 оқушының бәрі нормадан жоғары, яғни 30 сөзден жоғары оқиды.

Сонымен, балалардың оқуға деген қызығушылықтарын арттырудың бір тәсілі қазақ ертегілеріндегі кейіпкерлеріне ойыншық тігіп, жарнамалап, кітап мұқабаларын көз тартымды қылып жасап, мультфильмдерді теледидардан көбірек көрсету және ұстаздар оқушылардың оқуға деген қызығушылықтарын арттыру жолында қандай да бір іс-шара ұйымдастыру керек деген ойдамын.

Осы тақырып аясында мектебімізде көптеген шаралар өткізілуде. Наурыз айында

«Кітап оқуға құштар мектеп» жобасы бастау алып, оқу жылының соңына дейін ата-аналар мен ұстаздар қауымы бірігіп, оқушылардың кітап оқуға деген қызығушылығын арттыру жолында жұмыстар жүргізе бастады. Баланы кітапқа қызықтырудың тағы бір жолы – шығарманы жатқа мөнерлеп оқу және ата-аналардың өздерінің кітапшыл болып, біліктілікпен, биік талғаммен оқып, отбасында әңгіме-дүкен құрып, ондағы оқиғаны тілге тиек ету. Бастауыш сыныптан бастап баланы кітапханаға тарту керек. Оның бірден-бір дәстүрлі көрме-пікір, әдеби кейіпке көрмесі, көрме-жарнама және көрме құттықтауларды дәстүрлі ұйымдастыру болып

табылады. Көрмелерді ұйымдастыруды әр бөлімге тақырып қойып, дәйек сөз дайындаудан басталады.

Егер бала бастауыш сыныптан бастап, есейіп өсіп кеткенше көркем әдебиетті оқып дағдыланған болса, ол тек білім ғана алып қана қоймайды, ой-өрісі кеңейеді, тіл байлығы дамиды. Жанұяларда көркем әдебиеттерді жинау, балаларына оқып беру, балаларын кітап оқуға тәрбиелеу сияқты жақсы дәстүр қалыптасады. Осындай жанұяларды анықтап, бүкіл ата-аналарға үлгі етіп насихаттап отыру керек. Жас ұрпаққа ата-аналармен тығыз байланыста болып, кітапханадан кітап алып оқуын қадағалап, оған аса көңіл бөлуіне баулу қажет. Сондықтан да «жанұя – мектеп - кітапхана», бірлесе жұмыстанса, біздің болашақ ұрпағымыз жан-жақты білімді тәрбие алады.

Елімізде жүргізілген тәжірибелер арқылы мынадай жағдайлар анықталған: кітап оқитын адамдар белгілі бір мәселе төңірегінде тез шешім қабылдауға бейім, шығармашылық қабілеті жоғары, сөздік қоры бай, есте сақтау мықты, ойын еркін жеткізе алатындығымен, елмен жақсы қарым-қатынас жасай білетіндігімен ерекшеленеді екен.

Кітап оқу баланың ой - ойлауға үйретеді, өрісін кеңейтеді, сөйлеу қабілетін, есте сақтауын, қиялын дамытты, танымдық және дамытушылық қызметін анықтайды. Баланы кітап оқуға көбірек баулу және пайдалы оқу үшін, ең басты балаларға кітапты сүйеге көмектесіп, алдын ала бос уақытында оқитын кітаптарының тізімін белгілеп, оны ата - анасы өздері ұсынуға болады. Баланы жас кезінен кітапты қадірлеуге және оны күтіп ұстауға баулыған жөн. Сондай - ақ, білімнің бір көзі – балалар басылымдары «Бала мен Балабақша», «Айгөлек», «Мөлдір бұлақ» журналдарына және халық ертегілерін алып оқып отырса, баланың білімі мен танымы талабына сай болады.

Демек, балалардың кітапқа деген қызығушылықтарын арттыруға ата-ана мен ұстаз болып, кітапханаға жиі бару, кітапты құрметтеу және қадірлеу, бағалау сияқты үлгі-істерге көңіл бөлу керек.

Қазіргі заманға сай білімді, мәдениетті, кішіпейілділік, қайырымдылық, оған қоса адамгершілік, шындық, адалдық, үлкендерді құрметтей білу сияқты асыл қасиеттер бала бойына кітап арқылы біртіндеп сіңеді. Қазіргі балалардың көбінің қиялдары компьютерлік ойындарға ауып кетуіне қарамастан, кітапханашылар мен ата - аналарда, балаларға кітап әлемін сыйлау мүмкіндігі және құқығы қалады. Кітап оқуға үйрету үшін ең алдымен ата - анаға кеңес беру керек. Балаға бір жасынан - ақ кітап ұстатып үйреткен дұрыс. Яғни, ол сәби кезінен бастап кітапты көруге тиіс. Баланы

кітапқа қызықтыру үшін суретті, санамақ кітаптардан бастау керек. Үнемі газет - журнал, кітап оқып отырған ата - ананы көрген бала да кітапқа қызығып өседі. 4-5 жастан бастап әңгіме, ертегілер оқуға болады.

Немістің ұлы ақыны Гете: «Көкірегі ашық адам оқи білуді үйренудің қаншалықты қиын екенін біледі, мен бұған сексен жыл өмірімді арнадым, бірақ әлі кітап оқуды толық үйрендім деп айта алмаймын» деген екен. Балаға кітап оқуды үйретудің алғы шарттары:

1 Кітаптың құдіретін ұғындыру. Тік отырып оқуға, оны жыртпауға үйрету. Авторының кім, қай жылы, не жайында, қайдан шыққаны туралы білуі шарт.

2 Кітапты түсінбей құр оқудан сақтандыру керек, талғап оқуға, оған көз - қарасын білдіре алуға, қысқаша фабула жазуға үйрету. Фабула - оқиғалар желісінің баяндалатын қысқаша мазмұны.

3 Оқыған кітабының ішінде түсінбеген сөзді не дәйек сөздерді, мақал-мәтелдерді, теріп жазып алуға арнайы дәптер аштыру керек. Осыдан келіп ол баланың еңбек етуге құлшынысы туады, талғамы өседі, зейіні артады, көп оқуға тырысады, сөздік қоры молаяды. Кітап оқуға қызығушылық ерте балалық жастан қаланады және осы жерде көбі ата - анаға байланысты болады. Отбасы баланың тұлғасын дамытуға ортасы болып табылады, оқуға деген қажеттілік, қызығушылық пен сүйіспеншілік қалыптасады. Сондықтан баланы уақытында оқуға үйретіп қана қоймай, оны оқуды жақсы көруге ұмтылдыра білуіміз керек [3].

Кітап оқу мәселесі бүкіл ұлтты толғандыруға тиіс. Кітапқа деген құштарлық – бұл тек кітапханашының ғана жұмысы емес, сынып жетекшісінің және ата-аналардың да жауапкершілікті болуы. Жастардың рухани дүниесінде көп көңіл бөліп, көркем әдебиеттерге деген қажеттілікті арттырып, оқуға ынталандыруымыз керек, кітап оқуды насихаттау үшін жоғарғы деңгейде кездесулер, кітапханалық сабақтар, ауызша журналдар, сайыстар, ертеңгіліктер ұйымдастырып, оқырмандар сусындайтындай, ой - пікір туғызатындай етіп өткізу.

Кітапхананы шынайы мәдениет ошағына айналдыру. Сондықтан мәдени ошақтарды жандандыру, оның ішінде балаларға қызмет көрсететін мектеп кітапханаларының еңсесін көтеру, дәстүрімізді сақтай отырып, өскелең ұрпақтың білімін, рухани байлығын арттыру, тиімді ақпаратпен қамтамасыз ету өз қолымызда [4, 3 б.].

Ертегі, жалпы кітап – жас баланы саяси қайраткерге дейін тәрбиелейді.

Көз жетпейтін жерге ұшқыр ой жетелейді. Ал сол ойдың жүйріктігін жетілдіретін де, ұтқырлығын оздыратын да, сөзге шешендігін шынықтыратын да – кітап екені ақиқат. Сондай-ақ, оқыған кітабындағы айтулы кейіпкерге еліктеудің өзі, тіпті автордың өзі сияқты тұлға болуға құлшыну, бұл – теңдесі жоқ құбылыс.

Демек, кітап оқу, бұл – текті кісілікке, кемел адамгершілікке, кеменгер көрегендік пен мәдениеттілікке қолжеткізу бағытында құрыштай шын дала түсудің айтулы көрсеткіші екені хақ [5, 5 б.].

Серке Қожамқұлов айтқандай: «Кітап – өмір ұстазы. Сондықтан жастар кітап оқуды күнделікті әдет қылуы тиіс. Кітап оқымай өмірді білу, білім алу мүмкін емес»

Сондықтан білімді, тәрбиелі, патриот, ұлтжанды ұрпақ тәрбиелеу үшін қазірден бастап білекті сыбана кірісу керек деген ойдамын.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Интернет желісі http://library.wksu.kz/index.php?option=com_content&view=article&id

2 Назарбаев Н. А. Избранные речи. Том V. Книга 1, 2006-2007. – стр. 287.

3 Интернет желісі <https://bilimdiler.kz-/kitaphana/13196-balalardy-kitap-okuga-baulu.html>

4 Тіл тағылымы. – Алматы: Ана тілі, 1992ж, 3 бет.

5 «Бала мен балабақша» журналы. №1, 5 бет, 2017 ж.

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БАҒДАРЛАМАСЫ АЯСЫНДАҒЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ЖҮЙЕСІНДЕГІ ӘДІСТЕРГЕ ШОЛУ

КАБЫШЕВА Ж. К.

магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

«Білімнің бастауы – мектеп болса, келешек ұрпақтың алғашқы баспалдағы – бастауыш білім беру саласы» екені баршамызға белгілі. Қай кезде, қай қоғамда болсын жеке тұлғаның қалыптасуы ұстаздан басталады. Білім саласындағы түбегейлі өзгерістер ұстаздан үлкен жауапкершілікті талап етеді.

«Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың мемлекеттік бағдарламасы» бағдарламасы бойынша білім беру процесіне кірген жаңартылған бағдарлама бойынша білім жетілдіру осы оқу жылында әрбір бастауыш сынып мұғалімінің мақсатына айналды. Қазіргі уақытта Қазақстанның жалпы білім беру жүйесі осы бағдарламаны енгізудің ортасында тұр.

Елімізде орта және бастауыш білім беру проблемасын қою, дамыған елдердің озық мектептерінің тәжірибесін жинақтау, ұлттық психологиямызға сәйкес құндылық идеялары мен бағыттарын пайдалану өзекті тақырыптар болып табылады. Қазақстандағы білім беру үдерісіне енгізілген жаңартылған білім беру бағдарламасы қазіргі заманғы үрдістерге негізделген. Өйткені, білім беру мазмұны жаңартылды, жаңа тәсіл пайда болды, оқыту парадигмасы өзгерді. Осыған байланысты мұғалімдердің міндеті-оқыту әдістері мен әдістерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды игеру, оларды тиімді қолдана білу.

Қазіргі қоғамның алдына қойылған міндеттердің ішіндегі ең өзектісі бүкіл білім беру жүйесін түбегейлі жаңарту және әлемдік деңгейге сәйкес келетін оқыту мазмұнын жаңарту болып табылатынын көріп отырмыз.

Жаңартылған білім мазмұнына көшетін ұстаздарға әдістемелік көмек көрсету үшін «Назарбаев Зияткерлік мектептері» жүйелі-әдістемелік кешенді әзірледі.

Осы аталмыш жүйелі-әдістемелік кешенде мұғалімге көмек ретінде оқу процесін ұйымдастырудың заманауи тәсілдеріне, әдістеріне, технологияларына қысқаша сипаттама ұсынылған [1].

1 Зерттеушілік тәсілі. Бұл тәсіл бойынша:

– оқу үдерісінің өне бойы ғылыми зерттеулердің жалпы және жеке әдістерін енгізуді қарастырады;

– шығармашылық-ізденіс қызметтерін оқу және оқудан тыс уақытта ұйымдастыруды жобалайды.

2 Құндылықтарға бағытталған тәсіл.

Бізде орта білім берудің құндылықтары «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясының құндылықтарына негізделген. Орта білім берудің құндылықтары ретінде: қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік, құрмет, ынтымақтастық, еңбек пен шығармашылық, ашықтық, өмір бойы білім алу белгіленді.

3 Тұлғаға бағдарланған тәсіл.

Әр білім алушыны тұлға ретінде үйлесімді қалыптастыру және жан-жақты дамытуқаперге алынуы қажет [2].

Жаңартылған білім беру мазмұны бойынша оқу курсы:

– мұғалім мен оқушылар арасында сенім атмосферасын құру;
– ғылыми мәселелерді шешу үшін бірлескен және дербес зерттеу әдістерін жоспарлау және пайдалану;

– оқушылардың жеке және жас ерекшеліктерін ескере отырып сараланған тапсырмаларды әзірлеу;

– ғылыми мәселелерді зерттеу бойынша жеке және топтық жұмыстарды ұйымдастыру;

– әр оқушы әр түрлі рөлдерді орындай алатын, табысқа жету үшін өзара көмек көрсете алатын топтарда жұмыс істеу үшін жағдай жасау;

– сұрақтар түрлерін анықтау, қойылған сұрақтарға жауап іздеу үшін гипотезалар мен ұсыныстарды ұсыну үшін өз идеялары мен пікірлерін негіздеу дағдыларын дамыту үшін дәлелді проблемалық жағдайлар жасау;

– мәселені шешу үшін белгілі бір тақырып бойынша ми шабуылын жүргізу;

– зерттеу, эксперимент жүргізу қажет болатын сабақта проблемалық жағдайларды жасау.

Барлық пәндер мұғалімге қойылған мақсаттарды шешу үшін стратегияларды таңдау еркіндігін береді.

Педагогтарға қойылатын талаптар: бәсекеге қабілеттілік, білім берудің жоғары сапасы, кәсібилік, әдістемелік жұмыстағы шеберлік. Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, мұғалім рухани – адамгершілік, азаматтық жауапты, белсенді, сауатты, шығармашылық тұлға болуы керек, әдіснамалық, зерттеу, дидактикалық-әдістемелік, әлеуметтік-жеке, коммуникативті, ақпараттық және басқа құзыреттіліктердің жоғары деңгейімен сипатталады, рефлексияға, өзін-өзі жүзеге асыруға қабілетті. Бұл бағыттағы басты мақсат – мектеп мұғалімдерінің біліктілігін арттыру.

Сабақта тиімді әдістер мен тәсілдерді, жұмыс формаларын қолдану мұғалімнің біліктілігі мен әдістемелік шеберлігіне байланысты. Әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануға болады, бірақ мақсат бір: қазақ тілі мен әдебиетін үйрену арқылы әр оқушының білім әлеуетін арттыру [3].

Бастауыш сынып пәндерінің оқу бағдарламасындағы оқу мақсаттары оқушылардан тыңдалым, айтылым, оқылым және жазылым дағдыларын қолдануды талап етеді.

Оқылым – графикалық таңбалар арқылы қағаз бетіне түскен сөздер мен тіркестердің мағынасы мен мазмұнын ой мен сананың

нәтижесінде қабылдай отырып, сауатты, дұрыс, мәнерлеп, ұғынықты оқу және одан қажетті деректі түсініп, сұрыптап алу [4].

Тыңдалым – «есту арқылы түсіну» деген мағынаны білдіреді. Айтылған не техникалық ақпараттарға жазылған аудиомәтіндегі сөздерді, сөйлемдерді тыңдай білудің нәтижесінде қабылдау және түсіну деген ұғым. Тыңдалым кезінде тілді меңгерген тыңдаушы бір не бірнеше адам айтқан ауызша ақпаратты қабылдап өңдейді.

Айтылым оқушының өз ойын, алған ақпаратын жүйелеп, екінші адаммен ұғынысуға, қарым-қатынас жасауға үйрету дедік. Айтылым әрекетін жүзеге асырудағы қолданылатын интерактивті әдістердің барлығы ұжымдық, жұптық әрекет арқылы іске асады. Жұптық, ұжымдық әрекеттегі қатысымдық әдіс арқылы тілдік әрекеттің барлық түріне жаттығады. Айтылым әрекетінде қатысымдық ойындар, түрлі пікірталас, тақырыпқа сәйкес жағдаяттық тапсырмалар, проблемалық сұрақтар, топтағы полилогты, жұптағы диалогты ұйымдастыруға болады. Оқушылар осы тапсырмаларды бірлесіп талқылау және орындау кезінде бір-бірімен байланысты әрекетке қатысады. Оқушы тек ақпарат алып қана қоймай, сонымен қатар практикалық сөйлеу дағдыларын игереді, өз ойын анық айтуды, тез түсінуге және сұрақтарға, қарсыластың пікіріне тез жауап беруге үйренеді, сондай-ақ алғашқы күннен бастап қазақша ойлауға, сөздікті пайдаланбай өз пікірін айтуға, басқа көмекші құралдардың көмегінсіз еркін сөйлеуге үйренеді. Ақпарат беруші де, алушы да оқитын ұжымда бірлескен жұмыс үшін.

«Жазылым» деген сөздің мағынасын ашып алайық. «Жазылым» термині «жазу» (жазудың түрлері, әріптің жеке өзі т.б.) деген мағынаны емес, «жаза білу», «ойынды басқа біреуге түсінікті болу үшін, қағаз бетінде сауатты жеткізе білу» дегенді білдіреді. Оқушылар жазылым дағдысы бойынша мынадай жұмыстарды жаза алады: шағын өлең жолдары, шағын әңгіме, ашықхат (құттықтау), E-mail хаттар, диалогтер, қойылым сценарийлерін, жарнамалар, газет-журналдарға мақалалар, пікірлер, оқиғаны аяқтау, эссе. Бұл жазба жұмыстарын 5 бағытта топтастыруға болады: еркін жазу, әңгімелеу, сипаттау, түсіндіру, дәлелдеу [4].

Нұсқаулықта «Критериалды бағалау» тарауында қарастырылатын бағалау стратегиялары маңызды болып табылады. Сонымен қатар педагогиканың түрлі аспектілері, атап айтқанда: қарым-қатынас жасау дағдылары (мұғалімнің жетекшілігімен жүретін оқылым және жазылым, дәлелдеу), белсенді оқу, зерттеуге негізделген оқу қарастырылады. Оқыту әдістерінің

барлық аспектілері сындарлы оқыту теориясымен үйлеседі. Сындарлы оқыту тәсілдері білім берудің «дәстүрлі» әдістерімен салыстырғанда, оқыту кезінде жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді [5].

Оқытудың сындарлы әдістері студенттердің алдыңғы біліммен бірге жаңа білім алу тұжырымдамасына негізделген. Мұндағы маңыздысы – студенттер алған алдыңғы дағдылар жаңа дағдыларды игеруге үлкен әсер етеді, егер бұл ескерілмесе, онда білім терең емес, үстірт игеріледі. Мұндай үстірт білім оқушының алған білімін, сыни ойлау, рефлексия және қазіргі әлемде жетістікке жету үшін қажет басқа да дағдыларын пайдалануына теріс әсер етеді. Оқушылар сабаққа белсенді қатысуы керек, білімді толық меңгеру үшін ақпаратты енжар қабылдамауы керек. Оқушыларға алған білімдерімен жұмыс істеуге, әрі қарай жұмыс істеуге және дағдыларын арттыруға мүмкіндік беретін жаттығулар жасауға мүмкіндік беру өте маңызды.

Бастауыш мектепте сабақ өткізуде қолданылатын педагогикалық тәсілдердің көпшілігі зерттеуге негізделген оқыту әдістерінен тұрады.

Сондай-ақ, мұғалімге өз тәжірибесіне негізделген шешім қабылдау үшін өз тәжірибесін сыни бағалау қажет. Кез-келген кадамды жоспарлау оны жүзеге асырудың кілті болып табылады және сіз не істеп жатқаныңызды көрсетеді.

Жалпы, егер сіз осы бағдарламаға сәйкес алған әдістерді сабақта тиімді қолдансаңыз, бұл баланың танымдық белсенділігін арттыруға, өзін-өзі тәрбиелеуге, шығармашылықты қалыптастыруға ықпал етеді, студенттер оқытудың қызықты, оңай өтетінін, ұжымда жұмыс істеуге үйретілетінін, білімнің тереңдігі мен негізділігін арттырады. Яғни, студент өз ойларын ашық айтады, Бір-бірін тыңдауға үйренеді сыныпта ынтымақтастық атмосферасы құрылады. Осылайша, басқа пәндер де оқытудың осы түрімен оқытылса тиімді болады деп айтуға болады. Осы бағдарламаны игерген кезде ғана біз жан-жақты дамыған, перспективалы, бағдарланған, бәсекеге қабілетті рухани бай тұлғаны қалыптастыра алатынымызға сенімдімін.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігі Б. Алтынсарин атындағы ұлттық білім беру академиясы «назарбаев зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымы жалпы білім

беретін мектеп мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау басшылығы. – Астана, 2016.

2 Искакова Ж. А. Жаңартылған білім беру мазмұнына сай мектепте әдебиет сабағын оқытудың ерекшеліктері / Ж. А. Искакова // «Современная наука: Актуальные вопросы и перспективы развития» / Научно-издательский центр «Мир науки» (Нефтекамск, Республика Башкортостан, РФ), Издателска Къща «СОРОС» (София, Болгария). – София, Болгария, 2019 – Т. 1. – 264–267 бб.

3 Кожаниязова А. Е. Жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында қазақ тілі бойынша білім беру үрдісін ұйымдастырудың мәселелері. / А. Е. Кожаниязова // Педагогическая наука и практика. – № 1 (23). – 2019. 37–39 бб.

4 Оразбаева Ф. Тілдік қатынас: оқулық / Ф. Оразбаева. – Алматы : Сөздік-Словарь, 2005. – 272 б.

5 Hattie, J. Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning. London: Routledge, 2012. 296 p. [ағылшын тілінде].

МУЗЫКАНЫҢ ОҚИТУ ӘДИСТЕМЕСІНДЕГІ РОЛІ

КАДЫРХАНОВА А. Ж.

білім бакалавры, Б. Ахметов атындағы жоғары педагогикалық колледжі,
Павлодар қ.

СУЛТАНОВА Н. А., ТҰРДАҚЫН А. Ж.

студенттер, Б. Ахметов атындағы жоғары педагогикалық колледжі,
Павлодар қ.

Музыка – белгілі биіктіктегі дыбыстардан тұратын, адамға сазды әуенімен әсер ететін, дыбыстық көркем бейнеге негізделген өнер түрі, сонымен қатар әлемдегі көптеген адамдардың күнделікті өмірінің маңызды бөлігі болып табылады. Өзінің эмоциялық әсері арқылы музыка адамзат тарихында қоғамдық – идеялық, мәдени-тәрбиелік және эстетикалық рөл атқарады [1].

«Музыка теориясының негізгі принциптерін тек түйсік, тәжірибе арқылы білуге болады» – деген Әл-Фараби өзінің музыка трактатында [2].

Мәдени маңыздылығымен қатар, көптеген зерттеулер музыканың тілді ерте меңгеруде маңызды рөл атқаратынын, сонымен қатар тіл үйренуді тездетуге көмектесетінін көрсетті. Неврологтар музыкалық және тілдік өңдеу мидың бір аймағында

жүретінін және музыкалық және лингвистикалық синтаксисті өңдеуде параллельдер бар екенін анықтады [3].

Жүсіпбаева А. Б., Мукашева А. Б. зерттеу жұмысы бойынша музыка адамның денсаулығына, санасына, тәртібіне ықпал етеді. Музыкалық дыбыстар адамның мүшелері мен жасушаларына да үлкен әсер етеді. Музыкалық дыбыстар ағзаға, адам жасушаларына үлкен әсер етеді, ал адам ағзасындағы әртүрлі дыбыстардан үлкен энергия өрісі пайда болады. Яғни, олар қоршаған кеңістіктегі қозғалыстарды тудырады. Біз бұл энергияны қабылдаймыз және денемізге әсер етеміз. Өздеріңіз білетіндей, Музыка біздің өмірімізге қатты әсер етеді. Сондықтан музыка барлық ғасырларда ерлер мен әйелдерге, адамдар мен халықтарға, әртүрлі ұлт өкілдеріне, діннің әртүрлі бағыттарын ұстанушыларға түсінікті тіл болып саналды. Осылайша, музыканы білім беру контекстінде перспективті оқу құралы ретінде пайдалануға болады. Әннің адам тілдерінің дамуымен де, адамның тілдік дамуымен де байланысы антропологиялық тұрғыдан назар аударуға тұрарлық. Музыкалық оқыту шет тілінің грамматикасында, сөйлеу тілінде және лексикада маңызды рөл атқарады.

Музыка ұзақ уақыт бойы көпшілікпен қарым-қатынастың тиімді әдісі болды. Ән мәтіні мен әуеннің өзі өзара байланысты болғандықтан, ән мәтінінің де рөлі зор. Көптеген зерттеу жұмыстарын қарастыра отыра, ғалымдар эмоцияларға таза аспаптық музыка әсер етуі мүмкін екендігінің, сонымен қатар, музыканың эмоцияларға әсер етуін де, зерттеулер әннің мәтінін де қамтылатынына көз жеткіздік [4].

Қазіргі уақытта музыка мен әнсіз өмір сүру қиын, өйткені олар біздің қоршаған ортамыздың кез-келген уақыты мен кеңістігінде кездеседі: үйде, қоғамдық орындарда, мейрамханалар мен кафелерде, сауда орталықтарында, спорттық-шығармашылық іс-шараларда, көліктерімізде және тағы да басқа жерлерде. Технология адам толы бөлмеде де ешкімді мазаламай музыканы оңай тыңдауға мүмкіндік береді. iPod және MP4 ойнатқыштары сияқты құрылғылар музыканы портативті етеді, ал жеңіл құлаққаптар тыңдаушыға керемет құпиялық дәреже береді. Осы жағдайда бір мәселе туындайды, қоғамымыздағы екі баланың бірі құлаққап арқылы ән тындайтындықтан, ата-аналар көбінесе балаларының тындайтын әндерінің мәтінін білмейді [5].

Бақылаусыз тыңдалған кездегі ән мәтіні жасөспірімдердің өзін-өзіне деген сүйіспеншілігімен мен махаббатын құрта алады. Ал

бұл өз кезегінде психологиялық тұрғыда әсер етіп, дене бітімінің, асқорытудың бұзылуына, оның ішінде анорексия, депрессия, тіпті есірткі және алкогольге деген тәуелділікті тудыруы мүмкін.

Робертс және басқа зерттеушілер 1997 жылы жасөспірімдер клиникасында зерттеу жүргізді. Зерттеу нәтижелері музыка тыңдайтын жасөспірімдердің тәуекелге баруы және болжаушысы - музыканың кез-келген түрін тыңдау екен. Ол өз кезегінде жағымды және жағымсыз сезімдер мен эмоциялар тудырады. Кейбір зерттеулерде ауыр металл және рок музыкасы суицид қаупінің жоғарылауымен байланысты болды. Ауыр металл стиліндегі музыканы тыңдау депрессияның жоғарылауымен, темекі шегумен және мінез-құлық проблемаларымен байланысты болды. Зорлық-зомбылық мәтіндері бар ауыр металл музыкасын тыңдағандар, әйелдерге теріс стереотиптік қарым қатынас көрсеткені белгілі болды [6].

Алайда, әлемдегі әр заттың сияқты позитивті де негативті тұстары бар екендігі барлығына мәлім шығар. Егер ата-ананың, оқытушылардың бақылауымен тек позитивті әсер ететін әуен тыңдайтын болсақ, артықшылықтары баршылық. Ән мәтіні білім оқушыларға тілді контекстте дұрыс қолдануға және негізгі формалармен танысуға мүмкіндік береді. Олар тілдің құрылымдық ұғымдарын, мысалы, сөз реті немесе сөз байланысын қолданудың қол жетімді және қарапайым әдісі. Ал әуен арқылы дыбыстауды, ұқсатып айтуды жеңілдетеді. Әсіресе, шет тілін меңгеруде сөйлеу және тыңдау, түсіну дағдыларын дамытуда орны ерекше. Сонымен қатар балаларды оқыту кезінде біз қолдануға кеңес беретін әдіс Пимслер дәрігердің әдісі. Пимслер әдісінің маңызды бөлігі тыңдау болып табылады, онда тыңдаушы есте сақтау арқылы аудио жазбаны тыңдаумен қатар параллельді түрде фразаларды құрастырып, дыбыстайды. Осы әдістің мәні – оқушы дәстүрлі оқыту кезінде сөздерді автоматты түрде жаттаудан гөрі, белсенді, тікелей қатысу арқылы интуитивті түрде сөз түркестерді есте сақтай алады. Нәтижесінде сөздерді дыбыстау да жақсара түседі.

Балалар өндері - сөздіктері практиканың тамаша құралы. Олар әдетте қарапайым құрылымдарды, күнделікті лексиканы және көптеген қайталануларды қолданады, бұл тіл үйренушілер үшін тамаша құрал болып табылады.

Зерттеулер көрсеткендей, жастар ән сөзіне назар аударғанда әннің мағынасын, тақырыбын оғай танып, контекст арқылы ұға алады. Яғни, сөзбе-сөз аударудың қажеті жоқ. Ал бұл өз кезегінде жылдам оқу, тез меңгеру, ұғу қабілеттерін дамытады.

Сондықтан тыңдаушылар мүмкіндігінше тез және қиындықсыз қабылдап, жаттап алады. Мұндай мәтін дамушы тұлғаға әсер ететін факторлардың ішінде басты орындардың бірін алады, сөйлеу мәдениетіне, жасөспірімдердің ойлау мәдениеті мен мінез-құлқына әсер етеді [7].

Кездесетін эпитеттер мен метафоралар, теңеулер, тұрақты сөз тіркестері әндер арқылы тез есте сақталады. Сонымен қатар, тыңдаушы белгілі бір сөз тіркесінің қандай контекстте қолдану керектігін бірден аңғара алады. Жоғарыда аталған мәліметтерді ескере отырып, біз өз тобыздан анонимді түрде сауалнама алдық. Сауалнама нәтижелері келесі кестеде келтірілген. Барлығы 25 студент қатысты.

Кесте 1

Сұрақтар	ИӘ	ЖОҚ
Музыкамен сабақ үрдісінің бір-бірімен байланысы бар ма?	21	4
Қандай жанрдағы музыканы тыңдайсыз? (hip-hop/jazz/pop/rnb)	17	8
Музыканы тілді үйрену мақсатында қолдануға болады ма?	25	0
Сіз бұл әдісті қолданасыз ба?	16	9
Бұл әдіс мамандығыңызбен байланыстыра аласыз ба?	17	8
Сабақ орындау барысында музыка тыңдайсыз ба?	19	6
Қалай ойлайсыз музыкада жас ерекшелігі бар ма?	15	10

Берілген статистикаға сүйене отырып сауалнаманың қорытындысы бойынша біздің топтағы балалардың 70 % музыканы өз мамандығымен, яғни сабақ үрдісімен немесе тілді үйрену және үйрету мақсатында пайдалануға болатынымен толықтай келісті.

Біз болашақ бастауыш мұғалімдері ретінде Пимслер әдісін келешекте тәжірибе жұмысында қолданамыз. Себебі, жоғарыда айтылып өткендей ән ретінде берілген ақпарат оңай қабылданады, сонымен қатар тыңдаушыға өзгеше әсер қалдырады. Мысалы, ағылшын тілін алатын болсақ, егер балаларға тек қана теория жүзінде яғни, сөз арқылы жеткізетін болсақ, олардың қызығушылығын жоғалтып алуымыз әбден мүмкін, сол кезде бізге көмекке балаларға әліппені немесе сандарды үйрету үшін ABC song, Count song сияқты өндері келеді. Оларды қолданатын болсақ, оқу барысын қызықты әрі жеңіл болады. Бұл жерде неге дәл осы өндер қолданылады? – деген сұрақ туындауы мүмкін. Себебі, біз мектепте 7-11 жас аралығындағы балалармен жұмыс жасайтын болғандықтан, осы өндердің әуені балаларды қызықтырып, баурап алатын

болғандықтан осындай әдісті пайдалануды жөн көрдік. Автоматты түрде жаттаудан гөрі, бала демалып, ойын түрінде жаға сөздерді, жаңа материалды иындықсыз меңгере алады. Оқудағы материалды қиындықсыз меңгеру, өз кезегінде баланың психологиялық тұрғыда да қысым болмайтынына күмәніміз жоқ.

Қорытындылай келе, біз балаларға және жасөспірімдерге шетел тілін үйрету үшін музыканы қолдануды дұрыс деп санаймыз және болашақта іс-жүзінде қолдануды жөн санаймыз. Бұл жұмыстың іс-жүзінде қандай нәтиже беретініне көз жеткізу мақсатында осы жұмысты жалғастырамыз.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Әбу Насыр Әл-Фараби. Большая книга о музыке. –/ Алматы, 2000.
- 2 Әбу Насыр Әл-Фараби. Трактаттар. Музыка.// 216-217 б. 11.
- 3 <https://articlekz.com/kk/article/17445>
- 4 Patricia Fox Ransom. Message in the Music: Do Lyrics Influence WellBeing?.- 2015.
- 5 <https://parenting.kars4kids.org/the-impact-of-song-lyrics-on-our-children-what-you-need-to-know>
- 6 Mohammad Saber Khaghaninejad, Ph.D., Rahim Fahandejsaadi, Ph.D., Music and language learning. 2016.
- 7 <https://school-science.ru/3/10/31721>

АКТУАЛЬНОСТЬ И ПРОБЛЕМЫ ДИСТАНЦИОННОЙ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ

КАЕРБЕКОВА А. М.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

КУКУШЕВА А. Н.

PhD, асоц. профессор (доцент), Торайгыров университет, г. Павлодар

На сегодняшний день современные реалии развивающегося мира диктуют свои требования: каждый учащийся должен владеть азами компьютерных технологий. Сегодня это считается одним из самых перспективных направлений в системе образования. В связи с отменой заочной формы образования, было решено внедрить дистанционную форму, которая на сегодняшний день приобрела значимый статус не только на республиканском уровне, но и во всем мире.

В зарубежных странах дистанционные технологии уже используются на протяжении многих лет. Так, первые дистанционные технологии зародились ещё более 150 лет назад, когда Исаак Питман начал заниматься обучением студентов Объединенного Королевства стенографии через почтовые отправления. В 70-е годы XIX века американка Анна Элиот Тикнор сформировала методику обучения через почту. Преимущественно она занималась обучением женщин. Спустя почти 20 лет впервые на базе университета Чикаго было открыто дистанционное отделение Вильямом Рейни Харпером [1]. Далее подобные системы стали проникать и в другие страны: Францию, Новую Зеландию, Канаду. Таким образом, дистанционное обучение постепенно стали организовывать для тех детей, которые не могли постоянно ездить в школы и жили далеко [2]. В 1939 году в Европе был создан Государственный центр, который занимался курированием вопросов, касаемо дистанционного образования, имеющий свою значимость и по сей день. После революции 1917 года дистанционное образование начало постепенно проникать и в Россию [1]. Казахстан тоже вошел в число стран, которых коснулось дистанционное образование, однако для Казахстана данная система пока является новой.

Цифровизация затронула не только мировую систему образования, но и систему образования Республики Казахстан. Она вносит свои структурные изменения во всю жизнь общества в целом, но в большей мере в систему образования [3, с. 23–28].

С началом пандемии все учебные заведения перешли на дистанционный формат обучения. Поскольку для Казахстана, и, в частности, для НАО Торайгыров университет, это в принципе новый формат, по крайней мере, в таких глобальных масштабах, возник вопрос «Насколько же всё-таки эффективно применение дистанционного формата обучения?». Хотя эффективность и очень важна, но не менее важна удовлетворенность самих обучающихся данным форматом образования, а также то, насколько он удобен в использовании. В связи с возникшими вопросами в январе-феврале 2021 года нами было проведено анкетирование, в котором приняли участие более 230 студентов. Основными участниками анкетирования были студенты НАО Торайгыров университета, однако наряду с ними в анкетировании приняли участие студенты Инновационного Евразийского университета, Павлодарского государственного педагогического университета и студенты колледжей города Павлодар.

Большую часть участников анкетирования составили студенты первого и второго курсов обучения, 34,6 % и 37,2 % соответственно. На втором месте идут студенты четвертого и третьего курсов (19,5 % и 7,8 %, соответственно). И меньше всего студентов пятого курса обучения (дизайн) (0,9 %). Из них 80,1 % получают степень бакалавра, 16,5 % – магистранты и 3,5 % – докторанты (рисунок 1).

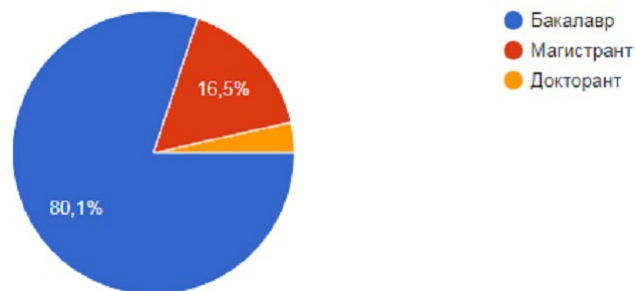

Рисунок 1 – Уровень образования студентов, принявших участие в анкетировании

На вопрос «Оцените свою удовлетворенность дистанционным обучением» были получены следующие результаты (рисунок 2):

- 41,1 % участников анкетирования оценили свою удовлетворенность дистанционным обучением на 5 баллов;
- 24,7 % студентов оценили на 4 балла;
- 17,3 % – на 3 балла;
- 8,7 % – на 2 балла;
- 4,3 % и 3,9 % – на 1 и 0 баллов соответственно.

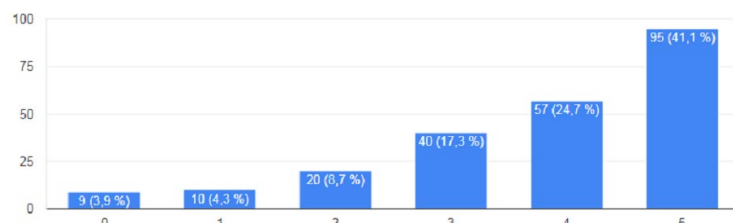

Рисунок 2 – Результаты ответов на вопрос «Оцените свою удовлетворенность дистанционным обучением»

Такие показатели говорят о том, что большая часть студентов удовлетворена дистанционным форматом обучения, хотя скорее всего и не полностью. Конечно, современная система дистанционного образования несовершенна и имеет много недочетов, но она очень удобна, мобильна и современна. Как бы то ни было, основной задачей перед системой образования является модернизация и усовершенствование дистанционной формы обучения, так как дальше количество обучающихся в данном формате буде только расти.

Система дистанционного образования имеет свои преимущества, к которым можно отнести:

- гибкость, обеспечивающую работу студентов в удобное время и в удобном месте;
- мобильность, которая позволяет поддерживать постоянную обратную связь преподавателей со студентами и наоборот;
- доступность, представляющую собой абсолютную свободу в географическом и временном планах;
- социальное равноправие, то есть студентом может быть кто угодно вне зависимости от того какой у него материальный статус и т.д.;
- индивидуальный темп – зачастую студентам, которые обучаются в дистанционном формате, предоставляется возможность самостоятельно обучаться в том темпе, в котором ему удобно [4, 5, 6, с. 168–169].

Однако, выделяют и несколько недостатков, которые присущи дистанционному обучению:

- отсутствие общения студентов с педагогами в очном формате, то есть нет того человека, который мог бы преподнести всю информацию в наглядном красочном формате;
- нехватка занятий по практике;
- недоработка некоторых курсов, приводящих к частичному усвоению знаний студентами;
- отсутствие в некоторой степени возможности словесного изложения материала, для некоторых студентов это может сыграть роль так называемого камня преткновения, так как в письменной форме не всегда можно полноценно изложить все свои знания [5].

На сегодняшний день дистанционными технологиями охвачено более 80 % образовательных учреждений мира, что охватывает порядка 200 млн педагогов и более полутора миллиарда учащихся. Безусловно, можно смело говорить о том, что дистанционное

образование – это не просто очередной тренд сезона, а по истине одно из перспективных направлений в системе образования [7, с. 111–115].

Исходя из полученных данных анкетирования, а также на основе изучения литературных источников, можно сделать вывод, что, совершенствование методики преподавания в условиях дистанционного обучения, как для одного из самых перспективных направлений в системе образования, было, есть и будет актуально в ближайшие десятилетия.

ЛИТЕРАТУРА

1 Сайидова С. Ё. Дистанционное обучение в образовании [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/distantcionnoe-obuchenie-i-obrazovanie/viewer>[дата обращения 22.03.2021].

2 Никитина А. П., Бокарева Е. В. Дистанционное образование за рубежом [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/distantcionnoe-obrazovanie-za-rubezhom/viewer>[дата обращения 22.03.2021].

3 Кусаинов А. К., Шарипбай А. А. Технология и методика дистанционного обучения в Республике Казахстан // Professional Education in Russia and Abroad. – №2 (34). – 2019. – С. 23–28.

4 Андрухина Т. Н. Дистанционное обучение в ВУЗе [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/distantcionnoe-obuchenie-v-vuze-1/viewer>[дата обращения 22.03.2021].

5 Водолад С. Н., Зайковская М. П., Ковалева Т. В., Савельева Г. В. Дистанционное обучение в ВУЗе [Электронный ресурс]. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/distantcionnoe-obuchenie-v-vuze/viewer>[дата обращения 22.03.2021].

6 Голодок Д. А., Алексеев В. М. Преимущества дистанционного обучения // Инновационная наука. – №11 (2). – 2016. – С. 168–169.

7 Вахабова Г. И. Перспективы развития дистанционного обучения в Казахстане // Инновационные процессы образования. – №4 (30). – 2020. – С. 111–115.

ДИДАКТИЧЕСКАЯ ИГРА И ЕЕ РОЛЬ В ОБУЧЕНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

КАЙРЕКБАЕВА А. Т.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

АУБАКИРОВА Р. Ж.

д.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

Современное образовательное пространство Республики Казахстан характеризуется интенсивными изменениями в области подходов к организации учебно-воспитательного процесса. В условиях пандемии назрела необходимость пересмотра форм организации учебного процесса. Внедряются новые формы, основанные на информационных технологиях. В соответствии с требованиями обновленного содержания образования, на сегодняшний день, развитие казахстанских школьников должно проходить посредством внедрения активных форм обучения, которые предусматривают, что дети будут самостоятельно развивать функциональную грамотность, активно «добывать» знания, с большим желанием развивать коммуникативные навыки общения со сверстниками, и творчески подходить к решению проблем.

В этом смысле, ведущей формой обучения по-прежнему остается дидактическая игра. И это не случайно. В начальных классах дети очень любят играть, с помощью игр им интереснее познавать мир и легче учиться взаимодействовать с другими людьми. И раз уж игра является одним из инструментов познания мира, значит этот инструмент учитель может использовать эффективно в школе на уроках и внеклассных мероприятиях. Задача педагогов на сегодняшний день, согласно обновленной программы – сформировать толерантность и уважение к другим культурам и точкам зрения, привить учащимся основные человеческие нормы морали, воспитать ответственного, здорового ребенка. И это все можно реализовать посредством игры. В данной статье представлен анализ психолого-педагогического материала по проблеме игровых методов обучения, нацеленных на повышение активизации познавательной деятельности учащихся начального звена.

В современной педагогике существует множество развивающих игр, способных развить двигательные, интеллектуальные и сенсорные способности ребёнка. В дидактических играх перед детьми ставятся разные задачи, решение которых требует внимания, сосредоточенности, умения анализировать, осмыслить правила и

последовательность действий. Эти игры дают возможность обучать детей разным способам решения тех или иных практических и умственных задач. В этом и заключается их развивающая роль.

На сегодняшний день развивается целое направление в педагогической среде – игровая педагогика, считающая игру ведущим методом обучения и воспитания детей как дошкольного, так и младшего школьного возраста. Поэтому акцент на игровые формы обучения – важнейший путь включения детей в учебную работу, способ обеспечить эмоциональный отклик на воспитательные воздействия. В последние годы вопросы теории и практики дидактической игры разрабатывались и разрабатываются многими исследователями, такими авторами как А. П. Усова, Е. И. Радина, Ф. Н. Блехер, Б. И. Хачапуридзе, З. М. Богуславская, Е. Ф. Иваницкая, А. И. Сорокина, Е. И. Удальцова, В. Н. Аванесова, А. К. Бондаренко, Л. А. Венгер. В исследованиях указанных авторов установилась взаимосвязь игры и обучения, а также определилась структура игрового процесса, основные методы и формы руководства дидактическими играми.

По Кругликову, дидактическая игра – это вид учебных занятий, организуемых в виде учебных игр, реализующих ряд принципов активного игрового обучения и отличающихся наличием правил, фиксированной структуры игровой деятельности и системы оценивания, один из методов активного обучения [1, с. 6]. Это такая целенаправленная коллективная учебная деятельность, когда каждый участник, и команда в целом, объединены решением главной задачи и ориентируются на победу.

Дидактические игры – это специально разработанные учителями игры с правилами, с целью обучения и воспитания детей. Они направлены на решение трединой цели – обучающей, воспитывающей и развивающей.

Дидактическую игру условно разделяют на несколько этапов. Для каждого характерны определенные проявления детской активности. Знание этих этапов необходимо учителю для достоверного анализа эффективности игры:

1 На первом этапе учитель использует приемы и формы работы, способные вызвать интерес к игре. Это могут быть загадки, считалочки, напоминания о какой-то понравившейся детям игре. Главное на этом этапе – вызвать у ребенка желание играть, активно действовать.

2 На втором этапе учащиеся учатся выполнять игровую задачу, запоминают правила и действия игры. Здесь же, на этом этапе, закладываются основы таких важных качеств, как честность, целеустремленность, настойчивость, способность преодолевать горечь неудачи, умение радоваться не только своему успеху, но и успеху товарищей.

3 На третьем этапе ученик, уже ознакомленный с правилами игры, проявляет творчество, занят поиском самостоятельных действий. Он должен выполнить действия, содержащиеся в игре: найти, запомнить, изобразить. Ребенок, усвоивший игру, может быть и ее организатором, и активным участником.

Определенной установленной классификации дидактических игр нет. Они могут быть классифицированы и по виду деятельности, и по характеру педагогического процесса, по характеру игровой методики, по содержанию, по форме и т.д.

Дидактическое свойство игры реализуется через анализ игрового действия, обсуждение соответствия игровой ситуации как моделирующей, ее соотношения с реальностью. Огромная роль здесь принадлежит заключительной ретроспективной дискуссии, в которой дети совместно анализируют ход и результаты игры, соотношение игровой (имитационной) модели и реальности, а также ход учебно-игрового взаимодействия.

В педагогике начальной школы используются игры, способствующие обогащению и закреплению у детей бытового словаря, связной речи; игры, направленные на развитие числовых представлений, обучение счету, и игры, развивающие память, мышление, внимание, наблюдательность, укрепляющие волю. Результативность развивающих игр зависит от регулярного их использования, а также от целенаправленности программы игр в сочетании с обычными упражнениями.

Игровая технология представляет собой целостное образование, которое охватывает определенную часть учебного процесса и объединяется общим содержанием, персонажем и сюжетом [2, с. 291]. В игровую технологию включаются постепенно игры и упражнения, формирующие умения выделять основные, свойственные признаки предметов, сравнивать, сопоставлять их; группы игр на обобщение предметов по определенным признакам; группы игр, в процессе которых у младшего школьника развивается умение отличать реальные явления от нереальных; группы игр, воспитывающих умение владеть собой, быстроту реакции на слово, фонематический

слух, логику, смекалку и др. При этом игровой сюжет развивается параллельно основному содержанию обучения, он помогает активизировать учебный процесс, осваивать учебные элементы.

В дидактической игре учебные, познавательные задачи взаимосвязаны с игровыми, поэтому при организации игры следует обратить внимание на присутствие в занятиях элементов поиска, отгадывания, соревнования. Если в процессе обучения систематически используются, разнообразные дидактические игры, то дети начинают самостоятельно организовывать этот вид игр.

В начальной школе уместно использовать игры, которые заставляют детей думать, игры, предоставляющие возможность ученику проверить и развить свои способности, включающие его в соревнования с другими учащимися. В. А. Сухомлинский писал: «Присмотритесь внимательно, какое место занимает игра в жизни ребенка... Для него игра – это самое серьезное дело. В игре перед детьми раскрывается мир, раскрываются творческие способности личности. Без них нет, и не может быть полноценного умственного развития». [3, с. 33]. И на сегодняшний день, согласно новой, доработанной пирамиде А. Маслоу, на верхней ступени развития находится творчество, или иначе говоря, способность к самоактуализации, самовыражению [4, с. 163]. И так как игра помогает развивать творческие способности учащихся, она еще надолго останется в приоритете педагогов начальной школы.

В условиях пандемии коронавируса появилась необходимость перейти от традиционного обучения к программированному, дистанционному. Появились специальные образовательные платформы, на которых ребенок мог бы без объяснения учителя самостоятельно изучить материал, понять его и применить свои знания на практике. Постепенно мы возвращаемся к прежней жизни, но дистанционное обучение надолго останется в нашей стране, да и во всем мире. И это не случайно. Образование будущего тесно связано с развитием компьютерных технологий. Если брать в расчет именно младший школьный возраст, то детям в силу их возраста просто объяснение не интересно, это не то поколение, которое будет слушать и смотреть видеоуроки только потому что надо, им нужно объяснить, для чего это и где пригодится. Здесь на помощь приходит компьютерная игра. Через нее детям легче освоить материал, развивать свои навыки. Игра - метод, позволяющий обучать легко и интересно. А также повышает мотивацию учащихся. Как правило, компьютерные игры очень интересны детям за счет графики и доступности.

При этом компьютерные игры должны соответствовать определенным требованиям. Они не должны содержать в себе компоненты насилия, жестокости, агрессивности. То есть, помимо развития знаний, умений, навыков, а также психических процессов, мы продолжаем нравственное воспитание посредством компьютерной игры.

На сегодняшний день в глобальной сети интернет существуют различные игровые ресурсы, среди которых можно выделить:

– сайты с уже «готовыми» играми, которые были разработанными IT-компаниями, издательствами с привлечением профессиональных специалистов в области 3D-графики, гейм-дизайна и др. Это игры в режиме онлайн или игры, которые можно скачать и установить на персональный компьютер пользователя.

– сайты, на которых пользователи могут самостоятельно разработать игру (как онлайн, так и локальные), также на сайте есть игры, уже созданные пользователями.

В своем исследовании нами были использованы сайты:

1 Портал <http://kid-mama.ru/>, на котором испытуемые выполняли задания по математике, русскому языку и играли в игры на развитие таких познавательных процессов как мышление, внимание, память. На указанном портале можно найти игры по категориям – по предмету или по теме.

2 <http://samouchka.com.ua/> – сайт с развивающими дидактическими играми по русскому языку, чтению и математике. Пользование играми в режиме онлайн - бесплатно, также можно скачать игры, но на платной основе.

3 На сайте <http://www.uchportal.ru/> можно использовать готовые тренажеры, презентации, онлайн тесты по предметам, а также в разделе «Компьютерные программы» готовы к скачиванию различные дидактические игры. Есть возможность отсортировать их по классам.

4 На сайте http://www.umapalata.com/home_ru.asp присутствуют игры на развитие внимания, мышления, памяти, воображения.

Отобранный нами материал был апробирован на учениках начальной школы и показал хорошие результаты. Детям понравилось обучение с элементами игр, они стали более внимательными, сконцентрированными. Использование компьютерных игр способствовало развитию памяти, мышления, орфографической зоркости.

Исходя из всего вышесказанного, дидактическая игра – это серьезное дело для ребенка. А также развлечение посреди скучного

образовательного процесса. Для учителя игра – эффективный способ обучения. В дидактической игре усвоение знаний и получение навыков выступает как побочный эффект. Цель дидактических игр и игровых технологий – облегчить переход к учебным задачам, сделать его постепенным. Дидактические игры сложны тем, что являются параллельно игрой, средством обучения и всестороннего развития ребенка. В процессе такой игры у ребенка развиваются все психические процессы и формируются личностные особенности. В игре ребенок получает не только новые знания, но также обобщает и закрепляет их.

Таким образом, дидактические игры играют большую роль в учебно-воспитательной работе начальной школы. Они используются на уроках и в самостоятельной деятельности детей. Выполняя функцию средства обучения, дидактическая игра может служить составной частью урока, а в условиях дистанционного обучения, в компьютерной форме и по отдельным предметам, может и заменить урок вообще. Игра помогает усвоению, закреплению знаний, овладению способами познавательной деятельности. Учащиеся осваивают учебный материал, учатся классифицировать, обобщать, сравнивать. Использование дидактической игры как метода обучения повышает интерес детей к занятиям, развивает сосредоточенность, обеспечивает лучшее усвоение программного материала. Использование игр педагогами позволит вырастить активных, ответственных, творческих граждан Казахстана. Обновленная программа предусматривает совместное использование всех трех типов обучения, и традиционное, и проблемное, и программированное. Здесь особенное внимание следует отдать программированному, где отдельное место выделено дидактической игре.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Кругликов, В.Н. Деловые игры и другие методы активизации познавательной деятельности / В.Н. Кругликов, Е.В. Платонов, Ю.А. Шаронов. – СПб.: Медный всадник, 2006. – 6 с.
- 2 Пидкасистый, П.И. Технология игры в обучении / П.И. Пидкасистый. – Москва: Просвещение, 1992. – 291 с.
- 3 Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. Киев, 1969 – 33 с.
- 4 А. Маслоу «Мотивация и личность», 1954 – 163 с.

ON THE ROLE OF COORDINATING BEHAVIOR IN MODERN STUDENT LIFE

KALIYEVA A. A.

master of education, senior lecturer, Toraighyrov University, Pavlodar

YERGALIYEVA S. ZH.

PhD, associate professor, Toraighyrov University, Pavlodar

SARSENBAEVA A. O.

senior lecturer, Kazakh Academy of Sports and Tourism, Almaty

The student society is full of bright and unpredictable actions and reactions to this or that event that occurs during study at the university. The most urgent issue is the coping behavior of students, which is accompanied by the experience of various stressful situations associated with both the educational process and personal relationships. Our research is devoted to this problem.

The study is related to the problems of adaptation of young people in the modern world, their ability to integrate huge flows of information and develop their own system of values, as well as ways of behavior that could ensure their productivity and self-efficacy in the world. All these parameters are accumulated in the concept of coping behavior.

The importance of studying the coping behavior of students is due to the fact that studying at a university is accompanied by the experience of various stressful situations associated with both the educational process and personal relationships. The most difficult is the adaptation period, when there is an entry into a new social situation of development. The crisis of this period is confirmed by objective indicators, such as a large number of student dropouts, as well as subjective ones – these are the experiences of young people of the difficulty or inability to rebuild from the school system of education to the university system to change educational activities in accordance with the requirements of teachers to assimilate a greater amount of knowledge, to integrate into a new team.

Coping (coping) behavior is an individual way of human interaction with a difficult life situation, the requirements of which exceed the resources of the individual. This is a set of conscious cognitive, behavioral and emotional efforts aimed at changing / resolving a critical situation, or allowing you to get used to it, endure its impact, or evade the demands that it makes.

In general, the problem of coping behavior today is one of the most urgent and is being actively developed in modern psychology. Coping behavior or «coping» comes from the English «litter» – to

overcome (less often – to fight, to fight). Modern life is so dynamic, complex and contradictory that a person constantly has to overcome all sorts of obstacles and difficulties, adapt to situations, and find the most advantageous ways out of difficulties. In this regard, a person needs to use all possible resources in order to remain adaptive and feel more or less secure. The psychological purpose of coping behavior is to adapt the person as best as possible to the requirements of the current difficult situation. Coping is a dynamic cognitive and behavioral effort of a person aimed at controlling external or internal factors that are assessed by him as threatening.

Within the framework of the problem of coping behavior, of great theoretical and practical interest is the search for answers to the questions: in what ways does a person cope with everyday difficulties, including stressful events in his life, and how he resolves them.

Most of the research on coping behavior has been done abroad. In Russian psychology, the study of coping behavior problems began relatively recently; nevertheless, there is a number of fundamental studies on this topic.

As E. V. Lapkina notes, «emotionally oriented coping is generally positively associated with the psychological defense of the personality, and this applies both to individual mechanisms (regression, reactive education) and the indicator of the intensity of psychological defense. Problem-oriented coping, with the exception of intellectualization, is mainly negatively associated with the mechanisms of psychological defense».

Professor T. L. Kryukova identifies five main tasks of coping as a special adaptive behavior: 1) minimizing the negative influences of circumstances and increasing the possibilities of restoring activity, activity; 2) patience, adaptation or regulation, transformation of life situations; 3) maintaining a positive, positive «self-image», self-confidence; 4) maintaining emotional balance; 5) maintaining, maintaining sufficiently close relationships with other people.

They established the dependence of coping behavior on the characteristics of the family, intrafamily relationships. They substantiate the idea that coping behavior is the result of social inheritance.

It should be noted that this topic is new in the study in Kazakhstani psychology. A huge amount of work in the study of coping behavior was carried out by the Kazakh psychologist F. S. Tashimova [6]. Based on her works, coping behavior depends on the characteristics of meaning formation, provided by the co-creation of the subject by many intimate

personalities living in the inner world of a person, on the characteristics of the representation of teachers and parents. The understanding of happiness and the processes of self-actualization depend on the peculiarities of coping behavior.

Based on the analysis of foreign and domestic works, it can be concluded that researchers describe various strategies for coping behavior, implemented by people in difficult life situations, and identify rather diverse factors that influence coping command.

Researchers of coping behavior argue that the conscious formation of coping strategies falls on adolescence. This period in a person's life is considered the most creative and at the same time the most difficult, critical and rather controversial, due to the peak moments of intellectual development, high sensitivity and sensitivity to various processes taking place in the world. Increased independence, the search for his place in the world stimulate him to solve many problems facing them. All these processes are of a more aggravated nature, especially in the modern world, which requires mobility and high self-efficiency in the integration processes of globalization.

Adolescence is characterized by the formation of greater financial, psychological and social independence of the individual, an active search for oneself, beginning professional self-realization.

All these data allowed us to assume that individuals of adolescence and young age, in comparison with individuals of mature age, due to the fact that the repertoire of coping strategies at this age is just being formed, will use both problem-oriented and emotionally oriented types of coping strategies, however these will be predominantly non-constructive, rigid types of coping strategies. Mature subjects will resort to more flexible coping methods; it is also possible that these will be more passive (emotionally oriented), less «exhausting» coping resources.

The student body is one of the most progressive strata of young people who determine the future of the country. In this regard, the problem of our research is to identify the features of coping behavior of students and the factors influencing its features.

Based on the works of researchers of coping behavior as dependent on parents and living conditions in the family, on the peculiarities of meaning formation, which is considered as the cooperation of the subject with many intimate personalities of his inner world, and taking into account adolescence, with a characteristic expansion of the system of their ideas.

Coping strategies can be viewed as a toolkit that measures closely related groups of coping behavior: avoidance, search for social support, problem solving, aggression, distraction, self-control.

Summing up, we come to the position that the way a person reflects the surrounding and mediated social world determines the subjective picture of the world that controls behavior and activities, as well as stimulates adaptation resources, in particular, determines the ways of coping with the stresses and difficulties of life.

ЛИТЕРАТУРА

1 Кружкова О. В., Никифорова Д. М. Проблема диагностики копинг-стратегий в современном психологическом измерении // Психология. Психофизиология. – 2012. №31. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-diagnostiki-koping-strategiy-v-sovremennom-psihologicheskom-izmerenii> (дата обращения: 01.04.2021).

2 Крюкова Т. Л. Психология совладающего поведения: современное состояние, проблемы и перспективы // Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика, – vol. 14. – № 4. – 2008. – С. 147–153

3 Крюкова Т. Л. Роль когнитивного оценивания в психологическом совладании личности // Творческое наследие А. В. Брушлинского и О. К. Инхомирова и современная психология мышления (к 70-летию со дня рождения) / Отв.ред. В. В. Знаков, Т. В. Корнилова – М., 2003. – С. 86–89

4 Лапкина Е. В. Проблема связи совладающего и защитного поведения // Ярославский педагогический вестник. – №. 4. – Ярославль, 2015. – С. 201–205

5 Якунин И. А. Возрастная специфика совладающего поведения // Вестник РГГУ. Серия «Психология. Педагогика. Образование». – 2010. – №17 (60). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vozzrastnaya-spetsifika-sovladayuschego-povedeniya-1> (дата обращения: 01.04.2021).

6 Tashimova F., Ismagambetova Z., Ibrayeva G. Impact of personal features of the teacher on coping behavior of students // 3rd International Conference on Education & Educational Psychology. – Istanbul Turkey: Proccdia-Sociala end behavioral sciences, 2012. – pp. 1014 – 1020

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА МУЗЕЯ ПРИ ИЗУЧЕНИИ БИОЛОГИИ В ШКОЛЕ

КАЛЫМОВА С. Қ.
магистрант, 1 курс, кафедра «Биология и Экология»,
Торайгыров университет, г. Павлодар
КАЛИЕВА А. Б.
научный руководитель, к.б.н., доцент ККСОН

Нынешняя проблема подготовки экологически компетентного человека, представляющего достаточно векторную ступень базового биологического образования, является одной из доминирующих на современном этапе развития общества и во многом определяется от уровня обучения естественных дисциплин в школе. Ввиду своей специфики, биологические дисциплины используют в своем арсенале большое количество наглядных методов обучения, с применением натуральных природных объектов.

Еще в трудах первых отечественных методистов-естественников (А. В. Бакушинский, Н. Д. Бартрам, Е. Г. Ванслова, И. Видт, А. У. Зеленко, М. С. Каган, Л. Н. Коган, А. Лихтварк, Е. Б. Медведева, А. С. Огоновская, А. М. Разгон, Э. А. Росмелер, Б. А. Столяров, Н. Ф. Федоров, Г. Фрейденталь) имел место этот показатель, и многочисленные предложенные ими методические действия выдвигались с использованием разного рода натуральных наглядных руководств.

На сегодня подавляющее большинство городских школ не располагают полным комплектом натуральных наглядных пособий по естественным дисциплинам, а ситуация в сельских учебных заведениях намного хуже. Имея большие материальные возможности образовательные организации не способны закупать в узкоспециализированных магазинах в достаточном размере обязательные наглядные пособия по причине их малого количества или невысокого качества производства. Однако стоит, принимая во внимание и тот факт, что данный принцип обучения естественным дисциплинам требует от педагогов основываться на природных объектах местного назначения флоры и фауны.

Следовательно, учителям биологии необходимо иметь территориальный природный материал, который они могли бы использовать при изучении и освоению с учащимися разделов, которые относятся к местному компоненту школьной программы по биологии. Применение незначительного количества натуральных

природных объектов преподавателями не дает большой эффект учащимся при изучении разнообразия органического мира.

В дополнение, как показывает опыт, в ходе изучения дисциплин биологического цикла у учащихся не часто формируется правильное понятие о взаимосвязях и взаимодействиях разных компонентов природы, что не позволяет им увидеть общую картину природы и целостную картину мира. Желательно, чтобы существовала единая основа, связывающая и объединяющая все приобретенные знания учащимися на протяжении нескольких лет об окружающем мире и его компонентах.

Наблюдая в последнее время мы видим, что снижение количества учебных часов на усвоение и познание естественных дисциплин побуждает преподавателя на поиск новых методик, которые при малых затратах помогает представлять достаточно максимальное количество натуральных объектов. Поэтому желательно использовать на уроках не некоторые наглядные пособия, а целостные комплексы, организованные в единую композицию.

Исторические корни комплексного подхода были заложены Я. А. Коменский. При изучении содержания курса «Космография», в который вошли знания по различным предметам, Я. А. Коменский указал на необходимость всестороннего изучения явлений и объектов природы, изучения их взаимосвязи. Он учил «черпать мудрость, когда это возможно, не из книг, а из небес и земли, из дубов и буков, чтобы иметь возможность самостоятельно учиться и испытывать».

Большие изменения в преподавании биологии произошли в конце 60-х – начале 70-х годов. Были опубликованы новые программы по биологии и географии. Их пояснительные записки указывали на необходимость приведения географического и биологического образования в соответствие с достижениями в области этих наук.

В начале 90-х годов XX века для средних учебных организаций имел характер стремительным крахом актуальности к деятельности школьных музеев, и как следствие, падение их количества. Руководители музеев негодуют по поводу неоптимального опыта методистов-естественников, которым не смогли воспользоваться в учебно-воспитательном процессе.

В последнее время в школьной программе по биологии произошло обновление содержания. В связи с этим необходимы и

перемены в формах, средствах и способах обучения. На занятиях требуются новшества, позволяющие учителю биологии наиболее эффективно использовать краеведческий материал. Данные изменения можно осуществить, обобщив весь накопленный исторический опыт практического использования учителями биологии в учебной работе естественнонаучных музеев различного профиля, а затем подобрать наиболее оптимальные пути его реализации в современных условиях.

Одной из острых проблем на сегодняшний день является развитие экологической культуры. Экологическое воспитание входит в разряд общечеловеческой культуры, системы социальных отношений, общественных и индивидуальных морально-этических норм, взглядов, установок и ценностей, касающихся взаимоотношения человека и природы; гармоничности сосуществования человеческого общества и окружающей природной среды; целостный механизм человека и природы, реализующийся через отношение человеческого общества к окружающей природной среде и к экологическим проблемам в целом. Поэтому в данном процессе роль образовательного потенциала музея очень важна.

В развитии основ экологического образования лежит образовательно-воспитательная функция, которая осуществима лишь в сотрудничестве музея с системой образования. В этом состоит важность социальной функции.

Однако образовательным программам по естествознанию музеям уделяется далеко не главная роль. Для внедрения работы в музее в программу занятий требуется определенный уровень музейведческой подготовки учителя. Несмотря на то, что педагоги понимают всю необходимость модернизации своей деятельности, обращение к внешкольным образовательным организациям, в том числе и к музеям, все же продолжают придерживаться «школоцентристской» позиции, которая, в свою очередь, не позволяет в должной мере раскрыть и использовать образовательный потенциал музеев.

Существуют разные позиции насчет образовательно-воспитательной деятельности музеев. Но положительным решением данной проблемы могло бы быть сотрудничество музеев со школами и высшими учебными заведениями, внедрение в образовательную программу изучение музейного материала. Для этого важно подготовить квалифицированных педагогов-музейведов, а также

формировать и развивать в музеях теоретическую работу в области педагогики.

Привлечение школьников в работу музея стимулирует интерес к изучению музейных предметов. Данный процесс помогает ученикам изучить основы исследовательской деятельности: поиск и формулировка темы исследования; выполнение биологического анализа темы; поиск и сбор необходимой литературы; постановка целей и задач; формулирование гипотезы; проверка полученных данных; оформление заключений и выводов.

Данный процесс помогает детям сформировать навыки критического мышления, который помогает справиться с любой жизненной проблемой, умение находить достоверные факты в огромном потоке информации, отличать объективное от субъективного и т. п.

В системе экологического просвещения и воспитания экологической культуры, можно определить следующие возможности музея:

- научные проекты музея в системе экологического образования (например, изучение места обитания одного из редких видов фауны);
- выполнение школьных научных проектов на базе музея;
- природоведческая экспозиция как средство популяризации знаний о природе родного края;
- экскурсии, лекции, мероприятия по экологической тематике.

Велика роль учителя в осуществлении краеведческого принципа обучения биологии. Для этого нужно правильно организовать краеведческую деятельность. Обращение к краеведческому материалу о многом помогает убедить учащихся в необходимости дальнейшего расширения знаний, делает их реальными участниками в поиске научных знаний, выводов и обобщений в процессе изучения нового учебного материала. Учитель в данном процессе выступает консультантом, который является лишь помощником в овладении предметными знаниями.

Сегодня музейная педагогика – это особенная форма экскурсионной работы, несущая образовательный и воспитательный характер. Музей имеет богатый научно-образовательный потенциал и большие возможности обеспечения учебного процесса. Музей может являться как местом проведения учебных занятий, так и средством обучения. Таким образом, «музейная педагогика» – это термин, который в скором времени прочно укрепится в обиходе учителей биологии. Нет веских причин сказать, что «сегодня» нам

надо активнее заниматься музейной педагогикой, а «вчера» она была не нужна. Нет и оснований для того, чтобы не работать в данном направлении, т.к. попытки целенаправленного обучения в музее идут уже несколько десятилетий.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Байбородова Л. В., Соколова М. В. Использование ресурсов школьных музеев в учебно-воспитательном процессе // Ярославский педагогический вестник, 2017, №1.
- 2 Галкина Е.Л. Школьный музей – открытая система. – М.: Школьная книга, 2009.
- 3 Громыко Н.В. Формирование образовательного пространства нового типа. – М., Школьная книга, 2010.
- 4 Иванова О. В. Модели взаимодействия образовательных организаций и музеев // Отечественная и зарубежная педагогика. 2018. Т2, №3(51). – С. 148-160.
- 5 Музей как пространство образования: игра, диалог, культура участия. Выпуск 2 / Сост. Н. Копелянская. – М., 2015. – 236 с
- 6 Столяров Б.А. Музейная педагогика: история теория практика. М.: Высшая школа, 2004.
- 7 Таушканова А. О. Роль музея в образовательном процессе школы / А. О. Таушканова, Е. А. Шанц. – Текст: непосредственный // Теория и практика образования в современном мире: материалы II Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, ноябрь 2012 г.). – Санкт-Петербург: Реноме, 2012.
- 8 Цикало Е.С. Практикум по методике обучения биологии (инновационные методика подготовки учителя биологии). Учебное пособие. – Владимир: ВлГУ, 2013.

БОЛАШАҚ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ ЗЕРТТЕУ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

КАМАЛОВА Г. М.

оқытушы, Б. Ахметов атындағы жоғары педагогикалық колледжі,
Павлодар қ.

Ғылым – бұл адамзат мәдениетінің бөлігі, ал ғылыми зерттеулер – бұл адамның ізденістегі күш-жігері арқылы өзін табуға көмектесетін адам қызметінің бөлігі. Педагогикалық жұмыс

бастапқыда шығармашылық ізденіс сипатында болады. Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби іс-әрекетінде зерттеушілік құзыреттілік маңызды орын алады, өйткені ол білім беру үдерісінің тиімділігімен, білім сапасының артуымен, әсіресе оны жаңарту жағдайымен байланысты. Сонымен қатар, болашақ бастауыш сынып мұғалімінің ғылыми-зерттеу және эксперименттік іс-шараларға қатысуы мұғалімнің өзіндік тұжырымдамасын дамытуға, білім беру кеңістігінде өзін-өзі бекітуге көмектеседі.

Тәжірибеші мұғалім жүргізетін ғылыми зерттеулер - бұл мақсат емес, жедел қажеттілік. В. И. Загвязинскийдің пікірі бойынша әр болашақ мұғалім өз кәсібіне шығармашылықпен байланысты бола отырып, ең болмағанда микро зерттеулер жүргізу, оның ішінде баланың білім, білім деңгейі мен дамуын бағалау, бағалау деңгейін өлшеу, педагогикалық зерттеулер жүргізу қажеттілігін сезінуі керек. сол немесе басқа білім беру технологиясының тиімділігі [1, 224 б.].

Соңғы жылдары болашақ бастауыш сынып мұғалімінің бұл жұмысы ерекше маңызға ие болды. Инновациялық білім беру мекемелерінің пайда болуы, көп деңгейлі бағдарламалар, білім беру процестерінің дифференциациясы, бастауыш мектепте әр түрлі білім беру түрлерін қолдану - мұның бәрі болашақ мұғалімді өзінің педагогикалық қызметін қайта қарастыруға және талдауға мәжбүр етеді.

Қазіргі кездегі болашақ бастауыш сынып мұғалімінің зерттеу қызметінің рөлінің өсуі оның зерттеу құзіреттілігін диалектикалық жүйе-интегралды талдаудың әдіснамалық тұрғысынан түсінуді қажет етеді. Бұл болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің интегралды жүйесінде, бөліктің және бүтіннің диалектикасы аясында, маңызды логикалық-тұжырымдамалық және мазмұндық-функционалдық анықтамада қарастыруды болжайды.

Осыған байланысты болашақ бастауыш сынып мұғалімінің зерттеу құзыреттілігінің мәнін түсінудің шешуші, жүйелік категориялары ең алдымен «болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі», «кәсіби құзыреттілік», «кәсіби қызмет» сияқты ұғымдар болып табылады, ол құрылымдық және мазмұнды енгізілген. Дәл осы ұғымдар жүйелік интегралды құбылыс ретінде болашақ бастауыш сынып мұғалімінің зерттеу құзыреттілігінің категориялық аппаратын, тезаурустың түрін қалыптастырады. Басқаша айтқанда, болашақ бастауыш сынып мұғалімінің зерттеушілік құзыреттілігін түсіну пәндік сипаттан тыс бірқатар жалпы категориялардың мәнін түсіну негізінде ғана мүмкін болады.

Бұл категорияларға, ең алдымен, мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі жатады.

Кәсіби құзыреттілік – қазіргі заман мұғалімінің іс-әрекетінің маңызды көрсеткіші. Осыған байланысты бұл құбылыс зерттеушілердің назарынан тыс қалған емес. Бұған қазіргі заманғы педагогикалық әдебиеттегі құзыреттіліктің өте әртүрлі анықтамаларының әртүрлілігі дәлел. Осы күш-жігерге қарамастан мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі педагогикалық теория мен практиканың жетекші категориясы бола отырып, қазіргі педагогикалық санада бірмәнді анықтамаға ие емес.

Осылайша, В. А. бастаған ғалымдар Слостенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін оның педагогикалық қызметті жүзеге асыруға теориялық және практикалық дайындығының бірлігі, кәсіби білім, білік және дағдылардың ғылыми негізделген құрамы ретінде анықтайды [2, 46 б.].

В. С. Безрукова құзыреттілікті «кәсіби құзыретті пікірлер, бағалаулар, пікірлер айтуға мүмкіндік беретін білім мен дағдыларды меңгеру» деп түсінеді. Е. Ф. Зеер мен О. Н. Шахматова, кәсіби құзыреттілік дегеніміз «кәсіби білім мен дағдылардың жиынтығы, сонымен қатар кәсіби қызметті жүзеге асыру тәсілдері». М. А. Чошанов құзыреттілікті іс-әрекетті жүзеге асыруға қабілеттілік ретінде қарастырады және негізгі маңызды белгілерді қамтиды: білімнің ұтқырлығы, әдіс икемділігі және сыни ойлау.

А. К. Маркова болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін әлеуметтік-психологиялық күй ретінде анықтайды. Сонымен бірге ол болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің келесі аспектілерін бөліп көрсетеді: а) кәсіби (объективті түрде қажет) психологиялық-педагогикалық білім; ә) кәсіби оқыту шеберлігі; в) болашақ мұғалімнің одан мамандық талап ететін кәсіби психологиялық ұстанымдары, қатынастары; г) мұғалімнің кәсіби білім мен дағдыларды игеруін қамтамасыз ететін жеке сипаттамалары [3, 108 б.].

Л. М. Аболинаның ғылыми ұстанымы болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін кәсіби шеберлік ретінде анықтауға ұмтылысымен сипатталады, бұл оның барлық маңызды сәттерінің бірлігінде мұғалімнің өзінің педагогикалық іс-әрекетін реттеудің интегралды процесіне негізделген [4, 185 б.].

Э. М. Никитин мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін анықтауға жүйені қалыптастыратын белсенділік белгілерін бөліп алу негізінде кешенді түрде келеді. Мұғалімнің құзыреттілігінің келесі негізгі сипаттамалары көрсетілген:

- жеке және гуманистік бағыт;
- кәсіби-педагогикалық жағдайдағы педагогикалық шындық пен жүйелік әрекеттің жүйелік көрінісі мүмкіндігі;
- тақырыптық бағыттағы бағдар;
- қарым-қатынас мәдениетіне, ақпаратпен өзара әрекеттесуге және оқу ақпаратын беруге байланысты заманауи педагогикалық технологияларды меңгеру;
- отандық, шетелдік, тарихи, инновациялық тәжірибемен интеграциялау мүмкіндігі;
- кәсіби саладағы шығармашылық;
- рефлексиялық мәдениеттің болуы.

В. А. Демин, құзыреттілікті анықтай отырып, белгілі бір құзыреттілікке сәйкестік дәрежесін көрсететін, өзгертін әлеуметтік жағдайларға сындарлы түрде қатысуға мүмкіндік бере отырып, тұлғаның шеберлік деңгейіне назар аударады. О. М. Шиян болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін күрделі, көп өлшемді психологиялық-педагогикалық білім ретінде анықтайды, оның әр элементі психологиялық және практикалық әрекеттерді олардың логикалық дәйектілігінде жүзеге асыруды көздейді.

Т. Г. Браже позицияның тұтастығына және жеке тұлғаның шығармашылық әлеуетіне назар аударады. Осыған сүйене отырып, кәсіби құзыреттілік тек кәсіби (негізгі) ғылыми біліммен анықталмайды. Бұл маманның тұтас бағдарларымен, оның қызметінің мотивтерімен, өзін әлемдегі және қоршаған әлемдегі түсінуімен, өзі жұмыс істейтін адамдармен қарым-қатынас стилімен, жалпы мәдениетімен, өзін-өзі дамыту қабілетімен анықталады. шығармашылық әлеует [5, 3–9 б.].

Р. Х. Гилмеева негіздеген болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін анықтау тәсіліне назар аударылады. Ол болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін болашақ мұғалімнің кәсіби және жеке қасиеттерінің интегративті сипаттамасы, оның кәсіби-педагогикалық қызметінің динамикалық дамып келе жатқан жүйесіндегі білім, білік және тәжірибе жиынтығы ретінде қарастыруды ұсынады. Болашақ мұғалімнің құзыреттілігін анықтайтын бұл тәсілдің ерекшелігі кәсіби даму динамикасының ерекше маңыздылығын түсінуінде. Кәсіби құзыреттіліктің құрылымына бес негізгі компонент кіреді: арнайы кәсіби білім, ғылыми-танымдық қажеттіліктер, коммуникативтік дағдылар, қабілеттер мен дағдылар, ұйымдастырушылық қабілеттер мен басқару дағдылары, жеке және адамгершілік қасиеттер.

Осы саладағы жетекші мамандар оқытушысының кәсіби құзыреттілігінің әр түрлі анықтамаларын толық талдаудан алыс болуымыз зерттеушілер бұл тұжырымдамаға әр түрлі негіздер мен логикалық-семантикалық доминанттар қоятындығын көрсетеді. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің осы интерпретацияларының әрқайсысының артында өзінше негізделген және белгілі бір зерттеу жағдайында барынша қолайлы болатын автордың белгілі бір позициясы жатыр. Сондықтан, кәсіби құзыреттілік - көптеген зерттеулердің күрделі пәні – оны түсінудің бір тәсіліне (анықтама) келтіруге болмайды. Нәтижесінде, біздің ойымызша, тұжырымдама анықтамаларының бәсекелестігі емес, мәселенің полипарадигматикалық көрінісіндегі кәсіби құзыреттілік құбылысының бірыңғай мәнін түсіну қажет.

Осы позициялардан зерттеушілердің көпшілігі кәсіби құзыреттіліктің мәнін құрылымдық-функционалдық формация ретінде қарастыратындығын және оған мұғалімнің білімі мен дағдыларының және оның мақсатты қызметінде көрінетін кәсіби маңызды сапаларының жиынтығын қосатындығын ескеру қажет. Бұл маңызды жағдайға, ең алдымен, Л. М. Аболин, В. И. Андреев, Р. Х. Гилмеева, Е. М. Никитин, В. А. Слостенин, М. А. Чошанов сияқты зерттеушілер назар аударады, олар кәсіби құзыреттілікті жүйелік білім деп санайды. Олар бұл терминді кәсіби қызметті ойдағыдай жүзеге асыруға мүмкіндік беретін адамның күрделі интегративті сапасы деп түсінеді.

«Кәсіби құзыреттілік» терминімен қатар ғылыми-педагогикалық әдебиеттерде мағынасы жағынан ұқсас ұғымдар жиі қолданылатындығына назар аудару керек: «кәсіпқойлық», «кәсіби дайындық», «кәсіби шеберлік», «біліктілік», «құзыреттілік». Сонымен қатар, зерттеушілер көбінесе олардың арасында айтарлықтай айырмашылықтар жасамайды, бұл жалпы болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі сияқты көпөлшемді тұжырымдаманы талдауды қиындатады.

Зерттеу шеңберінде біз аталған ұғымдарды болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру және дамыту процесінің белгілі бір қасиеттерін, деңгейлерін немесе жағдайларын көрсететін кәсіби құзыреттіліктің негізгі, жүйелік тұжырымдамасының туындылары ретінде қарастырамыз. Және осы мағынада біз мұғалімнің біліктілігі мен кәсібилігінің жеткілікті деңгейін білдіру үшін кәсіби құзыреттілік тұжырымдамасын қолданамыз, ал «біліктілік»

дегеніміз - «белгілі бір әлеуметтік дамыған формаларда көрсетілген кәсіпқойлық дәрежесі» [6, 63–78 б.].

«Кәсіби шеберлік» - бұл педагогикалық іс-әрекет субъектісінің сапалық сипаттамаларын бейнелейтін, оның кәсіби педагогикалық мәдениетті меңгеру өлшемімен анықталатын жалпы ұғым. «Кәсіби шеберлік» біліктіліктің жоғары деңгейі мен күйін сипаттайды. Біз өз кезегімізде «құзыреттілік» ұғымын болашақ мұғалімнің нақты білім, білік және дағдыларын қолдану саласы, жалпы құзыреттілік аспектісі ретінде қарастырамыз. Біздің ойымызша, «құзыреттілік» және «құзыреттілік» сияқты екі ұғымды анықтау орынсыз. «Құзыреттілік» ұғымы ауқымы мен мазмұны бойынша кеңірек және компетенциялар құрамдас бөліктер ретінде кіреді.

Сонымен, кәсіби құзыреттілікті педагогикалық категория ретінде бағалаудың әртүрлі тәсілдеріне жүргізілген логикалық-семантикалық талдау негізінде «құзыреттілік» ұғымына келесі жалпыланған анықтама беруге болады. Болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі дегеніміз – білім деңгейімен және құзыреттіліктің әр түрін меңгеру тәсілімен анықталатын интегративті сапа, бұл мұғалімге педагогикалық қызметті тиімді жүзеге асыруға, өзінің әлеуметтік және кәсіби ұтқырлығын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Леднев В. С. Содержание образования: сущность, структура, перспективы. 2-е изд. перераб. - М.: Высшая школа, 1991. - 224 б.
- 2 Безрукова В. С. Компетентность // Словарь нового педагогического мышления. – Екатеринбург, 1996. – 46 б.
- 3 Шилова М.И. Учителю о воспитанности школьников. - М.: Народное образование, 1990. - 108 б.
- 4 Аболин Л. М. Будущий учитель в современном образовательном пространстве. - Казань: Таглитат, 1999. - 185 б.
- 5 Власенко А.Н. Исследовательская работа в процессе управления качеством образования //Профессиональное образование.-2002.-№11.-3-9 б.
- 6 Бахтин М. М. К философии поступка // Вестник МГУ. - 1991. - № 1, 63 – 78б.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ WEB 2.0 ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ АКАДЕМИЧЕСКОГО ЯЗЫКА НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ У УЧАЩИХСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ НА УРОКАХ ФИЗИКИ

КАРАТАЕВА Н. К., БИЛЯЛОВА А. Б.,
ЖАКУПОВ Н. Р. ХАМИТОВА А. К.

учителя физики, Назарбаев Интеллектуальная школа ХБН, г. Павлодар

С развитием информационно-коммуникативных технологий (ИКТ) возрастает процент их использования в образовательной деятельности. Если раньше, под ИКТ мы имели ввиду персональные компьютеры и интерактивные доски в процессе обучения, то сейчас мы представляем более развернутые системы для обучения.

Интернет-технологии так же стали неотъемлемой частью преподавания. В связи с этим, ИКТ стали смещаться Web 2,0 ресурсами, где взаимодействие учителя с учеником, ученика с учеником или ученика с онлайн- программой происходит в режиме реального времени и при интерактивном взаимодействии [1]. Данные инструменты и ресурсы были использованы нами для развития у учащихся старших классов навыков академического письма на уроках физики в Назарбаев Интеллектуальной школы химико-биологического направления города Павлодар. Образовательная программа естественных дисциплин в старших классах (11 и 12 классы) NIS Programm осуществляется на английском языке, то есть на третьем языке для учащихся. Обучение на английском языке предоставляют учащимся преимущества при поступлении в заграничные вузы, сдачи международных экзаменов и быть конкурентноспособным выпускником как в масштабе государства, так и вне его. Кроме этого, развивает академический и научно-технический язык учащихся на английском языке.

Одной из мотивирующих моментов для учащихся при изучении языка может служить возможность получения информации из первоисточников, использование английского языка в межкультурном общении, в науке, а для выпускников поступление в вузы при помощи сдачи тестов A-AS Level, SAT и прочих международных экзаменов.

Поскольку переход на обучение на английском языке происходит без промежуточного этапа, учащимся важно иметь навыки академического языка и его функций.

Целью исследования является определения влияния использование Web 2,0 ресурсов и инструментов для развития академического языка при обучении физики на английском языке.

Для достижения цели исследования были поставлены следующие задачи:

- Анализ литературных источников по заданной теме;
- Анализ необходимых Web 2,0 ресурсов для развития академического языка учащихся;
- Составление плана внедрения инструментов в образовательный процесс;
- Анкетирование и опрос учащихся, учителей до и после апробации;
- Наблюдение за использованием онлайн-сервисов на уроках;
- Обобщение результатов исследования.

Анализ методической литературы показал, что на сегодняшний день все информационные технологии можно разделить на две категории: традиционные компьютерные технологии поколения Web 1.0 и технологии поколения Web 2.0 [2].

Технологии поколения Web 2.0 принципиально отличаются от компьютерных технологий, применявшихся в обучении иностранным языкам ранее, тем, что позволяют обучающимся не только использовать Интернет в качестве источника иноязычной информации, но и стать активными создателями мультимедийного контента [2].

Существенные отличия Web-технологий первого и второго поколения представлены в таблице 1.

Таблица 1 – Сравнение Web 1.0. и Web 2.0.

Web 1.0.	Web 2.0.
Есть необходимость установки программы	Ресурсы сети Интернет
Изолированно	Совместно
Оффлайн	Онлайн
Платный ресурс	Бесплатный ресурс
Имеет авторство	Совместная работа, несколько авторов
Документ под охраной авторским правом владельца	Не имеет владельца

Таким образом, основными характеристиками технологий Web 2.0, которые отличают его от классического Интернета, являются: доступность, социальность, открытость, креативность, личностная ориентированность.

Использование информационных технологий часто ассоциируется в первую очередь с дистанционным обучением. Однако они не менее важны для традиционного образования. Существует также новая форма обучения - смешанное обучение (смешанное обучение), которая сочетает в себе традиционное (аудиторное) обучение и виртуальное обучение на основе онлайн-курсов, т.е. этапы «общения» продолжаются этапами онлайн. Эта форма, по мнению ученых, сочетает в себе преимущества обоих типов обучения: наличие прямых социальных связей, а значит, развитие социальной компетентности при традиционном обучении и эффективность электронного обучения, развитие информационной компетентности в онлайн-фазах [3].

На сегодняшний день наиболее популярными и доступными для большего числа потребителей являются следующие образовательные платформы [4]:

1 Quizizz – викторина очень похожа на Kahoot. Разница заключается в том, что Kahoot, как правило, возглавляется учителем, а Quizizz – учениками. Учащиеся могут отвечать на вопросы в собственном темпе.

2 GoFormative – отличный инструмент, который можно использовать для быстрого и простого сбора данных формирующего оценивания. Преподаватель может наблюдать, как ученики проходят тест в режиме реального времени, есть возможность организовать различные группы в одном классе.

3 С помощью сервиса Conceptboard пользователи могут создавать виртуальные доски, которые могут быть использованы для записи кратких заметок и идей, которыми вы хотели бы поделиться с учащимися.

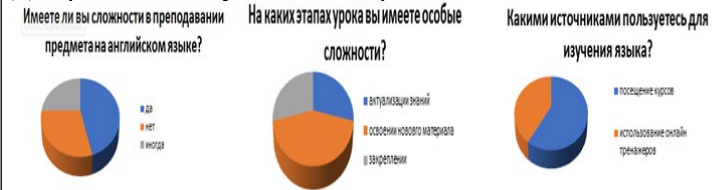
4 Интернет – сервис Goconqr представляет много полезных инструментов для создания интерактивных учебных упражнений. Конструктор Goconqr позволяет рисовать интерактивные ассоциативные карты для запоминания, создавать тесты, викторины. В считанные минуты можно создать свой конспект, сопроводив его не только текстом, но и изображением.

5 Learningapps.org – сервис для создания интерактивных учебно-методических пособий по разным предметам. На сервисе <http://learningapps.org/> есть возможность создать пазл, на частях которого располагаются ответы на поставленные вами вопросы.

При проведении анализа ситуации по реализации обучения на английском языке у учащихся выбранного нами классов 12F1,

12F3 были выявлены проблемы со стороны учителей и со стороны учащихся. При посещении уроков выявлены проблемы у учителей по воспроизведению материала. Для определения основных направлений работы было проведено анкетирование, диаграмма 1.

Диаграмма 1 – Результат анкетирования

Согласно, указанных затруднений учителей, в период исследований учителям предлагались для использования книги с командными фразами для организации деятельности в течении урока и учебники на более простом академическом языке.

Для анализа проблемных зон учащихся были изучены результаты суммативного оценивания за раздел и за четверть по навыкам академического письма (диаграмма 2).

Диаграмма 2 – Результаты суммативного оценивания

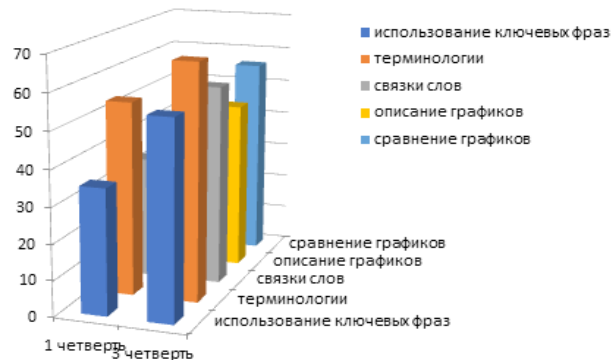

Диаграмма 1 четверти демонстрирует проблемы при написании ответов на открытые вопросы и выводы по практическим работам. Результаты анализа 3 четверти показывают улучшение параметров по всем критериям.

Также для создания ситуации успешности учащимся было предложено пройти опрос для выяснения применимых техник для изучения языка, диаграмма 3. Поскольку изучение будет успешным в том случае, если учащиеся сами будут предлагать пути достижения результатов.

Диаграмма 3 – Результаты опроса

Для устранения выявленных проблем были приняты решения использовать Web 2 ресурсы для изучения терминологии, для развития академического письма при написании выводов практических работ использовать дескрипторы, для устранения грамматических ошибок использовать тренажеры.

В ходе апробации выше указанных сервисов с учетом выявленных проблем исследуемых нами было отмечено, что социальные сервисы Web 2.0 открывают перед учителями широкие возможности в плане:

- оптимизации учебного процесса и развития учебной автономии учащихся;
- ознакомления учащихся с новейшими технологиями, которые они могут эффективно применять в повседневной жизни для работы с информацией, общения, профессионального развития;
- повышения мотивации к изучению иностранных языков;
- развития творческих способностей и коммуникативных умений;
- использования аутентичного учебного материала и отсутствия искусственности в коммуникативных ситуациях.

Результаты

Четыре учителя и 60 учащихся в возрасте 17-19 лет наблюдались в течение восьми недель, чтобы понять, как выбранные

ресурсы Web 2.0 влияют на по навыкам академического письма учащихся. 29 из них были в экспериментальной группе, а еще 21 в контрольной.

В целом мы обнаружили, что и учителя, и ученики положительно относятся к использованию ресурсов Web 2.0 для развития навыков академического письма и что между этими двумя группами не было значительных различий. Были отмечены некоторые различия в отношении ресурсов Web 2.0, используемых для обучения физики (лабораторные работы), при этом большее количество учащихся контрольной группы использовали в качестве инструментов обучения Web 2.0 по сравнению с экспериментальной группой. Анализируя ответы учащихся на структурированные вопросы, 56 % учащихся использовали общие фразы, которые они выучили в ходе занятий с использованием ресурсов Web 2.0; 32 % из них использовали фразы и предложения, которые не были даны на уроках физики (опрос также показал, что они выучили некоторые фразы из других предметов науки). Только 12 % студентов использовали академические функции для описания физических процессов. Наблюдения за планами уроков дают следующие данные: 30 % времени обучающихся использовали приложение Quizlet, 25% – Quizizz и 10 % – приложения GoConqr. Учащиеся также отметили, что результаты этого исследования могут помочь учителям планировать и использовать ресурсы Web 2.0 для улучшения навыков академического письма учащихся.

Таким образом, с помощью интернет-технологий второго поколения легко решаются проблемы обучения в сотрудничестве, а также дифференциации и индивидуализации обучения. Социальные сервисы Web 2.0 позволяют учащемуся выбрать свой стиль учебной работы, наметить свою образовательную траекторию.

Исповедуя доступность, открытость, интерактивность и коллективизм, социальные сервисы Web 2.0 становятся естественной образовательной средой, целесообразность использования которой в учебных целях уже не вызывает сомнения.

Сказанное выше позволяет сделать вывод о том, что вопрос интеграции Интернета в обучении иностранным языкам как в средней школе в настоящее время чрезвычайно актуален. Актуальность применения новых информационных технологий продиктована, прежде всего, педагогическими потребностями в повышении эффективности развивающего обучения, в частности, потребностью формирования навыков самостоятельной учебной

деятельности. В этой связи важно помочь учащимся стать активными участниками процесса обучения и формировать у них потребность в постоянном совершенствовании приобретаемых в школе иноязычных знаний, умений и навыков.

ЛИТЕРАТУРА

1 Сысоев, П. В. Технологии Веб 2.0: социальный сервис блогов в обучении иностранному языку /П. В. Сысоев, М. Н. Евстигнеев // ИЯШ. – 2009. – № 4. – С. 12-18.

2 Педагогика Журнал О. А. Yurova «WEB 2.0 FUNCTIONS IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING»

3 Донецкая, О. И. Интернет-технологии в обучении иностранным языкам: обзор [Электронный ресурс]. – Электрон. дан. – Режим доступа: <http://www.old.kpfu.ru/f21/k2/posob/s6.doc>.

4 <https://clck.ru/U2pgi>

ЖАҢА ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ АЯСЫНДА ГЕОГРАФИЯ ПӘНІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ДАРЫНДЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУ

КАСЫМОВА А. М.

магистрант, 1 курс, Торайгыров университеті, Павлодар қ.

ЕСИМОВА Д. Д.

п.ғ.к., қауымд. профессор, Торайгыров университеті, Павлодар қ.

Дарындылық – бала психикасын толығымен сипаттайтын жүйелі сапа. Сонымен бірге нағыз тұлға, оның бағыттылығы, құндылық жүйелілігі өзімен бірге қабілеттілікті дамытады және анықтайды, дара дарындылықты жүзеге асырады [1].

Дарынды бала – өзінің жарқын жетістіктерімен ерекшеленетін балалар (немесе іштей осындай жетістіктерге дайын) немесе кейбір балалар аз ғана бөлігін орындайтын жұмыстарды өзіне ғана тән алдын ала болжаулары бойынша орындап шығатын балалар.

Белгілі америкалық ғалым Дж.Рензулли дарындылық феноменін жеке тұлғалық сапалармен байланыстыра анықтайды. Олар: зерденің жоғары деңгейге негізделе дамуы, креативтілік пен мотивацияның болуы, жоғары нәтижелілікті қамтамасыз ететін табысты нәтижеге бағытталу, тиімді талдау жасау [5].

География пәніндегі жаңартылған білім бағдарламасы пәннің негізгі ерекшеліктеріне байланысты берілген. Егер бұрын

география жаңа жерлерді, елдерді, оларды зерттеуге қатысты мәліметтерді оқытса, қазір адамдардың қоршаған ортаны тиімді пайдалануы, экожүйенің тұтастығы, адам әрекетінің қоршаған ортаға тигізетін кері әсерін азайту, пайдалы қазбаларды сақтау жолдарын табу, табиғатта болып жатырған процестерді, әлемдегі саяси, демографиялық, экономикалық өзгерістерді зерттеуге бағытталған [10].

Сонымен, жаңартылған білім жағдайындағы география курсына қандай өзгерістер бар?

Егер дәстүрлі география курсына 7 сыныпта материктер, 8 сыныпта Қазақстанның физикалық географиясы оқытылса, қазіргі жаңартылған білім бағдарламасына сай, 7-8 сыныпта ол мынадай бөлімдерді қамтиды:

- 1 Географиялық зерттеу әдістері
- 2 Картография және картографиялық деректер базасы
- 3 Физикалық география
- 4 Әлеуметтік география
5. Экономикалық география
- 6 Елтану және саяси география негіздері

Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі: спиральды түрде берілуі. Спиральды құрылым білім мен дағдылардың сыныптан сыныпқа ілгерлемелі дамуын қамтамасыз етеді. Бұл білімнің қарапайым деңгейден күрделі деңгейге көшуі болып табылады. Оқу мақсаттары оқушылардың зерттеу дағдыларын қарапайым бақылауға, тәжірибе арқылы білімі қалыптасуына, алған білімін өмірде қолдана білуіне бағытталған [10].

Дүниежүзі елдерінің білім беру жүйесінде оқушылардың дарындылық қабілеттерін дамыту тәжірибелері жан-жақты. Мысалы, Ресей Федерациясы мемлекетінде «Рабочая концепция одаренности» (Министерство образования Российской Федерации (Богоявленская Д. Б., Шадриков В. Д., Бабаева Ю. Д. и др.) атты арнайы бағдарлама негізінде жұмыстар жасалынып жатыр [4]. АҚШ елінде оқушылардың дарындылық қабілеттерін дамыту үшін психологтар мен мұғалімдер бірлесіп, диагностика жасау арқылы дарынды балаларды анықтап, арнайы бағдарламалар құрастырады. Осы бағдарламаның арқасында оқушының дарындылық қабілетін дамытады. Жапония елінің білім беру жүйесінде мұғалімдер мен білім беру жүйесінде жұмыс жасайтын арнайы мамандар бірлесе жұмыс жасайды. Ал Оңтүстік Корея мұғалімдерінің ойынша, қазіргі заман талабына сай шығармашылық қабілеттің дамуына

бағытталған білім дегеніміз – аз уақыт ішінде мол идея қорын алу емес, керісінше, жеке тұлғаның толық дамуын қамтамасыз ететін іс шығармашылық қабілеттің дамуы әрбір балаға қажет екендігін, әр тұлғаның қоғам дамуында өз орны бар екендігін біле отырып, дарынды балалардың тек өткенге емес, болашаққа да қызығушылығымен, іс-әрекеттердің жаңа тәсілдерін көбейтуге қабілеттерімен ерекшеленетіндігін атап өту қажет. Сонымен бірге бұл жеке тұлғалық дамудың мақсаттарына да жауап береді. Баланың дарындылығын анықтаудың негізі мектептен басталады [8].

Мектеп балаларымен жұмыс істеу – ерекше маңызды педагогикалық проблема. Осыған байланысты дарынды балалармен жұмыс істеудің төмендегідей кезеңдерін анықтауға болады:

- Баланың жеке ерекшелігін, дарынын зерттеу;
- Балалар шығармашылық өнімдерін жариялау;
- Игерілген нәтижелерді бақылау.

Қазақстан Республикасында оқушылардың дарындылық қабілеттерін дамытатын арнайы бағдарлама қабылданбаған. Әр ұстаз оқушылардың дарындылық қабілеттерін анықтап, оны әрі қарай дамытып, түрлі шығармашылық, ғылыми сайыстар мен олимпиадаларға қатыстырады. 1995 жылдан бастап елімізде дарынды оқушыларды дамытатын арнайы мектептер мен орталықтар ашыла бастады. Оның бастамасы ретінде «Қазақ-түрік лицейлері», түрлі бағыттағы гимназиялар мен лицей мектептердің ашылуы. Сонымен қатар, елімізде «Дарын» ғылыми орталығының ашылуы оқушылардың зияткерлік даму мүмкіндіктерін артуына жағдай жасады. Оған қоса, спорт саласында да оқушылардың дарындылық қабілеттерін дамытуға бағытталған арнайы спорт орталықтары мен мектептер ашылып, олимпиада майталмандары тәрбиеленуде. Сонымен қатар, дарынды оқушылардың ерекшеліктерін ескеріп, әрі қарай дамытатын Тұңғыш Президентіміздің аты берілген Назарбаев Зияткерлік мектептері. Еліміздің облыс орталықтары мен Республикалық маңызы бар қалаларда ашылған мектептер дарынды оқушылардың жеке қабілеттерін ескере отыра, оларға арнайы оқу бағдарламасын әзірлеп, жеке тұлға болмысын қалыптастыратын мықты оқу ордасына айналды.

Әр оқушының жеке дара қасиетін анықтау – мұғалімнің негізгі міндеті. Әр ұстаз өзінің сабақтарында осы ерекшеліктерді ескере отыра оқушының жеке дамуына мүмкіндік жасайтын болса, сыныптың кемінде 70 % оқушылары дарынды қасиеттерін дамыта алған, оны әрі қарай жетілдіруге бағыт-бағдар алған,

өмірде өзінің орнын таба алатын адамдардың қатарында болушы еді. [6] Бірақ та, мұғалімдердің көбі сабақты жоспарлаған кезде, сыныптың, оқушылардың ерекшеліктерін ескермей сабақтың тақырыбы аясында ғана білім берумен шектеледі. География пәнінен жаңартылған оқу бағдарламалары оқушылардың жеке қасиеттерін дамытуға мүмкіндік беретін және де қосымша ғылыми, әртүрлі тақырыпты тереңдетуге бағытталған деректерді қолдануға жағдай жасайды. Яғни, мұғалім оқулықтағы ақпаратпен шектелмей, оқушылардың ізденушілік, сыни ойлау қабілеттерін дамытуға жағдай жасай алады.

География пәні бойынша 7 сынып оқу бағдарламасында оқушылар «Литосфера» бөліміндегі оқу мақсаттары литосфераның құрылысы мен тақталардың қозғалысын білуге негізделеді. Оқушылардың жеке қабілеттерін ескеріп осы оқу мақсатымен шектелмей ұстаз литосфераның құрамындағы заттардың ерекшеліктерін зерттеуге арналған қызықты тапсырмалар құрастырып, балаларды зерттеуге дағдыландыруға жағдай жасай алады. Әрі қарай осы бөлімдегі тақталардың қозғалысы тақырыбын өткен кезде, литосфералық тақталардың қозғалысының нәтижесіндегі пайда болатын жер бедері формаларын оқушыларға қолдағы бар заттармен жасап көруге арналған тапсырма берсе, оқушылардың қызығушылығы артып, тек теориялық білімдермен шектелмей, практикалық дағдыларын дамытуға жағдай жасалынады. Әр оқушының жеке дара қабілеттері әртүрлі, себебі оқушылардың психологиялық ерекшеліктерін ескерсек, кейбіреуі құлақпен естіп, оқу арқылы меңгерсе, кейбіреуі көзбен көріп, қолмен жасағанды ұнатса, кейбіреуі сезім арқылы өмірден алынған жағдайлар арқылы меңгереді. Сол себепті, мұғалімдер сабақ барысында оқушылардың дарындылығын дамыту үшін өздері де үнемі ізденісте болу қажет [3]. Оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін дамытуға бағытталған түрлі тапсырамалар құрастыруға мүмкіндіктер жаңа оқу бағдарламасында жазылған. Бағдарламадағы оқу мақсаттарына жету үшін мұғалімге көмекші құралдар мен ғаламтордағы түрлі деректерді қолдануға рұқсат берілген.

Оқушылардың дарындылығын дамытудағы күрделі жұмыстың бірі – оқушыны зерттеуге дағдыландыру. Әр оқушыны түрлі әдіс-тәсілдер арқылы зерттеуге баулуға болады. Сондай әдістердің бірі мәселелік «Ізденіс моделі» әдісі. Аталған әдісті қолдану үшін өмірмен байланысқан қызықты мәселе құрастыру қажет. Мысалы, 9 сынып бағдарламасы бойынша «Атмосфера» бөліміндегі

«Атмосфералық катаклизмдер» тақырыбын оқыту кезінде қолдануға болады. Сабақ басында оқушыларға тақырыпқа сай бейне-баян көрсетіледі. Содан кейін әр оқушының қабілеттеріне сәйкес тапсырмалар беріледі. «Ізденіс» моделінің үлгісі

Кесте 1

Атмосфералық катаклизм түрі	Таралу аймақтары	Катаклизм себебі	Апаттың салдары	Қорғану жолы
Тайфун				
Торнадо				
Ураган				

Берілген тапсырманы іске асыру кезінде оқушыларға кестедегі ақпаратты тек толтырып қана қоймай, картаға таралу аймақтарын көрсетуге, қорғану жолдарын жаднама немесе арнайы төтенше жағдайда қолданылатын нұсқаулық жасауға тапсырма беруге болады. осы тапсырманың арқасында оқушылардың зерттеушілік дағдылары мен аналитикалық дағдыларын дамытуға мүмкіндік аламыз [9].

Жаңа оқу бағдарламасының арқасында мұғалімнің өзі де шығармашылық, кәсіби тұрғыдан жан-жақты дамуға мүмкіндігіне ие бола алады. Мұғалімнің дарынды оқушымен жұмысқа дайындығының қалыптасуының мәселесі арнайы ғылыми зерттеуді қажет етеді [2]. Ал қазіргі жағдайда республиканың әлеуметтік-экономикалық дамуы үшін интеллектуалдық әлеуметтілікті арттыру аса қажет. Сондықтан мұғалімдер жетілдіру арқылы және, әріптестермен тәрбие алмасу арқылы осы бағыт бойынша кәсіби деңгейді жоғарлату тиіс.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Қазақстан мектебі «Дарынды бала ұғымы» №12, 2006жыл
- 2 Қазақстан мектебі «Дарынды оқушымен жұмыс» №2, 2005жыл
- 3 Жексенбаева Ү.Б. «Балалардың дарындылығын диагностикалау», Алматы, «РАДиАЛ» баспасы, 2005ж.
- 4 География пәнінен жаңартылған оқу бағдарламалары 7,8,9 сынып
- 5 Бабаева Ю.Д. Динамическая теория одаренности. М.1997г
- 6 «Балалардың дарындылығын дамыту» бағдарламасы Джон Хопкинс Университеті. Дарынды жастар орталығы (СТУ) 2015ж

7 Антонова И.Г. Одаренные дети и особенности педагогической работы с ними. Научно – практический журнал «Одаренный ребенок» №1 2011

8 Арсенова С.П. Формирование исследовательских умений студентов в системе их профессиональной подготовки.- М.1990

9 Богоявленская Д.Б. Рабочая концепция одаренности: дискуссионные вопросы.// Одаренный ребенок. - №4 2004

10 Галеева Н.Л., Мельничук Н.Л. Сто приёмов для учебного успеха ученика на уроках географии /Н.Л.Галеева, Н.Л.Мельничук - М., Просвещение, 2006.

ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ІСКЕ АСЫРУДА ПЕДАГОГТЫҢ ДАЙЫНДЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

ҚОШАНОВА Ә. Қ.

магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

Адамзат қоғамы ғылыми-техникалық прогресс керемет дамыған ХХІ ғасырға қадам басты. Жаңа заман ағымына байланысты жаңа ғасыр табалдырығын басқан әлемге әйгілі тәуелсіз Қазақстанның болашағы – білім мен ғылымда. Еліміз білім берудің жаңа жүйесін жасап, әлемдік білім беру кеңістігіне бағыт алды. Білім беру парадигмасы өзгерді, мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болды.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаев биылғы Жолдауында «ХХІ ғасырдағы дамыған ел дегеніміз – белсенді, білімді және денсаулығы мықты азаматтар. Замануи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін білікті мамандар ұсынуы маңызды. Оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуға тиіс...», – деді. Бұл талап жаңа ғасырдағы білім саласы қызметкерлеріне аса жауапты міндеттер жүктейді. Білімді жоғары сапаға көтеру, замануи білім беруді қалыптастыру, әлемдік деңгейдегі мектептер, кәсіптік-техникалық колледждер мен жоғары оқу орындар желісін одан әрі дамыту, білікті мамандар қатарын көбейту.

Бұған дейінгі білім берудегі дәстүрлі әдіс-тәсілдер тек қана пәнге қатысты білім, білік дағдылардың жиынтығын меңгертуге бағытталды, ал жеке басының дамуына көңіл бөлінген жоқ. Педагог

кіреді, сабақ сұрайды, сабақ түсіндіреді. Бұл жердегі педагог тарапынан берілген дайын білімге оқушылар өздігінен ары қарай дамыту, іздену, ойлау, атсалысу, салыстыру, пікір алмасу, пікір таластыру т.б. жайлар қолға алынбайды. Мұндай білімнің аясы тар, жаттанды есте сақтауға алып келеді. Сондықтан көбіне санада механикалық есте сақтау арқылы алынған білім ойлаудың төменгі деңгейінде ғана жүзеге асырылады, ал терең ойлану үрдісі іске асырылмайды. Конструктивті оқытуды алатын болсақ, керісінше, мұнда басты басымдылық оқушыға беріледі. Оқушы көп ойланып, көп талқылап, әрекеттенеді. Осы жағдайда педагогтан өз сабақтарын оқушының идеясын, білім-біліктілігін дамытуға ықпал ететін міндеттерге сай етіп ұйымдастыру талап етіледі. Мұндай міндеттер оқушылардың оқыған тақырып бойынша білімдерін өз деңгейінде көрсетіп, кейбір болжамдар бойынша ойларын білдіре алатындай пікір-көзқарастарын нақтылап, жаңа ұғым-түсініктерін өрістетуге орайластырылып құрылады. Бұл жерде «Маған айт, мен оны ұмытамын, көрсет, мүмкін, есімде сақтармын, мені қызықтыр, мен сонда түсінемін» деген қытай мақалының түпкі мағынасына терең бойлауға тура келеді.

Ғалымдардың айтуынша оқыған, естіген, көрген т.б. әрекеттерден гөрі адамның өзі өзгелерге түсіндірген білім есте сақталады. Барлық оқыту үрдісін ұйымдастырып, көшбасшылық жасайтын педагог болғандықтан, бағдарлама ең алдымен, педагогқа қарай бағытталады. Өйткені педагогтар ойлау қабілеттері жоғары деңгейде дамыған оқушыларды қалыптастырғылары келсе, онда алдымен өздерінің де терең ойлау қабілеттерін дамытқаны жөн. Сонда ғана жаңашыл идеяларға деген көңіл көкжиектері ашылып, жаңаша қалыптасуы мүмкін.

Сондықтан қазіргі кезең педагогтың инновациялық дайындығын қажет етіп отыр. Білім берудің ұлттық моделіне көшкен оқу орындарына ойшыл, зерттеуші, жаттандылықтан аулақ практикалық қызметте педогогикалық үйлестіруді шебер меңгерген, психолог-педагогтік диагностика қоя білетін шығармашыл педагог керек. Осындай талапқа сай қызмет атқару үшін педагог бірінші кезекте өзінің әдістемелік, саяси-экономикалық, экологиялық, психологиялық, дидактикалық білімін ұдайы толықтырып үздіксіз іздену үстінде өз мамандығы бойынша білімін жетілдіріп отыруы керек.

Педагогтың инновациялық дайындығын қалыптастыру – уақыты жеткен, уақыт талабы.

Педагогтың инновациялық дайындығын қалыптастыру дегеніміз – әлемдік бәсекеге қабілетті білім беруді жүзеге асыратын жаңа парадигманың қоғамды дамытудағы үлесін арттыру; білім беретін оқу орындарындағы инновациялық реформаларды жүзеге асыруды жеделдету; білім беру жүйесінде инновациялық өзгерістерді, оқу-тәрбие үрдісінде жаңа ақпараттық, коммуникациялық технологияларды кеңінен пайдалану.

Педагогтың инновациялық дайындығын қалыптастыру біріншіден, педагогтың инновациялық белсенділігінен басталады. Педагогтың инновациялық белсенділігі – жаңаны білсем, үйренсем, қолдансам деген инновациялық іс-әрекеттерді білдіреді. Инновациялық іс-әрекет дегеніміз, педагогтың жаңашыл идеяларын, жаңашыл әдіс-тәсілдерін оқу-тәрбие үрдісіне, өз кәсіби тәжірибесіне, оқу орны жағдайына, білім алушылардың дәрежесіне байланысты енгізуін айтамыз.

Инновациялық үрдістің негізі – жаңалықтарды қалыптастыру, қолдану және жаңа технологиялар арқылы жүзеге асыру. Осы жағдайда педагог жаңа технологияның қыры мен сырын меңгереді, инновациялық іс-әрекеттерін жоспарлап, жүзеге асыру механизмін қолданады. Бұл педагогтың өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін жаңаша құруды көздейді. Педагогтың бойында үш түрлі біліктілік қалыптасуы қажет: пәндік біліктілік (теріялық білім пән арқылы беріледі); педагогтік біліктілік (педагогиканың негізін, ұстанымдарын, әдіс-тәсілдерін, сабақты ұйымдастырудың негізгі нысандарын білуі тиіс); технологиялық біліктілік (технологиялар арқылы білім берудің сапасын көтеру, өз бетімен іздену қабілетін қалыптастыру). Бұл педагогтың білім беру тәжірибесінде өзінің идеясын жүзеге асыруға көмектесетін өмірлік бағыттылығы бар әдіснамалық білімдер жиынтығын құрайды.

Бұл бағытта көптеген ғылыми-зерттеулер жүргізілуде:

– педагогтардың кәсіби сапасын арттыру, олардың педагогикалық білігін қалыптастыру: Н. В. Кузьмина, Г. А. Уманов, Н. Д. Хмель, О. А. Абдуллина, В. А. Сластенин,

– оқытушының инновациялық және психологиялық-педагогикалық даярлығын жетілдіру: Г. Қ. Нұрғалиева, М. И. Дьяченко, Г. М. Храмов, Н. А. Абишев, К. Бұзаубақова және т.б.;

– оқытушылардың ғылыми-әдістемелік дайындығын жетілдіру: М. Н. Скаткин, М. А. Данилов, Б. Б. Баймұханов, А. Е. Әбілқасымова және т. б.

Мұндай дайындық деңгейі педагогтың шығармашылық іс-әрекет құрылымының мазмұнына, өзін-өзі дамытудағы инновациялық іс-әрекеттің мақсатына қатысты. Ал мақсат инновациялық іс-әрекеттің мазмұнына бағытталады. Мазмұнның құрылымы инновациялық мәселемен анықталынады. Мазмұн күтілетін нәтиженің жағдайларына тәуелді және іс-әрекетті жүзеге асырудың басты деңгейіне емес, орындаушылық деңгейіне байланысты [13–14 б.].

Сонымен, педагогтың инновациялық дайындығын қалыптастырудағы педагогтың өзін-өзі дамытуы инновациялық іс-әрекеттің мақсаты мен мазмұнын белсенді ұғынуын қажет етеді. Педагог инновациялық іс-әрекетке ненің кіретіндіктерін дұрыс ажырата білуі тиіс. Өйткені осының бәрін жасаушы, іске асырушы педагог.

Инновациялық даярлығы қалыптасқан педагог-ғылыми ізденуші педагогикалық іс-әрекетті кәсіби тұрғыдан қарап, оны әдістемелік жағынан түрлендіріп, өзінің шығармашылығы арқасында жоғары деңгейде жүзеге асатын технологиялық операцияларды жүйелеп, инновациялық іс-әрекеттің жетістіктері мен кемшіл тұстарын зерттеп, себептерін ашып, өзінің іс-тәжірибесінен туындаған инновациялық технологияны ғылыми тұрғыдан негіздеп, ұдайы ғылыми-ізденушілік іс-әрекет атқарады.

Педагогтың инновациялық дайындығын қалыптастыру үрдісін басқарып отырған абзал. Мұндай үрдісті инновациялық басқару деп атайды. Инновациялық басқару стратегиялық, тактикалық, оперативті және өзін-өзі басқару қызметтерін қамтиды. Стратегиялық басқару – педагогикалық кеңес, әдістемелік кеңес қызметі; тактикалық басқару – оқу-тәрбиелік және ғылыми ізденушілік жұмыстары; оперативті басқару – оқу-әдістемелік жұмыс; өзін-өзі басқару – педагогтың өздігінен білімін жетілдіру [30-33 б.].

Педагог инновация басқару барысында инновациялық іс-әрекетке рефлексия, диагностика жасап отырады. Ағартушы-ғалым А.Байтұрсыновтың «Бала оқытуын жақсы білейін деген адам – әуелі балаларға үйрететін нәрселерін өзі жақсы білу керек» – деген сөздерімен түйіндегім келеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Н.Назарбаев «Қазақстан халқына Жолдауы», «Қазақстан – 2050». Астана. 2014 ж.

2 А.Турабаева. «Мектеп мұғалімдерінің инновациялық біліктіліктерін жетілдіру» диссертация рефераты. Қызылорда, 2013 ж. 13-14 б.

3 Ш.Таубаева. Исследовательская культура учителя: от теории к практике. Монография. Алматы. Ғылым, 2001 ж.

4 К.Бұзаубақова. «Қазақстан мектебі» журналы № 4, 2009. 30-33б.

ҚАШЫҚТАН ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІКТЕРІН ОНЛАЙН ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ДАМУЫ

ҚУАН Н.

магистрант, Павлодар педагогикалық университеті, Павлодар қ.

ЖЕТПІСБАЙ Ә. Қ.

ғылыми жетекші, ф.ғ.к., доцент, Павлодар педагогикалық университеті,
Павлодар қ.

Қазіргі таңда білім беру процессінде дамып келе жатқан, мүмкіндігі зор тәсілдердің бірі – IT технологияларды, атап айтқанда интернет желісі қамтамасыз ететін мүмкіндіктерді қолдана отырып қашықтан оқыту.

Қашықтықтан оқыту синхронды және асинхронды оқытуға негізделген.

• **синхронды оқыту** – виртуалды сыныпқа ұқсас, бір уақытта оқумен айналысатын оқушылар тобын қамтиды. Оқытудың бұл түрінде оқушы мен оқытушы бір уақытта бір жерде болады. Ол үшін топтық сөйлесулер, веб-семинарлар, бейне конференциялар сияқты мультимедиялық компоненттер қолданылады.

• **асинхронды оқыту** – қажетті онлайн-ресурстармен өздігінен оқуға негізделген оқушыға бағытталған оқытуды қамтиды. Бұл жағдайда электронды пошта, электронды курстар, вебсайттар, онлайн форумдар, аудио-бейне жазбалар сияқты технологиялар қолданылады.

Білім беру саласында онлайн технологияларды меңгеру – бүгінгі заман талабы. Онлайн технологиялар жаңашылдық пен ізденісте жүретін мұғалім үшін қызықты екені белгілі. Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, рухани азаматтылық, адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін

тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі [1].

Ұстаз үшін ең негізгі мақсат – әр сабағын түсінікті, тартымды, тиімді өткізу. Қашықтан білім беру процессінде оны жүзеге асырудың бір жолы – заман талабына сай ақпаратты технологияларды қолдану.

Қашықтықтан оқытуда әр түрлі онлайн технологияларды қолдану сабақты қызықты әрі тиімді өткізуге көмектеседі. Онлайн технологиялар танымдық іс-әрекеттің әртүрлі формаларын ұйымдастыруға, оқушылардың жұмысын белсенді және жүйелі етуге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Оқушы бойында танымдық белсенділікті заманауи оқыту әдістерімен қатар IT технологиялар арқылы дамыту жан-жақты, бәсекеге қабілетті, сыни тұрғыда ойлайтын тұлға қалыптастыруда үлесі зор.

Танымдық іс-әрекеттің өзге әрекет түрлерінен ең басты ерекшелігі – оқушының үнемі «жаңа дүниеге енумен», әрбір жаңа әрекеттерді оқушының оның бірінен екіншісіне ауысып отырумен байланысты. Сондықтан, оқу үрдісінде оқушының білім алуға, өз бетімен әрекет етуге деген құлшынысын оятуға, ақыл-ойының дамып, жетілуіне түрткі болатын танымдық іс-әрекетті ұйымдастырудың тиімді әдіс-тәсілдерін іздестіру өзекті сипат береді [2].

Ғалым С.Қалиев оқушылардың танымдық белсенділігін дамытудың сабақта және сабақтан тыс уақытта ұйымдастыру жолын айқындап береді. Яғни. пән апталықтарын өткізу, әр түрлі байқаулар, сайыстар, олимпиадалар, турнирлер, интеллектуалдық жұмыстар ұйымдастыру арқылы оқушылардың танымдық белсенділігін дамытуға болады деп негіздеген [3].

Терең білімге негізделген танымдық біліктердің қалыптасуы оқушылардың білімді теориялық негізде қорыта алуға мүмкіндік беріп, интеллектуалдық белсенді ойлауын жандандырып, шығармашылыққа жетелейді, нәтижесінде, оқушы жеке тұлғасының қалыптасуына негіз болады.

Оқушылардың танымдық белсенділігі оқу үрдісінде қалыптасады. Белсенді оқу-танымдық іс-әрекетінің көздейтін мүддесі, білімнің қоғамдық мәнін ұғыну, қоғамға қызмет ету қарқынын үдету қажеттілігі негізінде дамиды. Белсенділіктің ең жоғары көрінісі оқушылардың алған білімдерін өмірде пайдалана білу болып табылады. Демек, оқушылардың оқу-танымдық

белсенділігін қалыптастыру – оқу үрдісін жетілдірудің негізгі шарты ретінде қарастыру қажеттілігі туындайды.

Оқушының белсенділігі, негізінен, екі түрлі сипатта болатындығы белгілі. Олар: **сыртқы және ішкі белсенділік**. Сыртқы белсенділік дегеніміз – оқушы әрекетінің сыртқы көріністері (белсенді қимыл-қозғалыстары, практикалық әрекеттері, мұғалімге зейін қойып қарауы, т.б.). Оқушының ішкі белсенділігіне оның белсенді түрде ойлау әрекеті жатады. Оқушы бойында танымдық белсенділік пайда болса, ақыл – ой қабілеттерінің мынадай элементтері дамиды: зеректілік, байқағыштық, жасампаздық, сыни ойлау және сөйлеу дербестігі т.б.

Жалпы оқушының өзіндік сезімдік танымы негізінде қабылданған білім, дағды, ептілік әлдеқайда нәтижелі әрі жемісті болады.

Қашықтықтан оқытуда да оқушылар жұпта, топта, ұжымдық немесе жеке жұмыс істей алады. Онлайн технологиялар әр оқушының дамуына ықпал етеді, мотивацияларын күшейтеді, жеке ерекшеліктерін дамытады, танымдық белсенділіктері мен интеллектуалды қабілеттерін арттырады. Сонымен қатар, өзін-өзі тәрбиелеу және өзін-өзі бақылау дағдыларын қалыптастырады [4].

Қашықтықтан оқыту үшін оқытудың жалпы дидактикалық бес әдісін қолдануға болады:

1 **Ақпараттық-рецептивті;** (білімді меңгертуді көрнекі құралдардың көмегімен ұсына отырып, оқу ақпараттарын беру)

2 **Репродуктивті;** (бұрын өткен білімді еске түсіру және қайталау)

3 **Мәселелік оқыту;** (мұғалімнің жаңа білімді түсіндіру кезінде проблемалық жағдайларды жүйелі түрде құрып, сұрақтар қойып және оны шеш жолдарын көрсетіп белсенді оқыту, танымдық іс-әрекетін дамыту)

4 **Эвристикалық оқыту;** (оқушының өз бетімен білім алудың мақсаттары мен мазмұнын, сондай-ақ оны ұйымдастыру, диагностикалау сияқты процессті өзі құруы)

5 **Зерттеу әдісі;** (оқушыларға зерттелетін объектінің әртүрлі жақтары туралы, оның басқа объектілермен байланысы туралы нақты түсінік беру арқылы қызықтырып, сұрақтарға жауап табуға мүмкіндік жасау, оқушының өз бетімен ізденуі)

Қашықтан оқытуды ұйымдастырудың әр түрлі технологиялары бар. Соның ішінде Төңкерілген сынып (Flipped classroom) және Кейс (Case) технологияларын ерекшелік көрсетуге болады.

Төңкерілген сынып технологиясы (Flipped classroom) -бұл оқытудың инновациялық әдісі. Оның дәстүрліден айырмашылығы-теориялық материалды оқушылар сабақ басталғанға дейін мұғалімнің АКТ арқылы жіберген материалмен (видеоролик, интерактивті материалдар, презентациялар, вебсервистар) өзі танысады, оқиды, ал сабақта алған білімдерін мұғаліммен бірге сыныпта талқылайды, практикалық тапсырмалар орындап бекітеді. Бұл технологияны ұсынған американдық жаңашыл мұғалімдер Аарон Самс пен Джонатан Бергманн. Бұл технологияны дәстүрлі оқыту мен қашықтан оқыту кезінде де қолдануға болады.

Төңкерілген сынып әдісінің нәтижесінде оқушылар топта, жұппен жұмыста істей алуы, сабақтан тыс уақытта өз бетінше білім алып үйренуі, танымдық белсенділіктерінің артуы, өзінің жетістіктерін сыни бағалауға үйренеді және АКТ-құзыреттілігін дамиды.

Мұғалім үшін тиімділігі сабақта мұғалім емес, тәлімгер-ұйымдастырушы ретінде қызмет атқарады. Сабақта үлгерімі төмен болып жатқан оқушыға көбірек көңіл бөле алады.

Бұл технология балаларға инверттелген сабақта оқу жұмысын ұйымдастыру, оқу әрекеттерін қалыптастыруға, жеке қасиеттерін, ішкі мотивациясын және өзінің жауапкершілігін дамытуға мүмкіндік береді, танымдық белсенділік, шығармашылық көзқарас, сыни ойлау, ынтымақтастық, көшбасшылық және жауапкершілік сияқты маңызды қасиеттер мен дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, біз бұл технологияның ақпараттық-коммуникациялық технологиялармен тығыз байланысты екенін көреміз, сондықтан акт және медиа білім саласында ақпараттық сауаттылық пен сауаттылық қалыптасуда.

Кейс-технология (Case) – оқытушы-тьюторлардың дәстүрлі және қашықтықтан консультацияларды ұйымдастыру кезінде мәтіндік, аудиовизуальды және мультимедиялық оқу-әдістемелік материалдарды жинау және оларды пайдаланушылардың өз бетінше меңгеруі үшін жіберуге негізделген.

Кейс-технология – оқытушылардың дәстүрлі және қашықтықтан кеңес беруін ұйымдастыру кезінде мәтіндік, аудиовизуалдық, мультимедиялық оқу-әдістемелік материалдарды жинау және оларды пайдаланушылардың өз бетінше меңгеруі үшін жіберуге негізделген. Кейс-технологиясы (ағылшынның case – потрфель) оқытудан жасалынған әдістемелік материалдармен іске асырылады. Кейс-технологияға арналған материалдар түрлері мыналар:

1 Әдістемелік нұсқаулар.

Оқу құралдары мен глоссарий. Оқушыларға оқужоспарындағы пәндер бойынша электрондық тасымалдауышта (CD-ROM) оқу-әдістемелік материалдардың кешені (кейс) беріледі. Кешенді даярлауда ұжымдық әдістер, жобалау әдістері пайдаланылады. Мұндай әдістер тыңдаушылардың белсенділігін арттыруға, шығармашылық қабілеттерін белсендіруге арналған.

2 Жұмыс дәптері.

3 Анықтама.

4 Оқу, аудио, бейне материалдар.

5 Бақылау және емтихан материалдары [5].

Оқушылардың белсенділігін арттырудағы жаңа формаларды, онлайн технологияларды епті пайдалану нәтижесінде оқушыларда келесі қабілеттер дамиды: өз пікірінде тұра алуы; пікірталастар мен талқылауларға қатысуы; өз жолдастарына және мұғалімдеріне сұрақ қоя алуы; жолдастарының жауаптарын түзету; жолдастарының жауаптары мен жазба жұмыстарын бағалай білу; артта қалған оқушыларды оқытуы; үлгерімі нашар оқушыларға түсініксіз жерлерді түсіндіруі; өз бетінше шамасы келетін тапсырмаларды таңдауы; танымдық міндетті (мәселені) шешудің бірнеше түрін табуы; өзін-өзі тексеру үшін, өзіндік танымдық және тәжірибелік әрекеттерін талдау үшін жағдайлар ойластыруы; танымдық міндеттерді шешімнің өзіне белгілі тәсілдерін жинақтап қолдануы. Көптеген зерттеушілердің пікірінше, өз бетінше үздіксіз білім алудың қажетті жағдайы ретінде оқу-танымдық белсенділікті қалыптастыру болып табылады.

Төменде оқушы бойындағы қызығушылық пен танымдық белсенділікті арттыруға болатын онлайн технологиялар:

<https://jamboard.google.com/> **Google Jamboard** – бұл көптеген қатысушыларға нақты уақыт режимінде қашықтан жұмыс істеуге мүмкіндік беретін интерактивті онлайн-тақта. Онда әріптестермен немесе оқушылармен бірге мазмұн жасауға, мәтіндерді басып шығаруға, жазуға және өңдеуге, сурет салуға, суреттерді жүктеуге және осы суреттерде жұмыс істеуге болады.

<https://new.edmodo.com/> **Edmodo** – бұл білім беру мазмұнын жариялауға, нақты уақыт режимінде сөйлесуге, сабақтарды басқаруға мүмкіндік беретін білім беру әлеуметтік желісі. Негізгі оқу уақытынан тыс уақытта оқушы мен мұғалім арасындағы өзара іс-қимылды, ақпарат алмасуды ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

<https://kahoot.com/> **Kahoot** – интерактивті тапсырмаларды жасау үшін жарқын, қарапайым, тегін қызмет түрі. Бұл сервисті сыныпта әртүрлі викториналарды, пікірталастарды, тестілер мен сауалнамаларды өткізу үшін және білім алушыларды жылдам тексеру мақсатында қашықтықтан оқыту кезінде қолдануға болады. Kahoot-білім беру жобаларына арналған қосымша. Оның көмегімен тест, сұрау, оқу ойынын немесе білім марафонын жасауға болады. Қолданба үстел нұсқасында да, смартфондарда да жұмыс істейді.

<https://www.baamboozle.com/> **Baamboozle** – бұл платформа мұғалімге сыныпта дидактикалық ойындар өткізуге көмектеседі және командалық жарыстар ұйымдастыруға болады. Конструктордың өзі ұпайларды есептейді, дұрыс және дұрыс емес жауаптарды көрсетеді.

Оқушының танымдық белсенділігін онлайн технологиялар арттырудың тағы бір жолы ол өзін өзі бақылау мен бағалауға арналған тапсырмалар.

Оқушы білімін әр түрлі онлайн платформалар арқылы тексеруге яғни, бақылаудың жазбаша бақылау, өзіндік жұмыс, бақылау жұмысы мен тест сияқты формаларын да қашықтан өткізуге мүмкіндіктер бар. Онлайн технология арқылы жасалатын тапсырмалар, тесттер уақытты үнемдеуге көмектесе отырып, оқушылардың өзін-өзі басқаруға үйретеді. Ең бастысы, оқушылардың өзіндік білім алу арқылы өзін-өзі бағалауды қамтамасыз етеді.

Келесі тізімдегі платформалар барлық пәндерден оқушылардың білімін тексеруге болатын сервистер тізімі:

<https://docs.google.com/forms/> **Google формалары** – Google Дисктегі ең танымал функциялардың бірі. Google формалары – қашықтықтан оқыту кезінде кері байланыс жасауда, әсіресе бөлім бойынша және тоқсандық жиынтық бағалау өткізуде өте қолайлы құрал. Google формалары тест жұмыстарын (бір дұрыс жауаппен және бірнеше дұрыс жауаптармен) өткізуге, оқушыларға белгілі бір тақырып бойынша жазба жұмысын жаздыруға, бақылау жұмыстарын орындатуға ыңғайлы құрал болып табылады.

<https://quizizz.com/> **Quizizz** – викториналар, сауалнамалар, тесттер құруға арналған ыңғайлы онлайн-сервис. Quizizz көмегімен әртүрлі тақырыптар бойынша тапсырмалар жасауға, сауалнамалар, үй тапсырмалары, ойындар, сайыстар ұйымдастыруға болады.

<https://learningapps.org/> **Learningapps** – әр түрлі пәндер бойынша сабақтан және сыныптан тыс жұмыстарда қолдануға арналған интерактивті оқу модульдерін құруға арналған конструктордың бір түрі. Онлайн-сервис жеке жаттығулар, тапсырмалар, тесттер,

оларды әр түрлі форматта сақтауға, кітапханадан дайын модульдерді пайдалануға, пайдаланушылар арасында еркін ақпарат алмасуға, сыныптар құруға және онда оқушыларды жазуға, оқушылардың жұмысын ұйымдастыруға мүмкіндік береді [6].

Қорыта айтқанда, қашықтан оқыту барысында онлайн технологияны қолдану оқушының іс-әрекетін, жұмысын түрлендіруге көмектеседі, зейінін белсендіреді, жеке тұлғаның шығармашылық мүмкіндіктері мен танымдық белсенділіктерін дамытуға мүмкіндік жасайды.

Жаңа технологиялар мен ІТ технологияларды оқу – тәрбие үрдісінде қолдану оқытушы жұмысын өнімді, нәтижелі ұйымдастырып, ал оқушылардың білім алу әрекетін мәнді, қызықты, пайдалы етеді. Жас ерекшелігін сай қолданылатын сервистер, видео-аудио жазбалар, платформалар оқушының мотивациясын көтереді. Сонымен қатар, әрбір ұстазды ойландырып, жаңаша жұмыс істеуге, жаңа ізденістерге жетелейді. Осы орайда Жүсіпбек Аймауытовтың «Сабақ беру үйреншікті жәй ғана емес, ол жаңадан жаңаны табатын өнер», - деген сөзі бар. Демек, оқытушы әркез өз сабағына әдістемелік және шығармашылық шеберлікпен қарауы керек. Бұл өзін-өзі басқара, бағалай білетін, сыни тұрғыда ойлай алатын, жаңашылдыққа жаны құмар тұлға қалыптастырудың бірден-бір жолы.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Қосыбаева Ұ.А., Кервенов Қ.Е. Инновациялық технологияның бір элементі ретіндегі қашықтықтан оқыту технологиясы. Қарағанды университетінің хабаршысы -2013 ж

2 Арынова Г.С «Бастауыш сынып оқушыларының танымдық іс- әрекеттерін белсендірудің педагогикалық жағдайлары»-2018 ж

3 Айынова А.С. Ақпараттық технологиялар негізінде оқушылардың танымдық белсенділіктерін арттыру- 2018 ж.

4 Хабиева Г.К. ОҚУШЫНЫҢ ӨЗ БЕТІМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

5. https://kk.wikipedia.org/wiki/Кейс_әдісі

6 <https://skyteach.ru/2020/04/18/distance-learning-best-tools-for-online-lessons/>

ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖОЛДАРЫ

КУДАРОВА Н. А.

аға оқытушы, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

ӘНУАРБЕК Д. А.

студент, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

Күнделікті өмірде әрбір адам түрлі зорлық-зомбылыққа тап болуы ықтимал. Тіпті бұндай әрекеттің куәгері немесе ондай әрекетке өзі де баруы мүмкін. Кейбір адамдар «зорлық-зомбылық» ұғымын тек ұрып-соғумен байланысты деп ойлайды. Иә, ол да бұған жатады, бірақ та зорлық бұнымен шектелмейді. Сонымен зорлық-зомбылық деген не? Зорлық-зомбылық дегеніміз: «Зорлық-зомбылық – азаматтардың құқын бұзатын бір адамның екінші адамға тәндік немесе психикалық ықпал етуі» [1].

Сонда зорлық-зомбылық деген тек ұрып соғу ғана емес, бұндай жағдайға тап болған адамның әрине құқығы бұзылады. Себебі, бұндай жағдай оның еркіне қайшы болып келеді. Зорлық-зомбылықтың түлеріне келетін болсақ: физикалық, сексуалдық, психикалық сипатта ие болуы мүмкін.

Сексуалдық зорлық жәбірлеу және жалпы адамның жыныстық тиіспеушілігі мен еркіндігіне қауіп төндіру болса, психикалық зорлық адамның психикасына қасақана әсер ету (қорқыту, қорлау, бопсалау, кемсіту және т.с.с.) болып табылады. Статистика бойынша, 2019 жылы 1 миллиардқа жуық 2-17 жас аралығындағы балалар үлкендер тарапынан зорлық-зомбылыққа ұшыраған, ал 300 миллионға жуық бала оған тұрақты түрде ұшырайды. 2019 жылы 475000 адам зорлық-зомбылықтан көз жұмған, ал әлемдегі әйелдердің 35 % өз өмірінде физикалық және сексуалдық сипаттағы зорлық-зомбылыққа тап болған.

Бұның қатарына тұрмыстық зорлық-зомбылық, ұрып-соғу, тіпті өз еркінсіз қыздарды ерте тұрмысқа беру мен әйелдерді алып қашып, құлдыққа сату да жатады. Осының бәрі өткен заман әдеттері болып көрінуі мүмкін, бірақ бұл қазіргі әлемде орын алып отырған жағдайлар. Сонда зорлық-зомбылық мәселелерді шешудің бір амалы ретінде біздің санамыздың түбінде ұялап отыр. Мұның себебі неде? Менің ойым бойынша, зорлық-зомбылықты іс-әрекеттердің ең бірінші себебі – ол адамның отбасында көргені болып табылады. Мұны мен мақала жазу барысында жүргізген сұрақнамаға қатысқан 17 адамның 9-ы бұлай жауап беруі де дәлел болып отыр.

Бала кезден зорлықты көріп өскен адам өз өмірінде оған жүгінуі әбден мүмкін, себебі оның санасында ол қалыпты әрекет ретінде тұрақталады. Көптеген ересектердің балаға қатысты өздерінің эмоцияларына ерік беріп, дауыс көтеріп, тіптен қол жұмсауы да кездеседі, дегенмен олар бұның арты неге келерін көбінесе ойламайды [2].

БҰҰ жүргізген зерттеу бойынша: туған емес ата-аналар, білім деңгейі төмен, не ішімдік және зиянды әдеттерге салынатын ата-аналар тарапынан және ұрыс-керіс жиі болатын отбасыларда зорлық-зомбылық басқа отбасыларға қарағанда жиі болатынын көрсетті. Оның үстіне қазіргі кезде белең алып отырған пандемия, карантиндік шаралар мен қашықтықтан оқу балаларға қатысты зорлық-зомбылық мәселесін ушықтырып жіберді. Балалар әлі толығымен қалыптасқан тұлға болмаған соң және ересекке қарсы тұруға қауқары мен күш-жігері жеткіліксіз болған соң ерекше қорғауды қажет етеді.

Оның үстіне адам қоғамның бір мүшесі болғандықтан, оған қоғамның пікірі әсер етпеуі мүмкін емес. Бұл зорлықтық мінез-құлықтың екінші себебі. Зорлық-зомбылықтың әлемдік картада таралуы да бұған дәлел. Сандар көрсетіп отырғандай ең жиі зорлық фактілері төмен дамыған елдердің қоғамдарында тіркеледі. Бұларға Африка, Оңтүстік Америка мен Азияның кейбір елдерін жатқызуға болады. Неліктен бұлай? Психологиялық жағынан қарап көрейік: жоғары дамыған елдерде білім беру мен жұмыспен қамту деңгейі жоғарырақ, сәйкесінше жұмыссыздық пен қаражат жетіспеуі мәселесі нашар дамыған елдерде сияқты өзекті емес. Ал білімі де, жұмысы да жоқ адам өзінің қоғамға қажетсіздігін сезініп, ішімдікке салынады не өмірге ызасын айналасындағылардан алады. Осы жағдай «Капернаум» деген фильмде жақсы көрсетілген. Сюжет бойынша Бейрутта тұратын кедей көп балалы отбасында ата-аналары заңсыз іспен қаражат тауып, ал балалары жақын маңдағы дүкенге жалданып жұмыс істеп күн көреді. Үнемі қаражат жетіспеуі салдарынан әкесі ішімдікке салынады, көмелет жасқа толмаған қызын ақша үшін күйеуге береді, балаларын және әйелін сабайды. Осылайша өмірде өз орнын таба алмауы, күйреген армандар мен мақсаттар, үнемі шешілмеген мәселелердің болуы адамдарды зорлық-зомбылыққа итермелейді.

Бұдан шығатын үшінші себеп-қалыптасқан патриархалды құрылыста әйелдердің рөлін төмен қабылдау немесе мүлде елемей. Себебі соңғы жылдардың статистикасы бойынша, әлемде зорлыққа

ұшырағандардың 65%-ы әйелдер және әрбір 10 әйелдің 4-уі зорлық-зомбылықтың құрбаны болған, 650 миллион қыз бен әйел еркіне қарсы 18 жасқа дейін күйеуге шыққан, ал 120 миллион сексуалды қудалауға ұшырайды. Қазақстанға келетін болсақ, «Nemolchi.kz» қорының мәліметтері бойынша, айына орта есеппен 120 әйелді зорлау, 5232 ұрып-соғу, 72 дене жарақаттарымен, 14 өлтіру және 48 өзіне-өзі қол жұмсау тіркеледі. Осының бәрі әйелдерді зорлық-зомбылықтан ерекше қорғау керек екенінің дәлелі. Қазіргі кезде әлем бойынша әйелдерді зорлық-зомбылықтан қорғау мақсатында көптеген науқандар мен шерулер ұйымдастырылуда. Мысал ретінде, Алматыда 8-наурызда өткен шеруді келтіруге болады. Феминизмнің белең алуына байланысты біртіндеп ортақ күшпен біз бұл мәселені жоямыз деген үміттеміз.

Және де өзім байқаған зорлық-зомбылықтың бір себебі – медиа ортасында сау емес, абызивті қарым-қатынасты насихаттау. Көптеген кинолар «жаман жігіт» образынсыз болмайды. Бұл адамдардың ойларында қарым-қатынаста ұрып-соғу, бопсалау мен кемсітудің болуы қалыпты жайт деген пікірді қалыптастырады. Менің ойымша, кино мен фильмдерде мұндай қарым-қатынас тым қатты романтизацияға ұшыраған, шындығында бұл мүлде дұрыс емес.

Ендігі туындаған мәселе – «зорлық-зомбылықтың алдын қалай алуға болады?», «оны жою мүмкін бе?». Әрине, әлемдегі миллиардтаған адамдарды бір адамдай ойлатып, бәрін зорлық-зомбылыққа қарсы қою мүмкін емес, дегенмен зомбылықтың мөлшерін азайту, оның алдын-алу мүмкін. Бұл кенеттен бола қоймайды, бұл ұзақ уақыт бойы біртіндеп жасалатын жұмыс. Ең алдымен бала кезден бастап адамдардың санасында зорлық-зомбылыққа қарсы пікірді қалыптастыру керек. Өз бақылауымнан отбасында дұрыстап тәрбие мен махаббат көрмеген, жастайынан зорлыққа ұшыраған адамдардан болашақта ең қанішер қылмыскерлер болады. Сондықтан балаға отбасында сенімді, мейірімді, жылы атмосфера керек. Менің бұған қатысты ұсынысым – ата-ана атанайын деп жатқан адамдарды психикалық денсаулыққа сынақтан өткізу. Қалай болғанда да, өзінің психикасы сау емес адам балаға дұрыс тәрбие-бағдар бере алмайды. Бірақ бұның да көптеген кемшіліктері бар – сынақтан өтпеген адамдардың балаларын ата-аналарынан немесе жалпы өмірге келу мүмкіндігінен айыру керек пе, сынақ нәтижесінің дұрыстығы күмән тудыруы мүмкін бе, бұл туу көрсеткішіне қалай әсер етеді және т.б. Ата-аналардан басқа мектеп пен балабақша ортасында да балалардың мінез-құлқын бақылап,

олардың бойында жақсы қасиеттерді қалыптастырып, зорлық-зомбылықты әрекет байқалған балаларға психологиялық көмек көрсету қажет. Мұғалімдер мен тәрбиешілер тарапынан да зорлық мүмкіндігін мейлінше азайтып, идеалды күйде мүлде жою керек. Әсіресе жеткіншектік кезеңде адамның бойында қоғамға деген оң қатынасты, адамдарға деген мейірімділікті дамыту қажет. Бұның бәрі білім беру орындарындағы оқытушылар мен психологтардың жоғары біліктілігін талап етеді.

Балаларға қатысты зорлық-зомбылықтың әртүрлі формалары отбасылық мәселелерден (отбасының әлеуметтік қолайсыздығы, эмоционалдық немесе денсаулық жағдайына байланысты қиындықтардың болуы), сондай-ақ ата-аналар мен баланың өзіндік сипаттамалық ерекшеліктерін біріктіруден туындауы мүмкін.

Отбасындағы зорлық-зомбылықтың пайда болуына әсер ететін екі негізгі факторлар:

Зорлық-зомбылық туындайтын қоғамның көрнісі: әлеуметтік-экономикалық формацияның сипаты; жұмыссыздық деңгейі; кедейлік; азаматтық соғыстар мен жергілікті әскери іс-қимылдардың болуы; қылмыс деңгейі; заңдардың әлсіздігі; балаларды қорғаудың тұтас және тиімді жүйесінің болмауы; сондай-ақ зорлық-зомбылық пен балаларға қатыгездікке төзімділік; физикалық жаза тәрбие барысында тиімді деп есептеу.

1 Отбасының ерекшеліктері және бала тәрбиеленетін отбасындағы қарым-қатынастарының ерекшеліктері:

Отбасындағы физикалық және (немесе) психологиялық зорлық-зомбылыққа ықпал ететін факторлар:

1 Әлеуметтік жағдайлық факторлар:

- ұзақ материалдық мәселелер;
- әлеуметтік және жағдайлық факторлар;
- ұзық уақыт бойы стрессті бастан кешу;
- ата-аналары әдеттегі әлеуметтік ортадан оқшаулау,

қолдаудың болмауы;

- әлеуметтік және экономикалық өмірді күрт өзгерту;
- балаларды тәрбиелеуде қоғамның зорлық-зомбылыққа

қатынасы;

- өмірдің алғашқы күндерінен анадан мәжбүрлі алшақтату.

2 Отбасы мен ата-ананың ерекшеліктері:

- ата-ана ретінде өз-өзіне күмәндану;
- жетілмегендік, ата-ананың тым жас болуы;
- физикалық жазалардың құндылығына сену;

– бала «бұзылады» деп қорқу;

– ішімдікке салуына;

– зорлық-зомбылыққа байланысты баланың жеке тәжірибесі.

3 Балалардың ерекшеліктері:

– шамадан тыс белсенділік;

– физикалық және психикалық ауытқулар;

– балаларға қойлатын шамадан тыс, түсініксіз талаптар;

– жоспарланбаған және қалаусыз балалар [3].

Тағы бір маңызды жайт – зорлық-зомбылықты жазалау шаралары. Менің ойымша, олар тым жұмсақ. Сұрақнамаға қатысқандардың 88 % зорлық-зомбылыққа қарсы күрес жұмысына қанағат емес екенін білдірді. Мысал ретінде, заңнамада ұрыс-керіс үшін 5 тәулікке, қол жұмсау үшін небәрі 20 тәулікке қамауға алу қарастырылған. Жалпы ең қатал жаза 7 жылға бас бостандығынан айыру, бірақ көп жағдайда тек ескерту беріледі немесе алдын-алу әңгімелесуі жүргізіледі. Жазаның жеңілдігі адамдарды қылмысқа әкеп соғады. Мысалы, өзімнің дүниетанымымды дүр сілкіндірген жәйт – Ақтөбе қаласында қызды ұрлап қашып, бірнеше сағат бойы өз әйелі мен балаларының көзінше соққыға жыққаны үшін азаматтың жазасы небәрі 30000 теңге айыппұл ғана болды. Сонда адамды өз еркіне қарсы алып қашып, ұрып-соғудың құны 30000 теңге болғаны. Егер біз зорлық-зомбылықты жоюды көздесек, заңнаманы өзгертей жағдай жақсармайды. Себебі адамды іс-әрекетке бармау жолында тоқтатын нәрселердің бірі – тыйым, жаза. Психологиялық жағынан да баланың алғашқы дағдарысы мен әлеуметтенуі осы тыйымдар арқылы өтеді. Оның үстіне жазаның кепілдігіне сенімді адам тәртіп сақшыларының көмегіне жүгінуге қорықпайды. Сондықтан, зорлық-зомбылықты алдын-алудың маңызды бір шарты – лайықты жаза, қатал заң. Және бір алдын-алу шарасы – қоғамдық санада қалыптасқан зорлықсыз шешуді, зорлықтың қалыпты жағдай емес екенін орнықтыру. Ол үшін зорлық-зомбылықты қылықтары байқалған адамдарға психологиялық қызмет көрсетіп, бұқара арасында насихаттау жұмысын жүргізу керек. Зорлыққа душар болғандарға қолдау көрсету арналары мен орталықтарын ашу арқылы көмек көрсетуге барынша көп адамды жұмылдыру.

Бұның бәрінен шығатын қорытынды: зорлық – бұл махаббат, қамқорлық пен қолдаудың жетіспеушілігінің, күйреген өмірдің көрінісі, оның түбінде терең психикалық алаңдаулар жатыр. Тіпті, зорлықты психикалық ауытқу деп санауға болады деймін. Зорлықтың символы ретінде өз басым Стамбул қаласында орналасқан

кабырғадағы 440 жұп әйелдердің аяқ-киімі инсталляциясын санаймын. Бұл сан 2018 жылы өз күйеулерімен өлтірілген әйелдер санына тең. Және бұндай сандар мейлінше аз болсын деген ниеттемін. Бұл үшін бірнеше адамның жұмысы және бірнеше жыл жеткіліксіз. Зорлық-зомбылық қоғамда нық орныққан және кең етек жайған. Оны жою оңайға соқпайды және бір адамдай бірігуді қажет етеді. Зорлықтың түбі ешқашан жақсылықпен бітпейді! Бұны неғұрлым ертерек түсіну жақсы. Қауіпсіз болашаққа бірге қадам жасайық!

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Насилие // [Электрондық ресурс]. – URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/>. [сайтқа жарияланған күні 24.03.2021].
- 2 Алексеева И.А., Новосельский И.Г. Жестокое обращение с ребенком. Причины. Последствия. Помощь. – М.: 2005. – 256 с.
- 3 Иванова Н.Л., Луканина М.Ф. Коррекция детско-родительских отно-шений в семье. Ярославль.: 2003. – 31 с.
- 4 Насилие в семье: особенности психологической реабилитации. Учеб-ное пособие / Под ред. Н.М.Платоновой и Ю.П.Платонова. СПб.: 2004. – 154 с.

ФОРМИРОВАНИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УМЕНИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ

КУДИЯРБЕКОВА Г. К.

магистр педагогики, ст. преподаватель,

Торайгыров университет, г. Павлодар

ИСКАКОВА А. М.

магистр профессионального обучения, ст. преподаватель,

Торайгыров университет, г. Павлодар

Чем сложнее и насыщеннее становится образовательная деятельность, тем выше требования к ее эффективности, тем большее значение приобретают педагогические умения, которые являются своеобразным ключом к решению многих актуальных проблем образования.

Педагогические умения и навыки являются важнейшим компонентом квалификационной характеристики учителя, а их формирование – составной частью системы профессионально-педагогической подготовки. Проблема педагогических умений

чрезвычайно актуальна. Немало сделано в разработке теории деятельности (Б. Г. Ананьев, А. А. Бодалев, П. Я. Гальперин, А. Н. Леонтьев, Б. Ф. Ломов, А. В. Петровский, Б. А. Пономарев, С. Л. Рубинштейн), теории поэтапного формирования умственных действий (П. Я. Гальперин, Н. Ф. Талызина, Д. Б. Эльконин), теории умений и навыков (Е. Н. Кабанова–Меллер, Н. А. Менчинская, А. Е. Дмитриев), сущности и структуры педагогической деятельности (Н. В. Кузьмина, В. А. Сластенин, А. И. Щербаков).

Методологические и методические основы формирования учебных умений глубоко разработаны в трудах психологов и педагогов (Ю. К. Бабанский, А. Е. Дмитриев, Е. А. Милерян, И. Т. Огородников, П. И. Пидкасистый, К. К. Платонов, С. Л. Рубинштейн). В педагогической теории научно обоснованы и раскрыты особенности и характер деятельности учащихся по овладению умениями (подражательный, репродуктивный, репродуктивно-творческий, творческий) и методы и приемы их формирования у школьников (объяснение, беседа, показ, инструктирование, выполнение заданий по образцу, творческие упражнения, самоконтроль). Вместе с тем в педагогической теории не нашла глубокого отражения проблема научного обоснования методики формирования педагогических умений.

Выявление путей совершенствования содержания и методики работы по формированию педагогических умений, по подготовке к творческой деятельности учителя остается актуальной задачей исследователей и всех практических работников педвузов.

В рамках сложившейся традиционной системы подготовки будущих педагогов процесс формирования профессиональных умений объективно ставит нас перед необходимостью поиска новых методов и средств. Одним из таких средств, значительно интенсифицирующих процесс обучения в вузе, является дидактическая игра. Во многих вузах страны успешно применяется игровой метод, написаны интересные диссертационные исследования по проблеме использования обучающих педагогических игр (Н. М. Страздас, В. П. Бедерханова).

В пользу применения дидактических игр свидетельствует положение, принятое в период советской психологии: способности человека формируются и развиваются в деятельности. У начинающего учителя нет времени и возможности ждать, когда в непосредственной деятельности у него сформируются те или иные способности, умения и навыки, поэтому справедливо утверждение,

по которому в основу формирования педагогических умений должна быть положена деятельность, по возможности моделирующая деятельность учителя-воспитателя [1]. Именно дидактические игры как нельзя более способны моделировать педагогическую деятельность, условия работы учителя.

Известные казахстанские специалисты в области теории и технологии игры Н. К. Ахметов, Ж. С. Хайдаров, научно обосновали креативную сущность игры: «Активность, самостоятельность, творческий подход к разрешаемым проблемам становится характерным для каждого играющего ученика, так как цели и мотивы их игрового учения слиты с самим содержанием их учебно-тренировочной деятельности. Благодаря этому обучающиеся активно и довольно быстро овладевают новыми способами познания, повышают результативность своих учебно-исследовательских действий, а приобретаемые ими знания отличаются высокой степенью системности и вариативности, и выступают в последующей практической деятельности как инструменты самостоятельного познания и опыта» [2].

Что такое дидактическая игра в педагогическом вузе?

«Дидактическая игра – разновидность комплексного многокомпонентного средства формирования педагогической направленности, позволяющего включать обучаемых в аналоги профессиональной деятельности» [3].

Эффективность обучения зависит от тщательной подготовки к игре со стороны преподавателя. Он должен четко понимать учебную цель каждого планируемого занятия и в соответствии с этим выбрать определенный алгоритм игры. Заранее необходимо подготовить информацию, знать способы ее использования, обеспечить учебно-методической документацией.

К участию в дидактической игре должны готовиться и студенты. Подготовленность к игре достигается изучением рекомендуемой литературы, предусмотренной графиком самостоятельной работы по дисциплине. Хорошая подготовка студента к игре требует от него как работы над четким изложением своих мыслей, так и жесткой внутренней дисциплины для успешного участия в игре.

Для выявления формирования системы умений на базе применения дидактических игр были исследованы педагогические умения студентов. Для этого была использована структура умений, в которую входят гностические, конструктивные, организаторские, коммуникативные умения. Умения исследовались по следующим

критериям. Гностические: 1) умение проверять гипотезы; 2) быть чувствительным к противоречиям; 3) критически оценивать полученные результаты. Конструктивные: 1) умение конструировать собственную деятельность; 2) умение организовывать деятельность учащихся; 3) умение самостоятельно принимать педагогические решения. Организаторские: 1) умение сплотить учащихся; 2) умение разделить обязанности учащихся; 3) умение спланировать работу. Коммуникативные: 1) умение установить педагогически целесообразные отношения с учащимися; 2) умение установить отношения с родителями; 3) умение установить отношения с коллегами и руководителями.

В дидактической игре выделяется две фазы: статистическая – игровое обучение, связанное с воплощением и реализацией игровой модели. В связи с этим в состав дидактической игры включаются следующие элементы: игровое моделирование, микропреподавание как форма проигрывания профессиональной роли, сюжетно-ролевые игры, спонтанно-имитационные игры. Перечисленные выше элементы экспериментального обучения применялись в комплексе и отдельно на занятиях по спецпредметам и педагогической практике.

Дидактические игры проводились после прочтения цикла лекций. Студенты в игре опирались на знания, полученные в процессе лекционных занятий. Эти знания не только закреплялись в играх, но и приобретали качественно новую форму «существования», поскольку входили в их структуру опыта регуляции познавательной и профессиональной деятельности.

Применение дидактических игр в процессе учебных занятий высшей школе позволило надеяться, что этот процесс будет более продуктивным и эффективным, так как студент, выйдя на педагогическую практику, пойдет не путем проб и ошибок, а воспользуется сформированными педагогическими умениями, которые приведут к успешному прохождению практики и дальнейшему профессиональному росту студентов вуза.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Слостенин В.А. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки. – М., 1976.
- 2 Ахметов Н.К., Хайдаров Ж.С. Теория и технология игры. – Алматы: Ғылым, 1999.

3 Страздас Н.Н. Система дидактических игр как средство формирования педагогической направленности: Автореф. канд. дис. – Л., 1980. – С.9.

4 Бабанский Ю.К. Избранные педагогические труды. – М., 1989. – С. 328 - 332.

5 Буске М.М. Что заставляет нас играть? Что заставляет нас учиться?// Перспективы. – 1987. – № 4.

6 Игровое моделирование: Методология и практика / Под ред. И.С. Ладенко. – Н-к, 1987.

7 Кларин М.В. Игра в учебном процессе // Советская педагогика. – 1985. – № 6. – С. 57.

8 Лях Ю.А. Обучение как игра // Аспирант и соискатель. – 2003. – № 2. – С.172.

9 Платонов В.Я. Деловые игры: разработки, организация и проведение. – М.: Профиздат, 1991.

10 Erickson K., Erickson M. Simulation and Game Exercises in large Lecture Classes// Communication Education. – 1979. – V. 28. – P. 224–229.

ДИФФЕРЕНЦИАЛДЫҚ ТЕНДЕУЛЕРДІ ОҚЫТУДА КОМПЬЮТЕРЛІК МАТЕМАТИКА ЖҮЙЕЛЕРІН (КМЖ) ҚОЛДАНУДЫҢ НЕГІЗГІ МАЗМҰНЫ

КУЛАХМЕТОВА Ш. Б.

докторант, Қ. А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті,
Түркістан қ.

КАЛИМБЕТОВ Б. Т.

ф.-м.ғ.д., профессор, Қ. А. Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік
университеті, Түркістан қ.

Қазіргі кезде заманауи ақпараттық технологиялар қоғамның түрлі салаларында, соның ішінде білім беру саласында кеңінен қолданылады. Математика мамандарын дайындауда КМЖ-ны қолдану пәндерді игеруді жеңілдетуге көмектеседі. Мұнда жалпы қоғамды ақпараттандырудың әлеуметтік, психологиялық, жалпы мәдени, кәсіби алғышарттары қалыптасады. Сондықтан жалпыматематикалық пәндерді оқытуда білімді ақпараттандыру қазіргі таңда ақпараттандыру процесінің негізгі ағымдарының бірі болып табылады [1]. Осыған орай, оқу процесін оңтайландыру жолдарын іздеу маңызды аспектілердің бірі. Оңтайландыру бір

уақытта екі бағыт бойынша: оқу процесінің тиімділігі мен сапасы және оқытушылар мен студенттердің өзара қарым-қатынасы негізінде жүргізілуі керек. Математика мамандығы студенттеріне дифференциалдық тендеулерді оқыту процесін оңтайландыру заманауи ақпараттық технологиялар, оның ішінде компьютерлік математикалық жүйелер (Maple, MatLab, MathCAD, Mathematica) арқылы жүргізілсе көптеген мәселелерді шешуге септігін тигізеді [2].

Жоғары оқу орындарында дифференциалдық тендеулерді оқытуда КМЖ-ны қолдану келесі мүмкіндіктерді береді:

– оқу материалын игеру формалары мен әдістеріне мазмұнды байыту және өзгерістер енгізу;

– студенттердің оқу-шығармашылық жұмыстарының мотивтерін екі-екіден арттыру;

– әр оқушының жеке пікірін белсендендіру;

– студенттерге алдағы сабақтарға өздерін дайындауға және оларды практикада қолдану үшін жаңа білім алуға мүмкіндік береді және т.б.

Оқытуда КМЖ-ны қолданудың мәні компьютерге бұрыннан қалыптасқан әдістемелер мен әдістерді беру емес, оларды КМЖ беретін жаңа мүмкіндіктерге байланысты қайта құру болып табылады. Дифференциалдық тендеулерді оқытуда КМЖ-ны қолдану процесінде жүйелік тәсіл принципі үлкен рөл атқарады және оның негізгі мәні КМЖ-ны енгізу бірқатар математикалық пәндерді жүйелі және әдістемелік зерттеу арқылы жүзеге асырылуын қажет етеді, жаңа технологияны қолдану арқылы оқытуды қажет ететін оқу курстарының бөлімдерін анықтауға көмектеседі.

Maple КМЖ арқасында келесі әрекеттерді орындауға болады:

– сандық та, аналитикалық та, символдық та әртүрлі есептеулерді шығару және өңдеу, алгебралық тұжырымдармен әрекеттерді орындау, тендеулер шешу;

– қисықтар мен беттердің кескіндерінің параметрлік және айқын емес тендеулеріне сәйкес негізі, беттердің контурлық графиктерін құру, графикалық зерттеу нәтижелерін жасау, аналитикалық шешімдерді визуализациялау;

– графикалық типтердің жетілдірілген анимациясын негіздеу;

– мәліметтер базасы мен білім базаларын ұйымдастыру.

Дифференциалдық тендеулерді оқыту процесінде диаграммалар мен тесттер жасау үшін компьютерлік ресурстарды пайдалануға болады. Сонымен қатар Интернет-ресурстар мен электрондық кітапханалар оқу материалдарын, электрондық оқулықтар,

тапсырмаларды жинауға және студенттерге жеткізуде аса маңызды роль атқарады. КМЖ қолданатын сабақтарда тақырыпқа қатысты ең маңызды мәліметтерді:

- пән бойынша алғашқы білімдерді алуға;
- алынған білімді жіктеуге;
- студенттің білімді алуға болған ынтасын дамытуға;
- өзіндік жұмыстар орындауға көмектеседі.

Мұндай қызметтің келесі артықшылықтары бар:

- сыныпта студенттерге презентация түрінде ұсынылатын тақырып, оларды баурап алады;
- материалды осындай ұсыну тақырыпты оқыту уақытын қысқартады және негізінен материалды бекітуге көбірек уақыт бөлуге мүмкіндік береді;
- айқындықтың жоғары дәрежесі ассимиляция мен есте сақтаудың пайызын едәуір көтереді.

Дифференциалдық тендеулерді ақпараттық технологияларды қолдану сабақтарды қызықты және есте қаларлықтай етуге көмектеседі. Мазмұнды көрнекі құралдармен көрсету, компьютермен жұмыс жасау және мультимедиялық проекторды қолдану - көрнекі презентацияға ықпал ететіні сөзсіз. Компьютерлік технологияларды сабақта дұрыс қолдану арқылы студенттердің тақырыпқа назарын жақсартуға, ынтасын арттыруға, ақпараттық ортадағы мінез-құлық ережелерінің құрамы ретінде ақпараттық мәдениетті дамытуға болады. Дифференциалдық тендеулер дәрістерінде КМЖ-ны қолдану білім беру процесінің дамуына негіз болады. Білім беруді ақпараттандырумен білім беру құрылымын өзгерту үшін ақпараттық технологияларды жандандыруға бағытталған кешенді міндет қойылды.

Сонымен, студенттерге математикалық білім беруді ақпараттандыру жағдайында алдымен мұғалімге бұл процестің заманауи ақпараттық технологиялардың, оқытудың әдістері мен ұйымдастырушылық алғышарттарын қатаң ұстанумен орындау керектігін ескерту қажет. Дифференциалдық тендеулерді оқыту процесінде КМЖ-ны әдістемелік негізде оңтайлы қолдану студенттердің математикалық білімін, дайындық деңгейін көтеруге, оқуға деген ынтасының артуына, математикалық қабілеттерін, ақпараттық мәдениетін қалыптастыруға, материалдарды визуалдық қабылдау деңгейінің артуына, пәннің электронды оқу-әдістемелік базасын құруға септігін тигізеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Revathy P., Prabakaran R., Muthukumar S. Contemporary issues in teaching and learning techniques of differential equations: A review among engineering students. Inter. J. Advanced Science and Technology, 2020, 29, pp. 1313-1330.

2 Безручко А.С. Методика обучения решению дифференциальных уравнений будущих учителей математики, основанная на использовании информационных технологий. Дисс. ... канд. пед. наук. – 2014.

МЕТАПРЕДМЕТНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК ЗВЕНО ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖПРЕДМЕТНЫХ СВЯЗЕЙ ПО МАТЕМАТИКЕ И ФИЗИКЕ

КУРМАНОВ А. А.

докторант, Казахский национальный педагогический университет
имени Абая, г. Алматы

Взаимосвязь учебных предметов физики и математики отражает взаимосвязь наук физики и математики, которая определяется наличием у них общей предметной области. Взаимосвязь этих наук выражается во взаимосвязи их идей и методов, которую можно условно разделить на три типа:

1) физика ставит задачи и создает необходимые для их решения математические методы, которые в дальнейшем служат базой для развития математической теории (теория дифференциального и интегрального исчисления Ньютона для решения задачи о движении тел);

2) развитая математическая теория используется для анализа физических явлений, что часто приводит к созданию новой физической теории (теория электромагнитного поля Максвелла), которая в свою очередь приводит к развитию физической картины мира (в данном примере – электродинамической) и к возникновению новых физических проблем (специальная теория относительности);

3) физическая теория в своем развитии опирается на математический аппарат, который развивается и совершенствуется по мере его использования в физике (общая теория относительности и тензорный анализ, квантовая механика и матричное исчисление, геометрия Лобачевского, Римана, элементарные частицы и теория групп).

Прежде всего, при обучении физики происходит закрепление математических понятий. Например, в 10 классе производная используется при рассмотрении некоторых вопросов электродинамики. Но особенно широко математика используется в курсе физики 11 класса. Это выражается в систематическом применении производной при изучении колебаний, использовании и закреплении свойств тригонометрических и показательной функций, использовании интегрирования при решении задач (закон радиоактивного распада, закон Бугера для поглощения излучений, барометрическая формула, экстратоки, затухающие колебания и т.д.). Это не просто применение математики, а развитие и конкретизация её идей и методов на широком естественнонаучном материале. В том числе, при изучении физики происходит формирование и развитие ряда математических предметных универсальных учебных действий (УУД) как в технике вычислений и расчётов, так и в области графических и аналитических умений и навыков [1].

С другой стороны, изучение физики нередко ставит определённые задачи перед математикой в сфере формирования ряда физических понятий: скорость, сила, работа, мощность и т.п. Они являются исходными для формирования таких общих математических понятий, как «вектор», «производная», «интеграл» и др. В связи с этим, при изучении математики и физики в старших классах, особенно ценным является использование учащимися элементов математического анализа. Эти направления связей физики и математики отражаются в обучении, и связи носят двусторонний характер.

Метапредметные результаты – это освоенные обучающимися на базе нескольких или всех учебных предметов обобщенные способы деятельности, применимые как в рамках образовательного процесса, так и в реальных жизненных ситуациях. Метапредметная деятельность – деятельность за пределами учебного предмета; она направлена на обучение обобщенным способам работы с любым предметным понятием, схемой, моделью и т. д. и связана с жизненными ситуациями.

Средством формирования метапредметных результатов учащихся средней школы является метапредметная деятельность в преподавании математики и физики, что дает возможность развивать мышления у всех учеников на примере возможности

использования межпредметных связей на уроках математики при решении задач физического содержания.

Так, внедрение метапредметного подхода в школьное образование является острой необходимостью, т. к. традиционные средства и методы педагогической деятельности не соответствуют современным реалиям, уровню развития технического прогресса. Метапредметный подход в обучении предлагает такую реорганизацию образования, когда ученик воспринимает знания не как сведения для запоминания, а как знания, которые он осмысливает и может применить в жизни. На основании такого подхода школа способна сформировать у ребёнка представление о предмете, как о системе знаний о мире, выраженном в цифрах (математика), телах (физика), веществах (химия) и т. д. Следует обратить внимание на результат обучения. В качестве такового результата понимается, во-первых, умение применить полученные знания, а во-вторых, желание получить эти знания и уметь их применять.

С каждым из элементов научного знания связаны два вида деятельности учащихся, в которых данный элемент знания является опорным: это деятельность по созданию данного элемента знания и деятельность по его применению. Чтобы обучить определённому виду деятельности, необходимы следующие шаги:

- 1) выполнять деятельность вместе с учениками, следуя схеме деятельности (ученики со схемой пока не знакомы);
- 2) обобщив опыт выполнения деятельности, побудить учащихся к составлению общей схемы деятельности (набор фраз распределить по смыслу познавательных задач);
- 3) создать у учеников мотивацию на усвоение данного вида деятельности;
- 4) создать систему упражнений (или запланировать систему уроков) для выполнения учениками данной деятельности;
- 5) организовать поэтапное усвоение учащимися данной деятельности;
- 6) провести контроль усвоения данной деятельности.

Усвоение нескольких видов деятельности можно организовать в пределах одного урока, включая контроль усвоения. Организация усвоения видов деятельности, связанных с научным методом познания, имеет свои особенности. Ориентировочная основа действия должна быть составлена самим учеником. При этом снова выделяются все ориентировочные знания, которые необходимы для

выполнения деятельности. Деятельность выполняется учителем или учащимися с помощью учителя. Затем, обобщив свой опыт, ученики с помощью учителя составляют обобщённую схему деятельности, учатся её конкретизировать и применять в ходе своей дальнейшей деятельности.

Рассмотренные выше этапы организации работы по формированию отдельных видов познавательных УУД были очень похожи, поскольку они отражают общечеловеческий способ получения научного знания, сформулированный создателями научного метода познания Г. Галилеем и Ф. Бэконом. Этапы этого метода:

- 1) обнаружение проблемы;
- 2) выдвижение обоснованной догадки-гипотезы о предположительном решении поставленной проблемы;
- 3) вывод из гипотезы предсказательных следствий;
- 4) экспериментальная проверка следствий;
- 5) формулировка обобщения, которое объединяет гипотезу, прогностический вывод из гипотезы и результат экспериментальной проверки.

Если сравнить элементы любой схемы по организации деятельности учащихся на уроках математики или физики: исходная ситуация – формулирование познавательной задачи – выдвижение гипотез для их решения – эксперимент. Это наводит на мысль, что возможно организовать обучение исследовательским навыкам на основе эксперимента по обобщённой схеме. Для урока, на котором проводится обобщение данного вида деятельности и составление обобщённой схемы, нужны специально подготовленные дидактические материалы. Во-первых, это таблицы деятельности в конкретных ситуациях, выполнявшиеся учащимися на уроках предварительного этапа освоения деятельности.

Во-вторых, поскольку процесс формулирования обобщённых шагов схемы достаточно сложен, учащиеся должны получить «подсказки» – набор фраз с названием этих шагов. Такая россыпь готовится для каждого ученика и помещается в конверт. Другой вариант – выдать учащимся распечатанную в случайном порядке россыпь фраз с заданием сделать дома и принести её на урок.

Рассмотрим формирование понятия «вектор». «Вектор» - произошло от лат. «vehere» (влечь, тянуть). «Коллинеарные векторы» - от лат. «con» (cut) (вместе) и «linea» (линия). «Скаляр»

- от фр. «scalaire», лат. «scalaris» (ступенчатый) и это величина, каждое значение которой выражается одним числом.

В современной математике важную роль играет понятие вектора [2]. Вектор – одно из основных геометрических понятий. Вектор характеризуется модулем (длиной) и направлением. Наглядно его можно представить себе в виде направленного отрезка, хотя, говоря о векторе, правильнее иметь в виду целый класс направленных отрезков, которые параллельны между собой, имеют одинаковую длину и одинаковое направление. Примерами физических величин, которые имеют векторный характер, могут служить скорость, ускорение, сила, импульс, напряжённость и др.

Укажем основные вопросы, на которые нужно обратить внимание учащихся при изучении темы «Векторы»: во-первых возникновение понятий «вектор», «скаляр», «коллинеарные векторы»; во-вторых - деление величин на скалярные и векторные; в третьих - особенности операций, выполняемых над векторами (перенос вектора в данную точку, сложение векторов, разность векторов, умножение вектора на скаляр, скалярное произведение векторов); в четвертых - виды векторных величин в физике (связанные – сила, скользящие - сила тока, свободные векторные величины – напряжённость, ускорение и др.).

В содержании этого пункта показать, что некоторые величины характеризуются не только своей абсолютной величиной, но и направлением, привести примеры таких величин. Для всего этого имеются некоторые возможности. В курсе геометрии 7-го класса встречается понятие величины. И в курсе физики этого же класса рассматривается это понятие. Понятно, что учитель математики, и учитель физики должны трактовать это понятие одинаково.

Рассмотрение векторов в основной школе готовит учащихся к изучению физики на более высоком уровне. Отметим, однако, что имеются более широкие возможности для осуществления взаимосвязи курсов геометрии и физики. При изучении понятия вектора в 9-ом классе необходимо обратить внимание на формирование умений и навыков, нужных для решения задач физики. Изучение темы «Векторные величины в физике» позволяет расширить круг задач с физическим содержанием. В данном случае осуществляется связь между двумя учебными дисциплинами: геометрией и физикой и соответствующими им понятиями вектора и векторной величины. Традиционно происходит объединение этих понятий. Кроме того, часто одно понятие подменяется другим. От

широты овладения фактами, понятиями, теориями, а также от того, какими путями, методами познания и с помощью каких средств усвоены определения и теории, зависят формирование научного мировоззрения, глубина знаний и прочность навыков, развитие качеств личности, влияние знаний на практическое осознание, поведение и т.д.

Показ взаимосвязей учебных дисциплин между собой и применение одной из них при изучении другой придает большую значимость каждой дисциплине и вызывает у учащихся более глубокий интерес к математике и физике. Реализация межпредметных связей формирует у учащихся метапредметные умения, основным звеном которых являются познавательные универсальные учебные действия. Именно их сформированность у учащихся, в большей степени, раскрывает смысл образующей единой картины мира.

ЛИТЕРАТУРА

1 Снигирева Л.Н. Формирование познавательных универсальных учебных действий при установлении межпредметных связей математики и физики в условиях реализации образовательной программы среднего общего образования. Монография / Л. Н. Снигирева. – Чебоксары: ИД «Среда», 2020. – 104 с.

2 Каинбаева Л.С. Практическая направленность курса геометрии средней школы // Тезисы докладов международной научной конференции студентов, магистрантов и молодых ученых «Ломоносов –2008». – Астана, 2008. – С.27–29.

ЖАҢА ЗАМАН ТАЛАБЫНА САЙ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚУ ҮДЕРІСІНЕ ҚОЛДАНУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

МАКАРАМ Н. Е.

бастауыш сынып мұғалімі, Үшқоңыр қазақ орта мектебі,
Алматы обл., Қарасай ауд.

Қазіргі уақытта оқыту парадигмасы өзгерді. Білім беру мазмұны жаңартылып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты мұғалімдердің алдында оқыту әдістерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды игеру, оларды тиімді пайдалану міндеті тұр. Мемлекетіміздің білім беру үдерісіне енген жаңартылған білім

беру бағдарламасы-бұл болашақ ұрпақтың заманауи талаптарына сай келетін жаңа бағдарлама.

Сабақтың сапасы – мектептің маңызды міндеттерінің бірі. Көпшілік биолог-мұғалімдер оқушылардың өздері оқу сабағының сапасына еш қатысы жоқ деген нық сенімде: «Көбірек қаталдық және тәртіп, көбірек сабақтағы жұмыс, сонда біз жоғарғы сапаны қамтамасыз етеміз». Жоқ, олай болмайды. Бүгінгі білімнің сипаты өзгерген. Қазіргі жылдам, жанталасқан үрдістер, құндылықтардың бағалануы білімді бүкіл өмір бойына түгел алып шығуға мүмкіндік бермейді. Бұл, ендеше, биологияны оқыту үрдісін өзгертуді талап етеді, ол дегеніміз – басты міндет болып білімді игеру әдістемесі түр деген сөз.

Қазіргі адамзат дамуының ерекше артықшылығы-ақпараттық өркениетке көшу, адамдардың зияткерлік қабілеттерін арттыратын компьютерлік технологиялар мен ақпараттық технологиялардың жедел дамуы.

Қазіргі таңда заманауи білім беру жүйесінің ең басты міндеті мектеп оқушыларының білім сапасының деңгейін халықаралық дәрежеге көтеру. Қазіргі кезеңде білім және ғылым саласындағы инновациялық педагогикалық технологиялар өзекті болып, педагогикалық инновациялық технологиялар ұғымы мектеп оқушыларын оқыту мен тәрбиелеуде кеңінен қолданылатын технологиялардың біріне айналды [1].

Ал мен бастауыш сынып мұғалімі ретінде өз сабақтарымда ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген, мәдени мұраны жадында сақтаған білікті тұлғаны қалыптастыруға үйретуде жаңа амалдың 7 модулін қолданамын. Бұл тәсілдің басқа технологиялардан айырмашылығы жеті модульде жатыр. «Сабақ – бұл мұғалімнің педагогикалық мәдениетінің айнасы», – деді А. Сухомлинский, осы жеті модульдің ішінен мен өзімнің пәнім үшін пайдалы, оны жарықтандыратын, оқушының қызығушылығын тудыратын, білімін жетілдіретін нәрсе туралы көп ойлағаным рас. Саралау арқылы мен әр сабақта бірден бір немесе бірнеше модульді қолдануға болатындығын анықтадым. Бұл қолданыстан ұтылғанымнан ұтқаным көп болды. Әр мұғалім өз сабағының – көшбасшысы. Ал оқушыны дұрыс бағыттай білу ол мұғалімнің, яғни біздің өз шеберлігімізге байланысты. Жалпы, оқудағы менің міндетім-оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге тәрбиелеу, үйрету, шығармашылық қабілеттерін дамыту, жаңа инновациялық технологияларды пайдалана отырып түсіндіру.

Білім беру саласында озық технологияларды енгізу мұғалімнің ойлау стилін, оның жеке бағдарын өзгертеді. Бастауыш сынып оқушыларын оқытуда озық технологияларды қолданудағы басты мақсатым-оқушыларға білім беру процесінде көмектесу. Ерекше орын алатын: оқу бағдарламалары, виртуалды карталар, оқуда қолдануға арналған электронды оқулықтар, тексеру бағдарламалары мен тестер, өзіндік жұмыстар.

Соңғы кезде педагогика ғылымына «инновация» деген термин енді. Ол өткен ғасырдың 50-ші жылдарында АҚШ, Германияда пайда болды. Ғылымда пайда болған жаңалықтарды зерттейтін орталықтар жұмыс істей бастады. Инновация дегеніміз – кез-келген үрдіске, не процесске жаңалық ендіріп мәселені жаңаша шешу. Қазір әлем қарқынды өзгеру үстінде. Ғылым мен техниканың қарқынды дамып келе жатқан кезеңдері. Жас ұрпақ ұялы телефонсыз және интернетсіз сабақ жасай алмайтын дәрежеге жеткен уақыт. Сол себепті біз оқулықты оқушының қолынан көре алмаймыз. Ендігі кезекте оқушыға білім беріп, оны жан-жақты тәрбиелеу мұғалім жұмысының өзекті мәселесіне айналды. Сондықтан мұғалім уақыт талабына сәйкес өзгеруі керек. Білім беру саласында қол жеткізілген бүкіл әлемдік бітімнің мәні оқушылар үшін білімнің де, дағдылардың да тең дәрежеде болуы. Жаһанда болып жатқан өзгерістер мұғалімдердің біліктілігін арттыру жүйесіне де әсер етеді [2].

Өзімнің тәжірибемде инновацияның үш кезеңін бөліп ұсынбақпын. Бірінші кезеңде инновация туралы ақпарат жинаймын, инновацияның қажеттілігін дәлелдеймін, содан кейін әр түрлі инновациялардан қажетті жаңалықты таңдап, оны қолдану туралы шешім қабылдаймын. Осылай инновациялық қызметтің екінші кезеңіне өте отырып, яғни іске асыру кезеңдерін зерттеймін, іске асыру жоспарын жасаймын және жаңалықты пайдаланамын. Бұл кезеңде мен жаңалықтарды енгізуге кедергі келтіретін факторларды ескере отырып, оқу-тәрбие процесіне өзгерістер енгізуіме болады, жаңашылдық мерзімдерімен байланысты жұмыстарды жүргіземін. Инновацияны енгізу уақыты аяқталғаннан кейін инновациялық қызмет үшінші кезеңіне өтемін. Бұл кезеңде ұйымдастырылған оқу-тәрбие жұмысының нәтижелерін арттыруға инновацияның әсерін анықтаймын, оқу-тәрбие жұмысына жаңашылдықты тиімді енгізу шарттарын белгілей келе және оны таратуды ұсынамын. Оқытудың инновациялық жүйесі, оқыту процесінде жаңа технологияларды пайдалана білуіміз қалыптасуы тиіс. Мектеп оқушыларына инновациялық ақпараттық қарым-қатынас

технологиясының құралдарын қолданудың мақсаты-оқушының танымдық қызығушылығын қалыптастыру. Яғни, оқушының танымдық қызығушылығының болуы оларға білім беру іс-әрекетінде белсенді, білімінде сапалы болуға, жағымды мінез-құлықты қалыптастыруға мүмкіндік береді деген пікірдемін.

Осылайша, оқу жылының IV тоқсаны да келіп жетті. Мен өзімнің еңбек өтілімнен алынған тәжірибем бойынша айтар болсам, интернет-платформалардың мүмкіндіктері өте тиімді. Себебі бүгінгі ұрпаққа білім беруде біз әлемдік көшбасшы елдерден тіпті бір секундқа да артта қалмауымыз керек. Сондықтан да мен оқушыларыма химия пәнінен сабақ беруде darun.kz, [bilimland](http://bilimland.kz) және де әлі күнге дейін қолданатын басқа белгілі интернет-платформаларды пайдаланудамын. Осы платформалардағы бейнероликтер, тапсырмалар, тест сұрақтары оқушылар үшін түсінікті және қолжетімді жағдайда құрастырылған. Мұндай сабақтарды мұғалімдер өздері жасайды және әртүрлі сайттарға жүктейді, бұл қазіргі заманғы интернет жүйесімен басқа әріптестерімізбен қашықтықтан тәжірибе алмасуға мүмкіндік береді.

Қытай философының «Маған жәй айтсаң – ұмытамын, көрсетсең есімде сақтаймын, ал өзімді іс-әрекетке қатыстырсаң үйренемін» деген даналығы білім алушының білімге ықыласын аттыруда ақпараттық – коммуникативтік технологияларды пайдалана отырып, өзіндік ізденіс жүргізуді практикада жүзеге асырудың маңызды екендігін көрсетеді.

Қазіргі қоғамдағы маңызды міндеттердің бірі ақпараттандыруда, ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану саласында педагог – мұғалімдердің біліктілігін арттыру болды. Әрбір мұғалім заманауи тәрбие мен таным саласындағы жаңа тенденцияларды игеріп қана қоймай, сонымен қатар оларды практикада қолдана отырып, білімі мен дағдыларын үнемі жетілдіріп отыруы керек. Дана халқымыз ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды деп бекер айтпаса керек [3].

Егеменді еліміздің талаптарына сәйкес мектеп оқушыларын оқыту, қазіргі заманғы бәсекеге қабілетті білімді ұрпақ тәрбиелеу – жан-жақты білікті мұғалімдердің қолында. Уақыт өзгереді, әдістер көбейтіледі, жаңартылады және толықтырылады. Өзімнің тәжірибемде балалардың сөйлеуін дамыту, қызықты оқыту үшін жаңа әдістер мен технологияларды қолдануға асығамын. Қазіргі заманғы мектептерге шығармашылықпен үздіксіз дами алатын, біліктілігін үнемі көтеріп отыратын және біздің жаһанданған әлемде өзгертін мұғалімдер қажет.

Тәрбие мен білім егіз ұғым. Жаңа технологияларды қолдана отырып әдістер мен тәсілдерді тиімді пайдалану үздіксіз тәрбие мен білім беру сапасын арттыратыны сөзсіз. Біздің мектепте оқушыларға білім беруді жалғастыру үшін барлық жағдайлар жасалған. Мектебімізде балалардың жеке басын қалыптастыру мен дамытуда мұғалімдердің педагогикалық технологияларды қолдану қабілеті өте жоғары. Өзім осы уақытқа дейін педагог ретінде балаларды үздіксіз оқыту мен қатар заманауи педагогикалық технологияларды кеңінен қолдануға тырысамын. Себебі қазіргі заманғы балалардың ақпаратты көбірек қабылдайтындығынан, олардың есте сақтау қабілеттері жоғары деңгейде дамығандығынан деп ойлаймын. Заман талабына сай мектеп оқушыларын оқыту, үздіксіз тәрбие беру мен қатар болашақ ұрпақтың еркін дамуына, жан-жақты білім алуына, белсенді, шығармашылық қызметіне тікелей әсер ететін тәрбиешілер яғни біз.

Қорытындылай келе, мұғалім ең алдымен инновация туралы түсінікке ие болуы керек деп келесідегідей ойымды тұжырымдаймын. Қазіргі педагогикадағы инновация – білім беру, тәрбие жұмысына жаңашылдықты енгізу, яғни жаңа әдістер, құралдар, жаңа тұжырымдар жасау және оларды қолдану ретінде анықталады. Инновация құрал және процесс ретінде кез-келген жаңалық енгізу жұмыстарын қамтиды. Инновацияға деген қажеттілік белгілі бір мәселені шешу жолында туындайды. Кез келген педагогикалық ұжым, кез келген педагог инновациялық қызметті ұйымдастыруға құқылы. Бірақ инновацияны дайындау және ұйымдастыру процесінде ол белгілі бір тапсырманы өз мойнына алуы керек, өйткені кез-келген педагогикалық бастаманың объектісі оқушы екенін ұмытпауымыз керек.

Бастауыш сынып кезеңі - бұл адам өміріндегі ең маңызды кезең. Себебі дәл осы кезде оқушының табиғи дарыны жан-жақты дами бастайды. Сондықтан, егер осы уақытта оқушылармен жүйелі түрде жан-жақты дамыту жұмыстары жүргізілсе, жұмыс соншалықты нәтижелі болады. Мұндағы заманауи білім мен оқыту балаларда жас кезінен бастап табиғи сипат пен қабілеттерді дамытады. Білімді, тәрбиелі ұрпақ мектепке дайын оқушы болады. Бала – біздің болашағымыз, бала – біздің қуанышымыз. Ендеше, менің басты мақсаттарымның бірі – мектеп оқушыларын ақпараттандыра отырып, инновациялық әдістер арқылы үздіксіз біліммен тәрбиемен қамту деп қуана айта аламын.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 «Білім» бағдарламасы – Астана: 2010
- 2 Ғаламдықбілім беру – А:2005
- 3 Әлімов А. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. Алматы 2013.

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ОҚЫТУ: ДӘРІС ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ САБАҚТАРДАҒЫ ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕР

МАНДАХБАЯР Т.
магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

Жоғары білім беру жүйесіндегі болып жатқан өзгерістер білім берудің инновациялық тұлғалық-даму парадигмасына қарай қозғалумен, өмірдің барлық салаларында шығармашылық іс-әрекет үшін адамның зияткерлік және шығармашылық әлеуетін пайдалану қажеттілігімен байланысты. Интербелсенді оқытуға ақпараттық технологияларды енгізу – қазіргі заманғы ЖОО-да студенттерді даярлауды жетілдірудің аса маңызды бағыттарының бірі.

Оқу процесін дәстүрлі ұйымдастыруда ақпаратты беру әдісі ретінде біржақты байланыс нысаны қолданылады, оның мәні оқытушының ақпаратты таратуы және кейіннен оны білім алушыларға жеткізуі болып табылады. Білім алушы тек оқып, естіп, білімнің белгілі бір салалары туралы сөйлесіп, тек қабылдаушының позициясын алатын жағдайда болады. Байланыстың біржақты формасы тек дәріс сабақтарында ғана емес, семинарларда да болатыны тән. Айырмашылық тек оқытушы емес, оқушы кейбір ақпаратты таратады. Бұл оқытушының семинар басталғанға дейін қойған сұрақтарына, рефераттарға, дәріс материалдарын жаңғыртуға жауаптары болуы мүмкін. Байланыстың бұл түрі құзыреттілікке негізделген тәсіл қағидаларына сәйкес келмейді.

Білім беру процесіндегі көпжақты байланыс формасы түбегейлі ерекшеленеді. Бұл байланыс модельнің мәні студенттердің мәлімдемелерін қабылдауды ғана емес, оның өзі маңызды болып табылады, сонымен қатар олардың білімін оқу процесіне енгізуді қамтиды.

Білім беру процесін ұйымдастырудағы құзыреттілік тәсіліне көшу оқу процесінде сабақтан тыс жұмыстармен ұштастыра отырып, сабақ өткізудің белсенді және интербелсенді формаларын кеңінен қолдануды көздейді. Оқу процесінде интербелсенді формада өткізілетін сабақтардың үлесі аудиториялық сабақтардың кем дегенде 20 пайызын құрауы керек.

Білім беру процесін ұйымдастырудағы құзыреттілік тәсілі оқытушыдан оқу процесінің құрылымын, іс-әрекетті ұйымдастыру формаларын, субъектілердің өзара әрекеттесу принциптерін өзгертуді талап етеді. Бұл дегеніміз оқытушының жұмысында қарым-қатынастың диалогтік әдістеріне, ақиқатты бірлесіп іздеуге және әр түрлі шығармашылық әрекеттерге басымдық беріледі. Мұның бәрі оқытудың интербелсенді әдістерін қолдану арқылы жүзеге асырылады.

Педагогикада бірнеше оқыту модельдері ажыратылады: пассивті - оқушы оқытудың «объектісі» ретінде әрекет етеді, яғни ол тындап, қарап отырады.

Оқытудың келесі моделі белсенді - оқушы оқытудың «субъектісі» ретінде әрекет етеді (өзіндік жұмыс, шығармашылық тапсырмаларды орындау кезінде).

Интербелсенді модель білім алушылардың оқытушымен ғана емес, сонымен бірге бір-бірімен кең, өзара әрекеттесуіне және білім беру процесінде білім алушылардың белсенділігінің үстемдігіне бағытталған. Интербелсенді әдістерді қолданған кезде оқушы қабылдау процесінің толыққанды қатысушысына айналады және оның тәжірибесі білім берудің негізгі көзі болып табылады. Оқытушы дайын білім бермейді, бірақ оқушыларды өздігінен ізденуге шақырады.

Интербелсенді оқытуда сабақ өткізудің дәстүрлі формаларымен салыстырғанда оқытушы мен оқушының өзара әрекеті өзгеруде: оқытушының белсенділігі оқушылардың белсенділігіне жол ашады, ал мұғалімнің міндеті олардың бастамасы үшін жағдай жасау болып табылады.

Осылайша, интербелсенді оқыту-бұл білім алушылардың бірлескен іс-әрекеті түрінде жүзеге асырылатын таным әдісі.

Интерактивті оқыту-бұл диалогтық оқыту деп айтуға болады:

Ол төмендегілердің арасында болуы мүмкін:

- «білім алушы – білім алушы»;
- «білім алушы – білім алушылар тобы»;
- «білім алушы – аудитория»;

– «білім алушылар тобы – аудитория»;

– «білім алушы – компьютер».

Интербелсенді оқытудың міндеттері келесідей:

- оқушылардың қызығушылығын ояту;
- оқу материалын тиімді игеру;
- оқушылардың қойылған оқу міндеттерін шешу жолдарын өз бетінше іздеуі;

• студенттер арасында ықпал ету, топта жұмыс істеуге үйрету, кез-келген көзқарасқа төзімділік таныту, әркімнің сөз бостандығына құқығын құрметтеу, оның қадір-қасиетін құрметтеу.

Интербелсенді оқыту өзара түсінушілікті, өзара әрекеттесуді, өзара байытуды қамтамасыз етеді. Интербелсенді әдістер ешқандай жағдайда дәріс материалын алмастырмайды, бірақ оны жақсы меңгеруге ықпал етеді және ең бастысы, пікірлер, көзқарастар, мінез-құлық дағдыларын қалыптастырады [1, б. 51].

Тәрбиелік және оқу міндеттерін шешу үшін оқытушы келесі интербелсенді формаларды қолдана алады: дөңгелек үстел (пікірталас, пікірсайыс); ми штурмы (брейнсторм, ми шабуылы); іскерлік және рөлдік ойындар; кейс-стади (нақты жағдайларды талдау, ситуациялық талдау); мастер-класс. Айта кету керек, оқытудың интербелсенді формалары негізінде сабақты дайындау кезінде оқытушы белгілі бір тақырыпты зерттеу үшін оқытудың ең тиімді және қолайлы түрін таңдауда ғана емес, сонымен қатар мәселені шешу үшін бірнеше оқыту әдістерін біріктіруге мүмкіндік береді, бұл сөзсіз студенттердің жақсырақ түсінуіне ықпал етеді.

Қазіргі уақытта оқу процесінде әр түрлі дәрістер қолданылады: ақпараттық, проблемалық, дәріс-визуализация, мультимедиялық жабдықтарды қолдану (көрнекі материалдар, слайдтар, презентациялар), дәріс-диалог, дәріс-баспасөз конференциясы. Қазіргі заманауи жағдайда дәріс барысында мультимедиялық проекторларды қолдану өте қажет. Дәріс оқу кезінде оларды қолданудың келесі әдістерін ұсынуға болады.

1 әдіс. Дәрістердің электрондық мәтінін құжат түрінде Word мәтіндік редакторында қолдану. Әр студент алған ақпаратын өзінше қабылдайды. Психологтар ақпаратты қабылдау мен өңдеудің ерекшеліктеріне байланысты адамдарды төрт негізгі категорияға бөлді: визуалдар-ақпараттың көп бөлігін көзімен қабылдайтын адамдар; аудиалдар – бұл негізінен есту қабілеті арқылы ақпарат алатын адамдар; кинестетиктар - бұл ақпараттың көп бөлігін басқа сезімдер арқылы (иіс сезу, жанасу және т.б.) және

козғалыстардың көмегімен қабылдайтын адамдар; дискреттер - олардың ақпаратты қабылдауы негізінен сандардың, белгілердің, логикалық аргументтердің көмегімен логикалық түсіну арқылы жүреді. Әдетте, дәріс беруші ақпаратты берудің бір әдісін - есту қабілетін пайдаланады, сондықтан студенттердің визуалды, кинестетикалы және дискретті ақпаратты қабылдау тиімділігі төмен болады.

Студенттерге сауалнама жүргізу кезінде проектор дәрістің толық мәтінін барлық суреттермен, сызбалармен көрсеткен кезде дәріс материалын қабылдау оңайырақ екендігі анықталды. Сонымен қатар, дәріскер дәріс оқу барысында студенттердің барлық санаттары үшін дәріс материалына толық назар аударылады. Материалды қабылдаудың тиімділігі күрт артады.

2 әдіс. PowerPoint бағдарламасында жасалған презентацияларды пайдалану. Ең кең таралған әдіс және оны дұрыс әрі сауатты қолданса сәтті болады. Негізгі кемшілігі- слайдтарға мәтіндік ақпараттың көп мөлшерін қою мүмкін еместігі және бұл дәріс мәтіндерін қабылдауы бойынша визуалдарға қатысты осы бағдарламаның мүмкіндіктерін біршама шектейді.

3 әдіс. Бейнефильмдерді қолдану дәрістің жақсы тәсілі, бірақ ол оқытылатын пәндердің мазмұнымен шектеледі.

4 әдіс. HTML, CSS және JavaScript қолдану арқылы құрылған интербелсенді дәрістерді қолдану студенттерге дәріс процесіне белсенді қатысуға және оқытушымен бірге мәселенің дұрыс шешімін таба отырып, дәрісте келтірілген мысалдың сол немесе басқа жалғасын таңдауға мүмкіндік береді.

5 әдіс. Сондай-ақ, дайын аудио және видео файлдарды ойнататын компьютерлік бағдарламаларды пайдалануға болады. Қазіргі уақытта интернеттегі видеолардың толықметражды екі түрі қолданылады: кәдімгі (желіден түсірілген) видео және стриминг (ағынды) видео.

6 әдіс. «Жұмыс үстелі» видеоконференциясы - бизнесте кеңінен қолданылатын, бірақ білім беру саласында кең өріс алып келе жатқан конференциялар түрі. «Жұмыс үстелі» видеоконференциясының жүйесі әрбір білім алушы онымен жұмыс істейтін және басқа қалада орналасқан оқытушыны ести және көре алады. Сонымен қатар, оқытушылар презентация жүргізу барысында әртүрлі жабдықты қолдана алады, мысалы, аудиторияны көбірек қамыту үшін LCD проекторлары. Оқытушылар бір-бірімен, оқытушымен, сарапшылармен және т. б. қарым-қатынас жасай алады [2, б. 167].

Дәріс материалын ұсынудың интербелсенді формасы дәстүрліден тек оқыту әдісі мен техникасымен ғана емес, сонымен қатар оқу үрдісінің жоғары тиімділігімен ерекшеленеді, ол мыналарды көздейді: білім алушылардың жоғары мотивациясы; теориялық білімді практикада бекіту; ұжымдық шешімдер қабылдау қабілетін дамыту; әлеуметтік интеграция қабілеті; басқарушылық қайшылықтарды шешу дағдыларын меңгеру; ымыраға келу қабілетін дамыту.

Қазіргі кезде студенттеде ақпарат шамадан тыс көп, бірақ бұл ақпарат әрдайым сапалы және құрылымды бола бермейді, сондықтан оқытушының рөлі қазіргі кезде материалды таңдау мен құрылымдауда. Мұндай ақпаратты ұсыну тәсілінсіз, оны белгілі бір пәндік аймаққа байланыстырмай, болашақ мамандар арасында күзиретілікті қалыптастыру мүмкін емес.

Сапалы оқыту – бұл компьютерлік сыныптардың, мультимедиялық және инженерлік технологиялардың болуы деп болжануда. Алайда, бұлардың барлығы тек «құралдар», оқу процесін ешбір жағдайда алмастырмайтын, тек жеңілдететін қосымша құралдар. Оқытудың негізінде инновациялық және интербелсенді әдістерден басқа, оқытушы мен студенттер арасындағы жанды қарым-қатынас, оқытушылар арасындағы, студенттер өзара және студенттер мен кәсіпорын өкілдері қарым-қатынастар жатуы тиіс. Сондықтан, электронды материалдарды қолдана отырып, дәріс сабақтарын өткізуден басқа, интербелсенді семинар сабақтарын еңгізу қажет.

Интербелсенді сабақтағы жұмыс істеу қағидаттары: сабақ-дәріс емес, жалпы жұмыс; барлық қатысушылар жасына, әлеуметтік мәртебесіне, тәжірибесіне, жұмыс орнына қарамастан тең; әр қатысушының кез-келген мәселе бойынша өз пікірін айтуға құқығы бар; жеке адамды тікелей сынауға орын жоқ (тек идея сынға ұшырауы мүмкін); сабақта айтылғандардың барлығы іс-әрекеттің нұсқаулығы емес, ойлауға арналған ақпарат.

Семинар сабақтарын өткізудің көптеген интербелсенді формалары бар, мысалы, топтық тапсырмаларды қолдану, «Печакуча» форматындағы командалық ойын және т.б.

Топтық тапсырмаларды қолдану. Сабақ барысында оқытушы презентация түрінде берілген тақырыптың сұрақтарын баяндайды. Есептеу мысалдарын көрсетеді. Әр сұрақтың соңында студенттер тобы 2–3 адамнан тұратын командаларға бөлінеді. Әр команда өз бетінше оқытушы ұсынған есептерді электронды түрде шешеді.

Тапсырмаларды бірінші орындаған топ шешімді тақтаға жазып, оны бүкіл топқа түсіндіреді. Тапсырма қате шешілген жағдайда, оқытушы дұрыс шешімі бар презентацияны көрсетеді [3, б. 23].

Осылайша, тиімді кәсіби қызметке дайын, бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау үшін әртүрлі инновациялық, соның ішінде интербелсенді технологияларды кеңінен қолдану қажет. Сонымен қатар, интерактивті әдістерді қолданудың жаңашылдығы мен ерекшелігінен әсерінен оларды дұрыс ұйымдастыра отырып, оқу үдерісіне деген қызығушылық артады, студенттер дүниетанымын қалыптастырады. Интербелсенді әдісті дәріс және практикалық сабақтарда қолдану білім алушыға өзінің жетістігін, өзінің интеллектуалды кемелдігін сезінетін қолайлы оқу жағдайларын жасайды, бұл оқу процесінің өзін өнімді етеді деген қорытынды жасауға болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Косолапова М.А. Технологические подходы в организации профессиональной подготовки к педагогической деятельности в высшей школе / Томский гос.пед. ун-т. – Томск, 2007. – 177 с.

2 Сорокина Е.И. Использование интерактивных методов обучения при проведении лекционных занятий. / Е.И. Сорокина, Л.Н. Маковкина, М.О. Колобова / Теория и практика образования в современном мире: материалы III междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, май 2013 г.). - СПб.: Реноме, 2013. - С. 167-169.

3 Тойбазарова Н.А. Интербелсенді оқыту технологиясы. Оқу құралы. – Нұр-Сұлтан: «Тұран-Астана» унив. баспасы, 2019. – 89 б.

ҰТЫМДЫ ӘДІСТЕМЕНІ ОРТАҚ ИГІЛІКKE ЕНГІЗУ – УАҚЫТТЫҢ ТАЛАБЫ

МАРТА ДӘУЛЕТ

қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі, № 16 лицей-мектебі, Павлодар қ.

Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға – деп бекер айтпаса керек. Ұстаздың әр сабағы өмірде үлгі болатындай өтуі тиіс. Сондықтан әр ұстаз, жаңашыл ұстаз өз сабақтарында түрлі әдіс-тәсілдерді пайдаланады. Мен өзімнің сабақтарымда қолданатын ойын түрі асық ойынына тоқталмақшымын. Қазақ халқының ұлы ойшылы Абай Құнанбаев «Ойын ойнап, ән салмай, өсер бала бола ма?»

– деп айтқандай баланың өмірінде ойын ерекше орын алады. Ойын баланың жеке басының дамуына ықпал ететін тәрбие құралы [1].

Балалар ойын арқылы тез тіл табысып, жақсы ұғысады, бірінен-бірі ептілікті үйренеді. Халқымыз ойындарға тек балаларды алдандыру, ойнату әдісі деп қарамай олардың мінез-құлқының қалыптасу құралы деп ерекше бағалаған. Ойын арқылы бала өзін қоршаған ортамен, табиғатпен, адамдар еңбегімен, қарым-қатынастарымен танысады. Ойын арқылы баланың рухани сезімі жасампаз өмірімен ұштасып, өзін қоршаған дүние туралы түсінік алады. Күнделікті сабақта баланы ойынға қызықтыра отырып оқу-іс әрекеті кезіндегі тілдік қарым-қатынаста қолдана білуге жаттықтыру. Баланы өжеттілікке, шапшаңдылыққа, ептілікке, батылдыққа, байсалдыққа, тапқырлыққа үйрететін де ойын. Оқу іс-әрекетінде қолданатын ойын түрлері мынандай топтарға бөлінеді. Жалпы ойындар өте көп соның ішінде ең маңыздысы ұлттық ойын. «Асық ойнау» т.б. Осындай қимылды ойындар балаларды еркіндікке тәрбиелейді [2].

Асықты иіріп тастағандағы жатысы төрт түрлі аталады:

1 Ең сәтті тұрғандағы атауы «алшы». /барлығын бірден ұтасың/

2 Төңкеріліп тұрғаны тәуки /тәуекел мағынасы/ (тәйкі)

3 Екбетінен жатқаны «бүк» /бүк түсіп жату/

4 Шалқасынан түскені «ішік» /іші көрініп жатуы/

Ендеше асық ойындарының түрлері: Ханталапай, Омпы, Алшы, Хан, Асық ату, «Үш табан», «Шеңбер», «Бес табан» т. б.

– Ендеше «Асық ату» ойынын ойнайық шарты:

Асық ату (хан ату). Ойынға бірнеше адам қатысады. Әрбір ойыншылар кезекпен қолдағы асықтарды сырмақ үстіне шашады. Арнайы белгілеген асықпан (сақамен) қалған асықтарды шертеп атады. Басты шарты ұқсас асықтарды ғана атады. Басқа асықтарға тигізбей атып алынған асық, ұпай ретінде олжаланады. Ойын осылай жалғаса береді [3].

Бес табан. Ойыншылар тегіс жерді таңдайды. Ортасына түзу сызық сызады. Оған жағалай асық тізеді. Ойынды бастаушы асық тізілген жерден бес табанға тең аралықты белгілеп алып, шеңбер тартады. Ойыншылар шеңберге кірмей (баспай) ортадағы асықты атады. Сақа тиген асық міндетті түрде шеңберден шығуы керек. Кім көп асықты атып шеңберден шығарса сол ұтады. Енді осы қазақ тілі мен әдебиеті сабағында асық ойынын қалай пайдалануға болады, соған тоқталайын. Оқытылу мақсатына қарай тілдік ойындар: лексика-фонетикалық, грамматикалық болып

бөлінеді. Тілдік ойындардың былай бөлінуі шартты түрде. Лексика фонетикалық жаттығулардың негізгі мақсаты-оқушының сөзді дұрыс айтуын, дұрыс сөйлеуін қадағалау ,дауыс ырғағын дұрыс калыптастыру [4].

Бұл ойын сабақтың алдыңғы сатысында көп қолданылады. Сабақтың кейінгі сатысында оқушылардың меңгерген лексикалық материалын тәжірибелік тұрғыда қолдану сөздерді-бір бірімен байланыстырып сөйлем құрау оқушыға өз ойын жүйелі түрде жеткізуге машықтандыру үшін грамматикалық ойындар қолданылады. Асық ойыны - тәжірибе мен тәсілдің еркіндігі, тапқырлық пен болжамның қиылысатын шебі, мұрат пен жеңенің тоғысқан шеңбері.

Ойын серіктесті таба білуге, онымен тіл табысуға үйретеді. Ойында адам қарсыласының олқы жән оң жақтарын дұрыс анықтауға ерекше мән береді, оның күш-қабілетін тура бағалау ережесіне ереді. Ойнаушы бәсекесі мол қарым-қатынастың тәртібіне жүгінеді. Әр ойынның өз тәртібі, тәсілі және тәжірибесі бар. Сол тәртіп, тәсіл, тәжірибені білген адам тезірек қалыптасады, жан-жақты жетіледі. Асық ойыны – адамның қабілет-қасиетін ширататын жүйелі іс-әрекеттің көрінісі.

Оқыту өзге тілде өтетін білім ордаларында мемлекеттік тілді меңгертуге қатысты мәселелер аз емес. Әсіресе, ұстаздардың оқыту әдістемелеріне деген сұранысы жоғары. Әрине, бұл әр ұстаздың өзіндік ізденісі мен шеберлігіне байланысты жүзеге асады. Дегенмен, ұтымды әдістемені ортақ игілікке енгізу – уақыттың талабы. Тілді санаға берік орнықтырудың әдіс-тәсілдері жеткілікті.

Бірақ солардың тиімдісі қайсы, нәтижелелігі неде деген сауалдарға келгенде тосырқап қалатынымыз рас. Оның үстіне тілді күнделікті сабақта жалаң тұрғыда ғана меңгеруді мақсат тұтпау қажет. Бұдан толыққанды тиімділікке жетеміз деу, меніңше, бекершілік. Біздер, педагогтер үшін оқушының сөздік қорын байытумен бірге ұлттық құндылықтар туралы ұғым-түсініктерді де қатар сіңіру аса маңызды. Тек сонда ғана баланың санасына тіл мен қатар ұлттық таным-түсінік мықтап қалыптасады, жаңа сөздер мен ұғымдар жадыға берік орнығады. Мысалы, қазақтың ұлттық ойыны асық арқылы қазақтың тілін ғана емес, сонымен қатар ықылым замандардан жеткен дәстүрін меңгерте аламыз. Бір қарағанда, асық ойынына қатысты, сол дәстүрге байланысты дерек-мәліметтер көп секілді болып көрінеді [5].

Өкінішке қарай, солардың тілді үйретуге негізделген әдістемелері жоқтың-қасы. Бала психологиясы ойынды қалап тұратынын айтып жату артық болар. Кез келген ойын баласының сана-сезімі де сол ойындар арқылы дамитыны әлдеқашан дәлелденген. Ендеше біз ойын түрлерінің кейбіріне баланы алдандыратын, уақытын өткізетін, ермек етуіне дүние деп қарамай, олардың ішкі-сыртқы пайдасын толық танып, ұтымды пайдалануға тиіспіз. Қазақтың асық ойыны физикалық дамуға ғана емес, сондай-ақ сананы жетілдіруге орасан зор пайда келтіреді. Осыны ескере отырып, мен өз тәжірибеме ұлттық асық ойыны арқылы қазақ тілін оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін енгізуді мақсат қылып алған едім. Бастапқыда там-тұмдап жинаған материалдардың басын біріктіріп, асық арқылы тілдік қорды дамытуға күш салдым, сабақтар барысында бірқатар элементтерді қолданып көрдім. Алғашқы нәтиже көңілге қанат бітірді.

Өйткені, балалардың асық ойынына деген қызығушылығы ерекше сипатқа ие болды. Ойынның баурап алғаны соншалық, оқушылар оны жіті меңгеру үшін тілдік қатарды жаттауға жаппай ден қойды. Шапшаңдық пен мергендік, дәлдік сынылар асық ойыны бәсекесі шынында да әр баланың делебесін қоздырады. Оған көзім айқын жетті. Тек көз жеткізіп қана қоймай, енді бұл әдісті кең тұрғыда пайдалана отырып, дербес әдістеме жасауды қолға алып отырмын. Асық ойыны арқылы мен төрт түлік туралы ұғымдарды, соның ішінде қой түлігінің сипатын, асықты тек сүйек деп қабылдамай, одан өріс алатын және ұлттық құндылықтармен қабысып жатқан ұғым-түсініктерді, асық ойынының шеңбер, шаршы, бір табан, үш табан, талапай, бес асық және тағы да басқа көптеген түрлерін және олардың сипаттарын, географиялық таралуын бедерлейтін әрбір сөзді нақты мысалдармен меңгертіп, ойын-көрнекілік арқылы бала санасына орнықтырып, жадысына сіңіремін. Қараңызшы, бір асық ойыны арқылы біз қаншама сөздерді меңгереміз, олардың ұғымдарын танып-білеміз [6].

Сондықтан да мен алдағы уақытта Павлодар өңірінде асық ойыны арқылы мемлекеттік тілді үйретудің ұтымды әдістемесін құрастырып, жаппай насихаттауды мақсат еттім. Осы жолда мен өңірімізде әрекет ететін «Алтын сақа» бастамашыл тобымен байланысып, ұйымның өкілдерінен ақыл-кеңес, бағыт-бағдар алып келемін. Бұл ретте әр мектептерде еңбек етіп жүрген әріптестерімді осы іске белсенді араласуға шақырамын. Жаңа әдістеме арқылы тілді меңгерудің тиімді әрі үлгілі сабақтары көп күттірмейді деген

сенімдемін. Еліміз тәуелсіздік алғалы отыз жыл уақыт болғанымен, біздің мемлекеттік тілді меңгеруге қатысты әдістемеміз әлі де мардымды болмай келеді [7].

Сондықтан да біз күнделікті сөздерді жаттатумен шектелетін жалаң сабақтардан аулақтап, сананы сілкіндіретін тың әдістерге жүгінуіміз керек.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Қазақ совет энциклопедиясы (1-том 538 – бет)
- 2 Балалар энциклопедиясы (1-том 127-бет)
- 3 «Балдәурен» газеті (2008 ж 5 қараша)
- 4 Ұлан газеті «Балбұлақ» бөлімі жариялаған «Қазақтың ұлттық ойындары» мақаласы. Авторы: Досымбек Қатран 2005 жыл
- 5 Сейітбек Кенжахметұлы «Асық ойыны – асыл ойын» (Ұлан газеті)
- 6 Сағындықов Е. «Қазақтың ұлттық ойындары» Алматы «Рауан» 1991 ж.
- 7 Асылқанова Т. «Асық» Мөлдір бұлақ журналы №1, 2010ж

ВЛИЯНИЕ ФОРМАТИВНОГО ОЦЕНИВАНИЯ НА УЧЕБНУЮ МОТИВАЦИЮ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

МЕЛЬНИК В. В.

магистрант, Гуманитарно-педагогический факультет,
Торайгыров университет, г. Павлодар

БУРДИНА Е. И.

научный руководитель, д.п.н., профессор,
Торайгыров университет, г. Павлодар

Младший школьный возраст-начало школьной жизни. Вступая в школьную жизнь, ученик приобретает внутреннюю позицию школьника, учебную мотивацию.

Младшие школьники хотят быть положительно оценёнными на каждом уроке, им необходимо видеть собственный рост или просто получать похвалу учителя. Если школьники придают такое большое значение оценке, то необходимо, чтобы она приобрела другой смысл, чтобы маленький школьник рассматривал ее как показатель уровня знаний и умений [2, с. 172].

Рассмотрим значение понятия «оценка». Согласно толковым словарям русского языка (смотреть С. И. Ожегова, Д. Н. Ушакова) приведено следующее определение понятия «оценка – это показатель результативности учащегося, его рост относительно своих показателей в начале текущего года обучения». Можно сказать, что оценка является критерием успешности и показателем усвоения знаний школьников [2, с. 45].

Оценка учебной деятельности школьника должна быть важным фактором формирования положительной мотивации обучающихся. Главная задача оценки (и в этом ее основное отличие от отметки) – определить характер личных усилий учащихся; установить глубину и объем индивидуальных знаний; содействовать коррективке познавательной мотивации ученика, сравнивающего себя с неким эталоном школьника, достижениями других учащихся, с самой собой некоторое время назад. Оценка всегда направлена вовнутрь, на личность школьника; отметка обращена в социум [3, с. 49].

Младший школьный возраст – это период позитивных изменений и преобразований. Поэтому так важен уровень достижений, осуществленных каждым ребенком на данном возрастном этапе. Если в этом возрасте ребенок не почувствует радость познания, не приобретет умения учиться, не научится дружить, не обретет уверенность в себе, своих способностях и возможностях, сделать это в дальнейшем будет значительно труднее и потребует неизмеримо более высоких душевных и физических затрат [3, с. 46].

Учебная деятельность становится для младших школьников ведущей. На протяжении всего года обучения у детей развивается теоретическое мышление; они получают новые знания, умения, навыки- создают необходимую базу для всего своего последующего обучения.

Но значение учебной деятельности этим не исчерпывается: от ее результативности непосредственно зависит развитие личности младшего школьника. Школьная успеваемость является важным критерием оценки ребенка как личности со стороны взрослых и сверстников. Статус отличника или неуспевающего отражается на самооценке ребенка [4, с. 316].

В этом возрасте развивается самопознание, и личностная рефлексия как способность самостоятельно установить границы своих возможностей, внутренний план действий, произвольность, самоконтроль, самооценка своих действий и результатов.

Из психологических исследований следует, что отметка является для школьников всех возрастов важным мотивом учебной деятельности. Усиление мотивационной роли отметки происходит в ущерб мотивам, связанным с познавательным интересом учащихся.

Каким образом можно способствовать формированию внутренней мотивации в рамках учебного процесса? [4, с. 317].

Мотивация представляет собой процесс непрерывного выбора и принятия решений на основе анализа. Вопрос о мотивации возникает каждый раз, когда необходимо объяснить причины поступков человека. В зависимости от содержания мотивационная среда может, как способствовать, так и, напротив, препятствовать возникновению у школьников стремления к успеху, а также влиять на силу и направленность этого стремления.

Внутренняя мотивация является важным условием успешного обучения. Но как быть, если она отсутствует, а единственной привлекательной стороной школьной жизни является долгожданная переменка? Многие учителя считают, что, сформировав у ребенка «необходимый» стимул, можно добиться высоких результатов и таким образом решить многие учебные проблемы. Е. П. Ильин отмечал: «Мотив – сложное психологическое образование, которое должен построить сам субъект». Учитель может только способствовать этому процессу [5, с. 372].

Для развития внутренней мотивации, вместо слов «должен», «требую», употребляйте слова «интересно, а ты сможешь?», «попробуй сам» и т.д. Избегайте создания атмосферы конкуренции среди учащихся. О своем предмете всегда нужно говорить с энтузиазмом и вдохновением. В начальной школе, на каждом уроке, старайтесь создавать «ситуации успеха». Никогда не угрожайте отметкой. Одной из целей оценивания является формирование и поддержание мотивации учащихся к целенаправленному учению. Для этого должны быть четко обозначенные критерии оценивания, они позволяют педагогу грамотно осуществлять обратную связь, которая является ядром оценки [5, с. 373].

Востребованным оказывается такой подход к оцениванию достижений учащихся, который позволил бы устранить негативные моменты в обучении, способствовал бы индивидуализации учебного процесса, повышению учебной мотивации и учебной самостоятельности учащихся. Одним из таких подходов является формативное (формирующее) оценивание, которое можно еще назвать оцениванием для улучшения обучения.

Формативное оценивание - является наиболее соответствующим требованиям современного общества механизмом, который учитывает индивидуальные способности младших школьников и их возрастные особенности и возможности. Это вид оценивания, который проводится непрерывно, обеспечивает обратную связь между учеником и учителем и позволяет своевременно корректировать учебный процесс без выставления баллов и оценок [6, с. 73].

Младшие школьники, у которых ещё не сформированы навыки восприятия и внимания, воспринимают и усваивают одно и то же объяснение учителя, один и тот же материал по-разному, что и приводит к неодинаковым успехам. По-разному же переживается и оценивается детьми сам процесс познания. Выявлена закономерность, что у учеников, которым трудно дается учеба, падает интерес к учению, возникает отрицательное отношение к учёбе. Индивидуальный подход к преподаванию, основанный на лично-ориентированном подходе и новые методы оценивания учащихся помогут решить эту проблему. Формативное оценивание дает возможность педагогу отслеживать процесс продвижения учащихся к целям их учения и помогает корректировать учебный процесс, а ученику – осознать большую степень ответственности за свое образование [6, с. 74].

Формативное оценивание отличается от существующих методов оценки прежде всего тем, что оно дает возможность учителю работать с каждым учеником на индивидуальном уровне и на систематической основе, диагностировать недостаточное владение материалами учащимися и помогает учителю организовать учебный процесс. Часто этот вид оценивания называют «оцениванием для улучшения обучения», «формативным» или формирующим оцениванием, так как оно помогает формировать и развивать личность учащихся. Эта система позволяет отслеживать уровень достижений учащихся на индивидуальном уровне, что значительно способствует повышению качества образования [6, с. 75].

Формативное оценивание направлено на саморазвитие, самопознание личности ученика, его функциональной грамотности. Оно больше, чем другие методы оценивания, способствует углублению понимания учеником материала, а также побуждает его задуматься, как этот материал анализировать и применять его в жизни. Особенность использования техник формативного оценивания заключается в том, что это оценивание, которое используется в повседневной практике ежедневно, ежеурочно, а это означает, что

учитель и ученики могут влиять на качество образования на самых ранних этапах обучения. Кроме того, формативное оценивание применяется в приемлемой форме, как для учащихся, так и для учителя. Компонентами формативного оценивания являются:

- обеспечение учителем эффективной обратной связи с учащимися;
- активное участие учащихся в процессе собственного учения;
- корректировка процесса обучения с учетом результатов оценивания;
- признание глубокого влияния оценивания на мотивацию и самоуважение учащихся, которые, в свою очередь, оказывают важное влияние на учебу;
- умение учащихся оценивать свои знания самостоятельно [7, с. 17].

Формативное оценивание предполагает использование совместно (учитель + ученик) разработанных критериев для организации работы обучающихся. Это послужило хорошим руководством для учеников в процессе выполнения заданий. Школьники учатся более объективно оценивать качество своей работы, ведь умение оценивать необходимо им в будущем.

Важнейшей целью образования является воспитание ученика, который может учиться самостоятельно, самоорганизованно. Для развития навыков самостоятельности и совместной деятельности используются методы оценивания, как «самооценивание и взаимооценивание», которые дают ученикам возможность оценить собственный успех, свои мысли и учебу, и продумать способы их улучшения [7, с. 26].

Система формативного оценивания показывает направление учащимся, куда они должны приложить усилия, чтобы достичь лучших результатов, обнаруживает и показывает слабые стороны в обучении. Кроме того, формативное оценивание является руководством действия для учителя, инструментом, позволяющим умело совершенствовать свою педагогическую практику. При применении формативного оценивания как системы, работа учителя становится более продуктивной и результативной [8, с. 40].

Задача современной школы – перевести учащегося в режим саморазвития. И решить эту задачу невозможно старыми педагогическими технологиями и приемами. Перед учителем стоит сложная профессиональная задача, выбора педагогических средств достижения планируемых результатов. Включая оценку внедряется

культура совместного обсуждения в классе, развиваются навыки коммуникативного общения, критического и творческого мышления, формируется положительная среда общения, поощряются вопросы учащихся, поддерживается уверенность учеников в том, что каждый из них способен улучшить свои результаты [9, с. 31].

Младшим школьникам предоставляются примеры того, что от них ожидают при формативном оценивании:

- самостоятельно вести наблюдение за динамикой качества своего учения;
- приобрести навыки самоанализа;
- отрабатывать конкретные учебные навыки;
- понять, какие конкретные знания, навыки и умения они должны приобрести в результате учения;
- ставить задачи на улучшение результатов и пути их решения;
- формировать общие учебные умения;
- осуществлять своевременную коррекцию знаний;
- сравнивать состояние своих ЗУН в начале изучения темы и в конце [10, с. 31].

Таким образом, использование формативного оценивания обеспечивало осознание младшими школьниками целей обучения, формирование внутреннего планирования и контроля учебной деятельности, становление субъектной позиции ученика.

Учащиеся дружно и на позитиве включаются в работу, не боятся ошибки, дать неверный ответ, вызвать неодобрение или получить отрицательную отметку, что способствует формированию рефлексии, самооценки и снижению тревожности.

В результате этого процесса одни учащиеся избавляются от излишней самоуверенности, другие – начинают понимать свои недостатки, трудности, третьи осознают, что оценку своих возможностей произвели правильно. Хочу обратить внимание, оценивание достижений происходит не в сравнении с другими, а с самим собой, сегодняшний результат с предыдущим, где поощряется любое незначительное достижение.

Как учитель, мы стремимся, чтобы каждый ученик обрёл здоровую спокойную уверенность в себе и столь же здоровую самокритичность. Это позволит ребёнку осознать свои возможности, развить их и реализовать. И тогда, можно быть уверенным, что в новом веке будет новая молодёжь: самостоятельная, инициативная, с активной личностной позицией.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Бұзаубақова К.Ж. Жаңа педагогикалық технология. - Тараз:2003
- 2 Заир-Бек С.И., Загашев И.О., Муштавинская И.В. Учим детей мыслить критически Изд.2-е.-СПб: «Альянс «Дельта» совм. с издательством «Речь», 2003- 215 с.
- 3 Кохаева Е.Н. Формативное (формирующее) оценивание: методическое пособие/ Е.Н. Кохаева. – Астана: АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» Центр педагогического мастерства, 2014. – 66 с.
- 4 Мельник В.В. Формирование коммуникативных навыков младших школьников в условиях обновления содержания образования Республики Казахстан // Материалы международной научной конференции молодых учёных, магистрантов, студентов и школьников «ХІХ Сатпаевские чтения», посвящённой 120-летию академика К.И. Сатпаева, Павлодар. 2019 г.- 397 с.
- 5 Мельник В.В. Критериальное оценивание учебных достижений младших школьников в условиях обновления содержания образования Республики Казахстан // Материалы международной научной конференции молодых учёных, магистрантов, студентов и школьников «ХХ Сатпаевские чтения», Павлодар. 2020 г.- 427с.
- 6 Мельник В.В. Формативное оценивание как возможность развития психических процессов младших школьников // Материалы международного научно-методического журнала «Global science and innovations 2020 central Asia», ОЮЛ в форме ассоциации Нур-султан – «Общенациональное движение «Бобек», 2020. - 293 с.
- 7 Руководство по критериальному оцениванию для учителей начальной школы. Учебно-методическое пособие. -Астана, 2016г.-49 с.
- 8 Баранников А.В. О системе оценивания учебных достижений младших школьников в условиях безотметочного обучения в общеобразовательных учреждениях, участвующих в эксперименте по совершенствованию структуры и содержания образования // Начальная школа. Плюс до и после. 2003г. – 60 с.
- 9 Воронцов, А.Б. Учебная деятельность: введение в систему Д.Б. Эльконина – В.В. Давыдова / А.Б. Воронцов, Е.В. Чудинова. – М.: Издатель Рассказов, 2004. – 304 с.
- 10 Цукерман, Г.А. Оценка без отметки / Г.А. Цукерман. – Москва–Рига: Педагогический центр «Эксперимент», 1999. – 137 с.

**ФОРМАТИВНОЕ ОЦЕНИВАНИЕ УЧЕБНЫХ
ДОСТИЖЕНИЙ КАК СРЕДСТВО СТИМУЛИРОВАНИЯ
В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ ПОСРЕДСТВОМ
LEARNINGAPPS.ORG**

МОЛДАКИМОВА Г. А.

магистрант, 1 курс, кафедра «Педагогика и психология», Торайгыров университет, учитель английского языка, СОПШДО № 17, г. Павлодар

АУБАКИРОВА Р. Ж.

научный руководитель, д.п.н., профессор, Торайгыров университет,
г. Павлодар

Качественные изменения в содержании современного казахстанского образования состоят в переоценке ее целевых приоритетов. Это выражается в первостепенности формирования общеучебных компетентностей в процессе обучения, который включает обеспечение предметных знаний, умений и навыков. Смена приоритетов в целях обучения не делает менее значимым его оценивание, более того смена приоритетов в образовании требует разработки более объективных методов, более доступных методов оценивания и не только для преподавателей, но и для самооценки учащихся [1].

Актуальность внедрения новых методов оценивания и самооценки для учащихся состоит в том, что в большей степени существующие методы ориентированы только на оценку академических знаний и не позволяют дать объективную оценку общеучебных компетентностей, в системе оценивания достижений учащихся. Существующий субъективизм методов в оценке достигнутых результатов в обучении учащихся, ориентированный только на оценку академических знаний требует развития форм оценки и самооценки учащихся с учетом новых требований к компетентностному подходу в образовании.

Исследования современных подходов в выборе наиболее эффективных методов оценивания строились на оценках использования передового отечественного педагогического и зарубежного опыта. Изучив мнения педагогов-практиков Даулеткуловой Д. О., Кохаевой Е. Н., Кудайбергеновой Л. Б., Садвакасовой Г. Ж., Вороновой Е. Н., Овчар Т. П. и других, следует, что педагогические изыскания указывают на то, что среди существующих методов оценивания метод формативного оценивания обладает тем необходимым потенциалом, который

позволит использовать его в современной практике с наибольшим эффектом.

Мнения казахстанских и российских ученых и практиков педагогической науки позволили обосновать приемлемость базиса для формирования объективных методов оценки соответствующих новым требованиям образования и позволили выделить преимущественные качества формативного оценивания, которые состоят в следующем:

- формативное оценивание – это метод, позволяющий определить уровень освоения знаний и навыков в процессе школьного обучения в классе и ученику при выполнении домашней работы или при выполнении заданий как самостоятельной учебной деятельности [2, с. 70];

- формативное оценивание может осуществляться в различных формах и дает возможность и преподавателю, и ученику скорректировать свою работу и устранить возможные пробелы и недостатки перед проведением констатирующего этапа и итоговых отметок за четверть [3, с. 26];

- формативное оценивание можно использовать для повышения качества обучения [4, с. 33];

- формативное оценивание, проводимое в группе в рамках различных мероприятий, дает ясную, объективную и репрезентативную картину навыков учащихся и их успехов [5, с. 21];

- формативное оценивание позволяет качественно оценить учебные достижения учащихся, которые должны научиться ставить перед собой задачу, находить решения и оценивать собственные действия и достижения [6, с. 89].

Подчеркивая специфику методики формирующего оценивания, П. Блэк и Д. Уильям выделяют 5 компонентов:

- 1 Обеспечение эффективной обратной связи с учащимися.

- 2 Активное участие в учебном процессе учащегося.

- 3 Внесение корректировок в учебный процесс по результатам оценивания.

- 4 Оценка учителя оказывает сильное влияние на самооценку учащихся и интерес к урокам, а это, в свою очередь, оказывает огромное влияние на рост интереса к обучению.

- 5 Учащиеся должны уметь оценивать свои знания [7, с. 9].

Исходя из оценок компетентных в педагогической деятельности теоретиков и практиков, можно сказать, преимущества формативного метода оценивания состоят в том, что он может эффективно

использоваться и учителем, и учеником. В современной системе образования ученик также реализует свои цели посредством образования, а поэтому должен иметь действенный инструмент для оценки достижения образовательных целей, степени собственного прогресса и умения согласования своих учебных действий под руководством учителя.

Формативное оценивание дает возможность учителю объективно оценить текущий уровень усвоения знаний, диагностировать недостаточное усвоение учебного материала и помогает улучшить дальнейший процесс обучения каждого из учеников.

Возможности усиления взаимодействия достигается посредством того, что формативная оценка предполагает использование четко определенных критериев. Критерии оценки должны быть представлены доступным языком и понятны учащимся и родителям. Это делает процесс оценки объективным и прозрачным. Каждый учащийся должен знать, по каким критериям будет оцениваться его работа.

В формативном оценивании критериальность оценки учебных действий и их результатов выходит за границы баллов, установленных от единицы до пятерки, которые в ряде случаев дополняются значками «плюс» или «минус», которые никак не влияют на итоговые оценки в четверти. Несмотря на «минус» в таблице учащегося стоит «3», а не «2», хотя знания ученика, ниже проставленного оценкой. То же самое происходит и при установлении знаний на оценку «4» или «5». Для объективности установления оценки учебной предметной деятельности ученика необходима дополнительная информация, а это требует отклонения от сложившихся стереотипов подхода к оценке знаний умений и навыков по предмету.

Проблема объективного оценивания предметной осведомленности учащегося особенно остро стоит для практиков-преподавателей иностранного языка. До сих пор не в полной мере происходит оценка компетенций в знаниях иностранного языка и сохраняются подходы, в большей степени, нацеленные на оценку академических знаний. В ряде школ она основана только на количестве словарного запаса, оценке заучиваемых текстов и способностях их перевода и т.д.

Это означает, что сложившиеся стереотипы оценивания не дают возможности добиться в учебной деятельности связи в реализации

знаний с возможностью их практического применения в том виде в каком необходимо их применение в практической жизни. Если оценивание итоговых результатов ученика для учителя строится на выполнении комплексных итоговых практических результатов, которые определены требованиями стандартов и учебных программ, то для учеников этот подход в оценке является тормозом для активного развития предметных знаний и умений.

Искоренение однобокости в методах оценивания знаний, умений и навыков по иностранному языку позволит создать условия для повышения интереса учащихся к данному школьному предмету, создаст косвенные условия для их саморазвития. Логичность взаимосвязей между формами оценивания предметных знаний, навыков и умений по иностранному языку как потенциалу повышения интереса к предмету обусловлена тем, что для повышения компетенций требуется внедрение новых форм, а вместе с ними и средств оценивания достижений учащихся.

Развитию новых подходов в оценивании потенциала предметных знаний, умений и навыков, учащихся по английскому языку, а также как потенциал для их самосовершенствования и стимулирующего познавательную активность по предметной учебной деятельности способствует внедрение информационных технологий. Одним из таких ключевых преимуществ в процессе оценивания заключается в том, что оно позволяет обеспечить возможность, как контроля учителя, так и самоконтроля учащегося.

Безусловно, что для учителя данная форма контроля не может быть единственным методом оценивания учебных достижений и никоим образом не исключает использования письменного опроса, устных ответов учащихся и прочих методов контроля, однако дает возможность для использования нестандартных подходов к формированию заданий и оценке предметных знаний на основе использования наиболее эффективного информационно-программного обучения.

Внедрение в образовательный процесс информационных технологий позволяет расширить число учеников, участвующих в проведении опроса расширить возможность формирования индивидуальных заданий с учетом возможностей ученика. Индивидуализация подходов в формировании заданий создает условия для того, чтобы урок был интересен для всех детей, причем имеющих разный уровень предметных знаний.

Индивидуализация заданий позволит ученикам, имеющим высокий уровень знаний самосовершенствоваться за счет возможности самоконтроля. Ученикам с низким уровнем знаний позволит морально безболезненно развивать их, при этом свой собственный прогресс они могут определить средствами самоконтроля.

Возможности формирования заданий и применения объективной формы оценивания потенциала учащихся по английскому языку могут быть обеспечены с помощью сервисов Hot Potatoes LearningApps.org и других [8, с. 78-91]. Среди сервисов, активно используемых в казахстанской практике для обучения английскому языку LearningApps.org в приоритете. Приоритетность данной платформы обусловлена простотой ее использования и большим потенциалом, позволяющим как формировать различные варианты заданий, выстраивать индивидуальную учебную траекторию, так и отслеживать качество их выполнения.

Например, Блок «Кроссворд» позволяет:

- создать классический кроссворд;
- программа помогает ученику в том, что она позволяет найти ошибки и показывает их;
- провести оценивание при помощи интерактивных заданий и помочь ученику выявить ошибки;
- дает объяснение и помогает понять, в чем состоят ошибки;
- может помочь понять, что получается у ученика в результате допущенных ошибок;
- может помочь обнаружить, что ученик еще не знает или не умеет делать.

При самостоятельном занятии по составлению кроссворда учеником в LearningApps.org результативность или формативное оценивание строится на обратной связи, которая обеспечивается доступностью к информации учителя английского языка. Эта возможность учителя проконтролировать и дать рекомендации не оставляет ученика один на один с его проблемами в выполнении задания, а напротив, конкретизируя действия учителя дает возможность ученику и дальше самосовершенствоваться и пробовать себя в новых формах, учебных действиях, благодаря программному обеспечению [9, с. 20-27]. Это может быть сочинение стихотворений, написание рассказов, решение и составление кроссвордов, ребусов и т.д.

Пытливость детей школьного возраста перерастает в старших классах в общение с зарубежными сверстниками, к развитию своих

знаний для использования технических новшеств программного обеспечения и т.д., все это требует практического применения знаний английского языка значительно превышающего рамки школьной программы. Поэтому знание языка выражается в качестве, которое на сегодняшний день превосходит рамки академических требований, включающих элементарные формы общения и знания предметов быта.

Это требует выработки новых критериев оценки языковых компетенций, такими возможностями в полной мере обладает формативное оценивание, осуществляемое на базе использования LearningApps.org. Более того, его преимущества и программный потенциал для самооценки учащихся можно рассматривать как эффективный инструмент для стимулирования развития предметных знаний по английскому языку. Внедрение LearningApps.org. в практику организации обучения английскому языку следует рассматривать как инновационный инструмент его совершенствования и обеспечения новых требований, предъявляемых к современному казахстанскому образованию.

ЛИТЕРАТУРА

1 «Стратегия «Казахстан-2050» - новый политический курс состоявшегося государства». Методическое пособие. <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1200002050>

2 Даулеткулова Д.О. Что такое формативное оценивание и каким образом оно улучшает преподавание и обучение?// European research. – 2016. - №1 (34). – С.70-71 URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/chto-takoe-formativnoe-otsenivanie-i-kakim-obrazom-onou-luchshaet-prepodavanie-i-obuchenie>

3 Кохаева Е.Н. Формативное (формирующее) оценивание. АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы». Центр педагогического мастерства. Астана, 2014. – 66 с. URL:<https://www.cpm.kz/upload/iblock/753/formativnoe-otsenivanie-press.pdf>

4 Кудайбергенова Л.Б. Методическое пособие. Сборник формативного оценивания. – Токтамыс: КГУ Токтамысская средняя школа. – 2017. – 67 с. URL: <https://multiurok.ru/files/sbornik-formativnogho-otsenivaniia.html>

5 Садвакасова Г.Ж. Методическое пособие. Новый взгляд на оценивание обучения. Семей: КГУ СОШ – лицей № 37. – 2020. – 43с. URL: <https://compedu.ru/publication/metodicheskoe-posobie-novyi-vzgliad-na-otsenivanie-obucheniia.html>

6 Овчар Т.П. Стратегии оценивания: опыт применения. Костанай: ГУШкола-лицей №2. //Педагогическиенаукиипрактика. - 2015. - №1(7) - С.88-90 URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/strategii-otsenivaniya-opyt-primeneniya>

7 Black P., William D. Assessment and classroom learning // Assessment in education: Principles, Policy & Practice. – 1998. – № 5 (1). – P. 7–74. – URL: <https://doi.org/10.1080/0969595980050102>.

8 Воронова Е.Н. Виды и формы контроля самостоятельной деятельности студентов по иностранному языку. Саратов: РИЦ «Студия развития лидерства», 2012. - 230с. URL:<http://vestnik-rzi.ru/2014/12/2675/>

9 Шаповалова О.Н., Ефремова Н.Ф. Применение технологии формирующего оценивания на уроках естественно-научного цикла в основной школе. // Концепт. – 2020. - № 2(10). – С. 20-27 URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/primeneniye-tehnologii-formiruyuschego-otsenivaniya-na-urokah-estestvenno-nauchnogo-tsikla-v-osnovnoy-shkole>

ОҚУШЫ БІЛІМІН КРИЕРИАЛДЫ БАҒАЛАУ НӘТИЖЕСІНЕ АТА-АНАЛАРДЫҢ КӨЗҚАРАСТАРЫ

МҰСАТИПА Л. М.

магистрант, Павлодар педагогикалық университеті, бастауыш мұғалімі,
№ 9 ЖОББГМ, Павлодар қ.

Қазіргі таңда жалпы білім беру жүйесі айтарлықтай дәрежеде қайта қаралып, оны жетілдіру жолдары іздестірілуде. Болашақ қоғам мүшелерінің өмір сүріп нәтижелі қызмет етуінде білім беру барысындағы критериялды бағалаудың ықпалы мол.

Мұғалім көп әдісті білуге тырысуы керек. Оны өзіне сүйеніш, қолғабыс нәрсе есебінде қолдануы керек, – деп Ахмет Байтұрсынов айтқандай қазіргі заман талабына сай білім беру мәселесі сол қоғам мүддесіне сай болуы керек. Өз ісінің шебері ғана жоғары жетістіктерге жетеді [1].

Отбасы мен мектеп арасындағы ынтымақтастық жаңадан өсіп келе жатқан өскелең ұрпақты тәрбиелеу барысындағы өте маңызды тетік болып табылады. Гуманистік тәрбие беру, ата-аналар мен мектеп бірігіп жұмыс жасамаса нәтижесіз болмақ. Мектептен алынған тәрбие жұмыс нәтижелілігі бала отбасынан да дәл мектептен алғанындай тәрбие қажеттілігін өтей алғанына тікелей байланысты. Демек,

баланың критериалды бағалануына ата-аналарды көзқарасының оң болуы аса маңызды процесс болып табылады.

Жаңа буын оқулығының негізінде жасалған бағдарламалар бастауыш мектептің жаңа жүйеге көшуін, әрбір мұғалімнен жаңаша жұмыс істеуін, батыл шығармашылық ізденісін, оқушыларды іс-әрекеті мен қызығушылығын арттыруды талап етеді [2]. Сол себепті, осы ретте мектеп пен отбасының ынтымақтастығының дәрежесін жақсарту, критериалды бағалау жүйесі тікелей оқушыға әсер ететіндігі айқын.

Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие берілуі керек, тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның барлық өміріне апат әкеледі, – деген Әл-Фараби бабамыз. Ал тәрбиені балаға беретін отбасы, мектеп және қоғам. Осы үшеуі бірлесе жұмыс істегенде ғана өнімді де өнегелі ұрпақ шығатыны белгілі.

В. А. Сухомлинский өзінің «Ата-ана педагогикасы» деген еңбегінде былай дейді: «Қоғамдық тәрбие отбасынан басталады». Әсерлеп айтқанда, әуелі отбасында тамыры бітеді де, бұталары да, гүлдері де, жемісі де содан шығады. Ендеше, тәрбиенің негізгі тірегі – ата-ана мен ұстазы екенің ескере отырып, осы бағытта бірігіп еңбектенгенде ғана нәтиже болмақ.

Отбасы оқыту мен тәрбие жұмысындағы мектептің одақтасы. Ол бала тәрбиесі жөніндегі мектеппен тығыз байланысты болуды өте жақсы түсінеді. Өйткені, бала тәрбиесінің отбасыда мектепте нәтижелі болуы осындай ынтымақтастыққа негізделеді.

Критериалды бағалау – оқушының оқу нәтижелерін білім беру мақсаттары мен мазмұнына сәйкес келетін, білім беру үдерісіне қатысушылардың (оқушы, мектеп әкімшілігі, ата-аналар, заңды тұлғалар және т.б.) барлығына алдын ала таныс, ұжым талқысынан өткен, нақты анықталған өлшемдер арқылы оқушының оқу жетістіктерін салыстыруға негізделген үдеріс.

Сыныптағы бағалау тек техникалық тәсіл емес. Мұғалімдер жазбаша немесе ауызша түрде баға қою жолымен бағалайды. Олар қолданатын кез келген нысанның артында объективті немесе жеткілікті дәрежеде объективті емес нормалар мен стандарттар ғана емес, сондай-ақ баланың дамуы, оқуы және ынтасы туралы түсінік, сонымен қатар өзі-өзі бағалау, қабілеттік және күш-жігер сияқты ұғымдарға қатысты құндылықтар жатады [3].

Оқушының қоғамға пайдалы тұлға болып қалыптасу жұмысының нәтижелі болуының бірден-бір жолы – мектеп пен отбасының бірлесе отырып, мақсатты тәрбие-білім жұмыстарын беруі, әрқашан

ынтамақтастықта болуы. Отбасы тарапынан мектепке білімді және инициативті азамат қалыптастыруға көмек болуы қажет.

Отбасы мен мектеп арасындағы байланыс маңыздылығы ата-аналардың жеке тұлғаның азаматтық-патриоттық сезімін қалыптастыру негізінде, тек қана оқу жұмыстарына ғана мән бермей, сонымен қатар күнделікті адами құндылықтарды дарыту сынды тәрбиенің мақсатты бағыттарын ұғынуларында. Жасыратыны жоқ, кейбір ата-аналар басты назарды баланың үлгерімінің деңгейін көтеруге аса мән беріп, баланың басқа қырынан дамуына мүмкіндік бермейді [4]. Тіпті, кей ата-аналар жоғары баға алуы үшін балаларын қинап, жазалайтын да жағдайлар болады. Басты мақсат білімді азамат қалыптастыру екендігін жадымыздан шығармау қажет.

XIX ғасырдағы ағылшын тарихшы-әлеуметтанушысы Томас Бокль былай деп жазды: Ата-аналардың міндеті – оқушылардың сау рухани қажеттіліктері мен мүдделерін дамыту. Бұл тұрғыда отбасында қалыптасатын моральдық атмосфера үлкен мәнге ие. Егер ата-аналардың «мүліктік мүдделері» басым болса және материалдық пайда табу туралы қамқорлық болса, егер жеке есептеу азаматтық парыз бен сезімге кедергі келтірсе, бұл бала тәрбиесіне теріс әсер етеді. Сондықтан мектеп ата-аналардың рухани қажеттіліктерін байыту, оларды өнер мен әдебиеттің, ғылым мен техниканың даму мәселелерімен таныстыру және олардың назарын оқушылардың сау рухани қажеттіліктерін жан-жақты дамытуға бағыттау, білімді игеруге, оқуға шақыру, өнер мен көркем шығармашылықпен таныстыру жұмыстарын жүргізуі керек.

Отбасы тәрбиесіндегі ізгілікті қарым-қатынасты ұстануға мән беріп, сол қағидатты отбасы тәжірибе жүзінде көрсете алса, балаларға оң әсерін тигізеді. Талапшылдықты ата-аналар айқайы және баланы белгілі бір іске мәжбүрлеумен шатастырмау қажет. Бастысы – балалардың өмірі мен мінез-құлқының рационалды тәртібін, олардың отбасының басқа мүшелерімен қарым-қатынасының дұрыс формаларын құруы. Мысалы, балаларға таңертең қашан тұру керектігін, олардың жұмысы мен демалу режимі қандай болуы керек, олардың заттары мен жұмыс орны қандай тәртіппен болуы керек, ата-аналарға және отбасының басқа мүшелеріне қалай қарау керектігін және осы талаптарды сақтауға шақыру (өтініштер, ескертулер, жіберілген кемшіліктерге нұсқаулар, жақсы әрекеттерді мақұлдау және т.б.) арқылы түсіндіру, тиісті мінез-құлық әдеттерін қалыптастыру қажет. Талаптар балаларға құрметпен қарау арқылы құрылуы керек. Айқай мен

мәжбүрлеу балаларға теріс әсер етеді, олардың психикасына зиян келтіреді және көбінесе неврозға әкеліп соғады. Мектептің міндеті- ата-аналарды балаларға мейірімді және мұқият қарауға бағыттау, олардың кітап оқуға, кинотеатрларға баруға, сондай-ақ көркем-эстетикалық және спорттық-сауықтыру іс-шараларына қатысуға байланысты қажеттіліктері мен мүдделерін ескеру. білім, оқуға, өнерге және көркем шығармашылыққа баулу [5].

Оқушылардың жеке дамуының тиімді ынталандырушы факторы отбасында еңбек атмосферасын құру болып табылады. Отбасында еңбек ұжымын құру бойынша жұмыс жасаулары керек, онда балалар материалдық әл-ауқатты құруға өз үлестерін қосады және олардың қажеттіліктерін материалдық байлықпен өлшей алады. А. С. Макаренко, жоғарыда айтылғандай, отбасындағы балалар еңбегінің 20-дан астам түрін санады. Балалар төсектерін тазалай алады, үстел мен жұмыс бұрышын тәртіппен ұстай алады, аяқ киім мен киімді тазалай алады, гүлдерге күтім жасай алады, алынған газеттер мен журналдарды белгілі бір жерге жинай алады, інілеріне қамқорлық жасай алады, ата-аналарға пәтерді тазартуға, тамақ дайындауға көмектеседі және т.б. Макаренко ата-аналардың Еңбек міндеттерін қою, еңбек тапсырмаларын беру, сонымен қатар жоспарланған жұмысты бірлесіп орындау қабілеттерін отбасындағы еңбекке ынталандырудың ең жақсы құралы деп санайды [6].

Балалардың жеке ерекшеліктері мен мүдделерін ескере отырып, ата-аналар алдында маңызды шешімдер қабылдау мәселесі туындайды. Барлық ата-аналар үйірме сабақтарына және мектеп өткізетін спорттық-бұқаралық жұмыстарға қатысуға келгенде оқушылардың бейімділігіне мұқият мән бермейді. Кейбір отбасыларда балалардың еңбек іс-әрекеттері үшін жағдай жасамайды, олардың материалдық өндіріс саласындағы практикалық қызметке деген ұмтылыстарын ынталандырмайды. Сонымен бірге, ата-аналардың бұл мәселелерге дұрыс көзқарасы оқушыларды отбасында да, мектепте де қарқынды дамыту мен тәрбиелеу үшін жақсы негіз болады.

Балаға үйлесімді және диалектикалық үйлесімді, өзара тәуелді және бірін-бірі толықтыратын педагогикалық әрекет болуы керек. Оқу институттарының іс-әрекеттеріндегі Диссонанс, әдетте, баланың жеке басының дамуындағы әртүрлі ауытқуларға әкеледі. Оған мектептер мен отбасылардың пайдалы әсері әлсірейді, ол әртүрлі бейресми бірлестіктердің қоғамға қарсы әсеріне көбірек ұшырайды, анатомиялық, физиологиялық және психологиялық дамуы

қиындайды, әсіресе жасөспірім, нейропсихикалық аурулар пайда болады, немқұрайдылықтан туындаған құмарлыққа бейімделгіш келеді. Мұндай жағдайлар алкоголизмге, нашақорлыққа, темекі шегуіне ықпал етуі мүмкін. Нәтижесінде кәмелетке толмағандардың тарапынан құқық бұзушылықтары орын алады.

Сондықтан баланың дамуы үшін қолайлы жағдай жасауда, ата-аналардың критериалды бағалауға деген көзқарасын қалыптастыруда мектеп пен отбасы арасындағы қарым-қатынастың үйлесімділігін қамтамасыз ету өте маңызды.

Мұғалімдер бұл процесте жетекші рөл атқарады. Психологиялық-педагогикалық, философиялық, этикалық және эстетикалық білімі мен бай тәрбиелік тәжірибесі бар мұғалімдер ата-аналар үшін дана кеңесшілер, тәлімгерлер, пікірлес адамдар ретінде әрекет етеді.

Дұрыс қарым-қатынастар құра білу, жақсы эмоциялық-көңілді атмосфераны қалыптастыра білу мектеп және отбасы өзара тығыз байланыста болуынан бастау алады. Мұғалімдер мен ата-аналардың педагогикалық және моральдық тұрғыдан дұрыс қарым-қатынасын құруға көмектесіп қана қоймай, педагогикалық практикада туындайтын қарама-қайшылықтарды, жанжалды жағдайларды шешетін өзара әрекеттесудің этикалық және психологиялық ережелерін өзірлеу қажет [7].

Бұл маңызды мәселені шешу мұғалімдердің, балалар мен ата-аналардың пайдалы ынтымақтастығы арқылы жүзеге асырылады, оның мәні өзін-өзі бағалай алатын, өзі-өзіне сенімді ұрпақ қалыптастыру.

Зерттеуімізді тәжірибе жүзінде ата-аналардан сауалнама алу арқылы жалғастырдық. Зерттеу жұмысын №9 ЖОББГМ оқитын 1 «Ә» сыныбына жасадық. Жұмысымызды бастамас бұрын бір рет, жұмыс соңында екінші рет сауалнама алдық. Сауалнамадағы сұрақтар легі былай болды:

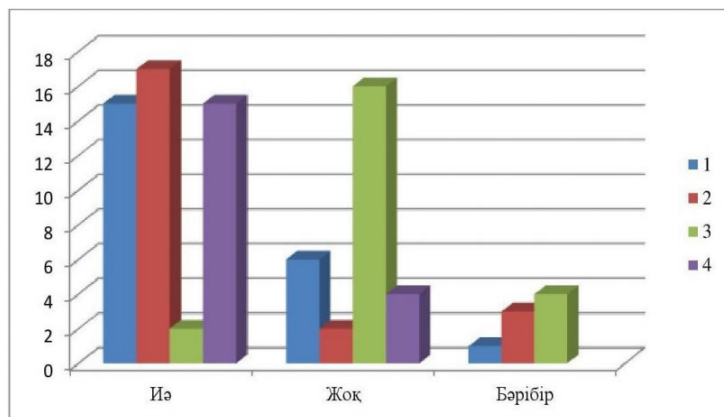
1 Мектептегі критериалды бағалау дегеніміз не екенін білесіз бе?

2 Сіздің көңіл-күйіңізге балаңыздың мектептен алған бағасы әсер етеді ме?

3 Егер сіздің балаңыз төмен баға алып келсе, сіз оған дауыс көтересіз бе?

4 Балаңыздың мектептен алатын бағалары көңілізге қонымды ма? Жауаптары: ия, жоқ, бәрібір.

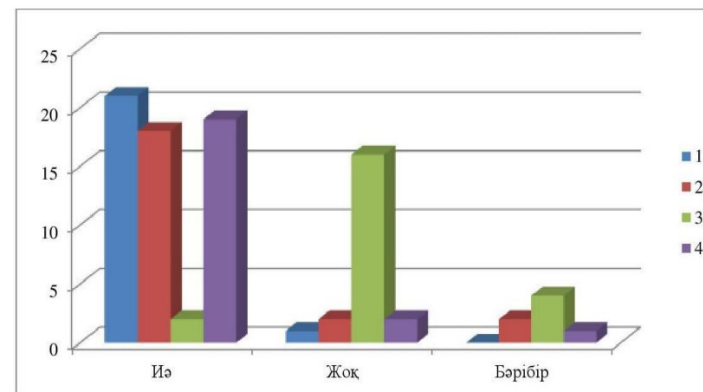
Осылайша, сынып ішіндегі 22 оқушының ата-аналарынан алынған сауалнама нәтижелері:

Сурет 1 – Ата-аналардан алынған 1-ші сауалнама нәтижелері

Байқап отырғанымыздай, баланың алған бағалары ата-ананың көңіл-күйіне міндетті түрде әсер етеді. Және кейбірі, тіпті, дауыс көтеріп, қол жұмсауы мүмкін.

Зерттеу жұмысының барысында үлгерімін арттыру мақсатында өз баласының бағаларына көңілі толмай жүрген ата-аналардың балаларымен қосымша сабақтар жүргізіліп, тапсырмалар берілді. Қосымша сабақтарды өткізу уақыты 1,5 айға созылды. Онымен қоса, ата-аналарға критериалды бағалау жөнінде ақпараттар беріліп, баланың оқуына және жоғары баға алуына ата-аналар ықпалының жоғары деңгейде болатынын түсіндіру мақсатында жиналыстар өткізіліп, түсіндіру жұмыстары жүргізілді. Нәтижесінде, оқушылардың оқуға деген қарқыны жоғарылады және ата-аналардан екінші рет сауалнама алынып, ата-аналарға да түсіндіру жұмыстары мен қосымша сабақтардың әсер еткендігін диаграммдан байқауымызға болады.

Сурет 2 – Ата-аналардан алынған 2-ші сауалнама нәтижелері

Оқушылардың жеке қасиеттерін дамытуға және жетілдіруге ынталандыруда бағалау процесі маңызды рөл атқарады.

Ата-аналар оқушылардың күн тәртібінің орындалуын қадағалап, кіммен дос екенін, бос уақыттарын қайда өткізетінін біліп, мектеп тапсырмаларын дәл орындауға шақыруы керек. Сонымен, көптеген күрделі сұрақтар отбасы мен мектептің бірлескен жұмысы барысында оқушылардың жас және жеке ерекшеліктерін ескеру мәселесін қамтиды және бағалау әрекетіне үлкен әсерін тигізеді. Өкінішке орай, барлық ата-аналар балалардың мінез-құлқына және олардың жұмысына жас және жеке мінез-құлық белгілерін қоятын өзгерістерге түсіністікпен қарамайды. Баладан көп нәрсе талап етеді.

Өзара әрекеттесудің тағы бір маңызды міндеті-ата-аналардың педагогикалық білімі. Балаларды тәрбиелеу ата-аналардың рухани өсіміз, өзін-өзі жетілдірусіз, психологиялық-педагогикалық және адамгершілік дамуынсыз мүмкін емес.

Критериалды бағалау жүйесі бүкіл сынып оқушыларына білім алу үдерісінде белсенді қатысуға мүмкіндік береді. Сабақ барысында оқушылар шығармашылық жұмыспен қатар ұжымдық жұмысқа да ат салысады. Әрбір сабақ – жанданған сұхбат, талқылау ретінде өтеді. Оқушылар мұғаліммен бірге белгілі бір жұмысты бағалау критерийлерін әзірлеуді үйренеді. Мұның бәрі оқу үшін оңтайлы ынта қалыптастырады. Сол себепті де, критериалды бағалаудың тиімді жағын барынша пайдаланған жөн. Балалар болашақта өздерін және басқа адамдарды бағалай отыра өз кемшіліктері

мен артықшылықтарын анықтай отыра үлкен жетістікке жетуге ұмтылатын болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан жолы - 2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ». – Астана, 2014 жылғы 17 қаңтар.

2 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы / Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы № 1118 Жарлығы.

3 Александр 2001) [56 б] (мұғалімге арналған нұсқаулық.

4 Гребенников И.В. Педагогические проблемы руководства семейным воспитанием. М., 1980.

5 Капралова Р.М. Работа классного руководителя с родителями. М., 1980.

6 Макаренко А.С. Книга для родителей // Соч.: В 7 т. М., 1957.

Т. 4. Мудрость воспитания: Книга для родителей /Сост. Б.М.Бим-Бад, Э.Д.Днепров, Г.Б.Корнетов. М., 1987.

7 Сенько В.И. Учителя и родители. Мн., 1987.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ И МЕХАНИЗМ РЕАЛИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В СОДЕРЖАНИИ ОБУЧЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ

МУСИНА Ж. А.

докторант, Торайгыров университет, г. Павлодар

ЖУМАТАЕВА Е. О.

д.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

Реализация государственных образовательных стандартов третьего поколения предопределяет необходимость изменения не только учебно-методического содержания подготовки студентов, но и поиска новых форм и методов организации учебного процесса, в которых предусматривается усиление роли и постоянная оптимизация самостоятельной работы студентов.

Одним из ключевых направлений в современном педагогическом сообществе является обсуждение реформы системы высшего образования в Казахстане. Однако, на наш взгляд, актуальной темой нашей статьи выступают не просто проблемы осуществления

модернизации высшего образования, а скорее поиск новых ориентиров и смыслов такой модернизации в самостоятельной деятельности обучающихся.

Совершенно очевидно, что в настоящее время речь идет о формировании абсолютно новой парадигмы образования. Универсальный тезис о том, что основной задачей высшего образования является формирование творческой личности специалиста, способного к саморазвитию, самообразованию, инновационной деятельности, конкурентоспособного, инициативного, творчески мыслящего, готового к постоянному профессиональному росту, к профессиональной и социальной мобильности, требует не просто механического пересмотра учебно-методических рекомендаций или введения новых технологий обучения. Решение этой задачи требует в первую очередь изменения именно концептуальных принципов обучения, поскольку формирование такой личности вряд ли возможно только путем механической передачи знаний в готовом виде от преподавателя к студенту.

В новой образовательной парадигме студент из пассивного потребителя знаний должен превратиться в активного субъекта, умеющего грамотно сформулировать проблему, проанализировать возможные пути ее решения, найти оптимальный результат и доказать его правильность.

И так, изменения парадигмы обучения на парадигму образования. В таком ракурсе самостоятельная работа студентов становится не просто важной формой учебного процесса, она превращается в его основу. Более того, в соответствии с проблемами мира в рамках пандемии, образовательные стандарты изменились с аудиторных часов на самостоятельную работу в дистанционном режиме.

И теперь, мы должны организовать правильную самостоятельную работу, найти ряд решений для активизации правильной работы обучающихся в условиях карантинных мер. В статье, мы попробуем описать основные требования самостоятельной работы, которые нужно учитывать при организации самостоятельной работы обучающихся, для создания более качественного усвоения материала. Для начала, мы должны рассмотреть содержание обучения и выявить ряд условий и направлений, для дальнейшей работы в дистанционном формате.

Для определения содержания обучения в самостоятельной работе, прежде всего, необходимо выделить основные условия:

Таблица 1 – Основные условия в самостоятельной работе обучающихся

1 условие	2 условие	3 условие
– установить фундаментальные знания, необходимые для понимания и усвоения материала, а также для приобретения соответствующих навыков и умений;	– выявить главные идеи и тенденции развития самостоятельной работы;	– определить основные требования студентов к уровню научного развития, к их мировоззрению и кругозору, и творческому развитию как специалистов и работников умственного труда.

Исходя из этих условий, при определении содержания обучения самостоятельной работы высшего образования и профессиональной подготовки студентов мы рекомендуем следующие положения:

- 1 Изучение главных направлений предмета и новшеств в науке;
- 2 моделирование основных тем;
- 3 установление основных критериев работы;
- 4 определение объема и глубины содержания основных предметов;
- 5 рассмотрение международного уровня содержания образования в рамках самостоятельной работы;
- 6 определение вида обучения, форм и методов самостоятельной работы.

Не мало важно учитывать при самостоятельной работе, основные требования. Которые помогут нам организовать и усовершенствовать процесс обучения в дистанционном режиме. Сейчас возникает очень много вопросов при организации самостоятельной работы обучающихся в рамках дистанционного обучения. Мы попробуем ответить на вопросы и решить проблему, которая затронула образование [1].

Основные требования организации самостоятельной работы обучающихся:

- 1 Определение теоретической и практической значимости предмета.

При изучении дисциплины, нужно учитывать и объяснить обучающим, теоретическую и практическую значимость предмета. Теоретическая глубина научного содержания предмета обеспечивает

наиболее оптимальное решение современных проблем, и развитие науки и общества. А практическая подготовка требует знания теоретического материала и введение всего нового в содержание обучения. Тем самым, все новое только тогда имеет смысл, когда оно подчиняется целям и задачам формирования специалистов высшей квалификации, когда оно открывает дополнительные возможности в их научно-теоретической и практической подготовке, когда оно обеспечивает решение новых задач и указывает более эффективные способы научного исследования. Поэтому, в содержание обучения следует вводить из нового то, что получило соответствующую научную и жизненную проверку. Однако содержание предметов изучения в высшей школе требует перспективы, которую необходимо представлять в виде изложения тенденций развития соответствующих областей науки и техники.

2 Определение учебной и научной значимости предмета.

Учебное начало в учебном процессе обуславливает все то, что формирует систему знаний (учебники, пособия, формы и методы организации учебного процесса).

Научное начало в учебном процессе обуславливает процесс развития и техники. Который отображает опыт человечества, необходим для успешной деятельности будущих специалистов.

Учебная и научная значимость предмета, очень важна при изучении новых дисциплин. Если, четко объяснять эти значимости предмета в начале курса. То обучающий уже будет знать, что формирует знания и как в дальнейшем ими управлять и пользоваться на практике [2].

3 Определение репродуктивного и продуктивного варианта в процессе обучения.

Овладение знаниями, способами (умениями) может происходить в двух основных вариантах построения самостоятельного процесса обучения:

- репродуктивном (воспроизводящем);
- продуктивном (творческом).

Таблица 2 – Репродуктивный и продуктивный вариант в процессе обучения.

Репродуктивный вариант.	Продуктивный вариант
<ul style="list-style-type: none"> - восприятие фактов и явлений; - осмысление и выделение главного; - понимание основного материала в виде тезиса, аргументов, доказательств, выводов и анализа; - добывание знаний; - усвоение материала; - овладение материалом. 	<ul style="list-style-type: none"> - применение знаний на практике; - прогнозирование и анализ; - переконструирование плана решения; - прогнозирование процесса и результатов; - запоминание полученного знания; - выход на новые проблемы.

В репродуктивном и продуктивном варианте в центре внимания находится знания как результат духовного богатства человечества, накопленного в процессе поисков и исторического опыта. Главное правило в этом пункте, мы считаем, что репродуктивный и продуктивный вариант, не может существовать друг без друга. Можно их использовать вместе на занятиях, брать фрагменты с репродуктивного варианта и закреплять материал – продуктивным вариантом [3].

4 Определение основных принципов обучения при самостоятельной деятельности студентов.

Знание принципов процесса обучения не мало важно при самостоятельной деятельности обучающихся. Учитывая основные принципы процесса обучения, мы сделаем самостоятельную работу более насыщенной и качественной.

Принципы процесса обучения – основные требования к организации самостоятельной работы обучающихся, которыми руководствуется педагог.

Таблица 3 – Основные принципы в процессе обучения самостоятельной работе обучающихся.

Принципы процесса обучения	основные требования к организации самостоятельной работы обучающихся, которыми руководствуется педагог.
принцип развивающего и воспитывающего обучения;	<ul style="list-style-type: none"> - развивать личность обучающего; - научить учащегося мыслить причинно.
принцип сознательности и активности;	<ul style="list-style-type: none"> - выявить основные цели и задачи предстоящей работы; - опора на интересы обучающихся; - воспитание активности у обучающихся; - использовать проблемное обучение; - выработать самостоятельность у обучающихся.

принцип наглядности;	<ul style="list-style-type: none"> - использовать наглядные предметы; - изготавливать совместно учебные пособия; - использовать технические средства обучения; - развивать зрительные, моторные и тактические ощущения.
принцип научности;	<ul style="list-style-type: none"> - формировать у обучающихся диалектический подход к изучаемым темам; - использовать научные термины; - информировать обучающихся о последних научных достижениях; - вводить исследовательскую работу.
принцип систематичности и последовательности;	<ul style="list-style-type: none"> - разбить учебный материал на части, блоки; - использовать структурно-логические планы, схемы, таблицы, матрицы; - составить логическую систему при составлении плана самостоятельной работы; - применять обобщающий материал для систематизации знаний при самостоятельной работе.
принцип доступности;	<ul style="list-style-type: none"> - организовать обучение с постепенным нарастанием трудности учебного материала при самостоятельной работе; - учитывать возрастные и индивидуальные особенности обучающихся; - доступность использования аналогий.
принцип прочности;	<ul style="list-style-type: none"> - повторять систематически учебный материал; - освобождают память обучающихся от второстепенного материала; - использовать логику в обучении; - применять различные норм и методы контроля знаний.
принцип взаимосвязи теории и практики;	<ul style="list-style-type: none"> - доказывать практикой необходимостью научных знаний; - информировать обучающихся о научных открытиях; - внедрять научную организацию труда в самостоятельную работу; - приучать обучающихся применять знания на практике.
принцип завершенности процесса обучения	<ul style="list-style-type: none"> - проверять усвоение учебного материала обучающихся, после изучения крупной темы или раздела; - упрощать учебный материал, для максимального усвоения; - использовать такие методы обучения, которые позволяют добиться желаемых результатов за короткий промежуток времени.

Таким образом, перечислив основные принципы процесса обучения, мы видим большую значимость их в самостоятельной деятельности, с помощью этих принципов, мы сможем организовать активный процесс обучения в дистанционном режиме. [4].

Определение основных подходов в обучении в рамках самостоятельной работы обучающихся.

Если говорить о самостоятельной деятельности студентов, не мало важно упомянуть о основных подходах в обучении.

Таблица 4 – Основные подходы обучения в самостоятельной работе обучающихся.

Аналитический подход	<ul style="list-style-type: none"> - тренировать, развивать, совершенствовать аналитический склад ума с минимумом информации при составлении заданий по дисциплинам; - дать возможность обучающимся, применять свои способности к скорейшему решению бытовых, рабочих и профессиональных задач на уроке; - научить обучающихся умению быстро вычленять из потока информации главное, и нужное для будущей профессии; - приучать обучающихся самостоятельно анализировать и закреплять материал; - дать возможность каждому определять преимущества и недостатки любого события или открытия; - обосновывать любые заключения или выводы, фактами или аргументами; - четко ставить цели и скупозно планировать свою жизнь; - уметь анализировать статистические данные для принятия объективного и самостоятельно решения; - развивать логическое мышление с помощью разнообразных форм и методов в процессе обучения; - уметь рассуждать при поиске решения пока еще незнакомой задачи.
Герменевтический подход	<ul style="list-style-type: none"> - научить понимать и интерпретировать новый материал; - быть независимым в суждениях и в оценках; - готовность к восприятию нового и необычного, готовностью шагнуть за рамки данности; - развивать эстетические чувства и стремление к красоте; - развить чувство «самотивации» в обучении; - уметь показать себя в неопределенных и неразрешимых ситуациях; - научить обучающихся самостоятельно генерировать новые идеи, творчески мыслить; - уметь гибко адаптироваться в меняющихся жизненных ситуациях, самостоятельно приобретая необходимые знания, умело применяя их на практике для решения разнообразных возникающих проблем на протяжении всей жизни, иметь возможность найти в ней свое место; - самостоятельно работать над развитием собственной нравственности, интеллекта, культурного уровня [5].

Феноменологический подход	<ul style="list-style-type: none"> - научить обучающихся работать на «результат»; - развить мышление и познавательные способности обучающихся; - раскрыть самого себя; - развивать познавательную деятельность; - научить правильному выражению своих впечатлений; - углублять духовную деятельность человека; - развить у обучающихся своего образа; - развивать духовность и саморазвитие, самосовершенствование на протяжении всей жизни сегодня становятся более значимыми для обучающихся; - реализовать главнейшего концепта человекообразности образования.
---------------------------	---

Таким образом мы видим, что все три подхода важны в правильной организации самостоятельной работы обучающихся.

Анализируя особенности обычного мышления, приходим к выводу, что оно предельно. Так как, логическое мышление характерно ограниченностью понимания сущности предмета, для него «неизвестное – горизонт известного».

А в феноменологическом мышлении не существует предела, поскольку оно обращено к опыту самого человека. Говоря об опыте, мы подразумеваем переживания, отношения, восприятия человека. И самое главное внутренний опыт человека беспредельно, а новое знание, встраиваясь в структуру опыта, изменяя и обогащая его. Отсюда вытекает следующее различия - феноменологического мышления.

Герменевтический подход, будучи основанным на принципах понимания и интерпретации, должен быть учтен в процессе обучения преподавателями, стремящимися к творческой педагогической деятельности. Только творческая личность может воспитать творчество в обучающихся. Самое главное в герменевтическом подходе это – саморазвитие и самореализация обучающихся, активизация познавательной деятельности, которая не ограничивается рамками урока и не заканчивается вместе со звонком.

Герменевтический подход требует разработки новых способов обучения, отличающихся по качеству, способам организации учебной деятельности. И поэтому, «обучающийся не просто усваивает готовые представления и понятия, а сам из множества впечатлений, знаний и понятий строит свое представление о мире».

И последнее, если человек обладает хорошими коммуникативными навыками, умеет налаживать позитивные связи с внешней средой, то зачастую обладает и аналитическими

способностями, так как умеет выделять, выбирать необходимые и значимые (для достижения конкретных целей) способы коммуникации.

Таким образом, изменения, происходящие в современном обществе в сфере образования в рамках пандемии, требует от нас, пересмотра традиционных форм обучения на более гибкие и новые формы обучения. Учитывая все требования, и условия при организации самостоятельной работе, мы вместе, построим правильную стратегию в самостоятельной работе и добьемся результатов.

ЛИТЕРАТУРА

1 Антонович И.И. Система контроля самостоятельной работы // Вестник КазНУ, №2. 22-25 стр.

2 Тишков К.Н. Роль и методы самостоятельной работы студента в современных условиях. // Высшая школа №1, 2013, с. 114-115.

3 Хруторской А.В. «Методы продуктивного обучения». // Высшая школа №10, 2018.

4 Принципы организации самостоятельной работы учащихся во внеурочное время // Современные проблемы науки и образования. – 2016. – № 2.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=24210>.

5 Абилова, М.А. Казахский национальный медицинский университет имени С.Д. Асфендиярова. К вопросу реализации кредитной системы обучения в КАЗНМУ. 2019 г.

КОМПАРАТИВИСТСКИЙ И РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХ

МУСИНА Ж. А.

докторант, Торайгыров университет, г. Павлодар

ЖУМАТАЕВА Е. О.

д.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

Современные проблемы казахстанского общества, как отмечают многие исследователи, связаны с признаками возникновения системного социального кризиса для всего человечества, начавшегося в 2019 году во всем мире, перенесенными в наши условия и дополненными собственными ошибками. Как отмечает Б. Г. Гершунский: «Общемировой кризис образования, о

котором так много говорили и писали, и который тех или иных формах проявляет себя во всех странах мира, связан отнюдь не с недостаточной эффективностью образования с точки зрения его прагматически понимаемой экономической отдачи. Подлинная сущность мирового образовательного кризиса состоит в беспомощности и неэффективности современного образования перед лицом глобальных проблем цивилизационного масштаба». Следовательно, только преодолевая собственное кризисное состояние, преобразуя цели, содержание образования, формы и способы организации, создавая и развивая самостоятельную деятельность в рамках пандемии на основе обращения к прошлому можно обеспечить качественное образования, ответить на вызов времени и стать действительным ресурсом развития страны.

В связи с этим рассмотрим основные вопросы, реализации этих направлений, первый вопрос заключается в определении методологических подходов к исследованию тенденции развития самостоятельной деятельности в учебном процессе в образовании республики.

Современная педагогическая наука основывается на объективных методологических подходов, на основе которых определяется исходная позиция исследователя. Несмотря на большое количество определений, отмечается тенденция к понимаю методологии науки как учения о методе как таковом, тесно связанного с философией, теорией познания. Понятие «методология» в научной литературе трактуется как система знаний об отправных положениях педагогической теории, о принципах подхода к рассмотрению педагогических явлений и методах исследования, а также путях внедрения добытых знаний в практику воспитания, обучения и образования (Б. С. Гершунский, М. А. Данилов, В. Г. Загвязинский, Г. М. Коджаспирова, В. М. Полонский и др.). Краткий обзор дефиниций свидетельствует, что методология выступает не только инструментом теоретического познания, но качественного преобразования действительности, а понятие «подход» обозначает обоснованное научное положение, принципы или целую теорию, служащую основой других теорий (В. В. Маткин, Е. В. Романов, Т. И. Шамова и др.).

Компаративистский анализ понятий «методология» и «подход» показывает, что основная задача методологии заключается в определении исследовательской позиции автора и установлении стратегии научного поиска предмета исследования, а задача подхода

– в выборе вектора исследовательского процесса. С учетом логики взаимодействия понятий определяем методологический подход как стратегию установления исходных позиций автора на основе комплекса взаимообусловленных и взаимосвязанных научных идей, теорий (концепций) и выбора вектора научного поиска предмета исследования [1].

Множество методологических подходов, разработанных в современной педагогической науке, помогают исследователю выстроить стратегию научного поиска. К сожалению, определённые трудности существуют в отборе в использовании методологических подходов из-за отсутствия единой классификации. Е. Ю. Никитина, С. А. Крупник, Ш. Т. Таубаева классифицируют методологические подходы в виде иерархии: мега-, макро-, микро-, выделяя мегаподходы (естественно-научный и гуманитарный); макроподходы (культурологический, синергетический, коммуникационно-информационный, экологический) и ряд микроподходов, представленных в таблице 1.

Опираясь на точку зрения авторов, мы определили комплекс методологических подходов (антропологический, культурологический, личностный, деятельностный, этнокультурный, системный, информационный) к изучению избранной темы. Имманентная характеристика комплекса методологических подходов дает основание для их определения в зависимости от предмета исследования, базирующихся на приоритетах соответствующих теорий (теория антропологии, теория этнокультуры, теория личности, теория деятельности, теория систем, теория информации), как видно из таблицы 1, избранные подходы логически дополняют друг друга [2].

Таблица 1 – Методологические подходы к исследованию тенденций развития самостоятельной работы в образовании Казахстана

Методологические подходы Теория	Имманентная характеристика	Проекция на предмет исследования
Антропологический подход. Теория антропологии	Системное использование данных всех наук о человеке, построение и осуществление педагогического процесса с учетом целостной природы человека, его возможностей и потребностей	- Познание сущности развития личности. - Организация совместной деятельности с учетом психолого-педагогических особенностей личности. - Экологическая защита личности.

Этнокультурный подход. Теория этнокультуры	Этнокультура в образовании выступает как его содержательная составляющая, источник знаний о природе, обществе, способах деятельности, эмоционально-волевого и ценностного отношения человека к окружающим людям, труду, общению. Культура способствует развитию человека и становлению его как творческой личности.	- Приобщение личности к общекультурным и национальным ценностям. - Преемственность в освоении и передачи культурных и национальных ценностей от поколения к поколению. - Становление и развитие креативной личности.
Личностный подход. Теория личности	Ориентация в педагогическом процессе на личность, как цель, субъект, результат и главный критерий его эффективности и продуктивности.	- Признание активной природы личности. - Ориентация на раскрытие способностей, потенциала и качеств личности. - Создание модели в самостоятельной работе.
Деятельностный подход. Теория деятельности	Деятельность – основа, средство и решающее условие развития личности. Педагогический процесс должен строиться на основе учета ведущего вида деятельности для определенной возрастной группы воспитанников и организации разнообразных видов деятельности, в которой воспитанник выступает в позиции субъекта познания, общения и отношений.	- Становление и развитие конкурентоспособной личности. - Освоение знаний и социального опыта, овладение практическими действиями. - Сотрудничество в сфере «человек-человек». - Совершенствование в самореализации личности.
Системный подход. Теория системности.	Педагогический процесс рассматривается как сложная система, в которой все компоненты взаимосвязаны и взаимозависимы. Такой подход позволяет выявить общие системные свойства и качественные характеристики составляющих систему отдельных элементов.	- Системное видение реальности во взаимосвязи и взаимозависимости. - Ориентир на раскрытие ценности объекта.
Информационный подход. Теория информации	Информация становится главным ресурсом научно-технического и социально-экономического развития науки и техники и различных отраслей хозяйства, играет значительную роль в процессах воспитания и образования, культурного общения между людьми, а также в других социальных областях, процесс воспитания и обучения является прежде всего особым, закрепленным в культуре способом оперирования информацией.	- Формирование информационной культуры. - Ценностное отношение личности. - Овладение информационными умениями. - Становление и развитие личности в информационном пространстве. - Самоорганизация образовательной деятельности, характеризующаяся самостоятельностью, активностью обучающихся как ее субъекта; а ее результатом становится готовность к самореализации в профессиональной деятельности и в целом всей жизни.

Таким образом, решение первого вопроса, позволило прийти к следующим выводам:

- методологические подходы определяют стратегический поиск предмета исследования и получения достоверных результатов;
- для исследовательского процесса необходимо использовать комплекс методологических подходов, взаимосвязанных и взаимовлияющих друг на друга;
- совокупность методологических подходов способствует выбору тактики исследовательских действий при изучении историографии избранной проблемы.

Второй вопрос, направлен на определение стадий развития среднего и высшего образования в историко-педагогической ретроспективе.

Ретроспективный анализ (лат. retro – назад и spesio – смотрю) можно перевести как «обращение к прошлому, обзор прошедших событий». Этот метод позволяет рассматривать педагогические процессы, выявлять тенденции и динамику их изменения и дальнейшего анализа. В статье определение стадий осуществляется на основе выявления особенностей важнейших исторических вех в жизни Казахстана с учетом всех тенденций, определяющих ход развития самостоятельной деятельности в образовании. Сфера образования является практически универсальной сферой социального целого, то есть социальным институтом, охватывающий и через которую проходит становление личности.

Образование неотделимо от всей истории человеческого общества и во многом определяется социокультурным развитием. Поэтому основные черты социальной и духовной жизни в тот или иной исторический период определяют ведущие тенденции в развитии самостоятельной деятельности. Об этом свидетельствуют данные ретроспективного анализа проблемы развития самостоятельной работы в образовании.

Ретроспективный анализ проблемы исследования показал, что в письменных документах V века до н.э. заложены первоначальные зародыши идей обучения и воспитания.

Значительный вклад в становление и развитие образования в отечественное образование внесли в IX–XII вв. величайшие мыслители раннего Средневековья Аль-Фараби, Ю. Баласагуни, Х. А. Ясави.

Инноваторская мысль в Казахстане XV – начала XX века представлена казахскими жырау, кочевой философией, степными

гуманистами Асаном Кайгы (Асан Печальный), Казтуганом, Шалкиизом, Бухаром Калкамановым. Их сочинения дают представления не только об исторических событиях, но также и об уровне мышления, миропонимания и мироощущения средневековых номадов (кочевников).

Основной прогресс, достигнут казахской педагогической мыслью XIX века в развитии просвещения (Ч. Валиханов, Ы. Алтынсарин, А. Кунанбаев, Ш. Кудайбердиев). Открываются русско-казахские школы, которые были единственным типом школ, созданные специально для начального образования. Среди многочисленных видов школ, действовавших в дореволюционном Казахстане: гимназии, реальные училища, городские и сельские школы, новометодные и академические мектебы и медресе.

Абай Кунанбаев предлагал обучать детей и молодёжь как родному, так и русскому языкам, видя в этом ключ к осмыслению мира и национальных культур и путь к равноправному положению казахов среди других народов. По убеждению Абая Кунанбаева, широкое общее образование развивает ум, волю, мировоззрение человека, способствует его устремлённости к истине и справедливости. Абай Кунанбаев поощрял серьёзное отношение молодёжи к учению, самостоятельное овладение навыками, полезными в повседневной жизни. В свое время, Абай, пропагандировал, самостоятельную деятельность молодежи, и призывал обучаться самостоятельно, у кого не было возможности учиться. Он сам самостоятельно выучил русский язык, и внес неограниченный вклад в образование Казахстана.

Значительный вклад в развитие самообразования в республике внес А.Б.Балгимбаев, рекомендовавший положить в основу обучения родной язык, преобразовать аульную школу в училище с 4-х годичным курсом обучения и значительно расширить учебный план и программы этих учебных заведений.

Создание сети школ после победы Октябрьской революции проходило в сложных условиях гражданской войны, разрухи, отсутствии школьного законодательства. В этот период осуществляется строительство новой национальной школы, содержания образования (учебные планы и программы), создаются учебники и учебные пособия, обновляется методический аппарат обучения, где активно участвует казахская демократическая интеллигенция (Ж. Аймаутов, А. Байтырсынов, М. Дулатов, М. Жумабаев, Т. Шонанов).

В конце 20-х – начале 30-х годов в сфере образования наблюдается тенденция: унифицируются школы не только по организационной структуре, но и по содержанию образования; в учебной работе школа возвращается к предметной системе образования и классно-урочной форме занятий. В годы Советской власти в Казахстане начала развиваться система высших учебных заведений. В 30-е годы начинает развиваться система заочного обучения.

Следующий, второй этап развития образования в советском Казахстане, это конец 30-х – конец 50-х гг. Интенсивная работа по ликвидации неграмотности, проводившаяся в 20-х-30-х гг., начала давать свои результаты.

На этом этапе были достигнуты большие достижения, это и открытие высших учебных заведений, аспирантуры и, конечно же, венцом всего этого является открытие Академии наук Казахстана.

В конце 80-х – начале 90-х гг. наблюдается тенденция развития образования в республике.

Наряду с дневными школами действуют вечерние общеобразовательные школы. Развивается сеть общеобразовательных учреждений нового типа (гимназии и лицеи). Учреждения среднего профессионального образования представлены колледжами, которые перешли на подготовку специалистов по новым государственным стандартам среднего профессионального образования и учебным планам. Высшее профессиональное образование приобретается гражданами, имеющими среднее образование. В Республике Казахстан установлены следующие виды высших учебных заведений: университет, академия, институт и приравненные к ним (консерватория, высшая школа, высшее училище).

Современный этап развития системы образования в республике характеризуется широкомасштабным реформированием, затрагивающим ее базисные основы, методологию. По общему признанию, конец XX и начало XXI века характеризуется как период «глобальных изменений» во всех областях культуры, экономики, техники, общественной и индивидуальной жизни, образования.

Реформы в области образования в Казахстане, как и, наверное, в любом государстве, зависели и зависят от политического курса, от потребностей общества, от конкретных руководителей страны. Вузы страны работают по кредитной технологии обучения в Республике Казахстан и там прописано: «Самостоятельная работа обучающегося (СРО) - работа по определенному перечню тем, отведенных на

самостоятельное изучение, обеспеченных учебно-методической литературой и рекомендациями, контролируемая в виде тестов, контрольных работ, коллоквиумов, исследовательских работ и т.д.

Самостоятельная работа в вузе должна носить системный, непрерывный, усложняющийся характер и включать все виды работы студента - как аудиторные, так и поисковый характер в обучении.

В казахстанской высшей школе давно назвали проблемы организации самостоятельной работы студентов, и в настоящее время они не только не потеряли своей актуальности, но и приобрели еще большую приоритетную направленность в связи с модернизацией высшего образования в контексте ГОСо нового поколения.

Стоит отметить, что проблемы организации самостоятельной работы студентов в Казахстане находятся в стадии обсуждения. Высшая школа еще не готова к эффективному освоению значительных объемов самостоятельной работы студентов. Современный выпускник школы практически не подготовлен к самостоятельной работе, поэтому студентам крайне необходимы навыки самообразовательной деятельности. Тезис о приоритете самостоятельной работы в образовательных программах сам по себе не решает проблем ее организации. Нужна коренная ломка сложившихся у вчерашних школьников стереотипов учебной деятельности, нужно научить их учиться и мыслить.

ЛИТЕРАТУРА

1 Методические рекомендации самостоятельной работы студентов/ Сост.: О.В. Давыдова, О.М. Писарева, М.Б. Чельшкова. М.: ГУУ, 2011. 44 с.

2 Pak Yu., Shilnikova I., Pak D. (2012) [Methodological aspects of students' self-dependent educational activity organization in the context of state educational standard of a new generation]. Trudy Universiteta [University proceedings]. No. 1, pp. 5-8. (In Russ., abstract in Eng.)

ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ И ПРИЕМЫ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

МҰРАТБАЙ Б. Қ.

учитель специальной организации образования, Специальная школа-интернат № 4, Павлодарская обл., г. Павлодар

БАБАЕВА К. И.

учитель специальной организации образования, Специальная школа-интернат № 4, Павлодарская обл., г. Павлодар

В настоящее время в Казахстане неуклонно растет количество детей с врожденными и наследственными заболеваниями. В связи с этим, как никогда ранее, возросла актуальность проблемы педагогической помощи и обучения этой группы детей.

В Государственной программе развития образования Республики Казахстан на 2020–2025 годы определены новые концептуальные подходы к образованию детей с особыми образовательными потребностями, внедрению в практику идей интегрированного обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии совместно с нормально развивающимися сверстниками.

Одним из ключевых направлений в системе обучения и воспитания детей с особыми образовательными потребностями становится социальная адаптация в условиях инклюзивного образования, то есть в общеобразовательных учреждениях наряду со стандартными учебными программами могут реализоваться коррекционные. Новые подходы и методы работы с детьми с особыми образовательными потребностями описаны в актуальных Государственных образовательных стандартах образования РК. Правильное использование предложенных инструментов позволяет создавать специальные условия для обучения и воспитания, направленные на коррекцию психических недостатков детей с особыми образовательными потребностями.

Большой вклад в разработку данной проблемы внесли казахстанские ученые М. Ш. Адилова, Р. Б. Каримова, Г. Б. Ибатов и др.

Дети с особыми образовательными потребностями – это дети, состояние здоровья которых препятствует освоению образовательных программ вне специальных условий обучения и воспитания.

Группа детей с особыми образовательными потребностями чрезвычайно неоднородна. Это определяется, прежде всего, тем, что в нее входят дети с разными нарушениями развития: нарушениями слуха, зрения, речи, опорно-двигательного аппарата, интеллекта, с выраженными расстройствами эмоционально-волевой сферы, включая ранний детский аутизм; с задержкой и комплексными нарушениями развития.

У большинства учеников с особыми образовательными потребностями отмечается недостаточный уровень познавательной активности, незрелость мотивации к учебной деятельности, сниженный уровень работоспособности и самостоятельности. Поэтому поиск и использование активных форм, методов и приёмов обучения является одним из необходимых средств повышения эффективности коррекционно-развивающего процесса в работе учителя.

Общие принципы и правила коррекционной работы:

- 1) индивидуальный подход к каждому ученику;
- 2) предотвращение наступления утомления, используя для этого разнообразные средства (чередование умственной и практической деятельности, преподнесение материала небольшими дозами, использование интересного и красочного дидактического материала и средств наглядности);
- 3) использование методов, активизирующих познавательную деятельность учащихся, формирующих необходимые учебные навыки;
- 4) проявление педагогического такта. Постоянное поощрение за малейшие успехи, своевременная и тактическая помощь каждому ребёнку, развитие в нём веры в собственные силы и возможности.

Эффективными приемами коррекционного воздействия на эмоциональную и познавательную сферу детей с отклонениями в развитии являются:

- игровые ситуации;
- дидактические игры, которые связаны с поиском видовых и родовых признаков предметов;
- игровые тренинги, способствующие развитию умения общаться с другими;
- психогимнастика и релаксация, позволяющие снять мышечные спазмы и зажимы, особенно в области лица и кистей рук.

При подборе содержания занятий для учащихся с особыми образовательными потребностями необходимо учитывать, с одной стороны, принцип доступности, а с другой стороны, не допускать

излишнего упрощения материала. Содержание становится эффективным средством активизации учебной деятельности в том случае, если оно соответствует психическим, интеллектуальным возможностям детей и их потребностям.

Наиболее приемлемыми методами в практической работе учителя с учащимися с особыми образовательными потребностями, считаем объяснительно-иллюстративный, репродуктивный, частично поисковый, коммуникативный, информационно-коммуникационный; методы контроля, самоконтроля и взаимоконтроля.

Группа поисково-исследовательских методов предоставляет наибольшие возможности для формирования у учащихся познавательной активности, но для реализации методов проблемного обучения необходим достаточно высокий уровень сформированности у учащихся умения пользоваться предоставляемой им информацией, умения самостоятельно искать пути решения поставленной задачи. Не все младшие школьники с особыми образовательными потребностями обладают такими умениями, а значит, им требуется дополнительная помощь учителя. Увеличивать степень самостоятельности учащихся с особыми образовательными потребностями и вводить в обучение задания, в основе которых лежат элементы творческой или поисковой деятельности можно только очень постепенно, когда уже сформирован некоторый базовый уровень их собственной познавательной активности.

Если привычной и желанной формой деятельности для ребенка является игра, значит, надо использовать эту форму организации деятельности для обучения, объединив игру и учебно-воспитательный процесс, точнее, применив игровую форму организации деятельности обучающихся для достижения образовательных целей.

С понятием метода тесно связано понятие «приема обучения». Приемы обучения – конкретные операции взаимодействия учителя и учащегося в процессе реализации методов обучения. Приемы обучения характеризуются предметным содержанием, организуемой ими познавательной деятельностью и обуславливаются целью применения.

Для активизации деятельности обучающихся с особыми образовательными потребностями можно использовать следующие приёмы обучения:

1 Использование сигнальных карточек при выполнении заданий. Карточки могут использоваться при изучении любой темы с целью проверки знаний учащихся, выявления пробелов в пройденном материале. Удобство и эффективность их заключается в том, что сразу видна работа каждого ребёнка.

2 Использование вставок на доску (буквы, слова) при выполнении задания, разгадывания кроссворда и т.д. Детям очень нравится соревновательный момент в ходе выполнения данного вида задания.

3 Использование картинного материала для смены вида деятельности в ходе занятия, развития зрительного восприятия, внимания и памяти, активизации словарного запаса, развития связной речи.

4 Активные методы рефлексии. На занятиях при работе с детьми с особыми образовательными потребностями наиболее часто используется рефлексия настроения и эмоционального состояния.

Таким образом, применение эффективных методов и приемов образовательной деятельности повышает познавательную активность, развивает их творческие способности, активно вовлекает обучающихся в образовательный процесс, стимулирует самостоятельную деятельность учащихся с особыми образовательными потребностями. Разнообразие существующих методов обучения, использование их в системе, позволяет учителю чередовать различные виды работы, что также является эффективным средством активизации учения. Переключение с одного вида деятельности на другой, предохраняет от переутомления, и в то же время не дает отвлечься от изучаемого материала, а также обеспечивает его восприятие с различных сторон.

ЛИТЕРАТУРА

1 Гуровец Г. В., Ленюк Я. Я. Коррекционно – развивающие игры как метод обучения в специальной педагогике// Обучение и воспитание детей с нарушениями в развитии. – 2002. – № 1. – С.77–83.

2 Метиева Л. А., Удалова Э. Я. Сенсорное развитие детей с отклонениями в развитии : Сборник игр и игровых упражнений. – М. : Книголюб, 2008. – 128 с.

3 Хижнякова О. Н. Современные образовательные технологии в начальной школе. – М. : Просвещение, 2006. – 270 с.

ИНТЕГРИРОВАННЫЙ УРОК КАК ОДНА ИЗ ЭФФЕКТИВНЫХ ФОРМ РАЗВИТИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ

МҰРАТБАЙ Б. Қ.

учитель специальной организации образования, Специальная школа-интернат № 4, Павлодарская обл., г. Павлодар

НАЖМИДЕНОВА З. Ж.

учитель специальной организации образования, Специальная школа-интернат № 4, Павлодарская обл., г. Павлодар

Одной из традиционных, но актуальных задач образования является формирование у обучающихся целостной картины мира. Предметная разобщённость становится одной из причин фрагментарности мировоззрения. Самостоятельность предметов, их слабая связь друг с другом порождают серьёзные трудности в формировании у учащихся целостной картины мира.

Особенно сложно происходит процесс формирования целостной картины мира у детей с особыми образовательными потребностями. Складывающаяся картина мира у таких учащихся часто не достаточно полная и подробная. Представления о мире могут быть фрагментарными и стереотипными, понимание происходящего искажённое и однозначное. Такие школьники, в отличие от нормально развитых детей, трудно усваивают учебный материал, у них низкая работоспособность, неустойчивое внимание, они быстро утомляются, неусидчивы, часто гиперактивны, у них слабо развита память и мышление. И поэтому у таких детей наблюдается отсутствие или значительное снижение интереса к учёбе, познавательного интереса к окружающей среде. Они с большим трудом переносят полученные знания, умения и навыки с одного учебного предмета на другой, затрудняются в применении полученных знаний в повседневной жизни.

Функцию объединения разнопредметных знаний в целостную картину мира выполняет интеграция в процессе обучения учащихся с особыми образовательными потребностями.

Именно на начальной ступени обучения интеграция предметов в единое целое наиболее эффективна, так как младший школьник с особыми образовательными потребностями целостно воспринимает окружающий мир, и для него не должно быть границ между предметами.

Интегрированный подход к обучению всё больше осознаётся как актуальная потребность современного образования. В Казахстане особенностям интеграции процесса обучения детей с особыми образовательными потребностями посвятили свои труды Х. С. Ералиева, Д. Д. Ешпанова, Д. С. Жакупова, А. К. Жалмухамедова, З. А. Мовкебаева, И. А. Оралканова и др.

Анализ программ для коррекционной школы по разным учебным предметам свидетельствует о том, что они обеспечивают возможность использования процесса интеграции. Существует множество «перекрестных» тем при изучении каждого из предметов. Однако эти темы во времени редко совпадают, и полного согласования в содержании рассматриваемых вопросов не бывает. Чтобы устранить барьеры между предметами, их объединяют вокруг главных понятий и тем. Это позволяет рассмотреть предмет с разных сторон, раскрыть его взаимосвязи.

Наиболее приемлемой формой интеграции в обучении является интегрированный урок.

Интегрированный урок (от лат. «полный», «целостный») сочетает в себе материал разных учебных дисциплин. Интегрированные уроки призваны открыть для ребёнка с первых шагов обучения мир как единое целое, в котором все элементы взаимосвязаны.

Главной особенностью интегрированного урока является то, что такой урок строится на основе какого-то одного предмета, который является главным. Остальные, интегрируемые с ним предметы, помогают шире изучить его связи, процессы, глубже понять сущность изучаемого предмета, понять связи с реальной жизнью и возможность применения полученных знаний на практике.

Интегрированные уроки предполагают возможность вовлечения каждого учащегося в активный познавательный процесс, причём процесс не пассивного овладения знаниями, а активной познавательной самостоятельной деятельности каждого учащегося, так как каждый имеет возможность проявить себя в той области, которая ему ближе и применить на практике полученные знания.

Интегрированные уроки позволяют чётко осознать, где и каким образом, для каких целей эти знания могут быть применены. Они планируются заранее. Ведь необходимо и совпадение тем в учебных программах, и готовность класса к определённому типу урока. Очень часто интегрированные уроки проводятся по темам обобщения и закрепления знаний.

С учетом возрастных особенностей младших школьников с особыми образовательными потребностями, при организации интегрированного обучения появляется возможность показать мир в его многообразии с привлечением научных знаний, литературы, музыки, живописи, что способствует эмоциональному развитию личности ребенка и формированию его познавательной деятельности.

Знания становятся более осмысленными, ученики глубже вникают в изучаемый вопрос. Такие уроки продуктивны: они не только дают знания детям, но и вдохновляют их на собственное творчество.

Внутренней природе урока, как известно, присуще соединение трехкомпонентов: дидактической цели, содержания учебного материала и системы методических приемов. Следовательно, в интегрированном уроке дидактическая цель должна быть сформулирована таким образом, чтобы ее реализация стала возможна путем интеграции как содержания, так и системы методических приемов, присущих различным дисциплинам.

Необходимо использовать методические пути активизации познавательной деятельности детей, как создание проблемных ситуаций, повторительные беседы с выявлением знаний из смежных дисциплин, домашние, индивидуальные и групповые задания, разрешение вопросов природоведческого характера, возникших при чтении литературы или просмотре телепередачи.

Конкретно для проведения интегрированных уроков в начальной школе выдвигают следующие условия: близость содержания ведущих тем предметов; логическая взаимосвязь предметов. Также необходимо отметить, что не всякое объединение различных дисциплин в одном уроке автоматически становится интегрированным уроком. Необходима ведущая идея, реализация которой обеспечивает неразрывную связь, целостность данного урока.

Эффективная познавательная деятельность детей становится возможной только при определенных условиях, когда используются различные формы интеграции в педагогике. Одна из них – внутрипредметная. Она означает интеграцию по какой-либо отдельно взятой школьной дисциплине. При этом разрозненные факты и понятия, входящие в одну область знания, объединяются в систему. Преимущество данной формы интеграции состоит в том,

что ученик получает полную информацию об изучаемом материале. Замечательно и то, что педагог при этом делает урок более емким.

Еще одной формой интеграции является межпредметная. Она вырабатывает умение у школьника пользоваться материалами по одному предмету при изучении другого. Ребенок начинает комплексно овладевать знаниями. При этом интеграция может быть осуществлена несколькими путями. Первый из них – горизонтальная интеграция, которая заключается в объединении подобного материала в различных учебных предметах. Второй путь – вертикальная интеграция, которая заключается в объединении в одном предмете материала, тематически повторяющегося в разные годы обучения на различном уровне сложности.

Высшим уровнем интеграции является транспредметный, основанный на синтезе компонентов основного и дополнительного содержания образования.

Если урок ведут два учителя, то их роли могут быть разными в зависимости от целей занятия: они работают в одном классе, но с разными группами, или совместно ведут обсуждение вопроса на семинаре, диспуте, или поочередно оказываются лекторами на уроке, или проводят опрос по своему предмету.

Если урок ведёт один учитель, то роль второго тогда будет состоять в совместной разработке урока, постановке цели и задач, отборе материала, а также в присутствии на уроках коллеги, чтобы и свои уроки построить в соответствии с общими планами, с обязательными ссылками на материал другого предмета, активизируя тем самым в сознании школьников представления о взаимосвязи учебных дисциплин.

Методика работы на интегрированном уроке предполагает несколько этапов подготовки к уроку. Первый этап – целевой. На втором этапе разрабатывается содержание урока. Третьим этапом в подготовке урока является построение модели, которое осуществляется путем соотнесения каждого фрагмента содержания с определенными методами обучения, дающими возможность учителю выразить деятельность обучающегося различными вариантами учебных ситуаций, учебных заданий. Процессуальный этап завершает построенный сценарий. Он является конкретным наполнением и включает три составляющие: деятельность учителя, форму организации деятельности учащихся во взаимодействии с учителем, деятельность учащихся по выполнению учебных заданий.

Таким образом, интегрированные уроки, обращенные к личности ученика с особыми образовательными потребностями, способствуют его всестороннему развитию, активизации мыслительных процессов, побуждают к обобщению знаний, относящимся к разным наукам. Организация и проведение интегрированных уроков для данной категории детей отвечает задачам личностно-ориентированного обучения. При организации интегрированного обучения появляется возможность показать мир во всем его многообразии с привлечением научных знаний, литературы, музыки, живописи, что способствует эмоциональному развитию личности ребенка и формированию его познавательной деятельности

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Аксенова А. К. Методика обучения русскому языку в специальной (коррекционной) школе: Учеб. для студ. дефектол. фак. педвузов. – М. : ВЛАДОС, 2002. – 228 с.
- 2 Воронкова В. В. Уроки русского языка во 2 классе специальной (коррекционной) общеобразовательной школы VIII вида: Пособие для учителя. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 301 с.
- 3 Гаврикова М. Ю. Коррекционно-развивающие занятия. Развитие речи (1 – 4 класс). Учебно-методическое пособие / М. Ю. Гаврикова: 2-е изд., дополненное. – М. : Глобус, Волгоград : Панорама, 2007. – 196 с.
- 4 Гусева Г. М. Уроки чтения в 3 классе специальных (коррекционных) образовательных учреждений VIII вида: пособие для учителя / Г. М. Гусева, Е. Н. Моргачева. – М. : Просвещение, 2007. – 247 с.
- 5 Жикалкина Т. К. Игровые и занимательные задания по математике для 1 класса четырехлетней начальной школы : Пособие для учителя. – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1989. – 352 с.
- 6 Журавлев Б. А. Столярное дело: Учебное пособие для 4 класса вспомогательной школы. – М. : «Просвещение», 1991. – 249 с.
- 7 Шамина З. П. Знание и труд вместе живут (материалы по трудовому обучению в помощь студентам педагогических училищ и учителям начальных классов). – Рязьск, 1995. – 97 с.

АКТИВИЗАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

НУРМАДИЕВА Г. Н.

учитель начальных классов, СШ имени М. Ауэзова, г. Павлодар

«Игра – это огромное светлое окно, через которое в духовный мир ребёнка вливается живительный поток представлений, понятий об окружающем мире. Игра – это искра, зажигающая огонёк пытливости и любознательности.»

В. А. Сухомлинский

Процесс познания у младших школьников не всегда целенаправлен, в основном неустойчив, эпизодичен. Поэтому необходимо развивать познавательный интерес, активность младшего школьника в различных видах его деятельности. Проблема активизации познавательной деятельности стояла перед педагогами всегда.

Успех – важнейший стимул активной деятельности человека. Этот психологический феномен особенно ярко проявляется в детском возрасте, когда другие мотивы и стимулы еще неустойчивы или слабо выражены [1, с. 288].

Я работаю учителем начальных классов и точно знаю, ребенок, слабоуспевающий, отстающий от своих сверстников, быстро теряет интерес к учению, и его познавательная активность на уроке приближается к нулевому уровню. Познавательный интерес формируется в процессе обучения через предметное содержание деятельности и складывающиеся отношения между участниками учебного процесса. Этому способствует широкое использование фактора новизны знаний, элементов проблемности в обучении, привлечении данных о современных достижениях науки и техники, показ значимости знаний, умений, навыков, организация самостоятельных работ творческого характера, организация взаимообучения, взаимоконтроля.

В условиях нового содержания образования на уроке учитель пользуется двумя видами оценивания: формативное оценивание и суммативное оценивание.

Формативное оценивание мотивирует ученика и улучшает результаты его труда, во время урока при дистанционном обучении учитель поддерживает ученика и оценивает его работу поэтапно, каждый ученик, ознакомившись с критериями выполнения задания может оценить свою работу сам, и весь класс может оценить успех каждого ученика. Также при формативном оценивании для обратной связи с учениками использую «Лесенку Успеха», ученик определяет сам, на какой он лесенке, для получения лучшего результата при выполнении задания. Мои ученики активны в получении знаний, и учитель может поддержать каждого ученика, дать вовремя нужные рекомендации, видя его «Лесенку успеха».

Формирование и совершенствование познавательного интереса к учению – важное средство повышения качества обучения. Это особенно важно в начальной школе, когда еще только формируются и определяются постоянные интересы к тому или иному предмету. Чтобы формировать у учащихся умение самостоятельно пополнять свои знания, необходимо воспитывать у них интерес к учению, потребность в знаниях.

Применяя различные активные формы и методы, которые обеспечивают активное привлечение учащихся в учебный процесс, мы больше узнаем об учениках, узнаем, о чем думают наши ученики, какой у него интерес, на каком этапе получения знаний он находится. И ещё один важный момент ученики и учитель становятся партнерами при совместной учебной деятельности для получения лучшего результата работы.

В своей практике широко применяю дидактические игры как важный момент в работе учителя, игра для младших школьников – любимая форма деятельности. В игре, осваивая игровые роли, дети обогащают свой социальный опыт, учатся адаптироваться в незнакомых условиях. Интерес детей в дидактической игре перемещается от игрового действия к умственной задаче. Игра – «это искра, зажигающая огонек пытливости и любознательности» [2, с. 76]. В дидактических играх ребенок сравнивает, наблюдает, сопоставляет, классифицирует предметы по тем или иным признакам, производит доступные ему анализ и синтез, делает обобщения. Игра в начальной школе таит в себе огромные возможности для расширения объема информации и стимулируют переход от любопытства к любознательности. Развивает творческие таланты учеников, а также снижают процесс перегрузок учебной деятельности. Использование игр приносит хорошие результаты,

если игра полностью соответствует целям и задачам урока и в ней принимают активное участие все дети. Играя с увлечением, ученики лучше усваивают материал, не устают и не теряют интереса. В процессе игры у детей формируются общеучебные умения и навыки, в частности умения контроля и самоконтроля, формируются такие черты характера, как взаимопонимание, ответственность, честность. Приведу некоторые виды игр из опыта работы, применяемые на уроках:

Игра «Что изменилось?» при изучении темы «Времена года»: проверить умение замечать происходящие изменения, проявлять наблюдательность, ориентирование в пространстве.

Игра «Кто это?» При изучении темы «Животные» развивать умение детей составлять характеристику животного, выделять особенности его внешнего вида и характера.

Игра «Назови предмет и его свойство» при изучении темы «Свойства предметов». В мешочке сложены предметы с разными свойствами (стеклянный, деревянный, круглый, шершавый, бархатный и т. д.).

Игра «Хорошо или плохо?» Разделившись на две команды, ребята дают ответы, например, на вопрос: «Хорошо или плохо подсказать другу ответ?».

Начало игры – это создание воображаемой ситуации, постановка перед детьми задачи: «Представьте себе...», «Как будто бы...», «Если бы...».

Считаю, что игра помогает делать урок живым, а общение искренним, дойти до ума и сердца каждого ребенка, вызвать творческий интерес к предмету.

Чтобы игра развивалась интересно, учитель должен заранее сам наметить возможные варианты развития сюжетной линии: кого встретит герой, о чем пойдет разговор, что может произойти и т. п. Тогда игра не зайдет в тупик, потому что учитель вовремя предложит интересное продолжение сюжета [3, с. 172]. Многие ученики младшего возраста болезненно реагируют на каждое замечание учителя и очень переживают. В игре отсутствие знаний или их неточность растворяются в сюжете.

Создание нестандартных ситуаций на уроке, организация новизны, способствуют создать учителю атмосферу партнерства, доброжелательности и облегчает процесс усвоения знаний учениками. Учитель использует урок- конкурс, урок-сказку, урок-игра, конечно каждый такой урок имеет свои особенности и разную

интерпретацию, но в конечном итоге помогает ученикам раскрыться и показать свои таланты и склонности в изучении отдельных предметов. Для развития умения думать и соображать используя загадки. Приведу некоторые примеры загадок о природе на уроках «Познание мира»:

Юркий маленький зверек по деревьям прыг да скок (белка).
 На болоте росла, очень кислая была (клюква).
 Если ты поранил ноги, ищи лекарство у дороги (подорожник).
 Зимой спит, летом ульи ворошит (медведь).
 Что за дерево стоит – ветра нет, а лист дрожит? (осина).
 На дне реки лежит и усамы шевелит (сом).

Загадки можно использовать для составления кроссвордов, которые тоже очень помогают развивать умственные способности ребят и нестандартно мыслить.

Для решения логических задач использую вопросы-тесты на сообразительность, смекалку и развитие эрудиции.

Активизация познавательного интереса учащихся начальной школы – это важный стимул в работе учителя и в положительном отношении учащихся не только к результатам обучения, но и к самому процессу обучения, это уверенность младших школьников в преодолении всех преград и трудностей в процессе учебной деятельности [4, с. 47]. Развитие активности, самостоятельности, инициативности, творческого подхода к делу – это требования самой современной жизни, определяющие во многом то направление, в котором следует совершенствовать учебно-воспитательный процесс. Поиски путей развития активизации познавательной деятельности у младших школьников, развитие их познавательных способностей и самостоятельности – задача, которую призваны решать учителя начальной школы.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Мирсеитова С., Иргебаева А. Профессиональное развитие: из опыта работы учителей. Алматы: ИздатМаркет, 2004 – 288с.
- 2 Артюгина Т. Ю. Современные образовательные технологии: изучаем и применяем: учеб-метод. пособие 2009 – 76 с.
- 3 Педагогика/ В.Т.Чепиков. – М.: Новое знание, 2003 - 172с.
- 4 Мельник Э. Л., Корожнёва Л. А. Интегрированное обучение в начальной школе: теория и практика. Каро. Санкт-Петербург, 2003 – 47с.

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ҮЙРЕТУ БАРЫСЫНДА БҰҚАРАЛЫҚ АҚПАРАТ ҚҰРАЛДАРЫН ҚОЛДАНУ

ОЗЫХАН Ұ. Н.
 магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

Бұқаралық ақпарат құралдары (қысқаша БАҚ, сонымен қатар - масс медиа) - ауызша, бейнелі және музыкалық ақпараттың жылдам берілуі мен жаппай таралымын қамтамасыз ететін ұйымдық-техникалық кешендер [1, б. 93].

БАҚ сонымен қатар белгілі бір әлеуметтік ортаның шеңберінде ақпараттың берілуін қамтамасыз ететін техникалық құралдардың жиынтығы ретінде қарастырылады [2, б. 10].

Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 23 шілдедегі №451 «Бұқаралық ақпарат құралдары туралы» Заңына сәйкес бұқаралық ақпарат құралдары бұл:

- тұлғалардың шектеусіз топтарына арналған баспа, дыбыс-бейне және өзге де хабарлары мен материалдары;
- мерзімді баспасөз басылымы, теле-, радиоарна, киноқұжаттама, дыбыс-бейне жазбасы және интернет-ресурстарды қоса алғанда, бұқаралық ақпаратты мерзімді немесе үздіксіз бұқаралық таратудың басқа да нысаны [3].

Теледидар, газеттер, радио және басқа да бұқаралық ақпарат құралдары мәдениеттің көріністерін көрсетуге де, жеке адам мен қоғамның мәдениетін қалыптастыруға да мүмкіндік алады. Заманауи техникалық құрылғылардың (ұялы телефондар, планшеттер, компьютерлер) көмегімен әлемнің кез-келген нүктесінен әртүрлі ақпарат құралдарына қол жеткізуге болады.

Тіл – бұқаралық ақпарат құралдарының әсер ету саласынан ерекшеленбейтін мәдениеттің бір аспектісі. Жаңа тілдік құбылыстардың пайда болуы, мәдени құбылыстардың белгісі ретінде қолданыстағы қарым-қатынас дәстүрлерінің шоғырлануы бұқаралық ақпарат құралдарымен де туындауы мүмкін. Осы аспект бойынша шет тілін меңгеру БАҚ-ты оқытудың тиімді құралдарының біріне айналдырады, өйткені олар қазіргі тілдік материалдың таусылмайтын көзі болып табылады.

Соңғы онжылдықтарда БАҚ-тың білім берудегі рөлін зерттеу педагогикадағы жаңа бағыттың – медиа-білімнің пайда болуына әкелді. Осы саладағы әйгілі есімдердің бірі – А. В. Федоров. Ол өз мақалаларда медиа білімнің негізгі категорияларын қарастырады

[4]. Біздің зерттеуіміз үшін медиа мәтіндерді талдау әдістерін жүйелеу мәселесіне арналған зерттеу аспектісі маңызды. Бұл әдістер, автордың пікірінше, сыни ойлауды қалыптастыруға, жаңа жағдайларда байланыс үшін медиа-ресурстарды пайдалануға дайын болуға ықпал етеді.

Ағылшын тілін үйрету барысында бұқаралық ақпарат технологияларын қолдану арқылы оқушылардың тыңдау, оқу, түсіну, сөйлеу, сыни тұрғысынан ойлау дағдыларын дамытады.

Қазіргі оқыту жүйесінде шет тілін оқытуда өзара әрекеттесудің әртүрлі әдістері мен формалары ұсынылады. А. А.Миролюбов редакциялаған әдістемелік құралда оқыту әдістері ретінде педагог пен білім алушылардың өзара әрекеттесу тәсілдері жинақталған:

- пікірталастар;
- миға шабуыл (Brainstorming);
- проблемалық ойындар;
- ситуациялық талдау әдісі;
- Жоба әдісі;
- «Оқушы портфелі» (Даму) [5].

Шағын ынтымақтастық топтарында оқыту, өзара оқыту дегеніміз-студенттер ұғымдарды талқылау немесе проблемаларды шешу үшін жұпта немесе шағын топтарда жұмыс жасайтын бірлескен оқыту түрі. Дидактикалық теорияларды зерттеу белсенді, әлеуметтік, контекстік, қызықты және студенттерге тиесілі білім беру тәжірибесі тереңірек оқуға әкелетінін көрсетеді. Ынтымақтастықтың шағын топтарында оқыту жоғары деңгейдегі ойлауды, ауызша қарым-қатынасты, өзін-өзі басқаруды және көшбасшылық қасиеттерді дамытуға, педагогтар мен білім алушылар арасындағы өзара түсіністікке, білім алушылардың өзін-өзі бағалауы мен жауапкершілігін арттыруға, нақты әлеуметтік және еңбек жағдайларына дайындалуға ықпал етеді. Ынтымақтастық арқылы студенттер бір-бірін үйретеді, түсінбеушіліктерді жояды, өздері туралы және әлем туралы түсініктерді нақтылайды. Эксперимент барысында «сіздің көрші peer instruction Turn to your neighbor peer instruction» нұсқаулықтары бар блог қолданылды, оны зерттеу тақырыптың түпнұсқалығы мен өзектілігі тұрғысынан пайдалы болды. Эксперименттік қызметте студенттерге аудио, визуалды материалдар ретінде медиа мәтіндер ұсынылды. БАҚ-тың онлайн – нұсқаларында, әлеуметтік желілерде орналастырылған газет мақалалары, подкасттар, сұхбаттар және т.б. - ойлануға, пікірталасқа түрткі болатын өзекті материалдар.

Белсенді оқыту әдісі ретінде пікірталастарды ынтымақтастықтың шағын топтарында ұйымдастыруға болады. Тіпті пікірталастар әрқашан өздері ойлағандай өтпесе де, тәжірибелі оқытушылар пікірталастар студенттердің танымдық белсенділігін ынталандыруы мүмкін екенін біледі. Қашықтықтан оқыту педагогикалық процесті ұйымдастырудың басым формасына айналған қазіргі жағдай пікірталасты онлайн-ортада ұйымдастыру дағдыларын қажет етеді. Мысалы, компьютерлік байланыстың қарқынды дамуымен онлайн-форумдар шет тілін оқытуда белсенді қолданыла бастады. Мұндай жұмыс түрлері оқушылардың сыни ойлауына, білім қалыптастыруға және тіл үйренудің дербестігіне ықпал етуге бағытталған. Интернеттегі компьютерлік пікірталастар немесе онлайн форумдар қашықтықтан оқытудың негізгі жағдайларын жасау немесе жеке пікірталастарды толықтыру үшін қолданылады. Мұндай жағдайларда онлайн-форумдар бірлескен оқытуды ұйымдастырудың негізгі құралдарының бірі болып табылады. «Health and wellness» немесе «Parent-child relationship» сияқты өзекті тақырыптағы газет мақаласын талқылау, белгілі тұлғаның сұхбатын қарау және талқылау, мысалы, «The Tonight Show Starring Jimmy Fallon» - да мұндай жұмыс түрлері білім алушылардың есінде сақталады, шет тілін үйренуге деген қызығушылықты арттырады.

Жалпы алғанда БҰҚ-ын орта және жоғары буынды сыныптарда қолдануға болады.

Оқушылардың сөйлеу және сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамытуға арналған тапсырмалар:

1 What Are Media?: Make a list of as many «media» that you can think of. A «medium» is any storyteller or communications environment that transmits a message or tells a story. So, you can list the obvious—television, radio, billboards, books, video games—and then consider the less obvious: a cereal box or a yellow banana with a corporate brand sticker on it. Display, chart, or graph the results. See who can find the most unusual example of a media environment or message – the inside of the top of a soda bottle cap? – as possible. One of the goals here is to recognize that our corporate commercial media culture considers anywhere where people are awake and paying attention as a possible advertising space – splash drains in urinals or the sand on long stretches of empty beach are two places that any reasonable society might consider «off limits.» But no. Media and Me Journal: Keep a daily or weekly journal (include pictures or illustrations! where you record how many minutes each day or week you spend interacting with various media

– TV, radio, movies, mp3 player, books, magazines, newspapers, video games, etc. Compare notes, and write, graph, or chart your results. What personal and community/ classroom trends can you observe?

2 Media, Technology, and Me: Rank different kinds of media –TV, radio, Internet, mp3 players, books, newspapers, magazines, video games, etc. – from favorite to least favorite and explain your choices. What are the specific qualities of each medium that help explain why you like or don't like it? (For example, a five-year-old kid might explain that «I like books because I can carry them around in my backpack, they have pictures I like, and my parents read them to me at night.»)

3 Why Wear It? Ad Saturation Survey: The average American teenager consumes 3,000 ad messages a day, according to Douglas Rushkoff's PBS film Merchants of Cool. Individually or in small groups, make a list of all the advertisements (logos, brands, symbols, and other distinctive markings that urge the buying and selling of stuff) in any given classroom, school, or community space. Start with logos on clothes, shoes, hats, and other personal items. Graph, chart, or display the results. What might this suggest about our media culture? (We use the word «hyper-commercial» to describe our ad-saturated media world.) Why do people spend more money to buy «name brand» clothes or products that may not be any better than generic? How do people define themselves with brands? All are interesting and useful questions to consider.

4 Untold Stories: Watch, listen to, or read any short media text – advert, news story, etc. – and make a list of what stories are NOT told in the short media text. Asking the «untold stories» question is always interesting – «absences» are as important as «presences» in the world of media and story-telling [6].

Оқу дағдысын дамытуға арналған тапсырма:

Тақырыптар мен мәтіндерді сәйкестендіру

- a) Current news
- b) Sport
- c) Celebrity
- d) Biography
- e) Fairy tale

1 There lived a king and he had three sons. But the last was a fool.

2 Queen Elizabeth II was born on 21 April 1926. She is the Head of the Commonwealth.

3 The final of this competition takes place every May at the famous Wembley Stadium in London.

4 Britney Spears is one of the world's pop princesses. She has a big house in Beverly Hills and recorded her third album.

5 The International community has banned together to condemn a terrorist attack as 35 people were killed in a bombing inside the airport.

Оқу, сөйлеу және сөздік қорын дамытуға арналған тапсырмалар:

<https://engoo.com/app/daily-news> сайтынан алынған жаңалықпен жұмыс UK Communities Give Old Phone Boxes New Lives

Iconic – [aɪ'kɑ:nɪk] famous or widely recognized, especially in a way that serves as a symbol. The Colosseum is one of Rome's most iconic tourist sites.

Community – [kə'mju:nɪti:] a group of people living in the same place or sharing the same religion, culture, etc. Many people in my community attend church.

Turn into – [tɜ:n 'ɪntu:] to change or be changed into something different. I've turned my garage into a music studio.

Kiosk – ['ki:ɑ:sk] a small shop or stand that sells newspapers, drinks, etc. I'll just go to the kiosk and buy some water.

Gallery – ['gæləri] a place where works of art are displayed or sold. I visited an art gallery this afternoon.

Equipment – [ɪ'kwɪpmənt] the tools, devices, etc. needed for a particular job or activity. We are purchasing new equipment for our office.

Some of the UK's iconic red phone boxes are up for sale, giving communities a chance to turn them into something new.

BT, the company that owns the phone boxes, has been running its Adopt a Kiosk program since 2008. Phone boxes that are no longer in use are sold for about \$1 to town councils or charities, which can turn them into anything they want, including coffee shops, information centers or libraries.

BT has already sold more than 6,600 phone boxes through the program, and it has 4,000 more for sale.

Red phone boxes started being used in the UK in 1926, with almost all of them in London at first. According to the BBC, there were 92,000 phone boxes across the UK by 1992 before mobile phones became popular.

«With most people now using mobile phones, it's led to a huge drop in the number of calls made from pay phones», said James Browne of BT. He said that the Adopt a Kiosk program allows communities to keep their local phone boxes, but turn them into something new.

In the village of Minety, a phone box was turned into a store selling flowers and vegetables grown by young children to raise money for their school.

In the town of Cheltenham, 10 phone boxes have become art galleries with work from local artists.

The Community Heartbeat Trust charity has put medical equipment into about 800 phone boxes in the UK, with plans for 200 more. The group says this is helpful in small villages where medical help may be far away.

Other phone boxes have been turned into museums, a mobile phone repair store and even a pub.

1) Questions

1 When did BT's Adopt a Kiosk program start?

2 How many phone boxes does BT have left to sell?

3 What have the phone boxes in Cheltenham been turned into?

2) Discussion

1 What are your thoughts on BT's Adopt a Kiosk program?

2 Which of the phone boxes mentioned in the article would you be most interested to check out?

3 When was the last time you used a pay phone?

4 Have you been involved in any community projects?

5 Have you been to the UK? If so, what parts did you visit? If not, would you like to?

3) Further Discussion

1 When did you get your first mobile phone?

2 Do you spend much time talking on the phone? If so, who do you talk to most often?

3 Do you know anyone who spends too much time on their phone?

4 How do you think you'd cope if you couldn't use your phone for a month?

5 What do you imagine smartphones will be able to do 20 years from now? [7].

Ағылшын тілінде жаңалықтарды қайдан табуға болады?

1 BBC News

2 Sky News

3 Fox News, CNN

4 The New York Times

5 The Daily Telegraph и The Independent

Д. И. Хабибуллина, А. Р. Бодулева сөйлеу дағдыларын жетілдіру мақсатында БАҚ тиімділігін зерттей отырып, 11-сыныпта шет тілі сабақтарында медиа мәтіндерді қолдану бойынша эксперимент

жүргізді. Мұғалім мен оқушылардың іс-әрекеттерінің дәйектілігі сөйлеу дағдыларын қалыптастыру жұмысының логикасында құрылған. Авторлар қолданатын әдіс мәтіндермен жұмыс жасаудың қалыптасқан дәстүріне сәйкес келеді: тілдік құбылыстарды бақылау, тілдік материалмен алдын-ала жұмыс, талқылау, талдау [5]. Сабақтарда қолданылған түпнұсқа материал оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес таңдалды. Медиа материалдармен жұмыс жасау арқылы тыңдау және сөйлеу дағдылары тиімдірек қалыптасады, өйткені олар оқушылардың жоғары мотивациясы негізінде дамиды.

Шет тілін оқыту үшін бұқаралық ақпарат құралдарын пайдалану мәдениетті, шындықты дамытудың заманауи нысаны болып табылады. Шет тілін оқытудың мақсаты – білім алушыларға оны пайдалануға мүмкіндік беру. Сондықтан оны есту, сөйлеу, оқу және дұрыс нақты жағдайларда жазу керек. Аударма да, механикалық жаттығулар да практикалық өмірге байланысты болмаса көмектеспейді. Оқушылардың БАҚ-ты тәжірибиеде белсенді қолдануы шет тілін оқытуда маңызды рөл атқарады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Стефанов С.И. Реклама и полиграфия: опыт славаря-справочника: монография- Москва. Гелла-принт, 2004.- 93 б.

2 Руднев В.П. Словарь. Культура XX в. -М., 1992. – 10 б.

3 http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z990000451_

4 Федоров А.В. Синтез медиакритики и медиаобразования в процессе обучения школьников и студентов в современной России / А.В. Федоров // Инновации в образовании. – 2015. – №3. – С. 70-88.

5 Методика обучения иностранным языкам: традиции и современность / Под ред. А. А. Миролюбова. – Обнинск: Титул, 2010. – 464 с.

6 https://acmesmartmediaeducation.files.wordpress.com/2014/01/18_classroom_activities.pdf

7 <https://engoo.com/app/daily-news>

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫ ЖАҒДАЙЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫ САРАЛАП ОҚЫТУ

ОМАРОВА М. К.

бастауыш сынып мұғалімі, Зейтін Ақышев атындағы ЖББОМ,
Баянауыл ауд., Баянауыл а.

Жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша оқыту белсенді болуы тиіс екені белгілі. Мектептегі оқу деңгейін жақсартудың маңызды аспектілерінің бірі- оқытуды саралау әдісі. Бұл мәселені шешу сабақтарда сараланған оқыту тәсілдерін тиімді қолдану болып табылады. Сараланған оқытудың мақсаты-әр оқушыға өзінің қабілеттерін барынша дамытуға, танымдық қажеттіліктерін қанағаттандыруға жағдай жасау. Өткен тәжірибе көрсеткендей, бала үшін ең қолайлы жағдайларды қамтамасыз ететін оқу процесін дараландырудың ең тиімді түрі, сараланған көзқарасты жүзеге асыру, өйткені ол балалардың бейімділігі мен қабілеттерін ерте анықтауды, жеке тұлғаның дамуына жағдай жасауды қамтиды [1].

Зерттеу жұмысының мақсаты: деңгейлеп –сараланған оқытудың оқу үрдісіндегі тиімділігін анықтау; сараланған оқыту технологиясын зерттеу; бастауыш оқу үрдісінде сараланған тапсырмаларды қолдану арқылы тиімділігін анықтау. Латын тілінен аударғанда «дифференциация» дегеніміз-бүтіннің бөлінуі, бөлінуі. Саралау – білім беру мазмұнын табысты игеруге, оқушының қабілетін және икемін дамытуға барынша қолайлы білім беру ортасын құру. Саралап оқыту- бұл оқу процесін ұйымдастырудың бір түрі, онда мұғалім оқушылармен жұмыс жасау кезінде олардың ерекшеліктерін ескереді. Оқу процесінің сәттілігі көптеген факторларға байланысты деп санаймын, олардың ішінде ерекше атап өтетіні баланың қабілеттері мен мүмкіндіктеріне сәйкес оқыту, яғни сараланған оқыту.

Сараланған тәсіл-бұл оқытудың әр кезеңін танымдық қызығушылықтың даму деңгейі бойынша оқушылардың мотивацияланған іс-әрекетінің ерекшеліктеріне сәйкес саралау. Ол келесі принциптерге негізделген: бастысы-оқушының не білгені; мүмкіндігінше өзіне керегін алуы, бірақ міндетті емес; талаптардың ашықтығы; оқушының оқу деңгейін таңдау құқығын тану; мотивация беру болып табылады[4].

Бастауыш мектепте сыныпты саралау бұрыннан бар және оқытуды дараландырудың негізгі тәсілі болып табылады, сондықтан бастауыш сынып мұғалімінің алдында тұрған ең қиын міндет.

Сараланған оқытуды ұйымдастыру үшін сабақта топқа бөліп оқытуды пайдаланған тиімді. Балаларды оқыту әдісіне, сондай-ақ жеке ерекшеліктер, қабілеттер негізінде топтастыру керек. Тапсырмаларды көлемі бойынша саралауды қолдану қажеттілігі оқушылардың әртүрлі жұмыс қарқынына байланысты. Баяу оқушылар өз бетінше жұмысты толық орындауға уақыттары болмайды, сондықтан оларға тапсырманы орындау үшін қосымша уақыт қажет. Бірақ бұл уақыт қосымша тапсырма берілген басқа оқушылар үшін тиімді пайдалану керек [9].

Білім алушылардың күтілетін оқу нәтижелері жетістігін бағалау жүйесі білім беру мазмұнының ажырамас бір бөлігі болып табылады. Жаңартылған орта білім беруді енгізу кезінде білім алушылардың оқу жетістігін бағалау балдық жүйе арқылы жүзеге асады. Қалыптастырушы бағалау оқу бағдарламасындағы бөлімнің әрқайсысындағы оқу мақсаттары, күтілетін нәтижелері қалыптастырушы бағалаудың тәжірибелік мазмұнын анықтайды. Мұғалім қалыптастырушы тапсырмаларды білім алушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тапсырмаларды іріктеп алады немесе құрастырады. Әр тапсырмаға дескрипторлар анықталады. Бағалау кезінде мұғалімнің шешімі анық болу үшін тапсырмалардың дескрипторлары дәл болуы қажет. Бұдан басқа дескрипторлар білім алушыға тапсырманы орындаудың қай кезеңінде қиындық туғызғанын анықтауға мүмкіндік береді. Бұл білім алушылар мен олардың ата-аналарына сындарлы кері байланыс беруге көмек береді [7].

Оқушыларға (жеке немесе топта) олардың меңгерген білімдеріне негізделген әртүрлі тапсырмалар беріледі. Оқушылардың қажеттіліктеріне қарай түрлі кестелерді немесе жаттығулар мен тапсырмаларды жасау оқу тапсырмасының мазмұны, шығармашылық деңгейі бойынша, қиындық деңгейі бойынша, көлемі бойынша, әрекетті ұйымдастыру бойынша құрастырылады. Менің ойымша, балаларды «әлсіз» және «күшті» деп бөлу емес, оларды үш шартты топқа жатқызу дұрысырақ болады. Бұл топтар тұрақты емес, олардың құрамы тақырыпқа, сабақтың тақырыбына және т. б. байланысты өзгеруі мүмкін.

Ұстаз сабақ барысында тапсырманы бөріне бірдей таныстырады, ал орындалу кезеңі әр түрлі болуы мүмкін:

- 1 топ-мұғаліммен бірге орындалатын тапсырмалар;
- 2 топ- алдымен мұғаліммен, содан кейін оқушы өз бетінше;
- 3 топ- оқушы өз бетінше жұмыс жасайды.

Ең бірінші топ оқу мүмкіндіктері жоғары және үлгерім көрсеткіштері жоғары оқушылардан жасақталады, сондай-ақ мұнда оқу мүмкіндіктері орташа және танымдық қызығушылықтың даму деңгейі жоғары оқушыларды да қосылады. Ең дарынды балалар үшін жеке тапсырмалар мен жаттығулар дайындалады. Екінші топқа пән бойынша үлгерімнің орташа көрсеткіштері бар оқушылар кіреді. Бұл топ үшін, әрбір оқушыны өз мүмкіндігіне қарай білім, дағды алатындай етіп оқытқан жөн. Мысалы, қабілетті оқушылар сыныпта логикалық ойлауы жетілген, оқулықпен жұмыс істей алатын оқушылар үшін жаңа материалды түсіндіргенде ізденіс әдісін қолданған дұрыс. Әр топта карталар күрделілік деңгейін көрсететін түстерге бөлінеді. Сары-ең жеңіл, тек есептеулерді орындау керек. Көк картаны шешу үшін сізге көбірек дағдылар қажет. Жасыл-үшеуінің ішіндегі ең қиыны, мұнда сіз тапсырманы шешіп қана қоймай, мысалдарыңызды ойлап тауып немесе шығармашылық тапсырманы орындауыңыз керек.

Саралап оқытудың тиімді жақтары:

- Мұғалімдерге әлсіз оқушыларға көмек беруге және қабілеті жоғары оқушыларға қолдау көрсетуге мән беруге мүмкіндік туады;
- Сыныпта қалыс қалған оқушыларды болдырмайды;
- Дарынды оқушылардың терең білім алуына мүмкіндік береді;
- Өзімен қабілеттері тең топтарда жұмыс жасау оқушыларға оң ықпал етеді [4].

Оқу үрдісінде саралап оқыту оқушылардың жан-жақты танымдық оқу іс-әрекеттерін дамыту саласында қажетті ақпаратты іздеуге және бөлуге; білімді құрылымдау, ауызша және жазбаша түрде ауызша сөйлеуді саналы және ерікті түрде құру қабілетіне; өз іс-әрекетін бақылауға және бағалауға жақсы мүмкіндік береді. Саралап оқытуда сын тұрғысынан ойлау стратегияларын қолдану өте ұтымды. Оқушылардың өз бетінше тұжырым жасау қорытындыға келу, құбылыстар арасынан тиімдісін таңдай білу, мәселені шеше білу, пікірталас жүргізе білу, басқалармен қандай деңгейде болса да қарым-қатынас жасай білу, қажет жерде өз көзқарасын өзгерту, топ алдына шығып, өз тұжырымын айта білу, ойын қорғай білу қабілетін дамытады [8].

Оқушыларға бір тапсырманы орындау кезінде әртүрлі көмек түрлері жиі бір-бірімен біріктіріледі. Оқушылар үнемі бағаланып отырады, осылайша педагогикалық қызмет пен саралаудың басқада түрлері оқушылардың қажеттіліктеріне қарай үнемі түзетіліп отырылуы мүмкін. Педагогикалық қызмет

табыстылықты, жақсартуды, түзетуді қажет ететін салаларды анықтай алу керек. Сараланған оқыту оқушылардың өзін-өзі бағалауының қалыптасуына ықпал етеді, оларды оқу іс-әрекетіне қызығушылығын арттырады, әр сынып оқушысының білім деңгейінің жеке траекториясын құруға, өз күшіне сенуге көмегі мол. Саралау баланың даралығын сақтайды және дамытады және ерекше тұлға болатындай тәрбиелейді.

Әдебиет сабақтарында саралап оқыту әдісі бойынша сабаққа қойылатын талаптар:

- 1 Оқушылардың ауызекі сөйлеуін қалыптастыру.
- 2 Сөйлемді дұрыс құрастыру.
- 3 Мәтінді тыңдап түсіну.
- 4 Мәтіннің мазмұнын айтып беру.
- 5 Оқу жылдамдығы.
- 6 Оқушылардың тілін дамытуға арналған жұмыстар жүргізу[6].

Сабақта өтілетін материалды бекіту кезеңінде қолдануға болатын саралаудың әртүрлі әдістерін қарастыру керек. Олар оқу тапсырмаларының мазмұнын қабылдау әдісі, шығармашылық деңгейі, қолдану әдісі бойынша саралауды қамтиды. Оқушылардың тілін ұстарту мақсатында сабақ сайын, әр тақырыпқа сұрақ-жауап жұмысын жүргіземін. Баланың деңгейіне қарай мәтіндегі жаңа сөздермен жұмыс істеледі, сұрақ-жауап, сөйлесу, әңгімелесу, сурет бойынша әңгіме, ойын, т.б. жұмыс түрлері қолданылады. Мысалы, Абай Құнанбаевтің «Қыс» өлеңіне әр түрлі деңгейлік тапсырмалар беріледі: бұл өлеңді оқып сурет салу, мәнерлеп оқу, өлеңді талдау, Абай атамның «Күз» өлеңімен салыстыру, сөздік жұмысын жүргізу, басты кейіпкеріне мінездеме беру. Абай Құнанбайұлының шығармашылығымен танысып, оқушылар бес жолды өлең құрастырды, Осы тапсырмалардың ұтымдылығы: зерттеу, салыстыру, тіл байлығы артады, оқулықпен жұмыс жасау, шығармашылық әрекеттерін арттыру. Сол арқылы ауызекі сөйлеу тілін дамыту, еркін сөйлеуге дағдыландыру жүзеге асады. Әрбір оқушыны сабаққа белсенді қатыстырып, шығармашылық қабілетін, ойлай білу қабілеттерін қалыптастыру, өз ойлау әрекетін дамытып жетілдіру іске асады[5].

Үлестірме қағаздарда әртүрлі көмек түрлерін қолданамын:

- тапсырманы орындау үлгісі: орындау әдісін, ойлау үлгісін көрсету;
- анықтамалық материалдар: ереже түріндегі теориялық анықтама;

– көрнекі тіректер, иллюстрациялар (мысалы, сөйлем схемасы, құрамы бойынша сөзді талдау схемасы және т. б.);

– тапсырманы қосымша нақтылау (жеке сөздерді түсіндіру, маңызды мәліметтерді көрсету) [3].

Нәтижелерді бағалау кезінде мұғалім объективті бағалау үшін қажет эмоционалды тепе – теңдікті, кез-келген деңгейдегі бағаларды жариялау кезінде ізгі ниетті, әр оқушының мүмкіндіктері мен нақты жетістіктерін ескере білуді қажет етеді. Оқушылар бағалаудың нақтылығына көз жеткізеді. Ең бастысы, сабақта бағалау арқылы оқушыны одан әрі ынталандыру қажет. Зерттеу нәтижесінде бастауыш сынып пәндерін оқытудағы сараланған тәсіл өте тиімді екендігі анықталды. Бұл сараланған жұмыстарды бағалау кезінде алынған мәліметтермен дәлелденді.

Саралап оқыту әдісін қолданудың нәтижелері:

- танымдық қызығушылықтары артады;
- оқушылардың білім сапасын 10-15% көтеріледі;
- баяу оқитын оқушылардың қателіктерінің алдын алуға мүмкіндік береді;
- әр оқушыға өздік жұмыс істеу қабілеттерін, жігерін, даралығын дамытады.

Қорыта келе, оқу үрдісіндегі сараланған тәсіл әр оқушыға тиімді назар аударуды, міндетті оқу бағдарламалары бойынша сыныптық-сабақтық оқыту жүйесі жағдайында оның шығармашылық даралығын білдіреді, оқыту сапасын жақсарту және әр оқушының дамуы үшін топтық және жеке сабақтардың ақылға қонымды үйлесімін білдіреді. Осы факторлардың негізінде ғана бағдарламалық материалды игеруде оң нәтижелерге қол жеткізуге, әртүрлі жеке мүмкіндіктері бар оқушылардың танымдық іс-әрекетін қалыптастыру, олардың шығармашылық белсенділігі мен тәуелсіздігін дамыту бойынша жоғары тиімділікке қол жеткізуге болады. Жүргізілген тәжірибе жұмыстары нәтижесінде бастауыш сыныптарда саралау тәсілдерін ендіре оқытудың төмендегі мәселелерді шешетінін көрсетті:

- Белсенділіктің, біліктіліктің жоғары деңгейін қалыптастыру;
- Оқу үрдісін басқару тиімділігін арттырады.
- Дарынды балаларды дер кезінде анықтау.

ӘДЕБИТЕР

1 Кобдикова Ж. Орта мектепте білім алуды технологияландыру (саралап деңгейлеп оқыту). 2002, 27 б.

2 Жампеисова М.М. Технология модульного обучения. Актобе, 1999, С.129

3 Тұрғынбаева Б., Педагогикалық технологияларды меңгеру жолдары. Қазақстан мектебі № 9 -2017

4 Жанәділ А.Б., Жаңа педагогикалық технологияларды оқыту әдістемесі: оқу құралы. Павлодар: ПМПИ-2009. 176.

5 И.Қазымбек «Жаңашылдық, жаңа әдіс- оң нәтиже» Қазақ тілі мен әдебиеті журналы № 11.2015ж

6 Н. Қадырқұлова «Жаңаша оқытуға – жаңаша көзқарас» Қазақ тілі мен әдебиеті журналы № 1. 2015ж

7 Бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған критериалды бағалау. Оқу-әдістемелік құрал, НЗМ; Астана-2016 ж. 66.

8 «Әдіскер мұғалім» журналы № 3-4 2014ж.

КАК РАЗВИТЬ НАВЫКИ ОРАТОРСКОГО ИСКУССТВА В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ?

ОПРЯ О. В.

к. ф. н., доцент, учитель-эксперт, Назарбаев Интеллектуальная школа, г. Уральск

ХАСАНОВА Д. С.

ученик, Назарбаев Интеллектуальная школа г. Уральск

В Казахстане испокон веков ценилось ораторское искусство: имена шешенов звучали по всей степи. Однако сейчас они мало известны подросткам. Мы обратили на это внимание и проанализировали программы по русскому языку и литературе для НИШ и для общеобразовательных школ РК. К сожалению, программы выстроены так, что не предполагают работу над ораторскими речами, мало внимания уделяется изобразительным средствам речи. В школьную команду TEDx входят отдельные учащиеся, а между тем умение красиво говорить пригодится не только на тоях. Это навык востребован и во время ярмарки трудовых вакансий, и во время защиты дипломной и кандидатской работ в вузе, и во время продвижения товаров/услуг любой бизнес-компанией. Как популяризовать народное ораторское искусство? Как систематизировать работу над изобразительными средствами речи?

Методом нашего исследования вначале стал теоретический метод (анализ литературы). Начав обзор литературы, мы поняли, что

теоретических работ много, а практических пособий для школьников нет. Теоретические основы риторики заложил еще Аристотель, который в книге «Риторика» определил ее значение, функции, отношения риторики в диалектике, место риторики среди других наук [1]. Казахское народное ораторское искусство мы изучили по книге Б. Адамбаева [2]. Т. А. Ладыженская определила задачи риторики [3]. В книге «Риторика. Мысль и слово» А. К. Михальская раскрыла функции риторики [4].

В статье «Зачем нужна риторика?» филолог В. И. Аннушкин подчеркивает необходимость занятий риторикой именно в школьной программе: «Недостатки в изучении «презренной прозы» остро чувствуются и теперь в организации школьного преподавания: учащиеся читают наизусть «Евгения Онегина», но часто не могут выступить на собрании, не умеют написать письмо или составить деловой документ и – что мы наблюдаем постоянно – плохо владеют бытовой речью. К сожалению, именно эти необходимые проблемы в школе не изучаются» [5]. В статье «Как научиться владеть словом» этот же ученый утверждает: «В современных условиях она (риторика) сохраняет свое значение фундаментальной науки о речи» [6]. Казахстанские авторы – К. Н. Булатбаева, Ж. Ж. Капенова – утверждают: «Высказывания, в которых употребляются тропы и фигуры, представляются выигрышными и задерживают внимание слушателей, наилучшим образом способствуют усвоению смысла сказанного» [7].

Мы поставили цель – разработать программу традиционных и нетрадиционных упражнений (всего 86 упражнений) развития навыков ораторского искусства, в которой функции изобразительно-выразительных средств будут изучаться через функционально-деятельностный подход. Материал программы разрабатывался нами совместно. Особый акцент в программе сделан на текстах и заданиях, связанных с научной, профессиональной, социальной и личной сферами, что является очевидным признаком соответствия требованиям международного исследования PISA. Ученикам интересны задания, так как они релевантны их потребностям и возможностям.

Содержание многих занятий связано с культурой, природой и жизнью Казахстана, что способствует становлению гражданской позиции учеников. В результате занятий по авторской программе учащиеся получают навыки ораторского мастерства, научившись использовать в устной и письменной речи различные изобразительно-

выразительные средства, достигая необходимого эффекта воздействия на читателей или слушателей.

Деятельностный (функциональный) подход позволит организовать работу активно, включить учащихся в освоение учебного материала. Личностная ориентация реализуется через выполнение творческих заданий, в том числе исследовательского и проектного характера.

Компетентностный подход позволяет определить компетенции, которые развивают учащиеся, и оценить их с помощью критериального оценивания. Использование парных и групповых заданий способствует созданию коллаборативной среды. Материалы авторской программы рассчитаны на занятия во время стандартного урока (в том числе и дистанционного) с учащимися в количестве 25-30 человек. Материалы авторской программы могут быть освоены в течение учебного года, они связаны с темами учебной программы.

Задания нашей программы многовекторны: они позволяют освоить функции изобразительно-выразительных средств, развивая критическое мышление и навыки исследовательской деятельности. Учащиеся будут развивать и письменные навыки, включать изобразительные средства для воздействия на читателя. Сочетание понимания, применения, создания и оценивания текстов, содержащих выразительные средства языка, должно проходить систематически, так как регулярность выработает привычку. Учитель подойдет к этому функционально: учащиеся определяют функции изобразительных средств, а затем будут использовать свои знания и понимание при создании выразительных речей, монологов, диалогов, эссе, статей и других жанров.

Авторская программа принесет пользу не только учащимся профильных классов, так как работа над изобразительными средствами языка создаст условия для интеграции: на внутрипредметном уровне (лингвистические категории в художественном тексте), на межпредметном уровне (лингвистические категории в научном, публицистическом и деловом текстах). Исследовательская деятельность позволяет активизировать учащихся как субъектов образовательного процесса, создает условия для формирования общеучебных действий. Приведем примеры заданий традиционного и нетрадиционного характера и проанализируем результаты их применения.

Таблица 1 – Примеры упражнений

Упражнения	Критерии оценивания
1.Найдите в пословицах олицетворения, определите их функции. В парах составьте 2-3 предложения с использованием олицетворений из данных пословиц. В этих предложениях должно звучать убеждение, что семья - главное в жизни человека. 2.Составьте небольшой список казахских пословиц/поговорок о семье, наблюдайте за метафорами в этих пословицах. Есть ли сходства/отличия? Сделайте вывод.	1. Находит олицетворение в пословицах. 2. В парах составляет убедительные предложения о семье. 3.Составляет список пословиц о семье, объясняет сходства/отличия.
1.Прочитайте притчу об Абу Насре Аль-Фараби. Выделите изобразительные средства. В группах по желанию разыграйте сценку по притче. 2.Составьте корзину идей о жизни и деятельности Аль-Фараби. Укажите в «корзине» любимые цитаты из его произведений.	1.Выделяет изобразительные средства, определяя их функции. 2.Составляет корзину идей, включает в нее цитаты.
1. Прочитайте отрывок из «Слов назидания» Абая. Почему Абай использует риторические вопросы? Выразите свою позицию по вопросу: Каким должно быть хорошее воспитание ребенка? Используйте 1-2 риторических вопроса. Сделайте вывод о функциях риторических вопросов. 2. Изучите способы употребления риторических вопросов другими казахскими (мировыми) писателями, философами. Сделайте вывод: выражает ли автор через риторические вопросы свою позицию?	1.Знает функции риторического вопроса. 2.использует риторические вопросы в речи с целью вовлечь слушателя в размышления.

Система работы с заданиями предполагает поэтапное обучение:

1)знакомство с изобразительным средством, 2)анализ функций изобразительного средства, 3)применение изобразительного средства, 4)оценка созданного продукта говорения или письма. Таким образом, мы основывались в упражнениях на таксономию Блума.

На данном этапе нашим методом стал обучающий эксперимент, который проводился с учащимися 8-го класса НИШ ФМН. Мы доказали эффективность работы над изобразительно-выразительными средствами по программе «Как развивать навыки ораторского мастерства?». Мы провели 10 занятий в экспериментальной группе учащихся. Цель – научить учащихся отбирать изобразительно-выразительные средства речи и применять

их в соответствии с поставленной задачей. Учащиеся изучали признанные образцы публичных выступлений, художественные и публицистические произведения классиков и строили устные и письменные высказывания. Нашу программу мы разместили на электронной платформе MIRO. На этой платформе есть очень большое пространство для совместной работы. Каждый может размещать свои тексты, картинки, видео.

На этой платформе можно обсуждать задание в общем чате. На платформе есть готовые шаблоны, в них можно размещать информацию – это удобно. Можно прикреплять стикеры для заметок, туда можно записывать информацию – например, комментарии к работам учеников, вопросы. На электронной платформе мы разместили задания, цели, критерии оценивания, тексты и картинки. Это позволило нам работать более эффективно, давать обратную связь учащимся. Учащиеся лучше понимали требования. MIRO позволила нам сделать занятия более интересными, креативными, организовать учащихся для работы над изобразительными средствами.

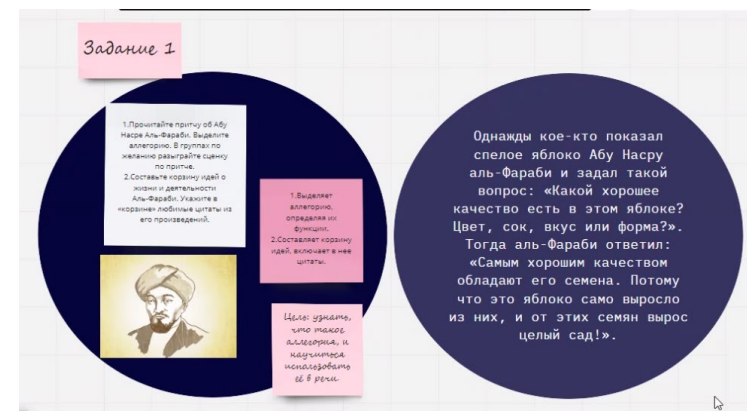

Рисунок 1 – Пример оформления заданий.

Сопоставительный анализ результатов устных и письменных высказываний учащихся до и после применения упражнений программы показал эффективность предложенной методики обучению владению изобразительными средствами языка. Учащиеся 8-х классов за отведенное время способны освоить предусмотренные экспериментальной методикой сведения об изобразительных

средствах и их функциях. Они способны создать оригинальные речи, применить цитаты из речей казахских просветителей, опираться на приемы, ими созданные.

Диаграмма 1 – Общее количество изобразительных средств (всего в речах)

В диаграмме 1 представлены общие количественные данные. Наибольшей «популярностью» у учеников пользуются такие, как риторический вопрос (всего употребили 13 раз), антитеза (употребили 21 раз), эпитеты (употребили 10 раз), побудительные предложения (употребили 8 раз). Это связано с тем, что во время занятий с учениками были изучены именно эти средства, что подтверждает нашу работу и свидетельствует об эффективности нашей программы. Ученики считают, что эти средства наиболее эффективны в публичной речи. Количественный анализ подтвердил пользу наших занятий. Качественный анализ работ, созданных после обучения по программе, показал более высокий уровень применения средств. Несмотря на то, что не все учащиеся достигли высокого уровня создания ораторских речей, результаты срезовых работ и всего проведенного обучающего эксперимента говорят о положительной эффективности методики программы.

Таким образом, предположения подтвердились, а наша работа увенчалась успехом. Развитие образной, красочной речи учащихся является одной из важных задач учителя. Специальные упражнения, разработанные по таксономии Блума, явились эффективным средством развития навыков ораторского искусства.

Безусловно, ораторское искусство не ограничивается только применением и анализом изобразительных средств, но в процессе работы формировалось критическое мышление, исследовательские навыки. Поскольку обучение изобразительным средствам строилось в соответствии с изучаемыми программными темами, тексты помогали подготовке к суммативному оцениванию. Данные обучающего эксперимента доказали эффективность нашей методики. Дальнейшие исследования требуют создания систематического курса обучения риторике с 8 по 12 класс включительно.

Наша программа выпущена в виде книги алматинским издательством «Лантар Трейд» в 2021 г.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Аристотель. Риторика// URL: <https://www.twirpx.com/search/> (дата обращения: 17.08.2020).
- 2 Адамбаев Б. Казахское народное ораторское искусство. Алматы, 1997.
- 3 Ладыженская Т.А., Ладыженская Н.В. Программа «Риторика» для четырехлетней начальной школы. URL: <http://school2100.com/uroki/elementary/rit.php> (дата обращения: 17.08.2020).
- 4 Михальская А.К. Основы риторики. Мысль и слово. М., 1996.С.214.
- 5 Аннушкин В.И. Зачем нужна риторика?/Русская речь URL:<https://russkayarech.ru/ru/archive/1988-5/81-86> (дата обращения: 17.08.2020)
- 6 Аннушкин В. И., Муратова К. В. Как научиться владеть словом// Русская речь.— 1989.— № 1.
- 7 Булатбаева К.Н., Капенова Ж.Ж. Русский язык: Культура речи. Стилистика: учебно-методические указания. Павлодар, 2008. С.24

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В НОВОЙ РЕАЛЬНОСТИ

ОСПАНОВА Б. Б.
докторант, Торайгыров университет, г. Павлодар
САБИГАТОВА А. Н.
студент, Торайгыров университет, г. Павлодар
МАНЯПОВА Т. К.
к.ф.н., Торайгыров университет, г. Павлодар

В настоящее время классическое образование претерпело колоссальные изменения. Актуальным стало дистанционное обучение. Если обратиться к истории вопроса, то нужно отметить, что «самым заметным мировым событием в области развития дистанционного обучения стало учреждение в 1969 году Королевой Елизаветой II Открытого Университета Великобритании» [1, с. 46-47].

Формы дистанционного обучения: асинхронное и синхронное (рис.1). Асинхронное дистанционное обучение основано на взаимодействии между преподавателем и обучающимися в разное время, например, на изучении инструкций, прослушивании видеолекций или просмотре предварительно подготовленных визуальных учебных пособий в гибком временном интервале. В свою очередь, синхронное обучение требует взаимодействия в режиме реального времени, например, в ходе прослушивания прямых радиопрограмм или посещения прямых онлайн-лекций.

Естественно, что асинхронное дистанционное обучение старше своего синхронного аналога, так как последнее стало возможным только благодаря новым разработкам в области коммуникационных технологий. В дистанционном формате также возможно сочетание синхронного и асинхронного обучения. Современное дистанционное образование использует компьютеры и интернет в качестве механизма доставки образовательных контентов [2] – [4].

Рисунок 1 – Формы дистанционного обучения

До 2020 года основной причиной дистанционного образования была либо удаленность студентов от учебных центров, либо бедность. В прошлом году организации образования были вынуждены ограничить очное обучение и перейти на цифровой формат по крайней мере на некоторое время, чтобы замедлить распространение пандемии COVID-19. Этот переход был очень быстрым и, в некотором смысле, жестким: большинство школ и учебных заведений не были готовы к этому событию.

Правительства разных стран принимают различные контрмеры для защиты граждан от распространения пандемии COVID-19. Эти ограничения касались не только свободы передвижения, введения масочного режима, блокировок или закрытия объектов, таких как торговые центры или спортивные сооружения, но также закрытия детских садов, школ и университетов, что делало необходимым внедрение дистанционного обучения. Однако во многих странах образование на всех уровнях было погружено в хаос из-за неясных правил, отсутствия средств дистанционного обучения и недостаточной подготовки преподавательского состава.

В настоящее время во всем мире насчитывается более 1,2 миллиарда детей в 186 странах, пострадавших от закрытия школ из-за пандемии. Большинство европейских стран решили закрыть свои школы уже в марте 2020 года. Некоторые страны приняли решение закрыть только средние школы и университеты, в то время как детские сады и начальные школы оставались открытыми. В отдельных странах была введена сменная система для студентов или гибридные модели обучения. Были отмечены два основных подхода к быстрому реагированию на чрезвычайные ситуации в области образования. Первые из них касались стран, где системы

образования имели технический и институциональный потенциал до пандемии, что позволяло им быстро внедрить дистанционное обучение. Эти страны практически в одночасье закрыли свои школы, и дети остались учиться дома. Вторая модель была внедрена в странах, не имевших опыта дистанционного образования. Эти регионы должны были быстро реагировать на эти изменения, корректируя свои ресурсы или просто создавая их с нуля.

Некоторым странам было гораздо легче перейти к дистанционному обучению, чем другим. К примеру, в Швеции в 2016 году почти все студенты ежедневно пользовались интернетом (около 98 процентов). Около 40% подростков владели несколькими персональными электронными устройствами, такими как планшеты, компьютеры и мобильные телефоны. После объявления о закрытии школы в течение одного дня перешли на дистанционные занятия, и 75 % учащихся оценили свою хорошую подготовку к такому формату организации учебной деятельности. При этом дистанционное обучение было обязательным только для старших классов средних школ, в то время как другие школы были оставлены для принятия собственных решений по определению формы предоставления образовательных услуг.

В Китае была введена практика «приостановления занятий без прекращения обучения». Эта политика была направлена на то, чтобы приостановить очное обучение и как можно более плавно перевести образование в онлайн-среду. Для подготовки необходимой инфраструктуры (например, организации соответствующего доступа к сетевым услугам) были приняты правительственные нормативные акты. Кроме того, была обеспечена соответствующая подготовка учителей по вопросам использования онлайн платформ и методов дистанционного обучения. Проблемы были связаны с тем, что в Китае не все имеют доступ к быстрому широкополосному Интернету для онлайн-образования.

Школы и университеты, работающие удаленно, используют решения, основанные на удаленных коммуникационных платформах, таких как Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, D2L, Edgenuity и др. Международный опыт показывает, что дистанционное обучение имеет как свои преимущества, так и слабые стороны [5] – [8].

Сильные стороны:

– возможность обучаться в любое время и в любом месте (это очень удобно, появляется возможность параллельно совмещать некоторые действия);

- возможность обучаться в своем темпе;
- высокие результаты обучения;
- мобильность;
- доступность учебных материалов и ресурсов;
- обучение проходит в спокойной обстановке;
- индивидуальный подход к каждому ученику и др.

К слабым сторонам можно отнести:

- необходима сильная мотивация;
- не подходит для развития коммуникабельности;
- недостаток практических знаний;
- недостаточная компьютерная грамотность и др.

Одним из приоритетных направлений развития образования в новой реальности, по мнению ряда исследователей, является формирование информационно-коммуникационных и цифровых компетенций как обучающихся, так и преподавателей.

В перечне цифровых компетенций нас интересуют коммуникация и сотрудничество, а именно: взаимодействие и обмен знаниями через использование цифровых технологий и инструментов, индивидуальное и групповое участие, сотрудничество через использование цифровых платформ и инструментов, вопросы сетикета (сетевой этикет), управление своей цифровой идентичностью. Рассмотрим примеры. На уроках по языковым дисциплинам в нашем вузе используются и традиционная модель организации учебной деятельности, и модель «перевернутого класса» через использование Zoom – платформы для проведения интернет-занятий и конференций (рис.2).

Рисунок 2 – Модели организации учебной деятельности

Важным компонентом образовательного процесса является активное взаимодействие студентов на платформе, конструктивное обсуждение темы, детализация и обобщение ключевых вопросов,

2 Жарова Е. Е. Использование методик дистанционного обучения в преподавании английского языка // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2008. - N 4. - С. 68-73.

3 Тавгень И.А. Дистанционное обучение: опыт, проблемы, перспективы / И.А. Тавгень. – Мн.: БГУ, 2010. – 218 с.

4 Пугачев А. С. Дистанционное обучение – способ получения образования // Молодой ученый. – 2012. – №8. – С. 367-369. – URL <https://moluch.ru/archive/43/5242/>

5 Блэк Д., Биссесар К., Булаки М. Онлайн-образование как средство уравнивания возможностей: меняющееся полотно онлайн-образования. –Interchange 50, 423-443 (2019).

6 Дистанционное образование в Европе [Электронный ресурс]. URL: http://www.cnews.ru/reviews/free/national12006/articles/do_usa/index.shtml [дата обращения 10.03.2021].

7 Дистанционное обучение: международный опыт [Электронный ресурс]. – URL: https://www.cnews.ru/reviews/free/national2007/articles/remote_training.shtml

8 Агранович М.Л. Организация образования в условиях пандемии. Практика стран ОЭСР / М.Л. Агранович [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=42423941> (дата обращения: 30.04.2020).

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБЩЕНИЯ

ОСПАНОВА Б. Б.

докторант, Торайгыров университет, г. Павлодар

МАНЯПОВА Т. К.

к.ф.н., Торайгыров университет, г. Павлодар

Интенсивное исследование педагогического общения началось в 70-х годах прошлого века (В. А. Кан-Калик, А. Б. Добрович, А. А. Бодалев, В. А. Барабанщиков, Ален Пиз и др.).

В профессионально-педагогической деятельности общение является не только потребностью и необходимостью, но и инструментом, профессиональным орудием, а «коммуникативные умения и навыки, знание основных положений теории общения составляют наряду со специальными (относящимися к предмету специализации) способностями основу профессиональной компетентности» [1, с. 3].

Остановимся на общем понимании и обосновании значимости общения в целом и трех его сторон с точки зрения педагогики (рис.1).

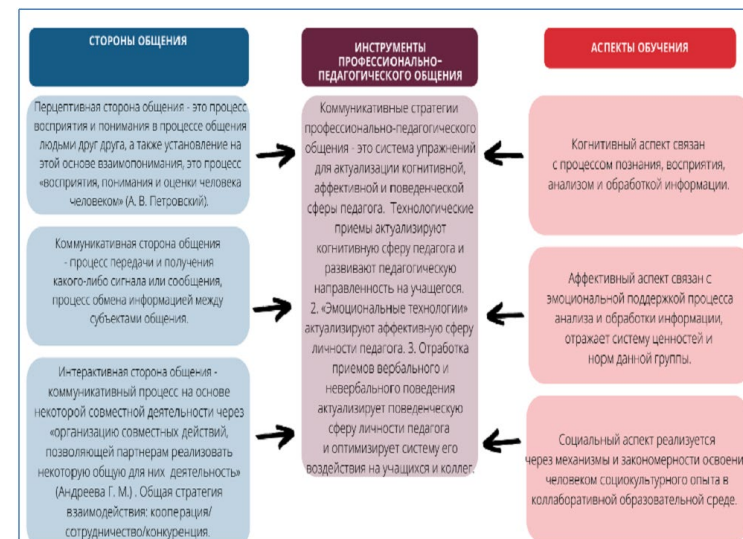

Рисунок 1 – Компоненты педагогического общения

П. И. Пидкасистый формулирует общее понимание общения (которое мало отличается от понимания психологами) и достаточно всесторонне и глубоко обосновывает его значимость, особенно такой его формы, как речевая деятельность в работе учителя [2, с. 265-266].

Автор считает, что общение – это «одна из форм активности личности, сущность которой состоит в обмене информацией между участниками учебного процесса». В процессе общения происходит обмен информацией, знаниями, духовными ценностями, установками, побуждениями. По его мнению, общение влияет на эмоциональное состояние личности, оно может, как поднять настроение, так и испортить его. Важнейшим средством общения является речь.

Лев Выготский, известный русский психолог, написал, что речь и мышление тесно связаны друг с другом. В процессе речевой деятельности реализуются концепции понимания мира и цели общения. Коммуникация и понимание улучшаются с практикой.

Следовательно, возможность говорить очень важна для развития понимания [3].

П. И. Пидкасистый условно делит все средства коммуникации на: «лингвистические (устная и письменная речь), семиотические (знаки, уравнения, графики и т.п.) и паралингвистические (жесты, мимика)».

Автор фактически говорит тут и о сторонах общения: это «коммуникация», то есть коммуникативная сторона общения. По его словам, общаясь с коммуникантом, можно определить уровень развития, уровень культуры и воспитания человека. Общение или коммуникация – это «общение, в котором передаваемая информация имеет существенное значение и личностный смысл».

Когда же он пишет, что «общение сопровождается определенной мимикой, жестами» и т.д., то тут он имеет в виду и перцептивную сторону общения [2, с. 266].

Здесь важными составляющими являются «выражение лица, поза, мимика, жесты, тон, паузы». В процессе общения обучающиеся осваивают «культурные формы поведения», то есть овладевают различными языковыми средствами (знаки и их значения). Преподаватель с помощью языковых знаков осуществляет информационное обеспечение урока. По тому, как говорит учитель, можно определить уровень его интеллектуального развития.

Значение общения в педагогическом процессе раскрывается автором следующим образом: учитель является образцом для учащихся, его речь служит основным условием филологического и умственного развития. В процессе коммуникации происходит обмен информацией между участниками учебного процесса в виде беседы, лекции, дискуссии, доклада и т.д. Речь учителя является не только средством изложения учебной информации, но и средством формирования представлений и понятий. Ученики усваивают в речи педагога, прежде всего, отношения и эмоции: здесь он выражает свой интеллект, характер, волю, темперамент. Что, в свою очередь, вызывает ответную реакцию у учащихся, в которой можно выделить интеллектуальную, эмоциональную и волевыми составляющие. Воздействие на интеллект достигается при использовании суждений, примеров, статистических данных и при цитировании авторитетных авторов [2, с. 267].

Известный педагог Е.В. Коротаева определяет значимость общения в педагогическом процессе следующим образом: «Все в школе опирается на взаимоотношения учителя и учеников.

Сегодня изменилось многое: и содержание учебных программ, и роль педагога в обществе, и отношение учеников и родителей к вопросу о том, чему и как учат сегодня в школе». Автор ставит под сомнение систему современного образования, предлагая изменить авторитарную модель обучения на образование, направленное на равновесное положение ученика и учителя: «поделиться» знанием с тем, кто пришел за ним (он еще не знает) [4, с. 5-6].

Стороны общения она называет блоками и дает характеристику трех таких сторон (см. интерпретации психологов).

1 Информационный блок общения. По мнению Е.В. Коротаевой, цель первого игрового блока заключается в «знакомстве участников с основными приемами по обмену информацией, в формировании умения ее обрабатывать, находить жизненно важное в ней для решения каких-либо проблем». Как говорят психологи, проблема нашего времени заключается в неумении человека работать с поступающей информацией и потому страдают от переизбытка или недостатка получаемых сообщений. Поэтому значимость этой стороны общения Е. В. Коротаева видит в том, что такие упражнения как «Визитная карточка» или «Давайте знакомиться» развивают логическую память (т.е. приемы осмысления и запоминания воспринятой информации), тренируют высокую скорость переработки информации, углубляют способности восприятия (понимание как прямой, так и косвенной информации).

2 Интерактивный блок общения. Автор подчеркивает, что успешное общение осуществляется с помощью заранее планируемых и просчитанных реакций субъектов ходе их совместной деятельности. Деятельность человека чаще всего имеет не индивидуальный, а совместно-разделенный характер. Причем взаимодействие или совместная деятельность рассматривается автором как «организованная система активности взаимодействующих индивидов, направленная на освоение объектов материальной и духовной культуры». К данным признакам автор относит:

- присутствие участников деятельности во времени и пространстве;
- наличие единой цели, общей для всех участников мотивации;
- наличие органов администрирования и руководства (управление процессом совместной деятельности);
- разделение процесса деятельности между участниками деятельности;

– согласованность индивидуальных операций участников совместного труда для получения конечного продукта;

– возникновение в процессе деятельности межличностных отношений, которые в свою очередь оказывают влияние на успешность совместной деятельности.

Автор также различает следующие механизмы поведения человека в ходе совместной деятельности: «содействие, противодействие и бездействие», а также стратегии гуманитарных взаимодействий, такие как сотрудничество, одностороннее принятие и уклонение от взаимодействия.

3 Перцептивный блок общения. По мнению Е. В. Коротяевой, перцептивная сторона общения основана на восприятии образа другого человека, то есть на понимании через внешние действия человека его внутреннего мира, его психологических особенностей. Это достигается умением понять через внешние действия человека его эмоции, понять их позицию, открыть некоторые причины их поведения. Автор добавляет, что, встречаясь с людьми, необходимо научиться принимать человека таким, какой он есть, а не таким, каким бы мы хотели его видеть [4, с. 32-33]. Но делать это следует после понимания и принятия самого себя.

В тренингах по общению основной задачей является умение понять и принять сначала самого себя, а затем других по этой же аналогии. Игры на понимание и взаимопонимание помогают узнать не только что-то новое о людях, но и понять их позицию и причины их поведения (см. Приложения 1, 2). Кроме того, в задачи тренинга входит «развитие уважения и самоуважения, преодоление внутреннего беспокойства, умение поддерживать друг друга, умение доверять и доверяться, умение преуспевать без соперничества» [4, с. 50].

Рассматриваемое в единстве трех сторон (коммуникативной – передача информации, интерактивной – взаимодействие, перцептивной – взаимовосприятие) общение выступает как способ организации совместной деятельности и взаимоотношений включенных в нее людей [5]-[9]. Понимание закономерностей общения, развитие навыков и способностей общения особенно важны для педагога, успех работы которого обуславливается тем, насколько эффективно он смог включить учащихся в совместную с ним деятельность, наладить взаимопонимание, отвечающее целям и задачам воспитания, т.е. осуществлять полноценное педагогическое общение.

Игра «Место встречи»

Цель игры: научиться налаживать механизмы взаимопонимания в общении.

Ведущий предлагает участникам договориться о встрече:

а) один описывает место в помещении, другой, с закрытыми глазами, должен это место найти;

б) один описывает место в городе, другой должен определить и назвать это место.

Обсуждение

Игравшие отвечают на вопросы:

– Что мешало понять собеседника?

– Что помогало понять собеседника?

– Что помогало «встать» на позицию говорящего?

Игра «Мои рисунки»

Цель игры: приобрести навыки анализа перцептивной (воспринимающей) стороны общения посредством проективного материала. Каждый участник может выполнить два рисунка: «Я такой, как есть» и «Я такой, каким хочу быть». Рисунки не подписываются, техническая сторона изображения не важна. Все рисунки перемешивают, затем произвольно берут один из них и кладут так, чтобы всем было видно. Каждый по очереди рассказывает, что он видит на рисунке, но не формально его описывает, а передает свои ощущения от рисунка. Например, каким, по его мнению, рисовавший видит себя, что хотел бы изменить в себе. Автор рисунка на этом этапе себя не объявляет. После того, как все желающие выскажутся, можно попытаться определить, кто автор рисунка. Затем он объявляется сам и рассказывает, что хотел выразить этим рисунком, отмечает понравившиеся ему высказывания о рисунке, близкие его собственным ощущениям. Так обсуждаются и другие рисунки.

Обсуждение

Анализируются ответы на вопросы:

– Какие отзывы о рисунках понравились, а какие - нет?

– Что показалось интересным или необычным в дополнениях к рисункам?

– Какие стороны личности авторов раскрываются в их дополнениях к рисункам?

Приложение 2

Метод «Представитель»

Цель: активное слушание, публичное выступление. В фокусе: ясность изложения, разделение и создание взаимозависимости.

Организация: работают группы по 3-4 человека.

Как это работает

После выполнения задания один студент из каждой группы в качестве «представителя» отправляется в другую группу, чтобы объяснить, как справилась его группа с заданием. Кроме того, представитель выясняет идеи других групп. После этого представитель возвращается в свою группу, чтобы сообщить, что он узнал. Это эффективный метод сбора информации извне и «сообщения» собранных сведений своей группе. В фокусе: создание группы активных слушателей через использование монологической речи представителя другой группы.

Метод «Мозаика»

Цель: структурирование работы и организация эффективной групповой работы.

Фокус: преимущество мозаики в том, что она структурирует группу для работы и способствует диалогическому обучению, говорению и слушанию.

Организация

Педагог делит группу на мини-группы (4-6 человек). Состав группы определяет учитель с учетом гендерного равенства, возможностей и др.

Алгоритм:

- каждой исходной (домашней) группе дается общее задание, демонстрируется раздаточный материал, проводится инструктаж;
- все студенты перегруппируются в экспертные группы согласно их вопросам или заданию для работы над общей проблемой;
- в конце обсуждения каждый студент становится экспертом в своем вопросе, так как обсудил этот вопрос с другими студентами в экспертной группе;
- работа в исходной (домашней) группе;
- заключительное задание: подведение итогов, построение объединенной «мудрости» исходной группы для завершения задания.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Целуйко В.М. Психологические основы педагогического общения. – М.: «Владос», 2007. – 242 с.
- 2 Пидкастый П.И. Педагогика. Учебное пособие для бакалавров / 3-е изд., испр. и доп. – М.: Педагогика, 2013. – 511 с.
- 3 Выготский Л.С. Психология / серия «Мир психологии». – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – 1008 с.
- 4 Коротаяева Е.В. Хочу, могу, умею! Обучение, погруженное в общение.- М.: КСП, Институт психологии РАН, 1997. - 224 с.
- 5 Жантикеев С.К. Психология. Учебное пособие. Астана: Эл Орда, 2001. – 256 с.
- 6 Мокшанцев Р.И., Мокшанцева А.В. Социальная психология. Учебное пособие для вузов. – Новосибирск: Сибирское соглашение, Инфра-М, 2001 г. – 410 с.
- 7 Работа в парах и группах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.teachingenglish.org.uk/language-assistant/primary-tips/working-pairs-groups>
- 8 Совместные методы обучения [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://serc.carleton.edu/introgeo/cooperative/techniques.html>
- 9 Совместное обучение: 7 головоломок [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.dailyteachingtools.com/cooperative-learning-jigsaw.html>.

**ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ
ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ МУЗЫКИ**

ПИГОВАЕВА Н. Ю.

PhD, ассоц. профессор (доцент), Торайгыров университет, г. Павлодар

ПИГОВАЕВА О. Ю.

магистр культурологии, учитель музыки, СОШ № 6, г. Павлодар

Для становления личности музыка имеет исключительное значение. Осваивая музыку, обучающемуся необходимо ощущать себя счастливым, переживать избыток творческих сил. Это вероятно, если сфера познания содержит в себе прекрасное. Понимание музыки – широкое, многогранное понятие. Настоящее познание начинается там, где личность постигает прекрасное для себя, для полноты своей духовной жизни, живет в мире искусства, ощущает желание приобщения к прекрасному. Необходимо, чтобы ценности музыкального искусства стали духовной потребностью,

чтобы свободное время обучающиеся желали наполнить самым счастливым, самым жизнерадостным делом души – пониманием прекрасного.

Важная роль музыкального искусства в эстетическом и духовно-нравственном воспитании заключается в способности музыки как можно больше подтолкнуть обучающегося в тот мир переживаний, радостей и тревог, нравственных ценностей и безнравственных поступков, при столкновении с которыми, руководимая опытным и любящим наставником, формируется личность обучающегося. Происходит обретение норм и ценностей, становящихся фундаментом, внутренним стержнем внутри самой личности, способной выстраивать свою жизнь в этом мире, в соответствии с внутренним естественным нравственным канонам.

Но формировать духовный мир обучающегося только средствами музыкального искусства в отрыве от других видов искусства не даст желаемого результата.

Поэтому необходимо сопоставлять информацию, преподаваемую на уроке музыки с информацией из литературы, географии, изобразительного искусства. Межпредметное взаимодействие делает уроки экспрессивными, интересными, целостными.

Вселенную музыки очень трудно объяснить словами. Музыку надо слушать, слышать, чувствовать. Это очень тонкий инструмент духовного совершенствования человека, способный привнести в его жизнь ту особенную эмоциональную окраску, без которой она была бы серой, тусклой, невыразительной.

Духовно - нравственное воспитание личности обучающегося – одна из самых важных задач в общеобразовательных учреждениях, которая состоит в том, чтобы социально необходимые требования общества педагоги превратили во внутренние стимулы личности каждого обучающегося, такие, как совесть, достоинство.

В связи с этим совершенно очевидна необходимость обращения образовательных учреждений к искусству, как одному из важнейших средств раскрытия нравственного и духовного потенциала личности, стимулирования его развития.

Сегодняшний обучающийся современного бурно меняющегося мира совсем иной, чем был раньше. Он опережает своих предшественников в физическом развитии, но отдален в духовном плане.

Часть своей жизни подрастающее поколение проводят в наушниках, что подвергает их опасности не только в физическом смысле – столкнуться с кем-либо или с чем-либо, но и в психологическом плане – «распад природных связей органов чувств», «деградация связанных с музыкой психофизиологических и нравственных черт личности». Появился новый термин – шизофония (разорванное звучание, возникающее при помощи технических средств передачи музыки). Неслучайно слово «шизофония» имеет общий корень с шизофренией, то есть раздвоенным сознанием.

К огорчению, сейчас уже можно говорить о музыкальной белой чуме среди подростков. Как же оказать поддержку современному поколению отказаться от этой тьмы демонизма? Предметам гуманитарного, художественно-эстетического циклов, в частности, музыке, отводится особая роль в духовно-нравственном воспитании молодежи. Музыка влияет на любого человека в независимости от его возраста, пола, социального положения и образования. Только музыка способна с такой силой воздействовать на эмоциональную сферу человека, заставляя его прислушаться к звукам собственной души. Она является выражением корреляции между человеком и вселенной, «духовным мостом», соединяющим день вчерашний и день сегодняшний.

Миссия преподавателя музыки – направить обучающихся в мир музыки, привить им вкус и приобщить средствами искусства к высшим духовным ценностям, частое повторение которых должно восприниматься как истина, указывающая дорогу через чувства прекрасного в искусстве к любви, состраданию, милосердию.

Музыка, как желанный вид искусства подрастающего поколения, способна предлагать путь духовно-нравственной активности и гармонизации душевных сил в противовес страстям и мерзостям жизни, вопрос лишь в том, какая музыка? В старину продавец древностей окружал своего ученика только самыми ценными и настоящими произведениями искусства, чтобы, насмотревшись на них, ученик всегда мог отличить истинный антиквариат от подделки. Таким образом, прекрасным средством духовно-нравственного воспитания подрастающего поколения является музыка.

Авторы рекомендованной для общеобразовательных школ программы достаточно наполнили программный материал темами, открывающими детям доступ в мир эмоциональности, утонченной красоты, неисчерпаемого духовного богатства.

Из неполного перечня тем рассматриваемой программы становится видно, как тесно переплетается музыка с различными видами искусства, и какой широкий эстетический и эмоциональный сигнал получают обучающиеся на уроках музыки.

При осуществлении содержания программы одним из видов практической деятельности на уроке является реализация творческих заданий в тетрадах, что способствует развитию самостоятельного оценочно-эстетического, духовно – нравственного отношения обучающихся к музыке. Они рисуют или наклеивают в тетрадах репродукции картин известных художников. Творческое оформление записей служит развитию музыкальных ассоциаций ребят, расширению их художественного кругозора. Одной из форм выполнения домашнего задания является составление презентаций в программе Power Point, которые дают возможность детям составить музыкальный образ и содержание определенного произведения, используя музыкальное сопровождение.

Методики преподавания предмета «Музыка» могут быть различными в зависимости от уровня задач, которые ставит перед собой преподаватель. Конкретной задачей обучения является передача и закрепление знаний. Фабулой может стать пробуждение духовного потенциала личности, благодаря которому знания нравственных норм перерастают в убеждения. Это требует от преподавателя живого, творческого подхода к предмету, веры в духовное достоинство человека и необходимость его воспитания. Такой преподаватель найдет путь к сердцу обучающегося, даже если вопросы нравственности, духовности, чистоты, совести и целомудрия непривычны и чужды ему. В глубине души каждый человек стремится к единству духовной и творческой жизни, любви и счастью.

В программах по музыке входят музыкальные произведения патриотического характера и содержания, обращение к национальным, культурным традициям народа, родного края, которые оказывают влияние на формирование у подрастающего поколения интереса и уважения к своим истокам.

В художественно-эстетическом образовании и воспитании учащегося значительную роль играет приобщение к народному музыкальному творчеству, к народной песенной культуре.

Поэтому одной из целей патриотического воспитания на уроках музыки является обогащение обучающихся знаниями о традиционной музыке.

Патриотическое воспитание должно гармонично сочетаться с приобщением обучающихся к лучшим достижениям мировой цивилизации.

Только глубокая и осознанная любовь к своему наследию побуждает человека с уважением относиться к чувствам других, быть чутким.

Музыкальное творчество – гигантская оболочка духовной и нравственной жизни общества и культуры. Влияние музыки сказывается на всей деятельности человека, на его отношении к миру, к людям, на его труде, на его идейных, нравственных и эстетических идеалах, на всём его жизненном поведении.

Важность музыкального искусства прозрачна и уникальна. Музыка – прекрасный воспитатель – и ценность её бесконечно велика в воспитании духовного и нравственного облика современного поколения.

Преподаватель должен учить обучающихся ориентироваться в мире музыки, привить им вкус и приобщать к высшим духовным ценностям, научить познавать мир и формировать образ мира средствами искусства, в общении с искусством музыки понять себя и свое место в мире. Духовно-нравственные понятия, которые несет высокое искусство, должны прорасти в житейские и стать личными для каждого школьника.

Главная роль принадлежит преподавателю, и огромная ответственность лежит на нем в воспитании подрастающего поколения. Чтобы научить подрастающее поколение быть добрыми, сопереживающими, любящими, преподаватель сам должен быть таким.

Кому же, как ни людям искусства, найти заветную тропинку к душам молодого поколения и раскрыть мир любви и добра на музыкальных примерах. Это нужно не только им, но и нам, преподавателям. Ведь преподаватель – это, прежде всего, духовный и нравственный наставник, праведник и гуманист, – без этих добродетелей мы не можем взывать к их сознанию, не имеем на то морального права.

В заключении можно сказать, что музыка в современном мире – это не просто предмет развлечения, а могучее средство воспитания и самосовершенствования личности. Духовные, нравственные аспекты закладываются именно в школьном возрасте. «Как гимнастика выпрямляет тело, так музыка выпрямляет душу человека...», сказал В. А. Сухомлинский, следовательно, музыка –

одно из действенных средств духовно-нравственного воспитания и художественно-эстетического образования школьников.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Асафьев Б.В. о музыкально-творческих навыках у детей // Асафьев Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании / Под ред. Е.М. Орловой. – М.; Л., 1965.
- 2 Баренбойм Л.А. О музыкальном воспитании в СССР // Музыкальное воспитание в СССР. - Вып. 1. – М., 1978.
- 3 Безбородова, Л.А. Алиев, Ю.Б. Методика преподавания музыки в общеобразовательных учреждениях: Учеб. пособие для студ. муз. фак. Педвузов. – М.:Издательский центр «Академия», 2002 – 416с.;
- 4 Гегель Г.Ф. Характер содержания в музыке. Воздействие музыки // Гегель Г.Ф. Эстетика. – Т. 3. – М., 1971.
- 5 Данилевская Л.В. Основные принципы музыкального воспитания Н.Л.Гродзенской // Музыкальное воспитание в школе. - Вып. 10, 1975.
- 6 Кабалевский Д.Б. Прекрасное пробуждает доброе. – М., 1973.
- 7 Медушевский В.В. Духовно-нравственное воспитание средствами музыки // Преподаватель (Спецвыпуск «Музыкант-педагог»). – 2001.
- 8 Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. – Киев: Радянська школа, 1974 г.
- 9 Учебник на уроке искусства. Научно – методические рекомендации для учителей музыки. Вып. 2./Отв.ред. Л.Я.Олиференко. – ИПК и ПРНО МО, 2004. – 80 с.
- 10 Использование информационных Интернет-ресурсов.

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ В УСЛОВИЯХ ВЫСШЕГО МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ПИГОВАЕВА Н. Ю.

PhD, асоц. профессор (доцент), Торайгыров университет, г. Павлодар

Рассмотрим те действия преподавателя, которые имеют аффектный результат воздействия на психику студента. «Строгим» преподавателям, наверное, стоит напомнить, что постоянное

ощущение неудачи, которое порождается частой и жесткой критикой тех или иных просчетов, несовершенных действий, сдерживает у студента желание проявлять инициативу, а то и просто желание учиться. Успех может породить новый успех или неудачу, неудача почти неумолимо порождает новую неудачу.

Общеизвестно, что педагогическая эффективность мер системы наказания и награды бывает весьма, различна «но все они служат средствами грубого механистического воздействия и научают в лучшем случае только одной добродетели - подчинению, только одному принципу – избегать неприятного». В тоже время «ничто так не побуждает нас к действию, как связанное с ним удовлетворение».

Атмосфера конфликта всегда вредна в совместной работе. Разумеется, безоблачной постоянно она быть не может. Та или иная мера тревожности по поводу оценки результатов решения задачи при обучении может быть и полезной, но отрицательные эмоции, приводящие к межличностному конфликту, вредны безусловно. Разные, конечно, бывают студенты, и все же в любых ситуациях педагог должен брать ответственность на себя за состояние творческой атмосферы в аудитории.

Все реакции педагога на действия студента, даже при самом либеральном содружестве, можно разбить на две группы: поощрения и наказания. Их применение связано со многими обстоятельствами, умение, учитывать которые свидетельствуют о профессионализме преподавателя.

Часто проблему обостряет ожидание от студента уровня исполнительских действий, сравнимого с «нормой», которая распространяется на все объекты обучения. Но индивидуальные особенности студентов в освоении нового материала, координации движений и многом другом сказываются на его конечных результатах. Поэтому не усредненные нормативы на выполнение того или иного навыка, а оценка и поощрение тех усилий, количественных и качественных, которые вложил студент при решении проблемы с одновременным анализом обнаруженных, проявленных недостатков и возможных способов их преодоления, - вот предпочтительная позиция педагога. Индивидуализация реакции, мера строгости и доброты должны зависеть не от особенностей преподавателя, а от особенностей психического склада студента.

Противоположным по знаку внимания является прием игнорирования преподавателем действий студента. Может показаться, что этот метод неприемлем в отношении ошибочных

действий. Однако вспомним, как он эффективен в вопросах дисциплины, ибо почти любая форма внимания к нежелательному поведению может сработать, как подкрепление.

Так же нежелательна излишняя фиксация внимания на ошибках. Всегда предпочтительнее концентрировать внимание на способах предупреждения (профилактики) возникающих трудностей и возможных ошибочных действий, а на эмоциональной констатации и борьбе с уже имеющимися.

Для правильного выбора и анализа результативности воздействия должна осуществляться постоянная обратная связь в обоих направлениях системы преподаватель - студент». Она позволяет студенту узнать о результате своих действий, определить знак оценки. Сообщение от преподавателя, что действие правильное, увеличивает вероятность его закрепления. Сведения о неодобрительной оценке действия, сопровождающиеся эмоциональными критическими замечаниями «уважаемого педагога», будут воздействовать с удвоенной силой. Все это важно для педагога, соблюдающего оптимальную меру воздействия.

Разумеется, не нужно призывать к всеобщей толерантности. Напомним, существуют так называемые «безусловные» ошибки профессионального свойства, когда необходима принципиальная требовательность, особенно если дело касается проблем стиля, художественного вкуса, соблюдения признаков жанра, точности прочтения авторского текста и т.д.

Структуру процесса взаимодействия преподавателя со студентом можно разбить на три основных этапа. Рассмотрим их содержание и условия, влияющие на эффективность взаимодействия.

Первый этап - предварительный, редактивный. Он включает в себя необходимые предварительные организационные действия по созданию оптимальных условий для проведения занятий, гарантирующих максимально успешные результаты. Здесь и помещение, и расписание, и инструментарий, и многое другое, что достаточно трудно обеспечить, но что порой усугубляется небрежным к ним отношением. Это планирование конкретного когнитивного содержания занятия, а также обеспечение дополнительных средств, повышающих эффективность его восприятия: ноты, наглядные пособия, технические средства и т.д. Сюда же входит обеспечение эффективной обратной связи с привлечением дополнительных методов, выходящих за рамки взаимообщения и внутриклассной

работы - отзывы и мнения, рецензии, отклики и т.п. информация об участниках взаимодействия.

Второй этап - непосредственное взаимодействие или учебное сотрудничество. Здесь, безусловно, действуют все классические правила дидактики.

Третий этап учебного сотрудничества - подведение итогов, определение результативности первых двух. В русле исследования эффективности взаимодействия, важно прежде всего оценивать степень увлеченности студента процессом обучения, определить качество и количество учебного материала, освоенного за определенный отрезок времени, одновременно делая поправки на его сложность и на индивидуальные способности студента.

Наилучшая методика не сможет заставить студента работать с полной отдачей, если он не чувствует осознанной необходимости в этих занятиях. Поэтому существенная часть работы преподавателя должна быть посвящена раскрытию перед студентом роли своего предмета в общем гармоническом развитии личности молодого музыканта. Мотивация как важное условие учебного процесса должна быть постоянной заботой преподавателя.

С точки зрения, психологических аспектов рационализации практического применения методов подкрепления следует еще упомянуть о следующем:

1) Слишком частое применение однообразных методов подкрепления означает неразборчивость в их использовании и может вызвать эффект привыкания, что резко снижает их результативность.

2) Применяя на практике подкрепление, важно точное соответствие слова, интонации, мимики преподавателя; соблюдение такта в выборе тех или иных форм лексики в зависимости от объекта применения.

3) Необходима соразмерность форм и интенсивности воздействия месту и времени применения, ибо может возникнуть или нейтрализация воздействия, или многократное усиление, что всегда нежелательно, так как ослабляет возможность контроля, за результатом.

Уровень совершенства, к которому стремится студент, во многом определяется его опытом прошлых успехов и неудач, и роль преподавателя в этом трудно переоценить.

Подводя итог, подчеркнем:

1) Индивидуализация оценочной реакции педагога на действие студента (как ошибочного, так и правильного) должна быть тесно связана с его характерными особенностями и с видом учебного взаимодействия на данном этапе.

2) К основным качествам профессионализма преподавателя можно отнести:

– чуткое предвидение всех возможных эффектов от применений тех или иных способов воздействия;

– правильный выбор вида воздействия (позитива - негатива) и применение его в зависимости от конкретной цели в воспитательной работе;

– точная идентификация воздействия и чуткое, взвешенное дозирование его меры;

– осознанное использование соответствия невербальных и вербальных средств воздействия, профессиональный артистизм воздействий.

3) Изучение системы подкрепления действий - один из важнейших инструментов формирования устойчивости правильных действий обучающихся, а, следовательно, и предотвращения ошибочных действий.

4) Игнорирование действий студента употребимо порой как единственный способ нейтрализации негатива в сложных и запущенных случаях воспитательной работы, позволяющий избежать психологического закрепления ошибочного действия.

5) Для определения точной меры воздействия и выбора вида и формы воздействия большое значение имеет приобщенность преподавателя, возможно более широкая, ко всем сферам деятельности, а также образу жизни студента.

6) Постоянная, действенная и многоаспектная обратная связь – основной метод контроля за результативностью воздействия.

7) Основой методики обучения и воспитания должна быть системность воздействия на студента, что позволит избежать и нейтрализовать вполне возможные ошибочные действия преподавателя в учебном взаимодействии.

Важнейшим условием эффективности учебного процесса является построение сотрудничества между преподавателем и студентом, на основе уважения человеческого достоинства друг друга.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М., 1996.
- 2 Подуровский В. М., Сулова Н. В. Психологическая коррекция музыкально-педагогической деятельности. – М. : Владос, 2001.
- 3 Петрушин В.И. Музыкальная психология. – М., 1997.
- 4 Стоунс Э. Педагогика: психологическая теория и практика обучения. – М., 1984.
- 5 Цукерман Г.А, Виды общения в обучении. – Томск, 1993.

ВОСПИТАНИЕ ТВОРЧЕСКОГО ВООБРАЖЕНИЯ У СТУДЕНТОВ В УСЛОВИЯХ ВЫСШЕГО МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ПИГОВАЕВА Н. Ю.

PhD, ассоц. профессор (доцент), Торайгыров университет, г. Павлодар

ПИГОВАЕВА О. Ю.

магистр культурологии, учитель музыки, СОШ № 6, г. Павлодар

Воспитание творческого воображения имеет целью развитие его инициативности, гибкости, ясности и рельефности. В период подготовки к ответственному выступлению, нередко возникает проблема преодоления штамповости и заостренности исполнения. Своего рода индикатором состояния свежести и одухотворенности исполнения могут служить как собственные слуховые представления музыканта, так и отзывы о исполнении из слушательской аудитории. Тренировка или воспитание творческого воображения, таким образом, являются неотъемлемым компонентом подготовки музыканта - исполнителя.

Зрительные образы непрофессионального музыканта (его «видения») неотчетливы, слуховые представления расплывчаты. Иное дело у исполни-теля-художника: воображаемый образ в результате работы проведенной над произведением проясняется, становится рельефным, «осязаемым»; «видения» приобретают четкие контуры, «слышания» ясность каждой детали. Точность и выпуклость представлений в значительной мере определяют качество художественного творчества.

В период подготовки к выступлению музыкант сосредотачивается на цели – донести до аудитории образ, художественный смысл исполняемого. Каждое выступление несет в себе элемент неповторимости и импровизационности, что и

делает исполнительское искусство таким ценным в глазах зрителя. Способность рельефно представлять себе художественный образ, характерна не только для исполнителей (актеров или музыкантов), но и для писателей, композиторов, живописцев, скульпторов.

Только в том случае, если воображение музыканта отличается ясностью и рельефностью, оно способно стать «манком», возбудителем творческой страстности. Для творчества нужна детализация представлений, доведенная до последнего предела. Подробности воображаемой картины, постепенно вырисовывающиеся в представлении артиста, только и могут вызвать яркую эмоцию. Не только для продуктивного или репродуктивного художественного творчества, но и для полноценного восприятия искусства необходимо обладать воображением. Это относится и к чтению художественной литературы, и быть может, еще в большей мере к слушанию музыки. В системе подготовки актера воспитанию воображения, по Станиславскому, должно быть отведено ведущее место. Эти слова могут быть отнесены и к исполнителю-музыканту. В не меньшей, если не в большей степени, воображение необходимо для понимания и воплощения музыкального сочинения: ведь оно записано условными знаками, не имеющими абсолютного значения относительно записи метроритма, темпа, динамики, агогики, артикуляции и даже звуковой высоты.

Замороженные в нотной символике авторские чувства, мысли и образы исполнитель должен растопить теплотой своего воображения, питающегося опытом, знаниями и интуицией. Когда же И. Гофман пишет, что в нотном тексте «все сказано», он имеет, по-видимому, в виду музыканта, который обладает культурой и творческим воображением; для такого исполнителя, способного увидеть скрытый за мертвыми знаками поэтический смысл и понять его, в нотной записи действительно сказано очень много. Продуктивность творческого воображения, как указывалось, определяется не только способностью гибко и инициативно сочетать и комбинировать в соответствии с поэтической идеей - художественный материал, но и находится в зависимости от опыта и культуры. В силу этого воспитание воображения музыканта представляет, быть может, большие трудности, чем актера.

Актер ежечасно получает материал для своей творческой работы, питающий его фантазию: он видит человеческие поступки, проявления страстей. Для музыканта этого недостаточно: как и всякий художник, он должен уметь видеть, слышать отбирать;

но в своем искусстве он оперирует лишь звуками и ритмами. Повседневная жизнь обычно не дает ему готового музыкального материала для воображения. Он нуждается в постоянном приобретении специального музыкального опыта; он должен уметь слушать, слышать и делать отбор. Необходимейшим условием для воспитания творческого воображения музыканта является достаточно высокий уровень слуховой культуры. Надо обладать развитым внутренним слухом, а воспитать его, как известно, значительно труднее, чем «внутреннее зрение» актера.

Одним из способов развития воображения является работа над музыкальным произведением без инструмента. Метод этот не нов: им пользовались еще Лист, Антон Рубинштейн и др. Гофман указывал «четыре способа разучивания музыкального произведения:

- 1) за инструментом с нотами;
- 2) без инструмента с нотами;
- 3) за инструментом, но без нот;
- 4) без инструмента и без нот.

Он считал, что «второй и четвертый способы наиболее утомительны для ума, но зато развивают память и то, что мы называем «охватом», что является фактором большого значения». Польза работы над произведениями без инструмента заключается, во-первых, в том, что «аппарат воплощения» не ведет исполнителя по проторенной тропе и благодаря этому музыкальное воображение может проявиться с большей гибкостью и свободой; во-вторых, в том, что исполнителю -- при честном отношении к работе -- приходится продумывать и вслушиваться в детали, которые могут остаться незамеченными при работе за инструментом. Если предложить актеру выпить из воображаемого стакана, ему придется с большой точностью представить себе всю цепь своих поступков.

Работа с воображаемыми предметами важна для актера именно потому, что при реальных предметах многие действия инстинктивно, по жизненной механичности, сами собой проскакивают, так что играющие не успевают уследить за ними. При «беспредметном действии» волей-неволей приходится приковывать внимание к самой маленькой составной части большого действия.

В развитии творческого воображения исполнителя большую роль могут сыграть сопоставления и сравнения. Вводимые этим путем новые представления, понятия и образы становятся возбудителями фантазии. Музыкально-исполнительская педагогика пользовалась и продолжает пользоваться этим методом работы

с учениками. Смысл сопоставлений: они заставляют работать музыкальное воображение исполнителя. Вводимые сопоставления возбуждают его эмоциональную сферу и благодаря этому помогают творчески осмыслить музыкальный образ.

Психологическая схема этого процесса в несколько упрощенном виде может быть изображена так:

- вводимый образ, допустим зрительный, напоминает о той или иной пережитой эмоции (скажем, о гневе);
- подобная же эмоция определяет и характер исполняемого музыкального отрывка;
- конкретное и яркое сопоставление «выманивает» нужную эмоцию, которая «переносится» на исполняемый музыкальный отрывок, помогает лучше понять, почувствовать его и стимулирует работу воображения.

Вот почему так важно, чтобы сопоставления были эмоционально действенными и впечатляющими. Не всегда сравнение стимулирует работу воображения и возбуждает творческую страсть. Иной раз сопоставление, само по себе удачное, скользит по поверхности и не оказывает воздействия на исполнителя.

Вот один из примеров. Нередко обучающимся музыкантам советуют представить себе элементы фортепианного изложения в исполнении оркестровых инструментов. Для чего? Не для того, конечно, чтобы призвать к невозможному: фортепиано не станет звучать ни как гобой, ни как альт, ни как литавры.

Однако сопоставления эти способны разбудить фантазию исполнителя и повлечь за собой поиски своеобразной фортепианной звучности, чем-то напоминающей то ли тембр, то ли манеру исполнения на оркестровом инструменте. А между тем исполнителю, обладающему инициативным воображением, сама жизнь дает тот материал, который ему нужен: случайно брошенное восклицание, прочитанный рассказ, просмотренный театральный спектакль, прослушанный концерт все это способно заставить работать его фантазию.

ЛИТЕРАТУРА

1 «Вопросы воспитания музыканта-исполнителя». Сборник трудов. Вып. 68 /государственным музыкально-педагогический институт им. Гнесеных; ответственный редактор кандидат педагогических наук Б. Л. Кременштейн. - М. : Издание Гос. муз.-пед ин-та им. Гнесеных, 1983г.

2 «Вопросы музыкального исполнительства и педагогики». Труды ГМПИ им.Гнесеных, выпуск XXIV. - М. : Печатник, 1976.

3 «Вопросы музыкально-исполнительского искусства». Выпуск 4. редактор Екатерина Сазонива. - М. : Музыка, 1967.

Кузнецов В. И. Принципы активной педагогики. – М. : Издательский центр «Академия», 2001.

ВЛИЯНИЕ РАЗВИТИЯ МЕТАПОЗНАНИЯ НА ПРОЕКТНОЕ ОБУЧЕНИЕ

ПОПАНДОПУЛО А. С.

докторант, Торайгыров университет, г. Павлодар

В данной статье рассматривается влияние развития метапознания на проектное обучение, приводя различные кейсы для обучающихся (n=86) на курсах психологии и педагогики и психологии. Цель статьи – определить, как метакогнитивные методики обучения влияют на процесс и результат обучения. В результате случаи, в которых решаются повседневные проблемы, такие как социальные, экономические, культурные и экологические, создают лучшие условия для развития метапознания благодаря тому, что задействован высший «метауровень» познания. В проектном обучении, решая различные задачи, можно развивать творческие идеи, одновременно совершенствуя высокоразвитые навыки.

Согласно J. Flavell, метапознание – это не только знание о природе мыслящих людей, но и знание о природе различных познавательных задач. Кроме того, метапознание – это возможные стратегии, которые могут быть использованы для решения различных задач. Метапознание включает в себя управленческие навыки для контроля и регулирования когнитивной деятельности [1]. С возрастом и опытом наблюдается рост метакогнитивных способностей J. Biggs, P. James [2], а там, где прежних знаний недостаточно, обучающиеся склонны применять подходы поверхностного уровня P. Ramsden [3]. Определение обоих терминов необходимо для того, чтобы показать разницу между познанием и метапознанием. Познание – это ментальный процесс, посредством которого обучающийся устанавливает эту ментальную модель, тогда как метапознание рассматривает осознанное вовлечение обучающегося в задачу, включая знание и контроль,

которые пользователь имеет над своими когнитивными процессами А. Lopez [4]. Кроме того, он также имеет дело с осознанием, наблюдением, рефлексией и анализом, которые необходимы для того, чтобы стать самостоятельным обучающимся. Согласно L. Harvey and P.T. Knight, сущность качества образования – это «трансформация» [5]. У студентов есть «критическая способность» оценивать и развивать знания для себя. Таким образом, для понимания метакогнитивных навыков важно понимать особенности трансформативного обучения: критическое трансформационное обучение представляет собой интегративный подход; оценивание должно быть в центре внимания образовательного опыта; студенты должны быть мотивированы и вовлечены процессом, чтобы свою будущую профессию осваивать новыми и творческими способами; обучающиеся могут четко сформулировать, почему в разных контекстах следует применять разные подходы, и решить, какие аспекты концепции имеют отношение к конкретному контексту.

Следовательно, это ведет к метапознанию: знанию, осознанию и контролю над собственным обучением. J.A. Bowden and F. Marton [6]. В современном образовательном процессе при разработке ОП кафедры и заинтересованные стороны: обучающиеся, работодатели, профессиональные организации заинтересованы в выпускниках, способных трансформировать организации, руководствуясь спросом и учетом рынка труда. Выполнение такой задачи требует навыков, превосходящих дисциплинарные знания, в их применении для решения проблем в различных предметных областях. Одна из подвергаемых критике и недостаточных направлений университетов, со стороны работодателей заключается в том, что они не всегда делают хорошую работу по развитию метакогнитивных навыков» [5]. Для того чтобы обучение происходило, необходимо сосредоточиться на отношениях внутри полей содержания и между содержанием и контекстом. Поэтому разработка образовательных программ должна быть направлена на установление баланса между «профессиональными и дисциплинарными рамками знаний» [6].

Согласно M. Peters и W. Rivers, метакогнитивные навыки играют важную роль в развитии самостоятельности обучающихся. M. Peters рассматривает метакогнитивные навыки как нечто, что позволяет обучающимся самостоятельно управлять и оценивать свое собственное мышление и обучение [7]. По мнению W. Rivers, самостоятельное образовательное поведение студентов связано с регулярной оценкой студентами своей успеваемости, их подхода к

обучению, а также с тем, как это соотносится в отношении других обучающихся и используемыми стилями обучения.

В исследовании изучалось развитие самостоятельного обучения у студентов в возрасте от 17 до 19 лет. Согласно Н. Anderson, существует ряд метакогнитивных навыков и навыков самооценки, лежащих в основе самостоятельного обучения. К ним относятся: **умение** выражать свое мнение о своем и чужом поведении; умение следить за своим развитием и умением обратиться за помощью; умение быть коммуникабельным, договариваться о том, когда и как выполнять поставленные задачи; умение осознавать свои чувства и чувства других; умение осознавать свои сильные и слабые стороны; умение анализировать и проговаривать о том, что сделали самостоятельно, а чему научились; умение делать обоснованный выбор и принимать ответственность за решения; умение участвовать в самостоятельной совместной деятельности со сверстниками; умение инициировать деятельность; умение находить собственные ресурсы без помощи взрослых; умение разрабатывать собственные способы выполнения задач; умение планировать и выдвигать собственные задачи, цели и задачи. Организация высшего учебного заведения, будет успешна в том случае, если она представляет общие ценности заинтересованных сторон (P. M. Senge). Видение качества как трансформации студентов – это один из способов, которым могут следовать высшие учебные заведения, чтобы удовлетворить требования или потребности стейкхолдеров (L. Harvey and D. Green). Когда это достигается, когда студенты трансформируются, это выходит за рамки основных ожиданий поставщиков «соотношение цены и качества». Кроме того, он отвечает требованию «превосходства» от студентов, удовлетворяет «пригодность цели» для компетентного обслуживания работодателей и служит четким доказательством мотивации персонала посредством «последовательной» политики. Как видно, трактовка качества как трансформации имеет большое значение для разработки образовательно-ориентированных моделей качества высшего образования.

Кроме того, можно сказать, что то, что было определено как самостоятельное обучение, стало приоритетом как в образовательном, так и в трудовом контексте (K. Cotton). В нашем постоянно меняющемся мире существует неотъемлемая потребность в том, чтобы студенты развивались как самостоятельные обучающиеся, чтобы они могли справляться с требованиями меняющейся

образовательной программы и структуры высшего образования и соответствовать ожиданиям работодателей. В дополнение к сказанному выше верно и то, что современный вызов высшему образованию исходит из требований политических лидеров о доступе большей части населения страны к удовлетворению потребностей новой экономики. Ситуация усугубляется мыслью о том, что навыки и установки, которые молодые люди привносят в свою роль наемных работников и граждан, недостаточны (F.Newman). Характеризуя самостоятельного обучающегося, помимо ряда качеств, навыков и склонностей, необходимо учитывать способность к самооценке. Высокий уровень самосознания и способность контролировать собственное обучение и успеваемость требуют умения самооценки. Самооценка связана с метакогнитивным осознанием и умением, которое описывается как «размышление о мышлении, осознание процесса обучения и использование его в новом обучении» (G. Reid). Метакогнитивные навыки были описаны E. L. Vockell как: «автоматическое осознание обучающимися своих собственных знаний и их способность понимать, контролировать и манипулировать своими собственными когнитивными процессам». Конкретные навыки, упомянутые под метапознанием, включают в себя: метаморфозу: осознание систем памяти и стратегий управления памятью для достижения оптимальной эффективности. Информация о нашей собственной памяти является частью того, что известно как метаморфоза, термин, используемый J. Flavell, как знание и осознание памяти [1]. Согласно E. Chua, метаморфоз – это знание нашей собственной памяти, которое влияет на наше собственное поведение и действия[. Кроме того, метаморфоз рассматривается как убеждения, осознание и оценка собственной памяти и памяти других людей (J. Beck, A. Troyer and J. Rich). W. Kelemen описал метаморфозу как способность предсказывать будущую производительность памяти для недавно усвоенной информации. Процессы контроля и мониторинга являются основными компонентами метаморфозы (T. Nelson and L. Narens). Основываясь на когнитивной психологии, метаморфоз включает в себя четыре компонента:

- 1 фактическое знание,
- 2 самоконтроль,
- 3 самоэффективность памяти,
- 4 аффект, связанный с памятью.

Одним из лучших предикторов академических достижений и других когнитивных характеристик является метаморфоза (F. Sinkovich, A. Geddie, K., Rawson).

– метапонимание: можно определить как способность знать, что было понято, а что нет, и применять стратегии для повышения понимания;

– саморегуляция: акт самоконтроля, оценки и адаптации обучения в свете опыта и обратной связи.

G. J. Marchant дает хорошее краткое изложение и утверждает, что в то время как познание фокусируется на решении проблемы, метапознание фокусируется на процессе решения проблемы. Решение проблем часто требует от студентов-старшекурсников понимания того, как функционирует их ум, и определения не только того, что они знают, но и того, как они выполняют важные когнитивные задачи, такие как запоминание, обучение и решение проблем. Существует несколько способов оценки метапознания. Одним из наиболее популярных методов, широко используемых в настоящее время, является использование вопросников. Этот метод требует, чтобы студенты сообщали о своих представлениях о своем мышлении и навыках решения проблем и стратегиях. Одна из общепринятых вещей заключается в том, что большинство студентов, которые обучаются в университете, могли бы заметно улучшить свою успеваемость, если бы они лучше понимали процесс обучения.

C. E. Weinstein and D. Palmer утверждали, что обучение более эффективно, когда оно связано с размышлениями о процессе обучения, мышления и решения проблем. В результате своей работы в области стратегического обучения в Техасском университете в Остине Вайнштейн (1987) разработали LASSI – опросник «Стратегии познания и обучения» (The Learning and Study Strategies Inventory – LASSI), который в настоящее время является наиболее широко используемым учебным инвентарем в мире. LASSI измеряет восприятие студентом своих учебных стратегий и методов. Другими словами, это показатель того, что студенты думают о своем мышлении или метапознании.

J. Biggs предполагает, что цель обучения в бакалавриате состоит в том, чтобы помочь студентам развить функциональные знания, которые позволяют им интегрировать академическую базу знаний (декларативные знания), навыки, необходимые для этой профессии (процедурные знания), и контекст для их использования для решения проблем (условные знания). Согласно С. Е. Hmelo, PBL Инновационный метод «Проблемно-ориентированного обучения» (PROBLEM-BASED LEARNING -PBL) по своей

уникальной природе требует иного способа использования знаний для решения проблем, и именно это «функционирующее» знание вовлекает метакогнитивные процессы, выявленные выше. То, что восприятие студентами своего учебного опыта положительно связано с образовательной программой PBL. Инновационный метод «Проблемно-ориентированного обучения» (PROBLEM-BASED LEARNING – PBL), было продемонстрировано предыдущими работами.

Цель данного исследования состоит в том, чтобы показать, что метакогнитивные навыки являются базовыми навыками, которые позволяют обучающемуся трансформироваться в самостоятельность. Кроме того, эта трансформация имеет решающее значение для удовлетворения потребностей отрасли. Именно поэтому высшие учебные заведения должны основывать свою образовательную программу на проектном обучении. С помощью PBL университеты получают возможность удовлетворять потребности отрасли, которая в данном случае является квалифицированным кадровым ресурсом. В данной статье исследуются эффекты развития метапознания в проектном обучении. Другими словами, как это влияет на учебное заведение, обучающегося и работодателя.

Влияние развития метапознания на проектное обучение наблюдалось на двух различных курсах в течение шести недель с использованием феноменологического анализа в качестве исследовательского метода. Чтобы проанализировать разницу, на курсах «психология» и «педагогика и психология» предпочтение отдавалось двум различным программам. В первом случае в учебном плане используется проектный подход, в рамках которого участники активно решают различные задачи и кейсы. Во втором, однако, методология преподавания и обучения более традиционна. В этом исследовании на 12 различных исследовательских вопросов в полуструктурированных интервью ответили 86 обучающихся, проходящих курсы психологии и «педагогики и психологии». Собранные данные были проанализированы в Atlas-ti 7 – «интеллектуальный верстак исследователя» для проведения углубленного исследования. Анализ данных проводился с использованием Atlas-ti, а также вручную кодировались отдельные транскрипты. В общей сложности 23 транскрипта были импортированы в Atlas-ti, а также тщательно и многократно прочитаны автором.

Результаты показывают, что большинство (86%) участников согласны с тем, что проектная среда обучения при решении различных задач в кейсах намного лучше (32%), чем традиционная среда. Так как большинство (81%) участников отмечают, что их осведомленность заметно улучшилась (68%) в ходе тренинга по сравнению с таковой у участников традиционных курсов. В результате случаи, когда в проектах решаются повседневные задачи, в том числе социальные, экономические, культурные и экологические, создают лучшие условия для развития метапознания благодаря тому, что задействован высший «метауровень» познания. В проектном обучении, решая различные задачи, можно развивать творческие идеи, одновременно совершенствуя высокоразвитые навыки. В соответствии с приведенными выше выводами можно было бы ожидать следующих результатов. Как правило, выпускные курсы являются продолжением содержания и структуры курсов бакалавриата. Однако структура выпускных курсов должна быть разработана таким образом, чтобы студенты могли научиться быть независимыми мыслителями и брать на себя ответственность за свое собственное обучение.

В условиях глобализации курсы, предлагаемые в традиционном формате, не всегда готовят людей к конкуренции и, следовательно, могут иметь мало ценности или значимости для студентов после их окончания. Поэтому следует поощрять массовую индивидуализацию курсов, которая позволит студентам выявлять и развивать выбранные компетенции. Однако проектирование и создание учебных сред, позволяющих обучающимся научиться учиться. Когда студенты входят в среду обучения, большинство учащихся хотят получить быстрые ответы на вопросы, которые у них уже есть. Таким образом, студенты, как правило, любят, чтобы им давали простые рецепты и сценарии – потому что они кажутся более практичными в то время. Вот почему проектное обучение и создание среды для такого рода обучения нарушают эту квази-потребность, поскольку цель состоит в том, чтобы вызвать концептуальные изменения. Можно сказать, что существует необходимость в дальнейшем изучении эффективности строительных лесов и обратной связи обучения. Преподаватели должны все больше осознавать необходимость и ожидания для студентов развивать нетехнические навыки (такие как самостоятельное обучение), чтобы использовать образовательные ресурсы и удовлетворять потребности рынка труда. В связи с этим в образовательных исследованиях следует уделять особое внимание

пониманию развития нетехнических навыков и тому, как лучше всего проектировать учебные среды, способствующие развитию как технических, так и нетехнических навыков. Трансформационное обучение может происходить только в учреждении в результате приверженности персонала, который видит свое представление о качестве как «совершенстве», полностью удовлетворяемом учреждением.

Таким образом, видно, что достижение трансформационного обучения в учебном заведении полностью отвечает ожиданиям всех заинтересованных сторон в отношении качества. Эти аргументы также согласуются с предыдущими исследованиями, которые обнаружили, что метакогнитивная активность связана с обучением. Излишне говорить, что люди с большей метакогнитивной активностью могут быть более склонны к мониторингу и адаптации их поведение создает более позитивную среду обучения.

В заключение можно сказать, что проблемная деятельность ставит обучающихся в незнакомые и сложные ситуации, требующие от них не только обдумывания задачи или решения проблемы, но и процессов, с помощью которых они могли бы прийти к этому решению. Следовательно, их осведомленность о процессах обучения, вероятно, будет повышена, и это осознание можно рассматривать как развивающийся навык, который впоследствии переносится на другие ситуации и проблемы.

ЛИТЕРАТУРА

- 1 Flavell, J.H. (1999). Cognitive development: children's knowledge about the mind. *Annual Review of Psychology*. Vol. 50. pp. 21-45.
- 2 Biggs, J. (1999). *Teaching for Quality Learning in University*. The Society for Research into Higher Education & Open University Press, London.
- 3 Ramsden, P. (1991). A performance indicator of teaching quality in higher education: the course experience questionnaire. *Studies in Higher Education*. Vol. 16. pp. 129-50.
- 4 Lopez, A. (1997). Analogy, logic programming, and metacognition. *Journal of Artificial Intelligence in Education*. Vol. 8 No. 1. pp. 77-88.
- 5 Harvey, L., and Knight, P.T. (1996). A conceptual overview of a holistic model for quality in higher education. *Transforming Higher Education*, The Society for Research into Higher Education and Open University Press, Buckingham. pp. 7-10 .

6 Bowden, J.A., and Marton, F. (1998). A conceptual overview of a holistic model for quality in higher education. *The University of Learning: Beyond Quality and Competence in Higher Education*, Kogan Page, London.

7 Peters, M. (2000). Does constructivist epistemology have a place in nurse education?. *Journal of Nursing Education*. Vol. 39 No. 4. pp. 166-70.

СТИМУЛИРОВАНИЕ САМОАКТУАЛИЗАЦИИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

РАМАЗАНОВА М. Д.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

Современные тенденции развития общества, характеризующийся быстрым темпом смены и все больше нарастающей разновидностью направлений деятельности с ставит человечество перед фактом такого же стремительного духовно-психологического развития, требует наличия «современных качеств личности», таких как быстрая адаптируемость, гибкость ума, конкурентоспособность, способность к творческой деятельности, умение «создавать, управлять, изменять свою окружающую действительность».

В этой связи современная личностно-ориентированная педагогика, опираясь на общую идею самодвижения, саморазвития, стремится оперировать понятиями, адекватно отражающими гуманистическую сущность человека и процесс его обучения и воспитания. Она обращается к таким категориям смежных наук, как «субъект-объект», «сознание-самосознание», «развитие-саморазвитие», «самореализация», «самоактуализация», которые подчеркивают не только внешнюю, но и внутреннюю обусловленность процессов взросления и развития [1].

На психолого-педагогическом уровне понимание самоактуализации вытекает из идеи личностного саморазвития, раскрывающей зависимость человека от меры его собственной активности.

Понятие «самоактуализация» является относительно новым, хотя в последние годы используется в педагогических исследованиях довольно часто. Сначала этот термин находился в общем ряду

с такими понятиями как «самораскрытие», «самоутверждение», «самовыражение». Несколько позже категория «самоактуализация» была выделена из синонимического ряда, что нашло отражение в психологическом словаре. Изначально концепция самоактуализации личности имеет своим источником общефилософскую идею саморазвития. Этимологически слово «самоактуализация» связано со словом «актуализация», которое трактуется как «переход из состояния возможности в состояние действительности». В самом общем смысле самоактуализация определяется как стремление человека как возможно более полному выявлению и развитию своих личностных возможностей [1].

Логика образовательного процесса состоит в том, чтобы активизировать в личности стремление к самосовершенствованию: критерием образованности является способность личности к самостоятельному выбору себя, модели собственного поведения, способа существования.

Самоактуализация – это индивидуальный процесс и протекает он, как правило, во всех сферах деятельности человека, однако именно учебная деятельность играет значительную роль в жизни современного школьника и служит важной сферой его самовыражения. Как показывают ежегодные исследования, проводимые ГОУ «Новгородский областной центр психолого-медико-социального сопровождения», одной из основных причин потери интереса к учебе, и, как следствие, неуспешности в данном виде деятельности у школьников является отсутствие возможности реализовать свои способности и возможности [1].

Цель исследования: выявить аспекты стимулирования самоактуализации учащихся на уроках географии в условиях дистанционного обучения.

Задачи исследования:

- Определить положительные стороны дистанционного обучения для стимулирования самоактуализации учащихся;
- Определить формы дистанционного обучения;
- Определить методы организации уроков дистанционного обучения географии, в которых реализуется самоактуализация обучающихся.

Ряд положительных моментов дистанционного формата обучения обуславливают возможность для стимулирования самоактуализации учащихся, такие как:

– технологичность – широкое использование возможностей современных технологий в организации учебного процесса. Нынешний мир технологий сформировал у детей дошкольного и школьного возраста навыки использования компьютерных технологий, что облегчает и может вызвать интерес в обучении, а также при наличии особенных навыков использования ИКТ может вызвать у учащегося желание актуализировать и продемонстрировать свои способности при выполнении практических заданий по предметам;

– социальное равноправие – возможность получить образование вне зависимости от места проживания, состояния здоровья, элитарности и финансово-материального положения учащихся, то есть условия для получения образования становится равным для всех. Часто расслоение по социальному положению и материальным возможностям учащихся оставляет отпечаток на психологическом состоянии ребенка и влияет на уровень уверенности в себе, следовательно и на выражении своих способностей. Дистанционное обучение дает возможность выравнить такую размеренность среди учащихся и как для учеников, так и для учителей, в следствие чего менее уверенный в себе ученик получает более благополучное условие для выражения себя как индивидуальная личность, продемонстрировать свои способности, может раскрыть себя более шире, чем в традиционных условиях обучения в классе;

– стимулирование самостоятельности в обучении, умения критически мыслить, учебной мотивации, самодисциплины и ответственности, настойчивости в достижении цели [2]. Этот пункт является самым главным формирующим для того, чтобы стимулировать самоактуализацию учащихся в учебном процессе в условиях дистанционного обучения. Массовый переход на дистанционное обучение на начальном этапе вызвал шквал отрицательных эмоций как и у учеников, так и у родителей учащихся и подверг стрессу все стороны образовательного процесса. Все было связано с тем, что постсоветское общество еще не был готов к такой системе обучения, в которой ключевым качеством со стороны учащихся является самостоятельность. Оказавшись в ситуации полного предоставления своих ресурсов времени себе, возникли новые задачи перед учащимся, связанные с потребностью приобретения навыков самостоятельного регулирования своего времени, критического мышления и самодисциплины, настойчивости в достижении цели. А они, в свою очередь, стимулируют

актуализации всех знаний и навыков, которые уже имеются у обучающегося, а столкнувшись с недостатком этих навыков для выполнения задач перед обучающимся возникает потребность в совершенствовании навыков, тем самым стимулируется раскрытие способностей обучающегося.

В условиях дистанционного обучения важным моментом организации учебного процесса является обеспечение условий для самостоятельного обучения учащегося. Из позиции дидактики это предполагает то, что методы обучения должны соответствовать формату дистанционного обучения, и в то же время, главным образом, осуществлять цели учебной программы предмета.

Обучение курса географии несет в себе цель формировать у учащихся знания естественных наук, знания о системной взаимосвязи природы, общества и экономики. Развитие знания о природе Казахстана, об его особенностях, и особенностях экономики страны, развитие функциональной грамотности и «географического мышления» учащегося [3].

Для достижения целей учебной программы по географии в дистанционном формате обучения в общеобразовательном учреждении используются следующие формы обучения:

Чат-занятия. Каждое учебное заведение сейчас имеет чат-школу, к которому имеет доступ все ученики. Участники учебного процесса – учитель и учащиеся синхронно могут заходить в чат с неограниченным количеством участников. Занятие может проходить в формате «вопрос-ответ», дискуссии, контрольной и лабораторной работы.

Тестирование. Также проводится в электронной платформе школы, где в рабочем кабинете открывается доступ к тестам, ученики выполняют их и получают обратную связь от учителей, и ответы на свои вопросы, если они имеются.

Форум. Учитель в общедоступный форум выносит свой вопрос в виде комментария, ученики могут отвечать онлайн, задавать вопросы и моментально получить ответ на свои вопросы от учителя.

Видео-конференции. С начала перехода в дистанционный формат обучения в Казахстане для проведения занятий в форме видео-конференций используется платформа «Zoom». Платформа достаточно удобная, простой и понятный интерфейс, функции платформы также несложные для использования. Преимущество этой формы обучения в том, что ученики и учитель могут видеть друг-друга и установить зрительный контакт в процессе обучения,

также удобство в том, что на занятие можно выходить в комфортной обстановке дома и из любой точки мира.

Электронная рассылка. Эта форма позволяет обеспечить учащихся раздаточным материалом, некоторой ценной информацией для самостоятельного усвоения учащимися. Чаще всего связь с учениками устанавливается через социальные мессенджеры, где в общем чате из-за большого количества сообщений и других заметок, важные информации могут затеряться среди них. Для такого случая очень удобно использовать электронные рассылки, где каждый ученик гарантированно может получить нужную информацию и учебные материалы в личную электронную почту.

Методы организации уроков дистанционного обучения географии, в которых реализуется самоактуализация обучающихся:

1) Кейс-технология – это технология дистанционного обучения, основанная на использовании наборов (кейсов) текстовых, аудиовизуальных и мультимедийных учебно-методических материалов и их рассылке для самостоятельного изучения учащимися при организации постоянного взаимодействия с учителем и другими учащимися дистанционным способом [4]. Основываясь на рассмотрении конкретных (реальных) ситуаций из практики будущей деятельности обучающихся, они имеют возможность испытать на себе ту или иную роль личности, ощутить и понять какие качества требуются для конкретных специальностей. Активируются творческие способности, овладевают новыми знаниями, приобретают профессиональные навыки. Каждый учащийся может «увидеть» себя в какой-либо роли в будущем, мотивируя их на реализацию своих способностей.

2) Технология проблемного обучения – организованный учителем способ активного взаимодействия ученика с проблемно представленным содержанием обучения, в ходе которого он приобщается к объективным противоречиям научного знания и способам их разрешения, учится мыслить, творчески усваивать знания. В совместной деятельности с учителем учащийся не просто перерабатывает информацию; усваивая новое, он переживает этот процесс как субъективное открытие еще неизвестного ему знания, как постижение и понимание научных фактов, принципов, способов или условий действия, как личностную ценность, обуславливающую развитие познавательной мотивации, интереса к содержанию географии [5]. Она предполагает формирование и развитие интеллектуальной, мотивационной, эмоциональной и других сфер

личности школьника, развитие его индивидуальных способностей, то есть в проблемном обучении акцент делается на актуализации его личностных качеств и способностей, а не на трансляции готовых выводов науки учащимся.

В научной психолого-педагогической литературе отмечается, что, не обладая высокой мотивацией достижения, силой воли, настойчивостью, человек заранее осознает ожидающие его жизненные трудности и отказывается от борьбы. «Возникает концепция «скромной жизни», заявка на высокие профессиональные успехи заранее обесценивается, человек живет жизнью, которая заведомо ниже его возможностей» [6].

Современные условия образования в дистанционном формате как бы вынуждают развитию таких важных качеств как самостоятельность, осознанность, сила воли, самомотивация, которые, в свою очередь, актуализируют и оттачивают личностные качества учащихся и способствуют развитию творческих способностей и критического мышления, умения находить выход из ситуации – реализации самоактуализации учащихся.

ЛИТЕРАТУРА

1 Мухамедьяров Р.А., Самоактуализация личности в учебной деятельности: теоретические аспекты. Вестник ТГУ, выпуск 7 (51), 2007.

2 Максютова С.М. Плюсы и минусы дистанционного обучения. 2020.

3 Рамазанова М.Д. Развитие критического мышления учащихся на уроках географии в условиях дистанционного обучения/Международная научно-практическая конференция XII Торайгыровские чтения, том 4, 2020.

4 Әбілдіна А.С., Кейс-технология как один из инновационных методов в образовании/Теория и технология образования.

5 Дмитрук. Н.Г. Методика обучения географии: учебник для студ.учреждений высш.пед.проф. образования – М: Издательский центр «Академия», 2012. – с.320.

6 Андреева Н.П. Анализ проблемы самоактуализации учащихся в практике школьного образования / Евразийский Союз Ученых (ЕСУ) №3 (12), 2015.

ОБУЧАЮЩИЕ ИГРЫ КАК СПОСОБ МОТИВАЦИИ ОВЛАДЕНИЯ АНГЛИЙСКИМ ЯЗЫКОМ ДЕТЬМИ И ПОДРОСТКАМИ

РАХМЕТОВА Г. А.

магистрант, кафедра «Педагогика и психологии»,
Торайгыров университет, г. Павлодар

УШАКОВА Н. М.

к.п.н. профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

В статье рассматриваются научные подходы к проблеме использования игры как современного и эффективного метода повышения мотивации к обучению английскому языку, прочного усвоения и закрепления знаний учащихся, созданию благоприятной психологической обстановке на уроке и таким образом представляет собой средство интенсификации учебного процесса.

Целью исследования является обоснование эффективности использования обучающих игр на уроках английского языка как метод повышения мотивации к обучению и достижению прочности знаний, детьми и подростками в условиях неформального образования. В число поставленных задач входит анализ психолого-педагогической и лингвистической литературы по теме исследования, выявить психолого-педагогические причины формирования мотивации, охарактеризовать типы обучающих игр, привести доказательства эффективности игровых методик как средство повышения мотивации на уроках английского языка.

Каждый преподаватель английского языка сталкивался с потребностью разнообразить учебный процесс при помощи игровых методик. Основными требованиями к обучающей игре, являются ее несложность, оживленность и интересность, а также игра должна способствовать накоплению и закреплению новых и полученных ранее знаний. Следует помнить, что обучающая игры – это не просто приятное дополнение к уроку, а неотъемлемая часть практики преподавания современного учителя.

Обучающая игра на занятиях по английскому языку, это – ситуативное, особым образом организованное упражнение, с помощью которого формируется возможность для многократного повторения речевых оборотов в максимально приближенных к реальности условиям реального речевого общения. Обучающая игра имеет присущие реальному общению признаки: эмоциональность, спонтанность, целенаправленность речевого акта.

Главными условиями эффективности игры являются педагогическая и методическая целенаправленность, игра должна применяться в разумных рамках и сочетаться наравне с другими методическими приемами, лишь тогда процесс познания и усвоения станет качественным. Новые виды игр нужно вводить постепенно, а также видоизменять их в соответствии с растущей сложностью преподаваемого материала. Основная цель учебной игры – это автоматизация и расширение речевой деятельности учащихся, путем повторения грамматических конструкций и фразовых оборотов в процессе естественного ситуативного общения во время игры. Правильная организация игры позволяет максимально активизировать такие познавательные процессы учащихся как: внимание, память, мышление и творческие способности. Обучающие игры эффективно снимают усталость, а также помогают преодолеть языковой и психологический барьеры.

Любая обучающая игра состоит из нескольких этапов:

Таблица 1 – Этапы проведения игры.

Этапы проведения игры		
1. Формирование игровой атмосферы. Первый этап характеризуется определением содержания и главной задачи игры, также формируется психологическая подготовка участников;	2. На втором этапе происходит организация игрового процесса, она включает в себя инструктаж, условия игры должны быть четко и ясно разъяснены, роли в свою очередь правильно распределяются.	3. На третьем этапе проводится непосредственно сама игра, целью которой является решение поставленной учебной задачи;

Основным материалом всех игр является сам язык. Каждая игра направлена на развития различных лингвистических навыков, например Listening – аудирование, Reading – чтение, Speaking – говорение, Writing – письмо. В связи с этим существует необходимость в модификации тех или иных игр чтобы подстроить ее под нужды учащихся, обучающие игры можно подразделить на следующие основные категории:

- 1) для обучения фонетики;
- 2) для увеличения словарного запаса;
- 3) игры, обучающие повседневным фразам;
- 4) грамматические игры;
- 5) игры для обучения навыкам чтения;
- 6) игры для практики аудирования;

7) игры для развития разговорной речи;

8) смешанные игры.

9) Коммуникативные игры.

Для того чтобы, доказать эффективность обучающей игры как средства повышения мотивации, нужно определить понятие мотивации, ее виды, а также понять способы формирования и причины понижения мотивации.

Мотивация – это взаимосвязь активной деятельности личности (потребностей, желаний и возможностей) и непосредственно целей, которые стоят перед человеком, которые он стремится достигнуть. В процессе обучения, выделяются положительная и отрицательная мотивация. Например, если ученик желает учиться, как можно лучше выполнить задания с целью получения знаний – значит, у него положительная мотивация, выражающаяся в направленности на учебу. Однако если, ученик хочет избежать учебы и учится лишь ради оценок или страха критики, то он проявляет отрицательную мотивацию. Мотивация, проявляемая по отношению к учебной деятельности, называется учебной мотивацией и определяется рядом специфических факторов:

- такими особенностями обучающегося как пол, уверенность в себе и уровень интеллектуального развития.
- личностью преподавателя и его собственными педагогическими подходами;
- организацией педагогического процесса в целом;
- спецификой учебного предмета (в данном случае иностранного языка).

Существует целый ряд психологических барьеров, которые часто возникают в процессе обучения иностранным языкам:

- отсутствие или низкий уровень веры в возможность овладеть иностранным языком, не находясь в языковой среде.
- повышенная тревожность перед выполнением сложных задач.
- низкая самооценка.
- отсутствие четких и ясных целей использования английского языка в будущей деятельности.

«Помимо таких важных факторов как, личная харизма и авторитет учителя, поддержка в семье и обществе, многие методисты отмечают такой фактор как разнообразие и новизна материала, соответственно однообразность методик способствует снижению мотивации к учебе. В процессе игры, предоставляется возможность робким и стеснительным ученикам возможность

говорить, чувствовать себя равноценным членом и активным участников учебного процесса. Это в свою очередь помогает ученикам преодолеть языковой барьер и страх совершить ошибку, ведь во время игры их разговорная речь не оценивается. К тому же правильная подобранная и организованная игра формирует ощущения посильности задачи и увеличивает уверенность учеников в своих силах и способностях.» [1, с. 119].

А. Н. Леонтьев заявлял, что «по-настоящему действующие мотивы могут вызвать деятельность, лишь тогда, когда созданы условия, которые позволяют учащемуся поставить перед собой цель и совершать действия для её достижения. Если таких условий не предоставляется, и соответствующая мотиву цель не была поставлена, этот мотив не может вызывать деятельность, результатом может являться лишь общая направленность интересов.» [2, с.304]. Вышеописанное утверждение является ценным для данного исследования, т. к. качественно организованный процесс обучения английскому языку, включающий в себя обучающие игры и игровые упражнения способствует формированию и повышению мотивов к обучению, таким образом обеспечивает эффективность познавательной деятельности учащихся.

Таким образом, многие известные методисты и учителя иностранных языков заявляют о «необходимости формирования познавательного интереса к иностранному языку и утверждают, что использование игровых методик является важным средством повышения мотивации учащихся» [3, с. 336].

Приведу некоторые примеры игр и игровых заданий которые часто использую в своей личной практике с целью повышения мотивации учащихся.

«Find the stranger». Студентам предлагается от трех до пяти слов, которые связаны между собой логически. Главное условие - одно лишнее слово. Задача учеников - найти это самое лишнее слово и аргументировать, почему оно не подходит для данной категории. При помощи этой игры ученики закрепляют слова по новой теме, им также предоставляется возможность повторить слова по уже пройденным темам. Навыки говорения, логического мышления активно развиваются в процессе данной игры [4, с. 152].

Подобные лексические игры используются на разных уровнях – от начального уровня (Beginner) до продвинутого (Advanced). Естественно, на каждом уровне эти игры будут отличаться. На начальных этапах (Beginner и Elementary) можно учить

алфавит, правописание букв и слов в игровой форме. На более высоких уровнях лексические игры подходят для запоминания новых словосочетаний и выражений. Игры подразделяются на коммуникативно-направленные (придумать историю, составить диалог с новыми словами и т.д.) и полу-коммуникативные, которые используются для запоминания и использования в речи новых лексических единиц (gap filling, choose the right variant, hangman etc). Игры также бывают активными, подвижными (наиболее часто такой вид игр применяется при работе с детьми) и статичными (они подходит при проведении урока дистанционно).

Игры для формирования и укрепления мотивации обычно отличаются максимальной простотой, происходит это благодаря возможности за короткое время освоить определенное количество устойчивых выражений, фраз и уметь применять их в соответствующих ситуациях. «Своего рода знаменитостью среди всех игр, направленных на освоения новых фраз является игра «Simon says. Наверное, нет преподавателя английского языка, который не использовал бы эту подвижную, простую и веселую игру, суть которой – следовать инструкциям. Ведущий игры(и это совсем не обязательно учитель) произносит фразу «Simon says» и, например, «touch your left eye» – коснитесь своего левого глаза, или «clap your hands» – похлопайте в ладоши. Игра часто используется в качестве небольшой разминки или физкульт-передышки.» [5, с. 87]

Следующая игра также является примером универсальной, простой и не требующих специальных условий или подготовки. Ее можно проводить с учащимися разного возраста и разных уровней. Также эта игра позволяет ученикам познакомиться со своим учителем и одноклассниками и узнать друг друга больше.

Правда или ложь (Truth or lie)

«Студенты пишут на листке три предложения о себе. Одно из них является ложью, остальные два – правдой. Остальные студенты начинают задавать вопросы касательно утверждений, написанных на листке, с целью узнать правда это или ложь. Я всегда предлагаю студентам писать более сложные и личные утверждения, потому что это делает игру более интересной, а процесс обнаружения правды более сложным». [5, с. 87]

В данной статье была обоснована эффективность использования обучающих игр на уроках английского языка как метод повышения мотивации к обучению и достижению прочности знаний, детьми и подростками в условиях неформального образования. Также

были рассмотрены как теоретические, так и методические приемы использования обучающей игры как способ повышения мотивации при обучении английскому языку в условиях неформального образования. В процессе исследования были выявлены психолого-педагогические основы формирования, поддержания и увеличения мотивации к изучению английского языка.

Я убеждена, что формирование положительного отношения учащегося к предмету изучения достигается путем качественно организованного учебного процесса, содержащего интересные материалы, также способы преподнесения нового материала и благоприятная психологическая обстановка являются основой для формирования позитивной мотивации к изучению иностранного языка. От того, насколько успешно была создана познавательная мотивация зависит эффективность всего процесса обучения английскому языку. Обучающие игры помогают в достижении вышеперечисленных целей, благодаря чувству удовлетворения, которое испытывают учащиеся от того, что они способны справиться самостоятельно с заданием учителя.

Несмотря на многочисленные позитивные стороны, обучающая игра не может заменить традиционных методов обучения и лечь в основу обучающего процесса, она является дополнением. Очень важно не применять обучающие игры слишком часто, так как это может нарушить дисциплину в классе и нарушить настрой учеников на учебу.

К играм, которые я использую в классе, я предъявляю два ключевых требования;

- правила игры должны быть просты;
- игра не должна требовать дорогих и сложных материалов;

Принимая во внимания все вышеперечисленные факторы, включающие в себя, возраст, уровень подготовки, психологические особенности и количество учеников в группе, я могу сделать вывод, что игры являются эффективным инструментом в достижении не только учебных целей, а также и в формировании учебной мотивации. Таким образом, цели и задачи исследования достигнуты.

ЛИТЕРАТУРА

1 David Lasagabaster, Aintzane Doiz, Juan Manuel Sierra: Motivation and Foreign Language Learning: From theory to practice (Language Learning & Language Teaching); John Benjamins Publishing Company, 2014, 119 с.

2 Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность М.: Политиздат, 1975, 304 с.

3 David Riddell, Succeed in TEFL - Continuing Professional Development: Teaching English as a Foreign Language: John Murray Press, 2015, 336 с.

4 Shelley Ann Vernon, 176 English language games for children: Make your teaching easy and fun: Createspace Independent Publishing Platform, 2014, 152 с

5 Ruth Gairns, Stuart Redman, Working with words: Cambridge press, 1998, 87 с.

ЖЕКЕ ТҰЛҒАФА БАҒЫТТАЛҒАН ОҚЫТУ ЖӘНЕ САРАЛАП ОҚЫТУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

РСАЕВА А. Д.
магистрант, Торайгыров университеті, Павлодар қ.

Ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынұлының «Біз әуелі елді түзетуді бала оқыту ісін түзетуден бастауымыз керек» деген сөзі бар. Кез-келген ел өзінің келешегін өскелең ұрпағымен байланыстырады. Білімді дамыта алмайтын елдің болашағы жоқ екенін алға тартсақ, заманауи мектеп пен ұстаздарымызға қойылатын талап зор екенін аңғарамыз. Қазіргі мұғалім педагогикалық процесті терең меңгерген, жаңаша ойлау жүйесіне, педагогикалық өзгеріске тез бейімделгіш, білім алушының жеке бас ерекшеліктерін құрметтей алатын, білімді, әрі іскер болуы керек. Білім алушының белсенділігі, шығармашылық ойлау қабілетінің қалыптасуы мен мәселелерді шеше білуі, өмір бойы білім алуға дағдылануы оның функционалдық сауаттылығының деңгейіне тікелей байланысты. Сондықтан ұстаздардың алдында табысты және әрекетке дайын қабілетті, әлеуметтік рөлін сезінетін құзырлы тұлғаны қалыптастыру міндеті тұр. Аталмыш міндеттерге жету үшін мұғалім өз білім алушыларының мүмкіндіктеріне назар аударып, оқу үдерісін баланың деңгейіне сай етіп ұйымдастыруы маңызды [1, 3 б.].

Жаңартылған білім беру жағдайында оқыту үдерісіне саралау элементтерін кіріктірудің өзектілігі артуда. Зерттеу жұмыстарында саралаудың ішкі және сыртқы түрлері айқындалған. Ішкі саралау кезінде білім алушылар топқа бөлінбейді, оқу үрдісінде

мұғалімдер білім алушылардың ерекшеліктерін ескере отырып, педагогикалық қолдау көрсетеді.

Сыртқы саралау кезінде гимназия, лицей сыныптарында білім алушы үшін факультатив және қосымша сабақтар ұйымдастырылып, білім алушылар белгілі бір критерийлерге сай бөлінеді. Сыртқы саралау барысында белгілі бір мақсатқа сай түзету, жетілдіру, педагогикалық қолдау көрсету шаралары, оның ішінде дарынды балалармен жұмыс, қосымша шығармашылық тапсырмалар арқылы дамыту сияқты жұмыс түрлері көзделеді. Жоғарыда аталған сипаттамалар бойынша саралауды бірнеше түрге бөліп қарастырған жөн. Мәселен, мақсат бойынша саралау түрі сабақты жоспарлаудан бастау алып, білім алушылардың көпшілігі, басым бөлігі, кейбір дарынды білім алушы үшін қол жетімді тапсырмаларды орындауға бағытталады. Бастауыш сыныптарда тілді оқыту барысында көлемі мен күрделілігі әртүрлі мәтіндер кездеседі. Осы орайда тапсырмаларды саралап алу білім алушының табысты жұмыс жасауына септігін тигізеді. Тәжірибемнен қарапайым мысал келтіруді жөн санадым.

Барлығы: Тақырып бойынша жуан-жіңішке сұрақтар құрастыра алады;

Көпшілігі: ПАЗЛ әдісіне сәйкес мәтін бөліктерін жүйелі жинақтай алады;

Кейбірі: ПОПС формуласына сай ойларын білдіріп, тұжырым жасай алады.

Осы орайда, білім алушыларымыздың алдыңғы біліміне назар аударғанымыз жөн, өйткені алдыңғы білім дегеніміз - кешегі өткен сабақты еске түсіру емес, алдыңғы білім – оқушының тақырып бойынша жалпы білімі. Оқушы мәтінді оқып, мазмұнымен таныса келе, «жуан-жіңішке сұрақтар құру» тапсырмасын беруді ұтымды деп ойлаймын. Білім алушы алдыңғы білімі мен мәтін бойынша алған ақпаратын негізге алып, сұрақтар құрастырады. Саралап жұмыс істеудің мақсаты – әрбір білім алушының жұмыс жасауына жағдай туғызу екенін ескерсек, бұл тапсырманы орындау барысында деңгейі жоғары білім алушылар тапсырманы еш қиындықсыз орындаса, орта деңгейлі білім алушылар сұрақ құру үшін тірек сөздер ұсыну ретінде қолдау білдірудің маңызы зор. Тұтас мәтіннің өзара сабақтасқан сөйлемдерден тұратынын ескерсек, «ПАЗЛ» әдісінің ұтымдылығын атап өту жөн, өйткені мәтіндегі сөйлемдерді жүйелі жинақтап алу – білім алушының мұқияттылығын арттырып қана қоймай, жүгіртіп оқу дағдысын

жетілдіреді, ойлау, есте сақтау қабілеттерінің артуына сеп болады. Сараланған тапсырмалар берген кезде білім алушылардың барлығы оқу мақсатында берілген дағдыларға міндетті түрде ие болуы керек. Сыныптағы білім алушылардың жағдайын тек қана мұғалім білетіндіктен тапсырмалар легі көпшілігі орындай алатындай болуы керек. Кез-келген пәнді оқытуда сараланған тапсырмаларды қолдану – сапалы білім алудың негізі. Қазіргі оқыту барысында қолданылып жүрген көптеген технологиялар жеке тұлғаның жетілуіне, оқытудың тиімділігінің негізін құруға бағытталған. Білім беруде білім алушының білім ақпаратымен қамтамасыз етіп қана қоймай, олардың бойында бағдарламалық дағдылар мен икемдерді де қалыптастырып, шығармашылықпен жұмыс істеуге үйретуіміз керек.

Ресурс немесе мәтін бойынша саралау түрі қазіргі кезде үлкен өзектілікке ие [2, 2 б.].

Саралаудың бұл түрі ілгері деңгейдегі, мазмұны терең ресурстармен жұмыс жүргізуге бейім балаларға арналады. Білім алушылар бәріне ортақ бір сұраққа жауап бергенімен, күрделілік деңгейі әртүрлі ресурстарға сүйене отырып, өз жауаптарын негіздеп алады. Деңгейлік тапсырмалар – саралаудың кең тараған түрі.

Саралаудың бұл түрі тақырып бойынша негізгі мазмұнды қамтитын түрлі тапсырмалар ойластыруды көздейді. Білім алушыларға түрлі таратпа материалдарын, кеспе қағаздар мен жаттығулар ұсынуға болады. Кейбір мұғалімдер әр түрлі балаларға ұсынылатын деңгейлік тапсырмалардың әлеуметтік салдары туралы айтады. Мүмкін, олардың пікірі де дұрыс болар, бірақ өз деңгейі үшін күрделі болып шамасы жетпей немесе тапсырма өте жеңіл болғандықтан қызығушылықтың жойылуымен салыстырсақ, әлеуметтік салдардың рөлі төмен деуге болады.

Аталған саралауды әр баланың қабілеті бойынша рөлдер мен жауапкершілікті бөлу арқылы жүргізілетін топтық жұмыс (мүмкіндіктеріне сай жобаның бөліктерін орындау т.б.) барысында қолданған дұрыс болар [3,59 б.].

Тапсырмалар бойынша саралау барысында таратпа материалды қолдану деңгейі біртіндеп күрделенеді. Бастапқы тапсырмалар кейінгі тапсырмаларға қарағанда жеңіл болғанымен, кейбір білім алушылар үшін қиындық туғызуы мүмкін. Кейінгі тапсырмалар болғанымен, бастапқы деңгейді нәтижелі қабілетті білім алушылар үшін қиындық туғызбауы да мүмкін. Әріптестеріміз саралаудың осы түрін қолдану тиімді деп санайды, себебі баршаға бірдей

тапсырмалар мен таратпа материалдар дайындалады. Дегенмен, қабілеті жоғары білім алушылар бастапқы, яғни өздері үшін тым жеңіл тапсырмаларды орындау барысында уақытын зая кетіреді. Диалог – кез-келген оқытудың негізі. Осыған орай кез-келген білім алушы үшін маңызды ресурс - қағаз емес, электронды құрал емес, адами ресурс. Диалог негізінде саралау барысында мұғалім мен білім алушының арасындағы сұхбатқа мән беріледі. Диалог арқылы саралаудың түрлі аспектілері бар.

Сөздік қор және қолданылатын тілдің мүмкіндіктері мен күрделілігі әр білім алушы қабылдау деңгейіне сай бейімделеді. Қабілеті төмен білім алушы ақпаратты қарапайым тілмен түсіндіруді қажет етеді, деңгейі жоғары білім алушы мазмұны күрделі диалогты талап етеді. Барлық білім алушыларға диалог аясында сындарлы кері байланыс берілуі қажет.

Сыныпты басқарушы тәжірибелі мұғалім әр білім алушының даму траекториясын қалыптастыру үшін олардың қабілеті мен сұранысына сай тиімді кері байланыс ұсына білуі тиіс.

Сыныпта эмоционалды ахуал орнату – табысты жұмыстың кепілі екенін ескеру өте маңызды. Білім алушыны қолдау, оған сенім арта білу оның өзіне деген сенімін артып қана қоймай, мақсатқа жетелейтіні сөзсіз. Жеке білім алушыға қолдау көрсете білу педагогикалық шеберліктің белгісі, баланы мақсатқа жетелеудің алғышарты. Саралаудың бұл түрі жоғарыда аталған диалог арқылы саралаумен байланысты, себебі кейбір білім алушылар белгіленген мақсатқа қол жеткізуі үшін арнайы көмекті қажетсінеді. Көмек ауқымы мен деңгейі де білім алушы қажеттілігіне сай сараланған болуы тиіс [4, 12 б.].

Бұл қолдау мұғалім немесе басқа да үлкендер тарапынан көрсетілуі мүмкін. Білім алушы қолдауды басқа білім алушыдан, компьютерден немесе ақпараттық технологиялар арқылы алуы мүмкін. Қабілетті білім алушыға жеке оқыту бағдарламасы бойынша қолдау көрсетуге болады. Қабілетіне, деңгейіне қарамастан әр оқушы қолдауға лайықты, сабақ жоспарын мұқият ойластырған мұғалім ғана педагогикалық қолдауды сараланған нұсқада ұсына алады.

Ынтымақтастық (коллаборативті) оқыту – саралаудың тиімді тәсілі болып табылады. Шағын топтарда қабілеті орта оқушы өзінің құрбысынан көмек алуға мүмкіндігі бар, ал қабілетті оқушылар өз ойы мен идеясын жүзеге асыру арқылы топ жұмысына үлесін қоса алады [5, 36 б.].

Қазіргі заман мұғалімнен тек өз пәнінің терең білгірі болуы емес, тарихи танымдық, педагогикалық – психологиялық сауаттылық, саяси экономикалық білімділік және ақпараттық сауаттылықты талап етуде. Ол заман ағымына сәйкес білім беруде жаңалыққа жаны құмар, шығармашылықпен жұмыс істеп, оқу мен тәбриі ісіне еніп, оқытудың жаңа технологиясын шебер менгерген жан болғанда ғана білігі мен білімі жоғары жетекші тұлға ретінде ұлағатты саналады [6].

Сараланған тапсырмалар білім алушының еркін сөйлеуіне, пікір таластыруына, достарының ойын тыңдауға, проблеманы шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты шешуге бағытталған. Сараланған тапсырмалар – сынауға емес, шындалған ой тұжырымдауға жетелейді. Бұл жұмысты дұрыс ұйымдастырған жағдайда оқушылардың да өз даму деңгейіне сәйкес ойы шындалып, белгілі бір жетістіктерге жетері сөзсіз. Білімнің болашақта пайдаға асып, қажетке жарауына септігін тигізеді деп ойлаймын.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Н.Назарбаев Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы «Егемен Қазақстан» 10 шілде, 2012. – 3 б.
- 2 Иманғалиев Е. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары, 2012. –2 б.
- 3 Байтұрсынұлы А. Оқу құралы. – Орынбор, 1912; Тіл тағылымы. – Алматы: Ана тілі, 1992. –59 б.
- 4 Тілдік дағдыларды дамытуда мәтінмен жұмыстың тиімді тәсілдері. Әдістемелік құрал. –Астана, 2018. –12 б.
- 5 Жоспарлау мен оқытуда саралау тәсілдерін қолдану / Әдістемелік құрал. – Атырау, 2019. – 36 б.
- 6 Интернет желісі: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1944>

ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ ПО ОБНОВЛЕННОЙ ПРОГРАММЕ В УСЛОВИЯХ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

РУШАНОВА К. Р.

учитель русского языка и литературы, СОШ № 15, г. Павлодар

Инклюзивный подход в образовании вызван социальным заказом общества и государства. Основным критерием эффективности

такого образования должна стать максимальная социальная адаптация, а в дальнейшем – профессиональная и трудовая адаптация обучающихся с ограниченными возможностями здоровья. Как сказал британский политик Дэвид Бланкет: «Образование детей с особыми потребностями является одной из важных задач для страны. Мы обязаны дать ребёнку возможность полностью реализовать свой потенциал» [1]. Трудно не согласиться с ним.

Законодательством Республики Казахстан в соответствии с международными документами в области защиты прав детей введены понятие – лица (дети) с особыми образовательными потребностями (ООП) и принцип равных прав на получение качественного образования всеми обучающимися с учетом индивидуальных возможностей.

В соответствии с Государственной программой развития образования в нашей стране с 2011 года поэтапно внедряется инклюзивное образование. Стратегический план развития Республики Казахстан до 2025 года, согласно пункта 1.1 «Обеспечение доступности и инклюзивности образования» [4].

Инклюзивное образование – это обучение, при котором все дети, независимо от их физических, психических, интеллектуальных и других особенностей, включены в общую систему образования. Сам термин имеет латинское происхождение: «include» – «заключаю, включаю». В рамках инклюзивного образования не ребёнок должен приспособливаться к процессу обучения, наоборот – характер и темп обучения подстраиваются под нужды ребёнка.

Инклюзивное образование воспринимает ребенка таким, каким он есть, подстраивает под него систему образования. В основу инклюзивного образования положена идеология, которая обеспечивает доступ к образованию детей с особыми потребностями, уменьшает дискриминацию таких детей. Таким образом, инклюзивное образование является наиболее перспективной формой образования детей с особыми образовательными потребностями.

Адаптация детей с особыми потребностями в общеобразовательных школах проходит лучше, чем в специализированных учреждениях, поскольку дети получают там также и социальный опыт. Кроме того, считается, что здоровые дети, обучаясь вместе с детьми с особыми потребностями, развивают толерантность и ответственность, становятся самостоятельнее.

В нашей школе организация инклюзивного образования является актуальной, так как здесь обучаются дети с особыми образовательными потребностями и дети-инвалиды.

Обновленное содержание образования и инклюзивное образование – это новшества в казахстанской системе образования. Поэтому перед школой возникают проблемы: как помочь организовать свою работу учителю и специалистам коррекционной поддержки в новых условиях, с новыми подходами в образовательном пространстве?

Такой вариант обучения детей с ООП ставит массовую школу и педагогов общего образования перед рядом, пока еще неразрешимых проблем: как организовать урок в инклюзивном классе, какие использовать формы отчета для ребенка с ООП, как распределить режим учебной нагрузки для ребенка, если в учебном плане ребенка с ООП отсутствуют предметы, которые изучают их сверстники (и наоборот), в какое время и когда проводить индивидуальные коррекционно-развивающие занятия и множество других вопросов, на которые нет ответов. Предлагаемые варианты работы не претендуют на сегодняшний этап ведения эксперимента по инклюзивному обучению на то, что именно таким образом должна быть организована деятельность учителя в инклюзивном классе.

Для детей с ООП характерно недостаточное развитие познавательных интересов, снижена потребность в познании, значительно замедлен темп восприятия.

Мыслительные операции сформированы недостаточно, затруднен синтез и анализ понятий. Такие дети не умеют выделять главное, затрудняются проводить сопоставительный анализ, обращают внимание на несущественные признаки. Их отличительной чертой является не критичность мышления, они не замечают и не исправляют свои ошибки.

Несформированность грамматического строя речи проявляется в крайне упрощенных предложениях, нарушении порядка слов, отсутствии согласования имён прилагательных с именами существительными, пропуске предлогов и союзов. Рассказ по сюжетным картинкам подменяется перечислением изображённых предметов.

Память детей с ООП имеет ряд особенностей. Словесный материал им повторить гораздо труднее, чем увиденный. Они с трудом осознают и запоминают логические связи. Воображение фрагментарно, неточно и схематично. Дети с ООП часто в ходе

работы отступают от поставленной в начале цели, так как не могут соотнести её с получаемыми результатами.

Нарушение восприятия выражается в затруднении построения целостного образа. Ребенку может быть сложно узнать известные ему предметы в незнакомом ракурсе. Такая структурность восприятия является причиной недостаточности, ограниченности, знаний об окружающем мире. Также страдает скорость восприятия и ориентировка в пространстве.

У детей с ООП наблюдается отставание в развитии всех форм мышления; оно обнаруживается в первую очередь во время решения задач на словесно-логическое мышление. Учащийся не владеет в полной мере всеми необходимыми для выполнения школьных заданий интеллектуальными операциями (анализ, синтез, обобщение, сравнение, абстрагирование).

Учащийся характеризуется ослабленным здоровьем из-за постоянного проявления хронических заболеваний, повышенной утомляемостью.

Эти особенности психической деятельности носят стойкий, постоянный характер. Поэтому позитивного результата в условиях инклюзивного образования можно достичь только при системной и продуманной работе, которая требует от учителя с детьми с ООП терпения, спокойствия и неторопливости.

Уроки в инклюзивном классе проводятся по адапционной программе, составленной на основе учета индивидуальных умственных способностей учащихся. Цели обучения составлены в соответствии с ГОСО.

Адаптированная общеобразовательная программа – это специализированная программа для обучения детей с ООП, предусматривающая особенности их психофизического развития и индивидуальных возможностей, обеспечивающая коррекцию нарушений развития и социальную адаптацию указанных лиц.

Принципы адаптации общеобразовательных программ:

- доступность программы за счет разгрузки учебного материала, освобождения его от слишком сложных или не имеющих первостепенное значение деталей;

- акцент на овладение детьми практическими умениями и навыками, на уменьшение объема теоретических сведений за счет увеличения количества упражнений и заданий, необходимых в практической деятельности учащихся;

- объединение тем и разделов, сопровождающееся включением материала для обзорного, ознакомительного или факультативного изучения;

- использование оставшегося свободного времени для изучения и разбора особо значимых фактов и явлений;

- планомерная организация работы над изучением наиболее трудных и значимых тем, систематизацией учебного материала и развитием практических навыков;

- активное использование дополнительного наглядного материала, технических и цифровых средств обучения;

- блочная подача учебного материала для обобщения сведений, понимания закономерностей изучаемого процесса, лучшего запоминания и усвоения конкретных знаний, фактов.

Использование разнообразных традиционных и развивающих технологий, тщательный отбор методов и приёмов обучения помогает учителю успешно реализовать содержание обучения, помогает учащимся преодолеть трудности в освоении основной образовательной программы.

Рассмотрим, какие приёмы, методы и технологии можно применять на уроках русского языка по обновленной программе в условиях инклюзии.

Для учеников с диагнозом ЗПР составлены задания и упражнения облегченного уровня. В работе необходимо использовать индивидуальный подход для учащихся: предметные карточки, облегченные задания для лучшего усвоения и понимания материала по предмету «Русский язык».

Представим примерные задания.

5 класс

Раздел: Жизненные ценности

Тема: Родина

Задача – написать эссе на основе заданного клише.

Задание 1.

Напишите эссе на тему «Что значит для меня Родина?», взяв в качестве тезиса данное определение.

Аргументируйте свой ответ, приведите 2 примера – аргумента, подтверждающих ваши рассуждения: 1 пример из прочитанного текста, 1 – из вашего жизненного опыта, а также используйте 1 пословицу о родине.

С помощью клише

Слово Родина для меня значит _____, где _____ . Родина – это там _____, куда _____ . Это место, за которое _____ стоит «горой», и не важно, какой он _____, главное, что он любит это место и лелеет его. Как говорится в пословице «На родной стороне и _____». Родина – это отчизна, которую я обязан _____ . Родина – это место, где _____ образование. Говоря о Родине, я испытываю чувство _____ . Ведь мне повезло жить _____, в одном из самых прекрасных и _____ мест на земле. Ничто и никогда не сможет мне заменить _____.

Таблица 1

Критерии	Дескрипторы
Создает творческую работу	Пишет текст 80-100 слов Соблюдает структуру Использует языковые средства синонимы, антонимы Соблюдает речевые нормы

При необходимости учитель может дополнительно использовать карточки-инструкции, в которых отражен алгоритм действий школьника, приведены различные задания и упражнения.

К. Д. Ушинский придавал большое значение наглядному обучению как методу, который должен чаще использоваться на уроках в первоначальный период, так как: во-первых, стимулирует элементарные умственные процессы; во-вторых, развивает устную речь; в-третьих, способствует лучшему закреплению изучаемого материала в памяти учащихся.

5 класс.

Раздел: Мир вокруг нас: транспорт и инфраструктура.

Тема: Виды транспорта.

Задание:

1 Рассмотрите рисунок.

Рисунок 1

2 В парах составьте диалог (не менее 4-х реплик) между туристом и туроператором о путешествии по Казахстану на различных видах транспорта.

Рисунок 2

3. В беседе используйте вопросы, представленные на иллюстрации, и именные части речи.

Таблица 2 – ФО (взаимооценивание по дескрипторам).

Критерии оценивания	Дескрипторы
Составляет диалог	Формулирует не менее 4 реплик; Использует вопросы с иллюстрациями; Использует формулы приветствия и прощания; Использует в речи именные части речи

Оценивание результатов обучения в рамках обновленного содержания осуществляется с использованием критериальной оценки. Предполагается возможность изменения критериев оценивания с ориентиром на содержание сокращенной или индивидуальной программы, т.е. с учетом возможностей ученика.

При оценивании обучающихся с особыми образовательными потребностями учитель обязан использовать дифференцированные и/или индивидуальные задания.

Таким образом, сегодня особое внимание уделяется развитию инклюзивного образования, несмотря на имеющиеся проблемы и

противоречия. В контексте обновленного содержания немаловажную роль играет сотрудничество учителя, родителей и специалистов сопровождения, способные на деле реализовать инклюзивный подход.

ЛИТЕРАТУРА

1 Носова Т. М., Шведов В. Г., Колыванова Л. А. Инклюзивное образование — стратегическое направление современного образования России // Молодой ученый. 2016. №16.1. 37-41 с. — URL <https://moluch.ru/archive/120/33325/>

2 Закон РК «Об образовании»;

3 Психолого-педагогическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями в общеобразовательной школе: метод. рекомендации/ Елисеева И.Г., Ерсарина А.К. – Алматы: ННПЦ КП, 2019. – 118 с.

4 Стратегический план развития Республики Казахстан до 2025 года (Указ Президента Республики Казахстан от 15 февраля 2018 года, № 636)

РЕФЛЕКСИЯ ТИІМДІ ОҚЫТУ МЕН ДАМУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

САГНАЕВА Г. К.

магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

Білім беру стандарттары мектепте оқыту жүйесіне жаңа талаптар қояды, яғни оқу-тәрбие процесін ұйымдастыруға жаңа тәсілдер қажет. Мемлекетке өздігінен шешім қабылдай алатын, оның салдарын болжай алатын, ұтқырлық пен ынтымақтастық қабілеті бар заманауи білімді және өнегелі адамдар қажет. Алынған білім мен оларды нақты кәсіби және әлеуметтік іс-әрекетте қолдану перспективалары арасындағы алшақтық оқу процесін мағынасыз етеді. Бүгінгі таңда өзекті және қажетті міндеті – баламен болып жатқан ерекше процестерге салауатты жағдай жасай алатын оқыту жүйесін құру [1].

Білім беруді дамытудың қазіргі кезеңі оның мазмұнын, сондай-ақ білім алушылардың оқу-танымдық іс-әрекетінің нысандарын анықтау тәсілдерін сапалы өзгертуін талап етеді. Білім берудің жаңа парадигмасын қалыптастыру негізінде өздігінен білім алуға,

өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі дамытуға дайын тұлғаны дамыту идеясы жатыр. Оқу-білім беру үдерісін адам тұлғасының қалыптасуы ретінде қарастыра отырып, кәсіптік білім беру жүйесі білім алушылардың білім, білік пен дағдыларды игеру, оларға «өздерін табуға» көмектесу, өз білім әлемін таңдау және құру, ғылыми және өмірлік проблемаларды шешудің шығармашылық тәсілдерін меңгеру, өзінің «Мен» рефлексивті әлемін ашу және оны басқаруды үйрену процесінде шақырылғанын атап өткен жөн.

Қазіргі кезеңде мұғалім оқу үдерісінде әр білім алушыны көруі керек, ол үшін әр білім алушыны белсенді түрде қатыстыруы керек. Жеке тұлға іс-әрекетке тек қажет болған кезде, оны жүзеге асырудың белгілі бір себептері болған кезде ғана қосылады. Дәл осы мектеп білім алушылардың танымдық ынтасын, ынтымақтастыққа, білім алушының мұғаліммен және сыныптастарымен бірлескен іс-әрекетке, адамгершілік мінез-құлық негіздерін қалыптастыруға дайын болуын қамтамасыз етуі керек. Білім алушылардың өзін-өзі дамытуға деген ынтасын арттыру мәселесін дұрыс ұйымдастырылған рефлексивті оқытусыз шешу мүмкін емес. Білім алушыларды оқытуға инновациялық тәсілдің бағыттарының бірі – сабақта білім алушыны рефлексивті оқытудың белгілі бір технологиясына негізделген реттеуші оқу әрекеттерін қалыптастыру. Қазіргі заманғы педагогика ғылымы адам рефлексия жасамаса, ол оқу үдерісі субъектісінің рөлін атқармайды, сондықтан балаларды мектепте рефлексивті әрекетке үйрету керек деп санайды.

Қазіргі заманғы тез дамып келе жатқан әлем жағдайында жалпы білім беретін мектептегі оқу үдерісі жоғары қарқындылықпен және білім алушылардың назарын аудару қажеттілігімен ерекшеленеді, осыған байланысты сабақты жетілдірудің және оның тиімділігін арттырудың жаңа жолдарын іздеу – бүгінгі күннің талабы. Осыған байланысты білім алушыларды рефлексивті оқытуды дамытуға көбірек көңіл бөлу қажет. Осыған қарамастан, орта мектептегі оқу процесін талдау рефлексивті әрекеттерді мұғалім мен білім алушылар сабақта белсенді қолданады деген тұжырым жасауға әлі ерте екенін көрсетеді. Оның орнына, алынған білімді қарапайым бекіту немесе жалпылау жиі жүзеге асырылады. Рефлексия, керісінше, білім алушыларға өткен материалды есте сақтауға және түсінуге, барлық негізгі компоненттерді, мағынасы мен проблемаларын, оларды шешу жолдары мен тәсілдерін анықтауға, нәтиже алуға, содан кейін әрі қарай жұмыс істеуге максат қоюға көмектеседі [2].

Бұл тақырыпта білім алушылардың меңгеруі үшін міндетті ҚР білім берудің жаңартылған мазмұнына сәйкес оқу-танымдық құзыреттер қатарына рефлексиялау қабілетінің қосылғаны ерекше маңызға ие.

Энциклопедиялық сөздіктегі рефлексия (кейінгі латын тілінен reflexio – кері бұрылу) ішкі көзқарас, өзін-өзі бақылау, өзін-өзі тану деп түсіндіріледі. Психологияда – адамның өз іс-әрекеттері мен олардың заңдылықтарын түсінуге бағытталған теориялық іс-әрекетінің бір түрі. Сонымен, В. В. Давыдов рефлексияның мағынасын талдау және жалпылау арқылы өз білімінің мәнін ашуда көрді, В. А. Сластенин рефлексияны инновациялық іс-әрекет құрылымындағы маңызды және қажетті компонент деп санайды ал М. В. Клариннің пікірінше, рефлексия тұжырымдарды, жалпылауды, ұқсастықтарды құруды қамтиды. «Білім беру рефлексиясы» ұғымын енгізген және оны іс-әрекет түрі ретінде қарастыратын А. В. Хуторскийдің [3] жақын позициясы.

Қазіргі заманғы педагогика ғылымында рефлексия дегеніміз іс-әрекет пен оның нәтижелерінің өзін-өзі талдауы деп түсініледі. Рефлексия ұғымы педагогикада соңғы онжылдықтарда ғана ерекше белсенді енгізілді.

Педагогикадағы рефлексия екі жағынан қарастырылады:

- 1) педагогикалық үдерістің басымдылығы – даму;
- 2) педагогикалық үдерістің мақсаты – білім алушылардың да, педагогтың да дамуы мен өзін-өзі дамытуы үшін жағдай жасау.

Рефлексия білім алушының шығармашылық қабілеті мен танымдық дербестігін дамытуға ықпал етеді, бұл табысты оқыту мен білімді жетілдірудің міндетті шарттарының бірі болып табылады. Білім алушылардың ойларын білдіруде дербестіктің болмауы олардың жұмысындағы маңызды кемшіліктердің бірі болып табылады, ол басқалардың ойлары мен дайын дәлелдерін өздігінен талдаусыз және білім алушылардың жеке пікірінсіз қабылдауға келіп тіреледі. Сабақтағы білім алушылардың өздік іс-әрекетінің мәні – білім алушыларды соқыр билікке бағынбай және дайын материалды сенімге қабылдамай, оқу материалын ойлауға, талдауға, жалпылауға және игеруге үйрету екені белгілі [4].

Рефлексия деп ақыл-ой мен практикалық әрекет процестерін, әдістері мен нәтижелерін түсіну техникасы деп те түсінуге болады. Рефлексия қабілеті – бұл білім беру міндеттеріне қол жеткізудің тиімділігін қамтамасыз ететін маңызды қабілеттердің бірі, ал рефлексия тереңдігі, ішкі көзқарасы адамның білім дәрежесі

мен оның өзін-өзі бақылау деңгейіне байланысты. Жеңілдетілген анықтамада, рефлексия – бұл «өзімен сөйлесу». Рефлексивті әрекетті ұйымдастыру білім алушының іс-әрекеттің негізгі компоненттерін – оның мағынасын, тәсілдерін, мәселелерін, оларды шешу жолдары мен нәтижелерін анықтап түсінуіне жағдай жасайды.

Сабақтың кезеңі ретінде рефлексияның бірнеше жіктелуі бар. Жіктеуді біле отырып, мұғалімге сабақ жоспарына рефлексияны қоса, техниканы өзгерту және үйлестіру ыңғайлы.

1. Мазмұны бойынша: символдық, ауызша және жазбаша.

Символдық – білім алушы символдардың көмегімен баға берген кезде. Ауызша өз ойларыңызды жүйелі түрде жеткізіп, эмоцияларыңызды сипаттай білуді білдіреді. Жазбаша – ең қиын және көп уақытты қажет етеді, бұл оқу материалының бүкіл бөлімін немесе үлкен тақырыпты оқып үйренудің соңғы кезеңінде орынды.

2. Іс-әрекет түрі бойынша: ұжымдық, топтық, фронтальды, жеке.

Дәл осы тәртіпте білім алушыларда рефлексияны дамыта отырып, оларды өздігінен жұмыс істеуге дайындайды.

3. Мақсаты бойынша: эмоционалды, іс-әрекеттің рефлексиясы, материал мазмұнының рефлексиясы.

Әрине, оқу іс-әрекетінің рефлексиясын ұйымдастырудың педагогикалық әдістері білім алушылардың жас ерекшеліктеріне байланысты.

Студенттердің рефлексиясының даму деңгейі жасөспірімдер рефлексиясының даму деңгейіне қарағанда жоғары деңгейде. Бірақ кез-келген жағдайда, әр білім алушы жұмысқа «қосылатын» атмосфераны құру маңызды. Ол тек «қажет» болғандықтан емес, ол «қалайтыны» үшін!

Әр түрлі іс-әрекеттегі мақсат қою мен рефлексияның үйлесімі жүйелі түрде қайталануы керек. Бұл жұмыс білім алушылардың өз мақсаттарын өздігінен тұжырымдай бастайтындығына әкеледі. Курсты оқу немесе оқу процесін аяқтау соңындағы рефлексия білім беру іс-әрекетінің нәтижелерін анықтауға және бекітуге көмектеседі. Кез-келген маңызды іс немесе білім беру кезеңі, мысалы, білімді қорытынды тексеруге дайындық немесе белгілі бір пәнді оқып үйренуді аяқтау жеке немесе топтық рефлексиямен аяқталуы мүмкін. Рефлексияның енгізілуімен білім алушылардың өз жұмысының нәтижелері үшін жауапкершілігі артады, нашар бағадан қорқыныш жойылады.

Білім алушылардың мақсат қою және рефлексия бойынша жұмысы кәсіби білім алу және біліктілікті арттыру, оны саналы және нәтижелі ету үдерісіне органикалық түрде енгізілген.

Білім алушыларда рефлексивті дағдылардың қалыптасуы келесі дағдылардың болуымен сипатталады:

- мағыналы есте сақтау қабілеті;
- мұқият болу қабілеті;
- өз іс-әрекетін жоспарлай білу;
- бір-бірімен ынтымақтаса білу;
- өздігінен жаңа білім алу, яғни интеллектуалды және танымдық қабілеттерін өздігінен жетілдіру;
- өз іс-әрекеттерін рефлексиялау және бағалау қабілеті.

Жоғарыда айтылғандардың бәрінен қорытынды жасауға болады: рефлексия уақытты ысырап ету емес, жалпы білім беретін мектептегі оқу үдерісінің маңызды және қажетті құрамдас бөлігі. Рефлексивті іс-әрекетті қалыптастыру бойынша сабақта жасалатын барлық нәрсе – бұл мақсат емес, саналы ішкі рефлексияға дайындық, қазіргі заманғы тұлғаның өте маңызды қасиеттерін дамыту: дербестік, кәсіпкерлік және бәсекеге қабілеттілік. Алайда, рефлексия процесі жан-жақты болуы керек, өйткені бағалауды тек жеке тұлғаның өзі ғана емес, оның айналасындағы адамдар да жүргізуі керек. Осылайша, сабақтарда рефлексивті әрекетті қалыптастыру – бұл әр білім алушының жеке басына назар аударатырып, оқу үдерісін жетілдіруге мүмкіндік беретін білім алушылар мен мұғалімнің бірлескен қызметі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Ахметжанова Г.В. Многоуровневая педагогическая система формирования готовности личности к педагогической деятельности / Г.В. Ахметжанова. – Саратов : Научная книга, 2002. – 212 с.

2 Бизяева А.А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия / А.А. Бизяева. – Псков : ПГПИ им. С.М.Кирова, 2004. – С. 49-58.

3 Хуторской А.В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения. – М. : Изд-во МГУ, 2003. – 416 с.

4 Ариян М.А. Повышение самостоятельности учебного труда школьников при обучении иностранным языкам / М.А. Ариян // Иностранный язык в школе. – 1999. – № 6. – С. 17-21.

ӨЗ ТӘЖІРИБЕМДЕ ӨЗГЕРІСТЕРДІ ЕНГІЗУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ

САДЫКОВА Д. Б.
магистрант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

«Мұғалім мамандығы – барлық мамандардың анасы», – деп бекер айтпаған ата-бабаларымыз. Мен де осы тұжырымдамен толықтай келісімен. «Мұғалім ісі сырттай қарапайым болғанмен – тарихтағы ең ұлы істің бірі», – деп К. Д. Ушинский айтқан еді. Себебі білім ордасы «Мектеп» табалдырығынан бастап оқушыларды үлкен өмірге, болашақта еліміздің беделді, білімді етіп тәрбиелетін, өмірге жетелейтін, ол біздің ұлағатты ұстаздар қауымы. Ерте заманнан бастап ұстаздар құрметке ие. Мұғалімнің жұмысы заман талабына сай дамып отырады. Заманауи тәсілдер мен ақпараттық технологиялардың қыр-сырын білген ұстаз бәсекеге түсе алатын мамандықтардың бірі деп танымын. Оқушылардың жүректеріне кілт таба білген зергерлік қасиет, бірақ ол әрбір мұғалімге тәлім ерекшеліктерінің бірі.

Қазіргі әлемде болып жатқан қарқынды өзгерістер әлемдік білім беру жүйесін қайта қарауға себепші болуда. Қарқынды өзгеріп жатқан әлемде білім беру саласындағы саясаткерлер үшін де, жалпы мектептер үшін де, соның ішінде мұғалімдер үшін де ең басты, маңызды болып отырған мәселе – «XXI ғасырда нені оқыту керек?» және маңыздылығы жағынан одан кейінгі екінші мәселе – «Мұғалімдер оқушыларды XXI ғасырға қалай дайындайды?». [МАН, 4 б.]. Бұл сұраққа жауап табу үшін, әлемде болып жатқан өзгерістерге бейімделе білу қажет. Мұғалім өзі ғана емес, оқушыларды сол өзгерістерге үйрету арқылы тиімді даму жолдарын қарастырып, қолдана білу маңызды. Мен өз оқушыларымды қалай ағылшын тілі сабақтарына қызығушылықтарын қалай арттырамын? Осы сұрақ мені ылғи да мазалайтын. Өз сабақтарымды түрлендіре өткізуге тырысамын. Соның бірі «Табиғат апаттары» тақырыбында лексиканы түсіну үшін және оны дұрыс қолдана білу өте маңызды. Оқушылар жаңа сөздердің мағынасын түсіндіру арқылы жеңілден күрделіге қарай тапсырмаларды орындады. Яғни, жаңа сөздердің мағынасымен танысып, оларды мәтінмен жұмыс істегенде мәтіннің мағынасын жақсы түсіну үшін өте маңызды. Тиімді жұмыс істеу үшін оқушыларды топтарға бөлдім. Әр оқушы мозайка сияқты әзірленген суреттерді өздері тауып, топтарға бөлінді. Яғни мен

бөлмеймін топқа, өздерінің таңдауларымен топқа бөлінеді. Топтың ішінде спикер, лидер, тайм – менеджер және дизайнерлері тағайындалды. Яғни, ешбір оқушы шеттелінбейді, топта барлық оқушылар бірлесіп жұмыс істейді. Топтарға бөлінген соң сабақтың тақырыбына шығу үшін «Миға шабуыл» атты әдісті өткіздім. Бұл әдіс арқылы оқушылар сыни тұрғысынан ойлана бастады. Өз пікірлерін топтың ішінде саралап, тақырыпқа дұрыс шыға білді. Сабақтың мағынасын ашу үшін «Шатасқан әңгімеші» тәсілін қолдандым. Бұл тәсілдің мақсаты – «Табиғат апаттар» тақырыбын жазу үшін абзацтарға бөлінген сөйлемдерден мәтінді дұрыс құру. Әр топқа карточкалар тараттым. Әр топтың тақырыпқа сай карточкалары болды. Оқушалар мәтінді құрылысына қарай дұрыс жинақтай білді. Бұл сәтте әр топ мүшесі жұпта бір – бірін бағалады. Әр оқушының алдында бағалау парақтарын тараттым. Оқушылар шаршап кеткен соң, олармен билеу арқылы сергіту сәті жасалды. Ал рефлексия ретінде «ТВ шоу» ойынын ойнадық. Ойынның мақсаты жана лексиканы қолдана отырып сөз байлықтарын арттыру және өз ойларын еркін жеткізуді көздедім. Ойынды қызықты етіп өткізу үшін арнайы тақырыпқа сай дидактикалық матрикалдар таратылды. Ойын барысында оқушылар белсенді қатысты, топта пікір – талас орын алды.

Келесі сабағым осы сыныпта өткізілді. Сабақтың тақырыбы – «Қазақстандағы табиғи апаттар туралы әңгімелесу». Бұл сабақтың мақсаты – сөйлеу дағдыларын арттыру, өз ойларын еркін жеткіздіре білу. Мақсатқа жету үшін әрине жоспар бойынша әзірленген қызықты тапсырмаларды жүзеге асыру. Сабақ тиімді және жағымды болу үшін жақсы көңіл күй сыйлау. «Миға шабуыл» тәсілі арқылы тақырыпты оңай таба білді. Тақырып ауыр болғандықтан, мен музкамен сабағымды бастадым. Әуендік дыбыс және суреттер арқылы тақырыпқа шықты. Оқушыларды топқа бөлу үшін арнайы карточкалар берілді. Оқушылар өздері таңдай отырып, үш топқа бөлінді. Әр топқа табиғат апаттарының суреттері берілді жіне сол суреттерге келетін атаулары қосымша сипаттамасымен таратылды. Оқушылар өткен сабақтағы жаңа сөздерді қолдана отырып, тиісті суретке сипаттама бойынша атын дұрыс таңдады. Бірақ бір топ кішкене шатастырып алды. Ол неліктен? Себебі, сыни тұрғыдан ойлану кезінде жана сөздің мағынасы лексикалық сөз тіркестері жағынан екінші суретке келеді деп шатастырып, дискрипторларға дұрыс назар аударылмай қалды. Бірақ өз қателерін өздері таба білді. Әрине, өз қателеріне көздері жеткені, ол үлкен жетістік мен үшін

және оқушылардың өздері үшін. Талдай отырып, дұпыс шешімге келдік. Келесі «Әңгіме - дебат» әдісін «Дженго» ойыны арқылы мақалаға сәйкес сұрақ – жауап арқылы өз ойларын ортаға сала отыры, сөздік қорларының байығаны және өз ойларын жетік жеткізе білді. «Дженго» ойынын мен жоспарға қоспаған едім, бірақ осы ойынды міндетті түрде қолдануды жөн көрдім. Топ – топты формальді бағалап отырды. Сабақтың соңында «Табыс баспалдағы» бойынша өздерін бағалады. Бір – бірін бағалау арқылы өз білімдерін сынай білді.

«Табиғат апаттары туралы мектеп газетасын шығару» атты келесі сабақтың мақсаты – табиғи апаттар туралы газетті берілген мақалалармен таныса отырып, өздері мектеп газетасын шығару. «Қара жәшік» әдісі арқылы мақсаттарды анықтай алды. Бұл тапсырманы оқушылар жеңіл орындау үшін өткен тақырыптағы жаңа сөздерді қайталай отырып, білімдерін тамамдау. Сабақ барысында оқушаларды «Puzzle» әдісі арқылы тағы үш топқа бөлдім. Топта газет мақалаларының құрылымын талдай отырып, жоспар құра алды және мақаланы жаза білді. Мұнда А, В, С оқушылары да берілген тапсырмаларды қиыншылықсыз орындай алды. Себебі тапсырма шығармашылықты талап етті. Шығармашылық жұмыстарын топпен сыныпта әр топ мүшесі сөздік қорларын пайдалана отырып, болжамдар жасай отыра қорғай алды. Бірақ қорғау барысында С оқушылар да А оқушыларынан қалыспай пікірлерін білдірді. Яғни бұл тапсырманы орындауда білім жағынан С оқушыларының динамикасын байқадым. Әдеттегідей сабақтарда А және В оқушылары басым болатын еді. Топтар өздерін өзара бағалау стратегиясын қолданды және өз-өзін бағалай білді. Рефлексия ретінде «Пейзаж – көңіл күй айнасы» атты әдісті қолдандым. Арнайы оқушылардың алдында қағаздар таратылды. Сол парақтарда оқушылар рефлексияны жасады да маған ұсынды.

«Баспана және табиғи апат» тақырыбының мақсаты – нақты ақпаратты және мәтіннің егжей –тегжейін түсіну, мәтінге байланысты берілген сұрақтарға жауап беру, табиғи апаттар тақырыбын зерттеп, талқылау. Қойылған мақсатқа жету үшін сабақтың басында жақсы көңіл – күй сыйлау үшін бір – бірімізге жылы лебіздер білдірдік. «Дейін –кейін» стратегиясын қолдана отырып, өткен тақырыпты қайталап отырып, мақсаттарды оқушылармен бірге анықтап алдық. Оқушылар топқа бөліну үшін, қораптан әр түрлі түсті карточкаларды таңдап алды да, өз топтарына барып отырды. Әр топтың мүшелері анықталды. Үш топта үш түрлі

тақырыпқа сай мәтіндер таратылды. «Синквейн» әдісі арқылы өз бетінше оқыды, оқыған мәтіннің нәтижесін әуелі жұпта, сосын топта талқылады. Топтар бір –бірін формалды түрде бағалады. Мәтінмен толықтай танысып болған соң, мағынаны тану үшін «Жуан» және «Жінішке» сұрақтар қойылды. Мұнда топ – топпен жұмыс атқарды. А, В, С оқушылары түгелі сабаққа қатыстырылды. Тапсырмалармен жақсы жұмыс істей алды. Рефлексия ретінде оқушылар «Қайық» әдісі арқылы сабаққа баға берді. Оқушылар түсті қайықтарға өз туларын жабыстырды.

Инновациялық технологияның келешек ұрпақтың жан – жақты білім алуына, іскер әрі талантты, шығармашылығы мол, еркін дамуына жол ашатын педагогикалық, психологиялық жағдай жасау үшін де тигізер пайдасы аса мол.

Мен барлық сабақтарымда оқушыларымның қызығушылығын және жас ерекшеліктерін есепке ала отырып жоспарлап өткіземін және инновациялық технологияларды қоданамын. Ол түрлі сабаққа қатысты бейне баян болсын, Kahoot, ActiveBoard электрондық тақтасы, flash–анимацияларды пайдаланып, өлеңдер мәтінін жаттауға, суреттермен слайдтар жасауға; ағылшын тілінде сөйлеушілердің дауысымен жазылған видео-роликтер көруге, сол тілде жазылған мәтінді тындауға; тест сұрақтарымен таныстырып, бір топ оқушыны тесттен өткізуге; суреттерді бір фонға қойып, суреттерді қимылдатып сөйлесу ситуациясын ұйымдастыруға; сөз-жұмбақтар шешуге, әртүрлі ойындар ойнатуға мүмкіндік береді; электрондық оқулықтарды экран бетіне шығарып көрсетуге болады. ActiveBoard тақтасының дайын бағдарламасын қолдану маңызды.

Келешекте тәжірибемде заман талабына сай сабақты жоспарлау кезінде заманауи тәсілдерді қолдана білу, өзгерістерге бейімделе білу өте маңызды. Оқушылармен бірге өзімізде кәсіби біліктілігімізді үнемі арттыруымыз қажет. Нәтижелі жұмыс жасау үшін үнемі ізденісте болу қажет. Тәжірибеде көрсетілген нәтижелердегі өзгерістерді ескере отырып, өз-өзімді ары қарай дамытамын.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Мұғалімге арналған нұсқаулық» «Мектептегі мұғалім көшбасшылығы» «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ «Педагогикалық шеберлік орталығы», 2016

2 Берман И. М. Чтение как предмет обучения и как психолингвистический процесс.— В кн.: Методика преподавания иностранного языка в ВУЗе. М. 1974.

3 Гальскова Н. Д. Цели и содержание обучения чтению в школе. ИЯШ. 2005

4 Гордеева, И. В. Чтение как один из видов речевой деятельности на уроках английского языка / И. В. Гордеева.

5 Соловова Е.Н. Методика обучения иностранным языкам. Продвинутый курс: учеб. пособие / Е. Н. Соловова. - 2-е изд. - М.: АСТ: Астрель, 2010. - 271 с.

6 Кузьменко О. Д., Рогова Г. В. Учебное чтение, его содержание и формы / Кузьменко О. Д., Г. В. Рогова // Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия / [Сост. А. А. Леонтьев]. — М.: Рус. язык, 1991. — 360 с.

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ (НА ПРИМЕРЕ СЕРВИСА LINGUALEO)

САЛИКОВА А. К.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар
АУБАКИРОВА Р. Ж.

д.п.н., профессор, Торайгыров университет, г. Павлодар

Сегодня невозможно представить любой учебный процесс без использования информационно-коммуникационных технологий (далее-ИКТ). В связи с активным процессом информатизации в образовательной сфере, идет интенсивное внедрение и применение новейших ИКТ, чтобы облегчить процесс обучения в школе и помочь сформировать интеллектуально-развитую личность, раскрыть творческий потенциал ученика, а также воспитать потребность в ответственности и самосовершенствовании.

Эксперты также отмечают, что использование ИКТ помогают ученику и учителю с интересом изучать любой материал. Использование ИКТ в учебном процессе значительно повышает эффективность усвоения материала учащимися. Большого успеха можно достичь, применяя ИКТ в обучении иностранному языку (далее-ИЯ) в младшей и средней школе. В старших классах использование ИКТ помогают раскрывать возможности учащихся

в создании серьезных исследовательских, проектных работ с мультимедийными презентациями и т.д. ИКТ, на наш взгляд, намного облегчают работу учителя, и помогают раскрыть потенциал школьника, сформировать интеллектуально-развитую личность.

Расширение и развитие информационного общества (далее-ИО) предполагает широкое применение ИКТ, что определяется рядом факторов:

Во-первых, внедрение ИКТ в образование значительно ускоряет передачу знаний и накопленного технологического и социального опыта человечества не только от поколения к поколению, но и от одного человека к другому.

Во-вторых, современные ИКТ, повышая качество обучения и образования, позволяют человеку успешнее и быстрее адаптироваться к окружающей среде и происходящим социальным изменениям. Это дает каждому человеку возможность получать необходимые знания как сегодня, так и в будущем постиндустриальном обществе.

В-третьих, активное и эффективное внедрение этих технологий в образование является важным фактором создания системы образования, отвечающей требованиям ИО и процессу реформирования традиционной системы образования в свете требований современного общества.

В рамках данной работы, под ИКТ мы понимаем программные, программно-аппаратные, технические средства и устройства, функционирующие на базе микропроцессорной, вычислительной техники, а также современных средств и систем транслирования информации, информационного обмена, обеспечивающие операции по сбору, продуцированию, накоплению, хранению, обработке, передаче информации и возможность доступа к информационным ресурсам локальных и глобальных компьютерных сетей.

Согласно Е. В. Клокову, ИКТ – это широкий спектр цифровых технологий, используемых для создания, передачи и распространения информации и оказания услуг (компьютерное оборудование, программное обеспечение, телефонные линии, сотовая связь, электронная почта, сотовые и спутниковые технологии, сети беспроводной и кабельной связи, мультимедийные средства, а также Интернет) [3].

В связи с быстрым темпом развития современных технологий от учителей требуется способность обучаться компьютерной грамотности на протяжении всей профессиональной деятельности. Преподавателю следует тщательно подбирать ту или иную

технологии, чтобы вызвать мотивацию и желание учиться. Таким образом очевидно, что сейчас ИКТ- являются способом повысить мотивацию. Всё то, что вызывает какую-либо деятельность у человека, а именно его эмоции, идеалы, потребности, инстинкты является мотивацией.

Многоаспектность проблемы мотивации обуславливает много подходов к пониманию её сущности, природы, структуры, а также к методам её изучения. Одна из значимых и фундаментальных проблем в современной психологии и дидактики является мотивация и ее формирование. Вопросом мотивации занимались многие ученые, среди которых: Б. Г. Ананьев, В. Г. Асеев, Р. Аткинсон, Л. И. Божович, Е. П. Ильин, К. Левин, А. Н. Леонтьев, А. Маслоу, А. Б. Орлов, С. Л. Рубинштейн, В. И. Чирков, П. М. Якобсон и другие.

Впервые термин мотивация был использован А. Шопенгауэром в статье «Четыре принципа достаточной причины». Под мотивацией понимают процесс, увязывающий воедино личностные и ситуационные параметры на пути регуляции деятельности, направленной на преобразование предметной ситуации, для осуществления определенного предметного отношения личности к окружающей ситуации.

При формировании мотивации нужно также учитывать особенности подросткового возраста. Подростковый возраст является сензитивным для развития и укрепления учебно-познавательных мотивов и интересов. С психологической точки зрения, учащийся проходит через стадию осознания себя как самостоятельной и самодостаточной личности. Поэтому данный период характеризуется отторжением внешних правил, где авторитет взрослого человека снижается. Ученик стремится к самообразованию и к самостоятельности. Из-за отсутствия языковой среды и без возможности постоянно общаться с носителями языка возникают проблемы в изучении языка у учеников. Таким образом обучающимся необходимо иметь экстраординарную внутреннюю и внешнюю мотивацию.

Мотивы делятся на внутренние и внешние. Согласно Л. М. Фридману: «Если мотивы, побуждающие данную деятельность, не связаны с ней, то их называют внешними по отношению к этой деятельности; если же мотивы непосредственно связаны с самой деятельностью, то их называют внутренними».

Е. П. Ильин, определяет мотивацию как «внутреннюю детерминацию поведения и деятельности, которая может быть

обусловлена и внешними раздражителями, окружающей человека средой. Но внешняя среда воздействует на человека физически, в то время как мотивация - процесс психический, преобразовывающий внешние воздействия во внутренние побуждения». Структура мотива, по его мнению, включает компоненты, соответствующие стадиям формирования мотива: потребностный блок, блок «внутреннего фильтра», целевой блок. Потребностный блок включает биологические потребности, социальные потребности, долженствование; блок «внутреннего фильтра» – предпочтение по внешним признакам, интересы, склонности, уровень притязаний, оценка своих возможностей, учёт условий достижения цели, нравственный контроль; целевой блок – опредмеченное действие, процесс удовлетворения потребностей, потребностная цель. Таким образом, структура мотива как основания действия или поступка – многокомпонентная, в ней чаще всего находят отражение несколько причин и целей.

Использование средств ИКТ на уроках ИЯ достаточно важна для развития личности обучаемого и формирования у учащихся следующих компетенций: умений сравнивать преимущества и недостатки различных источников информации, выбирать соответствующие технологии ее поиска, создавать и использовать адекватные модели и процедуры изучения и обработки информации и т.д.

Одним из эффективных средств обучения на уроках ИЯ является компьютер. Использование компьютерных программ способствует формированию языковых способностей, обеспечивает реализацию индивидуального подхода, а также позволяет тренировать разные виды речевой деятельности.

К основным задачам по использованию ИКТ на уроках английского языка относятся:

- развитие способности и готовности к самостоятельному изучению английского языка;
- увеличение объема лингвистических знаний;
- повышение мотивации к изучению языка;
- расширение объема знаний о социокультурной специфике страны изучаемого языка;
- развитие речевой компетенции: умение понимать аутентичные иноязычные тексты, а также умение передавать информацию в связных аргументированных высказываниях [2].

Е.С Полат считает, что необходимым потенциалом в развитии мотивационной сферы учащихся обладают методики обучения на основе ИКТ, так как именно они способны обеспечить индивидуализацию обучения, адаптацию к способностям и интересам обучаемых, развитие их самостоятельности и творчества, доступ к новым источникам учебной информации, использование компьютерного моделирования изучаемых процессов и объектов [4].

Многолетний опыт преподавания ИЯ показывает, что многие ученики плохо мотивированы из-за отсутствия языковой среды. Чтобы устранить данные причины, недостаточно традиционного подхода для удовлетворения потребностей общения на ИЯ. Учителя отмечают, что использование ИКТ способствует не только своевременному усвоению знаний, но и будит интерес к предмету.

Чтобы ученик действительно заинтересовался в предмете ему нужен настоящий проводник в мир знаний. Именно личность учителя играет одну из самых важных ролей в жизни каждого ученика. Если учитель действительно заинтересован в собственном предмете, то ученики всегда будут иметь высокую мотивацию. Какими бы не были интересными и эффективными ИКТ, без активного участия учителя не состоится никакая деятельность. Поэтому учителю нужно постоянно самообучаться, получать информацию и использовать ее, а также при наличии большого опыта создавать ее самостоятельно.

Древнегреческий философ Плутарх однажды сказал, что «ученик не сосуд, который нужно наполнить, а факел, который нужно зажечь». Данное высказывание актуально и в наше время, в связи с постоянными изменениями в системе образования, цели и подходы к обучению тоже подлежат изменениям. Недостаточно зажечь «факел», но и нужно суметь сохранить его горящим, поэтому учителям следует развиваться вместе с учениками. Это значит идти в ногу со временем и быть тем самым «факелом», другими словами, быть примером для своих учеников. Мастерство преподавания основано на единстве умений и знаний, соответствующих современному уровню развития науки, техники и их продукта – информационных технологий.

Ушинский подчеркивал роль наглядности: «Если вы входите в класс, от которого трудно добиться слова, начните показывать картинки, и класс заговорит, а главное, заговорит свободно». У современных преподавателей намного больше возможностей вовлечь учеников и погрузить в удивительный мир познания с

помощью современных ИКТ. Так, например, интерактивные уроки останутся в памяти детей в виде красочных и оживленных уроков, которые не забудутся в дальнейшем. И данные уроки помогут поддерживать не только интерес учеников, но и мотивацию.

Уроки с применением новейших ИКТ отличаются оригинальностью, нестандартными заданиями, а также эффективностью. Согласно Е.С. Полат, задачей преподавателя является создать благоприятные условия для овладения ИЯ, отобрать такие методы, в которых ученик мог бы показать себя и своё творчество [4].

Главным носителем информации при традиционных методах ведения урока для учеников выступает преподаватель, он требует от учеников концентрации внимания, сосредоточенности, напряжения памяти. Не все ученики способны работать в таком режиме. Чаще всего причиной неуспешности становятся психологические особенности характера. Чтобы избежать проблем, связанных с недостаточным уровнем мотивации учащихся на уроках ИЯ, можно использовать наиболее продуктивные информационно-коммуникационные технологии.

В данном исследовании мы уделили особое внимание образовательной платформе Lingualeo, которая на протяжении многих лет доказывает свою эффективность и действенность.

Lingualeo – это образовательная платформа для изучения ИЯ, в основе которой выступает игровая механика. Персонаж этого сервиса – Львенок Лео – сопровождает обучающегося на протяжении всего курса. Каждый день обучающийся «подкармливает» львенка «фрикадельками» для поддержания формы – чем больше различных заданий выполняет обучающийся, тем быстрее он утоляет голод Львенка. Дневная норма «фрикаделек», а именно рекомендуемый объем учебного материала зависит от уровня владения языком. И обучающийся может сам оценить, достаточно ли он прилагает усилий в своем обучении. Сервис предлагает возможность подражать носителям языка, а также довести умения до автоматизма за счет использования зрительной, слуховой и моторной памяти.

Lingualeo предлагает изучать язык, используя различные аудиокниги, песни, видеозаписи и тексты. К источникам оригинального текста относятся курсы образовательного сайта Coursea, тематические уроки, публикуемые в Evernote-блокноте, и выступления на конференциях TED [6].

Структура сервиса предполагает, что у обучающихся могут быть разные цели изучения языка. Так, например, если ученик хочет подготовиться к международным экзаменам, он соответственно выбирает цель в профиле «хочу подготовиться к тесту TOEFL» и программа подбирает наиболее удачные упражнения. По словам разработчиков, в дальнейшем планируется создать полезные советы для каждой цели.

Также если не обращать внимания на все подсказки и советы, то можно познакомиться с данным сервисом «методом тыка». Рекомендуется не использовать данный метод, а ознакомиться с теми заданиями, которые предлагает Львенок Лео. Чтобы узнать какое задание тебя ждет, нужно передвинуть курсор в центр окна и внизу нажать кнопку «текущее задание». После выполнения заданий, программа покажет сколько очков ученик заработал и над чем нужно поработать еще.

Игровой метод, применяемый на сервисе Lingualeo, делает заучивание материала менее рутинным. Данный сервис имеет коллекцию различных текстов, аудио и видео, которые входят в «джунгли» - около 130 тыс. материалов.

Таким образом, прорыв в области ИКТ, происходящий в настоящее время, заставляет пересматривать вопросы организации информационного обеспечения познавательной деятельности. Исходя из вышеизложенного, становится очевидным, что использование ИКТ, а именно сервиса Lingualeo в процессе обучения ИЯ является оправданным и может способствовать решению целого ряда задач обучения ИЯ, в том числе и повышению мотивации.

ЛИТЕРАТУРА

1 Гнатышина Е. А., Богатенков С. А. Понятие информационной и коммуникационной компетентности выпускника учреждения профессионально-педагогического образования // Вектор науки Тольяттинского госуниверситета. Сер.: Педагогика, психология. 2012. №2. С. 10–12.

2 Голубева, С.П. Использование компьютерных презентаций на уроках английского языка [Текст] / С.П. Голубева // Английский язык. –2006. – №12. – С. 23.

3 Клоков Е.В., Денисов А.В. Технология проектного обучения // Школа. 2006. № 2. С. 29-36.

4 Полат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 3-е изд., стер. М.: Изд. центр «Академия», 2010. 368 с.

5 Полат Е. С., Бухаркина М. Ю., Моисеева М. В., Пет-ров А. Е. Новые педагогические и информационные техно-логии в системе образовании: учеб. пособие для студ. высш. учебн. заведений / под ред. Е. С. Полат. 4-е изд., стер. М.: Изд. центр «Академия», 2009. 272 с.

6 Lingualeo – онлайн сервис для изучения английского языка [Текст]. – Режим доступа: <https://lingualeo.com/ru/dashboard>

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА САРАЛАП ОҚИТУ (ҚАШЫҚТАН ОҚУ)

СУГРАЛИНОВА Б. А.

математика пәнінің мұғалімі, ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Павлодар қ.

САТЫБАЛДИНА Д. С.

математика пәнінің мұғалімі, ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Павлодар қ.

КУДАС Д.

математика пәнінің мұғалімі, ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Павлодар қ.

Саралап оқыту – әрбір оқушының жеке қажеттіліктеріне сәйкес тапсырмалар мен нұсқауларды, материалдар мен әдіс-тәсілдерді іріктеп қолдану үдерісі, оқушыларды оқуға ынталандыруға, шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған оқыту тәсілі. Саралап оқыту оқушылардың білімін жан-жақты дамытуды, оларды қызықтыратын тапсырмаларды түрлендіріп беруді көздейді.

Бұл оқытудың мақсаты – әр білім алушыға жалпы білім беру мазмұнын игеру барысында оның қабілеттерін, бейімділіктерін, танымдық қажеттіліктері мен қызығушылықтарын қанағаттандыру үшін жағдай жасау болып табылады. Сондай-ақ жеке тұлғаның ашылуына, өз қабілеттері мен бейімділігін анықтауға, тандау жасау функцияларын белсенді етуге ықпал етеді [1].

Саралап оқытудың бірнеше түрі бары белгілі. Солардың басты үш түріне практика жүзінде талдау жасауға талпындық.

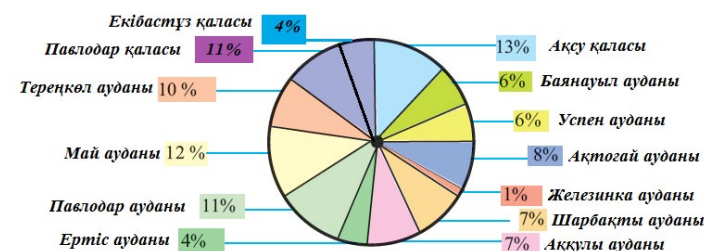
1 Күрделендіру бойынша саралау

Саралаудың күрделендіру принципі әр түрлі ақпарат көздерін талдау және пайдалану дағдыларын қалыптастырумен байланысты, әр түрлі жоғары деңгейлі дағдыларды одан әрі дамытуға ықпал етеді, оқу процесінде әртүрлі міндеттердің көбірек санын қамтиды.

Тапсырмалардың күрделенуі жұмыс түрлерінің күрделігіне, тапсырмаларды орындауға қажетті шығармашылық жұмыс деңгейінің жоғарылауына байланысты болуы да мүмкін.

Төменде 8-сыныптың статистика бөліміне күрделенген тапсырмалар ұсынылған.

Дөңгелек диаграммада 2020 жылы ПМПУ білім алып жатқан студенттердің аудандар бойынша бөлінуі көрсетілген (1 сурет).

Сурет 1

Берілген проценттер бойынша арифметикалық орта мәні мен орташа квадраттық ауытқуын табыңыз. Егер Ақтоғай ауданынан студенттер саны 528 екені белгілі болса, ПМПУ студенттердің жалпы санын анықтаңыз.

11-сыныптың «Көпжақтар мен айналу денелер» бөліміне арналған тапсырмалар:

Кесте 1

Жол төсейтін машина асфальтты тегістеуге арналған екі цилиндрлік бөліктен тұрады (2 сурет). Үлкен цилиндрдің биіктігі 1,25 м, ал диаметрі 1,5 м. Осы бөлік бір айналым жасағанда жолдың қандай ауданын тегістейді?

12. Машина асфальтқулаушысы екі цилиндрлік бөліктен тұрады. Үлкен цилиндрдің биіктігі 1,25 м, ал диаметрі 1,5 м. Қауыптық ауданын тегістейді?

Сурет 2

Суретте берілген қиық конус пішінді қалпақ қағаздан жазалған (3 сурет). Төменгі табанының радиусы 10 см, ал жоғарғы табанының радиусы 4 см. Қиық конустың жасаушысы 15 см тең. Қалпақты жасау үшін ең аз дегенде қанша қағаз жұмсалды?

Сурет 3

Шелек қиық конус пішіндес (4 сурет). Төменгі табан радиусы 22 см, ал жоғарғы табан радиусы 36 см. Шелектің биіктігі 24 см. Егер шелек жасалатын 1 алюминийдің бағасы 5000 теңге болса, онда бір шелектің бағасы қанша тұрады? [2]

Сурет 4

Саралаудың күрделендіру принципін негізделген тапсырмаларды қолдану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын, шығармашылық деңгейін, танымдық белсенділігін арттырады.

2 Оқу мақсаттары бойынша саралау

Оқу мақсаттары бойынша саралау сабақты жоспарлау ретінде қарастырылады да, оқу мақсаттары сабақтың соңында белгілі бір нәтижеге бағытталады. Сабақ барысында сабақтың мақсатына қалай қол жеткізуге болады? Берілген саралаудың түрі тапсырмаларды орындауда:

- оқушылардың барлығы;
- оқушылардың көбі;
- кейбір (дарынды) оқушылар болып бөлінеді [3].

«Үшбұрыштар ұқсастығының белгілері» тақырыбының оқу мақсаттары бойынша саралаудың мысалы 9-сынып

1 Үшбұрыштардың ұқсастық белгілерін **оқушылардың барлығы білетін болады.**

1 тапсырма. Үшбұрыштардың ұқсастық белгілерін оның суретімен байланыстырыңыз.

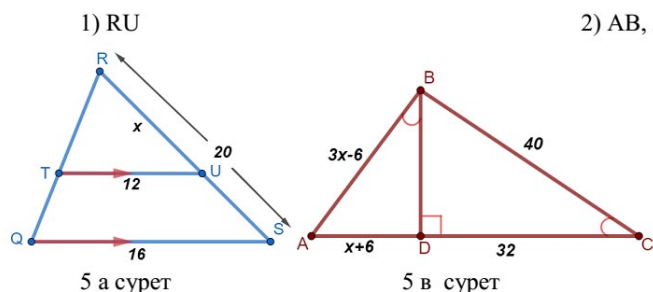
Кесте 2

Үшбұрыштардың ұқсастық белгілері	Сызба
1 белгі	$\frac{AB}{A'B'} = \frac{BC}{B'C'} = \frac{AC}{A'C'}$
3 белгі	$\angle A = \angle A'; \frac{AB}{A'B'} = \frac{AC}{A'C'}$
2 белгі	$\angle A = \angle A'; \angle C = \angle C'$

2 тапсырма. Үшбұрыштардың ұқсастықтығы туралы теоремаларды қалыптастырыңыз..

2 Оқушылардың көбі үшбұрыштың белгісіз элементін және пропорционал коэффициентін табу кезінде үшбұрыштардың ұқсастығын қолданатын болады.

1 тапсырма. Суретте берілген үшбұрыштардың ұқсастығын дәлелдеңіз және белгісіз элементтерді табыңыз (5 а, в сурет)

Жауабы: 1) $RU = 5$; 2) $AB = 30$, $AD = 18$.

2 тапсырма.

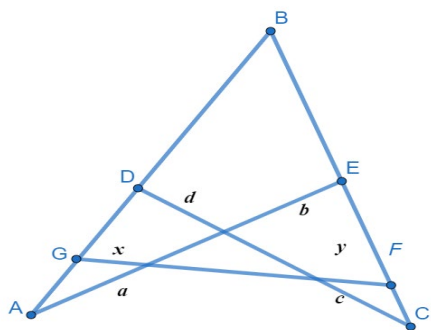
а) Үшбұрыштың пропорционал коэффициенттерін табыңыз.

б) Берілген үшбұрыштардың аудандарының қатынасын есептеңіз

1) $\triangle QRS \sim \triangle TRU$; 2) $\triangle ABD \sim \triangle BCD$

3 Кейбір оқушылар есепті шығару барысында талдау, қорытынды жасап отырады, сонымен қатар шығару жолдың әр кезеңін түсіндіріп және бағалап отырады.

1 тапсырма. Егер $a = b$ және $c = d$, онда $x = y$ екенін дәлелдеңіз (6 сурет) [4].

Сурет 6

Оқу процесі кезінде оқу мақсаттары бойынша саралау әдісін қолдану барысында оқушылардың оқуға деген қызығушылығын

арттырады, білім сапасы жақсарады, оқушыларда көшбасшылық қасиеттері пайда болады және оқушылар мен мұғалімдер үшін қолайлы жағдайлар орнатылады.

3 Мазмұнына қарай саралау

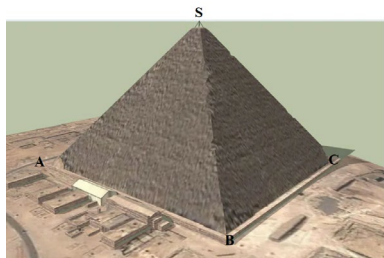
Бұл - саралап оқыту әдістерінің бірі болып табылады. Кейбір оқушылар өзінің негізгі материалды тез әрі табысты игеру уақытын үнемдейді және сол уақытты бағдарламадан тыс материалды оқуға бағыттауға жұмсай алады. Сондай-ақ «мазмұнына қарай саралау» әдісі қашықтықтан оқыту кезінде тиімді болып келеді. Мәселен, осы оқыту әдісі бойынша «Төңкерілген сынып» әдісін қолдану барысында оқушыларға үй тапсырмасы ретінде жаңа тақырып беріледі, яғни оқушылар теорияны өздігінен меңгереді. Ал практикалық тапсырмаларды сабақ үстінде мұғаліммен бірге талдайды. Жаңа тақырыптың теориясын дайындауда келесі жағдайларға көңіл аудару қажет:

- Тақырыптың мақсатына сай толық ақпарат беру;
- Қосымша ақпараттың видеоларына сілтеме беру;
- Оқушылар бағалау критерийлерді өздері тұжырымдау керек [1].

Бекіту кезеңінде сабақты теориялық білімді тексеруден бастау керек. Көбінесе зияткер оқушылар теориялық сұрақтарға өте жақсы жауап береді. Зияткер оқушыларға синтез деңгейдегі тапсырмалар ұсынылады. Синтез деңгейдегі тапсырмаларды қалай түсінуге болады? Бұндай деңгейдегі тапсырмаларды орындау үшін оқушы білу, түсіну, қолдану және талдау деңгейіндегі тапсырмаларды үйде өз бетінше орындап келеді де, сабақта тақырып бойынша өзінің тапсырмасын құрастырады. Осылайша, зияткер оқушының дамуы үздіксіз жүреді. Теорияның негізгі сұрақтарына жауап берген оқушыларға талдау, қолдану деңгейіндегі тапсырмалар беріледі. Ал теориялық сұрақтарға жауап бере алмаған оқушылармен жеке топ құрып, үй тапсырмасын қайта бірге орындайды.

Оқушылардың синтез деңгейдегі өздері құрастырған тапсырмалар:

Хеопс пирамидасы — дүние жүзіндегі аса ірі пирамидалардың бірі (9 сурет). Бұл пирамиданы перғауын Хеопс (Хуфу) көзі тірісінде өзіне арнап б.з.б. 3 - мыңжылдықтың 1 - жартысында Гиза қаласы маңындағы Ливия шөлінде салғызған. Оның алып жатқан аланың шаршы тәріздес және ауданы 64000 м² тең. Пирамиданың төбесінен жерге дейінгі арақашықтығы 140м.

Сурет 9 — Хеопс пирамидасы

S нүктесінен СВ түзуіне дейінгі қашықтығын сызып көрсетіңіз және СВ мен қиылысу нүктесін К деп белгілеңіз;

SK түзуі мен ABCD жазықтықтың арасындағы бұрышты көрсетіңіз және табыңыз.

Жауабы: $\arctg \frac{7}{2\sqrt{10}} \cong 48^{\circ}$

Асан бөлме төбесінің бұрышында өрмекшінің отырғанын, ал оған сол қабырғаның қарама-қарсы бұрышында масаның отырғанын байқайды. Біраз уақыттан кейін өрмекші қабырғамен тура қарама-қарсы еденнің бұрышына түседі. Бөлменің ені 3м, ұзындығы 4м, биіктігі 2,6 м-ге тең.

Өрмекшінің жүрген жолы мен еденнің арасындағы бұрышын сызып көрсетіңіз және есептеңіз. Жауабы: $\arctg \frac{13}{15} \cong 41^{\circ}$

Маса еденнің бұрышынан тура қарама-қарсы төбе бұрышына ұшып қонады.

Масаның жүрген жолы мен бөлменің төбесінің арасындағы бұрышын табыңыз.

Жауабы: $\arctg \frac{13}{\sqrt{794}} \cong 25^{\circ}$

Оқу процесі қашықтықтан оқыту кезінде ұйымдастырылатын болғандықтан, теориялық білімдерін <https://www.classmate.com/> платформасы арқылы тексеру ыңғайлы. Өйткені бірден кері байланысты береді, сонысымен уақыт үнемделеді. Сабақ барысында әр оқушы сабақ мақсатына жетуі қажет, сондықтан әр деңгейдің тапсырмаларын көру және өз жауаптарын көрсету үшін <https://padlet.com/> платформасын қолданғаны тиімді болады. Бұл платформада оқушылар өз жауаптарын, пікірлерін қалдырады. Сонымен қатар бұл жауаптар барлық оқушыларға көрінеді. Осылайша, ұйымдастырылған оқу процесінің құрылымы оқушының позициясын түбегейлі өзгертеді. Оқушы – әдетте мұғалімнің дайын нұсқаулығымен жұмыс жасамайды, керісінше өзінің жұмыс істеу жоспарын мұғаліммен қатар өзі ұйымдастырады. Сондай-ақ сабақ барысында жеткен жетістіктерге, табыстарға, жіберген қателіріне өзі жауап береді. Яғни, өз-өзіне баға бере алатындай деңгейге жетеді. Ол оқытудың әр кезеңіне белсенді қатысады, оқу тапсырмасын

қабылдайды, оны шешу жолдарын талдайды, гипотезалар жасайды, қателіктердің себептерін анықтайды және т.б. тандау еркіндігі сезімі оқуды саналы, нәтижелі етеді.

Оқытуды саралау оқушының жеке басының ерекшеліктерін, оның қабілеттерін, қызығушылықтарын, бейімділіктерін, білім алуға дайындығын ажыратуға негізделген. Оқытуды саралау оқыту процесіндегі басым бағыттардың бірі болып табылады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Ф. Б. Бөрібекова, Н. Ж. Жанатбекова Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар: Оқулық. – Алматы: 2014. – 360 бет

2 Основы дифференциации преподавания и обучения в современной школе: учебное пособие /Утегенова Б.М., Смаглий Т.И., Онищенко Е.А.– Костанай: КГПИ. – 2017, 98 с.

3 Акимова Т.А., Полякова Л.В., Трубникова Л.В. Биология және физика сабақтарындағы сараланған тәсіл. Астана, 2017. 74бет.

4 В.В.Прасолов. Планиметрияның есептері, М: МЦНМО, 2003, 551бет

5 <https://www.classmate.com/>

6 <https://padlet.com/>

РОЛЬ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКЕ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

САЧАНОВА А. Н.

магистрант, 1 курс, кафедра «Иностранная филология», Торайгыров университет, учитель английского языка, СОШ № 25, г. Павлодар

НЫГМЕТОВА Б. Д.

научный руководитель, к.ф.н., доцент

С обретением независимости Республики Казахстан иностранный язык приобрел статус межгосударственного языка. Одним из неотложных вопросов стало расширение сферы его применения. Английский язык, как известно, является ключом к современности, ключом к компьютерным технологиям. В связи с этим, в школах из года в год повышается внимание к предмету английского языка, проводятся исследовательские работы по эффективным методам и технологиям его преподавания, их

внедрению в практику, но главное требование – выбрать из них нужные и эффективно применять их на каждом этапе урока.

Информационная технология – совокупность методов производственных и программно-технологических средств, объединенных в одну технологическую цепочку для сбора, хранения и обработки информации. В настоящее время все мы широко используем информационные технологии на уроках.

Мы согласны с утверждением великого философа Абая Кунанбаева, который писал: «Для того чтобы ваши ученики хорошо учились, у них должен быть большой интерес и желание учиться». Действительно, только человек энергичный, всегда стремящийся к чему – либо, проявляющий настойчивость, терпение, достигает своей цели.

Обучение языку посредством информационно-коммуникативных технологий является эффективной системой, способствующей совершенствованию навыков самостоятельного изучения языка, что особенно актуально в настоящее время, в условиях ограничительных мер в связи с пандемией. Даже находясь на карантине, учащиеся могут развивать интеллектуальную, творческую, коммуникативную и познавательную деятельность, повышать учебную активность на всех основных этапах урока и во внеурочное время.

В настоящее время овладение английским языком компьютерными, мультимедиа технологиями и телекоммуникационными средствами – это веление времени, и даже в последующие годы их роль продолжит возрастать. Мы считаем, что для повышения познавательного интереса учащихся к предмету Английский язык необходимо много искать, осваивать новые информационные технологии, знать различные методы и приемы, которые эффективны в организации уроков.

Наиболее эффективно использование компьютерной сети и мультимедийно - электронных средств на уроках английского языка, а именно глубокое использование презентаций и мультимедийно-электронных средств в школьном и образовательном процессе. Одна из самых эффективных программ – Microsoft Power Point. Она помогает учителю в короткие сроки усовершенствовать свои компьютерные знания, обеспечив их большим дидактическим материалом.

Совместное использование презентации с интерактивной доской особенно повышает интерес учащихся к занятиям. Интерактивная доска является эффективным средством формирования обобщенной

информационной компетентности всех участников урока путем сбора их игр в единую среду и обработки необходимой информации, т. к. подготовленные учебные материалы – презентации, текстовые, графические информационные объекты – обеспечивают хорошую проходимость урока и использование всех видов информации.

Отдельное место в обучении занимают электронные учебники. Электронные учебники помогут легко и эффективно объяснить грамматику и фонетику английского языка. Они имеют большое влияние на мышление, речь и коммуникативное развитие учащихся. Электронные учебники состоят из игр, упражнений и диалогов, караоке, мультфильмов. Мультфильмы можно использовать в упражнениях с текстом, диалогом, аудированием и ритмом голоса.

Теперь остановимся на эффективных и неэффективных аспектах использования электронного учебника.

Преимущества

- экономит время ученика, не ищет учебного материала.
- ученик может получить и изучить любую информацию по основам информатики, не требуя учебника.
- при прохождении больших, трудных частей темы дополнительно используются видеопоздравления, клипы, аудио передача.
- есть возможность скопировать выбранное сообщение.
- практические работы быстро объясняются.
- тест на освоение программы обеспечен вопросами.
- наглядность снижает потребность в средствах.
- способствует самостоятельной индивидуальной работе с каждым учеником.
- способствует расширению кругозора, мировоззрения учащегося, процессу познания.
- формируется личность с исследовательскими способностями.
- высокая эффективность в подготовке к ЕНТ
- отсутствие психолого-педагогических требований.

Недостатки

- не учтены индивидуальные особенности учащегося, состояние его здоровья.
- несоблюдение санитарно-гигиенических норм в заданном материале.
- слабое и слабое использование графических возможностей компьютера.

Снижение языковой культуры школьника, неспособность вступить в «живое» общение.

Во избежание недостатков, упомянутых выше, можно сделать следующее предложение:

1) использование компьютера только на определенных этапах урока;

2) сохранение времени использования компьютера;

3) соблюдение правил безопасности при использовании компьютера;

4) интеграция традиционного и электронного обучения. Потому что электронное обучение – это совокупность программ обучения, контроля, моделирования, тестирования и др., основанных на компьютерных технологиях, содержащих основное научное содержание учебной дисциплины.

Мультимедийные технологии предоставляют очень эффективные дополнительные возможности для учебников. В частности:

1) обеспечивает обратную связь практически мгновенно;

2) дополнительные материалы, которые просто не встречаются в учебнике, можно найти в электронных учебниках за короткое время;

Помогает сэкономить время при переходе к гипертекстовым пояснениям.

Самое главное по любому уроку должна быть унифицированная закономерность подготовки электронных учебников.

В связи с этим при подготовке электронных учебников следует учитывать следующие дидактические условия:

соответствие учебника, подготовленного в зависимости от конкретной дисциплины, типовой программе данной дисциплины;

электронные учебники содержат разделы списка литературы, использованной при подготовке тестовых материалов, включающих вопросы промежуточного и итогового контроля, библиографический помощник, справочные материалы к выполнению основных практических и практических заданий, включающие конспект лекций по темам и главам, изучаемым в курсе;

– материал, относящийся к определенной теме, не более 2-3 экранных страниц.

Для оценки результатов работы с электронным учебником на различных уроках имеется возможность проведения различных диагностических исследовательских работ:

– мониторинг знаний;

– опросы;

– различные тестовые наблюдения;

– беседы, обмен мнениями с отдельными учащимися и др.

– заочное наблюдение учащихся

В заключении хотелось бы сказать, что основная цель изучения иностранного языка - формирование коммуникативной компетенции, все остальные цели обучения реализуются в процессе осуществления этой главной цели.

Сегодня новые методики с использованием интернет – ресурсов противопоставляются традиционному обучению иностранным языкам. Внедрение мультимедийных технологий в обучение значительно разнообразит процесс восприятия и отработки информации. Благодаря компьютеру, интернету и мультимедийным средствам учащимся предоставляется уникальная возможность овладения большим объемом информации с ее последующим анализом и сортировкой. Значительно расширяется познавательная и мотивационная основа учебной деятельности.

ЛИТЕРАТУРА

1 Абубаева А. Использование электронных учебников, основы информатики, №4-2006г

2 Бейсенова Г. Эффективность новых информационных технологий, казахстанская школа №6-2006г
3. Мураталиева Н. Педагог новой формации, его профессиональная культура, директор школы №3 – 2006г.

3. Сабиров Т. Пути повышения активности учащихся. - Алматы, 1978. -216 с.

4 Монахов В. М. Концепция создания и внедрения новой информационной технологии обучения. Сборник научных трудов. Проектирование новых информационных технологий обучения. М., 1991.с. 4-30.

5 Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учебное назначение для студ. педагогических вузов и системы квалификации педагогических кадров / М.: Издательский центр «Академия», 2001. - 272 с.

6 Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования. - М.: Школа-Пресс, 1994. -205 с.

АЛҒАШҚЫ ӘСКЕРИ ДАЙЫНДЫҚ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

СУЮНБЕКОВ Т. М.

алғашқы әскери дайындық пәнінің мұғалімі, № 1 Майқайың ЖОББМ,
Павлодар обл., Баянауыл ауд.

Бағалау тек техникалық тәсіл емес. Мұғалімдер жазбаша немесе ауызша бағалайды. Олар қолданатын, кез келген нысанның артында тек қана обьективі немесе жеткілікті дәрежеде обьективті емес нормалары және стандарттар емес, сондай-ақ баланың дамуы, оқуы және ынтасы туралы түсінік, сонымен қатар өзін өзі бағалау, қабілеттілік және күш-жігер сияқты ұғымдарға қатысты құндылықтар жатады. Бағалау дегеніміз – білім сапасы туралы қорытынды жасау үшін кез-келген әрекетті жүйелі түрде жинақтайтын және сипаттайтын оқу тұжырымдамасы. Қазіргі кезде оқытуда бағалаудың екі түрі бар екенін білеміз. Қалыптастырушы және жиынтық бағалау. Оқытуды жақсартуға бағытталған бағалау әрі қалыптастырушы, әрі жалпылама сипатқа ие. Бағалаудың мақсаты - оқушының қай сатысында тұрғанын, қай бағытта дамуы керек екенін, не істеуі керек және мақсатына қалай қол жеткізгісі келетінін анықтау.

«Бағалау» термині «жақын отыру» деген мағына беретін латын сөзінен шыққандығы кездейсоқ емес. Бұл бағалаудың басты ерекшелігі адамның басқа адамның не айтқанын, не істегенін немесе не істейтінін немесе өзін-өзі бақылау жағдайындағы өзіндік ойлауын, түсінігін немесе мінез-құлқын мұқият бақылап отыратындығымен байланысты. Бағалау – бұл оқыту нәтижелерін өлшеу үшін қолданылатын әдіс, берілген тақырыпты игерудегі олқылықтарды жоюдағы студенттің нәтижелілігіне ықпал ететін фактор. Бағалау әдетте синтетикалық бағалау нысаны арқылы жүзеге асырылады (1-ден 5-ке дейінгі ранг). Сондай-ақ, мектеп тәжірибесінде бағалау тек баға қоюмен ғана шектелетін әдіс емес, ол материалды меңгеру, меңгермеу фактісімен қатар оның себептерін анықтауға мүмкіндік беретін оқытудың маңызды құрамды бөлігі болып табылады. Мысалы, жоғары оқу орындарында бағалау рейтингтік әдіспен жүзеге асырылады. Сондықтан, білім беру жүйесінің қазіргі даму кезеңінде білім беру үрдісінің технологиясы мәселесі бірінші кезектегі мәселе болып табылады. Жаһандану үрдісінде әр баланың интеллектуалды еңбегін дамытуға шығармашылық ұмтылыстың шешуші факторларының бірі – ұстаз.

Алдыңғы 5 жүйелі бағалау оқушының нақты деңгейін анықтағанымен, мен баланың дамып, нәтижеге жетуіне мүмкіндік бермейтінін түсіндім. Идея – теориялық білімді тәжірибемен, оқушылардың жауапкершілігімен және үлкен оқушының өзін-өзі бағалау мен бағалауға деген сенімділігімен ұштастыру. Осылайша, оқушы өз міндеттерін орындаудың оңтайлы әдісін қарастыруға ынталы болады. Сынып оқушыларына қосымша сабақтарда бағалау туралы, өзін - өзі бағалау, өзгенің жұмысын бағалау, екі жұлдыз, бір ұсыныс, бақылаушының бағалауы туралы мағлұматтар бердім.

Оқуды бағалауда оқушылардың өзін-өзі бағалауы, кері байланыс, мұғалімнен оқушыға кері байланысының маңыздылығын түсіндім. Осы бағалаудың оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыруда, сындарлы оқуын және түсінуін дамытып бағалауда формативті бағалаудың, яғни қалыптастырушы бағалаудың маңызы зор деп санаймын. Себебі осы бағалау негізінде балалар ертеңгі күнге ынталанып, ұмтылыспен кетеді.

Сабақты ұйымдастыру бөлімінде оқушыларды сабақ барысында өзін-өзі бағалайтындығымен таныстырдым. Көрсеткіштер топ жетекшілеріне табысталды. Мен бағалау критерийлерін ұсындым. Көрсеткіштер кестесінде мен олардан әр тапсырманы бүкіл сабақтағы әрекеттерге қарай бағалап отыруды сұрадым.

Сабақтарда мен сабақтың үш негізгі мақсатын ұстанамын:

Тәрбиелік – оқушыларды білім, білік және дағдылар жүйесімен қаруландыру. Тәрбиелік – оқушылардың қазақстандық патриотизмі, Отанға және Қарулы Күштерге деген сүйіспеншілік рухында тәрбиелеу. Даму – психологиялық дайындықпен қатар шығармашылық ойлауды қалыптастыру. Теориялық және тәжірибелік сабақтарда жүзеге асырылады. Теориялық сабақтар негізінен әңгіме және әңгіме түрінде дидактикалық материалды және техникалық оқу құралдарын қолдана отырып өткізіледі. Қызығушылықты ояту бөлімінде оқушылар үш топқа бөлінді. Әр топ БББ кестесінің бағандарын толтырып, ақпаратты топпен талқылайды. Мысалы: «Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Ішкі қызметінің жарғысы. Әскери қызметкерлердің жалпы міндеттері. Оқушыларға «Әскери атақтар мен айырым белгілері» тақырыбында ақпарат таратылды [1].

«ҚРҚК-нің әскери қызметшісі қызметтік іс-әрекетінде ҚР Конституциясын, заңдарын, әскери жарғылардың талаптарын басшылыққа алуы және саяси мақсаттарды көздейтін қоғамдық ұйымдар мен бірлестіктердің қызметіне қатысы болмауы тиіс. Әскери

қызметшілердің жалпы міндеттері мыналар: ҚР Конституциясын, заңдарын қатаң сақтауға және әскери жарғылардың талаптарын орындауға; әскери антқа адал болуға, өз халқына жанқиярлықпен қызмет етуге, ҚР-ын ерлікпен, қырағылықпен, қасық қаны қалғанша аянбай қорғауға, әскери борышын адал орындауға, әскери қызметтің қиындықтарын табандылықпен өткеруге; Отанның патриоты болу, әр түрлі ұлт әскери қызметшілері арасындағы достықты нығайту; адал, тәртіпті, батыл бол, әскери борышын орындау кезінде байыпты бастамашылық көрсет; командирлер мен басшыларға сөзсіз бағыну және оларды әскери бөлімнің әскери туын көтеріп шайқаста қорғау; үнемі әскери кәсіби біліктілікті алуға, олардың біліктілігі мен әскери шеберліктерін арттыруға; өзіне сеніп тапсырылған қару-жарақ пен әскери техниканы білуге және оларды үнемі дайындықта ұстауға, әскери мүлік пен басқа да материалдық құндылықтарды сақтауға; әскери бауырластықты бағалаңыз, жолдастарын қауіп-қатерден құтқаруға көмектесіңіз, оларға сөз бен іс жүзінде көмектесіңіз, барлығының ар-намысы мен қадір-қасиетін құрметтеңіз, өзіне және басқа әскери қызметшілерге қатысты дөрекілік пен қорлауды болдырмаңыз, оларды орынсыз әрекеттерден сақтаңыз; әскери әдептілік, мінез-құлық және әскери сәлемдесу қағидаттарын сақтаңыз, әрқашан және барлық жерде қадір-қасиет пен абыройды сақтаңыз, форманы ұқыпты және ұқыпты киіңіз; қырағы болыңыз, әскери және мемлекеттік құпияларды қатаң сақтау қажет.

Кесте 1 – ҚР ҚК-нің әскери қызметшілерінің әскери атақтарының тізбесі

Құрамы	Әскери атақтар	
	Әскерлік	Кемелік
Жауынгер мен матростар	Қатардағы жауынгер Ефрейтор	Матрос Аға матрос
Сержанттар (старшиналар)	Кіші сержант Сержант Аға сержант Үшінші сыныпты сержант Екінші сыныпты сержант Бірінші сыныпты сержант Штаб-сержант Шебер-сержант	Екінші сатылы старшина Бірінші сатылы старшина Бас старшина Үшінші сыныпты старшина Екінші сыныпты старшина Бірінші сыныпты старшина Штаб-старшина Шебер-старшина
Кіші офицерлер	Лейтенант Аға лейтенант Капитан	Лейтенант Аға лейтенант Капитан-лейтенант

Аға офицерлер	Майор Подполковник Полковник	Үшінші дәрежелі капитан Екінші дәрежелі капитан Бірінші дәрежелі капитан
Жоғары офицерлер	Генерал – майор Генерал – лейтенант Генерал – полковник Армия генералы	Контр адмирал Вице адмирал Адмирал

Офицерлердің медициналық немесе сот, әскери тіркеу мамандықтары бойынша әскери атақтары тиісінше «медициналық қызмет», «әділет» сөздерімен толықтырылған. Қосалқы құрамдағы атақтар «қосалқы құрамдағы» деп, ал демалыстағылар «демалыста» деп аталады.

Әскери шендердің атауларының шығу тарихы:

Солдат (Сарбаз) – ежелгі римдіктер бұл сөзді солдо - монета, жалақы сөзінен алған. Бұл дегеніміз, қарулы күштерді ұстау мемлекеттің ісі және қомақты инвестицияларды қажет ететіндігін білдіреді. Ресейде бұл сөз 17 ғасырда таралды. I Петрдің жарғысында (1716 ж.): «Сарбаз туралы қарапайым түсінік армиядағы барлық адамды қамтиды - ең жоғарғы генералдан бастап ең төменгі атты әскерге дейін немесе жаяу әскери мушкетерге дейін ...» Бұл анықтама армиядағы кадрларды тағайындаудағы бірлікті білдіреді. Кеңес армиясында «сарбаз» қатарына қатардағы жауынгерлер мен ефрейторлар жатқызылатын. Қазір де солай.

Ефрейтор (немістің Gefreitor - босатылған сөзінен шыққан). Бұл атақты Ресейде 1716 жылы I Петр енгізген, оны алу оңай болған жоқ, бұл атақ шайқаста бірнеше рет көзге түскен немесе ұзақ уақыт қызмет еткен сарбаздарға берілді.

Ефрейтор шені 1940 жылы қарашада белгіленген қатардағы шеннен кейін тағайындалады. Атақ шайқастарда ерлік көрсеткен немесе әскери-саяси дайындықта жоғары нәтижеге жеткен жауынгерлерге беріледі.

Сержант – латынның *serviens* - қызметші деген сөзінен шыққан. Бұл ұстаным алғаш рет Францияда 15 ғасырда пайда болды және кейінірек Германия мен Британия армияларында қолданылды. Сержант - ефрейтор мен дала лейтенанты арасындағы шен. Ресей армиясында бұл атақты 1716 жылы I Петр енгізді. Кеңес армиясында бұл атақ 1940 жылы берілді. енгізілді.

Старшина дегеніміз - орыс сөзі. 17 ғасырдың соңына дейін сержанттар гетмандарда қызмет еткен және полктар мен жүздіктерде қызмет еткен тұлғалар аталатын. Осыдан генералдар, полктер

және жүздеген сержанттар шығады. 17 ғасыр басынан бастап старшиналар биліктен жер мен су алып, отрядтарды басқарған адамдар мен шенеуніктер болды. Кеңестік Қарулы Күштерде «старшина» сөзінің екі мағынасы бар: ротадағы (батареядағы) персоналдың дұрыс жұмыс істеуі мен бөлімшелердегі тәртіпке жауапты лауазымды адамдар; бұл басқа сержанттардан жоғары.

Прапорщик – ескі славян сөзінен прапор – жалау, ту – сөзінен шыққан. 1649 жылдан бастап Ресей армиясында ту ұстаушылар прапорщиктер деп аталды. 1712-1917 м бағынушының дәрежесі. Кеңес Армиясы қатарында - 1972 жылдан.

Мичман – ағылшынша midshipman – кеменің орта шені. 1716 жылдан бастап Ресей армиясында I Петрмен флоттың бірінші офицері ретінде ұсынылған. Ол әскери-теңіз кадет корпусын сәтті аяқтаған күзетшілерге берілді.

1972 жылы КСРО Жоғарғы Кеңесі Төралқасының жарлығымен Кеңес Қарулы Күштерінде прапорщиктер мен мичмандар институты 1972 ж. 1 қаңтарынан бастап енгізілген.

Лейтенант – французша lieutenant - командирін алмастыра алатын француз лейтенанты. Осыдан екі қатарлы капитан - лейтенант және генерал-лейтенант шықты. Лейтенанттар роталар мен эскадрондар командирлерінің көмекшілері мен жақын орынбасарлары болды. Ресей армиясында бұл шенге поручик шені сәйкес келді. 1935 жылдан бастап Кеңес Армиясы қатарында лейтенант және аға лейтенант, ал 1937 жылы кіші лейтенант шені саналады.

Капитан – латынның сөзінен capitaneus - әскер сөзінен шыққан. Алғаш рет бұл дәреже ортағасырлық Францияда пайда болды. Ресейде бұл атақ алғаш рет 16 ғасырда пайда болды: капитан депшетелдік жалдамалы отрядтардың командирлерін атаған. Кеңес Қарулы Күштерінде 1935 ж. бастап жаяу әскер, Әскери-Әуе Күштері мен Әскери-Теңіз флоты командалық құрамдары үшін енгізілген.

Майор (латынша major – үлкен, жоғары). Ең алғаш 16 ғасырда Испанияда пайда болған. Ресейде бұл шен 17 ғасырда торабтық бөлімдердің штаб-офицерлерін атау үшін ғана енгізілді. Кейін полкты батальондарға бөліну дәстүрге айналғанда, бұл шен батальон командирлеріне беріле бастады. 1884 ж. бұл шен қолданыстан алынып тасталынды. Кеңес Армиясында майор шені 1935 ж. бері бар.

Подполковник. Бастапқыда бұл полк командирінің көмекшісі лауазымы болды, содан кейін бұл сөз әскери атакты білдіре

бастады. Ұзақ уақыт бойы бөлімшелер мен бөлімшелерді басқару подполковниктердің міндеттеріне кірмеген. Олар полктердің шаруашылықтарын басқарды, штаб офицерлері деп аталды және полк командирлеріне әртүрлі лауазымдарда көмектесті. 1939 жылы оған Кеңес Армиясының подполковнигі атағы берілді, I қыркүйектен бастап бекітілген.

Полковник. Осылайша полк бастығы аталды. Ол полкты жорықта не компанияда басқару үшін тағайындалатын немесе сайланатын (казактарда). Содан бері бұл қызметтің атауы әскери атаққа айналды. 1631 жылы бұл тақырып «воевода» және «полк командирі» атақтарының орнына қолданылды. Бастапқыда полковник тек полк командирі дәрежесіне ие жалдамалы офицер болды. 1632 Ол бұл атауды Жаңа ағын полктерінің барлық командирлеріне бере бастады. 1935 жылы 22 қыркүйекте енгізілді, оған Кеңес Армиясының полковнигі атағы берілді.

Генерал – латынша generalis – жалпы, бас сөзінен . ең алғаш XVI ғасырда Францияда пайда болды. Ресейде бұл атакты I Петр енгізді.

Кеңес Армиясында бұл атақ КСРО Жоғарғы Кеңесінің Президиумының Указымен 1940 жылдың 7 мамырында бекітілді. Сол кезде болған комбриг, комдив, 2-ші және 1-ші ранг командирі шендерінің орнына генерал-майор, генерал-лейтенант, генерал-полковник, армия генералы шендері енгізілді.

Адмирал – арабша амир аль – теңіз қожайыны сөзінен шыққан. Еуропада – 12 ғасырда, ал Ресейде – 18 ғасырда пайда болды. Түркиядан басқа барлық елдерде флот басшысы дегенді білдіреді. Кеңес Әскери-Теңіз Флотында бұл атактың 5 дәрежесі бар: Кеңес Одағы Флотының Адмиралы, флот адмиралы, адмирал, вице-адмирал және контр-адмирал [2].

Әскери қызметші ҚРК, заңдарын қатаң сақтауға, әскери жарғылардың талаптарын орындауға; Әскери антына адал болуға, халқына жанқиярлықпен қызмет етуге, ҚР қорғауға, әскери борышын орындауға, өз Отанының патриоты болуға, әскери қызметшілердің арасындағы достықты нығайтуға, командирлерге сөзсіз бағынуға, және оларды ұрыста қорғауға, қасық қанын аямай жолдастарына көмектесуге, әскери бөлімнің Жауынгерлік Туын сақтауға, берілген қаруды ұдайы әзірлікте ұстауға, әскери қызметшілердің ар – намысы мен абыройын құрметтеуге, әскери және мемлекеттік құпияны қатаң сақтауға міндетті. Әскери қызметші жеке және қызметтік атақ мәселелері бойынша өзінің тікелей бастығына, ал

әрекетсіздігі жағдайында бастыққа жүгінеді. ҒӘскери қызметші жергілікті билік пен атқарушы билік органдарының, лауазымды адамдар мен басқа органдар мен қоғамдық бірлестіктердің заңсыз әрекеттері үшін жауап береді. Әскери жарғыларда армия құрудың көп қырлы тәжірибесіндегі барлық жаңалықтар бар. Онда әскери қызметкерлерге қойылатын талаптар нақты жазылған.

Біздің жарғының басты талабы – әскери қызметшілердің Отанды қорғаудағы жеке басының жауапкершілігіне, өз халқына, Отанды қорғаудағы жеке жауапкершілік, халқына және Отанына адал қызмет ету.

Әр топ өз ойларын қоршаған ортамен бөліседі, оқушылар жазбаларын түртіп отырады, ал келесі топ өздерінде жоқ қосымша ақпаратты ұсынады. Кестені толтыру кезінде оқушылар «Екі жұлдыз, бір ұсыныс» әдісі бойынша бірін-бірі бағалады. 1 топ «Сарбаз», 2 топ «Атамекен» тобы бірін-бірі бағалады. «Қорғаушылар» тобы «Қыран» тобына екі жетістігі мен бір ұсынысын айтты. Олардың екеуі сөздерді қатесіз айтса, екінші жетістігі кестеге толық жазылып, ойын дұрыс жеткізсе, ал бір ұсыныс сөздерді оқығанда қате жіберді. Топ оларға болашақта қателеспеу керектігін айтты, ал оларды қорғаған оқушы қол шапалақтауымен түрткі болды [2]. Сонымен бірге негізгі бөлімінде мәтінмен жұмыстан соң «Идеялар себеті» презентациясынан кейін, «Қонаққа бару» мынадай табыс критеріі:rq

1 Тіл сауаттылығы.

2 Тақырып бойынша мәлімет.

3 Тындаушыны қызықтыру – осы тапсырма бойынша бір бірін «Бағдаршам» бойынша бағалады. Екі топ бір-бірін «жасыл» деп бағалады. Жасыл түс тапсырманың өте жақсы орындалғанын білдіреді. Сонымен қатар, топты бағалау кезінде топ басшысы қатысушыларды әртүрлі сандармен бағалады, оқушыларға бұл бағалау өте ұнады. Сабақ соңында оқушылар «Бес жол өлең» стратегиясы арқылы сабақтан алған білімдерін қорытындылап, сабақта қандай көңіл күйде болғандарын түрлі смайликтермен бағаласа, ал сабақтың қалай болғанын бас бармақтар арқылы бағалады.

Осындай сабақтар оқушыларға армиямен және әскери қызмет туралы түсінікпен танысуға мүмкіндік береді, кейін олар «Отанды қорғау үшін» мамандық таңдағанда іштей дайын болып, одан әрі жалғастыруға мақсат қояды. Мектепте бүгінде алған білімді теориялық зерттеуге және құрылымдауға көбірек негізделген. Олар қарулы күштер қойған жалпы міндеттер мен мақсаттармен танысады, қарулы күштердің құрамы мен

құрылымының элементтерін, сондай-ақ әскери қызметтің өту тәртібін зерттейді. Бұл дайындық курсынан пайдасы, медициналық көмек көрсетудің негізгі дағдылары және жерге бағдарлау бойынша әмбебап білім қалады. Сондай-ақ, практикалық блоктардың арқасында физикалық деректер дамып, мектеп оқушыларының төзімділігі артады. Әскери тәрбие – оқушыларға жоғары моральдық-психологиялық, адамгершілік, жауынгерлік және дене қасиеттерін мақсатты түрде қалыптастырудың маңызды аспектілерінің бірі, оқушылардың әскери-техникалық дағдылар мен білімдерді игеру үрдісі, медициналық білім негіздері, болашақ Отан қорғаушысы.

Сондай-ақ, осындай ауқымды жұмысты жүзеге асыру үшін мұғалімнің өзі өзін-өзі жетілдіруі, түрлі шығармашылық байқауларға, іс-шараларға, кәсіби шеберлік байқауларына қатысуы, біліктілігін арттыруы депайту керек. Мұның бәрі әр түрлі жастағы оқушылар арасында патриоттық жұмысты тиімді жүргізуге, өз еліне деген мақтаныш сезімін және азаматтық жауапкершілікті оятуға мүмкіндік береді. Демек, олардың әрқайсысы өз Отанының нағыз патриоты болып өседі.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, 2014 жыл

2 Дәріс материалдары

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ КӘСІБИ СӘЙКЕСТІЛІК ПЕН ЖОБАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТІҢ АЛҒЫШАРТТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕСІНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМДА ЗЕРТТЕЛУІ

САКЕНОВ Д. Ж.

п.ғ.к., профессор, Педагогика жоғары мектебі,

Павлодар педагогикалық университеті, Павлодар қ.

СЫРНАЙ Б.

магистр, Павлодар педагогикалық университеті, Павлодар қ.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында: «Білім беру жүйесінің басты міндеттері – ұлттық және жалпы азаматтық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға, дамытуға және кәсіптік шыңдауға бағытталған сапалы білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау: оқыту

технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық, ғаламдық коммуникация желілерге шығу» – деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту мәселесін көздейді [1, 16 б.].

Сондықтан, бастауыш сынып оқушыларының жылдам өзгеріп отыратын дүние жағдайларында алынған терең білімнің, кәсіби сәйкестілігі мен жобалық іс-әрекеті негізінде еркін бағдарлана алатын, өзін-өзі іске асыруға, дамытуға және өздігінен дұрыс жауапты шешімдер қабылдауға қабілетті тұлғаны қалыптастыру қажет. Ол үшін мұғалімнің өзінің де шығармашылық тұлға ретінде кәсіби биліктілігі мол әдістемелік және психологиялық дайындығының сапалық деңгейі жоғары болуы тиіс.

Қоғам мен еңбек нарығының нақты мүмкіндіктері мен қажеттіліктерін ескере отырып, жоғары сыныптарда кәсіби қызығушылықтар дамитын негіз ретінде бастауыш сынып оқушыларымен кәсіби сәйкестендіру жұмысының маңыздылығы өте зор. Осыған орай, жобалық іс-әрекет әдісі-бастапқы кәсіби таңдауға жақындауға мүмкіндік беретін белсенді практикалық бағдарланған түрдегі заманауи білім беру технологиясы.

Жоба- оқушылардың өз бетінше жоспарланған және өздігінше осы жоспарды жүзеге асыратын жұмысы. Жоба жұмысында оймен ойлап, ауызша мен жазбаша жұмысы қатар жүрсе, ол оқушының бойындағы шығармашылықты дамыта алады және өз бетімен сөйлеуге үйретуді, алған білімін іс жүзінде меңгеруді қалыптастырады [2, 48 б.].

Педагогикалық ғылымда жобалалық іс-әрекет әдісінің пайда болуы. Зерттеушілікке бағытталған жобалау әрекеттері педагогикалық белсенділіктің қайнар көзі ретінде мәдениет тарихында ұзақ жылдар бойы қалыптасып келді. Педагогикалық теорияның негізін қалаушы Я. А. Каменсктй мұғалім әрекетінде зерттеушілік бағыттар болуы оқытудың табысты болуына ықпал ететіні туралы былай дейді: адамдарды оқытқанда олардың кітаби білімді алуына емес, олардың өздеріне аспан мен жерді, түрлі ағаштарды бақылап, заттарды зерттеу мен тануға үйреткен жөн, сонда олар біреулердің бақылағаны мен түсіндіргенін ғана есте сақтап отырмайды.

Осы идея кейін көптеген белгілі философтар мен падагогтардың еңбектерінде одан әрі жалғастырылды. Мысалы, француз философы Ж. Ж. Руссо баламен қарым-қатынаста оның шамасы жететін мәселелерді қойып, оны өз бетімен шеше білуге үйретудің маңызын айтады, ол туралы «бала үлкендердің айтуымен емес, өзі түсінуіне,

білімді жаттап алу емес, өзі ойлап шығаруға» мүмкіндік жасалуын қолдайды. Бұл қолдау баланың жобалау іс-әрекеті негізінде болашақ кәсіби сәйкестілігіне апарар жол болып табылады [3 , 56 б.].

Америка философы – прагматик, психолог және педагог Джон-Дьюи (1859-1952) – «жобалау әдісінің» негізін қалаушы. Бірақ ол өзінің еңбектерінде «жоба» сөзін қолданбаған. Ол өз тұжырымдарын мектептің өмірі мен жеке тәжірибесін байланысты талдап, нәтижесін берген, ал бұл жобалау әдісінің негізі.

1910 жылы АҚШ профессоры Коллингс оқу жобасының төрт тобын анықтаған:

«Ойын жоба» - кіші жастағы балаларға арналған жоба, онда топ болып әрекет етуге жүзеге асырылады: әр түрлі ойындар, халық биі, драммалық қойылымдар, басқа көңіл көтерушіге арналған шаралар; Белсенді ойындар жылдамдыққа, икемділікке машықтыққа үйрету;

«Экскурсиялық жоба» – мәселені қоршаған орта және қоғамдық өмірмен байланысты қарастырып, оны мақсатты түрде оқып білу.

«Нақты қызығушылыққа негізделген жоба» – балалар мұнда өзінің өнімімен ләззат алады, оған ауызша, жазбаша, ән айту, көркем өнер, музыка (домбыра, қобыз, фортепианода және т.б.ойнау) және т.б. жатады.

«Құрастырушылық жоба» – нақты, қажетті өнім шығаруға бағытталады: жаңа сусын, оқуға қажетті зат, т.б. Жоба мазмұнына, құрылымына, мерзіміне, деңгейіне байланысты жіктеледі. Мысалы: мерзіміне байланысты қысқа, ұзақ, айлық, жылдық т.б. болып жіктеледі. Деңгейіне байланысты, университетарлық, облыстық, республикалық, халықаралық болып бөліне алады.

Оқу жобасына қажетті талаптар:

- жоба нақты қажетті, әлеуметтік маңызды мәселеге арналады;
 - жобаны жоспарлау мәселені шешуге бағытталады;
 - қандай өнім алатындығы белгіленеді (нәтиже, мерзімі және оған жауаптылар көрсетіледі);
 - білім алушылардың зерттеушілік қызметі міндетті шарт.
- Яғни ақпарат іздеу, талдау оны білім алушыларға тарату;
- нәтижесі, өнім болып шығуы тиіс: мақала, модель т.б.
 - жобаны ұсынған адамға нәтижені көрсету, жобаны қорғау презентациялау.

Мазмұнына байланысты жоба жіктемесі:

- тәжірибеге бағытталған жобаға қатысушылардың мүддесін қорғайтын әлеуметтік мәселелерді шешуге мақсатталады;

– зерттеушілік жоба құрылымы бойынша ғылыми жобаға ұқсайды. Өзектілігі, мақсаты, міндеті, болжам, нәтиже сипатталады. Мәселені шешуде: лабораториялық эксперимент, модельдеу, әлеуметтік сауал т.б. әдістер қолданылады;

– ақпараттық жоба мәселені шешуге бағытталған әр түрлі құбылыстар туралы ақпарат жинау, оны жалпылау, талдау. Нәтижесі БАҚ және Internet желісінде жарияланады;

– шығармашылық жоба өнімді презентациялауда түрлі дәстүрлі емес тәсілдерді кеңінен қолданады. Бұл альманах, сахналау, спорттық ойын, видеофильм т.б. түрде болуы мүмкін;

– рөлдік жоба. Мұны құрастыру да, жүзеге асыру да қиын. Жобаға қатысушылар белгілі бір кейіпкердің бейнесін сомдайды. Қиындығы мәселе шешімін таба ала ма әлде сұрақ күйінде қала ма?

Педагогикалық жобалаудың түрлері мен кезеңдері

Педагогикалық жобалау дегеніміз – оқытушылар мен оқушылардың атқаратын іс-әрекетінің негізгі құрамын алдын ала құрастыру. Педагогикалық жобалау – педагогтің басқа да негізгі қызметінің бірі.

Педагогикалық жобалау болашақ іс-әрекетті және оның нәтижелерін болжаудан тұрады.

Жобаның объектісі: педагогикалық үдеріс

Педагогикалық процес барысында педагогикалық жағдаят шешімін табуға тиіс. Педагогикалық жағдаят – белгілі бір уақытта, кеңістікте болған уақиғаның сипаты, педагогикалық үдерістің құрамды бөлігі болып табылады.

Педагогикалық жүйені, үдерісті, жағдаятты жобалау-көпсатылы, қиын іс-әрекет.

Педагогикалық жобалау: 3 кезеңнен тұрады:

1- кезең – үлгілендіру;

2- кезең – жоба құрастырушылық;

3- кезең – құрастыру технологиясы.

Педагогикалық жобалаудың негізгі ұстанымдары:

– адамға бағытталуы (негізгі рөл адам);

– өзін-өзі дамыту принципі;

– дидактикалық шығармашылық;

– технологиялық шығармашылық;

– ұйымдастыру шеберлігі.

Педагогикалық жобалау технологиялары ол: педагогикалық міндеттерді танып білу, берілген ақпараттарды талдау және педагогикалық диагноз қоюдан тұрады. Яғни бұл:

а) әдістемелік, стратегиялық шұғыл мақсаттарды жобалау және бір-біріне бағындыру;

б) оқытылатын пән бойынша мазмұнды іріктеу;

в) шартты айқындалған педагогикалық оймен жұмыс жасау;

д) оқушылардың өзіндік жұмысына арналған тапсырмалар жүйесін жобалау;

Е) оқушылардың өзін-өзі бақылауға арналған дидактикалық тесттерді жобалай білуімен сипатталады [4, 49-51 б.].

Өткен ғасырдың екінші жартысында жобалау әрекетін әлеуметтік және білім салаларында ғылыми-әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз етуге ғылымның әртүрлі салалары өкілдері үлес қосты. Олардың ішінде Дж. Дьюи, К. Поппер, Г. Саймон, В. Х. Килпатрик және т.б. бар. Атап айтқанда, Дж. Дьюи еңбектерінде педагогикада «жобалау» әдіс түсінігінде қолданылса, В. Х. Килпатрик «жоба» түсінігін әрекет нәтижесі ретінде қарастырған. В. Килпатриктің айтуынша, кез келген әрекет, егер ол белгілі бір мүддені көздей отырып бірлескен және жоғары деңгейдегі өз бетіндік жұмыс ретінде орындалған білім алушылар тобының әрекеті болса, онда ол жоба болып есептеледі. Килпатрик жобаның үш негізгі компоненттерін бөліп көрсетті. Олар:

– оқушылардың табиғаты мен қызығушылығына құрылған оқу материалдары;

– мақсатқа бағытталған әрекет;

– оқытуды өмірді үздіксіз жаңғырту және одан жоғары сатыларға көтеру құралы ретінде қарастыру. Педагогикада гуманитарлық идеялардың дамуы жобалауды кәсіби әрекеттің ерекше түрі ретінде қабылдап, білім беруде жобалау мәдениетінің қалыптасып дамуына ықпал етті. 1931 жылы БКП(б) Орталық Комитетінің Қаулысымен жобалау әдістері үлкен сынға ұшырады, өйткені, оқушыларға нақты пәндер аясында білім жүйесін игеруге мүмкіндік бермейді – деп көрсетілді. Соған орай кеңестік елдерде жарты ғасырға жуық уақытта жеке әдіс ретінде қолданылмады. Шетелдер тәжірибесінде, атап айтқанда, АҚШ, Ұлыбритания, Бельгия, Израиль, Финляндия, Германия, т.б. көптеген елдер жобалау әдістері ең тиімді гуманитарлық әдіс ретінде кеңінен тарайды.

Жобалау әрекеттерінің одан әрі дамуы мәдени құбылыстардың қалыптасу логикасы бойынша – жай репродукциядан – зерттеуге, зерттеуден – мақсатты қайта құруға әкелді. Дамытып және дамып отыратын жобалық түзілім: танымға қызығушылық- таным әдістері

– білім құрылымы негізінде өзіне тән ерекшеліктері бар ойлаудың жобалық амалы, жолдары қалыптасты.

1970 жылдары Н. В. Кузьмина еңбектерінде жобалау компоненті педагог әрекеттерінің құрылымына енгізілді, қазіргі кезде терминологиялық аппараттан педагогикалық жобалау, мұғалімнің жобалау әрекеті, педагогикалық жобалау ұғымдары орын алды. Жобалау әрекеті оқушының нақты ситуацияларда жол таба білуіне бағытталған мақсатты іс-әрекеттерді ұйымдастырудан көрініс табады. Осыдан шығатын оқыту мақсаты – оқушыларды проблеманы шешудің ізденіс – зерттеулердің әдіс-тәсілдерімен қаруландыру [5, 56-59 б.].

Жоба жасау арқылы оқытудың мақсаты, оқушыларға:

– Жетіспеген білімдерді өз бетінше және ықыласпен әртүрлі көздерден алуға;

– Меңгерген білімдерін танымдық және практикалық мәселелерді шешу үшін қолдануды үйренуге;

– Әртүрлі топтарда жұмыс істей отырып коммуникативті іскерліктерді игеруге;

– Зерттеу іскерліктерін дамытуға;

– Жүйелі ойлауды дамытуға жағдай жасауда.

Жоба жасау арқылы оқытудың мәні оқушылар оқу жобаларымен жұмыс істеу барысында шынайы үрдістерді, кәсіби сәйкестілікті, объектілерді ұғынады [6, 98 б.].

Бастауыш мектепте кәсіптік бағдар беру жұмысы аясында кәсіби сәйкестілік пен жобалық іс – әрекеттің алғышарттарын қалыптастыру бірінші сыныптан басталады. Баланың дамуына жобалау іс-әрекетінің рөлі өте зор. Ол дамудың негізі. Іс-әрекетінің түрлері: ойын, оқу, қоғамдық пайдалы жұмыстар, көркемөнер, жобалық іс-әрекеті, спорт т.б. Балалардың жас ерекшеліктеріне байланысты жобалық іс-әрекеттің салаларымен бірге олардың мазмұны, кәсіби сәйкестілігі, ұйымдастыру әдістері мен тәсілдері және мотивтері де өзгеріп отырады. Мұны әртүрлі жобалық іс-әрекеттерінің түрлерінен байқауға болады.

Мектеп жасына дейінгі және мектеп жасындағы (1-сынып) балаларға тән және олардың құмартып кірісетін іс-әрекеттің бір түрі – ойын. Ойынның бірнеше түрлері бар. Оларға шығармашылық, ақыл – ой, спорт ойындары т.б. жатады. Ойын – балалардың денесін, ақыл – ойын дамытудың сарқылмас көзі. Балалар «дәрігер», «мұғалім», «суретші», «құрылысшы – инженер», «теңіз кемесінің капитаны», «ұшқыш», «космонавт» болып ойнағанда, олардың

бейнесін есіне түсіреді, кәсіби сәйкестілігі мен әр маманның іс-әрекетіне тән ерекшеліктерін өздерінің түсінігі бойынша ескеріп, рөлін атқаруға талаптанады. Бұл жастағы балалар, әсіресе, геолог, теңіз капитаны, космонавт болып ойнауды сүйеді және солардай болуды арман етеді. Мұндай шығармашылық ойындар айналадағы ортаны тануды балалардың ой-өрісін бірте-бірте дамытады. Ал әртүрлі ойындардың кәсіпке бағдар беру тұрғысынан қарастырсақ, онда олар балалар үшін келешек кәсіби сәйкестіліктің беташары болуы да мүмкін. Балалар ойын процесінде геологтардың рөлін атқару үшін өздерінің ойларын жобалау іс-әрекеті арқылы жүзеге асыруға тырысады. Олар ойынның негізгі мазмұның геологтардың іс-әрекеттерімен байланыстыра көз алдына былай елестетеді: бір топ геологтар Отанымыздың Каспий теңізі аймағына барып, жайғасты. Олар табиғат күшіне төтеп беріп, ауа райы аумалы – төкпелі белестерден өтіп, жергілікті көліктерді пайдаланып, қазба жер байлықтарын іздестіруде. Геологтар палатқаларда тұрып, түрлі қиыншылықтарды кездестіреді, мысалы, маса, шыбын-шіркейлермен күреседі. Балалар алға қойған мақсатын орындап, ойынды аяқтайды. Мұндай қиыншылықтарға мойымайтын төзімділік, кәсіби батылдық, табандылық сияқты тұлғалық қасиеттер қалыптасады [7, 38 б.].

Оқушылардың кәсіби сәйкестіліктің негізгі мазмұны – тәжірибеге бағдарланған қызмет: мұнда оқушылар іздеу жағдайында өздері жобалап әрекет етеді, табиғатпен, еңбек нысандарымен және т.б. өзара әрекеттен білім алады; жобалау іс-әрекеті оқушылардың бірыңғай шығармашылық жағдайын туғызып, оқушыларға өз жолын табуға түрткі болады.

Қорыта келе, бастауыш сыныптарда кәсіби сәйкестілік пен жобалық іс-әрекетінің алғы шартын қалыптастыру өзіндік нақты ғылыми және практикалық іздену және логикалық ойлау жолына бағыттайды. Жобалық тапсырмалар сезімге молырақ әсер етеді де, оқушының қызығушылығын, кәсіби сәйкестілігін, білімге іштей құмартушылығын дамытады. Құмартушылық, қызығушылық оқушыны өздігінен ізденуге жетелейді. Ізденіссіз шығармашылық ойлау жоқ. Жобалық тапсырма нәтижесі оқушының өз бетінше еңбектенудегі дағдысы мен қабілетінің, іскерлігі мен жетілген, ең жоғарғы дамыған сатысы деуге болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы. – Алматы: Юрист, 2007. – 16 б.
- 2 Білім берудегі педагогикалық технологиялар: оқу-әдістемелік құрал/авт-құраст.: Н.С.Әлқожаева, Ұ.Б.Төлешова. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 486.
- 3 Бахишева С.М. Педагогикалық жобалау: теориясы мен технологиясы: Оқулық. – Алматы : ЖШС РПБК «Дәуір», 2011. – 56 б.
- 4 Білім берудегі педагогикалық технологиялар: оқу-әдістемелік құрал/авт-құраст.: Н.С.Әлқожаева, Ұ.Б.Төлешова. – Алматы : Қазақ университеті, 2016. – 49-51 б.
- 5 Бахишева С.М. Педагогикалық жобалау: теориясы мен технологиясы: Оқулық. – Алматы : ЖШС РПБК «Дәуір», 2011. – 56-59 б.
- 6 Қозыбай А., Жексенбиева Н. Кәсіптік білім беру жүйесіндегі қазіргі оқыту технологиялары. Оқулық. – Астана: Фолиант, 2015 – 98 б.
- 7 Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика: Университеттер студенттеріне арналған оқу құралы. – Алматы, 2000. – 38 б.

**СТУДЕНТТЕРДІҢ ЭТНОМӘДЕНИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУ УНИВЕРСИТЕТТІҢ КӨПҰЛТТЫ
ОРТАСЫНДА БОЛАШАҚ ҰРПАҚТЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК
ДАМУЫ РЕТІНДЕ**

ТЕМИРГАЛИНОВА А. К.
докторант, Торайғыров университеті, Павлодар қ.
КУДЫШЕВА А. А.
п.ғ.к., профессор, Торайғыров университеті, Павлодар қ.

Этника бастапқыда адамға тән емес болды. Ол әлеуметтену және білім беру қызметі үрдісінде алынады. Білім беру - бұл тарихи-мәдени феномен, халықтың және әрбір жеке адамның рухани бастауларын дамыту үрдісі мен шарты. «Адам нақты бір адамдарға тән белгілі бір белгілердің, мағыналардың, моральдардың, құндылықтардың, идеалдардың өрісінде қалыптасады. Білім беру жүйесінің мақсаты – адамды мәдени-тарихи үрдістің субъектісі ретінде тәрбиелеу» (А. С. Арсеньев).

Бұл зерттеудің айқын маңыздылығына қарамастан, бұл қаралып отырған мәселе жаңа емес екенін атап өткен жөн. Адамның қоршаған ортамен қарым-қатынасының әлеуметтік-педагогикалық аспектілері В. Г. Бочарова, Б. З. Вульфовтың зерттеулерінде ашылды [6, 8]. Адамның жаңа әлеуметтік-мәдени ортаға бейімделу мәселелері туралы, шетелдік ғалым Дж. Беридің еңбегінде қарастырылған [10]. Этникалық құндылықтар концепциялары, А. Г. Асмолов, Дж. Бери жұмыстарында маңызды рөл атқарады [3, 10].

И. А. Арабов, К. Ш. Ахияров, Г. Н. Волков және т. б. шығармаларында көрініс тапқан өскелең ұрпақты оқытудағы, тәрбиелеудегі және әлеуметтендірудегі этнопедагогикалық аспектілер, зерттелетін мәселе үшін ерекше қызығушылық тудырады [1, 4, 7]. В. П. Борисенков, Г. Д. Дмитриев әзірлеген көпмәдениетті білім беру ұйымының жетекші ережелері [5, 9].

Этномәдени құзыреттілік феноменінің мәнін түсіну үшін біздің зерттеуімізге Н. Г. Арзамасцев, J. Berry сияқты шетелдік және отандық педагогтар мен психологтардың жұмыстары құнды болып табылады [2, 10].

Сонымен бірге, отандық және шетелдік ғалымдардың зерттеулерінде көпэтникалық білім берудің табиғаты мен мазмұнына байланысты теориялық идеялардың бытыраңқылығы бар, соның барысында оқушылардың этномәдени құзыреттілігі қалыптасады, этномәдени құзыреттілікті қалыптастыру шарттары көрсетілмеді, көпэтникалық білім беру ортасының ерекшелігі анықталмады.

Осы қарама-қайшылықты талдау арқылы зерттеудің мынадай мәселесін анықтады: болашақ ұрпақтың әлеуметтік дамуы ретінде университеттің көп этникалық ортасында, студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастырудың тиімді технологиясын анықтау болды.

Университеттің көпэтникалық білім беру ортасында студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастыру үрдісі тиімді болады, егер:

– ол студенттердің этномәдени хабардар болу деңгейін арттыруға, тиімді этносаралық өзара іс-қимылдың қажетті біліктері мен дағдыларын қалыптастыруға бағытталған оқу және оқудан тыс қызметтің этно-бағдарланған нысандарын пайдалануды көздейтін көпэтникалық білім беру барысында жүзеге асырылады;

– тұлғаның этномәдени өртүрлілікке, мәдениеттерді зерттеудің сабақтастығы мен дәйектілігіне, диалогқа оң көзқарасының қағидаттарын іске асыру қамтамасыз етіледі;

– көпэтникалық білім беру ортасының әлеуеті білім беру процесінің субъектілері арасындағы өзара байыту, өзара түсіністік, студенттердің танымдық, мәдени, білім беру мүдделері мен қажеттіліктерін қанағаттандыру, оларды бейбітшілік рухында тәрбиелеу мақсатында қолданылады;

– білім беру мазмұнына студенттерді этникалық (туған) және әлемдік мәдениеттерге баулуға ықпал ететін этномәдени компонент енгізіледі.

Зерттеудің әдіснамалық негізін студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастыру көпэтникалық білім берудің негізгі тікелей нәтижесі болып табылатын құзыреттілік тәсіл; білім беру процесінің субъектілерін өзін-өзі ұйымдастыратын, күрделі өзара байланысты және өзара іс-қимыл жасайтын ретінде қарастыратын синергетикалық тәсіл; аксиологиялық және гуманистік тәсілдер, оған сәйкес адам әлеуметтік даму мен білім беру процесінің ең жоғары құндылығы және өзіндік мақсаты болып табылады; халықтың ұлттық дәстүрлеріне, оның мәдениетіне сүйене отырып, студенттерді тәрбиелеуді көздейтін этнопедагогикалық тәсіл құрады [5].

Ғылыми жаңалық-бұл:

– педагогикалық категория ретінде этномәдени құзыреттілік феноменінің сипаттамаларын нақтылау, оны біз құбылыстың мәні, оның мазмұны, мақсаты, оны қалыптастыру тетіктері мен формалары, тиімділік пен тиімділік критерийлері арқылы қарастырамыз. Тиімді этносаралық өзара түсіністік пен өзара іс-қимылға ықпал ететін объективті түсініктерде, этностық мәдениеттер туралы білімдерде, икемдерде, дағдыларда көрініс табатын этномәдени құзыреттілік жеке тұлғаның қасиеті ретінде іске асырылу шарты көп этностық білім беру ортасы болып табылатын көп этностық білім беру барысында қалыптасатынын біз айқындадық;

– студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастыру мақсатында этномәдени мазмұнмен толтырылған, оқыту мен тәрбиелеудің белсенді әдістерінің жиынтығын қамтитын университеттің полиэтникалық білім беру ортасында студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастыру технологиясының нәтижелілігін негіздеу;

– студенттердің этномәдени құзыреттілігінің қалыптасу деңгейін адекватты бағалауға мүмкіндік беретін өлшемдер мен көрсеткіштерді анықтау.

Этномәдени құзыреттілік-тиімді этносаралық өзара түсіністік пен өзара іс-қимылға ықпал ететін дағдылар, дағдылар арқылы

іске асырылатын белгілі бір этникалық мәдениет туралы объективті идеялар мен білімдердің жиынтығында көрінетін жеке қасиет. Этномәдени құзыреттіліктің құрылымы келесі логикалық байланысты компоненттерден тұрады: танымдық компонент немесе тұжырымдамалық негіз (этникалық қауымдастықтар туралы білім мен идеялар: өздері және бөтен адамдар, олардың тарихы, мәдениеті, өмір салты, этникалық топтардың ұлттық-психологиялық ерекшеліктері; мәдени айырмашылықтарды тану; шет тілдерін меңгеру) этностардың мінез-құлқын түсінбеушіліктің, барабар түсіндірудің алдын алу үшін негіз болып табылады, этносаралық өзара іс-қимылда өзіндік мінез-құлықты түзету үшін негіз болып табылады; мінез-құлық компоненті немесе операциялық негіз (шетелдік этностық ортамен тиімді өзара іс-қимыл жасауға ықпал ететін стратегиялар, дағдылар) этносаралық өзара іс-қимылдың табысты өтуіне де, этностардың мәдени ерекшелігі туралы білімді толықтыруға да бағытталған.; эмоционалды-құндылық негізі (жеке тұлғаның полиэтникалық ортаға және этникалық топтарға оң көзқарасы, басқа өмір салты мен ойларға оң көзқарасы, шетелдік ортаға деген жанашырлығы мен көзқарасы) жақсы этникааралық өзара түсіністік пен өзара әрекеттестіктің негізін құрайды [6].

Көпэтникалық білім беруді жүзеге асырудың шарты көпэтникалық білім беру ортасы болып табылады, біз оқу орнының білім беру ортасының бір бөлігін түсінеміз, бұл жеке тұлғаның қалыптасуына әсер ететін, оң этносаралық өзара әрекеттесуге дайын, этникалық бірегейлігін сақтайтын және басқа этникалық мәдениеттерді түсінуге ұмтылатын, шет елдік қауымдастықтарды құрметтейтін, әртүрлі ұлт өкілдерімен бейбітшілік пен келісімде өмір сүре алатын жағдайлар жиынтығы.

Университеттің көпэтникалық білім беру ортасында студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастыру технологиясы төмендегілерді ескере отырып құрылуы тиіс:

– студенттердің этномәдени хабардар болу деңгейін арттыруға, этносаралық оң өзара іс-қимылдың қажетті біліктері мен дағдыларын қалыптастыруға бағытталған оқу және оқудан тыс қызметтің этнобағытты нысандарын пайдалану;

– тұлғаның этномәдени әртүрлілікке оң көзқарасының, мәдениеттерді зерттеудің сабақтастығы мен реттілігінің, диалогтың, сондай-ақ құзыреттілік, этнопедагогикалық, гуманистік тәсілдердің қағидаттары;

– білім беру процесінің субъектілері арасындағы өзара байыту, өзара түсіністік, студенттердің танымдық, мәдени, білім беру мүдделерін қанағаттандыру, оларды бейбітшілік рухында тәрбиелеу мақсатындағы көпэтникалық білім беру ортасының әлеуетін;

- білім беру мазмұнына студенттерді этникалық (туған) және әлемдік мәдениеттерге баулуға ықпал ететін этномәдени компонент енгізіледі.

Қорытындылай келе, университеттің көп этникалық ортасында студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастыру болашақ ұрпақтың әлеуметтік дамуы ретінде келесі шарттардың жиынтығын жүзеге асыру кезінде қамтамасыз етіледі: білім беру мекемесінің қызметін ұйымдастыруға, оны басқаруға, студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастырудың мазмұнын, формалары мен әдістерін таңдауға және оларды біртұтас бірлікке біріктіруге қойылатын талаптарды белгілейтін мақсат қою; көп этникалық ортада сәтті бейімделуге мүмкіндік беретін этномәдени құзыреттілік деңгейін арттыру; мәдениетаралық өзара іс-қимыл және көпэтникалық білім беруді ұйымдастыру саласында құзыретті педагогтардың болуы; білім алушыларды туған және әлемдік мәдениеттерге тартуға бағытталған білім беру мазмұнына этномәдени компонентті енгізу; оқу және оқудан тыс қызметтің этнобағытты нысандарын пайдалану, оларда этносаралық оң өзара іс-қимылдың қажетті біліктері мен дағдыларын қалыптастыру; студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастыру процесінде білім беру мекемесінің білім беру және әлеуметтік әлеуетін пайдалану мақсатында білім беру мекемесінің мәдениет және өнер мекемелерімен, қоғамдық ұйымдармен кең әлеуметтік байланыстары.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Арабов, И. А. Этнопедагогика: (Культурол. аспект) / И. А. Арабов, Г. Ю. Нагорная. - Карачаевск: Изд-во Карачаево-Черкес. гос. пед. унта, 1999.

2 Арзамасцева, Н. Г. Формирование этнокультурной компетентности будущих социальных педагогов в вузе: дис... к.п.н. / Н. Г. Арзамасцева // На правах рукописи. - М.: Москва, 2000. -180 с.

3 Асмолов, А. Г. На пути к толерантному сознанию / А. Г. Асмолов. М.: Смысл, 2000. - 255 с.

4 Ахияров, К. Ш. Народная педагогика и современная школа / К. Ш. Ахияров. - Уфа: БашГПУ, 2000. - 328 с.

5 Борисенков, В. П. Поликультурное образовательное пространство России: история, теория, основы проектирования: Монография / В. П. Борисенков, О. В. Гукаленко, А. Я. Данилюк // Рос. акад. образования, Междунар. Славян, акад. образования им. Я.А. Коменского.

6 Бочарова, В. Г. Педагогика социальной работы / В. Г. Бочарова. - М.: SvR-Аргус, 1994. - 207 с.

7 Волков, Г.Н. Этнопедагогика. Учебник для студентов средних и высших пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. -176 с.

8 Вульф, Б. З. Основы педагогики в лекциях, ситуациях, первоисточниках: Учебное пособие / Б. З Вульф, В. Д. Иванов. - М.: Изд-во УРАО, 1997.- 288 с.

9 Дмитриев, Г. Д. Многокультурное образование. - М.: Народное образование, 1999. - 208 с.

10 Berry J. W., Kalin R., Taylor D. Multiculturalism and ethnic attitudes in Canada. Ottawa: apply and Servises Canada. 1977.

ТАРИХ САБАҚТАРЫНДА ЖОҒАРҒЫ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СЫНИ ОЙЛАУЫН ДАМУ ТМӘСЕЛЕСІ

САБДАНБЕКОВА З. А.

т.ғ.к., Павлодар педагогикалық университеті, Павлодар қ.

ТЕМИРОВ Н. Р.

магистрант, Павлодар педагогикалық университеті, тарих пәнінің мұғалімі,
ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Павлодар қ.

Қазіргі уақытта заманауи мектептің маңызды міндеттері-әр оқушының жеке қабілеттерін барынша ашу, жоғары технологиялық, тез өзгеретін әлемде өмір сүруге дайын тұтас тұлғаны тәрбиелеу. Қазіргі қоғам, қазіргі білім сияқты, ойлаудың белгілі бір қасиеттеріне ие еркін, шығармашылық дамыған тұлғаны қажет етеді. Ойлау еркіндігі сындарлы және шығармашылық белсенділікке бағытталған оның сыни бағытын анықтайды, сондықтан сыни ойлау еркін адамның сапалық сипаттамасы болып табылады. Сын тұрғысынан ойлау проблемасының өзектілігін және оны сабақ барысында қолдануды анықтай отырып, осы тақырып аясында арнайы әдебиеттері аз. Оның ішінде талдау түрлерін

колдану арқылы оқушылардың оқыту процесінде сыни ойлауды қалыптастыру жолдары зерттелетінін атап өткен жөн.

Қазақстан Республикасының білім беру стандарты білім беруді оқушылардың белгілі бір білімді игеруіне ғана емес, сонымен бірге жеке тұлғаның дамуына да бағыттау қажеттілігін атап көрсетеді. Жалпы білім беретін мектеп әмбебап білімнің, дағдылардың, сондай-ақ оқушылардың өзіндік қызметі мен жеке жауапкершілігінің тұтас жүйесін қалыптастыруы тиіс. Тарих сабақтарында талдау түрлерін қолдану арқылы тарихи талдау жасап үйренудің күрделілігі сонымен қатар тарих сабағында талдау құзыреттілігін қалыптастыру үшін жағдай жасау қажет, қарым-қатынас арқылы өз ойын жүзеге асыру мүмкіндігі [1, 15 б.].

Сондықтан оқушыларға тек тарих туралы білім беріп қана қоймай, сонымен қатар оқушылардың сыни ойлау қабілеттерін дамыту қажет, мысалы, сыни ойлауды дамытудың ерекшеліктері бар жаңа білімді алу және пайдалану кезіндегі еркіндік.

Оқушылар салыстыру, талдау, жалпылау, абстракциялау, нақтылау қажет. Мұның бәрі жасөспірімдердің неғұрлым берік білім алуына және жан-жақты дамуына ықпал етіп қана қоймай, болашақта қиын, стандартты емес міндеттерді шешуге және шығармашылықпен жұмыс істеуге көмектеседі.

Тарих сабағында талдау құзыреттілігін қалыптастыру кезінде сыни ойлауды дамытуға қызығушылық танытатындықтан, Л. С. Выготский, А. Н. Леонтьев, Е. Н. Соловова, С. Л. Рубинштейн, В. М. Филатов және басқа психологтардың, педагогтар мен әдіскерлердің жұмыстарында қарастырылады. Алайда, осы авторлардың зерттелген жұмыстарын талдау талдау түрлері арқылы сыни ойлауды дамытуға арналған зерттеулер іс жүзінде жоқ екенін көрсетті. Осы зерттеу тақырыбы аясында сыни ойлауды тарихи талдау түрлері арқылы дамытуға бағытталған тапсырмалар жүйесінің аздығы да анықталды. Сондықтан, бұл зерттеу жұмысы білім беру процесінде сыни ойлаудың мәні мен мағынасын түсінуге, білім беру кеңістігінің кейбір бейнесіндегі ерекшеліктерге байланысты сыни ойлауды қалыптастырудың дамыған әдістері мен әдістерін зерттеуге арналған [2, 4 б.].

Сыни тұрғыдан ойлау – бақылаудың, тәжірибенің, ойлау мен талқылаудың нәтижесінде алынған ақпаратты ойлауға, бағалауға, талдауға және синтездеуге бағытталған пәндік шешім. Сыни тұрғыдан ойлау көбінесе қарсы пікір айтуға, баламалы шешімдерді қабылдауға, ойлау және іс-әрекетімізге жаңа немесе түрлендірілген

тәсілдерді енгізуге дайын болуға, ұйымдастырылған қоғамдық әрекеттерге және басқаларды сыни тұрғыдан ойлауға баулуды білдіреді [3, 49 б.].

Философтар біздің қиыншылықтарымыз белгілі бір дәрежеде проблемалық мәселелерді шешуге, жағдайды сыни тұрғыдан бағалауға және ұтымды шешім табуға қабілетсіздікке байланысты деп санайды және тек сыншылықпен айналыспайды, мұндай сын шындық үшін емес, сын үшін сын болып табылады. Мұндай сынның пайдасыздығының себебін біз қоғам қойылған мәселелерді қалай дұрыс шешуді ғана емес, сонымен бірге дұрыс сынауды да білетіндігінде көреміз.

Педагогика саласында қазіргі таңда оқушылардың білім мен дағдыларын дамыту мәселе өзекті болып табылады. Оқушылардың өз ойын еркін әрі нақты жеткізу үшін сын тұрғысынан ойлау дағдыларын дамытуда батыс және отандық ғалымдар мен зерттеушілер зерттеулер жүргізуде.

С. Калиев, К. Аюбаев «Антология педагогической мысли Казахстана (I том)» ISBN 9965-822-67-0 еңбегінде қазіргі кездегі педагогика саламындағы өзекті мәселелерді атап көрсетеді. Мектеп ұстаздарында сын тұрғысынан ойлау дағдыларын дамыту, жаңартылған білім бері бағдарламаларын енгізу, деңгейлік курс барысында білімдерін толықтырды.

Bassham, G., Irwin, W., Nardone, H., Wallace, J. M. Critical Thinking: A Student's Introduction (ISBN: 978-0-07-340743-2) зерттеулері бүгінгі оқушыларға күнделікті мәдениет пен сыни ойлау арасындағы алшақтықты жоюға көмектеседі. Негізделген қадамдар жасай отыра, бұл зерттеуде сыни ойлаудың барлық негіздерін анық көрсетілген.

Г. Бекахметов пен А. Коржумбаеваның «Основы критического мышления» атты еңбегінде сын тұрғысынан ойлау дағдыларын толық әрі нақты көрсеткен. Ғылым және сыни ойлау бөлімінде ғылыми нақты көзқарасты көрсете отырып, ғылыми әдіске баса назар аударады [4, 55 б.].

XXI ғ. әлемнің көптеген елдері білім беру жүйесінде өте белсенді реформалар жүргізіп жатыр. Қазіргі қоғамда кәсіби құзыретті, шешім мен іс-әрекетті таңдауға қабілетті, сыни ойлау дағдыларын меңгерген, алған білімін тәжірибеде қолдана алатын түлектердің қажеттілігі қатты байқалып отыр. Қазіргі күні білім беру саласында оқушыларға өзекті білім беру мен практикалық дағдыларын қалыптастыру тең мәнге ие болғаны мойындалып

отыр [3, 40 б.]. Осыған орай, мектепте өзгеріс енгізудің тиімді жолдарын іздеу мақсатында зерттеу жүргізіліп, оның басым жақтары мен дамыту керек тұстары көрсетілген. Мектептегі білім беру үдерісін жетілдірудің негізгі жолы ол – тиімді көшбасшылық екені барша мәлім. Дұрыс бағытталған көшбасшылық оқу үдерісінің нәтижелілігіне, білім сапасының жоғарлығына тікелей әсер ететіні сөзсіз [5, 34 б.]. Менің байқағаным, көшбасшылық жеке тұлғаның дамуына ғана емес, сонымен қатар, әріптестермен тың идеялармен бөлісіп, бір – біріне қолдау көрсетіп, ынталандырып, өзара көмектесуге бағытталған. «Талдау және синтез элементтерін қолдану арқылы оқушылардың сын тұрғысынан ойлау дағдыларын қалай дамытамыз?» проблемалық сұрағы таңдап алынды. Не себепті осы сұрақ? Себебі қоғамдық ғылымдар пәндерінде, жалпы қоғамда орын алған мәселе оқушылардың сыни ойлау деңгейінің төмендігі және ХХІ ғасыр қажет ететін аналитикалық қабілеттердің жоқтығы. Осы мәселе төңірегінде жоспар жасалып, шағын зерттеулер жүргізілді. Бір ұстаз бойындағы өзгеріс, сынып көлеміндегі өзгеріс, оқушылар бойындағы өзгеріс, мектеп көлеміндегі өзгеріске талдау жасалынды.

Барлық іс-әрекетіміз оқушылармен байланысты болғандықтан оқушылардан сауалнама және жұмыстары сарапқа салынды. Нақты дәлелдерді талап ететін тапсырмаларды толық жауап бермей қиналған. Бұл күнделікті сабақ барысында дамыту керек мәселе деп білемін.

Бірінші кезекте оқушылардың жиынтық бағалау жұмысы талданды. Талдау барысында оқушылардың берілген тапсырмаларға дәлелдер мен дәйектер келтіре отырып жауап берулері қиындық тудырғаны байқалды.

Осы мәселені негізге ала отырып сабақ барысындағы оқушылар мен мұғалімдердің іс-әрекеттері және ата-аналардан сауалнама алынған болатын.

Алынған сауалнама нәтижесінде барлық тараптың дәлелдер мен дәйектер қолдану бойынша қойылған сұрақта алаңдайтындарын және дамыту керек екендігін түсіндім.

Ұстаздармен бірге тәсілдің нәтижесінде біз оқушылардың білімдерін жаңа тәсілдер арқылы кеңейте алдық, талдаудың түрлерін қолдану арқылы өз ойларын негіздей алу дағдылары қалыптасып, оң нәтижелер бере бастады. Әр сабақтан кейін тәлім алушымен алға қойған мақстарымызға мақсаттарымызға жеттік, тақырыптан қалыс қалған оқушылар болған жоқ, сабаққа белсенді

қатысып, аргументтер арқылы өз ойларын негіздеу үрдісі орын алды. Бағдарламаның негізгі ойларын нысанаға ала отырып, кіріктіру арқасында оқушылардың өз ойларын ашық жеткізіп, сқрактарға дәлелдер мен дәйектиер келтіре отыры сөйлеуге дағдыландырып, білім алуға құлшыныстары артты. Алдағы уақытта бағдарланың түйінді ойларын өз тәжірибемізде қолданып, әртүрлі деңгейдегі оқушыларды дамытып, жетелеп, тұлға ретінде қалыптастыруына септігімізді тигіземіз.

Зерттеу нәтижесінде келесідей түйіндер жасалынды: ұстаздармен бірге зерттеудің нәтижесінде біз оқушылардың білімдерін жаңа тәсілдер арқылы кеңейте алдық, талдаудың түрлерін қолдану арқылы өз ойларын негіздей алу дағдылары қалыптасып, оң нәтижелер бере бастады. Әр сабақтан кейін тәлім алушымен алға қойған мақстарымызға мақсаттарымызға жеттік, тақырыптан қалыс қалған оқушылар болған жоқ, сабаққа белсенді қатысып, аргументтер арқылы өз ойларын негіздеу үрдісі орын алды. Аталмыш мәселе бойынша теорияның негізгі ойларын нысанаға ала отырып, кіріктіру арқасында оқушылардың өз ойларын ашық жеткізіп, сқрактарға дәлелдер мен дәйектер келтіре отырып сөйлеуге дағдыландырып, білім алуға құлшыныстары артты. Зерттеу нәтижелерін қолданып, әртүрлі деңгейдегі оқушылардың ойлау, сөйлеу дағдыларын дамытып, жетелеп, тұлға ретінде қалыптастыруына септігімізді тигіземіз.

Жалпы тәжірибе кезінде оқу үрдісінің қатысушыларына, яғни ұстаздарға, оқушыларға өзгеріс енгіздім деп айта аламын. Оны қалай байқадым?

Ұстаздар бойындағы өзгерістер: оқушылардың қызығушылықтары артып, өзгеріс пен жаңашылдыққа деген бетбұрыс орын алды; бұрын тек өзінің кәсіби деңгейін жетілдірумен айналысатын ұстаздар енді ынтымақтастықта коучингтерде өзара тәжірибе алмасуға дағдыланды; сын тұрғысынан ойланып, сабақтарына жаңа әдіс-тәсілдерді қолдана бастады; талдауларды сабақтарға үнемі енгізуді тәжірибеге алды.

Оқушылардың бойындағы өзгерістер: А деңгейлі оқушылар талдауларды қолданып, өз ойларын еркін білдіруге дағдыланды; В деңгейлі оқушылар қарапайым талдау түрлерін қолдану арқылы өз ойларын қарапайым түрде білдіруге дағдыланды; С деңгейлі оқушылар қарапайым талдауларды мұғалімнің көмегімен өз ойларын қарапайым деңгейде білдіруге дағдыланды.

Қорытынды. Мұғалімдер оқытудағы басты назар студенттердің берілген ақпаратты игеруіне және оқу материалын механикалық есте сақтауына емес, оқушылардың ойлауын дамытуға бағытталуы керек екенін ұзақ уақыт анықтады. Сондай-ақ, зерттелетін саланы аналитикалық тұрғыдан қарастыруға үйрету керек, ол ыдырауды, бөлуді, принциптерді, қарапайым принциптерді зерттеуді қамтиды, соның арқасында ойлау дәлелді сипатқа ие болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Қазақстан Республикасында білім беру жүйесінің жағдайы мен дамуы туралы ұлттық баяндама, – 2011. – 21 б.1
- 2 А. Ташенова, Сын тұрғысынан ойлау оқу мен жазу арқылы дамыту. Білім-Образование – 2006 ж. № 6. 3-4 б.
- 3 Мұғалімге арналған нұсқаулық. Бірінші (ілгерін) деңгей, үшінші басылым. «Назарбаев зияткерлік мектептері» ДББҰ және Кембридж Университеті, 2015 жыл., 40 б., 49 б., 67 б.
- 4 Г. Бекахметов., А. Коржумбаева, Основы критического мышления. ОО «Общенациональное движение» “Қазақстан -2050” – Астана- 2008. – 256 б.
- 5 С. Қожагельдиева, Н. Нұртазаева. Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқытудың тиімділігі. Бастауыш мектеп № 4. – 2009 ж. – 74 б.

МОБИЛЬДІК ҚОСЫМШАЛАР АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

ТКАЧ Г. М.

докторант, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ.
МУХАНОВА С. Б.

магистрант, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ.
БИЖІГІТ Ә. А.

магистрант, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы қ.

Заманауи білім беру саласы тек қоғамдық өзгерістерге ғана емес, сонымен қатар технологиялық прогреске бағынады. Сондықтан болашақ мұғалімдерді даярлау әдістемесі осы аспектіні ескеруі тиіс, өйткені «балалар мен жасөспірімдер үшін қазіргі заманғы мобильдік және компьютерлік технологияларды игеру үлкен мәселе болып табылмайды, олар қажетті ақпаратты іздеуде интернет-кеңістікті оңай және жылдам шарлай алады» [1].

Сондықтан болашақ мұғалімдер жаңа баспа әдістемелік өнімдерін ғана үйреніп қоймай, сонымен қатар жаңа технологияларды жақсы меңгеруі керек, өйткені олар жаңа материалды меңгеруге, сабақтар мен олимпиадаларға дайындалуға көмектеседі.

Қазіргі уақытта білім беру жүйесінде ақпараттық құзыреттілікті іске асыру көптеген ғалымдардың диссертациялық зерттеулерінде талқылану үстінде. Ақпараттық құзыреттілік туралы айтпас бұрын, жалпы құзыреттілік ұғымы туралы айтып өтейік. Мысалы, осы ұғымды зерттеушілер С. В. Тришина мен А. В. Хуторский-дің ойларына «құзырет» және «құзыреттілік» ұғымдарын ажырату орынды болып көрінеді [2].

Құзыреттілік бойынша бұл авторлар өздерінің кәсіби міндеттерін сапалы орындау үшін қажетті білімге және тиісті маман даярлауға қоғам белгілеген белгілі бір талапты түсінеді. Мысалы, ақпараттық құзыреттілік дегеніміз - ауызша және жазбаша коммуникативті ақпараттық технологияларды қолдана отырып, қажетті ақпаратты өз бетінше іздеу, талдау, таңдау, өңдеу және беру мүмкіндігі.

Ал құзыреттілік дегеніміз - адамның белгілі бір құзыретке ие болуы, оның осы құзыретті жеке бағалауы және оның қызметінің тақырыбына қатынасы. Басқаша айтқанда, құзыреттілік - бұл маманның жеке қасиеттерінің жиынтығы, сонымен қатар мамандық бойынша белгілі бір тәжірибені айтамыз.

Жалпы көптеген авторлар ақпараттық құзыреттілік ұғымын ашуда әртүрлі пікірлер жасайды. Н. П. Табачук ақпараттық құзыреттіліктің маңызды сипаттамаларына мыналарды жатқызады: өзінің пәндік аймағындағы ақпараттық ағындардың ерекшеліктерін білу; әртүрлі көздерден ақпаратты іздей, таңдай білу және оның сенімділік дәрежесін бағалау; өз қызметінде заманауи ақпараттық технологияларды қолдана білу [3, 121-122 б.].

Н. Р. Шевконың пікірінше ақпараттық құзыреттіліктің құрамына: өз қызмет саласындағы құжаттық ағындардың ерекшеліктерін, ақпаратты іздеудің әртүрлі жүйелерінің мүмкіндіктерін білу; әртүрлі көздермен жұмыс істей білу және ақпаратты өңдеудің негізгі әдістерін білу жатады [4, 504-505 б.].

А. С. Нефедованың көзқарасы бойынша ақпараттық құзыреттілікті оның даму кезеңдеріне сәйкес қалыптастыру керек: стратегиялық, тактикалық-операциялық, аналитикалық - рефлексивті. Стратегиялық кезеңнің мақсаты студенттерді және оқушыларды қызметтің мақсатын таңдауға үйрету болып табылады.

Тактикалық-операциялық кезеңде ақпаратты түсіндіру тетіктері оқытылады. Аналитикалық-рефлексивті кезең студенттер мен оқушыларға ақпаратты тандау критерийлерін талдауға, сенімділік пен белгісіздік жағдайларын шешудің жеке парағын жасауға үйретеді [5, 8 б.].

Қазіргі таңда ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен мобильді құрылғылар үздіксіз дамып келеді. Оқу жұмысында консьюмеризацияны қолдану қажеттілігі Д. А. Антонова, Е. В. Оспенникова, Е. В. Спириннің мақаласында атап өтілді [2]. Консьюмерлеу дегеніміз – IT жүйесіне мобильді құрылғыларды енгізу, қызметкерлерді кәсіпорын желісіне және Интернетке олардың жеке мобильді құрылғылары көмегімен кіргізуді білдіреді. Осы ұғым аясында білім беруде BYOD технологиясы, мобильді технологиялар қолданылады.

Білім беру жүйесінде BYOD (Bring Your Own Device) технологиясы дегеніміз – ноутбуктерді, планшеттерді және смартфондарды тек үйде ғана емес, сонымен қатар тікелей университетте де қолдану деп түсініледі [6]. Көбінесе студент смартфон мен планшетті өзімен бірге алып жүреді, сондықтан қазіргі уақытта BYOD технологиясы осы мобильді құрылғыларды, соның ішінде мобильді қосымшаларды білім беруде қолдануға ықпал етеді .

Мобильді қосымшаларды пайдалану ерекшеліктері Д. О. Королеваның (2018), М. Ю. Новиковтың (2019) және т.б. диссертациялық зерттеулерінде көрсетілген, сонымен қатар Д. А. Арсентьевтің, Д. А. Денисовтың (2013), С. В. Титованың, А. П. Авраменконың (2013), Е. А. Козактың, Е. В. Шевчуктың (2014), Ю. В. Ереміннің, Е.А. Крылованың (2013), (2014), С. С. Колоскова, В. Н. Бабешко, А. В. Самочадина (2015), Д. А. Абдураззакованың (2019) және т. б. мақалаларында да кездестіруге болады.

Жоғары мектептің білім беру үдерісінде мобильді қосымшаларды пайдаланудың теориялық негіздерімен, мобильді қосымшаларды пайдалану әдістемесі, сондай-ақ студенттердің болашақ кәсіби қызметінің ерекшелігіне бағытталған мамандандырылған мобильдік қосымшаларды әзірлеумен байланысты мәселелер өзекті болып калуда.

Біз виртуалды оқу ортасына талдау жасадық, олар оқу процесіне қатысушыларды белгілі бір рөлдер мен міндеттерді одан әрі орындау мақсатында топтастыруға, сондай-ақ олардың курс шеңберіндегі табыстылығын бағалауға мүмкіндік береді.

XXI ғ. оқу-тәрбие процесінде мобильдік құралдар өте жиі пайдаланылады, сондықтан «жоғары оқу орындарында дәстүрлі дәрістерді, мектепте өтетін сабақтарды ақпараттық қамтамасыз ету және қолдау, сондай-ақ студенттер мен оқушылардың өзіндік жұмыс істеу мақсатында мобильдік қосымшаларды құру маңызды болып табылады».

Мұндай өнімнің зор сұранысына қарамастан, қазіргі кезеңде олардың құрылған сандары жеткіліксіз. Сонымен қатар, бағдарламалық жасақтаманың сапасы тексеруді қажет етеді: ақпараттың сенімділігі мен толықтығы, мәтіндік материалдағы қателіктердің болмауы, пайдалану ыңғайлылығы, санитарлық ережелер мен жұмыс нормаларының сақталуы (атап айтқанда: көру қабілетіне әсер ету, шрифт өлшемі, түстер жиынтығы және т.б.) [7].

«PlayMarket» дүкенінде білім беруде пайдалануға болатын көптеген өнімдер қатары бар. Студенттер тапсырмаларды орындау үшін «Kahoot», «Mentimeter», «Remember The Milk» және т.б. мобильді қосымшалар бар.

Kahoot бағдарламасы кез-келген тілде онлайн - викториналар, тесттер және сауалнамалар құруға арналған. Бұл бағдарламада ақылы да қызметтер бар, интуитивті интерфейсі бар. Алайда, сабақ барысында қолданатын болсақ тегін түрде жұмыс істей беруге болады. Kahoot қызметімен жұмыс істеу үшін тіркелу қажет.

Қазіргі таңда студенттер онлайн білім алады және де бірнеше жылдан бері қашықтықтан білім алу жүйесі де дамып келе жатыр. Осы орайда студенттер Remember The Milk, The Knot Wedding Planner, Any.Do және т.б. сол сияқты мобильді қосымшалардың мүмкіндіктерін пайдалана отырып, жеке білім беру траекториясын жоспарлай алады.

Сонымен қатар, ағылшын тілін меңгеруге бағытталған мобильді қосымшалар бар. Олардың жартысын мектептік ағылшын тілін оқу курсы процесінде де пайдалануға болады. Мысалы, нақты құылымы бар «Ағылшын тілінің ережелері», «Ағылшын жазбасы» қосымшалары оқушыларға қажетті тақырып бойынша тез ақпарат табуға және жазбаша тіл ережелерін қайталауға көмектеседі.

Ал, орыс тілінде сөздердің мағынасын тексеруге «Орыс тілінің түсіндірме сөздігі» мүмкіндік береді. Интернет жүйесіне қосылған жағдайда «TolKS - түсіндірме сөздігі» арқылы он бір томды академиялық «Орыс тілінің сөздігін» пайдалануға болады. Сөздік қорыңызды байытып, сонымен бірге жеке облыстардың және жалпы елдің этномәдени ерекшеліктері туралы білуге «RID»

қосымшасы мүмкіндік береді. Қолданушыға күн сайын 3 жаңа сөзді үйрену ұсынылады.

Біздің байқауымызша, ағылшын тілін оқу үшін, қазіргі кезде «Ұлт –тілі» білім беру жобасының командасымен құрылған, «LingvoLEO» қосымшасы тамаша өнімдердің бірі болып табылады. Оның арқасында пайдаланушы емленің негізгі ережелерін үйренеді немесе еске түсіреді, синонимдер, паронимдер және фразеологиялық бірліктер туралы білімді байытады, кейбір мнемоникалық тіркестерді зерттейді. Қысқа тіркеуден кейін таңдалған тақырып бойынша тестілеуден өту мүмкіндігі ашылады. Білімді тексеру барысында анықтамалық ақпаратты пайдалануға болады [8].

«PlayMarket» қосымшасының дүкенінде оқушыларға ҰБТ-ға дайындалуға көмек жасайтын бағдарламалық өнімдер қатары байқалды. Кейбіреулері олардың, мысалы «ҰБТ тапсырамын», «ҰБТ (Дайындық), «ҰБТ-2020» олардың ішінде ағылшын тілі бар, бірнеше пәндерді оқуға арналға теоретикалық және практикалық материалдармен толықтырылған. Тіпті пайдаланушылардың шолуларын үстірт талдау, оларды нақтылау, атап айтқанда ақпараттық толықтыруды қажет ететіндігін көрсетеді. Ағылшын тілін сыртқы тәуелсіз бағалауға дайындықтың тар бағытында-ҰБТ қосымшалары бар. Толық дайындық. Біріншісінде - мини-дәрістер, жаттығу және қорытынды тесттер, екіншісінде - теориялық мәліметтер, тесттер және шығармалар бар.

Мектепке дейінгі балаларға арналған мобильді қосымшалар қатарын (атап айтқанда , «Ағылшын тілі сабақтары: ОЙЫНШЫҚТАР», «Ағылшын тілі сабағы: Түстер», «Ағылшын тілі сабағы: Отбасы», «Ағылшын тілі сабақтары: ТРАНС-Т», «Ағылшын тілі сабақтары: БЕТ-ӘЛПЕТ», «Ағылшын тілі сабақтары: ХАЙУАНАТТАР БАҒЫ») қарастырдық. Авторлардың ойынша, мобильдік құрылғыларға арналған бұл бағдарламалар ұсақ моториканы, есте сақтауды, зейінді дамытуға және жетілдіруге бағытталған. Қосымшалардың негізгі міндеттеріне оқу және жазу, фразалар, сөйлемдер құру, грамматиканы меңгеру қабілеттерін қалыптастыру жатады. «Көргенінен жазбайтын» қосымшасы балаларға әріптер мен олардың аттарын білуге, сондай-ақ әріптерден сөздер жасауға мүмкіндік береді [5].

«Әліппе - Сауаттылыққа үйрететін, 1-сынып бейнесабақтары» бағдарламасында - әліппе, хрестоматия, 1-сыныпқа арналған сабақ әзірлемелері, сонымен қатар балалар үшін алфавитті түсіндіретін бейнесабақтар бар.

Соңғы уақытта интерактивті түрде жасалған білім алушыларға арналған ойын-есептер жасалған, олар:

- «Дропворд (Ағылшын тілі)» – экранға түсетін, әріптер жиынтығынан (зат есімдер) сөздер құрау ойыны;
- «Код Сөзі Кроссворд» – кроссворд;
- «Филвордтар», «филворд-сөздерін іздеу», «ағылшын тілінде сөздер іздеу» – филвордтар, немесе венгрлік кроссвордтар;
- «Топ Ребустар» – ребустар;
- «Бірлестіктер» – ұсынылған 3 бірлестік және бірнеше әріп арқылы сөзді табу пазл ойындары.

Осы және осыған ұқсас пазл ойындарын білім беру іс-шараларын өткізу процесінде, дарынды балалармен жұмыс жасауда, олардың логикалық ойлауы мен танымдық белсенділігін дамыту мақсатында, қолдануға болады.

Қазақ тілін үйренгісі келетін басқа тілдердің, атап айтқанда орыс, француз тілдерінің ұстанушылары үшін сөздіктер мен сөз тіркестері бар қосымшалар жасалды. Ойын қағидасы бойынша – «Оқимыз және ойнаймыз. Қазақ тілі. 1000 сөз», «Қазақ тілін оқыңыз. 6000 сөз» бағдарламалары құрылды. Олардың біріншісі қазақ тілінің лексикасы мен фонетикасын өз бетінше меңгеру үшін репетитор болып табылады. Өздігінен үйреткіште визуалды және аудио сүйемелдеу бар [9].

Сөздерді (зат есімдерді, сын есімдерді, етістіктерді), алфавитті есте сақтауды қамтитын тренингтен кейін, бірнеше формада ұйымдастырылған тестілеу ұсынылады: оқу және бірлестік: суретке дұрыс сөз таңдау); сөздер тізіміне қозғалатын суреттерді таңдау; емле тесті. Екінші «Қазақ тілін оқыңыз. 6000 сөз» қосымшасында 140 тараудан тұратын 15 тақырыптық бөлім орналастырылған. Оның ішінде «Сөзді таңда», «Есті және таңда», «Сөздерді біріктірің», «Сөз құра», «Тыңда және жаз», «Сөздік», «Суреттерді тап» ойындары арқылы қазақ тілін үйренуге мүмкіндіктер бар.

Қосымшалардың кейбір кемшіліктері - сөздердің жазылуында және кейбір сөздерді айтуда қателіктердің болуы [10].

Осы қызметтің негізгі бағыттарын іске асыруда болашақ мамандардың өзіндік жұмысының рөлі едәуір артады, өйткені ол белгілі бір пәнді игеруге ғана емес, сонымен бірге жалпы өзіндік жұмыс дағдыларын қалыптастыруға бағытталған және оқытуды дараландыру, «тәуелсіз танымдық іс - әрекеттің үстемдігі, өзіндік жұмыс үшін арнайы дидактикалық материалдар жасау», осының

бөрі – жоғарыда қарастырылған мобильді қосымшалар болып табылады.

Сонымен, соңғы кезде студенттер мен оқушыларға сабақты меңгеруге көмек беретін мобильдік құрылғылар үшін қосымшалар пайда бола бастады. Олардың жағымды жақтарына қарамастан (тәуелсіз танымдық белсенділікті дамыту, пайдаланушының сауаттылығын арттыру, жас ерекшеліктерін ескеру және т.б.), мұндай бағдарламалық өнімдерге арналған стандарттардың болмауы, сондай-ақ ақпараттың сенімділігін, толықтығы мен сапасын бақылау - оларды толығымен оқу процесіне енгізуге мүмкіндік бермейді. Сондықтан, сол немесе басқа бағдарламалық құралды ұсынбас бұрын, мұғалім немесе тәрбиеші, бірінші өзі, оның толық мақұлданғанына көзін жеткізу керек.

Қазақстан БҒМ, Қазақстан АПН, жоғары оқу орындары немесе білім басқармалары мобильдік оқу қосымшалары үшін стандарттар жасап, оларды кейіннен рецензиялап, мақұлдап және оларды пайдалануға ұсына отырып, бастамашылық жүргізулері қажет деп санаймыз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Молдабекова М.С., Ақжолова А.А. Ақпараттық технологиялар зертханалық практикада физиктерді ІМ материалдары бойынша іргелі даярлау сапасын арттыру құралы ретінде жетілдіру құралы ретінде «Математикалық Педагогикалық Университет. 70 жылдық мерейтойына арналған білім мен ғылымдағы ғылыми және практикалық ақпараттық технологияларды халықаралық модельдеу конференциясы». Бидайбеков және мектеп информатикасының 30 жылдығы.- Алматы: ҚазҰПУ. Абай, 2015. -Б.497-501.

2 Білім беру жүйесін цифрлық трансформациялау. Қазіргі цифрлық білім беру ортасы үшін ресурстарды оның негізгі бағыттарының бірі ретінде жобалау // Хабаршы Пермь. мемлекеттік. гуманитар.- пед. ун-та. Сер.: Білім берудегі ақпараттық компьютерлік технологиялар. – 2018. – № 14. – Б.5-37.

3 Табачук Н.П. Гуманитарлық жоғары оқу орны студенттерінің ақпараттық құзыреті // Ресейдегі жоғары білім. – 2007. – № 9. – Б.121-124.

4 Шевко Н.Р. Қазіргі кезеңдегі ақпараттық құзіреттілікті анықтау мәселелері // қазанның ғылыми жазбалары. гос. акад. мал дәрігері. атындағы медицина Н. Е. Бауман. – 2012. – Т. 212. – Б.503-507.

5 Баржақсынова А.И., Информатика. Курстық жұмысты орындау бойынша әдістемелік нұсқау.- Қарағанды, ҚарМТУ, 2010

6 Мойо Л. Әдіс ретінде оқытушылардың біліктілігін арттыру үшін оқу бағдарламасына ақпараттық сауаттылықты интеграциялау (ағылшын тілінен аударма Лапо П.) – Астана, 2016-Б.76-84.

7 А.А. Темербекова / / Жоғары оқу орны студентінің ақпараттық құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық шарттары / кәсіптік-педагогикалық білім берудің өзекті мәселелері: ЖОО аралық. сб. науч. тр. / ред. доктор пед. Ғылым докторлары, профессор Е.А. Леванова. - Калининград, РМУ баспасы. И.Канта. – 2009. - Вып. 23. – Б.110-114.

8 Кан О.А. Хрусталева Д.П., Баржақсынова А.И., Кудышева Г.О., Горбатова Л.В., Информатика. Практикалық сабақтарға арналған әдістемелік нұсқаулар. - Қарағанды, ҚарМТУ, 2010

9 Симонович С. В. Информатика. Базалық курс: жоғары оқу орындарына арналған техникалық оқу орындарының оқу құралы - Санкт - Петербург: 2011-639 Б.

10 Гвоздева В.А. Информатика, автоматтандырылған ақпараттық технологиялар және жүйелер: оқулық. - Мәскеу: Форум: Инфра-М, 2011-541 Б.

ПРЕПОДАВАНИЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

ТУГАМБАЕВ К. М.

учитель, СОШ имени Камала Макпалеева, г. Павлодар

МҰРАТБАЙ Б. Қ.

учитель специальной организации образования, Специальная школа-интернат № 4, Павлодарская обл., г. Павлодар

В мировой системе образования существует факт официального признания дистанционного обучения, которое рассматривается как «форма предоставления образовательных услуг и форма обучения на расстоянии с использованием информационно-коммуникационных технологий». Дистанционное обучение как форма предоставления образовательных услуг (ДО) представляет собой феномен, явившийся следствием развития общества и образования под влиянием информатизации, а также результатом внедрения в образование информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) [1].

Дистанционное обучение как форма обучения характеризуется тем, что преподаватель и обучающиеся разделены пространством и временем, но имеют возможность осуществления контактов и обмена различного рода информацией (учебной, организационной, административной и др.) на расстоянии посредством современных телекоммуникационных средств. Изучение применения дистанционной формы обучения показало, что оно применимо в различных компонентах образовательной системы и способствует расширению образовательной среды, что имеет важное внутригосударственное и международное значение.

Резкий переход на дистанционное обучение был вынужденной и экстренной мерой, и не все были готовы к такой перестройке учебного процесса [2].

В условиях недопущения распространения пандемии коронавируса (COVID-19) учебным заведениям было рекомендовано перейти на дистанционную форму обучения приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 8 апреля 2020 года № 135 «О дополнительных мерах по обеспечению качества образования при переходе учебного процесса на дистанционные образовательные технологии на период пандемии коронавирусной инфекции COVID-19». Начиная с IV четверти, школьники сели за дистанционные «парты». Таким образом, образование оказалось «на линии фронта».

Общеобразовательные учреждения, несмотря на очевидные вызовы и проблемы, должны были предоставить возможности изучения английского языка всем своим обучающимся. И пока в педагогических сообществах и школьных чатах «кипели» эмоции, перед учителями возникла не простая задача: сделать урок более ёмким и информативным, учитывая тех, кто может быть «онлайн» и тех, у кого эта возможность отсутствовала [2].

Передо мной, как учителем английского языка, возникли такие вопросы:

- Как организовать обучение детей среднего звена?
- Как организовать обучение для детей старшего звена?
- Как изложить материал доступно, не переложив трудности на плечи родителей?

Если обучающиеся старшего звена могут приступить к занятиям «онлайн» самостоятельно, без помощи родителей, то дети среднего звена испытывают трудности. Поэтому обучение проходило дифференцированно с учетом всех аспектов.

Иностранный язык, в частности английский, относится к тем школьным предметам, который в настоящее время активно преподается именно «онлайн». Многочисленные курсы, онлайн-школы дают возможность получать знания, общаться с носителем языка в любое время в любом формате. Однако возможность доступа к данным ресурсам чаще всего платно, необходимо дополнительное оборудование (web-камера), а они есть не у всех [3].

Для обучающихся были подобраны видеоуроки на YouTube канале в виде ссылок, платформа Zoom и WhatsApp, и дополнительная образовательная платформа OnlineMektep – BilimLand. Данные средства коммуникаций отлично подходят как для индивидуальных, так и групповых занятий. Подключиться к трансляции урока мог обучающийся, который имел ссылку или идентификатор.

Уроки проводились с учетом требований СанПин.

Санитарные правила – в редакции Министра здравоохранения РК от 28.08.2020 № КР ДСМ-98/2020, глава 10, параграф 1, пункт 199. Непрерывная длительность занятий в предшкольных классах и школах непосредственно с видеоматериалом, персональным компьютером, планшетным персональным компьютером и ноутбуками в течение учебного часа составляет:

- 1) в предшкольных, дошкольных группах/классах и 1 классах – не более 15 минут;
- 2) в 2-3 классах – не более 20 минут;
- 3) в 4-5 классах – не более 25 минут;
- 4) в 6-8 классах – не более 25 минут;
- 5) в 9-11(12) классах – не более 30 минут.

В качестве примера, по учебнику Excell for Kazakhstan, Grade 7 по разделу Reading for Pleasure материал преподносился с демонстрацией материала платформы YouTube: <https://www.vtourisme.com/altaj/kultura/znamenitosti-kultury/1637-kalkin-aleksej>, где рассказывается о народном сказителе-кайчы Республики Алтай Алексее Григорьевиче Калкине [3].

При изучении активного и пассивного залога материал преподносится с использованием таблиц и примеров платформы YouTube: <https://crownenglishclub.ru/vremena/aktivnyj-i-passivnyj-zalog-v-anglijskom-yazyke-znachenie-i-sposoby-obrazovaniya.html>,

Таблица 1 – Активный и пассивный залог в английском языке

Active Voice	Passive Voice
My friend wrote this poem.	This poem was written by my friend.
Мой друг написал это стихотворение.	Это стихотворение было написано моим другом.

Приводятся другие примеры использования активного залога во всех временных формах глагола в таблицах, и демонстрацией видеоролика платформы YouTube:

<https://www.youtube.com/watch?v=QQFtNF4a8mY>

Далее учащимся рекомендуется применить изученный материал в практических упражнениях, так как самостоятельная работа служит закреплением пройденного материала, когда обучающийся использует свои знания в новых ситуациях, самостоятельно применяя полученные знания.

Интерактивные задания по теме урока на дополнительной образовательной платформе OnlineMektep – BilimLand, где предлагаются многочисленные задания, позволяют закрепить знания учеников.

На сайте <https://wordwall.net/ru/resource/299656/> учащимся по теме «was/were» предлагается интерактивная игра. Учитель в формате видеоконференции может организовать общение между учащимися. Такая форма обучения способствует формированию коммуникативных универсальных учебных действий (УУД) учащимся, что важно в условиях отсутствия социального взаимодействия [1].

Несомненно, при изучении английского языка имеет особое значение слушание и чтение. На сайте: <https://english-study-cafe.ru/> собраны материалы для аудирования, чтения, проведения игр, а также многое другое.

Несомненно, при изучении английского языка имеет особое значение слушание и чтение. На сайте: <https://english-study-cafe.ru/> собраны материалы для аудирования, чтения, проведения игр, а также многое другое.

Помимо перечисленных сервисов, помогающих учителю английского языка сделать дистанционный урок более интересным и насыщенным, есть многие другие ресурсы, такие как:

<http://englishforkids.ru/Tales.shtml> - позволяющий обучающимся читать известные сказки методом параллельного чтения.

<https://h5p.org> – создание интерактивных заданий, мультимедийных игр и т.д.

<https://dnevnik.ru/soc/tests> - тестовые работы в традиционном формате.

Но не у всех обучающихся есть возможность использовать все мультимедийные средства дистанционного обучения. Некоторые семьи не могут приобрести необходимое оборудование, это естественно отражается на информационно-знаниевом аспекте [2].

Если у обучающихся возникали технические трудности, работа проводилась в рабочих тетрадях учащихся. Конечно же, не стоит забывать об упражнениях в учебнике.

Подводя итоги, несомненно, стоит отметить, что дистанционное обучение стало серьезным испытанием, как для обучающихся и родителей, так и для учителей.

Среди преимуществ дистанционного обучения стоит выделить, что учащиеся проходят обучение дома, выполняют задания в удобном темпе, расширяют свои знания с помощью разнообразных образовательных платформ. Учитель имеет возможность повышения своей квалификации, усовершенствования навыков составления уроков.

К недостаткам стоит отнести проблемы технического характера, а то и вовсе отсутствие технического обеспечения. Проблемы самоорганизации, самодисциплины – учащихся, бывает трудно организовать процесс обучения, поэтому организация ложилась на плечи родителей. Проблема социального взаимодействия – для преподавания английского языка особо насущная, так как возможность развития разговорной речи становится недостаточной [3].

Четвертая четверть 2019-2020 учебного года и 2020-2021 учебный год внес в жизнь страны новые тенденции, которые возможно останутся на длительное время, среди таких и дистанционное обучение. Стоит отметить, что при грамотной организации такой вид обучения может занять свое место в системе образования.

ЛИТЕРАТУРА

1 Абрамян Г. В., Катасонова Г. Р. Особенности организации дистанционного образования в условиях самоизоляции граждан при вирусной пандемии. – Современные проблемы науки и образования, 2020. – № 3. – URL: <http://science-education.ru/ru/article/view?id=29830>

2 Позднякова Т. А. Организация дистанционного обучения в преподавании английского языка для младших школьников в период карантина // Всеобразование, 2020. URL: <https://vseosvita.ua/library/stata-organizacia-distancionnogo-obucenia-v-prepodavanii-anglijskogo-azyka-dla-mladshih-skolnikov-v-period-karantina-iz-opyta-raboty-296892.html>

3 Хакимова Л., Лапасова Ф. Роль дистанционного обучения в системе высшего образования в период карантинных мероприятий в связи с пандемией Covid-19 // InterConf., 2020.

ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГТЫҢ КӘСІБИ САНА-СЕЗІМІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗІ

УТЮПОВА Г. Е.

PhD, доцент, Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.

МҰРАТ Ш.

студент, Павлодар мемлекеттік университеті, Павлодар қ.

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н. Ә. Назарбаевтың «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауын әрбір қадамын сенімді басқан мемлекетіміздің әлемдік қауымдастықтар қатарынан қалмай, болашақты оптимистік көзқараспен болжамдап, өзінің бәсекеге қабілеттілігін дәлелдей алатын, өркениетті даму жолындағы жаңа бағыттарын айқындаудың жолы деп білеміз [1]. Еліміздің саяси, экономикалық, мәдени, қоғамдық өміріндегі өзгерістерге сай жоғары оқу орындарының үлкен жауапкершілікті сезініп, білікті, өз ісінің шебері, бәсекеге қабілетті, кең ауқымды, жан-жақты дамыған маман дайындауға ұмтылуы, өзінің әлеуметтік-экономикалық және рухани дамуының мазмұны мен сипаттарының өзгеруіне және еңбек сапасына талаптың жоғарылуына байланысты өз ісін жетік білетін, кәсіби білігі мол мамандарды қажет етеді.

Қазақстанда болып жатқан, әлеуметтік-экономикалық түрлендіруі мен қоғамның рухани жанаруы жағдайында, әлеуметтік-педагогикалық әрекеттің рөлі арта түседі. Соған байланысты тұлғаның бейімделуі мен әлеуметтік-рухани оңалуы саласындағы мамандарға, отбасылық бос уақыт пен мектептен тыс білім беру саласындағы жоғары білікті кәсіби-әлеуметтік ұйымдастырушы-педагогтарға қажеттілік туындайды.

Жаңа экономикалық шарттарда, динамикалық тұрақсыздылық, еңбек нарығындағы бәсекелестік пен белгісіздік жағдайында тұлғаның бейімделуі қажеттілігі, аға ұрпаққа қатысты жастардың идеалдарының өзгеруі әлеуметтік-мәдени әрекеті саласында идеологиялық бақылаудың болмауы, әлеуметтік педагогтың тұлғасы мен кәсіби даярлауына жаңа талаптар туғызады. Қазіргі жағдайда маман әрекетінің табыстылығын анықтайтын шешуші фактор жоғары кәсібилік болып табылады.

Әлеуметтік-мәдени саласындағы әлеуметтік педагогтың кәсіби даярлығына талаптардың өсуі, болашақ маман даярлау үдерісін жетілдіруін анықтайды. Бұл міндетті шешудің бір жолы, кәсіби әрекетін өз бетінше реттейтін, маман тұлғасының маңызды сапасы ретінде сана-сезімді қалыптасуына бағытталған кәсіби даярлығы, осылайша оның кәсіби өз бетінше жетілуіне ықпал етеді.

Сана-сезімнің жалпы теориялық және әдіснамалық аспектілерін Б. Г. Ананьев, Л. И. Божович, Л. С. Выготский, А. Н. Леонтьев, С. Л. Рубенштейн өз еңбектерінде талдаған. Сана-сезіммен байланысты арнайы сұрақтарын К. А. Альбуханова-Славская, А. А. Бодалев, И. С. Кона, В. В. Столина және т.б. қарастырған.

Оқу-тәрбие үдерісін ұйымдастыратын мамандардың жалпы және кәсіби даярлығын өз еңбектерінде қарастырған жетекші педагогтар: Ю. П. Азарова, Ю. К. Бабанский, Б. Т. Лихачев, В. А. Сланина т.б.

Кәсіпқой тұлғасын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық мәселелерін, оның кәсіби маңызды қасиеттерін Л. И. Анцыферова, Л. Г. Арчажникова, Н. К. Бакланова, Н. И. Кузмина, В. Л. Маришук және т.б. қарастырған; кәсіби оқыту мәселелерін А. А. Вербицкий, З. А. Решетова, В. И. Черниченко және т.б. өз еңбектерінде қарастырған.

Кәсіби қызметтің құрылымы мен мазмұны өзгеріссіз қалатыны белгілі. Олар жаңа мән мен жаңа формаларды табатын маманның жеке өсу барысына айналады. Сонымен қатар, кәсіби қызметтің қайта құрылуы, оның сапалық жаңа деңгейі одан әрі жеке өсуге алып келеді, бұл оны жаңа мағыналы, ахуалға, мазмұнға (В. А. Петровский, В. Франкл) толықтырады, адамның өзіндік санасының маңыздылығын өзектендіреді. Бұл ретте, педагогтың кәсіби сана-сезімінің қалыптасу проблемасы ерекше рөлге ие болады.

Қоғамның әлеуметтік-экономикалық өмірінде болып жатқан инновациялық үдерістер, тұлғалық құндылықтардың өзгеруі жоғары білімнен болашақ мұғалімдер-мамандарды біріктіруге көзқарастың

концептуалды жүйесін қайта қарауды талап етеді. Осыдан келіп белгілі Е. А. Климов, Н. В. Кузьмина, А. К. Маркова, Л. М. Митина және т.б. зерттеушілердің мұғалімнің жеке тұлғасына, оның рухани және кәсіби қалыптасуына назар аударғанын білуге болады [2-5].

Әлеуметтік педагогтарды даярлау ерекшеліктерін талдау барысы әлеуметтік-педагогикалық дайындық мазмұнын жобалау бойынша А. Б. Абибуллаева, Р. И. Бурганова, Г. Ж. Меңлібекова және А. Н. Тесленко; әлеуметтік педагогтарды даярлау тарихы мен тәжірибесі бойынша Ш. Т. Таубаева, И. Р. Халитова, А. Б. Айтбаева; болашақ әлеуметтік педагогтарды даярлаудағы орта тұғыры мен білім беру ортасының сапасы бойынша А. К. Мыңбаева, А. А. Булатбаева жұмыстарында зерделенді.

Білім беру жүйесіндегі қазіргі жағдайдың басты ерекшелігі – тұлғалық-бағдарлы көзқарас тұрғысынан тұтас педагогикалық үдерісті ұғынуға, оған тұлғалық маңызды сипат беруге, тұлғаның еркін және көп жақты өзін-өзі жүзеге асыруы мен өзін-өзі анықтауы үшін жағдай жасауға айқын ұмтылу болып табылады. Жалпы білім беру бағдарламаларының жеке тұлғаның жалпы мәдениетін қалыптастыруға бағытталуы, білім беру мазмұнының жеке тұлғаның өзін-өзі айқындауын қамтамасыз етуге бағытталуы және оның өзін-өзі жүзеге асыруына жағдай жасау Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында бекітілген.

Қазіргі қоғам тарихи заңдылықтарға байланысты білім беру мақсаттарын, құндылықтары мен басымдықтарын қайта қарастыру жолына түсті. Қазір адам үшін тек білу ғана емес (білімнің көп бөлігі ұмытылады), білімдерді түсіну, талдау, олардың практикалық пайдасын көру, өз бетімен білім алу және жеке тұлғаны дамыту. Сондықтан білім беру бүгінгі күні мазмұны бойынша да, сабақ беру нысаны бойынша да өзгеріссіз бола алмайды, ол өмір барысына үлгеруі тиіс: оның тиімділігіне көп жағдайда қоғамның даму болашағы тәуелді.

Жоғары оқу орындары еңбек нарығында сұранысқа ие бәсекеге қабілетті тұлғаны дайындауға, түлектердің өзін-өзі өзгерту, өзін-өзі байыту және өзін-өзі дамыту қажеттілігін дамытуға бағытталған.

Бұл ретте негізгі міндеттер тек нақты-экономикалық тәртіптің (табыс, жеке әл-ауқатының деңгейі және т. б.) себептеріне ғана емес, сонымен қатар гуманистік сипаттағы басым дәлел ретінде: адам тұлғасы, рухани құндылықтар, шығармашылық өзін-өзі жүзеге асыру және т.б. есепке алатын құндылықтық бағдарлар болып табылады.

Адамның тұлғасын, ішкі әлемін дамыту, оның шығармашылық қабілеттерін ашу, кәсіби және жеке тұлғалық өзін-өзі іске асыруға деген мұқтажы ең алдымен адамның өзін-өзі тануына байланысты үдерістер болып табылады.

Болашақ әлеуметтік педагогтарды шығармашылық қызметке дайындауда студенттердің оқу-зерттеу жұмыстары ерекше орын алады. Оқу-зерттеу элементі сабақтың барлық түрлерін қамтиды: педагогика және жеке оқыту әдістемесі бойынша ғылыми жобалар, курстық және дипломдық жұмыстар, үздіксіз педагогикалық практика кезінде шығармашылық сипаттағы тапсырмалар, тренингтік топтар деңгейінде тәрбие және оқу сипатындағы педагогикалық жағдайларды шешу. Жеке – кәсіби сипаттамаларды қалыптастыру табыстылығы. Студент көбінесе студент өзінің жеке қызмет стилін дамытуға нақты мүмкіндігі бар ма екенімен де байланысты. Бір жағынан, бұл оның жеке қасиеттерін тестілеу, оқытушымен жеке жұмыс барысында бақылау және әңгімелесу арқылы талдауды және бағалауды көздейді. Екінші жағынан, студенттің алдына қажетті жеке тұлғалық сипаттамаларды қалыптастыруға бағытталған білім беру міндеттерін қою. Басқа сөзбен айтқанда, ЖОО оқытушылары студенттің жеке ерекшеліктерін танып, пайдалануға қаншалықты қабілетті болады, сондықтан олар оны өз даралығын мамандық бойынша табысты өзін-өзі жүзеге асырудың кепілі ретінде ұғынуға және жетілдіруге жақындайды.

Өзін-өзі іске асыру – әрбір адамның өмір сүруінің негізгі құндылықтарының бірі, оның өз қабілеттері мен әлеуетін барынша толық көрсетуге және өнімді қызмет процесінде оларды жүзеге асыруға ұмтылысын көрсететін кәсіби ойлауды мақсатты және жоспарлы дамытуды ғалымдар субъектінің қандай да бір белсенділігі бағытталған кәсіптік білім беру объектісі ретінде қарастырады. Субъектіге кіргенде – әлеммен объективті өзара іс-қимыл жасай отырып, студент өзін жеке іс-әрекет субъектісі ретінде көрсетеді, ал субъекті – субъектілі қарым-қатынас оны ұжымдық іс-әрекет субъектісі етеді. Өзара қарым-қатынастың осы екі түрінің жиынтығы студенттің кәсіби қызметінің субъектісі ретінде дамуына және өмірлік өзін-өзі анықтауына ықпал етеді.

Педагогика бойынша практикалық сабақтарда біз өз тәжірибемізде әлеуметтік-психологиялық тренингтер, субъектілік қарым-қатынас негіздерін меңгеруге, өзін-өзі дамытуға (өзін-өзі тану, өзін-өзі басқару), педагогикалық жағдайды талдауға, іскерлік ойындарға бағытталған жаттығулар өткіземіз. Тренингтерді,

ойындарды өткізу студенттерге болашақ мамандықты таңдауда өзін-өзі тануға мүмкіндік береді.

Педагогикалық тәжірибе кезінде студенттер арасында жиі кездесетін қиындықтар – бұл қарым-қатынасты ұйымдастыра алмау. Сондықтан да практикадан өту кезінде студенттермен шығармашылық сипаттағы сабақтар өткізілуі қажет. Мысалы, «педагогикалық жағдайларды моделдеу», «педагогикалық қарым-қатынас», «мұғалімнің кәсіби қызметіндегі өзіндік диагностика», «өзін-өзі жетілдіру кәсіби қызметке дайындаудың қажетті шарты ретінде» тақырыптарының студенттердің өзін-өзі жетілдіру әдістері туралы түсінігін қалыптастырады, қызықтыратын сұрақтарға жауап береді: өзін қалай диагностикалауға болады? Өз мінез-құлқын қалай түзетуге болады? Бірақ алынған теориялық білім ғана емес, сонымен қатар оларды тәжірибеде қолдана білу, оның көмегімен студенттердің ішкі өзін-өзі тануын сезіну дәрежесін тереңдетуге болады. Осылайша, аталған тақырыптарды зерделеу және талқылау студенттерді өз білімдері мен мүмкіндіктерін өздігінен талдау қажеттілігі туралы дайындауға мүмкіндік берді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 ҚР Президентінің «Қазақстан – 2050» Стратегиясы: Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы // Орталық Қазақстан. – 2013. – № 12, 13 (21438). Құдайбергенова К. Құзырлылық – тұлға дамуының сапалық критерийі: Ғыл.-практ. конф. материалдары. – Алматы, 2008. – 9–11-б.

2 Пиаже Ж. Избранные психологические труды. – М.: Просвещение, 1969. -659 с.

3 Ломов Б.Ф. Личность в системе общественных отношений // Психологический журнал. – 1981.- №1. – С. 3-17.

4 Қазақтілгерминдерініңсалалықғылымтүсіндірмесөздігі. Педагогика және психология. 4000-ға жуық термин. Алматы «Мектеп» 2002 ж. 251 б. Б. 168.

5 Әуелғазина Т.Қ. Қазақстан Республикасындағы жекетұлғаның саяси әлеуметтену ерекшеліктері: Монография. – Алматы: «СаҒа» баспасы 2006. – 240 б. Б. 157.

СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУ СТРАТЕГИЯЛАРЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЖОҒАРЫ ОЙЛАУ ДАҒДЫЛАРЫН АРТТЫРУ

ХАМИТОВА А. К.

физика пәнінің мұғалімі, ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Павлодар қ.
КУСТОБАЕВА Н. А.

химия мұғалімі, ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Павлодар қ.
ХУРМЕТ Б.

химия мұғалімі, ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Павлодар қ.
КОШАНОВ Р.

математика мұғалімі, ХББ Назарбаев Зияткерлік мектебі, Павлодар қ.

Қазіргі заманғы мектеп қарқынды жанару сатысында, мазмұны, ұйымдастырушылық формалары және оқытудың инновациялық технологиялары үнемі жетілдіріліп отырады. Жыл сайын, күн сайын қоршаған әлем туралы ақпарат көлемі өсіп келеді. Біздің оқушылар үшін оны дұрыс қабылдау және өңдеу, оны өз түсінген тілге аудару қабілеті өзекті бола түсуде. Егер балалар өз бетінше ашылулар жасай отырып, басқалардың білетіндерін білуге бағытталған шығармашылық іс-шараларға қатысатын болса, бұл дағды әлдеқайда тез және тиімді түрде қалыптасатыны жалпыға бірдей факт.

Зерттеу сабағын 8А сыныбында «Оптика» тарауы бойынша анықталды және бұл тараубойынша фундаментальды түсініктерді білу керек, сонымен қатар оқу бағдарламасының шиыршықталуына байланысты 11 сыныпта бұл тарауды тереңірек қарастырады. Осы сыныпты таңдау себебіміз, осы сыныпта оқушылардан алынған психо-диагностикалық картаның нәтижесі бойынша сыныптың 50 %-ында жоғары ойлау қабілеттерінің төменділігі байқалды.

Бұл зерттеуді жүргізу үшін бұл сыныпта беретін математика, химия, физика пән мұғалімдерінен тұратын шығармашылық топ құрылды. Жоғарыда аталған мәселені шешу үшін «Сын тұрғысынан ойлау стратегиялары арқылы оқушылардың жоғары ойлау қабілеттерін қалай арттыруға болады?» деген зерттеу сұрағы анықталды. Біз зерттеліп отырған мәселені, күтілетін нәтижелерді анықтау және негізгі ережелерді белгілеу үшін топтық жиналыс өткіздік. Күтілетін нәтиже: оқушылардың өз ойларын толық жеткізуі, берілген ақпаратқа анализ, синтез жасай алуы, берілген ақпаратты түрлі жағдайларда қолдана алуы.

LessonStudy-ді өткізу кезінде біз келесі мақсаттарды қоямыз:

– оқушылардың сыныптағы және оқытудағы мәселелеріне назар аудару;

– оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін оқытуды жоспарлауды қалай өзгертуге болатындығын білу және түсіну.

Фокус-топпен зерттелетін сыныпта 4 тізбектелген сабақ бірлесіп жоспарланды. Бірінші сабақта А, В, С деңгейдегі оқушыларды және бақылаушыларды анықтап алдық,

Зерттеудің бірінші циклінде бірлесіп тізбектелген сабақтарда «Шын немесе жалған», концепткарта құрастыру, «Екі жұлдыз бір тілек» стратегияларын қолданылу жоспарланды. Бірінші сабақ 8 сыныпта өтті, оқушыларды үш топқа біріктірдік. 1 топ кинестетиктер – симмулятордың көмегімен зерттеу жұмысын жасайды, 2 топ визуал, аудиалдар – видеоны көреді, 3 топ дигиталдар – концепт карта құрастырады, осы әдіс арқылы әр топ тақырыпты өздігінен меңгереді. Концепткарта құрастыруда оқушылар берілген ақпараттарға анализ, синтез жасай алуы назарға алынды. Оқушылардың сын тұрғысынан ойлау дағдыларын арттыру мақсатында өздерінің ойлау дағдыларына қарай сызбасын салу ұсынылды, сызбаларын мұғалімнің алдын ала дайындаған сызбасымен тексереді. Мұғалімнің жауабымен жуықтап дәл келгенде, оқушылардың қызығушылықтарының артуы байқалды. Бірінші және екінші топтар өз жұмыстарын қорғағанда, үшінші топ жауаптарын тексеріп, бағалап отырады, яғни бұл жерде оқушылардың өз ойларын академиялық тілде жеткізулері ескеріледі, экспериментті жүргізуде қорытындыларын шығарып, өмірмен байланыстыра алуы және өзара бағалауда қарсы топтарына адал баға беруі. Оқушылардың бір-бірін бағалауында «Екі жұлдыз бір тілек» стратегиясы оң баға береді, себебі мұғалімнің бағасынан гөрі сыныптастарының қойған бағалары жеңіл қабылданып, оқуға деген қызығушылығын арттырады. Зерттеуге алынған А, В, С оқушыларына аса мән беріледі. Топтық жұмыстарда жұмыс істей алуы, бір-бірінің қабілеттерін толықтыра отырып, өздерін топта ыңғайлы сезінулерін қадағалап отыру. Мұғалім оқушылардың жауаптарына кері байланыстарын берді, бұл өз кезегінде оқуға мотивациясын арттырады. Алған білімдерін тексеру мақсатында «Шын немесе жалған» стратегиясы арқылы алған білімдерін тексердік. Оқушылар сұрақтарға жауап берер алдында сұрақтарды басқа жағдайда қолдана отырып, ойлау дағдыларын арттырады. Ойынның соңында ұсынылған балдар бойынша өздерін тексереді. Өз кезегінде өзіне дұрыс баға беруіне көңіл

бөлдік. Бірінші сабаққа анализ жасап, екінші сабақты жоспарлауда топтық жұмысты ұйымдастыруда оқушылардың өздеріне бағалау критерийлерін жасауды ұсынуды жөн көрдік. Бұл өз кезегінде оқушылардың тапсырмаларды дұрыс орындауына жетелейді және әр қадамдарының неге жетелейтінін қадағалап отырады.

Мұғалім мотивация мен жоғары деңгейлі сұрақтар үшін диалогты сенімді түрде қолданды, топтық жұмысты тиімді және орынды ұйымдастыра білді, оқушыларды ынталандыру үшін формативті бағалауды сәтті қолданды, жұмыстың әр түрлі формалары барлық оқушыларды оқу процесіне тартты. Мұғалім проблемалық сұрақ қою қабілетіне ие, материалды сыни тұрғыдан түсінуге ықпал ететін сұрақтарды тұжырымдайды, сөздіктермен және анықтамалықтармен жұмыс істеуге үйретеді, оқу жұмысының сапасына байланысты рефлексияны ынталандырады

Мұғалімдер тобы 3 сабаққа қатарынан қатысты. Зерттелетін 3 оқушының бақылаулары көптеген маңызды сәттерді анықтауға мүмкіндік берді. Атап айтқанда, студенттер топта жұмыс жасауды, жолдастарының пікірлерін тындауды, сыныптастарының және өз жұмыстарын бағалауды үйренді. Біз оқушылардың сыныптағы ақыл-ой әрекетін дамытуға мүмкіндік бердік, сыныпта ынтымақтастық орта құрдық, бұрын көрінбейтін көшбасшыларды анықтадық. Және олардың рефлексиясында олар өз жұмыстарына қанағаттанғандықтарын, ондай сабақтар көп болатынын жазды.

Сабақты зерттеу барысында мұғалімдер сабақты жоспарлау, оқыту, бақылау және ынтымақтастықта бірлесе жұмыс жасады. Бірлескен жоспарлау және ынтымақтастық мұғалімдерге оқушылардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін өздерінің инновациялық педагогикалық тәсілдерін жетілдіруге көмектесті. Сабақты талдау бізге оларды жақсартудың мүмкін жолдарын көрсетті; бұл сабақтар – зерттеулер мұғалімдерді жекелеген оқушыларға қатысты олардың оқыту сапасы туралы ойлануға шақырды, мұғалім оқыту үрдісіне қызығушылығы артып, жаңа жұмысқа ынталандырады.

Осылайша, Lesson study – кәсіби дамудың ең тиімді тәсілі; мұғалімдердің кәсіби қоғамдастығын құруға ықпал етеді; мұғалімдерге оқушылардың ойлау қабілетіне назар аударуға көмектеседі

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 В.А.Бейзеров. Проблемное обучение./Бейзеров В.А.// Образование в современной школе. -№12. -2010. - С.48-52.
- 2 В. А. Ситаров. Проблемное обучение как одно из направлений современных технологий обучения//ЗНАНИЕ. ПОНИМАНИЕ. УМЕНИЕ.- №1.-2009. -С.148-15.
- 3 Т.Чичибу. Руководство для учителей по реализации подхода LessonStudy. Астана,2013.

ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

ХАСЕНОВА А. Т.

магистрант, Торайгыров университет, г. Павлодар

ПИГОВАЕВА Н. Ю.

PhD, асоц. профессор (доцент), Торайгыров университет, г. Павлодар

Создание образованного и конкурентоспособного населения всегда было приоритетной целью для нашей страны. Поэтому перед будущими специалистами современности увеличивается количество требований к их профессиональным навыкам. Одним из таких навыков является владение английским языком, знание которого стало потребностью, способную открыть перед человеком новые возможности не только в учебе и в работе, но и в межкультурном общении.

«Английский язык расширяет и углубляет сферы своего функционирования как предмет изучения в начальной, средней и высшей школе. Он стал факультативным предметом изучения даже в дошкольных учреждениях. Английский язык используется как средство получения специального образования, как средство обучения на факультетах иностранных языков, учебное средство общения на занятиях в средней и высшей школе, средство общения в международных фирмах, как средство издания печатной продукции и как язык все большего количества средств массовой информации, включая интернет, и т.д.» [1, с. 296].

В качестве современной цели обучения иностранным языкам рассматривается, как отмечалось, формирование иноязычной коммуникативной компетенции, то есть способности и реальной готовности осуществлять иноязычное общение с носителями языка, а также приобщение школьников к культуре страны/стран

изучаемого языка, лучшее осознание культуры своей собственной страны, умение представлять ее в процессе общения [2, с. 29].

С каждым днем увеличивается количество людей, изучающих иностранный язык, что безусловно повлекло за собой изменения в процессе его преподавания. В последние несколько лет обучение английскому языку посредством дистанционных образовательных технологий становится все более популярным. Под дистанционным обучением согласно Е. С. Полату понимается форма обучения, при которой взаимодействие учителя и учащихся между собой осуществляется на расстоянии и отражает все присущие учебному процессу компоненты (цели, содержание, методы, организационные формы, средства обучения), реализуемые специфичными средствами интернет-технологий или другими средствами, предусматривающими интерактивность [3, с. 17].

Тенденция к изучению английского языка дистанционно особенно закрепилась в период пандемии COVID-19 во всех образовательных учреждениях мира.

Пандемия COVID-19 вызвала крупнейший за всю историю срыв образовательного процесса и уже оказала практически повсеместное воздействие на учащихся и преподавателей во всем мире и на работу дошкольных заведений, средних школ, учреждений технического и профессионального образования и подготовки, университетов, учреждений для обучения взрослых и центров повышения квалификации. К середине апреля 2020 года пандемия затронула 94 процента учащихся, то есть 1,58 миллиарда детей и молодых людей (от дошкольников до студентов высших учебных заведений) в 200 странах мира [4, с. 6].

Дистанционное обучение имеет при себе массу преимуществ. Во-первых, у учащихся есть доступ к необходимым материалам курса в любое время и с любого устройства. Во-вторых, дистанционные образовательные технологии позволяют обучаться людям с ограниченными возможностями или с различными проблемами со здоровьем. Также немаловажно развитие актуальных для нашего времени навыков, таких как цифровая грамотность, владение которой требуется в любом виде деятельности. Более того дистанционное изучение иностранного языка в частности позволяет развивать навыки говорения, чтения, письма и аудирования, ничем не уступая очному формату.

Однако, несмотря на массу преимуществ использования дистанционного образования при изучении иностранного языка,

резкий и вынужденный переход от традиционного обучения к дистанционному привело к некоторым проблемам в преподавании иностранного языка.

Во-первых, следует отметить такие недостатки как недостаточная компьютерная оснащенность школ, центров дополнительного образования и учащихся. Аналогичные сложности возникают и с качеством интернет связи в Казахстане. Отсутствие или неполноценная работа электронных устройств, плохое интернет соединение – это те неблагоприятные факторы, которые значительно усложняют работу преподавателю и деморализуют учащихся.

Помимо технических недостатков, проблемой также является сложность и длительность адаптации или так называемой оцифровизации изучаемого материала. До последнего момента основная часть необходимой учащемуся информации предоставлялась в печатном виде, когда как сейчас в тенденцию вошло использование электронных пособий, видео, статей из вебсайтов и прочих интернет ресурсов. Перевод курса из традиционного формата в цифровой занимает много времени и требует определенных навыков, которыми обладает не каждый преподаватель. Отсутствие компьютерной грамотности имеет место быть и у обучающихся, что в последствии создает сложности для преподавателя в организационных моментах во время занятий.

Также к недостаткам дистанционного обучения можно отнести проблему контроля учащихся.

Контроль как составная часть учебного процесса используется тогда, когда нужно установить, как учащиеся используют изучаемый язык, насколько они продвинулись в его изучении, или диагностировать имеющиеся у них проблемы и обеспечить им необходимую обратную связь [5, с. 279].

Иными словами, когда преподаватель физически не присутствует рядом с обучающимся может осложнить процесс проверки насколько хорошо был усвоен материал. Вследствие чего восприятие достижений обучающегося может быть искажено, его истинные потребности могут быть не замечены и построение последующих занятий могут не отвечать требованиям учащегося.

В психологическом аспекте дистанционного обучения английскому языку в первую очередь одной из проблем является недоверие обучающихся к качеству преподавания и усвоения материала в формате дистанционного обучения в силу отсутствия живого контакта между участниками процесса. Безусловно,

обучающиеся имеют возможность видеть и слышать преподавателя, и это является основой для полноценного изучения иностранного языка. Однако согласно А. А. Леонтьеву, во время занятий большую роль играют вспомогательные средства, такие как пространственные зоны или расстояние между преподавателем и учащимися, мимика, жестикуляция, контакт глаз, положение тела учителя. Вышеперечисленные факторы определяют «позитивный климат» в аудитории во время занятия, добиться которого в условиях дистанционного обучения гораздо сложнее.

Одной из ведущих проблем для преподавателя английского языка посредством дистанционных образовательных технологий можно считать сложность в поддержании мотиваций у учащихся. Именно мотивация является движущим механизмом к прогрессу в изучении иностранного языка.

Основными факторами, влияющими на формирование положительной устойчивой мотивации к учебной деятельности являются:

- 1) содержание учебного материала;
- 2) организация учебной деятельности;
- 3) коллективные формы учебной деятельности;
- 4) оценка учебной деятельности;
- 5) стиль педагогической деятельности учителя [6, с. 197-198].

Для поддержания устойчивого интереса к английскому языку процесс обучения для учащегося должен быть жизненно, лично важным. Он должен побуждаться не только этическими, а прежде всего коммуникативно-познавательными мотивами. Ход и успешность обучения должны быть самоконтролируемыми, доставлять удовлетворение. Предметное содержание (тексты, проблемы, вопросы) должно быть реалистично, близко и понятно учащемуся [7, с. 205-206].

Таким образом, проблемы технического характера и контроля обучающихся, сложности в адаптации курсов английского языка, отсутствие живого общения и низкая мотивация приводят к массе сложностей в работе преподавателей. Следовательно, вышеперечисленные проблемы оказывают негативное влияние на то, как быстро и качественно будут достигнуты цели, поставленные перед современным обществом. Проблемы преподавания иностранного языка в условиях дистанционного обучения требуют к себе детального внимания, обширного научного исследования и дальнейшего поиска новых путей решения.

ЛИТЕРАТУРА

1 Трегубова Ю.А. Общественные функции английского языка в среде учащейся молодежи в условиях неконтактного русско-английского двуязычия // Современная филология: теория и практика: Материалы XII международной научнопрактической конференции. – М.: Спецкнига, 2013, с. 292—296.

2 Бим И.Л. Методика обучения иностранным языкам: традиции и современность. – Обнинск.: Титул, 2010. – 464 с.

3 Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие для студентов высших педагогических учебных заведений – М.: Издательский центр «Академия», 2004

4 Концептуальная записка: Образование в эпоху COVID-19 и в последующий период, август 2020.

5 Методика обучения иностранным языкам: традиции и современность / Под ред. А.А. Миролубова. – Обнинск, 2010. – 360 с.

6 Маркова А. К., Формирование мотивации учения: Книга для учителя/А. К. Маркова, Т. А. Матис, А., Б. Орлов. – М.: Просвещение, 1990 – 192 с.

7 Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991 – 222 с.

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
«ТІЛ ТУРАЛЫ» ЗАҢЫН ІСКЕ АСЫРУДАҒЫ БІЛІМ
БЕРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІ**

ХАСЕНОВА А. С.

қазақ тілі мен әдебиет пәнінің мұғалімі, № 7 орта мектебі, Ақсу қ.

*«Білім – біліктілікке жеткізер
баспалдақ, ал біліктілік – сол білімді
іске асыра білу дағдысы.»*

А. Байтұрсынұлы

Еліміздің өз алдына дербес мемлекетке айналып, егемендігін алған асулы жылдарында мұғалім алдына жаңа талаптар қойылуда. Біздер айрықша кезеңде өмір сүрудеміз. Еліміздің

болашағы, оның гүлдене дамуы мұғалім еңбегіне байланысты болып отыр.

«Тіл туралы» Заң ана тіліміздің өркендеп, қанат қағуына байланысты басқа ұлт өкілдеріне қазақ тілін үйрену мәселесі ерекше қойылды. Қазақстандағы қоғамдық – саяси ахуалдардың өзгеруі, елдің егемендік алуы, «Тіл туралы» Заңның қабылданып, қазақ тілінің мемлекеттік мәртебе алуы, сондай-ақ, тіл ғылымында тілдің функционалдық – коммуникативтік ерекшеліктеріне көңіл бөліне бастауы, қазақ тілін оқыту әдістемесі идеяларының да түбегейлі жаңаруын қажет етті [1,8 б.].

Орыс мектебіндегі қазақ тілін үйрету сабағын жалпы белгіленген мазмұн мен әдістерге сүйене отырып ұйымдастыруға болады. Қазақ тілі сабағы қазақ тілі туралы білім берумен бірге, қазақ тілінде сөйлеуге үйрету, сөйлегенді ұғу, дұрыс жазу дағдыларын қалыптастыруды көздейді. Тілдің ең негізгі өзіндік белгілері ұстаз елегінен өткізіліп, оқушылар ойына, білім дәрежесіне сай сипатталады. Үйретуге тиісті тілдік материал қазақ тілі білімінің соңғы жетістіктеріне негізделуі тиіс [2, 13 б.].

Егеменді еліміздің білім беру саласындағы стратегиялық мақсатын басшылыққа ала отырып, жан дүниесі таза, рухани байлығы мол, ой-өрісі жоғары деңгейде, шығармашылық қабілеті дамыған, ұлттық дарын тұлғаны тәрбиелеуде Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың жолдауында: «Баршаға білім беру моделінен таңдауы бойынша білім беру моделіне көшу» деген сөзі, қазіргі заманның мұғалімдеріне нақты міндет қойып отыр [3, 12 б.]. Сондықтан жеке дарын тұлға бойында таным белсенділігін қалыптастырудың тиімді жолдарын қарастыру қажет, яғни жаңа инновациялық технологияны меңгеру керек. Инновациялық технологияның дидактикалық мәселелері өмірлік проблемалардан туындайды. Кейінгі мәліметтерге қарағанда жаңа инновациялық технологиялармен өткізілген сабақтың қорытындыларында оқушылардың 90 %-ы сапалық көрсеткішке ие болды.

Менің қазақ тілінде оқытудағы іс – жүйем екі бағыттан тұрады : сабақтағы шаралар және сабақтан тыс шаралар. Сабақтағы шаралар төрт іс-әрекеттен және тыс екі бағыттан тұрады. Ол жұмыстар жаңа технологияларды, интерактивті тақтаны, электронды оқулықтарды қолдану, дидактикалық әдіс-тәсілдерді тереңдетіп оқытудан тұрады.

Сурет 1

Сурет 2

«Тіл туралы» Заңын іске асыру үшін сабақ барысында тек қана бір ғана оқыту технологиясын қолданып қана қоймай, осымен бірге дидактикалық ойын, проблемалық оқыту, өмірдің талабына сай интерактивті тақтаны өз сабақтарында қолдануға тырысамын.

Оқытудың нәтижелі болуын көбіне мұғалімнің шеберлігімен байланыстырады. Ол көп талас тудырмайды, бірақ оқыту екі жақты құбылыс, ол мұғаліммен де, оқушымен де байланысты.

Қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытуда оқыту әдіс-тәсілдерінің атқаратын қызметі өте зор. Әдіс-тәсілдерді дұрыс таңдап, тиімді пайдаланғанда ғана, мақсатқа жете аламыз. Сабақтарында мен мынадай әдіс – тәсілдерді пайдаланамын: дамыта оқыту, денгейлеп оқыту, дәстүрлі оқыту, кейс-стади, топтық оқыту, жұптық оқыту, проблемалық, пікір-сайыс, сыни тұрғыда ойлау, рөлдік ойын, жаттықтыру, көрнекілік және тағы басқа.

Тіл дамытуда оқушылардың ақыл-ойы, қабылдау формалары төмен болса, онда мұғалім түрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, баланың ой-түйсіктерін іске асыру жолында осындай көп күш жұмсап, белгілі нәтижелерге жетуге болады.

Инновациялық әдістемелердің негізгі мақсаты: оқушының ашылмағын қабілетін ашу, дамыта оқыту, белсенділігін арттыру, өзіне деген сенімін күшейту, іздендіру және тілдік тұлғаны қалыптастыру болып табылады [4, 7 б.].

Тіл туралы Заңды іске асыру – мемлекетімізде тұрып жатқан әрбір азаматтың қасиетті борышы. Мемлекеттік тілді Отанымыздың жарқын болашағы жас ұрпаққа үйретуде мектептің, ұстаздың, қоршаған ортаның, отбасының алатын орны ерекше. Олай болса, қазақ тілінің қолдану аясының кеңеюі менің, сенің, бәріміздің қолымызда.

Тіл беделін әрдайым биіктен көрейік!

ӘДЕБИЕТТЕР

- 1 Қазақстан Республикасының Тіл туралы Заңы
- 2 Білім берудегі менеджмент: /Информационно – методический вестник/ - Алматы: «Қазбаспасөз» – 75756
- 3 Қазақ тілі: әдістемесі №4 2008, №3, №4 2009 жыл / Республикалық ғылыми - әдістемелік журнал/ Алматы: «Архисема» Ж.Ш.С.
- 4 Мектеп директорының орынбасары №1, №2 2004 жыл / Республикалық ғылыми - әдістемелік журнал/ Алматы: «Оналдинов» Ж.К.
- 5 Мастер-класс №5,6 2009 жыл /Республиканский педагогический журнал/ Алматы: ПА «KAZGOR»
- 6 Мемлекеттік тілді үйрету жолдары: теориясы мен тәжірибесі, Астана, 2004 жыл
- 7 Ә.Исабаев. Қазақ тілін оқыту методикасы, Ташкент - Өзбекстан – 2003 жыл

8 Б.Р.Айтмамбетова, А.А.Бейсенбаева. Педагогика пәні және оның міндеттері, Алматы, 1991 жыл

ИССЛЕДОВАНИЕ УРОКА КАК ИНСТРУМЕНТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГА

ЧЕРПАКОВА Г. В.

учитель русского языка и литературы, Школа-лицей № 6, г. Кокшетау

*«Учитель словно сердце школы,
которое бьётся непрерывно.»*

Ахмет Байтурсынов

В настоящее время существует много возможностей для профессионального развития учителя. Подходы Исследование урока и Исследование в действии активно используют учителя во многих странах мира и активно распространяются среди учителей общеобразовательных школ Казахстана.

Основная цель современного учителя – постоянно развивать свой профессиональный уровень. Педагогическому сообществу известно, что Исследование урока является эффективным способом постоянного развития профессиональной квалификации учителей [1, с. 34].

«Если вы хотите улучшить образование, собрать вместе учителей для изучения процессов обучения и преподавания в классах, то тогда придумайте что-то для их улучшения. Примечательно, что Исследование урока – это не только средство повышения квалификации и знаний учителя, но и способ расширить базу профессиональных знаний педагога» (Фернандез и Йошида. 2004). Исследование урока – это возможность наработать полезный опыт. Далеко не все учителя приходят в проект самостоятельно, движимые интересом и мотивами профессионального плана. Но сделав первый шаг к участию, учителя сталкиваются с феноменом изменения отношения к этой работе, потому что они раскрывают внутренние ресурсы развития учителя как в профессиональном, так и в личностном плане [2, с. 71].

Участие в проекте рассматривается как площадка самопрезентации, позволяет почувствовать свою значимость, ощутить себя «особенными людьми», и это вдохновляет. Происходит трансформация культуры педагогического труда в сторону большей открытости, коллаборативности, активности, позитивной конкурентности [2, с. 72].

Исследование урока – это форма долгосрочного профессионального развития, в котором команды преподавателей совместно планируют урок, исследуют и изучают способы, помогающие учащимся обучаться лучше всего в данных условиях.

Для эффективного применения Исследования урока современному учителю необходимы следующие компетенции: понимание, что думают ученики, умение внимательно наблюдать за ними, замечать, что они делают, чувствуют, как взаимодействуют и проявляют интерес к предмету. Учителям необходимо использовать ИУ, потому что он позволяет раскрыть потенциал ученика

Какие проблемы школьных уроков может решить подход Исследование урока?

- 1 Умение педагогов работать в команде.
- 2 Уважительное отношение коллег друг к другу (технология исключает «разбор полетов»).
- 3 Взаимообмен своими педагогическими находками.
- 4 Новое целеполагание – первичны цели обучения.
- 5 Формирование у педагогов умения диагностировать, прогнозировать результаты.

6 Минимизация «слепых зон» учителя.

7 Повышение самооценки у слабых учеников.

8 Увидеть именно пробелы учителя, которые не дают ему возможности повысить результат собственной деятельности, ведь так часто слышим от коллег: вот класс – ничего с ними сделать не могу.

Урок можно считать успешным, когда акцентируем внимание на том, получил ли ученик знания, а не на том, как выглядел учитель перед классом. Поэтому в обучении очень важен процесс сотрудничества.

Качество преподавания и профессиональное развитие учителей тесно связаны с деятельностью школы и окружающей средой.

С целью улучшения качества образования и обучения учащихся в СШЛ № 6 с 2013 году начали внедрять и реализовывать педагогический подход Lesson study.

В 2013–2020 гг. были исследованы и изучены следующие темы: «Организация обратной связи на уроке», «Изучение казахского языка через внедрение групповой формы работы», « Развитие творческих способностей учащихся через критическое мышление», «Развитие грамотной устной речи младших школьников», «Как активные методы обучения способствуют развитию мышления учащихся» (ИУ ведётся на государственном и русском языках).

В течение этих лет школа активно сотрудничала с ЦПМ АОО «НИШ», филиал АО «НЦПК «ӨРЛЕУ» «Институт повышения квалификации педагогических работников по Акмолинской области», со школами Акмолинской области по трансляции опыта НИШ (ШГ № 1 г. Щучинск) а также опорными школами г. Кокшетау (ПШГ № 3 им. М. Габдуллина, СШ № 21, СШ № 4, ОШ № 22, ГТЛ) Совместно были проведены семинары, конференции, круглые столы, вебинары городского и областного уровня по реализации Исследования урока в практике учителя. С марта 2016 года школа была определена Республиканской творческой площадкой по исследованию урока.

В целях поддержки профессионального развития учителя прошли курсы в рамках уровневых программ и «Лидерство учителя в школе» (21 педагог), а также курсы обучения школьных тренеров по образовательной программе внутришкольного курса профессионального развития «Исследования в практике учителя» на базе ЦПМ АОО «НИШ» (7 педагогов).

По мнению японских учителей, процесс Исследования урока может помочь в развитии умения наблюдать за обучением и преподаванием (1 сценарий ИУ), позволяет улучшить планирование, преподавание и обучение (2 сценарий ИУ), содействует формированию и развитию школьной (организационной) культуры (3 сценарий ИУ). Мы остановились на втором формате (сценарии), целью которого является совершенствование планирования, преподавания и обучения в практике учителя.

Администрация школы поддерживает и обеспечивает комфортные условия для работы в данном направлении. В состав группы также входит представитель административного корпуса, что является важным условием эффективного проведения Исследования урока.

Рисунок 1 – Встреча тренера ЦПМ

Рисунок 2 – Планирование урока с творческой группой ШЛ № 6

Определено время и место для встреч. Составлен график проведения ИУ.

Способ организации групп – учителя – предметники, работающие в одном классе, так называемые *mix* – группы.

Определены тема и классы для проведения исследования.

В рамках данного направления запланировали три цикла.

Составляющие этапа планирования

1 Разрабатывается план урока

Золотое правило «План урока – итог работы всей группы»

2 Подбираются стратегии и ресурсы.

3. Выбираются АВС, ученики, которые будут в фокусе наблюдения.

4 Разрабатываются листы наблюдения.

5 Составляются вопросы для интервью.

Для наблюдателя есть определённые рекомендации, а именно:

– иметь копию плана урока, раздаточные материалы, используемые на уроке, копию руководящих принципов наблюдения, листы наблюдения;

– помнить, что наблюдения должны быть направлены на процесс обучения учащихся;

– делать необходимые записи, фиксировать идеи, определять проблемы;

– избегать разговора с учащимися.

Вопросы для анкетирования учащихся заранее готовятся и распечатываются для каждого ученика.

• Что тебе больше всего понравилось на уроке?

• Чему ты научился?

• Что ты сейчас можешь делать из того, что не мог делать прежде?

• Что ты можешь сделать лучше?

• Насколько лучше?

• Какая часть обучения была для тебя наиболее эффективна?

Если этот же урок будет проводиться в другой группе, что бы ты в нем изменил и почему? [4, с. 38].

После проведения ИУ проводится интервьюирование учащихся АВС.

Очень интересным является вопрос:

1 Если бы ты был(а) учителем, что бы ты изменил /добавил на уроке?

Мнения учащихся самые разные, конструктивные, можно сказать, полезные.

Кроме перечисленных методов сбора информации (*наблюдение, анкетирование, интервьюирование, видеосъёмка*), для Исследования урока существует ещё ряд других. Поэтому метод триангуляции – комбинирование качественных и количественных методов – расширяет возможности получения информации и обеспечивает валидность и надёжность полученных результатов. (*Валидность – мера соответствия методик и результатов поставленным задачам*)

В марте 2019г. школу посетил Тошия Чичибу, магистр в области образования, ведущий научный сотрудник Национального института научных исследований в области образования Японии, который присутствовал на уроке с целью наблюдения урока. Во время обсуждения урока провёл с учителями сессию «вопрос-ответ», отметил положительные стороны нашей работы и дал рекомендации по улучшению данного проекта Исследования урока.

Рисунок 3 – Проведение и наблюдение урока с участием тренеров ЦПМ, «Өрлеу» и Тошия Чичибу

Рисунок 4 – Обсуждение урока

Поскольку обучение рассматривается не только ведущим учителем, но и глазами коллег, коллаборативная практика Lesson study формирует и совместное представление об обучении. Возможность понаблюдать за учащимися, а не за педагогом позволяет увидеть процесс обучения и преподавания как бы «изнутри».

Исследование урока помогает учителям: 1. Реализовывать подход LS в рамках профессионального сообщества учителей, 2. Увидеть обучение детей. 3. Увидеть разницу между ожидаемым

и фактическим результатом. 4. Понять, как планировать обучение. 5. Использовать возможности LS в своей учительской практике [4, с. 8].

Результат работы был оформлен с помощью стратегии SWOT – анализ по Исследованию урока [5, сл. 30].

SWOT – анализ	
Сильные стороны	Слабые стороны
Использование методов активного обучения Учёт возрастных особенностей учащихся при разработке заданий	Взаимодействие с коллегами – предметниками разных направлений (ЕМЦ и ОГН) Самооценивание и саморегуляция учителя
Возможности	Угрозы
Участие в Исследовании урока для получения нового взгляда со стороны на процесс обучения, на взаимосвязь учителя и учащихся, оценка и анализ достижений и трудностей	Нехватка времени Работа учителя в две смены Проблемы могут остаться нерешёнными

Рисунок 5 – SWOT – анализ по Исследованию урока

Впереди перед нами стоит задача – вовлечь в процесс ИУ более половины кадрового состава учителей, тем более, что сейчас в нашей школе уже 7 обученных тренеров по программе «Исследования в практике учителя».

В заключение можно отметить, что метапредметными результатами Исследования урока является освоение учителями универсальных способов деятельности, применяемых в рамках образовательного процесса и составляющих основу функциональной грамотности.

ЛИТЕРАТУРА

1 Образовательная программа внутришкольного курса профессионального развития «Исследования в практике учителя» - Астана, 2018. -53 с.

2 Информационно- методический журнал «Педагогический диалог» - Астана, №4. - 2017.- 193 с.

3 «Lesson study» как способ совершенствования практики обучения. Методическое пособие. – Астана: НАО имени И. Алтынсарина, 2014. – 48 с.

4 Пит Дадли «Lesson Study : теория и практика применения» - Астана - 2013.- 46 с.

5 Презентация «Как проводить Lesson Study в школах?» Т.Чичибу, старшего научного работника Национального института научных исследований в области образования Японии. chichibu@nier.go.jp

СТУДЕНТТЕРДҢ АДАМИ КАПИТАЛЫН ДАМУ

ШАЙМЕРДЕНОВА А. К.
докторант, Торайгыров университеті, Павлодар қ.

Қазіргі қоғамның дамуы, жаңа алтыншы технологиялық жолға көшу ғылыми және техникалық инновацияларды енгізу қарқынының тез өсуін, қоғамның әртүрлі салаларында зияткерлік, ақпараттық компоненттің маңыздылығын арттыруды талап етеді. Инновациялық және цифрлық экономикада сарапшылар мен зияткерлік еңбек мамандарының рөлі едәуір артады, ал білікті емес еңбектің маңыздылығы мен үлесі, керісінше, төмендейді. Қазіргі уақытта мемлекеттердің бәсекеге қабілеттілігі негізінен елдің әлемдік аренадағы жағдайын анықтайтын біліммен, адамның кәсіби дайындығымен, адами капиталға инвестициялармен анықталады.

Адам капиталында үш негізгі компонент бар: адамның физиологиялық, психологиялық жағдайына ғана емес, сонымен қатар салауатты өмір салтына айналатын денсаулық; адамның құндылықтары мен мінез-құлқын, оның жұмысының сипатын анықтайтын мәдениет; адамның әлеуметтік мәртебесін, мансаптық даму негіздерін анықтайтын білім белгілі бір қызмет түріне қойылатын талаптарды, адамның білім беру процесінде алған дағдыларын іс жүзінде қолдану мүмкіндігін, оның шығармашылық, инновациялық қызметке қабілеттілігін арттыратын дағдыларды қамтиды [3].

Адам капиталын жинақтау көздері ғылым, білім, ақпарат, денсаулық сақтау, мәдениет, өнер болып табылады. Адами капиталды молайту қалыптастыру, бөлу, пайдалану жұмыс істеу, толықтыру яғни дамыту, инвестициялау сияқты кезеңдерден тұрады. Әр кезең белгілі бір әлеуметтік институттар, әлеуметтік-экономикалық жүйелер арқылы жүзеге асырылады. Қоғамның қазіргі заманғы дамуы адами капиталды қалыптастыруға жоғары талаптар қояды-бұл өндіріс жүйесінің тиімді жұмыс істеуін, қоғамның тұрақты дамуына көшуді қамтамасыз ететін адамның жеке, кәсіби

қасиеттерінің, дағдыларының, қабілеттерінің деңгейіне қол жеткізу. Нанотехнологиялар, когнитивтік ғылымдар, социогуманитарлық технологиялар алтыншы технологиялық құрылымның негізінде жатыр және адамның дамуына ерекше назар аударуды талап етеді.

Студент жастардың ерекше жүйелерін бөліп көрсетуге болады: репродуктивті, аударма және инновациялық. Студенттер оқитын жастардың бір бөлігі болып табылатын әлеуметтік-демографиялық топ ретінде: өмір салты мен кәсіби қызметтің ерекше жағдайларымен, мүдделер мен субмәдениеттің ортақтығымен, ұтқырлықпен, жоғары қарым-қатынас қабілеттерімен, әлеуметтік беделімен, ұйымшылдық деңгейімен, жаһандық өзгерістердің әсерінен қалыптасқан дәстүрлі және қазіргі заманғы прагматикалық құндылықтардың бірегей жүйесімен сипатталады. Студенттер білім алу және алдағы еңбек қызметіне дайындық кезінде ерекше қабілеттерге ие. Қазіргі қоғамда білім жеке тұлғаның дамуындағы маңызды факторлардың бірі болып табылады.

Білім алуға адами капиталдың білім, білік, дағды сияқты негізгі жинақтары да байланысты. Оқу және практикалық іс-әрекеттің нәтижесінде болашақ мамандар жүйелі ойлауды қалыптастырады, эмоционалды интеллект пен шығармашылық қасиеттерді дамытады. Олар инновацияларды қабылдауға, құруға және дамытуға, оларды коммерциялық нәтиже бере алатын тауарға айналдыруға, сондай-ақ мансаптық дамудың максималды мүмкіндіктеріне дайындауға негіздейді [5].

Адам және әлеуметтік капитал-бұл еңбек нарығына кіру және мансаптағы жетістік үшін жеке адамға қажетті дағдылардың белгілі бір жиынтығы. Олар бірінші кезекте ЖОО-да оқу кезінде жинақталады, сондықтан Студенттер ЖОО-да оқуды жұмыс табу мүмкіндігін арттыру тәсілі ретінде қабылдайды және әлемдік стандарттарға сәйкес келетін оқыту сапасын талап етеді. Нәтижесінде жоғары оқу орындары нарық тарапынан қысымға ұшырап, тиісінше қайта құрылымдалып, өзінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ұмтылуда [1].

Жоғары білім сапасы студенттердің адами және әлеуметтік капиталымен сипатталады және жалпы дағдыларды бағалау арқылы өлшенуі мүмкін, мысалы, ақыл-ой қабілеттері, жеке дағдылар, жұмысқа орналасу және әлеуметтік өсу үшін қажет кәсіби дағдылар мен қарым-қатынас дағдылары, олардың дамуы оқушының өзіндік тиімділігінің артуына әкеледі. Өзіндік тиімділік қолда бар қабілеттер, Дағдылар мен мүмкіндіктер ретінде емес, мінез-құлықты

болжау, мінез-құлыққа ұмтылу немесе мақсаттарға жету, нәтиже, қабылданған бақылау, белгілі бір қасиеттерді алу себебі, өзін-өзі бағалау туралы қалыптасқан үміт ретінде анықталады

Білім беру процесі барысында студенттің адами капиталы қалыптасады және өседі. Алайда, қазіргі жағдайда тек стипендия және үлгерімі жоғары студенттер үшін кейбір кішігірім жеңілдіктер студенттің дамып келе жатқан адами капиталы оның экономикалық активі болып табылады деп болжауға мүмкіндік береді. Қазіргі уақытта ЖОО-ның студенттер, сондай-ақ жұмыс берушілер алдындағы жауапкершілігі жанама сипатқа ие. Бес жылда бір рет, сондай-ақ бірінші бітіру сатысында мемлекеттік аккредиттеу жүргізіледі, оның сәтті өтуі бітірушілерге тиісті білім деңгейі туралы мемлекеттік үлгідегі құжат беру құқығын алуды немесе растауды білдіреді. Алайда, университет жұмысының сапасын бақылаудың тиімді жүйесін құру үшін бір мемлекеттік делдалдық жеткіліксіз. Тармақталған материалдық-техникалық базаның және ақпараттық қолдаудың болуы, тіпті жоғары оқу орнын ғылыми кадрлармен қамтамасыз етудің тиісті деңгейі, медициналық пункттің, асхананың болуы, кітап қорының белгілі бір жиынтығы – бұл барлық материалдық талаптар, тіпті кешенде де, университеттің негізгі миссиясын орындауда жетістікке кепілдік бермейді. Университеттің аттестациясы кезінде өткізілетін білім бөлімдері көбінесе формальды болып табылады, іс жүзінде бұл студенттің қысқа мерзімді жадын тексеру болып табылады. Егер университет мемлекеттік аттестациядан өтпесе, оған қарсы санкциялар жүзеге асырылады, бірақ студент өзінің шығындарын өтемейді, сонымен қатар көп жағдайда ол осы санкциялардың құрбандарының біріне айналады. Қолданыстағы тәжірибе Жұмыс берушінің жоғары оқу орнының түлегі алдындағы материалдық жауапкершілігінің жеткілікті түрде анық көрсетілмегенін көрсетеді. Сауалнамалар РБ-дағы жұмыс берушілердің аз ғана бөлігі жас маманның үлгерімі туралы есеп беретіндігін көрсетеді. Жұмыс берушіні маманның жалпы теориялық дайындық деңгейі әрдайым қызықтырмайды, бірақ ол түлектердің өз мамандығы бойынша өз бетінше жұмыс істеуге дайындық деңгейіне; алған білімдерін практикада қолдана білу көрсеткіштеріне көп көңіл бөлуге бейім. Көбінесе оны шет тілін меңгеру деңгейі, ДК меңгеру деңгейі, командада жұмыс істеу қабілеті, өзін және өз еңбегінің нәтижелерін тиімді көрсете білу қабілеті, мансаптық өсу мен кәсіби дамуға бағытталу, персоналды басқару дағдылары, одан әрі оқуға дайындығы мен қабілеті, жаңа

ақпаратты қабылдау және талдау қабілеті, жаңа идеяларды дамыту қабілеті қызықтырады. байланысты салалардағы дайындық деңгейі, инновациялық қызметке қабілеттілік. Одан да сирек, жұмыс беруші өзінің мансабын жоспарлау кезінде жұмысқа қабылданғаннан кейін студент жинаған бағаларды ескереді. Университетті, оның түлектерін және жұмыс берушілерді байланыстыратын өзара жауапкершілік жүйесіндегі осындай кемшіліктер экономикадағы қолайсыз іріктеу жағдайымен сипатталатын және нарықтың толық нашарлауына әкелетін ақпараттың асимметриясы сияқты дағдарыстық құбылыстардың дамуына ықпал етеді. Осы нарықтың тозу процесі мынадай сатыларға ие болады: 1) жұмыс беруші өзін дұрыс емес таңдаудан сақтандыра отырып және жоғары оқу орындарының бағалауларына сенбей, тексерілген мамандарды артық көреді; 2) жоғары оқу орындарының студенттері жұмыс берушілердің басымдықтарын болжай отырып, оқуға аз уақыт бөледі және жақсы бағалар алуға тырыспайды; 3) жұмыс берушілер жоғары оқу орындарының білімінің нақты шындықтан алшақтығына көз жеткізе отырып, өзі таңдаған стратегияның – тексерілген кадрларға сүйенудің дұрыстығына одан да көбірек көз жеткізеді. Мұндай жағдайда жақсы оқу бедел мен тартымдылық мәртебесін жоғалтуы мүмкін.

Осыдан келесі қорытынды шығады: жауапкершілік нақты жүйе мен білім беру арасында бөлінуі керек, өйткені студенттің жағымды мотивтері жүйесіне сүйене отырып, тиімді педагогикалық іс-әрекетті жүргізу мүмкін емес және егер жұмыс берушілер университет түлектеріне немқұрайлы қараса, оны қалыптастыру мүмкін емес. Жауапкершілік экономикалық өрісте айқын және өзара болуы керек: жоғары оқу орындарының жұмыс берушілер алдындағы материалдық жауапкершілігі және кәсіпорындардың жақсы оқуымен жұмыс орнында оларға құрметпен қараған жас мамандар алдындағы қатаң жауапкершілігі. Ақпараттың негіздемесін жою, әдетте, келесідей шешіледі: университет жоғары рейтингке ие болады және оны түлектерінің жоғары сапалы дипломдарының кепілі ретінде бейресми түрде ұсынады; жұмыс беруші жас маманды жұмысқа қабылдай отырып, ЖОО-ның жоғары рейтингі бар бағалары бар болып саналады; ЖОО түлектері ЖОО-ның рейтингін одан әрі арттырады. Бұл жағдайда басты мәселе-рейтинг, университеттің беделі. Отандық білім беру жүйесі үшін тиісті рейтинг қалыптастыру және жоғары оқу орындарының, оның ішінде халықаралық деңгейдегі мінсіз беделін қамтамасыз ету үшін әлі де көп уақыт қажет. Мәселенің шешімі

белгілі бір материалдық қамтамасыз етуі бар оқу орнының кепілдік механизмін қолдануда көрінеді [2].

Адами капитал көбінесе тұлғалардың алған білімдерін білім беру жүйесі аясында қолдану қабілетіне байланысты. Бірақ елімізде жастар арасындағы жұмыссыздық пен кедейлік деңгейі артып келеді, өйткені отандық ұйымдар мен кәсіпорындар заманауи талаптарға сай келмейді және жастардың алған білімі мен жүйелеріне қайшы келеді. Соңғы жылдар аралығында жұмыссыздық деңгейі 34,3 %-ға жетті, «біріншіден, жас мамандардың жалақы күтуі көбінесе шындыққа сәйкес келмейді. Екіншіден, олар әрдайым ресми жұмысқа ұмтылмайды: жастардың бір бөлігі заңсыз жүйеде жұмыс істегенді жөн көреді. Үшіншіден, жастардың кәсіби дағдылары әрдайым жұмыс берушілердің қажеттіліктеріне сәйкес келе бермейді».

Адам капиталының қайнар көздерінің бірі-студент жастардың денсаулығы, оның нашарлауы бала туудың кешіктірілуінен, жас отбасылардағы балалар санының азаюынан көрінеді, бұл XX–XXI ғасырларда бала туудың төмендеуіне, халықтың азаюына, маңызды аумақтардың иесізденуіне және тұтастай алғанда елдің қауіпсіздігіне қауіп төндіреді. Адами капитал көздерін кеңейтілген түсіндіру мыналарды қамтиды: қауіпсіздік, Ғылым, білім, білім, тәрбие, мәдениет және өнер, құндылықтар, элитаны дайындау, адами капиталдың ағымы, институционалды және ақпараттық қызмет көрсету, кәсіпкерлік, азаматтық қоғам, Денсаулық сақтау .

Бұл жағдай жоғары оқу орындарының өздерінің негізгі міндеттерін толық көлемде орындай алмайтындығын, атап айтқанда студенттердің еңбек нарығының талаптарына сәйкес келуі үшін қажетті дағдылар мен қабілеттерді дамыта алмайтындығын көрсетеді. Осылайша, студенттер мен жұмыс берушілер өздерінің тиімділігін арттыру үшін адами және әлеуметтік капиталдың дамуына толық қанағаттанбайды, ал жоғары оқу орындары жоғары білікті мамандарға еңбек нарығының қажеттілігін қанағаттандырмайды деп қорытынды жасауға болады [4].

Қазіргі нарықтық жағдайда университеттердің бюджеттік қаржыландыру негізінде ғана өмір сүруі мүмкін емес сияқты. Сондықтан жоғары оқу орындарының өздерінің ғылыми-техникалық әзірлемелерін жүзеге асыру арқылы кәсіпкерлік қызметті жүзеге асыруы мәселенің қаржылық аспектісін шешіп қана қоймай, сонымен қатар жоғары оқу орнының бәсекелестік және баға артықшылықтарын дамыта отырып, қоғамдық мүдделерді

қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Жоғарыда айтылған «ЖОО-ның кепілдік хатын» енгізу идеялары аясында Зияткерлік меншік биржасы, атап айтқанда, студенттер мен ПОҚ-ның зияткерлік қызметінің нәтижелерін іске асыру есебінен ЖОО-ның кепілдік қорларын қалыптастыру үшін қаражат тарту көзі, сондай-ақ нарықтық қағидаттар негізінде ЖОО-ның адами капиталы бағаланатын орын бола алады.

Қорытындылай келсем, жасаған мақаланың басты мақсаты адам капиталын қалыптастыру теориясын, практикасын кешенді талдау, сондай-ақ осы жүйені біздің мемлекетімізде дамыту үшін шетелдік тәжірибені пайдалану мүмкіндіктерін айқындау болып табылады. Көрсетілген мақсатқа сәйкес мынадай негіздемелерді жүзеге асырдым: біріншіден, ұлттық адами капиталдың жай-күйін талдау және оны одан әрі қалыптастыру болжамы; екіншіден социум дамуының көрсетілген санатына инвестициялаудың оң аспектілерін анықтау арқылы «адами капитал» ұғымының теориялық және практикалық маңыздылығын анықтау; үшіншіден ұлттық адами капиталды қалыптастыруға әсер ететін факторлар ретінде жоғары білім мен ғылым жүйесінің негізгі проблемаларын көрсету;

Мақаладағы зерттеудің ғылыми жаңалығы келесідей: біріншіден біздің мемлекетімізде зияткерлік ресурстарды қалыптастырудың баламасы ретінде ғылыми және білім беру әлеуетін одан әрі жетілдіру қажеттілігі негізделді. Қазақстанның білім беру, зияткерлік және кадрлық әлеуеті елдердің халықаралық бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз етудің басты алғышарттарының бірі болуға тиіс. Екіншіден, білім беру қызметінің, ғылыми әлеуеттің өзара іс-қимылының корреляциялық байланыстары мен нысандары анықталды және білім беру қызметі мен ғылыми қызмет адами капиталды көбейту үшін негіз болып табылады.

Ұлттық адами капитал туралы айта отырып, әрбір мемлекеттің осы мәселеге қатысты ерекшелігін атап өткен жөн. Қазақстанда бұл ерекшелік Социум қызметінің барлық салаларындағы жаңа үрдістерге алып келетін үдемелі даму моделін таңдауға негізделді. Адами капитал теориясының әсерінен білімге басқаша көзқарас қалыптасты. Білім беру процесінде адам өзінің қабілеттері туралы өзіндік куәліктен басқа ештеңе алмайды, ал жоғары білім деңгейі олардың иесінің жоғары қабілеттерін ғана көрсетеді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Беккер Гэри. Человеческий капитал (главы из книги). Воздействие на заработки инвестиций в человеческий капитал // США: экономика, политика, идеология. - 1993.- N 11-12.

2 Давыдова И.О. Жұмыспен камту көрсеткіштері негізінде зияткерлік капиталды тиімді іске асыру және басқару шарттары // Бизнес-ақпарат. - 2013. - № 6. - Б.230-234.

3 Исаев, Е. И. Психология образования человека. Становление субъектности в образовательных процессах. Учебное пособие: моногр. / Е.И. Исаев, В.И. Слободчиков. - М.: Православный Свято-Тихоновский гуманитарный университет, 2014. - 432 с.

4 Кильбаев Т.Б. Қазақстан қоғамның әлеуметтік жаңғыруындағы интеллектуалды капиталдың рөлі //Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ. «Түркілердің әлемдік өркениетке қосқан үлесі»:халықаралық ғылыми – теориялық конференция материалдары.- 2012.-Б.331-334

5 Поляков А. А., Соломатин А. В. ғылыми-білім беру корпорациялары жаңа экономикадағы жоғары оқу орындарына балама ретінде // университет хабаршысы (мемлекеттік басқару университеті). - 2012.

ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚ ДЕГЕНІМІЗ НЕ ЖӘНЕ ОНЫ БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ҚАЛАЙ ДАМУЫ КЕРЕК

ШАКИРОВА Ж. А.

бастауыш сынып пәнінің мұғалімі, № 3 Успен ЖОББМ, Павлодар обл.,
Успен ауд., Успен с.

Қазіргі кезде функционалдық сауаттылық туралы көбірек айтылады. Бұл қисынды: әлем жыл сайын ақпаратпен толыға түседі, ал балаларды онда бағыттау арқылы үйрету керек. Егер бұрын бастауыш мектеп оқушысының жетістікке жетуінің негізгі көрсеткіштерінің бірі оның оқу жылдамдығы болса, мұғалімдер оқу сапасы, оның мағыналылығы сияқты параметрлерді басшылыққа алады. Мұның бәрі функционалдық сауаттылыққа көп байланысты [1].

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – мектепте алған білімдерін күнделікті мәселелерді шешуге қолдана білу. Оқуда сәттілікке жету үшін бала ең алдымен ақпаратпен жұмыс істей білуі керек: оны таба алады, қажеттіні қажетсізден бөледі, фактілерді тексереді, талдайды, жалпылайды және – маңыздысы – оны өз тәжірибесіне көшіреді. Мұндай шеберлік тек орыс тілі мен әдеби

оқу шеңберінде ғана емес, әр пәнде қалыптасады. Ақпаратты түсіну және оның болашақта мектеп пәндерінің әрқайсысының шеңберінде не үшін қажет болатынын түсіну маңызды: математика, қоршаған әлем және т.б.

Қазіргі кезде оқулықтардың көпшілігі балаларды нақты ақпарат негізінде мәселелерді шешуге үйретеді. Бірақ қарапайым өмірде кез-келген мәтінде басқа деңгей бар, жасырын. Мәселен, біз театрға билетті қарастырған кезде, ең алдымен қойылымның уақыты, театрдың мекен-жайы – бәрі анық ақпарат. Бірақ біз оны бөліп алып, уақытында болу үшін үйден қанша уақытта кету керектігін есептейміз – бұл оқырман үшін жасырын ақпарат. Тағы бір мысал – саяхат брошюрасы, онда қарапайым мәтін, курсив немесе қалың түр, графиктер, сызбалар, кестелер бар. Сіз оны мұқият оқи аласыз немесе мақсатыңызға назар аудара аласыз және нақты ақпаратты шығарып ала аласыз – мысалы, мұражайға билеттердің бағасы, олардың орналасқан жерлеріне байланысты мұражайларға барудың ықтимал нұсқалары және т.б. [1].

PISA, PIRLS, федералдық және аймақтық мониторинг сынақтары көрсеткендей, қазіргі кезде балалардың көп бөлігі мәтінді еркін бағдарлай алмайды», – дейді Любовь Рябинина, Красноярскідегі білім сапасын бағалау орталығы директорының орынбасары. – Осыған байланысты оларда мәтінді түсінуде және жалпы оқуда қиындықтар туындайды. Мәселе көбіне ересек жасқа дейін шешіледі, өйткені арнайы тапсырмаларсыз адамдардың бір бөлігі ғана мәтінде шарлауды үйренеді: кездейсоқ түрде немесе қосымша ресурс негізінде. Өкінішке орай, баланың функционалдық сауаттылығын дамытатын есептер онша көп емес. Бұл олардың дамуы айтарлықтай күрделі болғандықтан, онда көптеген факторларды ескеру қажет.

Тапсырмалар шындыққа байланып қана қоймай, сонымен бірге балалардың жас ерекшеліктеріне және олардың танымдық ерекшеліктеріне сәйкес келуі керек. Олар жүйелі болуы керек, көптеген фактілерді қамтуы керек, соның ішінде балаға оны шешудің қажеті жоқ, бірақ принципалды түрде қызықты болады. «Бастауыш мектепте функционалдық сауаттылықты қалыптастыру үшін балалардың алатын міндеттері олардың тәжірибесі мен қоршаған ортасына жақын болуы маңызды», – дейді Татьяна Громова, No 1576 Мәскеу мектебінің бастауыш сынып мұғалімі. – Яғни, станоктарда жасалған токарлар мен бөлшектер дрондар мен Minecraft-тан кем екендігі анық. Байланысты тақырып баланы оқуға шабыттандырады,

өйткені білімді өмірде бірден қолдануға болады – сол ойында. Мысалы, жақында 3D-принтерлер туралы мәселені шеше отырып, мен сыныптастарым қиялдай бастадық: әр түрлі бұйымдар жасау үшін қанша пластик қажет. Жігіттер қызығушылықпен есептеді. Балаларда функционалдық сауаттылықты дамыту үшін мұғалімді неге мазалайды? Әрине, бұл балалардың болашағы, олардың еңбек нарығындағы өзектілігі және өмірдегі жалпы табысы үшін маңызды. Сонымен қатар, қазіргі заманғы ресейлік білім беру жүйесі осындай білімді қалыптастыруға бағытталған: оның міндеттерінің қатарына PISA немесе PIRLS сияқты мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын тексеретін әлемдік рейтингтерде жоғары позицияларға жету кіреді [2].

Мұндай рейтингтерге қатысу – білім беру жүйесінің уақыттың сын-қатерлеріне жауап бере отырып, өзгеріп жатқанының көрсеткіші. Функционалды сауаттылық марафоны аясында Yandex. Textbook 1–4 сынып оқушыларына арналған функционалдық сауаттылықты дамытуға арналған жаңа тапсырмалар жинағын шығарады. Олармен бірге жігіттер алдымен ақпарат көзін шарлауды үйренеді, содан кейін ақпарат шығарып, жетіспейтін деректермен жұмыс жасайды. Тапсырмаларды Yandex.Uchebnik тобы Ресей білім академиясының білім беруді дамыту стратегиясы институтының білім сапасын бағалау орталығының мамандарымен бірге жасады. Іріктемелермен жұмыс нәтижелері бойынша мұғалімге оқушылардың әрқайсысы үшін «шеберлік картасы» бар егжей-тегжейлі аналитикалық есеп ұсынылады, бірақ егер мұғалім тапсырмаларды марафон күндері өткізген жағдайда ғана. Яндекс. Оқулықтағы ақпаратпен жұмыс жасауға арналған тапсырмалар пәнаралық болып табылады, сондықтан оларды орыс тілінде де, математикада да, сыртқы әлемде де, кез-келген басқа пәндерде де беруге болады. Бұл жағдайда курс оқу жылдарына бөлінеді: 1 және 2 сыныптар үшін және 3 және 4 сыныптар үшін [2].

Мектеп оқушылары арасында функционалдық сауаттылықты дамыту тақырыбы өте жаңа, ал үлкен балалар функционалдық сауаттылық туралы жүйелі білім алмаған болуы мүмкін», – дейді Анна Булгакова, Yandex.Textbook-тің «Сауат ашу» бағытының жетекшісі. – Сондықтан курстың басында 3–4 сынып мұғалімдері балаларға бастапқы тапсырмалар беруге шақырылады. Олардың нәтижелері бойынша аналитика жинақталып, қай оқу жылдарын бастау керек екендігі туралы ұсыныстар беріледі. Өткен оқу жылының тапсырмаларын дайындық ретінде пайдалануға болады:

олар балаларға сәттілік жағдайларына үйренуге және қиын тапсырмалардан қорықпауға көмектеседі. Yandex.Textbook-тің тапсырмаларында оқушыларға функционалдық сауаттылыққа үйрету үшін барлық нәрсе бар. Қажетсіз және жетіспейтін ақпараттармен қызықты мәтіндер, түрлі-түсті брошюралар мен суреттер, графика, хабарландырулар – жалпы, олардың көзіне түсіп, күнделікті өмірде олардың назарында бола алатын барлық нәрсе. Мұндай тапсырмалардың ақысыз бұқаралық платформада пайда болуы көптеген мұғалімдерге, тіпті ең шалғай өңірлерде де өз оқушыларының функционалдық сауаттылығы бойынша жүйелі жұмысты бастауға көмектеседі. Yandex.Tutorial-дағы тапсырманың ерекшеліктері:

Жанама кеңестер. Тапсырмадағы бірінші қателік кезінде балаға подтекстпен кеңес беріледі: ол неге назар аудару керектігін айтады және оқушыға өзін қайта тексеруге мүмкіндік береді [3].

Тапсырмалар блоктарға бөлінген. Ақпаратпен жұмыс істеуге арналған әртүрлі блоктарда балалар парақтағы, мәтіндегі бағдарлауға, ақпарат шығаруға, жетіспейтін ақпаратты табуға арналған тапсырмаларды орындайды.

Тапсырмалар белгілі бір дағдыларды жүйелі түрде дамытады. Мысалы, бір тест үшін бірнеше тапсырма бар, олар күрделене түседі және біріншісінен соңғысына дейін кеңейеді. Әр блоктың соңында әр оқу жылы үшін кейбір жалпыланған тапсырмалар берілген, оларда шартты түрде нақты жағдай жасалады, және онда балаға қазіргі блок пен бұрын болған блоктардан дағдыларды көрсету қажет [3].

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011–2020 жылдарға арналған Мемлекеттік бағдарламасы / Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы №1118 Жарлығы // ресми мәтін. – Астана, 2012. – 114 б.

2 Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы мектеп және отбасының өзара іс-әрекетінің мазмұны мен түрлері. Әдістемелік құрал. – Астана: БІ. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2013.

3 Кусаинов, А. К. Знаем ли мы своих детей? / А.К. Кусаинов

ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСІ АРҚЫЛЫ ХИМИЯ САБАҚТАРЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ІС-ӘРЕКЕТІН ӨЗЕКТЕНДІРУ

ШУКУРБАЕВА А. К.

техника және технологиялар магистрі, химия пәнінің мұғалімі,
Спутник станциясының негізгі мектебі, Ақсу к., Достық селолық округі

Жаңартылған білім беру мазмұнына көшу, химия және биология сияқты пәндерді оқыту процесі көптеген мұғалімдерде бірқатар проблемалар туғызды. Мұғалім қысқа мерзімде пәнді оқыту әдістемесін қайта қарап, «материалды беру» қағидаты бойынша сабақты жүргізудің «таныс» техникасынан алыстауы керек еді, ал оқушы материалды білді ме, жоқ па, бұл екінші дәрежелі.

Білім берудің жаңартылған мазмұны оқушының өз бетінше білім алу қабілетін білдіреді, яғни жоғары уәжді болу керек. Нәтижесінде оқушылардың ынталандыру дәрежесі бойынша мектептердің күрт саралануы орын алды. Назарбаев Зияткерлік мектебі, дарынды балаларға арналған «Болашақ» мектебі, қазақ-түрік лицейі сияқты мектептер оқу бағдарламасы материалды тереңдетіп оқытуды көздейді және аталған мектептерде оқитын балалар жоғары ынталандырылған, мұғалімдер жаңартылған білім беру жүйесінде толық жұмыс істей алады. Мектеп-гимназиялар мен лицейлер сонымен қатар оқуға деген ынтасы жоғары оқушыларды оқытады, бірақ өкінішке орай, мотивацияның ең төменгі деңгейі, әдетте, орта мектеп оқушылары болып табылады, онда аналар әрқашан өз балаларының оқу нәтижелеріне мән бермейді. Нәтижесінде, орта мектеп мұғалімдері қарапайым, бірақ өте күрделі проблемаға тап болады, балалар өз бетінше білім алуға ұмтылмайды, бірақ көбінесе оқуды қаламайды!

Мұғалімдерден: «оқушылардың өздері білімге ұмтылуы үшін жыл сайын қол жеткізу қиынырақ және қиын» деген сөзді естуге болады. Міне, ойлануға тұрарлық. Қазіргі студенттер интернет арқылы көптеген ақпаратқа қол жеткізе алады және оны алуға емес, «дайын» түрде алуға дағдыланған. Арналған іс жүзінде кез келген сұрақ алуға болады. Хабарламаны немесе рефератты жүктеу қиын емес, бірақ бұл туралы білім, өкінішке орай, енді болмайды. Оқушылар арасында сауалнама жүргізу кезінде: «сіз басқаларға қарағанда қандай тақырыпты жақсы көресіз және неге?», оқушылар әртүрлі пәндерді таңдады, бірақ көбінесе бір нәрсені атап өтті: «тақырып қызықты болғандықтан». Сұрақ туындайды, тақырыпты

не қызықтырады? Жақсы оқулық? Кабинетті интерактивті жабдықпен жабдықтау? Әрине, бұл факторлар маңызды, бірақ ең бастысы әрқашан мұғалім және оның сабақ беру қабілеті болып қала береді. Мұғалімнің алдында сұрақ туындайды: «оқушыны қалай қызықтыру керек?» Жауап: қызығушылық! Кез-келген жаста адам бұл қасиетке ие, бірақ балалар жүз есе!

Проблемалық оқыту әдісі мұғалімге оқушыны қызықтыруға және сол арқылы оның оқуға деген ынтасын арттыруға көмектеседі. Мәселенің бірінші аспектісі проблемалық сабақтың мазмұндық негізі проблемалық сұрақ болып табылады. Проблемалық сұрақтың басты белгісі - «қызығушылықты ояту» (мүмкін бір тақырып аясында, бір пән аясында, пәнаралық оқытуды ұйымдастыру үшін және т. б.) мәселенің екінші аспектісі—мәселенің шешімін іздеуді ұйымдастыру-сұраққа жауап (!!! – гипотезаны немесе гипотезаны ұсыну) гипотезаға қойылатын талаптар: оның негізділігі, дәлелділігі, тексерілуі. Мәселенің үшінші аспектісі. Проблемалық сабақтың ұйымдастырушылық принципі көбінесе пікірталас, талқылау және ойын элементтері бар топтық оқыту әдісіне негізделген бірлескен іс-әрекет принципі болып табылады.

Оқушыларды белсенділікке итермелейтін негізгі факторлар:

- танымдық қызығушылық; қызметтің өнімді, шығармашылық сипаты;
- бәсекеге қабілеттілік;
- ойын сипаты оқытудың табыстылығының шарттары – оқу материалының проблематизациясы (білім-таңдану мен қызығушылықтың балалары);
- баланың белсенділігі (білім тәбетпен игерілуі керек);
- оқытудың бала өмірімен, ойынмен, еңбекпен байланысы проблемалық жағдайларды құрудың әдістемелік тәсілдері-мұғалім оқушыларды қарама-қайшылыққа алып келеді және оларды шешудің жолын табуды ұсынады;
- практикалық қызметтің қайшылықтарына тап болады.;
- бір мәселеге әртүрлі көзқарастарды баяндайды;
- сыныпқа құбылысты әртүрлі позициядан қарастыруды ұсынады;
- білім алушыларды жағдаяттан салыстыру, жалпылау, қорытынды жасауға, фактілерді салыстыруға шақырады (түрткі болатын диалог);
- нақты сұрақтар қояды (қорытындылауға, негіздеуге, нақтылауға, пайымдау логикасына);

– проблемалық теориялық және практикалық тапсырмаларды анықтайды (мысалы, зерттеу);

– проблемалық міндеттерді тұжырымдайды [1].

Мен білім берудің жаңартылған мазмұны аясында белсенді формалармен және интерактивті технологияларды қолданумен бірге проблемалық оқыту әдісі мұғалімге сабақты қызықты өткізіп қана қоймай, танымдық белсенділік пен жақсы оқу нәтижелеріне қол жеткізуге мүмкіндік береді деп санаймын.

Химия және биология сабақтарында әр сабақ жаңа және қызықты нәрсені білу болып табылады. «Ми шабуылы», «қар», «үшінші қосымша», «басқа адамдардың пікірі» сияқты әдістер студенттерге өз пікірлерін ашық білдіруге, мәселені тереңірек зерттеуге немесе оны кішігірім міндеттерге бөлуге, проблемаларды шешу дағдыларын қалыптастыруға, зерттелген материал бойынша негізгі ақпаратты таңдауға мүмкіндік береді [2]. Мысалы (жұмыс тәжірибесінен) «тотығу күйі» (химия 8 сынып) тақырыбында эвристикалық әңгіме өткізуге болады, онда мұғалім сұрақ қояды: «сутегі электрондарды натрийге береді ме, әлде керісінше ме?» деп жауап береді, өйткені электрондар натрийді береді, өйткені оның атом радиусы үлкен. Мұғалімнің келесі сұрағы: «сонда сутегі не болды?» міне, студенттердің пікірлері алшақтай бастайды. Кейбір студенттер электронды қосатын сутегі атомы гелий атомына айналды деп санайды, өйткені оның екі электроны бар; басқалары гелийдің ядро заряды +2, ал берілген бөлшектің заряды +1 болады деп қарсылық білдіруі мүмкін. Сонымен, бұл бөлшек деген не? «Ион» ұғымымен танысу арқылы шешуге болатын проблемалық жағдай туындады [3]. «Азот» (химия 9-сынып) тақырыбын зерттеген кезде сабақты осы элементтің атауы туралы тарихи анықтамадан бастау жеткілікті (латын тілінен аударылған. Nitrogenium-жансыз). Азоттың тірі организмдер үшін маңыздылығын еске түсіріңіз, бұл элемент ДНҚ, РНҚ, сондай-ақ азот тыңайтқыштарындағы барлық жасушалардың бөлігі екенін ұмытпаңыз. Нәтижесінде проблемалық сұрақ туындайды: «неліктен ғалымдар бұл элементке осындай атау берді?». Содан кейін сабақ барысында элемент атомының құрылымын зерттей отырып, үштік химиялық байланыстың пайда болу ерекшелігін анықтап, азоттың физикалық және химиялық қасиеттерімен байланыс орнатыңыз. Сол тақырыптағы тағы бір сұрақ: «неліктен тыныс алу кезінде біздің ағзамыз ауадан тек оттегін сіңіреді, ал 78 % азот өзгеріссіз қалады?». Жауап беруге тырысқанда, студенттер биология бөлімінен тыныс алу процесі, ауа

құрамы туралы білетіндерін есіне түсіріп, сұрақ қояды және неге? Мұғалімге ғана қалады жіберуге оқушы бұл проблеманы шешу.

Проблемалық жағдайлар студенттердің еріксіз назарына сүйене отырып, олардың оқу объектісіне, қиындықтарға қарамастан тақырыпты игеруге деген ықыласын біртіндеп дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылардың танымдық белсенділігі мен белгісізді білуге деген ұмтылыс арқылы химия мен биологияны оқытуда жоғары нәтижелерге қол жеткізуге болады.

ӘДЕБИЕТТЕР

1 Ж. А. Қараев. Оқытудың үш өлшемді әдістемелік жүйесі-оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың негізі. Эксперименттік білім берудің халықаралық журналы - №11, - 2013ж. - 19-25 бет.

2 Р. Х. Шакиров, А. А. Буркитова, О. И. Дудкина. Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау. Әдістемелік басшылық. – Б.: Білім, 2012. - 80с. 10.

3 Психология педагогической оценки //Электронный ресурс. – Режим доступа: knowledge.allbest.ru.

МАЗМҰНЫ

6 секция. Гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдары 6 секция. Гуманитарные и социальные науки

6.14 Заманауи білім беру: өткеннің тәжірибесі, болашаққа көзқарас 6.14 Современное образование: опыт прошлого, взгляд в будущее

Абишева С. И.	
Вопросы подготовки дизайнеров на современном этапе	3
Абыкенова Ж. К., Жумабаева З. Е.	
Модель «4К» как средство коммуникации детей дошкольного возраста	8
Айтимова М. К.	
Әдебиеттік оқу сабағында бастауыш сынып оқушыларының айтылым дағдыларын қалыптастыру	13
Айтмағамбетова А. С., Адилова В. Х.	
Культура интеллектуального труда школьника, как стержневой компонент успешной социализации личности	17
Алина Д. К.	
Білім беру үдерісінде сыни ойлаудың педагогикалық және психологиялық ерекшеліктері	21
Альпаттина Г. Ш.	
Вопросы формирования антикоррупционного мировоззрения	27
Ардабаева А. К., Жансейтова Л. Ж., Исаева Н. Т., Беркін Л.	
Студенттердің білімін қашықтықтан оқытуда бақылау және бағалау	31
Аринтаев М. П.	
Патриотическое воспитание молодежи на уроках НВПТ	35
Арымбекова Н. А.	
Инновациялық оқытудың білім беру жүйесіндегі рөлі	40
Ахметова Г. Т., Камбарова Ф.	
Образование – наш путь в будущее	44
Баймульдина А. Ж.	
Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында диалогтік оқыту – сапалы білім беру мәселелерін шешудің бір жолы	48
Бейсенкулова Л. Б., Тулекова Г. М.	
Ақпараттық технологиялар мен құралдарды қолданудың заманауи білім беру сапасына әсері	52
Бурдина Е. И., Маралбаев А. К., Беркинов Н. Р.	
Эффективность усвоения учебной информации студентами в условиях электронного обучения	56

Б

урдина Е. И., Маралбаев А. К., Беркинов Н. Р.	
Личностные психологические детерминанты предрасположенности подростков к девиантному поведению	62
Birlesbek Kubul	
Другие программы, кроме программы «Болашак». что такое HSK? Как поступить на грант в Китай?	68
Бильтаева Г. Е., Нурғалиева М. Е.	
Ағылшын тілі сабақтарында білім алушылардың өздік жұмысы	71
Болатхан Ә. Б.	
Некоторые аспекты исследовательской деятельности учителя в условиях обновления содержания образования	76
Досымханов А. А., Адилова В. Х.	
О развитии компетенций интеллектуального труда в процессе обучения будущих специалистов	81
Егинбаева Ж. Ш., Омарова В. К.	
Педагогические условия эффективности использования информационных технологий в обучении	85
Елмесова Б. Г.	
Современные модели библиотечного обслуживания: перспективы внедрения	91
Ермекова А. А.	
Использование элементов знаковой системы как метод развития исследовательских навыков учащихся	95
Медведева Т. Ф., Есенкулова Т. Д.	
Инновационные мобильные технологии в образовательном процессе как основа проблемно-ориентированного обучения.	100
Женгулова Д. А., Адилова В. Х.	
Теоретико-методические аспекты и режиссура современного урока как интеллектуальное мастерство современного педагога	104
Жетмекова Б. А.	
Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырудағы әдістердің қолдану	108
Жолдасова А. М.	
Оқушылардың жылдам оқу дағдысын қалыптастыру әдістері	114
Жомартова А. Д.	
UDL – новый взгляд на обучение в условиях инклюзивного образования	120
Жумажанова Б. А.	
Қазақстанда инклюзивті білім беруді енгізу	128
Жунусова Д. М., Жусупова Л. К., Жусупов Е. К.	
Инновационные технологии и новые методы обучения на уроках истории	132
Жусупова Б. К.	
Білім берудегі жаңа технологияларды оқыту үрдісінде қолдану	138

Заблоцкая А. А., Ушакова Н. М. Модель развития функциональной грамотности учащихся начальной школы	144
Ибрагимов Н. Ю. Повышение статуса педагога в реалии современного образования	151
Ибраимова Ф. Б. Заманауи білім беруде оқушыларды зерттеу іс-әрекетіне баулу	159
Кабдинова Г. З. Бастауыш сынып оқушыларының креативті ойлауын қалыптастырудың педагогикалық шарттары	166
Кабдылова А. М. Кітап-тілсіз тәрбиеші	170
Кабышева Ж. К. Жаңартылған білім бағдарламасы аясындағы бастауыш сынып жүйесіндегі әдістерге шолу	175
Кадырханова А. Ж., Султанова Н. А., Тұрдақын А. Ж. Музыканың оқыту әдістемесіндегі ролі	180
Каербекова А. М., Кукушева А. Н. Актуальность и проблемы дистанционной формы обучения.....	184
Кайрекбаева А. Т., Аубакирова Р. Ж. Дидактическая игра и ее роль в обучении младших школьников	189
Kaliyeva A. A., Yergaliyeva S. Zh., Sarsenbaeva A. O. On the role of coordinating behavior in modern student life	195
Калымова С. Қ., Калиева А. Б. Использование образовательного потенциала музея при изучении биологии в школе.....	199
Камалова Г. М. Болашақ бастауыш сынып мұғалімінің зерттеу құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық негіздері	203
Каратаева Н. К., Билялова А. Б., Жакупов Н. Р. Хамитова А. К. Использование WEB 2.0 технологий для развития академического языка на английском языке у учащихся старших классов на уроках физики	209
Касымова А. М., Есимова Д. Д. Жаңа оқу бағдарламасы аясында география пәнінен оқушылардың дарындылық қабілеттерін дамыту	215
Қошанова Ә. Қ. Оқытудың инновациялық технологияларын іске асыруда педагогтың дайындығын қалыптастыру	220
Қуан Н., Жетпісбай Ә. Қ. Қашықтан оқыту барысында оқушылардың танымдық белсенділіктерін онлайн технологиялар арқылы дамыту	224
Кударова Н. А., Әнуарбек Д. А. Зорлық-зомбылықтың алдын алу психологиялық және педагогикалық жолдары.....	231

Кудиярбекова Г. К., Искакова А. М. Формирование педагогических умений у будущих учителей.....	236
Кулахметова Ш. Б., Калимбетов Б. Т. Дифференциалдық тендеулерді оқытуда компьютерлік математика жүйелерін (КМЖ) қолданудың негізгі мазмұны.....	240
Курманов А. А. Метапредметная деятельность как звено формирования межпредметных связей по математике и физике	243
Макарам Н. Е. Жаңа заман талабына сай инновациялық технологияларды оқу үдерісіне қолдану мәселелері	248
Мандахбаяр Т. Ақпараттық технологияларды пайдалана отырып интербелсенді оқыту: дәріс және практикалық сабақтардағы интербелсенді әдістер.....	253
Марта Дәужет Ұтымды әдістемені ортақ игілікке енгізу – уақыттың талабы.....	258
Мельник В. В., Бурдина Е. И. Влияние формативного оценивания на учебную мотивацию младших школьников.....	262
Молдакимова Г. А., Аубакирова Р. Ж. Формативное оценивание учебных достижений как средство стимулирования в обучении английскому языку средством Learningapps.org.....	269
Мұсатіла Л. М. Оқушы білімін криериалды бағалау нәтижесіне ата-аналардың көзқарастары.....	275
Мусина Ж. А., Жуматаева Е. О. Основные направления и механизм реализации самостоятельной работы в содержании обучения в Казахстане.....	282
Мусина Ж. А., Жуматаева Е. О. Компаративистский и ретроспективный анализ с амостоятельной деятельности обучающихся	290
Мұратбай Б. Қ., Бабаева К. И. Эффективные методы и приемы образовательной деятельности детей с особыми образовательными потребностями.....	298
Мұратбай Б. Қ., Нажмиденова З. Ж. Интегрированный урок как одна из эффективных форм развития познавательной деятельности учащихся с особыми образовательными потребностями.....	302
Нурмадиева Г. Н. Активизация познавательной деятельности учащихся в условиях обновленного содержания образования.....	307
Озыхан Ұ. Н. Ағылшын тілін үйрету барысында бұқаралық ақпарат құралдарын қолдану.....	311

Омарова М. К. Жаңартылған білім беру мазмұны жағдайында оқушыларды саралап оқыту.....	318
Опря О. В., Хасанова Д. С. Как развить навыки ораторского искусства в условиях дистанционного обучения?	323
Оспанова Б. Б., Сабигатова А. Н., Маняпова Т. К. Дистанционное образование в новой реальности.....	330
Оспанова Б. Б., Маняпова Т. К. Особенности профессионально-педагогического общения	336
Пиговаева Н. Ю., Пиговаева О. Ю. Духовно-нравственное воспитание обучающихся на уроках музыки.....	343
Пиговаева Н. Ю. Усовершенствование музыкального воспитания в условиях высшего музыкального образования.....	348
Пиговаева Н. Ю., Пиговаева О. Ю. Воспитание творческого воображения у студентов в условиях высшего музыкального образования.....	353
Попандопуло А. С. Влияние развития метапознания на проектное обучение.....	357
Рамазанова М. Д. Стимулирование самоактуализации учащихся на уроках географии в условиях дистанционного обучения	365
Рахметова Г. А., Ушакова Н. М. Обучающие игры как способ мотивации овладения английским языком детьми и подростками	371
Рсаева А. Д. Жеке тұлғаға бағытталған оқыту және саралап оқытудың тиімділігі.....	377
Рушанова К. Р. Обучение русскому языку по обновленной программе в условиях инклюзивного образования	381
Сагнаева Г. К. Рефлексия тиімді оқыту мен дамыту құралы ретінде	388
Садькова Д. Б. Өз тәжірибемде өзгерістерді енгізу және басқару	393
Саликова А. К., Аубакирова Р. Ж. Информационно-коммуникационные технологии обучения иностранному языку как средство повышения мотивации обучающихся (На примере сервиса Lingualeo).....	397
Сугралинова Б. А., Сатыбалдина Д. С., Кудас Д. Математика сабағында саралап оқыту (қашықтан оқу).....	404
Сачанова А. Н., Ныгметова Б. Д. Роль мультимедийных технологий в развитии познавательной активности учащихся на уроке иностранного языка.....	411

Суюнбеков Т. М. Алғашқы әскери дайындық сабағында оқушылардың сауаттылығын арттыру	416
Сакенов Д. Ж., Сырнай Б. Бастауыш мектепте кәсіби сәйкестілік пен жобалық іс-әрекеттің алғышарттарын қалыптастыру мәселесінің педагогикалық ғылымда зерттелуі.....	423
Темиргалинова А. К., Кудышева А. А. Студенттердің этномәдени құзыреттілігін қалыптастыру университеттің көпұлтты ортасында болашақ ұрпақтың әлеуметтік дамуы ретінде.....	430
Сабданбекова З. А., Темиров Н. Р. Тарих сабақтарында жоғарғы мектеп оқушыларының сыни ойлауын дамыту мәселесі.....	435
Ткач Г. М., Муханова С. Б., Бижігіт Ә. А. Мобильдік қосымшалар ақпараттық құзыреттілікті қалыптастыру құралы ретінде	440
Тугамбаев К. М., Мұратбай Б. Қ. Преподавание английского языка в условиях дистанционного обучения	447
Утюпова Г. Е., Мұрат Ш. Әлеуметтік педагогтың кәсіби сана-сезімін қалыптастырудың ғылыми-теориялық негізі.....	452
Хамитова А. К., Қустобаева Н. А., Хұрмет Б., Кошанов Р. Сын тұрғысынан ойлау стратегиялары арқылы оқушылардың жоғары ойлау дағдыларын арттыру.....	457
Хасенова А. Т., Пиговаева Н. Ю. Проблемы преподавания английского языка в условиях дистанционного образования.....	460
Хасенова А. С. Қазақстан Республикасының «Тіл туралы» заңын іске асырудағы білім беру жүйесінің инновациялық әдістері.....	464
Черпакова Г. В. Исследование урока как инструмент профессионального развития педагога.....	468
Шаймерденова А. К. Студенттердің адами капиталын дамыту	474
Шакирова Ж. А. Функционалдық сауаттылық дегеніміз не және оны бастауыш мектепте қалай дамыту керек.....	480
Шукурбаева А. К. Проблемалық оқыту әдісі арқылы химия сабақтарында оқушылардың танымдық іс-әрекетін өзектендіру.....	484

**ЖАС ҒАЛЫМДАР, МАГИСТРАНТТАР,
СТУДЕНТТЕР МЕН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ
«XXI СӘТБАЕВ ОҚУЛАРЫ» АТТЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КОНФЕРЕНЦИЯСЫНЫҢ
МАТЕРИАЛДАРЫ**

ТОМ 18

Техникалық редактор З. Ж. Шокубаева
Корректор: А. Р. Омарова
Компьютерде беттеген: З. С. Исакова
Басуға 16.04.2021 ж.
Әріп түрі Times.
Пішім 29,7 × 42 1/4. Офсеттік қағаз.
Шартты баспа табағы 28,4. Таралымы 500 дана.
Тапсырыс № 3771

«Toraighyrov University» баспасы
«Торайғыров университеті» КЕАҚ
140008, Павлодар қ., Ломов к., 64.